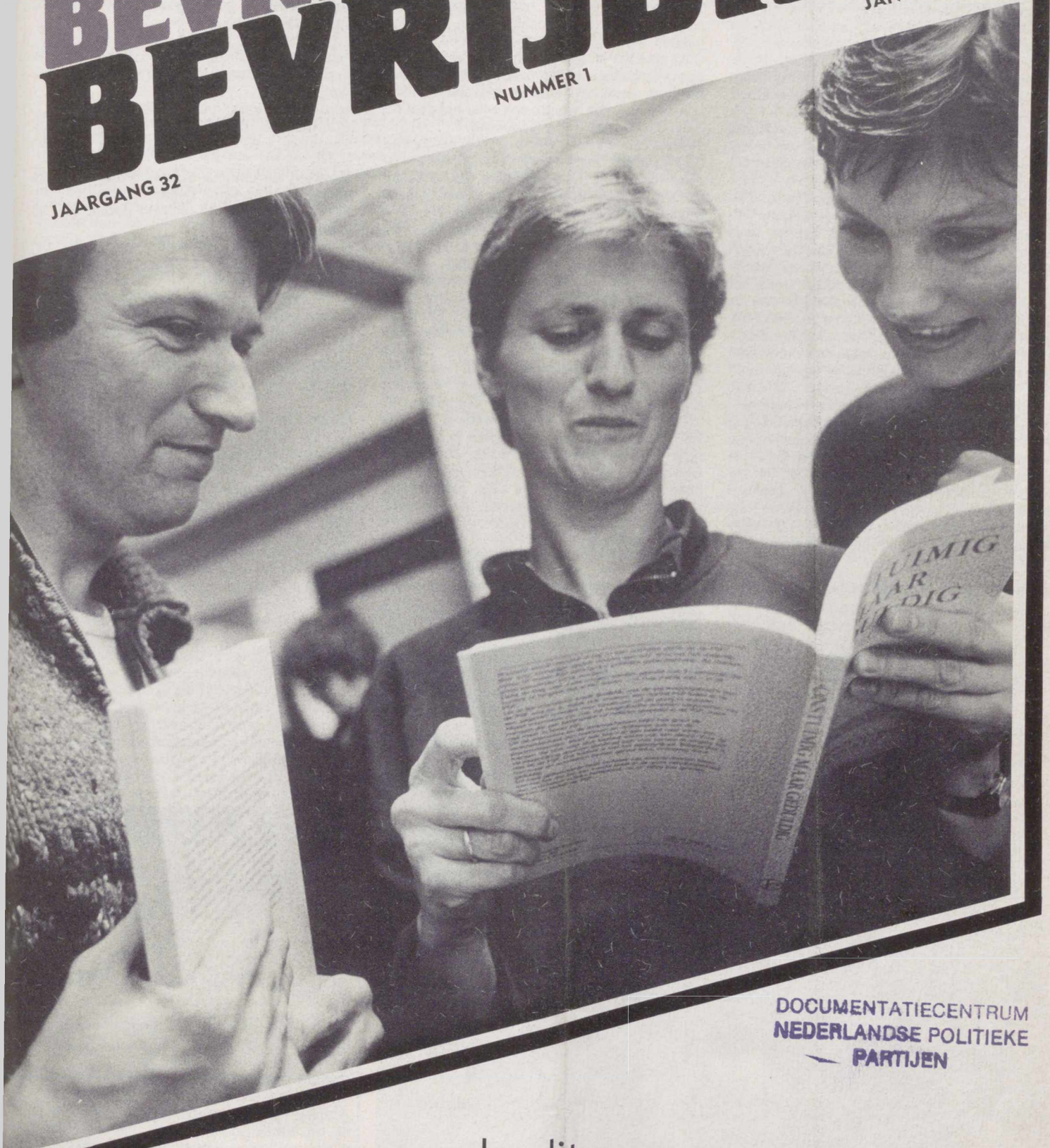

BEVRIJDING BEVRIJDING BEVRIJDING

JANUARI 1988

NUMMER 1

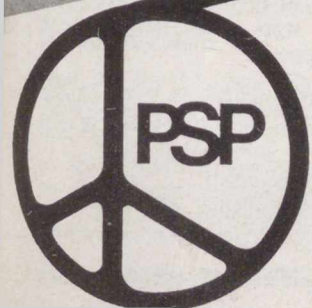
JAARGANG 32

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEKE
PARTIJEN

In dit nummer:

- Portret van de Hongarije-werkgroep
- Het partijbestuur onderzocht
- Vluchtelingenbeleid
- De telraamdiplomatie

Telraamdiplomatie

Een vreemde gewaarwording, om de leiders van de VS en van de Sowjet-Unie stralend een verdrag te zien tekenen, dat de verwijdering van alle middellange afstandswapens en niet te vergeten ook de vernietiging daarvan, zal betekenen. Je bent toch geneigd te denken: 'Dat was van ons, een strijdpunt van de vredesbeweging en nu gaan Reagan en Gorby, toch niet de verpersoonlijking van die oppositionele bewegingen in Oost en West, feestelijk met de eer strijken.'

Zou dat de reden zijn dat in de PSP, na acht jaar intensief actievoeren, bij het bereiken van het fel begeerde doel, mensen somber constateren dat het toch allemaal niets voorstelt?

Via een accoord tussen de VS en de Sowjet-Unie wordt bereikt dat een categorie kernwapens vernietigd wordt. Toegegeven, 'wij' hebben altijd honend gesteld dat accoorden slechts konden leiden tot meer bewapening. Voorlopig lijkt dat toch ook anders uit te kunnen pakken. Maar dat is geen enkele reden om de strategie van de eenzijdige stappen nu tot achterhaald te bestemmen. Integendeel, ik ben ervan overtuigd dat de kracht waarmee eenzijdig afstoten van kerntaken bepleit is, mede geleid heeft tot het huidige resultaat: geen kruisraketten in Nederland. Er is alle reden om met nieuwe kracht verdergaande eenzijdige stappen te bepleiten om te voorkomen dat het INF-accoord het overige bewapeningsniveau zal doen bevriezen op steeds hoger technologisch niveau. In dat verband is het feit, dat het kabinet zonder enige argumentatie besloten heeft de kerntaken van de Orion en van de F-16 te handhaven onaanvaardbaar. Het bewapeningsautomatisme onmiddellijk weer in ere her-

steld, na een positieve stap moet de afschrikking weer worden opgevoerd. De vredesbeweging zal helaas weinig tijd hebben om op adem te komen. Want ook de PvdA lijkt haar tijdelijke bondgenootschap met de vredesbeweging alweer te hebben ingeruild voor het aanschurken tegen CDA en VVD en niet te vergeten, de NAVO. In een onlangs verschenen nota van de fractie van de PvdA wordt het eenzijdig ontwapeningsdenken definitief afgezworen; ook waar het gaat om de vier atoombommen van Nederland.

De NAVO heeft zich juist maar weer ontpopt als de organisatie, waar alles kan: waar het doel de middelen heiligt, waar de leden een ondergeschikte rol spelen en naar de pijpen van de grootste bondgenoot moeten dansen. Want hoe moet je anders denken over het feit dat er minder SS-20 raketten blijken te bestaan, dan ons altijd is wijsgemaakt en méér kruisraketten en Pershings? Zelfs stonden er op 1 november 1985 precies zoveel SS-20's dat de Nederlandse regering volgens haar eigen besluitvormingsafspraken niet tot plaatsing van kruisraketten had moeten besluiten. Wisten ze dat? Wist Lubbers dat, die in de Houtrusthallen riep dat hij gebeden en gehoopt had dat de plaatsing in Nederland afgewend zou kunnen worden? Wij hebben de 'telraamdiplomatie' niet uitgevonden, Lubbers wel. Willens en wetens vervolgens je eigen telraam negeren komt neer op bedrog. Zo werpt het INF-akkoord toch nog een naargeestig, maar uiterst bekend, licht op de zaak: bewapening verdraagt zich niet met openbaarheid en democratische besluitvorming. Dáárvoor voel ik me nu juist zo onveilig.

ANDRÉE VAN ES

Bob van Schijndel (foto: Bob Bronshoff)

Bijschrift foto voorkant

PSP-Interviewboek gepresenteerd

Op vrijdag 18 december jl. is in Amsterdam het PSP-Interviewboek 'Onstuimig maar geduldig' gepresenteerd aan geïnterviewden, pers en genodigden. Dit 256 blz. tellende boek bevat interviews en biografische schetsen van 26 vrouwen en mannen die een rol hebben gespeeld in de geschiedenis van de PSP. Paul Lucardie van het Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen hield een inleiding over deze vorm van geschiedschrijving en daarna was het tijd voor een drankje, een hapje en een romantische herinnering.

Het prachtig uitgevoerde boek is verkrijgbaar bij de boekhandel of door storting van f.27,50 (incl. porto) op giro 2782482 t.n.v. St. Wetenschappelijk Bureau PSP te Amsterdam o.v.v. 'Onstuimig'.

PSP-adressen

Het partijgebouw van de PSP is gevestigd in de Nieuwe Looiersstraat 45 te Amsterdam, telefoon: 020-267374. Het adres voor alle correspondentie is PSP, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam.

Partijbestuur: het dagelijks bestuur is op vele momenten in de week in het partijgebouw bereikbaar;

Adreswijzigingen: gaarne altijd schriftelijk;

Informatie & Bestellingen: bij voorkeur op woensdag- en donderdagmiddag (Johan Eland)

Stichting Vorming & Scholing/Uitgeverij De Bovenbouw/De Rode Draad: dinsdag t/m vrijdag van 10.00-16.00 uur (Ron Leyser en Leo Platvoet)

Wetenschappelijk Bureau: maandag t/m woensdag van 10.00-17.00 uur (Ine Megens en Herman Krommendijk)

Henk Lankhorst Stichting/Lokaal & Internationaal (steunpunt voor radikaal-linkse gemeentepolitiek op mondiaal nivo): woensdagmiddag 14.00-16.00 uur (Jaap Spelberg)

Pacifistisch Socialistische Jongerengroepen: dinsdag en vrijdag van 10.00-18.00 uur

Eerste Kamerfractie PSP: tel: 070-624571 (alleen op dinsdag)

Tweede Kamerfractie PSP: Binnenhof 1a, 2513 AA Den Haag, tel: 070-182211

Groen Progressief Akkoord (Eurofractie): Postbus 267, 1000 AG Amsterdam, tel: 020-245515

Partijraad: secr. Schuttersveld 113, 9201 GZ Drachten, tel: 05120-30156 (Floor de Kreij)

BEVRIJDING

Bevrijding is een uitgave van de Pacifistisch Socialistische Partij en verschijnt 1 keer per 3 weken onder verantwoordelijkheid van het partijbestuur van de PSP.

Bevrijding wordt i.s.m. de Studie- en Vakbibliotheek (Amsterdam) en de Vereniging Het Gesproken Weekblad (Grave) ook op cassette uitgegeven.

Redactie: Liesbeth Miltenburg, Leo Platvoet (hoofdredacteur), Rutger van Santen, Rob Snel en Rob Wesselius (vormgeving).

Redactieadres & Administratie: Postbus 700, 1000 AS Amsterdam, telefoon: 020-267374.

Abonnementen: het abonnement is inbegrepen bij het lidmaatschap van de PSP. Niet-leden kunnen zich abonneren door storting van f.30 op giro 194240 t.n.v. PSP te Amsterdam o.v.v. 'abonnement Bevrijding'.

Advertentietarief: 1/1 pag. f.1080; 1/2 pag. f.540; 1/4 pag. f.270; 1/8 pagina f.135. Overige tarieven op aanvraag; korting bij contract is mogelijk. Basistarief f.1,- per mm/per kolom.

Zetwerk: Ruparo, Amsterdam

Drukwerk: Drukkerij Bevrijding, Amsterdam

Hongarije-werkgroep

Uitbouw contacten is noodzakelijk

Twee jaar geleden nam de PSP het initiatief voor de oprichting van een Hongarije-werkgroep. Het functioneren van de groep onttrekt zich aan de waarneming van de meeste PSP-leden. Daarin onderscheiden wij ons niet van de meeste themawerkgroepen. Terwijl andere groepen echter met hun acties graag de publiciteit opzoeken, opereren wij liever op de achtergrond. Dat ligt deels aan onze contacten met Hongaren, die wij door te veel publiciteit niet in gevaar willen brengen en deels aan de aard van de groep zelf. Dit artikel draagt daar noodgedwongen de sporen van. Er zijn echter een aantal algemeen politieke ontwikkelingen in Hongarije die de moeite van het vermelden waard zijn.

Hongarije staat bekend als het meest liberale van de Oost-Europese landen. De economische hervorming, belichaamd in het Nieuw Economisch Mechanisme dateert al vanaf het eind van de jaren zestig. Het gevolg was een toename van de handel met West-Europa; een enorme groei van het aantal privé ondernemingen en het ontstaan van een tweede, informele economie. Twintig jaar later wordt geconstateerd dat de hervormingen halfslachtig zijn geweest; dat de centrale planning niet functioneert en onrendabele bedrijven in stand worden gehouden. Verdergaande economische hervormingen zijn dan ook noodzakelijk, zo vinden veel Hongaren. De regering is dezelfde mening toegedaan. Per 1 januari wordt een inkomensbelasting ingevoerd en een BTW-systeem. Op die dingen zaten de Hongaren echter niet te wachten. Naar verwachting zal de belasting een forse inkomensachteruitgang betekenen voor veel groepen met name voor bejaarden, een-oudergezinnen en gezinnen met veel kinderen.

Velen zijn van mening dat er verdergaande economische veranderingen moeten komen, maar dat het bij economische hervormingen niet kan blijven. Het politieke systeem zelf moet op de helling. In juni van dit jaar werd in het samizdat tijdschrift *Beszélő* een ontwerp voor een politiek programma gepresenteerd onder de titel *Sociaal Contract*. Uitgangspunt is dat de verhouding tussen de bevolking en de machthebbers, de partij en de door haar overheerste regering, gewijzigd dient te worden. De rol van de partij zou beperkt moeten worden tot die zaken die betrekking hebben op de relatie met de Sovjet-Unie. In binnenlands politieke aangelegenheden dient de partij een minder prominente rol te spelen en niet langer bestuurlijke verantwoordelijkheden dragen. Het *Sociaal Contract* is het eerste onafhankelijk politiek programma sinds 1956. Het bevat concrete voorstellen op het gebied van sociale zekerheid, democratisering, mensenrechten enz. De publicatie van het ontwerp programma is echter geen geïsoleerd verschijnsel. De roep om hervormingen klonk ook door in een brief die in september door een honderd-tal mensen werd aangeboden aan het parlement. De Hongaarse partij is vooralsnog niet bereid verregaande hervormingen door te voeren, al is zij zich wel degelijk van bewust van de groeiende onrust onder de bevolking.

Dienstweigeraars

De Hongarije werkgroep bereidt op dit moment een uitvoerige publicatie over het *Sociaal Contract* voor – de eerste in het Westen. Soms is publiciteit namelijk wel de manier om iets te bereiken of, in het minste geval, om de aandacht van een groter publiek te vangen. Dat gold bijvoorbeeld ook voor de Hongaarse dienstweiger-

raar, Zsolt Keszthelyi. Voor zijn arrestatie maakte hij een verklaring bekend waarin hij zei om politieke redenen dienst te weigeren. 'Ik stel geen vertrouwen in een 'volksdemocratisch' leger dat niet gecontroleerd wordt door een democratische regering. Een regering, gekozen via algemeen kiesrecht en op basis van een politiek programma'. Zsolt werd, in hoger beroep, tot tweeënhalf jaar cel veroordeeld.

In Hongarije zitten momenteel zo'n 150 dienstweigeraars in de gevangenis. De meesten weigeren dienst vanuit godsdienstige overtuiging. De zaak van Zsolt heeft in Hongarije in kleine kring echter geleid tot nieuwe activiteiten. Er werd een steungroep georganiseerd en de discussie over dienstweigeren werd geïntensiveerd. Op de bijeenkomst van onafhankelijke vredes-activisten in Boedapest begin december vormde dienstweigeren een van de belangrijkste thema's. Er werd gepleit voor de erkenning van dienstweigeren als een mensenrecht dat wettelijk moet worden vastgelegd. Ook in debatten met de Hongaarse Vredesraad, die nauw aan de staat gelieerd is, zal dit onderwerp de komende tijd het voornaamste punt op de agenda moeten worden.

Hongaarse Vredesraad

De Hongaarse Vredesraad maakt sinds deze zomer deel uit van de END – European Nuclear

Disarmament – die de jaarlijkse internationale Conventies organiseert. Het *Appeal* uit 1980 dat ten grondslag ligt aan deze bijeenkomsten roept op tot een kernwapenvrij Europa 'van Polen tot Portugal'. De PSP neemt sinds het begin actief deel aan deze organisatie. De Hongaarse Vredesraad is de eerste Oost-Europese officiële organisatie die het *Appeal* ondertekende en daarmee tevens lid werd van het *Liason Committee*. Dat veroorzaakte nogal wat opschudding, maar onduidelijk is nog hoe een en ander zal uitwerken. De Vredesraad zal nu nog meer en veel directer ter verantwoording worden geroepen, zeggen sommigen. Anderen zijn van mening dat het de Vredesraad een zekere legitimiteit en het aanzien van een vredesbeweging verschaft die ze niet verdienen. De Vredesraad is géén onafhankelijke organisatie; het is een officiële instantie en moet als zodanig worden aangesproken.

De houding van de PSP in deze kwestie is tamelijk ambivalent en dat geldt eigenlijk het hele Oost-Europa 'beleid'. De contacten van de PSP in Oost-Europa zijn nogal incidenteel en vaak afhankelijk van relaties tussen bepaalde individuen. Om dit te ondervangen en de contacten uit te bouwen werd de Hongarije werkgroep opgericht. Vanaf het begin stond de werkgroep ook open voor niet-PSP leden. Zo zijn er enkele leden van de werkgroep actief in andere organisaties binnen de vredesbeweging. De werkgroep fungeert dan om nieuwtjes uit te wisselen of elkaar op de hoogte te houden van recente ontwikkelingen in Hongarije. Via de werkgroep bestaan ook contacten met soortgelijke werkgroepen in Engeland en België. Daarnaast zijn de maandelijkse bijeenkomsten gewijd aan een bepaald thema dat besproken wordt aan de hand van een artikel of een inleiding van een gastspreker. De groep heeft op deze manier eerder het karakter van een werkgroep dan van een actiegroep. Soms blijven er daardoor dingen liggen, met name op andere terreinen dan vredesvraagstukken. Er is dan ook behoefte aan een actievere inbreng van PSP'ers; iedereen die op wat voor manier dan ook een bijdrage denkt te kunnen leveren is van harte welkom.

INE MEGENS

De volgende bijeenkomsten van de Hongarije-werkgroep vinden plaats op woensdag 13 januari en woensdag 17 februari. 20.00 Partijbureau PSP, Amsterdam.

Demonstratie in Budapest tijdens de Hiroshima-herdenking van 6 augustus 1987.

Vluchtelingenbeleid

Europese aanpak bepleit

Ernstig verontrust over het feit dat tal van Europese regeringen een beleid aan het ontwikkelen zijn om het aantal asielzoekers te beperken, heeft de Europese Vluchtelingenraad, het platform voor hulporganisaties aan vluchtelingen, onlangs een rapport uitgebracht waarin een integraal vluchtelingenbeleid voor Europa wordt bepleit. De vluchtelingenorganisaties, waaronder de Nederlandse Vereniging Vluchtelingenwerk, vinden dat als reactie op de recente toename van het aantal asielzoekers het vluchtelingenvraagstuk niet tot immigratiecontrole gedegradeerd mag worden. Bevrijding bespreekt de inhoud van het rapport.

Doel van het rapport "Een vluchtelingenbeleid voor Europa" is te pleiten voor bevordering van het recht op asiel in Europa. Ook doet het rapport een beroep op de Europese landen om onverkort de verplichtingen na te komen, die voortvloeien uit vluchtelingenverdragen. Want ook al zeggen regeringen vrij snel dat ze die verplichtingen nakomen, de werkelijkheid is anders. In het rapport wordt met nadruk aangedrongen op een akkoord waarin het begrip "land van eerste asiel" duidelijk wordt omschreven. Dat zo'n akkoord wellicht zou kunnen leiden tot verscherping van de toelatingscriteria in bepaalde gevallen, wordt kennelijk op de koop toe genomen. Dat zou dan de prijs zijn voor het scheppen van duidelijkheid in de momenteel volstrekt onduidelijke situatie. Op Italië en Turkije wordt een beroep gedaan om de door hun gehandhaafde geografische beperking van het Vluchtelingenverdrag in te trekken. Ook moeten herhuisvestigingsprocedures worden vastgelegd voor als er grote aantallen vluchtelingen Europa proberen te bereiken vanuit een land van eerste aankomst. Het rapport vindt het terugsturen van asielzoekers in principe onaanvaardbaar. Terugsturen mag alleen overwogen worden, als het land waarnaar wordt teruggestuurd voldoet aan voorwaarden op het gebied van bescherming (tegen uitwijzing), toelating tot plaatselijke procedures, huisvesting en faciliteiten voor vrijwillige terugkeer naar het land van herkomst.

Wensen asielzoekers respecteren

Het rapport vervolgt met het stellen van criteria voor herhuisvestigingsprocedures. Hoogste prioriteit moeten krijgen mensen die gevaar lopen en gevallen van gezinshereniging. En hoge prioriteit moet er zijn voor mensen met aantoonbare ban-

den met het land waar herhuisvesting wordt gevraagd. Herhuisvesting van vooral vluchtelingen die gevaar lopen mag niet nadelig beïnvloed worden door te wijzen op een goed integratievermogen van de vluchteling. Afwijzen van asielzoekers moet uitzondering zijn. Het rapport pleit ervoor om voor afgewezen asielzoekers een gegarandeerde periode in te stellen waarbinnen op terugkeer kan worden aangedrongen, zelfs als het asielverzoek is verworpen. Als er dan werkelijk sprake is van terugsturen, dan moeten er faciliteiten geboden worden voor begeleiding, respecteren van de wensen van asielzoekers over de wijze van terugkeer en hulpverlening bij reïntegratieproblemen.

Het rapport van de vluchtelingenorganisatie spreekt zich nog uit tegen de recente snelle uitbreiding van de visumplicht. Hierdoor is het in veel Europese landen veel moeilijker geworden om asiel aan te vragen. Bovendien wordt het in veel gevallen voor echte asielzoekers zo onmogelijk hun land te verlaten.

Het rapport besluit met een aantal aanbevelingen. De eerste is het bevorderen van onderzoek naar de oorzaken van de vluchtelingenuittocht en het ondernemen van actie ter voorkoming van nieuwe vluchtelingenstromen. De tweede is streven naar positievere en nauwkeuriger beeldvorming over vluchtelingen in de publiek opinie. Als allerlaatste wordt een beroep gedaan op de Raad van Europa en de nationale parlementen om geharmoniseerde procedures op te stellen over vluchtelingen. Al met al is dit rapport de steun van de PSP ten volle waard. Voor het overgrote deel is het te zien als een uitwerking van het PSP-verkiezingsprogramma.

ROB SNEL

Geen discussie verbod!

De verkiezing van Saar Boerlage tot voorzitter van de PSP heeft hier en daar wat opwinding veroorzaakt. Radio en schrijvende pers hebben de nodige aandacht er aan besteed. O.a. in de Volkskrant, waar de verslaggever over de 'eeuwige discussie of de PSP moet samenwerken met CPN en PPR' uit haar mond optekende: 'Ik denk dat het heel slecht is daar bij voortdurend over te praten. Ik wil verbieden dat daar het komende jaar nog langer over wordt gedebatteerd.' Nu is de PSP geen partij waarin verboden populair zijn, bovendien is de eenvoudige politieke praktijk dat er in den lande fors wordt samengewerkt in raden en staten, dus menig PSP-lid zal de wenkbrauwen aan de ontbijttafel gefronst hebben. Zowel in de partijraad als in het partijbestuur is er even hierover gepraat, maar Saar Boerlage gaf de verzekering dat het onjuist is weergegeven.

In een brief aan de afdelingsbesturen van de PSP heeft zij dit nog eens herhaald. In de brief roept de voorzitter de afdelingen op meer debatavonden te organiseren. Zij is bereid in de afdelingen op bezoek te komen, kennis te maken en waar nodig en mogelijk het afdelingskader te stimuleren. Ze schrijft zich bewust te zijn van de moeilijke jaren die de PSP heeft doorgemaakt. Maar ze denkt dat het mogelijk moet zijn 'nu de politieke debatten over diverse samenlevingsvormen (bij ons socialisme-debat genoemd, maar elders bijv. aangeduid met 'schuivende panelen') opbloeien, medestanders te ontdekken, die de PSP, of activiteiten van de PSP, kunnen versterken.'

Nolympics

Dat Saar Boerlage de laatste jaren actief is geweest tegen de komst van de Olympische Spelen in Amsterdam is bekend. Nog bekender is de spuug die op het vestje van de liberaal Vonhoff terecht kwam uit de mond van een actievoerder en waarvoor Saar Boerlage nog steeds voor verantwoordelijk wordt gesteld. Ten onrechte, zo blijkt uit een verklaring die in december door Vonhoff aan een viertal bladen is aangeboden. In deze verklaring zegt Vonhoff dat hij zich 'diverse malen in sterke, negatieve bewoordingen over mevrouw Boerlage en de bij de acties tegen de Olympische Spelen te Amsterdam gebruikte methode (heeft) uitgelaten. Voorzover deze woorden verkeerd kunnen zijn opgevat acht ik het juist te laten weten, dat ik daarmee niet de bedoeling heb gehad de persoonlijke integriteit van mevrouw Boerlage in twijfel te trekken.'

Laten we het hoofdstuk 'Saar & the Olympics' voor wat de PSP betreft nu maar afsluiten. Eigenlijk is het ook nooit geopend geweest, want bij de vaststelling van het verkiezingsprogramma 1986 werd het amendement, waarin de veroordeling van deze Olympische Spelen werd uitgesproken, immers verworpen.

LEO PLATVOET

Sociale verdediging

Een scheef getrokken beeld

Johan Niezing, hoogleraar polemologie aan de Universiteit van Brussel, is in ons land vooral bekend als voorzitter van de door de Nederlandse regering ingestelde begeleidingsgroep inzake het onderzoek op het gebied van de geweldloze conflictoplossing en sociale verdediging. Zijn ideeën op dit gebied werkt hij in deze publicatie systematisch verder uit. Alleen al de gekozen titel noodt pacifisten tot lezen: de idee van sociale verdediging is immers geboren vanuit de pacifistische traditie die alle oorlog als misdaad verwerpt, maar evenzeer geweldloze strijd tegen onrecht en onderdrukking als fundamentele mensenplicht (en mensenrecht!) beschouwt.

De redenering op grond waarvan volgens de schrijver sociale verdediging moet uitgroeien van utopie naar optie van veiligheidsbeleid is in wezen heel eenvoudig. Immers, zo stelt hij, alle defensie, of het nu militaire verdediging (m.v.) of sociale verdediging (s.v.) betreft, heeft van oudsher twee doeleinden, te weten:

1. afschrikking, en, pas indien die afschrikking onverhoopt faalt,
2. de strijd, het gevecht.

Welnu, in onze tijd betekent eventueel toegepaste militaire verdediging kernoorlog en daarmee het vrijwel zekere einde van het menselijk leven op deze aarde. Aangezien dat feitelijk niet beantwoordt aan het gestelde doel van de verdediging, terwijl bovendien een voortgaande kernwapenwedloop onontkoombaar tot die totale vernietiging zal voeren, zijn we gewoon logisch genoodzaakt de m.v. als methode en middel op te geven.

Dit dwingt tot vervanging van het onbruikbaar geworden middel door een andere methode: de sociale verdediging. Het vermijden van de kernoorlog moet absolute prioriteit krijgen, iedere andere benadering is in strijd met elementaire logica. Bij de keuze tussen m.v. en s.v. is alleen die voor de s.v. nog verantwoord mogelijk.

Een groot deel van het boek is dan ook gewijd aan nadere analyse van de voorwaarden en mogelijkheden van de s.v. De uiteenzetting over de twee vereisten van 1. een beschikbare infrastructuur – de infrastructurele conditie (IR) en 2. de psychologische voorwaarden – de psychologische conditie (PC) zijn heel interessant, vooral ook door de vergelijking in dit opzicht tussen de m.v. en de s.v.

Uiteraard gaat de schrijver uitvoerig in op de verhouding tussen de twee. Van verschillende kanten zijn immers denkbeelden verdedigd om de s.v. te hanteren als aanvulling op de m.v. (Lideel Hart, Klumper o.a.). In de opzet van de defensie in Zweden en in Zwitserland liggen eveneens dergelijke motieven besloten. Niezing ziet, mijns inziens terecht heel weinig in die combinatie, hij acht de mogelijkheid zowel in omvang als in de tijd zeer beperkt. Het verbaast dan ook nogal dat hij toch nog met vrij veel waardering schrijft over het werk van de Duitse gebroeders Nolte die – in alle ernst! – hebben voorgesteld om voor de eventueel komende oorlog in Europa gebieden te gaan vaststellen waar wél gevochten mag worden (die zich daartoe namelijk nog wel lenen) en gebieden waar dat niet meer kan en waar de s.v. toegepast zou moeten worden. Mijns inziens gewoon barre nonsens die niet serieus genomen mag worden door iemand die de s.v. wel serieus aan de orde wil stellen.

Over datgene wat vooraf zou moeten gaan aan de invoering van s.v. als optie van veiligheidsbeleid valt heel wat behartenswaardigs in Niezings uiteenzettingen te lezen. Erg centraal staat in zijn gedachtengang wel het begrip "transarmament" waarmee wordt aangegeven dat de afbouw van de m.v. pas kan beginnen als de opbouw van de s.v. (die in fasen moet geschieden) voldoende ver gevorderd is. Dan pas, dus. Niezing bepleit dan ook dat we een ministerie van afschrikking zouden moeten krijgen met als de twee hoofdafdelingen de m.v. en de s.v., kennelijk samen gericht op de gelijktijdige opbouw van s.v. en

afbouw van m.v. Ik druk me voorzichtig uit als ik zeg dat het verhaal mijns inziens hier tamelijk ongeloofwaardig wordt.

Een kernpunt van diepgaand verschil van visie lijkt me gelegen in de wijze waarop s.v. door Niezing wordt beschouwd. Het is opvallend dat hij als definitie van s.v. kiest: "sociale verdediging is een afschrikkingssysteem dat berust op het vermogen van een bevolking om zich op geweldloze wijze te verzetten tegen aantasting van de door haar als fundamenteel bestempelde vrijheden." In die definitie staat de afschrikkingfunctie geheel centraal. Terwijl in de vanuit de pacifistische tradities opgebouwde opvattingen s.v. vooral wordt gezien als, inderdaad, zoals het woord het ook zegt, een vorm van *verdediging* – wanneer dit ooit nodig zou zijn. Het gaat dan vooral om de uitwerking van een aantal in aanmerking komende en op bruikbaarheid te analyseren technieken vanuit de keuze voor geweldloosheid. De afschrikking kun je in de definitie alleen zo voorop stellen als door Niezing gebeurt als je er sterk van overtuigd bent dat juist daaraan de grote behoefte bestaat. M.a.w.: je moet nogal denken in het zo gangbare patroon: zij zijn de kwaden, wij de goeden, zij hebben agressieve bedoelingen, daar moeten wij dus iets aan doen. Deze opvatting sluit uiteraard perfect aan op de eerder gesignaleerde gedachtengang dat de afbouw van de m.v. pas mag beginnen als de opbouw van de s.v. ver genoeg gevorderd is. Dat het bij Niezing inderdaad zo gelegen is blijkt wel uit zijn mening dat, wanneer Nederland eenmaal besluit tot invoering van de s.v., we "de bondgenoten" daarvan in kennis zullen moeten stellen, m.a.w. de Navo erover informeren. Enthousiaste reacties verwacht hij daar niet op en daar zou hij best gelijk in kunnen hebben. Maar wat in dit deel van zijn verhaal ontstellend afwezig is is zelfs maar de geringste poging om ook maar enige analyse te bieden van de werkelijke aard en functie van die Navo. Impliciet wordt eigenlijk het blijmoedige idee overgenomen dat de Navo wordt gekenmerkt door enorm goede bedoelingen – de verdediging namelijk van de fundamentele mensenrechten en vrijheden. Schrijven over s.v. zonder analyse van de aard van dat bondgenootschap, waar Nederland deel van uitmaakt, doet m.i. de zaak van de s.v. geen goed. Uit Niezings primaire nadruk op de afschrikkingfunctie van de s.v. valt vermoedelijk ook te verklaren dat hij o.a. aan Ebert en Sharp verwijt dat zij veel te uitvoerig en te optimistisch uitwiden over de historische voorbeelden van geweldloos verzet (Gandhi, King, Praag '68, enz.) en de resultaten daarvan. Terwijl hij ook meent dat zij veel te weinig aandacht geven aan de problematiek van de transarmament, vergetende dat deze transarmament slechts voor diegenen een geloofsartikel kan zijn die aan de gangbare m.v. voorbereiding een heel nuttige functie toekennen.

Ook op een ander punt blijkt hoe ver Niezing zich eigenlijk verwijderd van de meeste schrijvers over s.v. die hem voorgingen. Op grond namelijk van de militaire onverdedigbaarheid van ons land stelt hij voor dat Nederland in zijn geheel tot "open stad" moet worden verklaard, leger en luchtmacht kunnen dan dus worden afgeschaft.

Maar de de marine mag of moet in stand blijven, misschien zelfs worden uitgebreid, eventueel samenwerken met – alweer – "de bondgenoten". Ook hier is Niezing mijns inziens het spoor nogal bijster. Alleen al de veronderstelling dat het generaalsvolk aan "eigen" en aan overzijde in de militaire plannen (zoals die o.a. in de nucleaire planning group zijn en worden uitgebreid) met zo'n bericht rekening zouden gaan houden. Ze zouden er in Brussel hoogstens de militaire schouders over ophalen.

Uit het voorgaande mag blijken dat dit boek over sociale verdediging zeer gemengde gevoelens bij me oproept. Deze verhandeling, waarvan het uitgangspunt onbetwistbaar waar is, biedt enerzijds voor het onderwerp zeer zinnige informatie en analyses, maar ontwikkelt tegelijk een aantal suggesties en denkbeelden die de zaak van de sociale verdediging mijns inziens verschrikkelijk scheefftrekken en bovendien aanleiding kunnen geven om de s.v. zelf niet serieus te hoeven nemen. En dat is uiteindelijk erger dan jammer. Want het blijft waar dat de gedachte van de sociale verdediging ten opzichte van de gangbare gedachten over militaire verdediging het logische alternatief vormt en optie zou moeten worden van een veiligheidsbeleid dat die naam werkelijk zou verdienen.

HANS WIBENGA

Sociale verdediging als logisch alternatief, van utopie naar optie
door Johan Niezing, 1987, Van Gorcum, Assen,
prijs f 32,50 ISBN 902322288

Het partijbestuur doorgelicht

Waar zitten de leiders van de PSP?

Vanaf 1985 heeft letje van Poll zich beziggehouden met een onderzoek naar de 'oligarchisering' van de PSP, toegespitst op het partijbestuur. Een te breed onderwerp, en al ras beperkte zij zich tot onderzoek naar zetelvastheid, kenmerken van partijbestuursleden als leeftijd en opleiding en hun opvattingen over het functioneren van het partijbestuur waarin ze zitting hadden. Het onderzoek is uitgevoerd middels een enquête onder alle partijbestuursleden die de PSP ooit heeft gekend. De resultaten zijn verwerkt en geïnterpreteerd in een doctoraalscriptie, met als titel 'partijbestuur en mobiliteit'. En letje van Poll, inmiddels afgestudeerd, was door haar ruim twee jaar durend onderzoek voldoende gemotiveerd om zich door het laatste congres te laten kiezen tot algemeen secretaris van de PSP.

De doctoraalscriptie bevat een aantal hoofdstukken waarin de methodische en sociologische achtergronden van het onderzoek goed worden beschreven, alsmede de PSP-organisatie en de opzet van de enquête. Daar zal ik hier nu verder niet op in gaan. Wel op enkele saillante uitkomsten van het onderzoek en de conclusies die letje trekt.

Van de in totaal 186 partijbestuursleden die de PSP tot 1986 heeft gekend, konden er 156 worden achterhaald. Daarvan heeft 52% (81) de vragenlijst ingevuld. Op grond van deze en an-

derszins verkregen informatie komt de volgende typering van het gemiddelde partijbestuurslid bovendien: een oudere jongere met een academische opleiding, die een goede positie heeft op de arbeidsmarkt en in het westen of midden van het land woont. In 87% van de gevallen gaat het om een 'hij'. Omdat het aantal respondenten van de laatste tien jaar hoger is dan daarvoor, geldt dit beeld met name voor de tachtiger jaren. Als je in de 30-jarige geschiedenis teruggaat blijft het gemiddelde partijbestuurslid weliswaar een man, maar is ouder dan zijn nazaten, heeft vanzelfsprekender een baan en zit eerder in een leidinggevende functie.

De gemiddelde zittingsduur van een partijbestuurslid is 34 maanden met als uitersten één maand en 12,5 jaar. In verreweg de meeste gevallen hebben ze hun sporen in de PSP al verdiend, hoewel het ook is voorgekomen dat iemand na zijn verkiezing het lidmaatschapformulier nog moest invullen.

Een kleine 40% (61 mensen) is inmiddels geen lid meer. 44% ging naar de PvdA, een enkeling naar een andere radicaal-linkse partij en ruim de helft bleef partijloos.

Duiventil

In de periode 1957-1986 heeft de PSP 21 partijbesturen gekend, waarvan gemiddeld elk bestuur voor iets minder dan de helft uit geheel

onervaren nieuwelingen bestond. De wet van de Duitse socioloog Michels, dat iedere organisatie de tendens tot olichargisering kent (grovweg gezegd: een kleine groep mensen die de macht lange tijd in handen heeft), gaat dus niet voor het partijbestuur op. Het lijkt eerder een duiventil. Opmerkelijk is dat de laatste 15 jaar steeds meer partijbestuursleden tussentijds opstappen.

Interessant is het deel van de scriptie dat gaat over het oordeel van de ondervraagden over het functioneren van het partijbestuur. Het meest tevreden is men over de motivatie, de inzet en het verantwoordelijkheidsgevoel van collegabestuursleden; het minst over de besluitvaardigheid, de taakverdeling en de politieke verdeeldheid. In de loop der tijd zijn de volgende tendensen waar te nemen:

- de taakverdeling en het nakomen van afspraken worden slechter;
- de motivatie wordt na 1981 slechter beoordeeld dan daarvoor.

Opmerkelijk is dat de mate van partijstrijd niet altijd dezelfde invloed heeft op de stabiliteit en het functioneren van het partijbestuur.

Leiders

In haar scriptie gaat letje van Poll, uiteraard, in op de vraag of de PSP leiders heeft en zo ja, wie dat dan zijn. In de theorie van Michels belichamen partijleiders immers 'de oligarchisering'. Daarbij moet natuurlijk in ogenschouw worden genomen dat Michels het in zijn tijd (begin deze eeuw) had over grote sociaal-democratische partijen (m.n. de Duitse) en het hier over de PSP gaat. Volgens haar is het leiderschap in de PSP slechts in geringe mate oligarchisch te noemen. Voor partijbestuursleden geldt dat zij weinig prestige en macht hebben en van zaken als 'persoonsverheerlijking en intellectuele superioriteit, verzelfstandiging en vervreemding van de leden lijkt mij nauwelijks sprake' aldus letje.

Anders ligt dat bij PSP-kamerleden, die veel zetelvaster (gemiddelde zittingsduur 5,5 jaar) zijn. Zijn zij ook meer politieke leiders met de positieve en negatieve trekjes zoals Michels die omschrijft: goed gebekt, wilskracht, kennis van zaken en overtuigingskracht, maar ook arrogant, zelfgenoegzaam en egoïstisch? letje haalt twee verschillende types 'PSP-gezichten' aan, Fred van der Spek en Henk Lankhorst, om aan te tonen dat deze omschrijvingen niet automatisch op beiden van toepassing zijn.

Op grond van haar onderzoek heeft letje van Poll in een eerder uitgebracht advies van de Organisatiecommissie al aangegeven wat er zoal moet veranderen om het functioneren van het partijbestuur te verbeteren. In haar scriptie voegt ze daar voor de partij-in-het-algemeen nog het een en ander aan toe, zoals vermindering van het aantal functies en het verleggen van de aandacht voor de organisatie naar de politieke aspiratie. Het komt niet al te vaak voor dat een sociologe na onderzoek van en theorievorming over een organisatie meteen tot een 'leidinggevende' functie doordringt als secretaris van het partijbestuur. Het is te hopen dat ze met haar scriptie als bagage het huidige partijbestuur tot een ombuiging van de negatieve tendensen weet te stimuleren. Dan zal ze de gemiddelde zittingsduur ongetwijfeld overtreffen.

LEO PLATVOET

De volledige scriptie 'partijbestuur en mobiliteit' (ruim 200 blz.) is verkrijgbaar door storting van f.17,50 op giro 3437941 t.n.v. letje van Poll te Opmeer o.v.v. 'scriptie'.

Van de scriptie is een samenvatting van 24 blz. gemaakt die verkrijgbaar is door storting van f.5,- op giro 3481995 tnv SVSIPSP te Amsterdam o.v.v. 'SVS-bulletin nr 124'.

letje van Poll

foto: HaPe

Frank Köhler neemt afscheid van Amsterdamse raad

Frank Köhler heeft in december na zeven jaar afscheid genomen van de gemeenteraad van Amsterdam. Hij werd alom geprezen als een uiterst deskundig en kritisch raadslid, die vele wethouders menig slapeloze nacht heeft bezorgd. Frank, die vóór zijn raadslidmaatschap tien jaar in het partijbestuur van de PSP heeft gezeten, werd in het BIM-huis uitgebreid geféteerd, o.a. door Jan Schaeffer. Hij treedt in dienst bij de Vervoersbond FNV.

Misbruik EG-gelden in Noord-Ierland lijkt waarschijnlijk

Tot deze conclusie komt de GPA-delegatie onder meer in haar verslag over het bezoek aan Noord-Ierland. Dit bezoek vond plaats van 1 tot 4 juni j.l.. Aan het bezoek namen de Europarlementariërs Bram van der Lek en Nel van Dijk, de GPA-bestuurder Emmy van Noord en de voormalige medewerker van het GPA, Bram van Oijk, deel.

De GPA-delegatie ging naar Noord-Ierland om daar met eigen ogen eens vast te stellen, hoe ernstig de situatie in dit, al jaren door burgeroorlog getroffen gebied is. Hoewel het bezoek slechts twee en een halve dag duurde, werden er gesprekken gevoerd met verschillende bewegingen en drie politieke partijen. De politieke partijen die men ontmoette, waren de Sinn Fein, de Workersparty en de Social Democratic Labour Party. Uit de gesprekken bleek dat de partijen de situatie verschillend beoordelen. De Workersparty legt nadruk op de eenheid van de arbeidende klasse tegenover de bourgeoisie, als oplossing van de gespannen situatie. Sinn Fein beschouwt het Britse bezettingsleger als het grote probleem. Zij moeten bestreden, ook met militaire middelen, voordat een oplossing mogelijk is. De SDLP is mordicus tegen het IRA-geweld gekant en ziet wel wat in het Anglo-Irish Agreement. Een overeenkomst tussen de republiek Ierland en Engeland, dat Noord-Ierland op termijn onafhankelijkheid belooft. De SDLP is bij de opstelling van het accoord overigens ook betrokken geweest.

De delegatie bezocht verder de vrouwengevangenis Maghaberry en sprak daar met een gevangene onder andere over het 'strip-searching'.

Het vernederende onderzoek, waarbij vrouwen gedwongen worden om zich naakt te laten betasten, omdat er naar vermeend smokkelwaar wordt gezocht. Ook sprak zij met katholieken in de verpauperde wijken van West-Belfast. Zij ontdekten daarbij, dat EG-geld veelal gebruikt wordt om infrastructurele werken aan te leggen, waar vooral het Britse leger van profiteert. Verder wordt EG-geld aangewend om politieke vriendjes economisch te steunen (werk voor protestanten en voor katholieken).

De delegatie komt na een indrukwekkend bezoek tot de conclusie, dat zij met zowel de WP, SDLP en SF contacten wil blijven onderhouden. Daarnaast zal zij het EG-geld naar Noord-Ierland kritisch volgen en haar invloed aanwenden om meer aandacht te krijgen voor de mensenrechten in Noord-Ierland. Hierbij gaat het zowel om het 'strip-searching' als het gebruik van plastic kogels door het Britse leger.

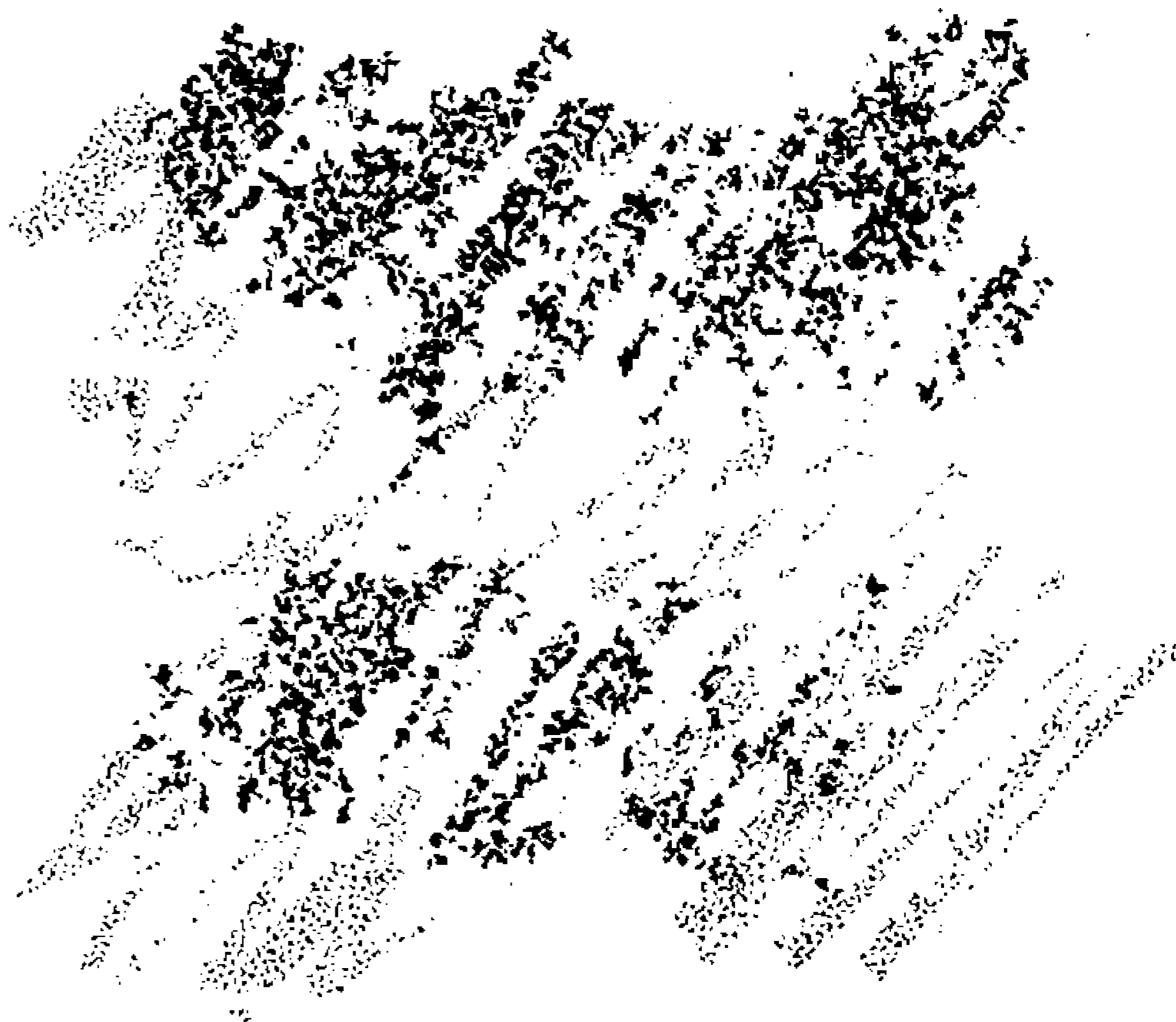
Het verslag van het bezoek is gratis verkrijgbaar bij het GPA, postbus 267, 1000 AG Amsterdam; telefoon: 020-245515.

Besluitenlijst 46e PSP-congres

Het 46e PSP-congres, gehouden op 28 november 1987 in Dordrecht, heeft de volgende besluiten genomen:

1. Het ordevoorstel om het congres door te laten gaan, werd aangenomen.
2. De ordevoorstellen uit de derde congreskrant (0.1, 0.2, 0.3a, 0.4) werden afgewezen. (0.3b en c werden niet in stemming gebracht.)
3. De beleidsverslagen van de individuele pb-leden en de stichtingen, alsmede de verkiezing van de stichtingsbesturen SVS, WB en HLS, de kascontrolecommissie en de beheerscommissie Fonds Bijzondere Uitgaven werden aan de partijraad gedelegeerd.
4. Bij de behandeling van het beleidsverslag van het pb werd voorstel 1.1 verworpen (86 v., 149 t.) en 1.2 werd aangenomen (133 v., 104 t.). De consequentie daarvan was dat apart in stemming kwam of aan de afdeling Delft een experiment-status kon worden toegekend met betrekking tot de deelname van Links Delft aan het college van B. en W. met het CDA. Deze status werd toegekend. (125 v., 110 t.)
5. De beleidsverslagen van pb, pr, beide kamerfracties en de eurofractie werden goedgekeurd.
6. De voorstellen m.b.t. de quoterings werden alle verworpen, ondanks het aannemen van de amendementen 7.b.9' en 7.b.11.
7. M.b.t. de samenstelling van het pb werd 9.2 aangenomen (uitbreiding van het pb met drie politiek secretarissen) en het voorstel om het voorzitterschap van de Radio en Televisiecommissie onder te brengen bij de propagandist.
8. Alle voorstellen en amendementen m.b.t. een andere verkiezing van de partijraad werden verworpen.
9. Het voorstel over de wijze van deelname aan de Euroverkiezingen werd aangenomen, evenals de volgende amendementen: 6.1, 6.9, 6.11.
10. De begroting van de partij voor 1988 alsmede de daarbij gevoegde voorstellen van de penningmeester (zie congreskrant 1) werden aangenomen. Een voorstel om de begroting postgewijs toe te lichten werd verworpen.
11. Het partijbestuur werd gekozen met het al in Bevrijding vermelde resultaat.
12. Resoluties werden aangenomen:
  - * ter ondersteuning van de strijd van het Saharaanse volk, verenigd in het Frente Polisario;
  - * met een veroordeling van de Zuidafrikaanse bemoeienis in Angola;
  - * tegen de geplande verhoging van de maximum-snelheid van auto's en voor bevordering van het openbaar vervoer;
  - * voor verbetering van de mensenrechtensituatie in Turkije.

Agenda

- 4 januari:** PSP-uitzending, Radio 5, 18.20 uur
6 januari: bijeenkomst golfoorlog (zie elders)
6 januari: PSP-uitzending, Nederland 2, 19.45 uur
8 januari: KRIK-commissie over positieve actie, partijgebouw Amsterdam, 20.00 uur (inf. Luitje Douma, tel: 050-180778)
9 januari: partijbestuursvergadering, partijgebouw Amsterdam, 10.30 uur (inf. Ietje van Poll, tel: 020-267374)
13 januari: bijeenkomst Hongarije-werkgroep (zie elders)
15 januari: bijeenkomst themawerkgroep anti-racisme (zie elders)
16 januari: bijeenkomst 'socialisme-discussie' (zie elders)
18 januari: PSP-uitzending, Radio 5, 18.20 uur
18 januari: kijken naar een keuze uit PSP-TV-programma's van de laatste jaren, partijgebouw Amsterdam, 19 uur (inf. Bart Groeneveld, tel: 321262)
20 januari: partijbestuursvergadering, partijgebouw Amsterdam, 19.00 uur (inf. Ietje van Poll, tel: 020-267374)
22, 23 en 24 januari: weekend PSjongeren (zie elders)
30 januari: PSP-vrouwen, Utrecht (zie elders)

Partijbestuur (1)

Voor het afgelopen congres heeft het partijbestuur (pb) nog twee keer vergaderd in zijn oude samenstelling. Op 7 november werd gediscussieerd over 'het INF-akkoord en daarna'. Kort besproken werd de omstreden column van Cor Wijnings in Bevrijding over migrantenorganisaties. Het pb besloot in deze geen eigen stappen te ondernemen. Wel werd een persverklaring uitgegeven n.a.v. uitspraken van de Amsterdamse wethouder Jonker dat huisvesting van asielzoekers ten koste zou gaan van Nederlandse woningzoekenden. Tot slot werd een PPR-brief beantwoord over voortzetting van het Groen Progressief Akkoord, het GPA. Het pb vond deze brief nogal vooruitlopen op de onderhandelingen van volgend jaar en is niet zomaar voor de door de PPR voorgestelde vereniging van partijloze GPA-leden met een eigen positie binnen het GPA.

De laatste vergadering van het pb was, zoals altijd, voor het congres. Er werd vooral gepraat over de voorbereiding van het congres: wie er namens het pb spreekt e.d. Verder besloot het pb het Verzetsmuseum te ondersteunen middels een artikel in Bevrijding. Aan het slot van de vergadering werd het bestuursverslag in Bevrijding over de pb-vergadering van 30 oktober besproken. Volgens enkele pb-leden had een deel hiervan een tendentieuze strekking (nl. over het steunen van kandidaten voor het nieuwe pb-red.). Volgens de schrijver, ondergetekende, en enkele andere pb'ers was het een correcte weergave van de gang van zaken. De meningen over dit stuk bleven dus verdeeld.

PAUL DENEKAMP

Partijbestuur (2)

Op zaterdag 12 december kwam het nieuwe pb voor de eerste keer bijeen. Het pb kent nogal wat nieuwe gezichten, dus lag een rondje 'kennismaking' voor de hand. Daarna werden enige organisatorische zaken besproken zoals opvang en begeleiding nieuwe pb-leden, vertegenwoordiging in diverse besturen en delegaties en de vergaderfrequentie van het pb, die vastgesteld werd op twee keer per maand. De redactiesamenstelling van Bevrijding werd bekrachtigd; het voorstel van hoofdredacteur Leo Platvoet om Bevrijding maandelijks te laten verschijnen werd verworpen. Het blijft driewekelijks. Verder werd het werkplan van de Stichting Vorming en Scholing en het Wetenschappelijk Bureau besproken en werden er aanzetten gegeven voor het eigen pb-werkplan. De noodzaak om snel met een concreet en politiek wervend werkplan te komen werd unaniem onderschreven.

Daarnaast hield het pb zich met een vervelende kwestie bezig: de positie van Bart Groeneveld. Hij is door het congres als propagandist gekozen, maar er blijkt een vergissing bij het tellen van de stemmen begaan te zijn. Hij stond kandidaat samen met Evert de Vos en Kees Neefjes, die als duo deze functie wilden vervullen. Op Bart bleek niet iets méér, maar net iets minder stemmen te zijn uitgebracht dan op het duo. In beide gevallen was er echter geen sprake van een meerderheid, omdat er ook stemmen op 'geen der kandidaten' waren uitgebracht. De herstemming had dus niet tussen Bart en 'geen der kandidaten' moeten plaatsvinden, maar tussen het duo en gdk. Het Huishoudelijk Reglement bepaalt dat in een dergelijke onvoorzien situatie het pb beslist en daarover verantwoording aflegt aan de partijraad (pr). Het pb besloot dat Bart weliswaar formeel gekozen was, maar dat de stemming op dezelfde dag door de pr moest worden overgedaan, gezien de procedurefout. De pr, die een deur verder vergaderde, was het hier mee eens, maar wilde pas in een volgende vergadering de stemming over doen. Dit was voor het duo reden om zich terug te trekken, wat door het pb werd betreurd. Voor hen en Bart Groeneveld was het een vervelende kwestie.

Het pb hoopt dat de vier vacante functies snel worden opgevuld, zodat het bestuur voltallig aan de slag kan gaan. Op 12 december bleek de wil en de motivatie daartoe in ieder geval aanwezig.

IETJE VAN POLL

Uit de partijraad

Op 12 december heeft de partijraad weer vergaderd. De hoofdmoot van de agenda bestond uit de beleidsverslagen van de individuele leden van het vorige partijbestuur. Van twee ex-pb-leden (buitenland en welzijn) ontbrak een beleidsverslag. Vanwege haar afwezigheid werd de bespreking van het verslag van de politiek vicevoorzitster uitgesteld. De overige verslagen werden door de partijraad goedgekeurd op dat van het duo secretaris sectie-extern na, wat in een van de stemverklaringen 'ondermaats' werd genoemd.

De pr koos de leden van de besturen van SVS/WB en HLS, alsmede de leden van de beheerscommissie Fonds Bijzondere Uitgaven. Verder werd de partijraad geconfronteerd met de problemen rond de verkiezing van propagandist Groeneveld (zie verslag partijbestuur elders). De pr ging niet in op het verzoek van het pb om staande de vergadering de stemming over te doen, omdat men eerst de achterban wenste te raadplegen.

Naar aanleiding van interviews in dagbladen werd aan Saar Boerlage toelichting gevraagd op o.a. haar standpunt over samenwerking met CPN en PPR. Zij legde uit dat zij niet juist was geciteerd. Ze had het woord verbieden in een ander verband gebruikt en daarnaast verklaard dat de discussie over samenwerking in het komende jaar niet de hoogste prioriteit heeft in de PSP. Toegezegd werd dat er in Bevrijding nog een nadere toelichting komt.

FLOOR DE KREIJ

Kandidaatstelling vacatures pb

Er zijn nog vier functies vacant in het partijbestuur, te weten:

- vice-voorzitter;
- politiek secretaris justitie, politie, racismebestrijding en migrantenbeleid;
- politiek secretaris milieu, technologie, energievoorziening, volkshuisvesting en planologie;
- politiek secretaris onderwijs, welzijn en gezondheidszorg.

Afdelingen en autonome groepen kunnen uiterlijk tot 27 januari 1988 schriftelijk kandidaten stellen. Het pb kan ook kandidaten stellen. Mensen die door het pb gekandideerd willen worden, kunnen zich eveneens melden. (Het bekende adres: Postbus 700, 1000 AS Amsterdam).

De gekandideerden wordt vervolgens gevraagd of zij bereid zijn en hun (beknopte) beleidsvoorstellen op papier willen zetten, waarna de partijraad op 27 februari in de vacatures voorziet.

Mensen die informatie willen over de te vervullen posten kunnen terecht bij de secretaris, Ietje van Poll, tel: 02263-3363.

Zes jaar Deetman meer dan genoeg

Tijdens de grote studentendemonstratie in Amsterdam op 1 december jl. zijn er door de propagandist Bart Groeneveld in samenwerking met de PSjongeren en Amsterdamse PSP'ers 7.000 strooifolders verspreid. In deze folder werd kort en bondig het PSP-standpunt uiteengezet t.a.v. de plannen van Deetman over de studiefinanciering. In de folder pleit de PSP voor een 'werkelijk ouder-afhankelijk stelsel'. De demonstratie, die met 25.000 deelnemers een groot succes was, eindigde op het Museumplein. De plek, aldus de folder waar 'indertijd de victorie is begonnen voor de vredesbeweging, die de afgelopen week de vruchten kon plukken van haar strijd!!!'

NIEUW: PSP-Knipselkrant

Publiciteit is een groot goed. Niet alleen de landelijke publiciteit in de dagbladen is van belang. Op lokaal niveau haalt de PSP veelvuldig de pers. Door toedoen van raadsfracties, afdelingsbesturen en soms ook individuele leden. Propagandist Bart Groeneveld is geïnteresseerd in de berichten in locale en regionale kranten en tijdschriften over en van de PSP. Bij voldoende respons wordt een knipselkrant samengesteld die regelmatig verzonden wordt aan geïnteresseerde afdelingen en leden. Daarom: haalt de PSP de krant, knip het betreffende stukje dan uit, vermeld datum en bron, copieer het en stuur het toe aan Bart Groeneveld p/a Postbus 700, 1000 AS Amsterdam. Opname in de knipselkrant is dan verzekerd.

Het nieuwe partijbestuur poseert

Zittend v.l.n.r.: Saar Boerlage, Bert Freriks en Hannah van Wijngaarden. Staand v.l.n.r.: Pieter van der Hijden, Leo Platvoet, Frans Janssen, Joost Lagendijk, Bart Groeneveld, Ietje van Poll en Bert van den Berg. Lieke Thesingh ontbreekt.

foto: HaPe

Adressen partijbestuursleden

algemeen voorzitter

Saar Boerlage, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam, tel: 020-267374

algemeen secretaris

Ietje van Poll, Lagehoek 3, 1716 MA Opmeer, tel: 02263-3363

algemeen penningmeester

Frans Janssen, Wipmolenweg 179, 1333 GK Almere, tel: 03240-20347

algemeen propagandist

Bart Groeneveld, Malvastraat 29, 1031 AZ Amsterdam, tel: 020-321262

politiek secretaris (voorzitter Stichting Vorming en Scholing/Wetenschappelijk Bureau)

Lieke Thesingh, Blasiusstraat 113-2, 1091 CP Amsterdam, tel: 020-652927

politiek secretaris sociaal-economisch

Pieter van der Hijden, Prinsengracht 11, 1015 DK Amsterdam, tel: 020-275003

politiek secretaris vredesvraagstukken

Bert Freriks, Graspad 45, 9713 NH Groningen, tel: 050-143806

secretaris buitenland

Joost Lagendijk, Oude Waal 13-2, 1011 BZ Amsterdam, tel: 020-382152

actievoordinator/partij-opbouw

Hannah van Wijngaarden, Koningsvarenstraat 312, 1531 SL Wormer, tel: 02982-3536

hoofdredacteur Bevrijding

Leo Platvoet, Imkerweg 28, 1403 RC Bussum, tel: 02159-18515

secretaris parlementair werk (LWPW)

Bert van den Berg, Aalbersestraat 10, 1814 RH Alkmaar, tel: 072-155346

Limburgs Platform

De Statenfractie PSP-CPN heeft direct na de verkiezingen het initiatief genomen om enkele keren per jaar onder de noemer "Platform voor linkse politiek en actie" bijeenkomsten te organiseren voor raadsfracties ter linkerzijde van de PvdA, de Statenfracties van PSP-CPN en PPR en activisten uit de radicaal-linkse partijen.

Na een eerste geslaagde bijeenkomst zal de tweede bijeenkomst plaatsvinden op: zaterdag 16 januari 1988 om 10.45 uur in Cultureel Centrum "de Oranjerie", Kloosterwandstraat, Roermond.

Het ochtendgedeelte staat in het teken van informatie-uitwisseling tussen de aanwezige raadsfracties en statenfracties in Limburg en de actualiteit. Na de pauze zal een vertegenwoordiger van de Milieufederatie Limburg een inleiding houden over milieubeleid op lokaal niveau.

Utopia bestaat!

Onder het motto 'Utopia bestaat' organiseert de PSJongeren op 22, 23 en 24 januari een weekend over ideale onderwijsvormen en opvoeding. Er wordt een aantal werkgroepen gehouden, waarin je kennis kan maken met verschillende onderwijsvernieuwers, je in een paar lessen Esperanto wordt geleerd, je informatie krijgt over de kindercommune in West-Duitsland.

Naast de werkgroepen zijn er ook twee activiteiten waar iedereen naar toe kan komen, zonder de rest van het weekend te volgen. Dat is op vrijdagavond 22 januari een voorstelling van het toneelstuk *Klassestrijd*, dat vertaald is door Jules Deelder. Dit stuk gaat over zes jongens die de leraar hebben weggepest en nu elkaar les gaan geven.

Op zaterdagavond 23 januari is er een oudertribunaal, waarin iedereen wordt opgeroepen klachten te formuleren over zijn/haar opvoeding. Een jury van enkele ouders zal de 'rechter' adviseren over de te nemen beslissingen.

Het weekend is voor iedereen toegankelijk. Aanmeldingen en verdere inlichtingen bij de PSJG: 020-267374.

Het reëel bestaand Utopia is voor deze drie dagen te vinden in: Unitas, Generaal Foulkesweg 74, Nijmegen.

PSP-Vrouwen

Op 14 november j.l. vond in Utrecht een landelijke bijeenkomst van de PSP-Vrouwen plaats. Alhoewel de vrouwelijke leden niet echt massaal op deze dag zijn afgekomen, is er toch veel positieve respons geweest (telefonisch, zowel als schriftelijk) en zijn er uiteenlopende richtingen vrouwen op komen dagen (van Rotterdam tot Groningen).

De aanwezige vrouwen bleken duidelijk behoefte te hebben aan regelmatige bijeenkomsten van PSP-Vrouwen en aan een landelijk coördinatiepunt. Afgesproken werd dat er maandelijks (10 x p.jr.) een bijeenkomst gehouden zal worden, met zowel een inhoudelijk (thema) als een huishoudelijk gedeelte, over het eigen reilen en zeilen.

De eerste bijeenkomst is op 30 januari 1988, om 11.00 uur, in het PSP-pand, Oudegracht 243, Utrecht.

Het thema is: toekomstige geëmancipeerde samenleving (over o.a. verdeling van arbeid en basisinkomen).

De bijeenkomsten zullen steeds op de derde zaterdag van de maand gehouden worden en ze zullen zoveel mogelijk verspreid over het land plaatsvinden. Naast de Landelijke Coördinatie Groep, zullen zoveel mogelijk geïnteresseerde vrouwen zich met de voorbereidingen bezighouden en ook wordt gewerkt aan een andere, meer speelse opzet van dergelijke bijeenkomsten.

DE PSP-Vrouwen gaan deelnemen aan een grootscheepse actie van het Komitee Zuidelijk Afrika, samen met de Anti Apartheids Beweging Nederland, ter ondersteuning van de Zuid Afrikaanse vrouwenstrijd; een voorjaarscampagne, die vooral gericht is op 8 Maart bijeenkomsten. Verder zijn de PSP-Vrouwen blij, dat er weer een emancipatiewerkster gezocht wordt en willen nauwe contacten met haar onderhouden om het emancipatieproject samen uit te werken en vorm te geven.

Themagroep 'anti-racisme' over persoonsregistratie

Op vrijdag 15 januari belegt de PSP-themagroep 'anti-racisme' in het PSP-pand te Utrecht (Oude Gracht 243) om 20.00 uur een bijeenkomst over persoonsregistratie. Iemand van de Stichting Waakzaamheid Persoonsregistratie is uitgenodigd een inleiding te houden over de gevolgen van de vreemdelingenwetgeving persoonsregistratie voor Nederlanders en buitenlanders. Meer informatie: Hugo vd Steenhoven (tel: 030-318186) of Hans Metz (tel: 020-994287).

Actiepakket gezondheidszorg werkt

Het enige tijd geleden aan afdelingen toegezonden 'actiepakket gezondheidszorg' heeft de PSP-afdeling Westelijke Mijnstreek geïnspireerd tot een korte actie bij het Maaslandziekenhuis in Sittard. Er werd met sandwichborden bij de ingang gepost, folders werden uitgedeeld en handtekeningen ingezameld. Het PSP-affiche tegen de bezuinigingen werd op sandwichborden getoond, samen met teksten als 'Lubbers is een specialist; hij snijdt in andermans vlees' en 'Gezocht: tandarts die gaten in de begroting van WVC wil vullen'. De actie, die voor het bezoek werd gehouden, ontmoette veel sympathie en kreeg de nodige publiciteit. Een goed voorbeeld hoe op betrekkelijk eenvoudige wijze met behulp van landelijk materiaal en enig eigen initiatief een afdeling actie kan voeren. Het actiepakket (met tips & informatie), alsmede folders en affiches zijn nog steeds bij het partijbureau verkrijgbaar!

Bijeenkomst golffoorlog

Al enige tijd speelt het Golf-conflict. Toen Nederland er door het zenden van mijnenvegers bij betrokken raakte leverde dat weinig protesten op.

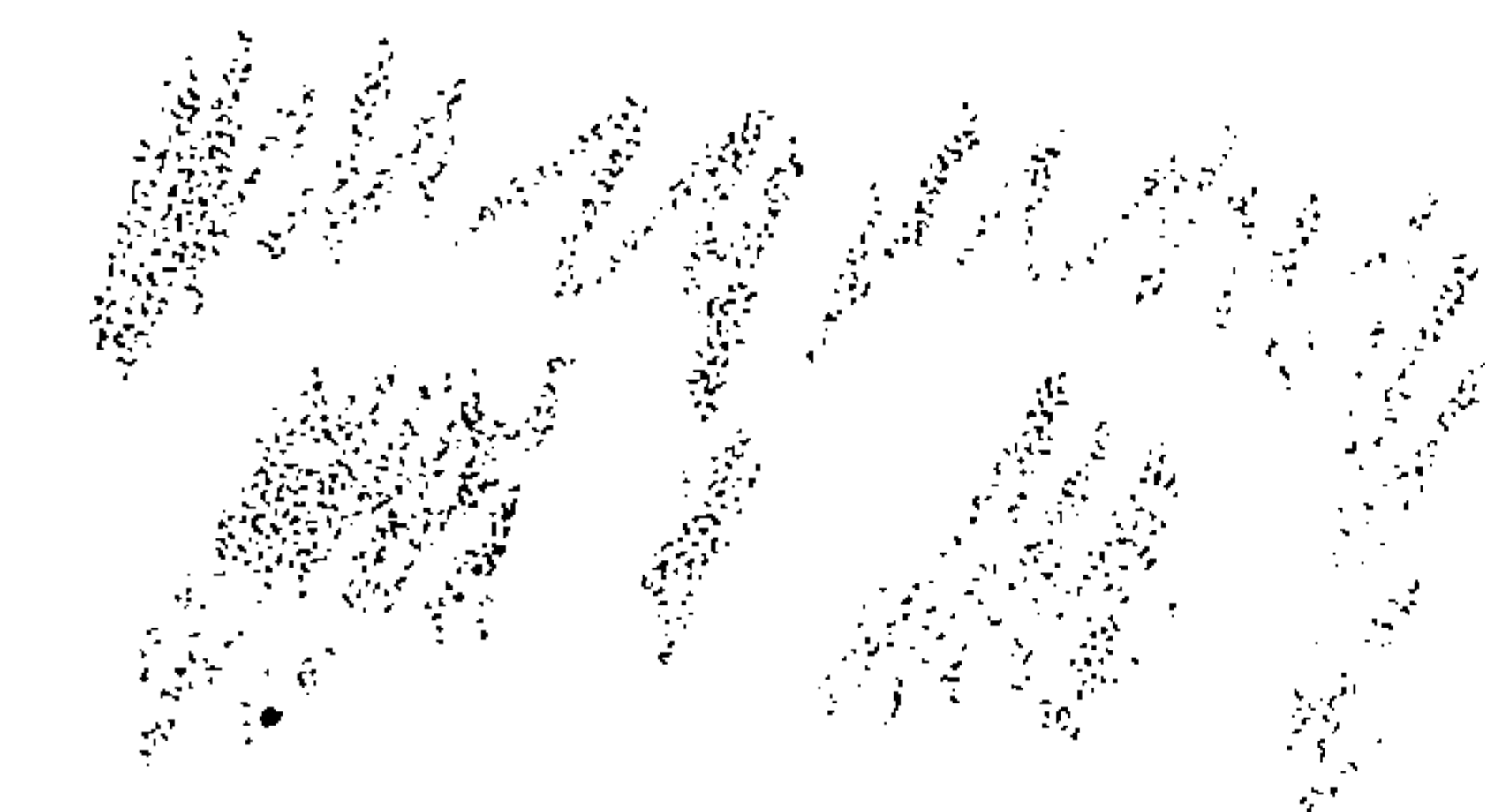
BONK heeft een aantal bezettingen uitgevoerd en het LOVO heeft een advertentie geplaatst. Ook tijdens het afgelopen PSP-congres kwam herhaaldelijk de vraag aan de orde: Wat heeft de PSP daaraan gedaan? Buiten de inzet van de Tweede Kamer-fractie en een mooie affiche van de PSjg was dat niet veel.

Inmiddels is dat goedge maakt. De PSP heeft het initiatief genomen om een aantal organisaties bij elkaar te roepen. De uitkomst hiervan is dat op 6 januari er een landelijke bijeenkomst is waarin een actieplan voor de komende maanden wordt besproken. Daarbij wordt voortgeborduurd op de plannen van het Amsterdamse anti-Golffoorlog overleg. Dat houdt in: organiseren van informatie avonden, actie voeren bij bedrijven die direct betrokken zijn bij de Golffoorlog, eventueel een demonstratie. Er zal ook het nodige informatie-materiaal worden vervaardigd.

Ik ga ervan uit dat afdelingen hiermee bezig zullen gaan en contact met mij opnemen. Juist gezien die opmerkingen hierover op het congres.

Plaats van de bijeenkomst: Vrouwen voor vrede, Obrechtstraat 43, Utrecht, tijd 19.30 uur.

Voor inlichtingen: Bert Freriks, 050-130897/143806

Onderwijs voor Radio Freedom

De 'Omroep voor Radio Freedom', die het werk van de verzetszender van het ANC steunt, is een actie begonnen om geld in te zamelen voor een vijfde studio voor Radio Freedom, die hoofdzakelijk als opleidingscentrum gebruikt gaat worden. Deze actie wordt vooral gericht op het Nederlandse onderwijs in al zijn schakeringen. Op verzoek van 'Omroep voor Radio Freedom' heeft het partijbestuur van de PSP informatie over deze actie doorgezonden aan alle afdelingen in het land waar een HBO-opleiding is gevestigd. Deze afdelingen zijn verzocht om, samen met leerlingen, leerkrachten en schoolbesturen, de actie te ondersteunen. De actie start op 24 februari en zal zijn hoogtepunt bereiken op 3 mei. Genoeg tijd dus om in breed verband een goede plaatselijke ondersteuning te organiseren. Wil je wat doen? Neem dan contact op met je afdeling, die inmiddels meer informatie heeft ontvangen.

Socialisme-discussie

De hoeveelheid aanmeldingen van discussie-avonden en verslagen daarvan valt tot nu toe tegen. Worden er geen avonden georganiseerd of wordt vergeten de data door te geven aan de commissie? Dat kan nog steeds bij Hannah van Wijngaarden (02982-3536), Robert Giesberts (030-439591) of het partijbureau (020-267374). De commissie heeft inmiddels besloten verder te gaan in 1988 met het opstellen van een manifest als een soort analyserende inleiding op het verkiezingsprogramma en met het opstellen van actieprogramma's voor vier, nog nader te bepalen, hoofdthema's. Zowel het manifest als de actieprogramma's zullen via conferenties opgesteld worden. Hierbij zullen o.a. de resultaten van de afdelingsdiscussies worden gebruikt.

In de volgende plaatsen vindt de komende periode een avond plaats in het kader van de Socialisme-discussie:

Arnhem: 12 en 19 januari, 'De Opbouw', Velperweg

Breda: 18 januari, Van Goorstraat 31

Enschede: 21 januari

Heerlen: 7 januari, Herschellenplein 13

Alle avonden beginnen om 20.00 uur.

Op 16 januari organiseert de commissie 'socialisme-discussie' een (hoe kan het anders) discussie met deskundigen over individualisering. Tijd: 10.00-12.30 uur. Belangstellenden zijn welkom. Plaats: PSP-pand, Oude Gracht 243, Utrecht.

Oudezijds
Achterburgwal 173
1012 DJ Amsterdam
Tel. 020-270801

**BEVRIJDINGSFONDS
KOMITEE ZUIDELIJK AFRIKA**

**GIRO 26655
AMSTERDAM**

**Versterk de organisaties
van de onderdrukten
in Zuid-Afrika.**

**Wij hebben urgente
verzoeken om hulp gekregen.**

FRAKTIE AKTIEF

Milieubegroting

De milieubegroting van dit jaar stond volledig in het teken van de onmacht en de onwil van de regering om ook maar iets aan de vervuiling van het milieu te doen. Minister Nijpels heeft de kreet "management by speech" van zijn voorganger graag overgenomen, zo bleek tijdens het debat. Het beleid is erop gericht het bedrijfsleven zelf zover te krijgen dat zij maatregelen neemt. De minister zal op geen enkele wijze dwang uitoefenen. In zijn visie moet de overheid een leidende positie innemen bij het doen van onderzoek en het innemen van standpunten maar een passieve rol vervullen als het gaat om het nemen van maatregelen. De burger en het bedrijfsleven moeten hun verantwoordelijkheid zelf nemen, volgens de minister. Het gevolg is een beleid waarin een grote lacune bestaat tussen de gesignaleerde behoefte aan beleid en de daadwerkelijke beleidsvoornemens. Uit enkele concrete voorbeelden blijkt dit ook inderdaad het geval te zijn.

Gevraagd naar het convenant dat hij met het bedrijfsleven heeft gesloten over het gebruik van drijfgas in spuitbussen bleek dat hij slechts de door de milieugroepen bereikte resultaten heeft vastgelegd. De regering heeft er niets aan bijgedragen. De regering wil geen eisen stellen aan de bouwwereld om het gebruik van tropisch hardhout te verminderen. In zijn antwoord aan Andrée blijkt de afbraak van het tropisch regenwoud, in bijv. Maleisië, Nijpels zeker aan het hart te gaan maar maatregelen mogen we niet verwachten.

Kort voor het debat werd bekend dat de regering het beter vond om de maximumsnelheid van 100 op 120 km/uur te brengen. Het zou beter zijn voor het milieu, omdat de automobilisten zich dan wel aan de maximumsnelheid zullen houden, is zijn redenering. De negatieve gevolgen voor het milieu hebben slechts een indirecte rol gespeeld bij het totstandkomen van het besluit. Bij de behandeling van een notitie over verkeer en milieu, begin volgen jaar, zullen we er zeker op terugkomen.

Lange tijd heeft Nijpels geroepen dat de fosfaten uit de wasmiddelen moeten. Een verbod heeft hij nooit aangedurfd. Tijdens het debat werd duidelijk dat ook over de fosfaten afspraken zijn gemaakt met de fabrikanten. Het resultaat is dat de fabrikanten vrijblijvend hebben toegezegd dat over twee jaar het gebruik van fosfaten zal zijn teruggebracht tot nul. Of de minister wettelijke maatregelen zal nemen als dit niet het geval is, werd niet duidelijk. (PvdW)3

Belastingverlaging

Ook het verlagen van de loon- en inkomstenbelasting kon niet op steun van de PSP rekenen. Voor deze belastingverlaging werden door de regering slechts ideologische argumenten aangevoerd. Het is "goed voor de economie". Ze slaagden er echter niet in aan te geven hoe. Het geld dat ermee gemoeid is (1,7 miljard) kon volgens ons veel beter besteed worden om een aantal zeer nadelige bezuinigingsmaatregelen in onderwijs en welzijnswerk ongedaan te maken. Het vurige pleidooi van Andrée om als de belastingen dan toch verlaagd moeten worden dit vooral aan minimuminkomens ten goede te laten komen (en de belastingverlaging voor de hogere schijven achterwege te laten) viel bij de regering zoals te verwachten viel niet in goede aarde.

Andrée beloofde binnen afzienbare termijn met uitgewerkte voorstellen te zullen komen om belastingverlaging voor mensen met een minimuminkomen te regelen. De SEK (Sociaal-Economische Commissie) van de PSP is dergelijke voorstellen op dit moment aan het uitwerken. Bij de eerstkomende belastingmeevaller of bij het eerste teken dat de koopkracht van de minima tegen de verwachting in toch weer zal dalen, kan de PSP dan met uitgewerkte voorstellen komen. (MB)

Rentevrijstelling

"Op het gevaar af voor conservatief versleten te worden, zal de PSP toch gewoon tegen het voorstel om de rentevrijstelling te verhogen stemmen. Wij zijn namelijk van mening dat rente gewoon inkomsten zijn waarover gewoon belasting betaald moet worden." Andrée van Es bleek bij de uiteindelijke stemming uiteindelijk de enige te zijn, waarvoor het niet vanzelfsprekend was dat de belastingbetalers nog een voordeeltje gegund moest worden.

De rentevrijstelling – dat is het bedrag aan genoten rente waarover géén belasting betaald hoeft te worden – wordt verhoogd van 700 naar 1000 gulden voor een alleenstaande en van 1400 naar 2000 gulden voor een gezin. De verhoogde vrijstelling gaat overigens pas in op 1 januari 1988. Men moet dus nogal wat rente ontvangen voordat je er belasting over gaat betalen. De verdere rentevrijstelling komt dus voornamelijk de wat hogere inkomens ten goede. De verdere verruiming werd gemotiveerd met het argument dat veel mensen hun rente toch niet opgaven aan de belastingen. Omdat de banken daarover nu meer inlichtingen aan de fiscus moeten gaan verstrekken vond het parlement (-1) dat daar ook iets voor de burgers tegenover moest staan. Na het optrekken van de 100-kilometer grens naar 120 omdat toch niemand zich aan de limiet hield is de verruimde rentevrijstelling zo het tweede voorbeeld geworden van de binnen de PSP altijd nadrukkelijk aangehangen stelling dat wetgeving pas veranderd wordt als mensen zélf actief worden om iets aan hun situatie te veranderen. Burgerlijke ongehoorzaamheid vindt, zoals blijkt, ook bij rechts een willig oor! (MB)

PvdA-defensienota

De PSP-kamerfractie is het oneens met de constatering in de PvdA-nota "Vrede en Veiligheid in Europa", dat eenzijdige kernontwapening in West-Europa niet tot de mogelijkheden behoort. Integendeel, juist in de nu dreigende impasse, waarbij het INF-accord vooral aangewend lijkt te gaan worden voor handhaving en zelfs opvoering van andere vormen van wapenering is de noodzaak van eenzijdige stappen groter dan ooit.

Na een tijdelijk bondgenootschap met de vredesbeweging zoekt de PvdA haar heil nu blijkbaar weer bij diegenen die menen dat afschrikking de weg is om Europa's veiligheid te garanderen.

In dat licht is de uitspraak dat via onderhandelingen een vermindering van de paraat aanwezige strijdkrachten in de Centrale Sector bereikt zou moeten worden een weinig realistische benadering. Vooral niet als de kostenbesparingen die daaruit zouden moeten voortvloeien alvast zijn ingeboekt als onderdeel van de 5 % besparing op de defensielasten.

De laatste zinnen van het rapport vermelden dat de problematiek van de conversie in een aanvullende rapportage zal worden uitgewerkt. De PSP-fractie wacht dat in spanning af, gezien de warme steun die het kabinet de afgelopen jaren van de PvdA-fractie heeft gekregen bij het uitbouwen van de defensie-industrie.

Verkiezingen Suriname

De PSP-Tweede Kamerfractie beschouwt de overweldigende overwinning van het Front voor Democratie en Ontwikkeling bij de algemene verkiezingen in Suriname vooral als teken van verzet tegen het huidige regime onder leiding van bevelhebber Bouterse.

Misschien zal de uitslag het vertrekpunt zijn voor het terugdringen van de rol van de militairen, misschien ook voor een nieuw politiek klimaat. Maar voor een werkelijk democratisch Suriname acht de PSP-fractie meer nodig dan de kale terugkeer van de zogenaamde "oude" partijen. Het waren juist deze partijen die door hun praktijk van corruptie en wanbeleid een politiek klimaat mede hebben veroorzaakt waarin in 1980 de coup van de militairen onder leiding van Bouterse een belofte van progressieve ontwikkelingen leek te betekenen.

Voor een eventuele hervatting van de ontwikkelingshulp moet in ieder geval aan twee voorwaarden voldaan zijn:

- * er moet een eind gekomen zijn aan de rol van de militairen in de Surinaamse politiek en aan de politieke rol van legerleider Bouterse,
- * de ontwikkelingshulp zal op een drastisch andere wijze moeten worden verstrekt dan voor 1983, zodat de afhankelijkheidsrelatie van Suriname t.o.v. Nederland vermindert en de hulp ten goede komt aan de Surinaamse bevolking.

ONDERSTE BOVEN

DE ROOIE RAT is een niet-commerciële politieke boekhandel in Utrecht. Sinds de oprichting in 1971 is De Rooie Rat uitgegroeid tot de grootste politieke boekhandel in Nederland. Vier keer per jaar wordt 'Rooie Rat Berichten' uitgebracht, waarin informatie over recent verschenen boeken, brochures, mappen enz. uit binnen- en buitenland. De Berichten zijn gratis in de Rat verkrijgbaar. Als je de komende twee nummers wilt ontvangen, stort dan f.2,50 voor de portokosten op giro 4435181 t.n.v. Stichting Roodboek o.v.v. nrs 46 en 47. De Rooie Rat is gevestigd op het adres Oudegracht 65 en is de gehele week (niet maandagmorgen, wel donderdagavond) geopend.

SOCIALE VERDEDIGING. Enkele dienstweigeraars organiseren samen met een medewerker van de Opleiding Sociale Vredesdienst enkele bijeenkomsten, gericht op training voor en discussie over sociale verdediging. De eerste bijeenkomst is op 23 januari en vindt plaats in het gebouw van de Stichting Vrede, Ontwikkeling en Milieu, Obrechtstraat 43, Utrecht. Dan wordt de invulling van de – voorlopig – vier volgende bijeenkomsten besproken. Voor meer informatie bel overdag 070-421687 (Wim Glas of Hans van der Meulen) of 's avonds 03200-44103 (Ton Zonder van).

VREDESVRAAGSTUKKEN. Op 11 en 25 januari en op 8 en 22 februari organiseert het NIVON in Arnhem een lezingcyclus van Leon Wecke over vredesvraagstukken. Meer informatie: Gert Jan Barentsen, tel: 08819-72491.

FUENTE is het maandblad van het Nicaragua-comité. In het decembernummer o.a. commentaar op de Bukmanreis door Midden-Amerika en de positie van homo's en lesbiennes in Managua. Adres: Van Speyklaan 21, 3572 XB Utrecht, tel: 030-718163.

NICARAGUA MOET overleven

WERK IN UITVOERING. Op 16 januari organiseert 'Kerk en Vrede' met medewerking van vele anti-militaristische organisaties een dag onder het motto: 'Hoe komen mensen ertoe in verzet te komen en hoe blijf je actief'. Voor meer informatie en opgave: tel. 033-10445.

DE DAG VAN DE STRIJDMUZIEK vindt voor de derde keer op 30 januari plaats in Rotterdam. 43 koren en muziekgroepen treden op met eigentijdse strijdlieiders over vrede, milieu, vrouwenrechten, bezuinigingen, racisme, fascisme, mensenrechten enz. (o.a. Sampari, Vuile Mong, Tupambae, Louis Aravena). Daarnaast zijn er ook theatervoorstellingen (o.a. Diskus, Project '80). De dag begint om 10.15 en loopt door tot in de late avond. Plaats: De Doelen. De organisatie is in handen van de Landelijke Stichting voor de Strijdmuziek, p/a Achterhaven 43, 3024 RB Rotterdam.

HELENE PASTOORS. De 'Stichting Steunfonds Hélène Pastoors' heeft dringend geld nodig om haar benarde positie in de Zuidafrikaanse gevangenis te verlichten. Giro: 5069906.

ZUIDAFRIKAANSE VROUWENSTRIJD. Jeanine van Dijck (KZA) zoekt actieve vrouwen uit diverse organisaties om rond 8 maart op regionaal nivo acties op te zetten ter ondersteuning van de South African Domestic Workers Union en de Federation of South African Women. Spreekster en films zijn beschikbaar. Als je mee wil doen, bel haar dan: 020-270801.

PSP TUSSEN BOMMEN EN GRANATEN. In het decembernummer van AMOK, Anti Militaristies Tijdschrift, kruisen drie psp'ers (Frans Jansen, Henk Branderhorst en Hugo vd Steenhoven) negen pagina's lang de degenen over het pacifisme. Zij discussiëren o.a. over gewapende strijd in de derde wereld, krakersgeweld en makrobranden. AMOK kost f.4,50 per nummer, een abonnement minimaal f.17,50. Adres: Esdoornstraat 14, 3551 AJ Utrecht, tel: 030-442122.

DE RODE DRAAD

NUMMER 56
DECEMBER 1987/
JANUARI 1988

FINANCIËN
REGIONALE
OMROEP ZIJN
STRUIKELBLOK

UITDAGING,
AVONTUUR,
TOEVAL EN
INTIMITEIT

GEMEENTE GEEFT
PASFOTO'S
AAN JUSTITIE

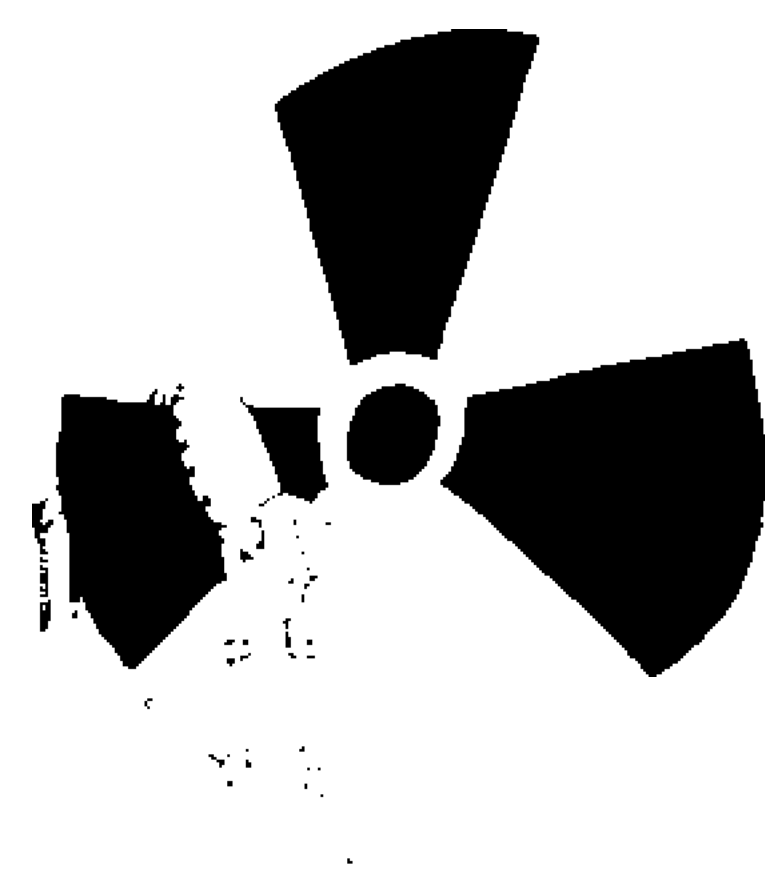

**PAP NOCH
KRENTEN VOOR
MARGINALE
MINIMA**

PPR

DE RODE DRAAD is het maandblad van PSP en PPR over gemeentelijke en provinciale politiek. In het december/januarinumnummer o.a. artikelen over lokaal minimabeleid, regionale omroep, ambtelijke reorganisatie en in de 'P van Persoonlijk' deze keer het weekboek van Karin Kienhuis PSP/CPN-statenlid uit Limburg. Een abonnement kost maar f.25,- per jaar. Adres: Postbus 700, 1000 AS Amsterdam.

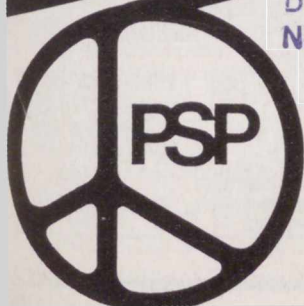
STRALING, MAG HET IE, SJE MEER ZIJN? Aktie Strohalm heeft een boekje onder deze titel uitgegeven waarin de onverantwoordelijke normen t.a.v. toegestane doses radioactieve straling wordt bekritiseerd. Het is een zogenaamd 'kettingboek', op het laatste PSP-congres kreeg iedere bezoeker een exemplaar mee onder het motto: lees eerst en betaal later. Het boekje is verkrijgbaar in de boekhandel of door storting van f.11,25 op giro 355925 t.n.v. Aktie Strohalm, Utrecht o.v.v. 'boekje Straling'. Als je f.20 overmaakt krijg je drie boekjes en kun je de ketting afrollen. Als je f.2,50 voor de portokosten overmaakt o.v.v. 'kennismaking boekje Straling' krijg je het ook en kun je na lezing beslissen hoeveel je nog (o.v.v. 'donatie') wilt overmaken.

BEVRIJDING BEVRIJDING BEVRIJDING

18 JANUARI 1988

NUMMER 2

JAARGANG 32

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEKE
PARTIJEN

In dit nummer:

- FNV tussen eenheid en versplintering
- Ontspanning na INF-accord?

- Interviews met Marko Mazeland en Frank van der Veen
- De binnenkant van de buitenbeentjes
- PSP Groningen: enthousiast zelfstandig

Zon- en schaduwzijden

'Het hoeft niet, maar het kan wel' antwoordde Bram van der Lek op mijn vraag of Bevrijding aandacht zou moeten besteden aan het overlijden van Joop den Uyl. Hij was net naar de indrukwekkende afscheidsbijeenkomst van Den Uyl in de Nieuwe Kerk geweest. Een gebeuren dat via het tweedimensionale vlak van de beeldbuis veel emoties opwekte bij de kijkers. Het feit dat velen, ook in de PSP, zo geraakt zijn door het overlijden van deze sociaal-democratische voorman is veelzeggend. Het geeft aan dat de politicus Den Uyl, voor velen toch de belichaming van een rechtse, tot compromis bereid zijnde PvdA, een belangrijke meerwaarde in zich had. Integer, intelligent, bewogen, emotioneel en verstandelijk verbonden met de positie van diegenen die zich 'aan de onderkant' bevinden. En vooral een democraat die het primaat van de politiek legde waar het behoort: bij de gekozen volksvertegenwoordiging.

Kabinet-Den Uyl

De heiligverklaring van Joop den Uyl, die na zijn dood enige vaste vorm begint aan te nemen, is binnen de PvdA begrijpelijk. Daarbuiten, en dat geldt ook voor de PSP, is enige zelfreflectie en recent historisch besef toch wel op zijn plaats. De relatie tussen de PvdA en de PSP is al 30 jaar weerspannig. Voor velen in de PvdA is de PSP een sympathieke partij, die 'eigenlijk' overbodig is. Van Den Uyl zelf is bekend, gebiologeerd als hij was door het politieke midden, dat hij de PSP nauwelijks zag 'staan'.

In de PSP hebben ruwweg steeds twee visies op de PvdA bestaan: het is een progressief kapitalistische partij waar socialisteniets van hebben te verwachten of, de andere visie, het is een linkse partij, met een minder vergaand program, maar gevoelig voor links-electrale invloed en onmisbaar voor een socialistische hervormingspolitiek. Vanuit beide visies is er altijd veel kritiek geweest op de PvdA en haar leiders. Zowel op de inhoud als op de strategie van die politiek. In het kabinet-Den Uyl vielen strategie en inhoud samen. En in die periode was de kritiek van de PSP op de PvdA dan ook het felst: compromissen die op regeringsniveau wel gesloten moesten worden, omdat er een rechtse meerderheid in de Tweede Kamer was, werden door Den Uyl en de zijnen als progressief/sociaal-democratisch beleid 'verkocht'. De radicaal-linkse partijen bestreden deze voorstelling van zaken, maar de kiezers van PPR, CPN en PSP bleken bij de verkiezingen van 1977, en ook daarna, daar anders over te denken.

Die verschillende opvattingen in de PSP over de PvdA, en het kabinet-Den Uyl, komen duidelijk naar voren in het onlangs verschenen interviewboek 'Onstuimig maar Geduldig'. Bram van der Lek merkt daar op: 'Dat kabinet kreeg van mij het voordeel van de twijfel, maar ik vond het een griezelige formule. Als klein partijtje vond ik dat we moesten uitkijken met onze kritiek en niet alle verandering bij voorbaat onmogelijk moesten maken. Fred van der Spek ging er echter van uit dat het per definitie niet deugde'. Enige

tientallen pagina's verder beaamt Van der Spek: 'In het kabinet-Den Uyl zag ik niks, al is een regering met de PvdA natuurlijk een stukje socialer dan een CDA/VVD-regering.'

De onverholven rechtse kabinetten die daarna zijn gekomen, plaatsen de zon- en schaduwzijden van het kabinet Den Uyl in een reëler perspectief. Een herwaardering lijkt dan ook op zijn plaats. Niet om achteraf het boetekleed aan te trekken of het eigen gelijk alsnog binnen te halen, maar om voor het geval de PvdA met CDA en/of VVD gaat regeren, tot een juistere positiebepaling te komen die programmatisch verantwoord is en aanspreekbaar is voor een groter deel van de linkse kiezersmarkt.

Tragiek

De tragiek van Den Uyl is dat zijn invloed op het regeringsbeleid, als leider van de oppositie, altijd zeer beperkt is gebleven. In een tijd van dichtgespijkerde regeringsaccorden valt er voor oppositiepartijen, of die nu uit 53 mensen of 1 vrouw bestaat, nauwelijks iets te scoren. Als je het primaat van de politiek bij de gekozen volksvertegenwoordiging legt, is dat uit den boze. Maar dat betekent tegelijkertijd dat, zolang er een rechtse meerderheid de Tweede Kamer domineert, van linkse politiek nauwelijks sprake kan zijn. De bijzondere omstandigheden waaronder het kabinet-Den Uyl geboren werd, een verdeelde christendemocratie, keren niet meer weerom. Het is te hopen dat de PvdA van deze tragiek leert en inziet dat alleen in het geval van een linkse meerderheid er iets te regeren valt.

De grootste verdienste van Den Uyl schuilt ongetwijfeld in zijn prestatie om gedurende twintig jaar de PvdA te leiden. Mijn grootste sympathie gaat uit naar zijn partijleiderschap. In 1984 schreef ik in 'Socialistisch Persectief' dat Van der Spek nog iets van Den Uyl kan leren als het gaat om de verantwoordelijkheid van de partijleider om een bindende functie te vervullen. Den Uyl voelde die perfect aan en sprak zich vaak op het juiste moment uit voor vernieuwingen in de PvdA: het moment namelijk dat hij op de steun kon rekenen van een grote meerderheid. Hij kon van standpunt veranderen. Na zijn terugtreden als fractievoorzitter ventileerde hij aanmerkelijk pacifistischere standpunten dan daarvoor. Het is ook zijn verdienste dat de PvdA op een aantal, ook voor de PSP herkenbare punten, is geradikaliseerd. Het is zijn verdienste dat er rond 1970 geen afscheiding naar links, maar naar rechts (DS'70) is ontstaan. Op details kon hij wel verliezen, maar de hoofdlijn van de sociaal-democratie was bij hem in goede handen.

Het moge duidelijk zijn: vanuit PSP-visie is kritiek op 20 jaar Den Uyl/PvdA niet uit te vlakken. Dat kan ook niet anders, want de PSP ontleent voor een belangrijk deel haar bestaansrecht aan het feit dat de PvdA niet socialistisch en niet pacifistisch genoeg is. En dat is nog immer actueel. Maar dat bestaansrecht verplicht de PSP ook om met concrete politieke initiatieven en voorstellen de maakbaarheid van de samenleving in socialistische richting te stimuleren.

LEO PLATVOET

De nummers 1 en 2 van de jaargang 1988 van Bevrijding verschijnen tegelijkertijd. De oorzaak hiervan ligt bij de het adresseren. Het bleek door technisch falen en onkunde onmogelijk om nummer

1 begin januari verzonden te krijgen. Het ziet er naar uit dat er waarborgen zijn geschapen die deze uiterst onwenselijke situatie voortaan uitsluiten.

De redactie

PSP adressen

Het partijgebouw van de PSP is gevestigd in de Nieuwe Looiersstraat 45 te Amsterdam, telefoon: 020-267374. Het adres voor alle correspondentie is PSP, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam.

Partijbestuur: het dagelijks bestuur is op vele momenten in de week in het partijgebouw bereikbaar;

Adreswijzigingen: gaarne altijd schriftelijk;

Informatie & Bestellingen: bij voorkeur op woensdag- en donderdagmiddag (Johan Eland)

Stichting Vorming & Scholing/Uitgeverij De Bovenbouw/De Rode Draad: dinsdag t/m vrijdag van 10.00-16.00 uur (Ron Leyser en Leo Platvoet)

Wetenschappelijk Bureau: maandag t/m woensdag van 10.00-17.00 uur (Ine Megens en Herman Krommendijk)

Henk Lankhorst Stichting/Lokaal & Internationaal (steunpunt voor radicaal-linkse gemeentepolitiek op mondiaal nivo): woensdagmiddag 14.00-16.00 uur (Jaap Spelberg)

Pacifistisch Socialistische Jongerengroepen: dinsdag en vrijdag van 10.00-18.00 uur

Eerste Kamerfractie PSP: tel: 070-624571 (alleen op dinsdag)

Tweede Kamerfractie PSP: Binnenhof 1a, 2513 AA Den Haag, tel: 070-182211

Groen Progressief Akkoord (Eurofractie): Postbus 267, 1000 AG Amsterdam, tel: 020-245515

Partijraad: secr. Schuttersveld 113, 9201 GZ Drachten, tel: 05120-30156 (Floor de Kreij)

BEVRIJDING

Bevrijding is een uitgave van de Pacifistisch Socialistische Partij en verschijnt 1 keer per 3 weken onder verantwoordelijkheid van het partijbestuur van de PSP.

Bevrijding wordt i.s.m. de Studie- en Vakbibliotheek (Amsterdam) en de Vereniging Het Gesproken Weekblad (Grave) ook op cassette uitgegeven.

Redactie: Liesbeth Miltenburg, Leo Platvoet (hoofdredacteur), Rutger van Santen, Rob Snel en Rob Wesselius (vormgeving).

Redactieadres & Administratie: Postbus 700, 1000 AS Amsterdam, telefoon: 020-267374.

Abonnementen: het abonnement is inbegrepen bij het lidmaatschap van de PSP. Niet-leden kunnen zich abonneren door storting van f.30 op giro 194240 t.n.v. PSP te Amsterdam o.v.v. 'abonnement Bevrijding'.

Advertentietarief: 1/1 pag. f.1080; 1/2 pag. f.540; 1/4 pag. f.270; 1/8 pagina f.135. Overige tarieven op aanvraag; korting bij contract is mogelijk. Basistarief f.1,- per mm/per kolom.

Zetwerk: Ruparo, Amsterdam

Drukwerk: Drukkerij Bevrijding, Amsterdam

"Ik was natuurlijk gehecht aan die functie"

Op het moment dat de wereld wordt geacht in stille bewondering toe te kijken hoe de heren Reagan en Gorbatsjov in Washington hun krabbeltjes zetten onder het zogenaamde INF-accorder, zit Marko Mazeland ontspannen in een Amsterdams café. De man die vierenhalf jaar voorzitter was van de PSP en die het op het laatste partijcongres in Dordrecht met 49 % van de stemmen verloor van Saar Boerlage is al heel goed in staat te relativiseren. Mazeland: "Gefrustreerd voel ik me niet, nee hoor, zo zit ik niet in elkaar. Ik ben wel teleurgesteld. Ik had namelijk heel goed overwogen of ik me nog een keer kandidaat moest stellen voor het voorzitterschap of niet. Daarbij speelden ook een aantal persoonlijke zaken een rol. Ik ben bijvoorbeeld nogal een tijd ziek geweest. Uiteindelijk heb ik het toch gedaan om de klus af te maken waar ik aan begonnen was. Ook in die zin omdat het in de komende twee jaar om cruciale jaren voor de PSP gaat. De kans om dat te doen wordt je op zo'n manier ontnomen. Dat is natuurlijk teleurstellend. Aan de andere kant weet je van te voren dat het in de politiek vaak om incasseren gaat, dat moet je dus ook kunnen. Je moet je dan niet extra zielig gaan voordoen."

Marko Mazeland is het voorzitterschap kwijtgeraakt aan iemand die eigenlijk uit de blauwe lucht kwam vallen. Veel mensen in de partij waren op z'n zachtst gezegd verbaasd toen ze vernamen van de kandidatuur van Saar Boerlage. Hoe kwam een en ander over op Marko Mazeland?

Mazeland: "Ik was er eerlijk gezegd ook door verrast. Pas een dag of tien voor het congres werd me duidelijk dat het hier een serieuze kandidatuur betrof. Toen kwamen de uitslagen en stemmingen van wat grotere afdelingen binnen, ook van een aantal afdelingen die ik anders had ingeschat."

Marko Mazeland had in eerste instantie het gevoel dat er in het PB eventueel best ruimte voor zowel hemzelf als Boerlage zou zijn. "Ik had over Saar Boerlage het idee dat ze een behoorlijke verrijking van het PB zou kunnen zijn. Zo van wat ik hoorde uit verhalen van mensen want ik kende haar zelf niet. Mijn inzet was er een van: zou zij zich niet voor een andere functie dan die van voorzitter willen kandideren. Ik heb begrepen dat er ook mensen zijn geweest die dat aan haar hebben voorgelegd. Ikzelf heb het haar gevraagd tijdens de pauze van het congres in Dordrecht maar het antwoord was een categorisch: nee. Ja en dan stranden natuurlijk allerlei pogingen om tot een compromis te komen."

Voor een compromis zijn overigens in de regel twee beweegbare standpunten nodig. Was Marko Mazeland ook bereid geweest een andere functie dan die van voorzitter te accepteren?

Mazeland: "Nee, ik moet er eerlijk bijzeggen dat ik geen zin had voor mezelf een andere plek in het PB te zoeken. Kijk, ik was ergens aan begonnen en dat wilde ik ook in die zin afmaken. Bovendien ken ik de aard van het voorzitters-

werk precies, ook wat betreft de te investeren tijd, zodat ik m'n werk daarop kan indelen. Van andere functies in het PB weet ik dat niet zo precies. Vandaar dat ik heb gezegd: het voorzitterschap of niets. Ik weet dat me die houding door sommige mensen verweten wordt maar ik zeg: dat is mijn keus geweest na vierenhalf jaar voorzitterschap."

Management

Marko Mazeland noemt desgevraagd drie argumenten die in zijn ogen eraan hebben bijgedragen dat Saar Boerlage de verrassende nieuwe voorzitter van de PSP werd; ten eerste hebben veel mensen de spontane keuze gedaan voor iets nieuws met het idee in het achterhoofd dat dit een wapen zou kunnen zijn tegen de crisis binnen links, verder kwalificeren veel PSP'ers Ma-

Marko Mazeland

zelds leiding in het PB ten onrechte als koud management en ten derde lag de keuze van een vrouw voor de hand, mede gezien het feit dat het congres eerder alle voorliggende quoteringsvoorstellen afwees; een duidelijk voorbeeld van het weegschaalgedrag van congressen.

Mazeland erkent zonder meer het recht op keuze van het congres, de partij maar: *Deze keuze heeft mij toch niet helemaal kunnen bevredigen omdat de argumenten voor Saar allemaal gebaseerd waren op van horen zeggen. Dat vind ik bij de keuze van een voorzitter van de partij niet helemaal deugdelijk.*"

Net zo goed als er tijdens het congres nauwelijks valide argumenten werden aangevoerd waarom Saar Boerlage voorzitter moest worden, werden er geen of weinig redenen verwoord waarom Marko Mazeland moest blijven. Toch eigenaardig om te constateren. Had Marko Mazeland ineens geen vrienden meer?

Mazeland: *"Nee, zo moet je dat niet zien. Er is natuurlijk toch wel wat gezegd. Maar wat ik in die 15 jaar dat ik in de PSP zit heb gemerkt, is dat mensen die je op het ene moment aanprijzen en je stimuleren om allerlei dingen te doen, je betrekkelijk korte tijd later als een baksteen kunnen laten vallen. Ik ben daar overigens niet eens het beste voorbeeld van. Er zijn veel anderen in de partij die daarvan veel harder kunnen getuigen. Het is een proces dat je wel vaker ziet. Eigenlijk moet je er altijd op voorbereid zijn."*

Opvolger

Betekent die instelling van Marko Mazeland dat hij zonder problemen zijn voorzittershamer inlevert en vervolgens ijskoud overgaat tot de orde van de dag? *"Nee, nee, ik was natuurlijk gehecht aan die functie. Ik heb het ook altijd met hart en ziel gedaan. Maar dat is iets anders dan dat je er zo vast in bijt, dat je het niet meer los kan laten. Dat zou natuurlijk ook betekenen dat je niet meer zelf zou kunnen besluiten met zo'n functie op te houden. Dat je eeuwig partijbestuurder zou moeten blijven. Voordat ik aan de laatste periode begon heb ik voor mezelf gedacht dat het misschien wel m'n laatste zou kunnen zijn, maar dan wel met de gedachte in m'n achterhoofd dat er een geschikte opvolger moest wezen. Want zo iemand pluk je niet van de straat, zal ik maar zeggen. Die opvolger was er niet. Daarbij kwam dat ik er ook zo lang – bijna acht maanden – was uitgeweest. Dat leek me ook een beetje een zakkig einde van m'n PB-lidmaatschap. En ik had – na m'n ziekte – ook weer het idee dat ik er fris tegenaan zou kunnen gaan."*

Marko Mazeland is niet bang dat in het vervolg duimen zal moeten draaien nu hij de voorzittershamer heeft neergelegd: *"Er is natuurlijk even een leegte, je zit even met lege handen. Soms heb je zo'n gevoel van; aan 't werk en dan denk je; oh nee. Het was toch ook vaak 15,20,25 uur per week en je was bij veel dingen binnen en buiten de partij betrokken."*

Op de vraag of hij van menig is dat Saar Boerlage een slechte voorzitter zal zijn reageert Marko Mazeland ontkennend: *"Ze moet de kans krijgen te bewijzen of ze goed is. Nee, mijn kritiek richt zich op het feit dat de partij iemand kiest die nog maar zo kort lid is, die zich in die tijd ook niet heeft gemanifesteerd en over wie iedereen ook alleen maar uit de tweede of derde hand kan berichten."*

Goed in de partij ingevoerde bestuursleden ziet Marko Mazeland als een belangrijke voorwaarde om de PSP de komende jaren relatief schadevrij door te laten komen.

Marko Mazeland: *"Mijn grote angst is dat de partij gaat worden vergeten in de reddingsoperatie die moet plaatsvinden. Nu zitten er naast Saar veel mensen in het PB die geen enkele bestuurservaring hebben. En dat is een handi-*

cap om wat er over is van de partij – de helft van zo'n zes jaar geleden – mee door het dal te slepen. Het is natuurlijk prachtig om het pacifistisch-socialistisch gedachtengoed te red- den maar je moet ook de dragers daarvan in de operatie betrekken. Ik hoop heel erg dat Saar dat in het oog houdt. De partij is een organisatie met een Eerste- en Tweede Kamerfractie, een eigen bureau en drukkerij. In de komende jaren zul je ook op steeds minder mensen een beroep kunnen doen. Het is belangrijk dat je weet waar je die mensen kunt vinden in de partij. Ook om de contacten met de gewesten en afdelingen in stand te houden en te verstevigen."

Moeizaam

Marko Mazeland ziet grote verschillen tussen een aantal jaren geleden en de huidige situatie wat betreft het politieke klimaat: *"Vroeger was het min of meer vanzelfsprekend dat jonge mensen zich voor politiek interesseerden. Nu is dat absoluut niet meer het geval. Een aantal jaren geleden was voor veel mensen de PSP meer dan zomaar een politieke partij. Het was een vereniging met ook een sociaal karakter. Mensen kwamen niet alleen maar eens naar een vergadering maar men wilde samen aan de slag, men wilde dingen ondernemen. Dat is nu grotendeels weg, vrees ik, en de PSP als landelijke organisatie lijdt daar ontzettend onder. Er komen namelijk geen aardige dingen meer opborrelen van onderaf waar je als landelijke organisatie iets mee kunt doen. Het is nu veel meer andersom. Iedereen in het land zit te wachten tot het landelijk bestuur weer eens iets verzint. En dat gebeurt vaak ook nog moeizaam. Er moet natuurlijk op de een of andere manier verandering komen in dat model. Het lijkt nu namelijk wel een spiraal naar beneden te zijn. Je moet er op vertrouwen dat dat op een bepaald moment doorbroken zal worden al was het, dat dat voor een bepaalde groep mensen een te ellendige omstandigheid is. We moeten weer meer toe naar iets anders. Zoals bijvoorbeeld de manifestatie van de 9-de mei van het vorig jaar (30-jarig bestaan PSP, rvs). Ik kon daar zelf niet bij zijn maar ik heb begrepen dat daar een aantal dingen omheen zaten die niet typisch PSP waren. Culturele dingen. Je kreeg daar een sfeer waardoor mensen zeiden: hè, ja, het kan ook leuk zijn om met politieke dingen bezig te zijn."*

Zoals gezegd beschouwt Marko Mazeland de komende jaren als cruciaal voor de PSP. Niet alleen de organisatie zelf verdient veel aandacht maar ook een aantal inhoudelijke standpunten. Mazeland maakt zich zorgen over de tweedeling die hij in de maatschappij ziet optreden. *"Je ziet mensen die in de verloederde hoek terecht komen. Daar kun je een technische verhandeling tegen houden. Van dat het een schande is dat mensen niet genoeg hebben om te leven maar je moet er als socialistische partij, denk ik, een veel maatschappelijker gekleurd verhaal bij houden, dat teruggaan naar een standenmaatschappij, zij het dat de rijke stand wat groter is dan vroeger. Verder moet je het INF-accoord natuurlijk omarmen als iets moois maar je moet tegelijkertijd uitleggen dat zoiets het begin van meer moet zijn en niet het einde van een aantal jaren strijd. Het is een eerste stap. Overigens hebben we al demonstrerend veel bereikt."*

Impuls

"Een derde punt vind ik dat socialisten er goed aan doen een eigen standpunt te formuleren over de informatica-maatschappij, de oprukken- de informatietechnologie en alles wat er omheen hangt. Want als de socialisten dat niet doen heeft rechts het antwoord als klaar; namelijk het benutten van die technologie in het kader van de

tweedeling van de samenleving. Die is niet alleen uit te drukken in geld maar ook in de mate van informatie waarover mensen kunnen beschikken en de vaardigheden die ze geleerd hebben."

Aan dat laatste punt kan Marko Mazeland wellicht een belangrijke bijdrage leveren. Hij heeft namelijk naast een part-time baan een bedrijfje dat zich bezig houdt met het ontwikkelen van computerprogramma's en toepassingen daarvoor. Dat bedrijf zal in de nabije toekomst een deel van de nu vrijgekomen tijd van Marko Mazeland weer opslokken maar ook de PSP die hij eerder al op tal van posten diende, blijft van zijn diensten gebruik maken. Mazeland heeft zich inmiddels al gemeld bij de provinciale werkgroep in Utrecht om daar naar vermogen bijdragen te leveren. Hij doet dat vanuit een innerlijke overtuiging die nog steeds wezenlijk dezelfde is als de overtuiging die hij had toen hij zich ruim 15 jaar geleden als PSP-lid meldde.

Marko Mazeland: *"De maatschappij moet nog steeds veranderd worden in socialistische en anti-militaristische zin. De PSP is, vrees ik, niet meer het middel om die verandering te bewerkstelligen maar in Nederland wel de enige manier om daar politiek mee bezig te zijn. Vroeger heb ik heel overtuigd geloofd dat de PSP echt en ook op korte termijn veranderingen zou kunnen bewerkstelligen. Dat is nu veel minder geworden maar ik geloof nog steeds dat de PSP een van de vertrekpunten kan zijn van waaruit het radicaal-linkse denken en handelen weer een nieuwe impuls kan krijgen. Dat is voor mij een reden om nog steeds lid te zijn van de PSP omdat ik er ook bij wil zijn als dat gebeurt en daar een roll in wil spelen. Dat is overigens ook de reden geweest dat ik me landelijk heb ingezet en heb beziggehouden met een aantal dingen die door veel mensen toch niet als het leukste van het politieke handwerk gezien worden."*

RUTGER VAN SANTEN

13 februari: themadag

Op zaterdag 13 februari organiseert de themagroep vredesvraagstukken een discussiemiddag over **'ONTSPANNING NA HET INF-ACCOORD'** waar gediscussieerd zal worden over de vraag wat de koers van de vredesbeweging en van de PSP moet zijn na het sluiten van het INF-accoord.

Namens het IKV zal Gied ten Berge een inleiding houden over de standpunten van het IKV over de taken van de vredesbeweging na het INF-accoord.

Een spreker/ster van het Anti Militaristies Onderzoeks Kollektief (AMOK) zal uiteenzetten wat voor ontwikkelingen op wapengebied ons nu te wachten staan en of het INF-accoord ons werkelijk zo vrolijk moet stemmen.

De themamiddag wordt gehouden in eethuis 'de Baas', Lijnmarkt 8 in Utrecht (niet ver van de Dom) en begint om 12 uur. Vooraanmelding is niet nodig.

Voor geïnteresseerden is er een themamapje verkrijgbaar met recent verschenen artikelen over ontspanningspolitiek en het INF-accoord. Even bellen naar Ine Megens van het Wetenschappelijk Bureau van de PSP, tel. 020-247374.

Vakbondscongres

FNV in 2000: tussen eenheid en versplintering

Begin december vorig jaar hield de FNV haar congres. Op de agenda stonden de nota "werken in 2000" en het rapport "FNV 2000" over de vernieuwing van de FNV. De vakbeweging maakt moeilijke tijden door. De organisatiegraad is gedaald en de invloed van de vakbeweging op politiek en publieke opinie lijkt te zijn afgenomen. Economen maken veel sombere voorspellingen over de toekomstige economische situatie. Afzonderlijke bonden zijn verdeeld over de gewenste aanpak. Bevrijding kijkt terug op de uitkomsten van het FNV-congres.

Linkse mensen zullen het afgelopen FNV-congres met gemengde gevoelens hebben gevolgd. De FNV als geheel lijkt de strijd voor drastische herverdeling van werk te hebben opgegeven. Behalve vanuit de Vrouwenbond FNV zijn er nauwelijks nog pleidooien te horen voor een drastische arbeidstijdverkorting tot een 25-urige werkweek voor iedereen, zoals ook de PSP die bepleit. De weerstand van werkgevers tegen de organisatorische consequenties van ATV en de angst voor hogere loonkosten lijken het in de loononderhandelingen gewonnen te hebben van vakbondseisen om via ATV de veel te hoge werkloosheid drastisch aan te pakken. In de PSP-brochure "Naar socialistische vernieuwing" is al aangegeven dat de bezwaren van de werkgevers tegen ATV overdreven en oplosbaar zijn. Niettemin lijkt de FNV als geheel voorlopig niet verder te willen gaan dan een 36-urige werkweek. Daarmee dreigt een belangrijk instrument voor echte werkloosheidsbestrijding in het vergeetboek te raken. Daarentegen werd op het FNV-congres wel een pleidooi gehouden voor extra overheidsinvesteringen. In vijf jaar tijd zou de overheid twaalf miljard gulden moeten investeren in achterstallige milieu-herstelactiviteiten,

riolering en in de infrastructuur om de doorvoert-functie van de Nederlandse economie veilig te stellen. Dat sluit weer een stuk beter aan bij ideeën zoals de PSP heeft geformuleerd. Tenslotte lijkt er politieke steun te zijn voor het FNV-voorstel om langdurig werklozen een zekere garantie op werk te geven. Mensen die drie jaar werkloos zijn zouden een volwaardige baan aangeboden moeten krijgen. Als de werkloze die baan accepteert, is die verzekerd. Bepaalde groepen langdurig werklozen zouden dan vrijgesteld kunnen worden sollicitatieplicht.

Theorie en praktijk

De aan het FNV-congres voorgelegde plannen oogstten zowel binnen als buiten de vakcentrale flinke kritiek. Er zijn te weinig handvaten in te vinden voor een helder en wervend beleid. Wat dat betreft komt die kritiek overeen met die op het PvdA-rapport "Schuivende panelen". Ook constateerden sommige woordvoerders dat het ontbreekt aan een strategisch plan om de nieuw geformuleerde beleidsstandpunten in de praktijk te kunnen brengen. Ook het verwijt dat de vakbeweging puur defensief is geworden werd veel gehoord. Voorzitter Hans Pont omschreef de FNV daarentegen als "niet defensief maar gericht op de toekomst". Dat defensieve zou kunnen worden afgeleid uit een nog meer dan voorheen terughoudend opstelling ten opzichte van het hanteren van het stakingswapen. Dat zou bij het grote publiek bijdragen aan een negatief beeld over de vakbond. Die terughoudendheid mag er mijns inziens niet toe leiden dat de vakbeweging op cruciale momenten zou afzien van het gebruik van dit krachtigste strijdwapen. Dat zou kunnen leiden tot een tandeloos ontwapende vakbeweging die niet op momenten dat het echt nodig is haar tanden kan laten zien. En wat is er

nu wervend aan een vakbond die alleen nog maar durft te onderhandelen en niet hard durft te knokken voor de belangen van de mensen waar ze voor staat? Het zou het kind met het badwater weggooien zijn. En ten onrechte.

Centraal of decentraal

Afgelopen jaar heeft de FNV voor het eerst in de geschiedenis géén centrale arbeidsvoorwaardennota uitgebracht. Dat werd overgelaten aan de afzonderlijke bonden. Met name de ABVA-KABO stelde op het congres dit te betreuren. Volgens hen kwam door het vervallen van een centrale aanpak de positie van met name uitkeringsgerechtigden op de tocht te staan. Ook voorspelt deze bond dat hierdoor werknemersgroepen tegen elkaar uitgespeeld kunnen worden. Daarbij denkt men allereerst aan werknemers bij de overheid en trendvolgers versus werknemers in het bedrijfsleven. Maar ook is de angst aanwezig dat in de marktsector een soort recht van de sterkste zal gaan overheersen. De overige FNV-bonden zijn daar in het algemeen minder bang voor, met als duidelijke uitzondering de Vrouwenbond FNV. De mening overheerst dat men zich wel degelijk iets moet aantrekken van allerlei verschillen tussen sectoren onderling en tussen grote concerns onderling. Men wil "maatwerk" leveren. Zo besluit het congres tot een decentrale maar toch solidaire aanpak. Wat dat precies inhoudt is maar de vraag. Ook wordt de veel te terughoudende rol van de overheid als het gaat om het scheppen van rechtspositionele waarborgen voor de allerzwaksten sterk bekritiseerd. Een extra probleem voor de vakbeweging is dat van werkgeverszijde de vakbond niet langer overal als vanzelfsprekende onderhandelingspartner wordt gezien. Uitspraken van het christelijk werkgeversverbond NCW wijzen in die richting. De vakbeweging zou in hun ogen niet langer meer overal representatief genoeg zijn. Dat zou een versterking kunnen zijn van wat al gewoon is bij bepaalde Amerikaanse en Japanse multinationals. Daar staat de vakbond al volledig buiten spel.

Terug naar de basis

In de FNV-plannen wordt ook aandacht geschonken aan het bedrijvenwerk, het gezicht van de vakbond op de werkvloer. Helaas komt men niet verder dan de ledenwerffunctie die dat zou kunnen hebben. Jammer, want in de bedrijven zouden erkende vakbondsgroepen een veel nuttiger functie kunnen vervullen. Vakbondswerk in de onderneming kan bijdragen aan grotere bewustwording van werknemers, tot grotere betrokkenheid bij maatschappelijke veranderingsprocessen en tot meer invloed op de bedrijfspolitiek naast datgene wat ondernemingsraden kunnen doen. De FNV blijft zodoende zitten met een groot aantal problemen. Wat te doen tegen de groeiende drang van werkgevers om meer prestatieloon (=opjaagpremie) in te voeren en mensen in dienst te nemen op inferieure arbeidsvoorwaarden, de flexibele arbeidsrelaties? Weliswaar stelt de FNV dat bijvoorbeeld winstdelingsregelingen niet uit loonruimte betaald mogen worden, maar geheel afwijzen doet ze dat niet echt meer. Gelukkig nam het congres nog een motie aan waarin werd gesteld dat de FNV geen afscheid heeft genomen van ATV, maar verder moet zoeken naar nieuwe impulsen en instrumenten om de hoge werkloosheid tegen te gaan. Ondertussen blijven deeltijdwerkers en thuiswerksters gewoon onderbetaald en blijven mogelijkheden voor kinderopvang voor werkende vrouwen schaars. Het is nu afwachten of de afzonderlijke FNV-bonden met dit soort zaken samen aan de gang zullen gaan of elk hun eigen weg zullen kiezen.

Frank van der Veen verlaat drukkerij
Bevrijding

'Ik ben te veel vergroeid met dit bedrijf'

Frank van der Veen

FOTO: HAPE SMEELE

INTERVIEW

Na 23 jaar verlaat Frank van der Veen per 1 februari 1988 drukkerij Bevrijding. Een lichte schok ging er door de PSP heen toen dit bekend werd, want Frank van der Veen is voor velen de belichaming van deze zo sterk met de PSP verbonden drukkerij. Bevrijding sprak met hem over de groei van de gelijknamige drukkerij en zijn rol daar in. De groei van een kleine huisdrukkerij tot een goed geutiliseerd bedrijf.

Frank van der Veen, nu 44 jaar oud, is een zoon van Nico van der Veen en Jopie Woelders. Zijn vader, een rooie dominee uit de Zaanstreek, was een der oprichters van de PSP en van 1959 tot aan zijn dood in 1962 voorzitter van de Tweede Kamerfractie. Zijn moeder, die in 1984 overleed, was in de jaren zestig betrokken bij de opbouw van de organisatie en secretaris van het partijbestuur.

Frank: 'Ik ben via mijn ouders in aanraking gekomen met de PSP, al keek ik wel wat vreemd aan tegen die houtjes-touwtjes-jassen figuren die in die tijd actief waren. Rond 1960 was ik betrokken, samen met o.a. Frank Feiner, Marja Meeder en Bert Rozekrans, bij de oprichting van de Pacifistisch-Socialistische Jongeren Werkgroepen. Omdat ik in 1961 achttien jaar werd, kon ik toen pas lid van de PSP worden. In die tijd hielp ik mee op het partijbureau aan de Bloemgracht met klusjes als adressen afslaan en stencillen. Mijn vervangende dienstplicht vervulde ik o.a. bij de Staatsdrukkerij, waar ik zowaar nog aan een drukpers kwam te staan, omdat de drukker met zijn hand in de pers kwam. Niet dat ik er veel van terecht bracht, want off-setdrukken is toch iets anders dan stencillen. Maar toen de partij als onderdeel van het partijbureau in 1964 een drukkerij wilde beginnen, was ik de aangewezen persoon.'

Onwetendheid

Het drukkerijtje begon met een simpele, maar nieuwe Gestetner A4-drukpers in erbarmelijke omstandigheden. De kelder in het oude pand aan de Bloemgracht stond voortdurend blank en in het gebouw was slechts één kachel. De kwaliteit van het opgeslagen papier was zo slecht dat drukker Frank regelmatig vertwijfeld en overwerkt achter de pers stond.

'De structuur van de drukkerij was verre van democratisch. Er werden allerlei dingen besloten buiten mij om. Partijbestuurders traden op als regenten. Half januari 1965 kreeg ik een introductiecursus bij Gestetner. Toen ik daarvan terug kwam, bleek de nieuwe pers er al te staan. Sietse Bosgra had daar voor gezorgd. Hij wilde dat het Angolabulletin erop gedrukt werd en had ook al de drukplaten klaar liggen. Dat waren getypte vellen, vergelijkbaar met stencils. Maar het formaat was te groot en hij had verkeerd typelint gebruikt. Twee dagen heb ik staan klooiën, ik dacht dat die cursus weggegooide tijd was, tot ik er achter kwam dat de onwetendheid bij anderen zat.'

Het partijbestuur vond een eigen drukkerij nodig, omdat het in het begin van de jaren zestig moeilijk was om alternatief- en actiedrukwerk gedrukt te krijgen. Practisch alles werd in die tijd nog gestencild, off-set drukwerk was iets bijzonders en duur. Behalve voor de partij werd er ook al snel voor andere, verwante organisaties gedrukt, zoals de bulletins van de landencomite's van Angola, Vietnam en Griekenland. Goede herinneringen bewaart Frank aan het 'Zwartboek Vietnam' dat het eerste (36 blz. tellende) boekje was, dat hij drukte en een oplaag van 20.000 haalde. Frank drukte niet alleen, maar verzamelde, vouwde en niette terwijl de pers draaide. Een manier van werken die ingegeven werd door grote gedrevenheid en onprofessionele bedrijfsvoering. Een manier van werken die nu verdwenen is.

Frank: *'Het was een tijd waarin het off-setdrukken net ontdekt werd door allerlei clubs. Ik was eens 's avonds laat nog aan het werk, toen er gebeld werd. Aan de deur stond een bevriende, maar beginnende collegadrukker uit de alternatieve hoek. Of ik wat drukinkt voor hem te leen had, want de zijne was op. Hij had het wel met schoensmeer geprobeerd, maar over het resultaat was hij niet tevreden! Ik was lange tijd de enige vaste betaalde kracht die het produktiewerk van de drukkerij verzorgde. Er was nog wel een administratieve kracht, die tevens de leiding over de drukkerij had. Hij verdiende twee keer zoveel als ik, een onrechtvaardigheid die in die tijd voor een stukje loonstrijd op de PSP-burelen zorgde. Na enige tijd verdween hij. Er waren wel mensen die tegen stukloon werkten. Met name vrouwen van de typekamer van de AMRO-bank, waar mijn vrouw toen halve dagen werkten. 's Middags kwamen ze het Vietnambulletin vouwen, nieten en adresseren.'*

Zee van ruimte

De drukkerij heeft ook enige tijd in de zestiger jaren uitgeverij-pretenties gehad. Maar dat lukte niet best. Titels als 'Rooddruk voor Morgen', 'Links Opgesteld' en 'Kent China zijn grenzen' vulden het bescheiden fonds. In 1971 werd een zelfstandige uitgeverij uit het vermogen van de

drukkerij opgericht met de illustere naam 'Lynx', maar deze stikte al spoedig in het onverteerbare tweedelige werk 'Arts en Oorlog'.

De huisvesting van de PSP is steeds afhankelijk geweest van de groei van de drukkerij. Het schamele onderkomen aan de Bloemgracht bleek te klein voor drukkerij en administratie.

Frank: *'Het partijbureau moest verhuizen naar de Keizersgracht en de drukkerij bleef aan de Bloemgracht. Een situatie waar de mensen van het partijbureau niet blij mee waren, ze voelden zich achtergesteld. In 1968 werd het gebouw in de Kerkstraat aangekocht, zodat we weer bij elkaar kwamen. Ik stond versteld van de zee van ruimte voor de drukkerij, maar na twee jaar was het al te klein. In de tweede helft van de zeventiger jaren was het, ook al door de groei van de partij, noodzakelijk naar een andere ruimte te zoeken. In 1979 werd het veel grotere gebouw aan de Looiersstraat aangekocht. Die grotere ruimten waren natuurlijk steeds nodig, omdat het machinepark van de drukkerij uitdijde. Er kwamen nieuwe en grotere drukpersen, een donkere kamer, en een lay-out afdeling.'*

Arbeiderszelfbestuur

In 1965 kwam de drukkerij formeel op eigen benen te staan. Er werd gekozen voor een stichtingsvorm, om het financiële risico voor de partij te verminderen en de drukkerij de mogelijkheid te geven om zelfstandig te kunnen functioneren. In de statuten werd wel de nauwe band met de PSP op vele manieren vastgelegd. Het stichtingsbestuur is sindsdien formeel de baas. Rond 1970 groeide de drukkerij sterk, er kwam meer personeel en Frank van der Veen werd min of meer bedrijfsleider.

Frank: *'Min of meer, want de sfeer was er niet naar om een bedrijfsleider te accepteren. Zelf vond ik ook dat de werknemers gezamenlijk de drukkerij moesten runnen. Nieuw personeel werd er in die tijd aangetrokken uit vrienden- en klantenkringen. Die mensen dachten dat ze bij een socialistisch bedrijf kwamen werken, waar in principe alles kon. Ze raakten teleurgesteld als het toch anders bleek te werken. Het bestaan van een bestuur werd vaak niet geaccepteerd,*

omdat dit in strijd was met het principe van arbeiderszelfbestuur. Maar het personeel als geheel was ook niet initiatiefrijk en er was een groot verloop; ik heb in de loop der jaren meer dan 50 collega's gehad en vele besturen meegemaakt. Door dit alles ontstond een lauwe sfeer en als het uit de hand liep, en ik stelde dat aan de orde, dekte men elkaar. Vanaf 1980 is dat echter sterk verbeterd. Er is sindsdien personeel komen werken dat qua opleiding en werkervaring deskundig is.'

Perspectief

Met de huidige ploeg, die bestaat uit drukker Henk Huyser, de voorbereiders Joan Blijdeleven en Edwin Witkamp, boekhouder Henk Roor en -tot voor kort- zetster Selma Polter, ziet Frank voldoende perspectieven voor de toekomst.

'Er is eigenlijk geen noodzaak meer voor zo'n sterke band met de PSP. Er zijn nu tientallen drukkerijen à la Bevrijding. Aan de andere kant is het natuurlijk wel makkelijk voor de PSP om een eigen drukkerij in huis te hebben. Al merken ook wij de laatste jaren dat er minder gebeurt. De PSP heeft zelden nog vanwege een of andere actie snel drukwerk nodig.'

Waarom gaat Frank van der Veen eigenlijk weg?

'Die vraag is moeilijk te beantwoorden. Ik denk dat Bevrijding een andere bedrijfsleider nodig heeft. Gezien mijn verleden ben ik te veel vergroeid met dit bedrijf. En daardoor kan ik onvoldoende afstand nemen om die maatregelen te treffen die eigenlijk nodig zijn. Het gaat me wel van 't hart. Ik heb hier altijd prettig gewerkt en voel Bevrijding als een deel van mezelf. En dat is niet terecht, want ik heb het niet allemaal alleen gedaan.'

Met Frank van der Veen verdwijnt iemand die met hart en ziel verbonden is met de PSP en de drukkerij, maar tegelijkertijd inziet dat het zowel goed voor hemzelf als voor de drukkerij is, als omstandigheden veranderen. Voor zowel hem als voor de drukkerij ontstaan er wellicht dan nieuwe mogelijkheden. En dat kan nooit kwaad.

LEO PLATVOET

PSP Groningen: enthousiast zelfstandig

Zelfbewust en enthousiast. Dat zijn de twee qualificaties die het meest recht doen aan het wezen van de PSP-activiteiten die in Groningen worden ontwikkeld. Het blad van de afdeling Groningen dat onder de naam SPARK maandelijks onder de PSP-leden in de hele noordelijke provincie wordt verspreid, bevatte in december maar liefst 24 pagina's. En daar waren er maar heel weinig bij met lichte kost. Een belangrijk deel van het zogenaam-

de "extra dikke kerstnummer", behandelt thema's rond "het reëel bestaande en het noodzakelijke socialisme".. Daarnaast is er uitgebreid ruimte voor het reilen en zeilen van de provinciale werkgroep, die zich bezighoudt met de gang van zaken rond de pacifistische statenzetel en voor de bezigheden van de PSP-fractie in de gemeenteraad van de stad Groningen. Die fractie wordt gevormd door Ineke van Gent en Tom Pitstra. De laatste

maakt deel uit van een clubje van vier Groningse partijleden dat op een regenachtige dag tussen Kerstmis en nieuwjaar hard bezig is middels de verfkwaast het ruime PSP-pand aan de lokale Coehoornsingel te verfraaien. Het quartet, dat naast Pitstra bestaat uit de afdelingsbestuurders Harry Meijer, John Veldman en Eveline Bruggink, is graag bereid wat nader op het functioneren van de Groningse PSP in te gaan.

Met ruim 250 leden is de afdeling Groningen van de PSP nog steeds een van de grootste zelfstandige afdelingen in den lande. Hoewel ook daar als gevolg van de algemeen heersende malaise in een paar jaar tijd de helft van het ledenbestand is weggevallen doet de afdeling Groningen het uitstekend. Sinds ruim een jaar is er een einde gekomen aan de oude situatie waarin Groningen was opgedeeld in vier subafdelingen met eigen verantwoordelijkheden. De Groningers zelf waren toch al nooit zo enthousiast geweest voor dat model maar het landelijke hoofdbestuur had daartoe – in haar onpeilbare wijsheid – nu eenmaal ooit beslist. Nadat de ledentallen waren gaan teruglopen werd op 1 januari 1987 de oorspronkelijke situatie hersteld. En dat tot genoegen van het huidige afdelingsbestuur dat zeven leden telt.

John Veldman: *"De oude toestand met die vier afdelingen voldeed niet. We hebben toen een discussie gehad om het weer samen te voegen. Dat heeft een paar maanden geduurd omdat we vonden dat zoiets zorgvuldig moest gebeuren want we wilden dat iedereen er achter stond. Er werd ook een verhaal aan vastgekoppeld over hoe het dan wèl zou moeten gaan. Niet alleen maar anders dus. Dat verhaal heeft zich het afgelopen jaar ontwikkeld. Een aantal mensen van het voormalig federatiebestuur en een aantal mensen daaromheen zijn rond de tafel gaan zitten en hebben gedegen afspraken gemaakt over hoe we verder moesten. Daarmee is driekwart van het afgelopen jaar heengegaan. De besluitvorming heeft plaatsgevonden in september/october, met bijvoorbeeld de verkiezing van een nieuw bestuur dat nu een paar maanden aan de gang is. Wekelijks bepraten we de voortgang en worden er nieuwe aanzetten gegeven. Het afdelingsblad is in dat proces heel belangrijk. Het moet een steeds beter blad worden. Dat moet de leden ook gaan binden. Vroeger stuurden we de leden de post via de PTT. Nu hebben we weer bezorgers. Dat geeft de mogelijkheid tot directer contact met je achterban. We zijn nu aan het bekijken hoe we daarvan nog meer gebruik kunnen maken.*

Contact

Tom Pitstra: *"Ik mis nog steeds de infrastructuur zoals die hier vroeger was. Voordat er vier verschillende afdelingen ontstonden. Je had toen een heel stel werklactiegroepen en wel twintig wijkgroepen. Dat gaf de mogelijkheid tot veel directer contact tussen de leden en de vertegenwoordigers van de PSP in diverse geledingen. Mensen hadden de mogelijkheid om zich in de werk- en actiegroepen met allerlei zaken op deelgebieden bezig te houden of ze konden op wijkniveau heel gemakkelijk naar PSP-vergaderingen toe. We moeten eraan werken dat iets dergelijks weer terugkomt.*

De Groningse PSP, die altijd – in tegenstelling tot de CPN – geconcentreerd was in de stad Groningen en niet op het provinciale platteland, heeft een nogal roerige historie. Al direct in 1957 werd bij het ontstaan van de PSP een Groningse afdeling opgericht. Die afdeling groeide behoorlijk en werd een serieuze factor in de Groninger politiek. In 1968 trad onder aanvoering van de voormalige CPN'er Jan de Jong een grote groep jongeren toe tot de PSP, die apèrt verklaarde geen pacifist te zijn. Na een aantal incidenten verliet een groep van zo'n vijftig oude getrouwen uit de Groninger PSP de partij en de afdeling werd overgenomen door de "Oosterhesselaars" van Jan de Jong. Onder aanvoering van de Jong verklaarde Groningse PSP zich in die dagen tegen de acties van studenten op de universiteit en moest men van de opkomst van bijvoorbeeld de vrouwenbeweging in het geheel niets hebben. Na een echec rond de raadsverkiezingen lag de afdeling in 1974 op z'n gat en vertrok Jan de

Jong met veel van zijn companen. De wederopbouw van de afdeling werd toen fors ter hand genomen en die aanpak had succes. In een aantal jaren werd het ledental van 500 bereikt. Daarna volgde de opsplitsing in vier afdelingen, een tijdelijke malaise en nu dus alweer een proces van zogenaamde "verhernieuwing", zoals John Veldman het noemt. De "verhernieuwing" wordt enthousiast aangepakt. En dat in een tijd waarin veel PSP-afdelingen in den lande de neiging vertonen om het maar eens een tijdje kalmpjes aan te doen, bij gebrek aan elan en menskracht. In Groningen zijn nog steeds vele tientallen afdelingsleden op een bepaalde manier actief. Tom Pitstra verklaart dat – met instemming van zijn drie partijgenoten – uit de krachtige zelfstandige opstelling van de PSP in Groningen. Pitstra is bepaald geen voorstander van nauwe samenwerking met andere radicaal- dan wel kleinlinkse partijen. Namens de afdeling Groningen heeft Pitstra dat standpunt de laatste jaren op PSP-congressen dikwijls en krachtig verwoord. Van gezamenlijke lijsten, laat staan fusies, moeten de pacifisten in Groningen niets hebben.

Dwaling

Pitstra wil het liefst niet al te veel generaliseren want er kunnen in zijn ogen ook locale omstandigheden een rol spelen maar over het algemeen neigt hij het samenwerkingsstreven te betitelen als "een dwaling". Hij begrijpt wel dat er elders in den lande uit frustratie maar wordt samengewerkt omdat het anders helemaal niets meer is maar in Groningen is daar geen sprake van. Pitstra: *"Je moet ook kijken naar CPN en PPR, naar hoe sterk ze zijn. In Groningen zijn ze behoorlijk sterk. Maar de CPN zit in Groningen bijvoorbeeld op een horizontale lijn. Als je Fre Meis' uitspraken leest over de Sovjet-Unie.... En de PPR is hier ook heel erg zelfstandig met wat zij dan de PPR-koers noemen en die druk je er ook niet onder. Dat lukt bijvoorbeeld wel in Leeuwarden. Daar is de PSP inhoudelijk gewoon sterker, die heeft ook de sterkste mensen. Ze zijn dominant. Dat zou ons hier nooit lukken. We discussiëren al tien jaar met PPR en CPN maar ze zijn nog steeds heel anders dan wij."*

De afdeling Groningen voelt zich heel duidelijk een onderdeel van de landelijke PSP. Ondanks de geografische belemmeringen zoals voordurende reizen van enkele uren naar Amsterdam of Utrecht, heeft de afdeling Groningen altijd wel landelijke PSP-bestuurders geleverd. Of het nu in het partijbestuur was of in de partijraad, Groningen was erbij.

Eveline Bruggink: *"Het is belangrijk dat je op de hoogte blijft van wat er landelijk gebeurt. Uiteindelijk ben je hier in Groningen maar een onderdeelje van die partij. Maar ook andersom, we hebben een grote afdeling en veel actieve mensen. We vinden dat we best wat ervaring en kennis mogen afvaardigen naar de landelijke organen. Die banden zijn dus goed. We blijven op de hoogte en als hier iets speelt is dat ook binnen de kortste keren bij de kamerfractie.*

Lobby

Ook op congressen laat Groningen vaak haar invloed gelden. Zoals op het laatste congres waar de noordelijke afdeling de candidatuur van Saar Boerlage enthousiast steunde. Eveline Bruggink was en is een warm pleitbezorgster voor Saar als voorzitter. Bruggink: *"Ik geloof dat we na vierenhalf jaar Marko (Mazeland, RvS) aan iets anders toewaren. En Saar Boerlage is iemand met elan. Ze heeft hele goeie contacten met allerlei buitenparlementaire bewegingen en in het verleden heeft ze heel veel in en voor de PSP gedaan. Ik heb haar ontmoet op de vrou-*

wendag vlak voor het congres en ik raakte enthousiast. Hier in Groningen heb ik toen een aantal mensen gebeld en die gevraagd of ze me wilde helpen met het lobbyen voor Saar."

Wat de afdeling Groningen aanspreekt in de opstelling van Saar Boerlage is haar houding van: kom op mensen, we gaan aan de slag! Dat willen ze in Groningen namelijk zelf ook. En daarvoor zijn al diverse werkgroepen gevormd die specifieke taken te vervullen hebben. Zo is er de redactie van het afdelingsblad dat volgens "Bussums model" een hoofdrol moet gaan spelen in de Groninger communicatie. Verder is er een zogenaamd propaganda-actieteam dat regelmatig naar acties en bijeenkomsten gaat en bijvoorbeeld ook een werkgroep politiek café, die maandelijks bijeenkomsten rond thema's dient te organiseren.

John Veldman: *"Door je activiteiten moet je wervend zijn en als zelfstandige PSP kun je ook wervend zijn."*

Een ander zwaartepunt van PSP-activiteit in Groningen ligt in de gemeenteraadspolitiek. Zoals gezegd bezet de partij twee van de 39 zetels terwijl een actieve steunfractie van zes personen het raadsduo ondersteunt.

Vijandig

Het wezenskenmerk van de raadspolitiek is het oppositie voeren tegen het beleid van het Groninger PvdA/CDA college. In de praktijk komt het erop neer dat de PSP zich sterk profileert ten opzichte van de Partij van de Arbeid die met 18 zetels verreweg de grootste partij in Groningen is en dientengevolge ook de dienst uitmaakt.

Volgens raadslid Tom Pitstra heeft de inbreng van de PSP-fractie zeker invloed op het denken, ook al is dat vaak niet onmiddellijk duidelijk. De locale pers is bepaald niet vijandig ten opzichte van de PSP. Een hele wand van de vergaderzaal in het PSP-pand is bedekt met knipsels die de activiteiten van de PSP tot onderwerp hebben. Het blijkt de oogst van een kleine maand te zijn. Veel nadruk bij de raadsactiviteiten ligt op het werkgeleheidsbeleid. Niet vreemd in een stad met een werkloosheidspercentage van 28 %. Daarnaast is er zo mogelijk vertaling van allerlei buitenparlementaire acties zoals de vestiging van een NAVO-depot in Groningen en tal van andere items. Die buitenparlementaire acties zijn overigens voor de afdeling Groningen van groot belang en er wordt veel tijd en aandacht aan besteed.

Tom Pitstra is er heilig van overtuigd dat de PSP-inbreng in de gemeenteraad beloond zal worden bij de volgende verkiezingen. En dat vindt hij ook belangrijk. Pitstra: *"Je moet je invloed altijd proberen te vergroten."*

Deelname van de PSP aan het college van B. en W. ziet men in Groningen nog niet snel gebeuren. De basisvoorwaarden die daaraan worden gesteld zullen voor de PvdA niet snel aanvaardbaar zijn. Ook wat betreft de groei en de uitbouw van de eigen organisatie zijn de Groningse PSP'ers optimistisch. Eveline Bruggink: *"We zullen vooral veel aandacht moeten besteden aan de omgang met de leden. Dan moet je bijvoorbeeld denken aan het beleggen van introductieavonden met nieuwe leden maar ook het banaderen van wanbetalers. Die moet je niet zomaar afschrijven. Daar moet je mee praten en zo nodig regelingen mee treffen."*

In Groningen zien ze de toekomst zonnig en strijdbaar tegemoet. En dat is tamelijk zeldzaam in de PSP anno 1988. Maar vooral een prettig idee.

RUTGER VAN SANTEN

Ontspanning na het INF-acckoord?

Nu, na de ondertekening van het accoord over middellange afstandswapens (INF-acckoord), een nieuwe bewapeningsronde ongedaan is gemaakt, lijkt de tijd rijp voor verdere ontwapeningsstappen.

Er worden door Reagan en Gorbatsjov reeds uitlatingen gedaan over een verdrag dat de hoeveelheid strategische kernwapens met 50% zal verminderen.

In onderstaand artikel wordt de voorlopige balans opgemaakt en een blik vooruit geworpen.

Over de oorzaak van deze veranderde houding tussen de supermachten is reeds heel wat gespeculeerd. Volgens minister Van den Broek van Buitenlandse zaken is het feit dat de kruisvluchtwapens en de Pershing II raketten niet worden geplaatst niet te danken aan de vredesbeweging maar juist tot stand gekomen ondanks de vredesbeweging. De politiek van de NAVO-landen om vast te houden aan de plaatsing zou de Sovjet-Unie naar de onderhandelingstafel hebben gedwongen. Zelfs enkele mensen die naar hun zeggen actief waren in de vredesbeweging schreven teleurgesteld in een ingezonden brief in de Volkskrant dat ook zij nu inzagen dat doorgaan met plaatsing doorslaggevend was geweest voor het bereiken van het INF-accoord. Toch is het natuurlijk de vredesbeweging geweest die in verzet kwam tegen deze nieuwe ronde in de wapenwedloop. Reagans voorstel voor de zogenaamde nul-optie kwam niet toevallig na de grote demonstratie tegen de nieuwe kernwapens in Bonn en vlak voor de demonstratie in Amsterdam in 1981.

Velen hebben ook, en zeker niet onterecht, gewezen op het belang van het nieuwe leiderschap in de Sovjet-Unie en de economische noodzaak van dat land om een einde te maken aan de steeds meer geld verslindende wapenwedloop.

Bewapening wordt te duur

'De wal gaat het schip keren' schreef Mient Jan Faber van het IKV over de wapenwedloop in een artikel in Trouw. De opvolger van Reagan zal zich volgens Faber genoodzaakt zien diep in het militaire budget te snijden. Ook West-Europa zal in zijn visie (o.a. gebaseerd op een informatief bezoek aan het NAVO hoofdkwartier in Brussel) de militaire uitgaven niet langer kunnen ontzien.

Opwekkende berichten voor de vredesbeweging, lijkt het. Niet alleen het Oostblok ziet zich gedwongen om stappen terug te doen in de wapenwedloop, ook het westen moet in de militaire uitgaven snijden.

Toch is er meer nodig dan de economische noodzaak als wal om het schip te keren.

Paniek

De vooruitzichten voor een INF-accoord hebben vele politici menige onrustige nacht bezorgd. Soms leek er zelfs sprake van enige paniek. Er zou een gat vallen in de 'strategie van het aangepaste antwoord', de band tussen de Europese NAVO-landen en de V.S. zou nu niet meer concreet belichaamd worden door (Amerikaanse) kernwapens die vanaf Europese bodem het grondgebied van de Sovjet Unie kunnen treffen. De Sovjet Unie zou ook op allerlei terreinen nog steeds een militair overwicht hebben waardoor de afschaffing van alle middellange afstandswa-

pens eigenlijk onmogelijk was. Verdergaan met de afschaffing van wapensystemen is dan ook volstrekt niet aan de orde volgens de vele politici en militairen die bij de invoering van nieuwe wapensystemen voorop plegen te staan. En ook nu zitten de strategen, wier taak het is om argumenten aan te dragen voor nieuwe wapensystemen, niet stil. Het duurt jaren en vergt gigantische investeringen om nieuwe wapens te ontwikkelen. De opvolgers van de kruisraketten zijn reeds lang in ontwikkeling en ook op conventioneel gebied worden enorme bedragen geïnvesteerd in de ontwikkeling van trefzekerdere en dodelijkere wapens. De belangen van politici, militairen en wapenindustrie zijn te groot om te veronderstellen dat om de wapenwedloop te stoppen vertrouwd kan worden op de economische noodzaak daartoe.

Ontspanning?

De vraag is echter of de vredesbeweging er verstandig aan doet in de toekomst al haar energie te wijden aan de bestrijding van nieuwe wapensystemen, zoals het ook de vraag is of een al te exclusieve nadruk op ontspanning tussen Oost en West voldoende is om een eind te maken aan de wapenwedloop.

Op een bepaald niveau is er zeker sprake van ontspanning. De meerderheid van de bevolking in de meeste Westerse landen gelooft allang niet meer in de Sovjet-dreiging. De Russische partijvoorzitter Gorbatsjov is zelfs populairder dan de Amerikaanse president Reagan. Dat is echter niet voldoende om te komen tot een politiek die uitgaat van de ontspanningsgedachte. Er zijn nog te veel signalen die aangeven dat aan de buitenlandse politiek van de NAVO-lidstaten niet een nieuwe ontspanningsgedachte ten grondslag ligt, maar nog steeds de oude koude oorlogsideologie. Het is nu de taak van de vredesbeweging om de ideeën over ontspanning die dank zij haar activiteiten onder de bevolking ruim verspreid zijn, om te zetten in een politiek die uitgaat van de overtuiging dat er een ander buitenlands beleid nodig en mogelijk is. Voorstellen zoals Mient Jan Faber in Trouw lanceerde over terugtrekking van de V.S.-troepen uit de Bondsrepubliek en de S.U.-troepen uit de verschillende Oostbloklanden en een vermindering van het defensiebudget kunnen daartoe een middel zijn. Voorstellen die de PSP in haar ontwapeningsnota eveneens aandroeg.

De PSP

Veel van de activiteiten van de PSP op het gebied van de ontwapening hebben zich de afgelopen jaren geconcentreerd op de kruisraketten. Nu deze niet geplaatst worden staat ook de PSP voor de vraag waarop ze haar energie moet richten en wat haar uitgangspunt dient te zijn bij de keuze van nieuwe prioriteiten in de strijd voor ontwapening. Voor een partij die principieel alle bewapening verwerpt is zo'n keuze niet eenvoudig. Toch ontkomt de PSP niet aan een keuze als zij tenminste meer wil dan getuigen van haar afkeer voor alle bewapening. De keuze om zich in te zetten tegen de kruisraketten was gegeven de omstandigheden terecht. Nu deze strijd is gestreden dient er echter nagedacht te worden over de koers die de PSP verder dient te gaan in haar strijd tegen de bewapening.

Kopystop Bevrijding

nr kopystop verschijnt op

3	25-1	8-2
4	15-2	29-2
5	7-3	21-3
6	28-3	11-4
7	18-4	2-5

OPWINDEND

TENDENTIEUS VERSLAG

Het verslag van de discussie over de toekomst van de vredesbeweging op 29 oktober in Breda door Rutger van Santen in Bevrijding van 12 november is dermate tendentieus, dat ik dit – als een van de deelnemers – niet zomaar kan laten zitten. De suggestie van het verslag, dat eigenlijk alleen het PSP-forumlid en de PSP-forumvoorzitter iets te vertellen hadden, dat de moeite waard was, doet mij denken aan partijpolitieke praktijken, waar de PSP zich verbaal altijd van distantiëert. Nu moet men het natuurlijk zelf weten, als men alleen belangstelling heeft voor het eigen gelijk en als men iedereen, die een andere mening heeft, als idioot beschouwt. Maar dit mag niet zo ver gaan, dat men die andere meningen gewoon verkeerd weergeeft. En dat doet van Santen.

Zo heb ik bijvoorbeeld absoluut niet gezegd, dat ik de strijd tegen de kruisraketten een "zinloos pad" vind of ooit gevonden heb. Ook de suggestie, dat ik blij zou zijn met het gegeven, dat het IKV niet meedeed aan de BIVAK-demonstratie van 31 oktober, omdat daardoor "eens te meer duidelijk (zou) worden dat er ook nog leven zat in de radicale beweging die de vrede nastreeft" (aldus de fantasie van van Santen), heeft niet veel te maken met hetgeen ik werkelijk gezegd heb over de BIVAK-demonstratie en het IKV, waar ik inderdaad wel veel kritiek op had. De feiten en argumenten, die ik aandroeg ter relativering van de feestvreugde over het INF-accoord (zie hiervoor ook de laatste twee nummers van AMOK), vindt de verslaggever van Bevrijding niet vermeldenswaardig. In plaats daarvan schrijft hij, dat ik me "voornamelijk had ingespannen om de aanwezigen duidelijk te maken dat het proces dat de gemiddelde krantelezer kent als 'de vredesonderhandelingen tussen Sovjet-Unie en de VS', en de 'ontwapeningsaccorden en het INF-verdrag', niet meer was dan een machtig complot en ongekende volksverlakkerij." Mijn hele redenering op een dergelijk platvloerse wijze "samen te vatten" is niet alleen denigrerend, maar gaat mijns inziens ook de journalistieke vrijheid te buiten. In ieder geval wordt een serieuze discussie over de betekenis van het INF-accoord op deze manier onmogelijk gemaakt.

Kennelijk had van Santen de behoefte, mij in de hoek te plaatsen van de radicalistische, politiek onbenullige, sectariër, waarbij wat ik werkelijk zei een geringere rol speelde dan de vooroordelen van de auteur.

De binnenkant van de buitenbeentjes

In december werd "Onstuimig maar Geduldig" gepresenteerd, het interviewboek over de PSP. Bij die presentatie hield Paul Lucardie, medewerker van het Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen, een inleiding die hieronder wordt afgedrukt.

Onder de titel "Onstuimig maar Geduldig" verschijnt een fraai uitgevoerde bundel biografische schetsen en interviews van 26 personen die een belangrijke rol in de PSP gespeeld hebben. Sommigen zijn nog steeds actief, anderen passief lid, weer anderen zijn de partij uitgestapt. De groep mag geen aselechte steekproef genoemd worden, maar biedt in elk geval een gevarieerd beeld van de talrijke vormen van pacifistisch socialisme die binnen de partij voorkomen (of kwamen). Afgezien van hun partijlidmaatschap hebben de hoofdpersonen van het boek in mijn ogen maar twee dingen gemeen – niet zozeer de onstuimigheid en het geduld uit de titel, maar non-conformisme en maatschappelijk idealisme.

Non-conformisme betekent niet dat men zich isoleert of asociaal gedraagt, maar dat men zich kritisch opstelt ten opzichte van eigen omgeving, kerk, klasse en natie. Dat geldt in de eerste plaats voor het opvallend grote aantal PSP'ers uit een protestants-christelijk milieu. Hieronder komen oprichters van de partij voor, zoals Henk Lankhorst en Henk de Nie, maar ook de veel jongere Marianne Passchier die in 1972 lid werd. Sommige protestantse PSP'ers bleven de kerk van hun ouders trouw maar gingen het christendom radicaal en pacifistisch interpreteren, anderen gaven geloof en kerk op. Zijn de (ex-) protestanten binnen de PSP goed vertegenwoordigd, de katholieken lijken zeldzaam te zijn: in deze bundel alleen Wim Boerboom, in 1966 lid geworden maar in 1972 alweer vertrokken.

Talrijker zijn de PSP'ers uit een liberaal of conservatief burgerlijk milieu, die zich vaak als student daar al van hebben losgemaakt. Een derde groep, nog talrijker, komt uit een rode familie, veelal een sociaal-democratisch, soms een anarchistisch arbeidersgezin. Voor hen was de stap naar de PSP kleiner, maar toch ook niet altijd gemakkelijk. Hun non-conformisme werd in dat milieu evenmin altijd gewaardeerd. Jan Brandsen en Ad Redeker, vlak na de oorlog actief in de PvdA-jongerenorganisatie Nieuwe Koers, waren naar eigen zeggen "buitenbeentjes" (blz. 25). Dora van Albada-Jensma en haar man, voor de oorlog actief in de Sociaal-Democratische Studenten Club, vormden toen al "een ongelooflijk eigenzinnig paar" (blz. 57). Bertus Bot, "nog altijd een volgeling van Domela Nieuwenhuis", stuitte op onbegrip bij zijn anarchistische vrienden toen hij in 1962 voor de PSP in de Haagse gemeenteraad gekozen werd. En zelfs de twee personen uit het boek die pacifistisch-socialistische ouders hadden, vallen op door hun non-conformisme. Peter van der Veen, wiens vader tot zijn dood in 1962 de Tweede Kamerfractie van de PSP voorzat, werd weliswaar al in 1959 lid van dezelfde partij, maar voelt zich nu "een beetje politiek dakloos" (blz. 181). Bob van Schijndel kreeg toen hij dienst ging weigeren van zijn PSP-stemmende ouders te horen: "Alle jongens uit de buurt gaan gewoon in dienst, maar jij hebt weer iets bijzonders" (blz. 204). Hij beschrijft zichzelf dan ook als "een individualist, maar wel één die graag binnen een groepje, een club, een partij functioneert." (blz. 208).

Centraal Wonen

Dat individualisme-maar-wel-binnen-een-groepje typeert de PSP, meer dan andere partijen – behalve misschien de PPR. Bij de VVD bijvoorbeeld is het veel minder duidelijk te vinden. Individualisten als Joekes en Vonhoff – die zich uit een links milieu los maakten om liberaal te worden – blijven uitzondering, de meeste VVD-kopstukken kwamen uit een – min of meer – burgerlijk liberaal gezin. Toch past individualisme beter bij een liberale dan bij een socialistische ideologie, althans op het eerste gezicht. Socialisten streven immers naar samenwerking in plaats van concurrentie, organisatie en discipline in de klassenstrijd in plaats van individuele ontplooiing en zelfverwezenlijking? In een kapitalistische maatschappij kon een individu zich toch niet echt ontplooiën, en zeker niet een arbeider die in zijn arbeid onderdrukt wordt en van zichzelf vreemd is. Socialistische voortrekkers als Marx en Troelstra waren zelf natuurlijk wel non-conformisten, maar hun aanhangers niet. In grote en strak georganiseerde sociaal-democratische en communistische massapartijen kregen individualisten weinig ruimte. De SDAP verschilde wat dat betreft wel gradueel maar niet principieel van de CPN, naar mijn mening. Pas in de jaren zestig en zeventig drong via Nieuw Links, de studentenbeweging en de vrouwenbeweging het individualisme in de PvdA en de CPN door. De PSP verenigde echter al

vanaf haar geboorte individualisme met socialisme, zowel in haar ideologie als in haar partijcultuur en organisatie. Dat gaf natuurlijk wel eens spanningen en problemen. Een grote rol in de klassenstrijd heeft de partij niet kunnen spelen. Chaotische discussies, snel wisselende besturen en een losse organisatie remden de ontwikkeling naar een massapartij (zie ook letje van Poll, "Partijbestuur en mobiliteit", SVS-Bulletin, 124).

Individualisme is echter tegenwoordig "in", socialisme "uit". Zonder zichzelf te verloochenen zou de PSP het individualisme-in-een-groepje kunnen blijven verdedigen. Een voorbeeld lijkt me het Centraal Wonen, in de jaren zeventig in Nederland ontstaan en terstond door de PSP verwelkomd. Centraal Wonen betekent dat individuen zelfstandig wonen (alleen, met zijn/haar tweetjes, of in een gezin) maar een aantal voorzieningen (wasmachines, auto's, tuinen) samen delen. Ook in de werksfeer zijn dit soort combinaties van individuele ontplooiing en groepsvorming mogelijk. Ik hoop dat ook een volgende generatie van pacifisten en socialisten op deze weg zal voortgaan, geduldig en onstuimig – of desnoods wat stuimig.

PAUL LUCARDIE

"Onstuimig maar Geduldig" is verkrijgbaar door storting van f 27,50 op giro 2782482 t.n.v. wetenschappelijk Bureau, Amsterdam, o.v.v. "Onstuimig".

Annelies Schutte en Han Hoogen-Blom bekijken vers van de pers 'Onstuimig maar geduldig'.

FOTO: HAPE SMEELE

Naar een geëmancipeerde samenleving

Zoals reeds in de vorige Bevrijding stond, komen de PSP-vrouwen op zaterdag 30 januari in Utrecht bijeen. Aan de orde komen de mogelijke vormen van de toekomstige geëmancipeerde samenleving. In een kort stuk zijn drie mogelijke scenario's een beetje uitgewerkt.

Deze drie zijn:

1 Het trendy scenario

Een zo hoog mogelijke groeivoet van de economie is het hoofddoel. De bedrijven geven er de voorkeur aan om mensen in de kracht van hun leven als werknemers te werven. Doordat de werkloosheid hoog is kunnen zij de zogenaamd "beste" uitkiezen. Dat betekent dat in de eerste plaats gezonde aangepaste mannen met tamelijk hoge opleidingen goed betaalde full-time banen zullen hebben in de primaire sector van de arbeidsmarkt. Ouderen van boven 50 jaar worden ontslagen en dan hangt het van de door hen betaalde premies af hoeveel hun inkomen (pensioen) zal bedragen. Jongeren krijgen een brede grondopleiding, daarna een gespecialiseerde nascholing, als zij tenminste in een bedrijf opgenomen worden vanwege hun hoge schoolresultaten. Immers bedrijven verzorgen de specialisaties. De meesten zijn dus kansloos. Wie een betaalde baan heeft doet angstvallig zijn best; eenmaal ontslagen is er in deze concurrentieslag nauwelijks meer aan goed werk te komen. Werkenden voelen geen solidariteit met de werklozen en zijn steeds minder bereid via premies en belastingen aan hun onderhoud bij te dragen. De

onderhoudsplicht van ouders voor hun kinderen, ook als ze volwassen zijn, en andersom (voor samenwonenden bestaat die al) zal weer ingesteld worden, om zó de werkenden te dwingen in ieder geval hun familie te verzorgen. Een uitgebreid apparaat van de overheid controleert en speurt na of er niet toch stiekem bijverdiend wordt, of er niet toch samengewoond wordt en of er niet een familielid is die de uitkeringstrekker dient te onderhouden.

2 Het arbeidstijdverkortingsscenario

Per jaar stelt de overheid met de CAO-onderhandelingen de werkweekduur vast, waarbij de totale hoeveelheid werk en het arbeidsvolume de beslissende factoren zijn. De arbeidsmoraal verandert, immers het image wordt niet alleen bepaald door het betaalde werk van ongeveer 25 uur per week, maar ook door activiteiten die in de andere beschikbare 25 uur gedaan worden. Overwerken is in het algemeen verboden, zwart werken om de progressieve belastingen te ontduiken eveneens. De overheid heeft een uitgebreide controletaak, doch deze richt zich op de bedrijven en instellingen en niet in de eerste plaats op de mensen. Inkomens zijn geïndividualiseerd en dus onafhankelijk van de leefvormen en familiebanden met name voor veel mannen zal de vrije tijd minder toenemen dan vaak wordt verondersteld, omdat de noodzakelijke onbetaalde arbeid nu eerlijk verdeeld wordt. Studieverlof is te allen tijde mogelijk met behoud van inkomen.

3 Basisinkomenscenario

Alle mensen vanaf 18 jaar ontvangen een geïndividualiseerd inkomen op het niveau van het minimumloon. Opleidingen zijn gratis. Het begrip passende arbeid verdwijnt. Niemand hoeft meer te gaan werken. Als mensen voor meer geld willen ploeteren, moeten zij dat zelf regelen. Velen zullen voor de sociale contacten, het leer-effect, of uit behoefte naar macht of om dat het prettig is om iets blijvends te produceren, activiteiten ontplooiën hetzij betaald, of niet betaald. Vraag en aanbod van arbeidskrachten bepalen de hoogte van het (bij) te verdienen loon. Zwaar en saai werk wordt hoog gehonoreerd, aangenaam en interessant werk laag. Verschillen tussen mensen zullen zich dan vooral manifesteren door talent en ervaring, maar dan op een veel breder maatschappelijk vlak dan nu het geval is. Van veel mensen zal de levensloop veranderlijk zijn. Zowel wat samenlevingsverbanden als wat activiteiten betreft: mensen kunnen steeds weer kiezen wat het beste bij hen past. De overheidscontrole richt zich vooral op het tegengaan van misbruik van macht en op veiligheid bijvoorbeeld betreffende leefmilieu, technologie en werkomstandigheden. Het informele circuit wordt vanzelf formeel, immers iedereen mag zoveel 'bijverdienen' als hij of zij wil. (Belastingontduiking blijft verboden).

De vraag die aan de aanwezige vrouwen wordt voorgelegd is, of het uitwerken van een combinatie van scenario 2 en scenario 3 de moeite waard is. Wie mee wil discussiëren over gewenste reële toekomstige arbeidsverdeling is van harte welkom. De dag begint om 11 uur in het PSP-pand te Utrecht, Oude gracht 243.

SAAR BOERLAGE

Functies (v/m) vacant!

De partijraadsvergadering van 12 december jl. heeft in opdracht van het congres mensen benoemd in de verschillende PSP-organen. Een vijftal functies bleef vacant, omdat hiervoor kandidaten ontbraken. Derhalve roept het partijraadsbestuur de afdelingen op kandidaten te stellen voor de volgende functies:

- vice-voorzitter Henk Lankhorststichting;
- vice-voorzitter Stichting Vorming en Scholing/Wetenschappelijk Bureau;
- drie leden voor de kascontrolecommissie.

Kandidaten die voor 6 februari aangemeld worden bij het partijraadsbestuur (adres: Schuttersveld 113, 9201 GZ Drachten) zijn automatisch verkiesbaar. Kandidaten die later worden aangemeld moeten bij tweederde meerderheid door de partijraad aan de kandidatenlijst worden toegevoegd. De verkiezing door de partijraad vindt plaats op 27 februari 1988.

Ondersteuning emancipatiewerkster

Binnenkort zal bij de Stichting Vorming en Scholing voor een periode van twee jaar een emancipatiewerkster worden aangesteld. Haar taak bestaat uit het ontwikkelen van een kadercursus voor vrouwen en het opzetten van meidenwerk, in samenwerking met de PSJG.

Om de emancipatiewerkster te adviseren en te ondersteunen bij haar werk zal een begeleidingsgroep in het leven worden geroepen. Wij zoeken daarvoor enthousiaste vrouwen, die bereid zijn ongeveer eens per maand bij elkaar te komen en af en toe iets uit te zoeken, contacten te leggen of een andere klus op te knappen.

Aanmeldingen en inlichtingen bij: Josje Adriaansen, Schuitenmakerstraat 16, Dordrecht, telefoon: 078-133568.

Die straf moet er af!

Dienstweigeraars moeten hun vervangende dienstplicht vier maanden langer vervullen dan gewone dienstplichtigen. Een onrechtvaardige situatie, die de PSP-Kamerfractie via een initiatiefwet getracht heeft op te heffen. VVD en CDA hielden dat echter tegen. Dienstweigeraar Arthur van de Klashorst weigert, na 14 maanden vervangende dienstplicht in een ziekenhuis, de resterende tijd uit te dienen.

Het partijbestuur heeft Arthur laten weten zijn actie te ondersteunen. Alle afdelingen zijn gevraagd om mensen die ook tegen deze onrechtvaardigheid oplopen, te wijzen op de actie van de 'Steungroep Arthur'. Postbus 58, 1950 AB Velsen-Noord. De actie bestaat uit het bundelen van de protesten om in Den Haag duidelijk te maken dat deze straf van vier maanden (en 20 dagen om precies te zijn) eraf moet.

Leo Platvoet verlaat SVS Bert vd Berg volgt hem op

Leo Platvoet vertrekt per 1 februari 1988 bij de Stichting Vorming en Scholing van de PSP. Vanaf november 1976 heeft hij -in deeltijd- voor de SVS de ondersteuning van het raadswerk en de verbetering van de (afdelings)organisatie verzorgd. Dat is gebeurd middels publikatie van artikelen, boekjes, brochures en SVS-bulletins, het beleggen van discussiedagen en het organiseren van uiteenlopende kadercursussen. Per 1 februari zal hij worden opgevolgd door Bert van den Berg die na een sollicitatieprocedure door het SVS-bestuur is benoemd. Bert zal zich, naast de taken van Leo Platvoet, bezig houden met de coördinatie van de activiteiten in het partijgebouw. Daartoe is deze functie uitgebreid van 15 naar 24 uur.

ONDERSTE BOVEN

HELP DE ARTSEN IN VIETNAM is het motto waaronder het Medisch Comité Nederland-Vietnam een inzamelingsactie voert voor het uitrusten van artsen in Vietnam met de meest noodzakelijke middelen, zoals een bloeddrukmeter, een stethoscoop, een schaar, verbandgaas en antibiotica. Want vele artsen in afgelegen dorpsklinieken redden het niet alleen met hun ervaring. Help het MCNV een groot aantal EHBO-kisten naar Vietnam te sturen door geld te storten op giro 1090400. Zet Vietnam niet in de kou!

LINKS, het tijdschrift voor socialistische discussie en analyse, is aan zijn winternummer toe. Daarin ondermeer aandacht voor de socialismediscussie in de PSP, het congres van de SAP, de positie van Aquino, het postmodernisme, een profiel van Hendrik de Man en de noodzaak van de vorming van een revolutionaire tegenmacht.

Links verschijnt vijf keer per jaar en een abonnement kost f.25. Giro: 498191 tnv Links te Wijchen.

KAMPEN & REIZEN. De NIVON-jongeren organiseren in 1988 leuke kampen en avontuurlijke reizen voor kinderen, tieners en jongeren. Voor de begeleiding van deze activiteiten zoekt de NIVON-jongeren mensen. Mensen boven de 18 jaar die daarvoor belangstelling hebben kunnen zich bij het NIVON Jeugd & Jongerenbureau aanmelden: PC Hoofdstraat 163, 1071 VB Amsterdam, tel: 020-626003. Als voorbereiding op het begeleiden van deze activiteiten worden in de periode februari-april speciale trainingsweekends gehouden.

LATIJS-AMERIKA FESTIVAL. Op 7 februari vindt voor de achtste keer het jaarlijkse Latijns-Amerika Festival plaats. Het thema van dit festival is 'Mujeres Cuentan' oftewel: vrouwen tellen mee, vrouwen uiten zich. Dat komt tot uitdrukking in muziek uit Mexico (Amparo Ochoa), Peru (Tania Libertad), Nicaragua (Norma Helena Gadea) en Suriname (Nature); uit interviews met schrijfters, actrices, schilderessen en musici, die door het programma worden heengeweven. Het Festival wordt gehouden in Muziekcentrum Vredenburg te Utrecht, van 15.00 tot 23.00 uur, toegang: f.25,-. De organisatie is in handen van de Vlam en Latin Issue, tel: 020-244517.

VROUW, MILITARISME EN ONTWIKKELING is de titel van een bundel die gepubliceerd is naar aanleiding van het congres 'Wat betekent militarisme voor ontwikkeling – speciaal voor vrouwen' dat door het Internationaal Vrouwencomité in oktober 1986 is gehouden. In de 100 blz. tellende bundel worden de inleidingen die op dat congres zijn gehouden, afgedrukt, alsmede een samenvatting van de discussies en speciaal voor de bundel geschreven bijdragen van buitenlandse vrouwen over hun land van herkomst (Chili, Ethiopië, Indonesië, Iran, Irak, Turkije en Westpau). Het boek is te bestellen bij C. Stokvis, Gentiaanstraat 6, 1402 CS Bussum en kost slechts f.5,- (excl. porto).

DE VAKBEWEGING IN PERSPECTIEF is de naam van het congres over de positie van de vakbeweging dat op vrijdag 29 januari wordt gehouden. Het congres gaat over de positie van de vakbeweging tegen het licht van de economische stagnatie, werkgeversstrategieën, politieke ontwikkelingen, technische vernieuwing en de Europese arbeidsmarkt. De organisatie is in handen van het Tijdschrift voor Arbeid en Bewustzijn, Tijdschrift voor Arbeidsvraagstukken, Tijdschrift voor Politieke Economie, De Waarheid, Werkgroep Werkgelegenheid en Bedrijfsdemocratisering (PvdA), Zeggenschap en De Balie. Plaats: De Balie, Kleine-Gartmanplantsoen 10, Amsterdam, aanvang 10.15 uur, toegang f.7,50.

SOEMOED, het tijdschrift van het Palestina Komitee, staat het laatste nummer weer boordevol informatie over de gerechtvaardigde strijd van het Palestijnse volk. In het laatste nummer staat o.m. een interview met de nieuwe PLO-vertegenwoordiger in Nederland, Afif Safieh, een voorbeschouwing over de presidentsverkiezingen van eind 1988 in Libanon en een artikel over het gevecht van Palestijnen in de V.S. tegen de sterke pro-Israellobby aldaar. In een speciaal katern wordt uitgebreid ingegaan op de crisis van links in de Arabische wereld. Ontwikkelingen in Libië, Libanon en Irak komen aan de orde, alsmede een verslag van een rondetafelgesprek tussen drie geëngageerde, Nederlandse, wetenschappers.

Soemoed verschijnt zes keer per jaar, een abonnement kost minimaal f.22,50. Giro: 2047409 tnv Stichting Palestina Publicaties te Amsterdam. Voor losse nummers, tel: 020-268857.

Het Apparaat

Achtergrondinformatie bij de socialismediscussie

In 1988 moet de socialismediscussie in de afdelingen haar afronding krijgen. In Bevrijding 1987/11 is al ruimschoots in artikelvorm aandacht besteed aan de diverse thema's: individualisering, arbeid, socialistische economie en ecologische grenzen.

Daarna zijn er nog twee SVS-bulletins verschenen waarin deelrapporten en achtergrondartikelen van de socialismediscussie zijn gepubliceerd.

In SVS-bulletin 121 (40 blz.) staan vijf deelrapporten, waarin vanuit PSP-visie de thema's uitgebreider worden toegelicht dan in het genoem-

de nummer van Bevrijding mogelijk was:

- De toekomst van de welvaartstaat (Wim Bot);
- De internationale context (John Hontelez);
- Socialistische economie (Pieter vd Hijden, Wim Bot, Jan Gravestein);
- Enkele stellingen over socialistische planning (Wim Bot);
- De basis van het socialisme in de PSP (Jan Gravestein, Chris Baerveldt).

In SVS-bulletin 123 (44 blz.) staan achtergrondartikelen van 'derden' uit diverse bladen:

- Terug naar volledige werkgelegenheid? (Sander Kooistra);
- Heroriëntatie, waarheen? (Stuart Hall);
- Alice in leefnormenland (Riki Holmaat);
- Op weg naar economische zelfstandigheid van vrouwen: hoe lang nog en hoe ver? (C. Paschier).

Deze beide SVS-bulletins zijn verkrijgbaar door storting van f.5,- per deel of f.10 samen op giro 3481995 van SVS/PSP te Amsterdam o.v.v. SVS-bulletin nummer 121 en/of 123.

Agenda

18 januari: PSP-uitzending, Radio 5, 18.20 uur

18 januari: kijken naar een keuze uit PSP-TV-programma's van de laatste jaren, partijgebouw Amsterdam, 19.00 uur (inf. Bart Groeneveld, tel: 020-321262)

20 januari: partijbestuursvergadering, partijgebouw Amsterdam, 19.00 uur (inf. Ietje van Poll, tel: 020-267374)

22,23,24 januari: weekend PSP jongeren, Unitas, Gen. Foulkesweg 74, Nijmegen (inf: PSJG, tel: 020-267374)

30 januari: PSP-Vrouwen, Utrecht (zie elders in dit nummer)

1 februari: PSP-uitzending, Radio 5, 18.20 uur

6 februari: partijbestuursvergadering, partijgebouw Amsterdam, 10.30 uur (inf. Ietje van Poll, tel: 020-267374)

13 februari: discussiedag INF-accord, Utrecht (zie elders in dit nummer)

BEVRIJDING BEVRIJDING BEVRIJDING BEVRIJDING

8 FEBRUARI 1988

NUMMER 3

JAARGANG 32

FOTO: HAPE SMEELE

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEKE
PARTIJEN

In dit nummer:

- * Interview met Andrée van Es
- * Israël en de Filipijnen
- * PS-jongeren congres
- * PvdA-defensienota

De degradatie tot partijkrant

De Waarheid wordt weer een CPN-krant met 'meer herkenbaarheid van de standpunten en opvattingen van de CPN'. En daarmee is de komma vervangen door een punt. Een punt achter de ontwikkelingen van dit dagblad tot een krant voor heel -radicaal- links. Enige jaren heeft de redactionele produktie van de krant zich ontwikkeld in een goede richting. Andere partijen, m.n. PSP en PPR, kwamen veelvuldig aan bod. Het meerendeel van de redactie en medewerk(st)ers was serieus van plan de pretentie van linkse samenwerking op concrete punten vorm en inhoud geven. Maar uiteindelijk is het spaak gelopen op een manier die Marx al voorspelde: als de ontwikkeling van de produktieverhoudingen geen gelijke tred houdt met de ontwikkeling van de produktiekrachten vormen die verhoudingen een knellend keurslijf en staan verdere groei in de weg. Dat is precies wat er met De Waarheid is gebeurd. De redactie wilde wel, maar de eigendomsverhoudingen stonden de vernieuwing in de weg. De Waarheid is immers nog steeds volledig in handen van de CPN. En daarmee de uiteindelijke zeggenschap over de koers van de krant. Achteraf gezien, en dat is iets wat vanuit de PSP wel eerder is opgemerkt, had de slogan 'de krant voor heel links' alleen dan realiteit kunnen worden, indien de feitelijke zeggenschap ook overgedragen was aan een orgaan waarin 'heel links' vertegenwoordigd zou zijn.

De zwaai die de CPN nu heeft gemaakt met De Waarheid is een stap terug. Een beslissende stap terug, de afgrond in. Want met de aangekondigde bezuinigingen, het te verwachten abonneeverlies, het geringe politieke gewicht van de CPN en de degradatie tot partijkrant is er van enig perspectief geen sprake.

Het CPN-partijbestuur blijft in haar verklaringen de trom roeren op een wijze die velen nog kennen uit de jaren van voor, pakweg, 1980. 'Het dagblad De Waarheid -dat door onze partij wordt uitgegeven- moet een belangrijke rol spelen in het motiveren en organiseren van mensen voor een andere politiek' zei CPN-voorzitster Izeboud onlangs. Het oude leninistische stokpaard wordt weer dubbel bereden. De partij als voorhoede en de krant als organisator van de massa. In het begin van deze eeuw was de krant de enige informatiebron voor een politiek ongeschoolde

en nog niet opgedeelde massa. Wie het leninistische krantmodel, dat toen ongetwijfeld nut had, zo wil overhevelen naar 1988, als de CPN-leiding nu doet, probeert een anachronisme tot leven te wekken. En dat is iets wat alleen in een museum nog educatieve waarde heeft.

Landelijke conferenties

Het is niet te hopen dat deze koerswijziging een voorbode is van andere vormen van heimwee naar de toekomst. Soms lijkt het daar wel op, zoals het bericht in De Waarheid dat het CPN-bestuur het idee heeft opgevat om landelijke conferenties te beleggen voor radicaal-linkse raadsfracties. Nu zijn deze conferenties al twee keer gehouden, buiten de landelijke partijkaders om. PPR, CPN en PSP willen graag meedoen om het draagvlak voor dit initiatief te verbreden. Een goede zaak, maar het claimen van de CPN is een kinderachtige poging, die de vele plaatselijke samenwerkers niet in dank zullen afnemen. Als de oude, in de stalinistische tijd gevormde, hap het weer voor het zeggen krijgt, is een zinvolle discussie over vormen van samenwerking met de CPN uitgesloten. Iets wat dus niet te hopen is.

Subliem gespeelde Stalin

Het stalinisme is in zijn pure, onvervalste vorm weer terug van weggeweest. Dick Visser, nog korte tijd voorzitter van de Industriebond FNV, blijkt als onbezoldigd BVD-agent er methodes op na te hebben gehouden, die alleen autoritaire bureaucraten van het ergste soort practiseren. De Groene Amsterdammer betitelde zijn optreden als 'stalinistisch'. Dat lijkt overdreven, maar wie het toneelstuk 'Master Class' van RO Theater heeft gezien, gaat twijfelen. Een avond lang ben je deelgenoot van alle banaliteiten, listen en brutaliteiten die een subliem gespeelde Stalin uitstort over twee toonaangevende Sovjet-componisten uit die tijd (1948). Hun werk zou te westers zijn, de vijand in de kaart spelen, te vernieuwend, geen recht doen aan het heroïsche verleden van het Sovjet-volk. Enzovoorts. Achterklap wordt niet geschuwd. Evenmin als overredingen, dreigementen en gevele om beiden te bewegen de weg van vernieuwing te verlaten en terug te keren naar de veilige, ouderwetse koers van de partij. 'Master Class' is uitermate komisch maar tegelijkertijd schrijnend gezien het feitelijke conflict' is er in een pamflet van RO Theater te lezen.

Is het zo verwonderlijk dat mijn gedachten af en toe afdwaalden naar die twee monumenten uit een arbeidzaam verleden, die met alle geweld de klok terug willen zetten: De Industriebond en De Waarheid?

LEO PLATVOET

Bijschrift foto voorkant

Socialisme-discussie

In januari werd in het kader van de socialisme-discussie een themaochtend gehouden over individualisering. Uit de levendige discussie bleek dat er ongeveer even veel meningen over individualisering waren als aanwezigen. Nieuw was de invalshoek van "individualisering in de buurt": de gevolgen van allerlei nieuwe woon- en leefvormen voor voorzieningen in de buurt.

PSP adressen

Het partijgebouw van de PSP is gevestigd in de Nieuwe Looiersstraat 45 te Amsterdam, telefoon: 020-267374. Het adres voor alle correspondentie is PSP, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam.

Partijbestuur: het dagelijks bestuur is op vele momenten in de week in het partijgebouw bereikbaar;

Adreswijzigingen: gaarne altijd schriftelijk;

Informatie & Bestellingen: bij voorkeur op woensdag- en donderdagmiddag (Johan Eland)

Stichting Vorming & Scholing/Uitgeverij De Bovenbouw/De Rode Draad: dinsdag t/m vrijdag van 10.00-16.00 uur (Ron Leyser en Bert van den Berg)

Wetenschappelijk Bureau: maandag t/m woensdag van 10.00-17.00 uur (Ine Megens en Herman Krommendijk)

Emancipatiewerkster: dinsdag, woensdag en donderdag van 10.00-17.00 uur (Trudy Koek)

Henk Lankhorst Stichting/Lokaal & Internationaal (steunpunt voor radicaal-linkse gemeentepolitiek op mondiaal nivo): woensdagmiddag 14.00-16.00 uur (Jaap Spelberg)

Pacifistisch Socialistische Jongerengroepen: dinsdag en vrijdag van 10.00-18.00 uur

Eerste Kamerfractie PSP: tel: 070-624571 (alleen op dinsdag)

Tweede Kamerfractie PSP: Binnenhof 1a, 2513 AA Den Haag, tel: 070-183040

Groen Progressief Akkoord (Eurofractie): Postbus 267, 1000 AG Amsterdam, tel: 020-245515

Partijraad: secr. Schuttersveld 113, 9201 GZ Drachten, tel: 05120-30156 (Floor de Kreij)

BEVRIJDING

Bevrijding is een uitgave van de Pacifistisch Socialistische Partij en verschijnt 1 keer per 3 weken onder verantwoordelijkheid van het partijbestuur van de PSP.

Bevrijding wordt i.s.m. de Studie- en Vakbibliotheek (Amsterdam) en de Vereniging Het Gesproken Weekblad (Grave) ook op cassette uitgegeven.

Redactie: Liesbeth Miltenburg, Leo Platvoet (hoofdredacteur), Rutger van Santen, Rob Snel en Rob Wesselius (vormgeving).

Redactieadres & Administratie: Postbus 700, 1000 AS Amsterdam, telefoon: 020-267374.

Abonnementen: het abonnement is inbegrepen bij het lidmaatschap van de PSP. Niet-leden kunnen zich abonneren door storting van f.30 op giro 194240 t.n.v. PSP te Amsterdam o.v.v. 'abonnement Bevrijding'.

Advertentietarief: 1/1 pag. f.1080; 1/2 pag. f.540; 1/4 pag.f.270; 1/8 pagina f.135.

Overige tarieven op aanvraag; korting bij contract

is mogelijk. Basistarief f.1,- per mm/per kolom.

Zetwerk: Ruparo, Amsterdam

Drukwerk: Drukkerij Bevrijding, Amsterdam

Andrée van Es: "Ik ben nog hartstikke gemotiveerd"

INTERVIEW

Wanneer de serieuze pers melding maakt van een aanstaande geboorte betreft het in negen van de tien gevallen de blijde verwachting van een persoon van koninklijke bloede. Onlangs echter mocht Andrée van Es deze "royal treatment" in de vaderlandse pers ondergaan. Ze zorgde daarmee denkkelijk voor een primeur. Voor zover bekend is Andrée het eerste lid van de volksvertegenwoordiging van wie de staat van zwangerschap leidde tot krantekoppen. Andrées kind zal begin juli van dit jaar geboren worden. Toch zat er een addertje onder het gras. De meeste media meldden namelijk gelijktijdig dat Andrée zou worden vervangen door Wilbert Willems. En dat gaf links en rechts aanleiding tot wat misverstanden. Wat is er aan de hand?

Andrée van Es: "Ik ben inderdaad zwanger maar er is over mijn vervanging nog niets besloten. We hebben het er natuurlijk wel over gehad en nu is het zover dat we een voorstel zullen doen aan de partijraad die op zaterdag 27 februari bijeenkomt. De beslissing is dus aan de partijraad." Het voorstel waarmee Andrée komt is vooral ingegeven door praktische overwegingen en heeft zeer nadrukkelijk geen politieke achtergronden. Het houdt in dat Andrée omstreeks eind mei met zwangerschapsverlof wil gaan en zich voor de duur van die periode graag zou zien vervangen door een in het kamerwerk ervaren persoon. Daarvan is er maar een beschikbaar: Wilbert Willems.

Andrée van Es: "Wilbert kent het gebouw, de procedures, de ministers, de medewerkers en die mensen kennen hem, hebben met hem gewerkt. Het is een praktisch gegeven. Het gaat maximaal om een half jaar en elke nieuwkomer heeft zeker zoveel tijd nodig om zich in te werken. En het zou voor de medewerkers toch ook een hele zware belasting zijn om een heel nieuw kamerlid voor een half jaar in te werken. Dat maakt allemaal dat ik zeg, laten we hier toch een zo praktisch mogelijke oplossing voor zoeken."

Keuze

Juist omdat het niet gaat om de opvolging van Andrée lijkt de instemming van de partijraad met het voorstel welhaast zeker. Henk Branderhorst, die met Titia Bos formeel eerder aan de beurt zou zijn om Andrée op te volgen, heeft zijn instemming met de plannen al betuigd. En Titia was tijdens het bekend worden van Andrées zwangerschap in het verre buitenland.

De keuze voor een kind van Andrée is een bewuste: "Ik was er eigenlijk al die tijd vanuit gegaan dat het krijgen van een kind in deze situatie gewoon onmogelijk was, maar op een gegeven moment vond ik dat toch een beetje onzin. Als je ooit kinderen wilt moet je ook een beetje aan je leeftijd denken. En als ik wacht tot 1990, dan ben ik 37, dan weet je ook weer niet hoe de situatie precies zal zijn."

Heeft Andrée van Es niet overwogen om haar kamerlidmaatschap helemaal op te geven?

Andrée zeer beslist: "Nee hoor, op dit moment helemaal niet. Ik vind dat het gewoon mogelijk moet zijn voor een vrouw in de kamer om een zwangerschapsverlof te hebben. Ook voor een vrouw in een eenmansfractie. Het wordt wel zwaar natuurlijk, dus ik vind het wel prettig om wat meer tijd te nemen dat de wettelijke termijn. Ik realiseer me tegelijkertijd ook wel dat het helemaal niet zo gek is om er eens even uit te zijn, om

het werk even door iemand anders te laten doen."

"Het werk in je eentje is toch veel slopender dan met z'n drieën. Niet eens zozeer fysiek, maar je aandacht is veel meer versnipperd over verschillende onderwerpen en om dan nog een beetje creatief te zijn, is moeilijk. Soms voel je je een beetje een uitgeknepen spons, je hebt nauwelijks tijd om weer een beetje op te laden."

Het is de bedoeling dat Andrée na het kerstreeces van '88 weer terugkomt om in ieder geval de laatste anderhalf jaar van de huidige periode vol te maken. Ze ziet daar niet tegenop, integendeel: "Het klinkt gek, maar soms denk ik dat ik het werk met nog meer plezier doe dan in het begin. Ik heb toen veel getobt met gebrek aan zelfvertrouwen en bijvoorbeeld met de positie van vrouwen in de tweede kamer. Nu heb ik m'n positie wat meer gevestigd, dingen gaan je gemakkelijker af, je hebt meer zelfvertrouwen waardoor je meer energie kunt stoppen in het politieke werk, in het zo scherp mogelijk formuleren van dingen. Iets dat ik vroeger niet gedurfd zou hebben."

Opgewonden

"Ik ben ook nog hartstikke gemotiveerd voor radicaal-linkse politiek, voor het anti-militarisme. Het is hier in de kamer ook verdomd moeilijk om je motivatie kwijt te raken. Als je elke dag wordt geconfronteerd met die rechtse meerderheid."

Als een kwestie die haar in de laatste jaren zeer heeft opgewonden, zelfs vaak woedend heeft gemaakt noemt ze het Nederlandse beleid ten aanzien van de Golfoorlog: "Dat is zoiets smerigs, een oorlog waarin honderduizenden doden vallen en waar allerlei Nederlandse bedrijven nog lekker aan verdienen ook. En dan stuurt Nederland die mijnenvegers. Te gek voor woorden. En als er hier dan Iraanse vluchtelingen komen wordt er gezegd dat die een lekker leven-tje komen leiden. Eigenlijk is dat een zaak waar alles inzit waar je het uiteindelijk voor doet, dit werk."

Andrée is net terug van een bezoek dat ze samen met Joosje Lakmaker heeft gebracht aan Israël en de bezette gebieden. Wat ze daar heeft gezien en meegemaakt heeft haar ook weer gemotiveerd om er hard tegenaan te gaan. Een van de eerste concrete stappen zal zijn het stellen van vragen over het voorgenomen bezoek van premier Lubbers aan Israël. Andrée: "Dat zou het eerste officiële bezoek worden van een Nederlandse premier aan Israël. In de huidige omstandigheden moet dat worden opgevat als een pure provocatie van het Palestijnse volk." Elders in dit nummer staat een uitgebreid verslag van het bezoek van Andrée en Joosje.

Voor de periode na 1990 heeft Andrée nog geen plannen gemaakt. Ze sluit niet helemaal uit dat ze nog doorgaat als kamerlid maar dat lijkt als het aan haar ligt verre van zeker.

Andrée: "Ik weet natuurlijk niet hoe het dan loopt maar in 1990 heb ik het 9 jaar gedaan. Dat is lang. En wat ik heb gezien is, dat iemand die het steeds langer doet, ook een steeds onaantastbaarder positie krijgt in de partij. Dat vind ik niet goed, niet gezond. Dat een partij steeds meer afhankelijk wordt van een persoon. Je wordt dan toch teveel het gezicht van die partij."

Puzzelwerk

En: "Als je 9 jaar kamerlid bent geweest, vind ik het hoog tijd dat een ander het eens komt doen. Ook voor je eigen inspiratie. Je hebt alles al negen keer meegemaakt, bij wijze van spreken. En dan is het goed dat andere mensen daar fris tegenaan gaan."

Overigens kan de vervanging van Andrée door Wilbert Willems nog interessante jurisprudentie opleveren omtrent de positie van kamerleden. Er dienen namelijk tal van kwesties geregeld te worden zoals bijvoorbeeld een dreigende pensioenbreuk, het recht op wachtgeld etc. Minister van Dijk en de Raad van State zullen nog heel wat puzzelwerk moeten verrichten.

RUTGER VAN SANTEN

FOTO: HAPE SMEELE

Filippijnen

Grenzen aan de solidariteit?

Steeds vaker wordt in de pers bericht over de afbrokkelende macht van de regering Aquino op de Filippijnen en de kans op een nieuwe militaire coup.

Een van de hardnekkigste bestrijders van Aquino is het National Democratic Front (NDF). Eind november verscheen er, met name in De Volkskrant, een aantal artikelen waarin Filippijnse regeringswoordvoerders Nederlandse hulporganisaties als X-Y, Novib en Cebemo ervan beschuldigden middels financiële steun aan het NDF de positie van de regering Aquino te ondergraven. Ook de PSP werd in dat verband genoemd als een van de politieke partijen in Europa die het NDF ondersteunen.

Ne nieuwe buitenlandsecretaris Joost Legendijk legt uit wat er precies aan de hand is en wat de positie van de PSP daarbij is.

Het NDF werd in 1973 opgericht en bestaat uit een tiental organisaties. Daaronder vrouwen- en boerenorganisaties en ook het New People's Army (NPA), de gewapende arm van het NDF. Het verzet van het NDF tegen de toen heersende dictatuur van president Marcos kreeg op twee manieren gestalte: aan de ene kant het opbouwen van democratische volksorganisaties en aan de andere kant gewelddadig verzet tegen het vaak brute optreden van het Filippijnse leger, de grote steunpilaar van het Marcos-regime. Na het Filippijnen-tribunaal in 1980 in Antwerpen werd het NDF ook in Europa erkend als legitieme vertegenwoordiger van het Filippijnse volk. In 1981 erkende de PSP als eerste politieke partij het NDF, reden waarom ook nu nog steeds bij discussies over positie en koers van het NDF veel waarde wordt gehecht aan de opvatting van de PSP. Enige tijd later werd door het NDF een Europees kantoor geopend in Utrecht. Redenen voor de PSP om het NDF te ondersteunen waren: – het hervormingsprogramma met als centrale elementen landhervormingen en democratisering; – de ongebonden internationale opstelling, o.a. tot uiting komend in de eis tot verwijdering van de Amerikaanse militaire bases en – het feit dat het NDF bestond uit een brede coalitie van progressieve bewegingen.

In februari 1986 kwam er een eind aan de Marcos-dictatuur doordat een zeer brede coalitie, waaronder het NDF, haar krachten bundelde onder leiding van Cory Aquino. De verwachtingen waren hoog gespannen: politieke gevangenen werden vrijgelaten en eindelijk leek er een begin gemaakt te worden met een werkelijke hervormingspolitiek en het terugdringen van de invloed van de militairen. Ook internationaal was het aanzien van Cory Aquino aanvankelijk zeer groot, getuige haar uitverkiezing door Time Magazine tot persoon van het jaar in '86.

Het NDF was door de machtswisseling in verlegenheid gebracht. Er was ineens een grote volksbeweging die Aquino in het presidentiële paleis bracht en het NDF buiten elke machtspositie hield. Er volgde een heftig debat in het NDF over de te volgen koers.

Aanvankelijk werd geprobeerd via onderhandelingen tot een vergelijk te komen met Aquino maar die stranden op de onwil van de regering om over te gaan tot structurele landhervormingen en het zuiveren van het leger van Marcos-aanhangers. Het NDF ging weer in het verzet.

In 1987 escaleerde de strijd als gevolg van een aantal ontwikkelingen. In februari verklaarde Aquino de totale oorlog aan het verzet wat in de praktijk betekende dat activiteiten van rechtse

doodeskaders actief werden ondersteund en dat de CIA haar operaties flink opvoerde in het kader van de strategie van het zgn. "low intensity conflict" waarbij burgers tegen burgers worden opgezet. Tegelijkertijd werd de positie van de regering t.a.v. het leger steeds zwakker. Diverse militaire coup pogingen vonden plaats en na de laatste in augustus '87 lijkt Aquino bereid tot zoveel concessies aan de militairen dat steeds meer mensen, zowel in als buiten de Filippijnen, het verschil tussen de politiek van Marcos en die van Aquino zien vervagen.

Dilemma's van het verzet

Een van de manieren van de regering Aquino om het NDF te bestrijden bestaat uit het onder druk zetten van de Nederlandse regering om op te treden tegen het NDF-kantoor in Utrecht omdat dat verantwoordelijk zou zijn voor wapenleveranties aan het NPA. Tot nu toe heeft minister Van de Broek geweigerd maatregelen te nemen tegen het NDF-kantoor omdat dat volgens hem geen Nederlandse wetten overtreedt.

Na de laatste aanval vanuit Manilla op het NDF-kantoor in november, is door de PSP-Utrecht op 12 december j.l. een avond belegd met als thema "Zijn er grenzen aan solidariteit?". De keuze voor dat thema heeft te maken met de niet geheel onproblematieke relatie tussen het NDF en de PSP.

Het gebruik van geweld heeft altijd onderdeel uitgemaakt van het verzet van het NDF. De keiharde repressie onder Marcos was daarvoor een voldoende rechtvaardiging, ook voor de PSP. Sinds het aan de macht komen van Aquino doet zich echter een probleem voor waarvoor in het verleden meer verzetsbewegingen zich geplaatst zagen. Ook het NDF stond eerst niet onwelwillend tegenover Aquino. Van de toenmalige brede coalitie is het NDF de eerste geweest om het naar rechts opschuiven van Aquino aan de kaak te stellen en daaruit ook de consequenties te trekken.

Soms lijkt het er echter op alsof het NDF opgelucht is dat de verhoudingen weer duidelijk zijn: ook Aquino is geen haar beter dan Marcos en alle verzet, ook militair, is weer gerechtvaardigd. Daarmee dreigt het NDF zich in mijn ogen echter onnodig te isoleren en is het gevaar groot dat het zoeken naar politieke oplossingen wordt losgelaten. Steeds meer groepen, die in '86 Aquino steunden, keren zich van haar af. Herstel van een brede coalitie, maar nu tegen Aquino, zou dan voor de hand liggen maar in het NDF zijn grote groepen die er nu de voorkeur aan geven alle aandacht te richten op het gewelddadig verzet. Een indicatie daarvoor is het opereren van de zgn. "Mussen-eenheden" van het NPA, die al meer dan honderd militairen en politiemensen hebben vermoord en sinds kort ook Amerikaanse militairen op de Filippijnen tot hun doelwit rekenen. Daarmee dreigt het NDF in een geweldsspiraal verzeild te raken die uitzichtloos is en geen enkele bijdrage levert aan de noodzakelijke totstandkoming van een brede politiek coalitie.

Op de druk bezocht avond in Utrecht verklaarde Luis Jalandoni, vertegenwoordiger van het NDF, geconfronteerd met deze kritiek, dat de discussie binnen het NDF doorgaat over de meest wenselijke strategie. Hij erkende de gevaren van een te grote nadruk op de militaire optie maar gaf ook vele voorbeelden waaruit bleek hoe snel de repressie onder Aquino is toegenomen en hoe gewelddadig de onderdrukking geworden is.

De dilemma's van het verzet werden duidelijk. Maar ook de aloude keuzes waarvoor een pacifistische partij zich geplaatst ziet. Grenzen aan de solidariteit zijn er zeker maar waar en wanneer die getrokken moeten worden is lang niet altijd duidelijk.

Nieuwe emancipatiewerkster: Trudy Koek

Per 15 januari j.l. is er (weer) een emancipatiewerkster in dienst bij de PSP. Een besluit van de Tweede Kamer heeft er voor gezorgd dat allerlei organisaties, waaronder politieke partijen, voor twee jaar (1988-1989) subsidie kunnen krijgen om het aandeel van vrouwen in hun organisatie te vergroten. Na een sollicitatieprocedure heeft het SVS/WB-bestuur de 34-jarige Trudy Koek voor die periode in dienst genomen. Trudy heeft hiervoor acht jaar gewerkt als vormingswerkster bij een VJV-centrum in West-Friesland. Haar activiteiten bij de PSP zullen zich met name richten op het ontwikkelen van een kadercursus voor vrouwen en het stimuleren van het meidenwerk. De partij zal, o.a. via Bevrijding, ongetwijfeld meer van haar horen. Trudy is op dinsdag, woensdag en donderdag op kantooruren in het partijgebouw bereikbaar.

In haar werk zal zij ondersteund worden door een begeleidingsgroep. Mensen die daar zin in hebben kunnen voor informatie en aanmelding bij de nieuwe emancipatiewerkster terecht.

Vrede en veiligheid in Europa

PvdA zoekt het spoor terug

Eind 1987 is door de Tweede Kamerfractie van de PvdA een nota uitgebracht over het toekomstig vredes- en veiligheidsbeleid in Europa. Tijdens het lezen van dit rapport, realiseerde ik me dat je op twee nogal verschillende manieren zou kunnen reageren. In het éne geval kun je proberen te bekijken hoe de inhoud van zo'n rapport past in de traditie, in de denktrant van de sociaaldemocratie op het punt van vredespolitiek en je kunt dan proberen na te gaan of er zich in de politieke opstelling wijzigingen aftekenen. Je kunt de inhoud van zo'n rapport echter ook de maat proberen te nemen vanuit je eigen opties en ideeën en dan tot een (ongetwijfeld zeker) negatief oordeel komen. De eerste benadering heeft waarschijnlijk een hoger rechtvaardigheidsgehalte, de tweede is voor de PSP vaak vanzelfsprekender. Ik wil een poging doen het één met het ander te verbinden.

Centraal in de nota staat de problematiek van de kernbepanning. En de eerste heldere conclusie die wordt getrokken, bevestigt de nota het standpunt dat bijna traditioneel door de PvdA wordt ingenomen: Wij zijn gekant tegen éézijdige kernontwapening. Wél worden éézijdige stappen voor "dienstig" gehouden, als ze een opmaat vormen voor het bereiken van onderhandelingsresultaten. In die zin moet dan ook kennelijk worden teruggekeken op de verbintenis van de PvdA met de vredesbeweging, in de afgelopen periode van verzet tegen het plaatsen van kruisvluchtwapens in ons land. Niet-plaatsen wordt dan niet gezien als een vorm van éézijdige kernontwapening, maar als een stap, die alleen maar gerechtvaardigd zou zijn als ten gevolge daarvan een accord tussen Navo en Warschaupact gerealiseerd had kunnen worden. Het gegeven dat nu de Verenigde Staten en de Sowjet-Unie langs ándere wegen tot een accord zijn gekomen m.b.t. de strategische kerwapens, lijkt – gezien de toon van het rapport – niet te leiden tot een versterking van de wil zich ook in de (nabije) toekomst sterk te maken voor nieuwe soortgelijke acties als die van bijvoorbeeld het Comité Kruisraketten Nee (KKN) in het jongste verleden.

Natuurlijk wordt ook in deze nota gepleit voor een "verminderde afhankelijkheid van kernwapens" waar het gaat om de veiligheid van Europa. Onderhandelingen zijn de weg, de strategieën van de beide militaire blokken moeten zodanig worden afgestemd, dat ze over en weer als "defensief" worden ervaren. Gepleit wordt voor een nuloptie voor kernwapens met een bereik van 0-500 km, een lager conventioneel evenwicht en het betrekken van Fransen en Engelse kernwapens bij de start-onderhandelingen. En om militaire onderhandelingen meer kans van slagen te geven moet er worden gestreefd naar nauwere politieke en economische samenwerking met de Sowjet-Unie.

War-fighting

Eén van de vragen waaraan het rapport geheel voorbij gaat, is: wat zijn de criteria van een "defensief" defensiesysteem? Ik ben geen expert in militaire zaken, maar weet wel, dat juist daar een probleem ligt. Aan veel wapensystemen is niet zomaar het label "defensief" of "agressief" te hangen. Vrijwel alle, als "defensief" aangeprezen systemen zijn vanzelfsprekend of in elk geval heel gemakkelijk als aanvalswapens in te zetten. Een pleidooi voor defensiesystemen die "over en weer als defensief worden ervaren" snijdt naar mijn indruk dus eigenlijk niet zoveel hout.

Een navrante illustratie daarvan wordt in het rapport zelf gegeven: "Voorzover nucleaire wapens een rol spelen – en dit is de facto nog het geval – dient dit primair te zijn om het gebruik van nucleaire wapens door een tegenstander af te schrikken en dient een 'war-fighting' rol afgewezen te worden." Tja, maar die "war-fighting-rol" is nou net de essentie van de nucleaire wapens.

Tegenover het pleidooi dat na het INF-accord in diverse Europese hoofdsteden is gevoerd, om nu snel (o.m.) de zogenaamde conventionele kracht van de Navo-landen te versterken, neemt de nota duidelijk stelling. Ook op dat punt wil men de "stabiliteit in de relatie tussen Warschaupact en Navo" bevorderen, maar tenminste op "een zo laag mogelijk niveau". Nu inmiddels van Sowjet-zijde de ongelijke verhoudingen op dat punt zijn erkend, geeft de PvdA-visie meer kansen om tot een accord op dit vlak te komen dat de "strijdvaardige" opstelling van de Nederlandse regering in het beraad van de Westeuropese Unie. Ook in die zin, is het onjuist de defensiepolitieke-ideeën van de PvdA zomaar op één lijn te plaatsen met die van bijvoorbeeld de VVD. Wij plegen dat nog wel eens te doen, maar dat lijkt me een onjuiste en overigens ook ondoeltreffende manier van operen.

De nota besteedt nogal wat aandacht aan de

tallose cijfers met betrekking tot de verhouding van allerlei wapensystemen tussen Navo en Warschaupact. Het is ondoenlijk daarop in dit bestek in te gaan. Wel kan de conclusie getrokken worden, dat de krachtsverhoudingen op talloze, en elkaar tegensprekende wijzen geïnterpreteerd kunnen worden. Bovendien gaat het natuurlijk niet alleen om "aantallen" wapens of wapensystemen, maar minstens evenzeer om zaken als het economisch potentieel van een land of blok van landen.

Actieve Europese rol

Naast en tegelijk opgaand met de keuze voor "tweezijdige kernontwapening", is ook de keuze voor de Navo een constante in de PvdA-politiek. Daaraan wordt ook in deze nota niet getornd. De partij kiest voor een proces van "wapenbeheersing, wapenbeperking en ontwapening – in die volgorde" (waarmee ze zich niet onderscheidt van de andere hoofdstromen in de Nederlandse

politiek; wél op het punt van noodzakelijke, tussentijdse stappen) en voor dat proces "is de Navo voor de PvdA een internationale organisatie, waarin we ons zo actief mogelijk moeten inzetten en dat het kader vormt voor het strikt militaire deel van ons veiligheidsbeleid. Daarbinnen is een actieve Europese rol van essentieel belang. Eézijdige ontwapeningsinitiatieven door Nederland kunnen eventueel een rol spelen (...) een definitieve bijdrage daartoe kunnen zij niet vormen".

De zinsnede "een actieve Europese rol" roept nogal wat vragen op. Vooral als die wordt gekoppeld aan een andere uitspraak in de nota: "De EG die de kern zou moeten vormen van een Westeuropese veiligheidsbeleid (...)". Tot nu toe werd de roep om een eigen Europees defensiebeleid door de PvdA altijd negatief beantwoord – de nota maakt daar ook melding van. Toch lijken de twee door mij geciteerde, bijna terloopse, zinsneden te wijzen op een verschuiving van het genoemde standpunt. Voorlopig laat de nota het bij een pleidooi om "de horloges m.b.t. vrede en veiligheid politiek gelijk te zetten in het kader van de zogenaamde EPS" (Europese Politieke Samenwerking – de 12 EG-landen plus – niet Navo-lid – Ierland).

In de nota wordt ook de verkiezingsbelofte van de PvdA om op defensie 5 % te gaan korten nader beschouwd. In de uitwerking wordt die verkiezingsbelofte waargemaakt. Helaas niet door de "defensieinspanning" reëel terug te brengen, maar door maatregelen van efficiency, pleidooien voor een andere taakverdeling/her-schikking binnen de Navo, spreiding van investeringen. Zo'n opzet lijkt op voorhand geen blokkade op te werpen voor de coalitie-besprekingen in 1990.

Stoorzender

Het strekt de PvdA tot eer dat ze voortgaat in de traditie steeds opnieuw haar inzichten op het terrein van vrede en veiligheid in publieke rapporten naar buiten brengt – de nuanceringen die gaandeweg op haar beleid worden aangebracht staan zo steeds ter discussie. Vergeleken met de voorlaatste publicaties moeten we nu echter constateren dat een "weg terug" gezocht wordt. De (tijdelijke) coalitie met de vredesbeweging (KKN) is slecht bevallen. Vooral omdat die coalitie de PvdA (mede) buiten een mogelijke regeringsdeelname hield. Deze nota dient, lijkt me, dan ook hoofdzakelijk om eventuele blokkades op dat punt op voorhand uit te sluiten. Geen enkele twijfel aan de Navo, uitdrukkelijke trouw aan het principe van tweezijdige ontwapeningsstappen, een pleidooi voor de versterking van de "Europese poot". Ondanks de verbale schermutselingen over details (vanuit het CDA met name) heeft de PvdA zich, met deze nota, een stevig platform verschafte voor de onderhandelingen bij de volgende kabinetsformatie. De consensus ligt weer binnen handbereik.

Als "stoorzender" bij dit proces mag van de PSP worden verwacht dat ze de komende tijd de rol en de (on)mogelijkheden van de Navo opnieuw definieert en verheldert, noodzaak en belang van éézijdige ontwapeningsstappen verduidelijkt en als een bok op de haverkist zit waar – in de luwte van het INF-accord – de bewapeningsspiraal op ándere nucleaire terreinen en op het gebied van de conventionele bewapening, weer openlijk of stiekum naar boven wordt gebracht.

Bezoek PSP-fractie aan Israël en de bezette gebieden

De opkomst van het volksverzet

Andrée van Es en Joosje Lakmaker zijn in januari twee weken naar Israël geweest. Een reis die ze samen hebben voorbereid met het Palestina Komitee en het Centrum voor Informatie en Dokumentatie Israël, een Joodse organisatie. In onderstaand artikel een weergave van hun ervaringen en indrukken, zoals die naar voren kwamen op een avond georganiseerd door het Palestina Komitee Nijmegen, waar Joosje Lakmaker (fractie-assistente) bij aanwezig was.

De opstand van de Palestijnen in de bezette gebieden (Gaza en Westbank) laait sinds twee maanden op. Deze is een uiting van woede en wanhoop, mede gevoed door de slechte economische omstandigheden zoals hoge werkloosheid. De strijd is harder geworden. Tot ongeveer 1977 waren de acties in de bezette gebieden geweldloos. Men vertrouwde toen op de strijd voor een eigen Palestijnse staat die door andere Arabische landen werd gevoerd.

Vanaf 1975 kwamen allerlei basisgroepen, zoals agriculture relief committee en het medical relief committee, van de grond. Het vakbondswerk werd op poten gezet. Alles met het doel om via kleine stapjes – grote stappen konden niet vanwege de bezetting – de bevolking weerbaarder te maken.

Als reactie daarop "proclameerden" de minister Rabin en Peres (beiden van de arbeiderspartij) hun politiek van de ijzeren vuist. De gedachte daarachter was dat, als je de (vermeende) leiders en kaders weghaalt het verzet vanzelf wel doodbloedt. Allerlei maatregelen uit de Britse mandaatwetgeving werden daarvoor van stal gehaald. De administratieve detentie bijvoorbeeld. Dat is iemand zes jaar gevangen zetten zonder enige vorm van aanklacht en proces. Deze periode kan steeds verlengd worden. Het verwoesten van huizen en deportatie behoren ook tot de mogelijkheden.

Wat ook een oorzaak van het oplaaiend verzet is, is het gedrag van de kolonisten. Zij gedragen zich als de Zuidafrikaanse blanke Boeren, agressief, met haat vervuld. Kolonisten en Palestijnen naast elkaar betekent welvaart en honger naast elkaar. De kolonisten die qua aantal in de minderheid zijn gebruiken wel het meeste irrigatiewater voor hun landbouw. Dat geeft spanningen. Daarnaast voelen de Palestijnen zich zolangzamerhand een speelbal tussen Israël/Amerika enerzijds en de Arabische wereld anderz ijds. Amerika houdt Israël de hand boven het hoofd en de Arabische landen willen geen eigen Palestijnse staat op hun grondgebied. Waar het dan wel zou moeten...? Het enige wat de Palestijnen in de bezette gebieden nog baat is het eigen verzet.

Dat verzet is nu nog redelijk geweldloos. Stenen gooien, boycot van Israëlische produkten, de staking van 21 december j.l. gekoppeld aan een massale winkelsluiting. Deze staking werd massaal gesteund door de in Israël levende Palestijnen.

De noodwetgeving

Deze wetgeving, waaronder de eedergenoemde administratieve detentie en de deportatie vallen, stamt nog uit de tijd van het Britse mandaat, dus van voor 1948. Binnen deze wetgeving is de legercommandant tegelijk aanklager, rechter en

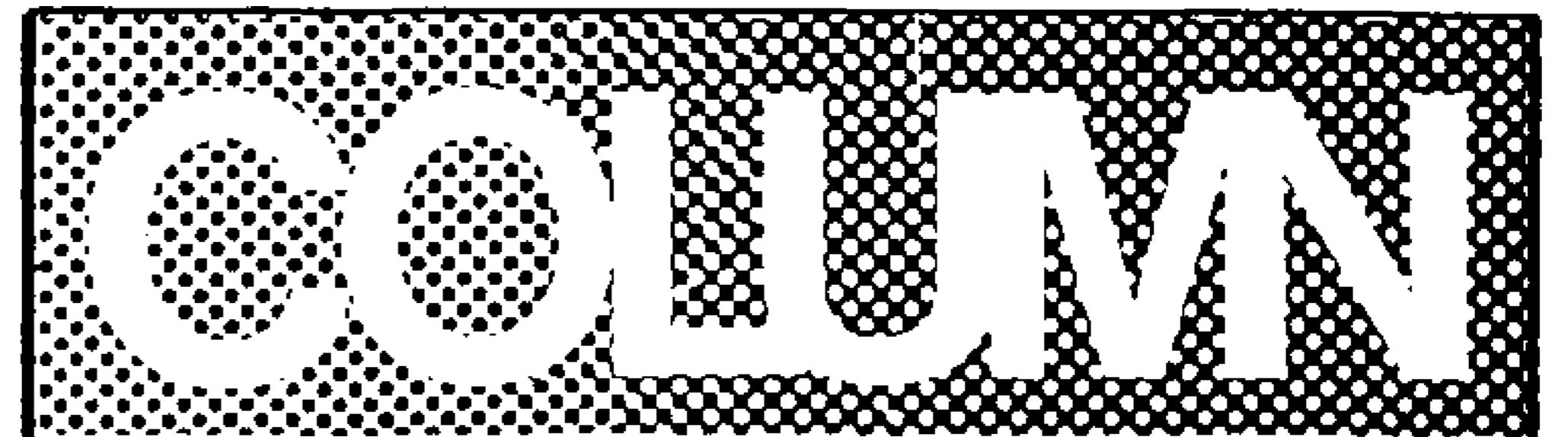
uitvoerder van de wet. Een pure vorm van koloniale wetgeving.

Op een persconferentie – Joosje Lakmaker en Andrée van Es woonden deze bij – van familieleden en advocaten van vier gedeporteerde Palestijnen werd duidelijk waar deze wetgeving toe kan leiden. De vier Palestijnen zijn midden in de nacht weggevoerd zonder zelfs maar afscheid te kunnen nemen van familie en vrienden. De advocaten zien af van hoger beroep omdat dat zinloos is. Zinloos, omdat het Hoog Gerechtshof alleen bekijkt of het militair gezag haar bevoegdheden niet te buiten gegaan is, en niet beoordeelt of de aangegeven redenen voor deportatie valide zijn. Er zijn namelijk geen redenen, behalve de populariteit van deze mensen onder hun eigen volk. Ook krijgt de verdediging geen kans zich terdege voor te bereiden. De stukken komen meestal veel te laat, soms vijf minuten voor de behandeling van de rechtszaak. Een groep advocaten in Israël weigert nog verder Palestijnen te verdedigen, omdat er geen sprake is van een rechtsorde.

De Israëlische regering kronkelt zich in allerlei vreemde redeneringen om het gebruik van deze noodwetgeving goed te praten. Zoals gezegd stamt deze noodwetgeving uit de tijd van het Britse mandaat. Deze wet is ingetrokken op 14 mei 1948, een dag voor de stichting van de staat Israël. De Westbank kwam toen onder Jordaanse mandaat, tot de annexatie door Israël in 1967. De Jordaanse grondwet is in 1952 zodanig veranderd dat alles wat onder de Britse wetgeving wél mocht (deportaties etc.) in Jordanië niet meer mocht. En toch beroept Israël zich bij haar acties op deze niet meer bestaande wetgeving.

Basisbewegingen

Joosje Lakmaker en Andrée van Es hebben twee basisbewegingen in de bezette gebieden bezocht. Het "agriculture relief committee" en het medical relief committee. Het agriculture relief committee bestaat uit vrijwillig werkende landbouwkundigen, die de kleine boeren helpen hun grond zo goed en efficiënt mogelijk te benutten. Dat is bittere noodzaak. Als land in de bezette gebieden drie jaar niet bebouwd is wordt het automatisch geconfisqueerd door Israël. In Jericho werkt een "medical relief committee". 750 vrijwilligers die "hospitaaltjes" runnen en zo'n 300 mobiele klinieken bemensen. Zo'n mobiele kliniek moet je je dan voorstellen als een VW-busje met apparatuur en medicijnen. Ter vergelijking het budget van een Israëlisch ziekenhuis is zes keer groter als dat van zo'n "hospitaaltje". Beide PSP-sters hebben een discussie bijgewoond tussen Palestijnen en buitenlandse journalisten over de vraag waarom er nu pas zoveel aandacht is voor en ook veel betere berichtge-

Vormen van apartheid

Tijdens een interview in "achter het nieuws" vroeg de voorzitter van de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie Yasser Arafat zijn ondervrager of deze het niet onvoorstelbaar vond dat de Israëliërs hun Palestijnse gevangenen opsloten in concentratiekampen die net zo zijn georganiseerd als die van Hitlers nazi's. De interviewer gaf geen antwoord maar reageerde met de vraag of Arafat dat eigenlijk wel mocht doen, het vergelijken van Israëlische methoden met die van de machthebbers in het derde rijk.

Arafat vond van wel, omdat de realiteit die hij kent als geen ander, daar nu eenmaal aanleiding toe geeft.

Het hele Nederlandse volk vindt over het algemeen dat zoiets niet kan maar die houding is niet gebaseerd op kennis van de treurige gang van zaken in Israël, maar op een soort van collectief schaamtegevoel dat er hier bestaat ten aanzien van de onvoorstelbare misdaden die de nazi's de Joden hebben aangedaan.

Concentratiekampen zijn overigens geen uitvinding van de nazi's maar wel van hooggeciviliseerde Engelsen die deze vorm van keiharde detentie introduceerden tijdens de zogenaamde Boerenoorlog in Zuid-Afrika. De huidige machthebbers van de apartheidstaat – die toch in alle opzichten de erfgenamen zijn van de toen onderdrukte Boeren – hebben het middel concentratiekamp nooit vergeten. Ook zij maken er nog steeds op grote schaal gebruik van.

In feite is in Israël en Zuid-Afrika hetzelfde aan de hand. De voormalige slachtoffers maken nu als onderdrukker gebruik van methoden waar ze zelf onder geleden hebben.

En als we toch vergelijkingen aan het maken zijn: De thuislandpolitiek van het systeem van apartheid, het pasjessysteem, de rechteloosheid van zwarten, het ontbreken van kiesrecht etc. in Zuid-Afrika zijn genoegzaam bekend en worden op grote schaal veroordeeld, ook in Nederland. Het feit dat de overheid van Israël op de Palestijnen binnen haar omstreken grenzen dezelfde methoden toepast is veel minder bekend, althans wordt veel minder gehoord. En het feit dat iemand op basis van die omstandigheden Israël een apartheidstaat noemt, gaat in Nederland nog steeds door voor ongehoord.

Ik vrees dat ook daar weer dat collectieve schaamtegevoel op de proppen komt. Dat is tenminste nog begrijpelijk.

Maar dat iemand echter het waanzinnige idee kan hebben om binnenkort in Israël het 40-jarig bestaan te gaan opluisteren – zoals Dries van Agt – door daar een elfstedentocht te gaan fietsen, dat is onvoorstelbaar. En dat premier Lubbers dan nog het startschot wil lossen ook.

Het lijkt mij reden genoeg voor een nieuw soort collectief schaamtegevoel in Nederland.

RUTGER VAN SANTEN

ving over de Palestijnse strijd.

Een aantal factoren spelen daarbij een rol. Allereerst is de massaliteit van het verzet nieuw. Ook de beeldvorming over Palestijnen en hun verzet verandert. Overheerste er eerder een beeld van vliegtuigkapende en bommenleggende terroristen, nu ziet men strijdende Palestijnen in de bezette gebieden die geen wapens hebben, maar wel voor hun rechten opkomen. De rol van de t.v. is daarin onmiskenbaar. De beelden van het Palestijns verzet en de geweldadige Israëlische reactie hierop komen direct de huiskamer binnen. Zoals iemand zei: "De invloed van deze t.v.-beelden is in Amerika groter dan die van Reagan." De Nederlandse pers doet veel meer en beter aan de berichtgeving, maar opiniërende stukken waarin de zaak goed dóórdacht is, zijn er vrijwel niet. Critiek op Israël ligt heel gevoelig in Nederland. (denk aan de Fassbinder-affaire).

Het regeringsbeleid is traag. Contacten met de PLO zijn er niet en worden ook niet aangegaan. Nederland was in EEG verband de laatste die met een reactie kwam op het Israëlisch geweld. Lubbers gaat naar het 40-jarig verjaardagsfeest van Israël en om zijn diplomatieke ruimte te vergroten – zo lijkt het – gaat een aantal promi-

nente Nederlanders een elfstedentocht fietsen in Israël. Het schijnen voornamelijk burgemeesters van kleinere gemeenten te zijn, bijv. de burgemeester van Wageningen, en last but not least Relus ter Beek van de PVDA.

Wat wil de PSP?

De PSP-kamerfractie wil in ieder geval de fietstocht en het bezoek van Lubbers voorkomen. Ook denkt de fractie aan maatregelen die als een signaal moeten dienen naar de Israëlische regering toe om duidelijk te maken dat het geweld afgewezen wordt. Men kan dan denken aan opschorting van de ondertekening van het handelsverdrag tussen Israël en de EEG. Voorts wil de fractie samen met Al Hacq (Palestijnse mensenrechtenorganisatie) er voor zorgen dat Israël gedwongen wordt zich aan de regels van de Geneefse Conventie (oorlogsrecht) te houden. Dat betekent o.a. niet schieten op ongewapende burgers, geen deportatie, geen confiscatie van grond. Nederland is verplicht als verdragsondertekenaar er voor te waken dat andere verdragsondertekenaars – dus ook Israël – het verdrag niet schenden. Niet protesteren tegen schending van het verdrag is op zich al een schending van

het verdrag. Joosje Lakmaker was overigens teleurgesteld over het gebrek aan steun van links in Israël voor de Palestijnse zaak.

De houding van Israël t.a.v. de Palestijnen wordt wel vergeleken met de houding van Zuid-Afrika t.a.v. zijn zwarte en gekleurde bevolking. Dat kan alleen een grove vergelijking zijn vanwege het verschil in historische achtergrond. De uitingen van repressie zijn wel vergelijkbaar. Perscensuur, geweld, schending van het recht etc. Betekent dit, dat we in Nederland vergelijkbare maatregelen (een economische en culturele boycot) tegen Israël moeten bepleiten? Ik pleit er voor om in de toekomst meer Palestijnse producten te kopen. Als ooit het verdrag tussen de EEG en Israël van kracht wordt kan dat. In een aanhangsel van het verdrag is geregeld dat er zelfstandige exportfaciliteiten worden verleend aan de Palestijnse landbouwers in de bezette gebieden. Zoals Nicaragua gesteund wordt door het kopen van hun bananen, kan in de toekomst de Palestijnse boer gesteund worden door het kopen van Palestijnse olijven. Voor de toekomst een goede actie voor de PSP.

LIESBETH MILTENBURG

Nieuw rapport Vereniging Milieudefensie

Kolen- of kerncentrales: Laten we het over iets anders hebben

Met de presentatie van de nota "Electriciteit zonder kernenergie" aan het eind van 1987 neemt de Vereniging Milieudefensie een nieuw initiatief. Een poging het voortouw te nemen in de discussie over een schone elektriciteitsvoorziening in de toekomst. Dat lijkt maar goed ook want zo langzamerhand werd alleen nog maar gepraat over kolen- of kerncentrales.

Voor zover men in Nederland voorstanders van kernenergie vindt, en wel nog steeds op de meest invloedrijke plaatsen: het Ministerie van Economische Zaken, bij de Samenwerkende ElectriciteitsProductiebedrijven (SEP) en in kringen van het VNO, lijken ze niet overtuigd van de vele tegenargumenten. In een land als de Verenigde Staten ziet men er vanaf vanwege de enorme kosten. In een klein dichtbevolkt land als Nederland denkt men nog steeds tussen de 4 en 30 "super"-goedkope kerncentrales te kunnen bouwen.

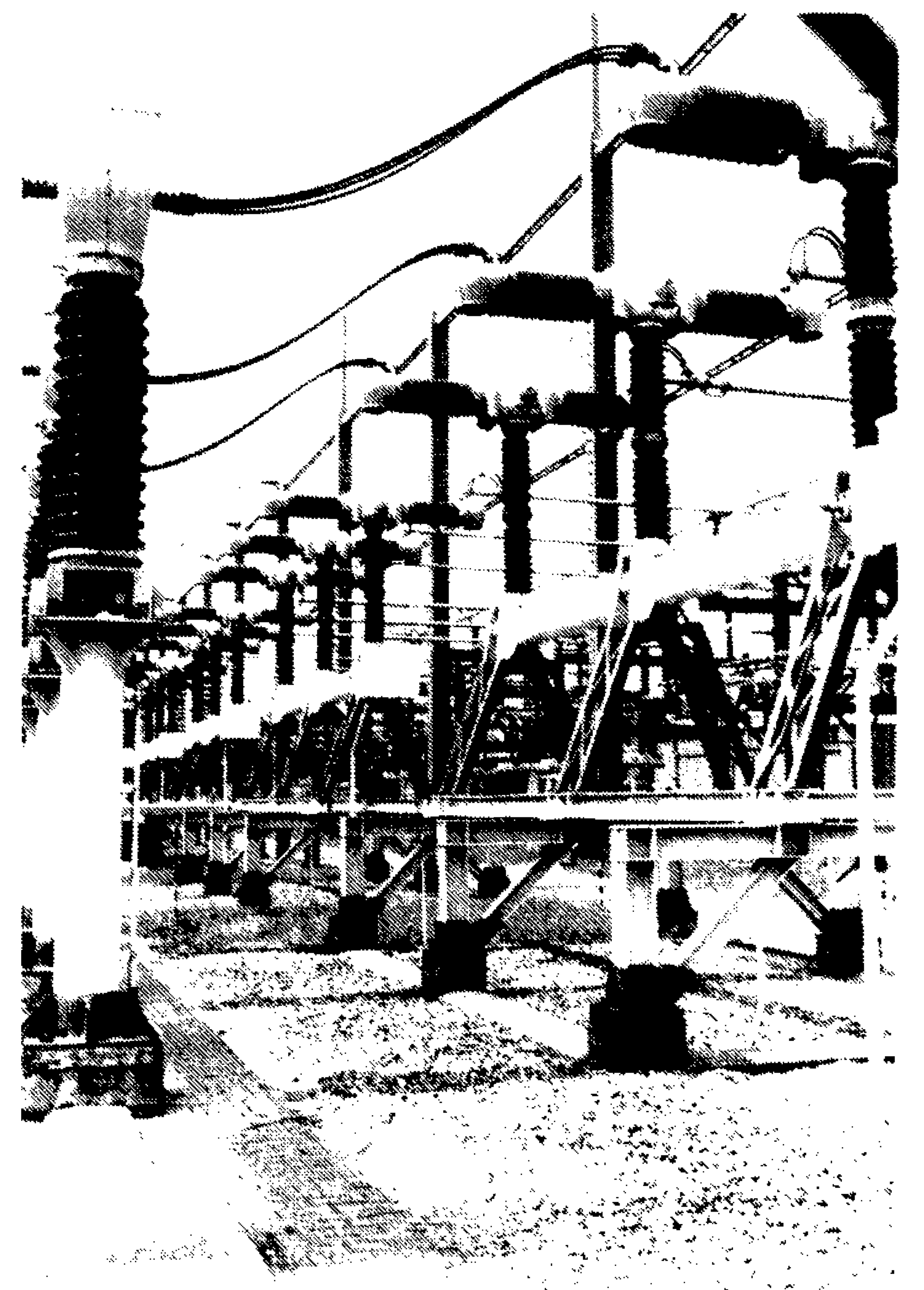
Gezien de grote onzekerheden en de gevaren bij de productie van kernstroom en vooral vanwege het nooit opgeloste afvalprobleem, alhoewel de deskundigen ons telkens bezworen dat het morgen wel zover zou zijn, leidt het maatschappelijke verzet er steeds vaker toe dat kernenergieprogramma's worden gestopt. Italië en Zweden – de laatste levert zelf ook kernreactoren – hebben verder bouw van centrales verboden en zelfs afgebroken. Na Harrisburg, Tjernobyl en het

meest recente Duits-Belgische schandaal over verdwenen plutonium en verrijkt uranium (Transnuclear/Nukem), lijkt de zoveelste poging van de regeringen en het betrokken bedrijfsleven om het vertrouwen van de bevolking te winnen opnieuw te mislukken.

Kortom kernenergie is te duur en wordt steeds weer door de bevolking afgewezen. Kernenergie is, althans dat wil men soms de burgers bezworen, gebaseerd op een perfect functionerende centrale en een absoluut zekere oplossing voor het afval probleem. Niets van dit alles; menselijk falen, ontwerpfouten, mechanische problemen en nu zelfs list, bedrog en omkoping blijken ook hier niet uit te sluiten. Meer terughoudendheid zou dus op z'n plaats zijn.

Ook geen kolen

Dat betekent nog niet dat de voorstanders van kolengestookte centrales daarmee het gelijk aan hun kant hebben. Konventionele kolencentrales, de zogenaamde poedercentrales, zoals men die nu in de bouwplannen van de electriciteitsbedrijven kan terugvinden, leveren grote milieu-problemen op. Zwavel- en stikstofuitstoot en bergen vast afval. Slechts een 'nieuwe' kolentechnologie lijkt voor de toekomst meer perspectief te bieden. Eerst worden kolen omgezet in kolengas en daarna wordt dit toegepast in een STEG-eenheid, een installatie bestaande uit Stoom- En

Gasturbines, samen goed voor een hoge opbrengst aan electriciteit. Een dergelijk procedé reduceert de afvalstroom tot de helft. Mogelijk kunnen zelf nieuwe bruikbare stoffen als pure zwavel en aluminium worden gewonnen.

Milieudefensie noemt het nieuwe scenario een overbruggingsplan. De schonere kolenvergasingsinstallaties en kolengascentrales zijn niet van vandaag op morgen te realiseren. Voorlopig zal men gebruik moeten maken van gascentrales, die aardgas als brandstof gebruiken. In een later stadium, in de loop van de volgende eeuw zal een grotere bijdrage te verwachten zijn van vooral duurzame energiebronnen. Wel voorkomt het overbruggingsplan gigantische bergen vlieg-as en verdere toename van radioactief afval. Niet alle problemen zijn daarmee opgelost. Zeker aan de uitstoot van stikstofoxiden door gaseenheden moet wat worden gedaan.

Besparing als basis

In de notitie van Milieudefensie, overigens gesteund door tal van organisaties en rapporten

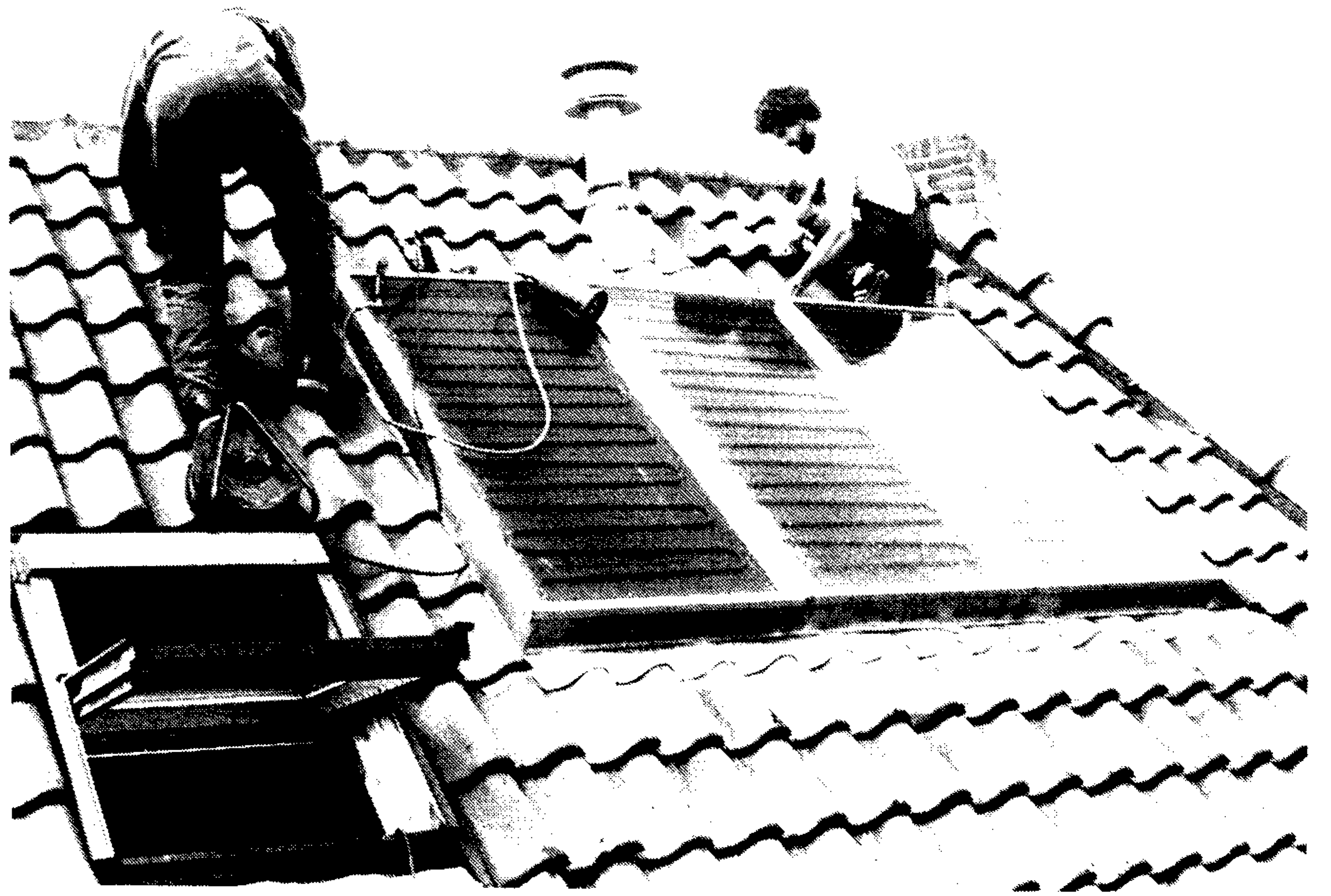
van derden, wordt gesteld dat het elektriciteitsverbruik veel minder zal stijgen dan de elektriciteitsbedrijven en de regering denken. Wie een verantwoord energiebeleid wil voeren, moet eerst serieus pogen te besparen in elke sector waar dat maar enigzins mogelijk is; het verkeer (geen 120km/uur), de commerciële dienstverlening, ziekenhuizen, bejaardenhuizen en het onderwijs. Daarnaast moet er een extra impuls komen om apparaten die stroom gebruiken energiezuiniger te maken en de bedrijven te stimuleren in het productieproces steeds meer te letten op de kostenfactor energie. Immers elke uitgespaarde hoeveelheid energie kent geen afvalstoffen. Een beleid gericht op maximale besparing zal ertoe leiden dat het elektriciteitsverbruik slechts marginaal stijgt; maximaal 5% tot het jaar 2000. Dat betekent minder centrales en als de voorkeur wordt gegeven aan kleinere decentrale eenheden behoeft ook het reservevermogen niet zo groot te zijn. In dit plan is zodoende 4000MW minder nodig, ofwel 6 à 7 grote (kolen)centrales.

Voor de vervanging van verouderde centrales en de geringe stijging van het verbruik worden in het plan vier nieuwe gascentrales gebouwd. Tot nu tot verzet de Nederlandse overheid zich sterk tegen inzet van meer aardgas voor elektriciteitsopwekking. En hoewel de studie van Milieudefensie en het Centrum voor Energiebesparing en Schone Technologie veel van de argumenten weet te weerleggen, wordt niet zomaar gepleit voor de inzet van meer aardgas. Uitgebreid wordt ingegaan op maatregelen, die in de woningsector, de industrie, bij centrales en bij tuinders extra aardgas kunnen besparen. De conclusie van het rapport is een duidelijke en bemoedigende: er hoeft geen extra aardgas de grond uit.

Ook leidt dit in de toekomst niet tot een te eenzijdige oriëntatie op aardgas, wat overigens gezien de spreiding en de grootte van de voorraden in Europa nog niet zo'n slechte keuze zou zijn. De gascentrales kunnen wanneer kolenvergassing zich als milieuvriendelijke alternatief heeft bewezen gemakkelijk worden overgeschakeld op kolengas.

Schoon, betaalbaar en duurzaam.

Het alternatief van de Vereniging Milieudefensie is daarom een meer realistisch plan dan dat van de elektriciteitsbedrijven en de overheid omdat het veel schoner is. Kolencentrales zullen het zure regenprobleem verergeren en ons in de toekomst opzadelen met bergen vastafval. Nu al wordt van verschillende kant gewaarschuwd

voor grote voorraden onverwerkbaar vlieggas. Het ingenieursbureau DHV schat dat deze nieuwe berg in het jaar 2000 wel eens 3-6 miljoen ton zou kunnen worden.

Kerncentrales hebben naast de al eerder gesignaleerde milieubezwaren en de militair-politieke gevaren ook grote vragen opgeroepen wat betreft de kosten van de geleverde electriciteit. De huidige olieprijs en de daaraan gekoppelde gasprijs zou moeten verdubbelen om kernenergie weer "aantrekkelijk" te maken. Niet veel deskundigen verwachten dat, zodat kernenergie zeker de eerste helft van de volgende eeuw te duur zal zijn, aldus een rapport van het ingenieursbureau Krekel, van Woerd en Wouterse (KWW) uitgevoerd in opdracht van het Ministerie van EZ. De ontwikkelingen rond de dollar, de olieprijs en de kostenstijgingen van nieuw te bouwen kerncentrales geven zeker geen aanleiding deze "dure" weg te kiezen. Het plan, zo beweerde Wim Turkenburg op een kongres van Natuur en Milieu zal waarschijnlijk in 2010 tuseen de 500 miljoen en 1 miljard gulden goedkoper zijn dan het kernenergiescenario.

Duurzaam kan het rapport genoemd worden als men ziet dat een belangrijke besparingsinspanning centraal staat. Duurzaam ook omdat het een overbruggingsplan is dat juist minder de toekomst wil belasten met het vuil van vandaag en

de weg openhoudt naar introductie van meer en betere energiebronnen in de toekomst. Bena-drukt wordt dat in de verre toekomst zeker het potentieel aan alternatieve energie zoals recentelijk bleek uit het eerder genoemde KWW-rapport aanzienlijk is. Dit plan kiest bewust voor een weg naar een duurzame energievoorziening. Daarom verdient het steun van plaatselijke actie-groepen, en van mensen die zich met het plaatselijke energiebeleid van gemeenten en provincies bezighouden.

HERMAN KROMMENDIJK
medewerker WBIPSP

Literatuur:

Electriciteit zonder kernenergie.

Een overbruggingsplan voor een elektriciteitsvoorziening zonder kernenergie.

Vereniging Milieudefensie/Centrum voor Energiebesparing en schone Technologie, Delft, november 1987.

In de Aktie Schoonstroom wordt met dit gasplan gewerkt. Een ieder die zelf actief wil worden of informatie wil krijgen (het rapport, samenvattingen, folders etc) kan terecht bij de Vereniging Milieudefensie, Damrak 26, 1012 LJ Amsterdam, telefoon 020-221366.

13 februari: themadag

Op zaterdag 13 februari organiseert de themagroep vredesvraagstukken een discussiemiddag over 'ONTSPANNING NA HET INF-ACCOORD' waar gediscussieerd zal worden over de vraag wat de koers van de vredesbeweging en van de PSP moet zijn na het sluiten van het INF-accord.

Namens het IKV zal Gied ten Berge een inleiding houden over de standpunten van het IKV over de taken van de vredesbeweging na het INF-accord.

Een spreker/ster van het Anti Militaristies Onderzoeks Kollektief (AMOK) zal uiteenzetten wat voor ontwikkelingen op wapengebied ons nu te wachten staan en of het INF-accord ons werkelijk zo vrolijk moet stemmen.

De themamiddag wordt gehouden in eethuis 'de Baas', Lijnmarkt 8 in Utrecht (niet ver van de

Dom) en begint om 12 uur. Vooraanmelding is niet nodig.

Voor geïnteresseerden is er een themamapje verkrijgbaar met recent verschenen artikelen over ontspanningspolitiek en het INF-accord.

"Vredespolitiek na het INF-accord: ontspanning en oorlogsvoorbereiding"

t.b.v. de themadag op 13 februari a.s. is te bestellen door f 5,- over te maken op postgiro 3481995 t.n.v. SVV/ISP o.v.v. "SVS-bulletin 125"

Oudezijds
Achterburgwal 173
1012 DJ Amsterdam
Tel. 020-270801

**BEVRIJDINGSFONDS
KOMITEE ZUIDELIJK AFRIKA**

GIRO 26655
AMSTERDAM

Versterk de organisaties
van de onderdrukten
in Zuid-Afrika.
Wij hebben urgente
verzoeken om hulp gekregen.

PSP-Alkmaar 30 jaar

De PSP-afdeling Alkmaar viert dit jaar haar 30-jarig bestaan. Op zaterdag 27 februari wordt een groot feest georganiseerd met weinig woorden en veel muziek. Niemand minder dan de bekende zanger Joop Visser zal een uur lang optreden en alsof dat nog niet genoeg is, is er ook nog swingende muziek van 'Mother of Spear'.

De avond wordt aan elkaar gepraat door Peter Zwart, die lange tijd actief was in de afdeling Alkmaar, en tegenwoordig statenlid in Noord-Holland is en deelraadslid in Amsterdam-Noord.

Het verjaardagsfeest wordt gehouden in De Kaasbeurs, Houttil 26, Alkmaar. De Kaasbeurs is, hoe kan het anders, midden in het centrum aan de voet van de Waagtoren.

Een beperkt aantal kaarten à f 5,- per stuk kan telefonisch besteld worden: 072-622507 (Margje vd Wolf), 072-616628 (Louise vd Bossche) of 072-402652 (Cor Wijnings). De kaarten aan de zaal kosten f.7,50.

PSGJ-congres

Utopia bestaat

Op de eerste winterse dag in 1988 begon het jongerencongres "Utopia bestaat". Door het slechte weer raakte het programma voor de vrijdag al behoorlijk in de war. Uiteindelijk konden de veertig aanwezigen genieten van het toneelstuk "Klassestrijd" over een stel jongens die hun leraar hebben weggepest en elkaar zelf gaan lesgeven. Een aardig opwarmertje voor de workshop over alternatieve vormen van onderwijs.

Na een koude nacht in het pand van de WSO (Wageningse Studenten Organisatie) begonnen we de volgende morgen met een kennismakingsspel en een eerste les esperanto. Deze esperantoles was een groot succes; waarschijnlijk gaat een aantal congresgangsters esperanto leren. Het was een verademing om eindelijk eens les te krijgen in een eenvoudige taal. In het PSP-verkiezingsprogramma staat overigens nog altijd dat esperanto een keuzevak in het onderwijs moet zijn.

Na de vertoning van een film over een anti-autoritaire crèche waren er 2 workshops: een over de nomadencommune en een over alternatieve vormen van onderwijs. Zo naderde langzamerhand de tijd voor wat de klapper van het weekend zou worden: het oudertribunaal.

Oudertribunaal

Tijdens het oudertribunaal kon men klachten kwijt over de opvoeding die men "genoten" had. In totaal waren er zo'n 50 klachten, variërend van relatief onschuldige problemen tot echt heel zware gevallen. Tijdens dit tribunaal werd de jury gevormd door: Gerda, een moeder; Hannah, eveneens moeder en partijbestuurslid; Michiel, ex-Kindervuist en Geert van de nomadencommune (naar eigen zeggen een "pedofliker"). Andrée van Es was rechter. Op de achtergrond keek een karikatuur van Trix mee. Het tribunaal begon ontzettend gezellig, met veel gelach. Wat later op de avond kwamen er heel emotionele klachten over totaal uit de hand gelopen "opvoedingen" door ouders die de titel "ouder" helemaal niet verdienen. "Ouders" die hun problemen afwentelen op de kinderen, die hulpverleners op de kinderen afsturen terwijl ze zelf hulp nodig hebben. "Ouders" die totaal niet accepteren dat de kinderen anders zijn dan zichzelf en die koste wat het kost hun visie en mening aan de kinderen op willen dringen (desnoods met behulp van hulpverleners, psychiaters, internaten, paragnosten etc.). Deze toestanden resulteerden vaker in weggelopen en soms zelf in zelfmoordpogingen...

Een belangrijke categorie klachten waren de klachten over de zgn. progressieve opvoeding, die soms inconsequent en soms iets te progressief is. Bijv.: de volgende klacht.

De ouders dwongen het kind om naar het naaktstrand te gaan, terwijl het helemaal niet wilde. Ook hing er een naaktfoto van de moeder in de huiskamer. Daarom durfde het kind geen andere kinderen mee naar huis te nemen. Het kind nam regelmatig de foto weg, maar die werd steeds teruggehangen. Uit de zaal werd gereageerd dat het positief is als de ouders naturalisten zijn. Volgens Michiel was het kind bekrompen. Gerda vond echter dat er overleg moest zijn tussen ouders en kind. Uiteindelijk moest het kind vrijgelaten worden. Geert vergeleek het met het gedwongen naar de kerk gaan. Volgens de zaal was er sprake van onzorgvuldigheid aan beide kanten en gebrek aan respect voor het kind. Andrée van Es vonniste dat de ouders schuldig zijn aan onzorgvuldigheid en gebrek aan respect. Ze worden veroordeeld tot het afzien van gedwongen meenemen.

Verantwoordelijkheid

Een andere klacht: Ouders gaven het kind een te grote verantwoordelijkheid op een te jonge leeftijd (7 jaar). Zij werd gedwongen stelling te nemen tegen de medescholieren bij bijv. pesterij-

De jury buigt zich over de klachten

tjes. Als zij de groepsnormen afkeurde werd ze gedwongen ertegenin te gaan. Volgens Michiel hadden de ouders gelijk, maar de klaagster vond het geïsoleerd zijn van de klas een grote last. Hannah gaf haar gelijk voor wat betreft jonge kinderen, maar bij oudere kinderen moeten de ouders het kind steunen en stimuleren om in te grijpen. Geert vond het een dwang tot het uitoefenen van sociale controle, wat niet te rechtvaardigen was. Zaal: "Had ik maar zoiemand toen ik gepest werd." Ook Gerda vond de leeftijd van het kind het belangrijkste. Volgens Andrée moest het kind wel gestimuleerd worden, maar niet veroordeeld of onder druk gezet worden. Dit in het belang van het slachtoffer.

Een andere zaak ging over de reactie van de ouders toen de klaagster van school af wilde en in een kraakpand wilde gaan wonen. Zij had een progressieve opvoeding gehad met de nadruk op zelfstandigheid. Toen zij echter van school af wilde, reageerden haar ouders plotseling burgerlijk. Uit de reacties vanuit de zaal bleek dat dit probleem vaker speelde. Aan de ene kant ouders die proberen hun kind een goede opvoeding te geven, tenminste beter dan zichzelf hadden gehad, terwijl aan de andere kant de kinderen afknaptten op de school zelf. De kinderen zien het onderdrukkende karakter van het huidige schoolstelsel. Volgens Hannah is het progressief zijn voor jongeren gemakkelijker (gemor uit de zaal) omdat zij geen zorg voor anderen hebben. Zelf

heeft ze ook slechte ervaringen met het onderwijs gehad en ziet andere onderwijsvormen als een mogelijke oplossing. Vanuit de zaal wordt erover geklaagd dat dit onderwijs duurder is. Uiteindelijk worden zowel de ouders als het onderwijssysteem veroordeeld.

Andere klachten gingen over o.a. een lerares die materialisme propageerde door vóór de les de kinderen de mogelijkheid te geven hun nieuwe spullen aan de klas te laten zien, het niet steunen van een kind als het zich aan de groepsnormen wil aanpassen op een gereformeerde school in een gereformeerd dorp. (Bij deze klacht werden de ouders niet veroordeeld.) Tenslotte was er een klacht dat de ouders de kinderen een "gewone" opvoeding hadden gegeven, zonder problemen.

Het tribunaal werd door iedereen positief beoordeeld, vanwege de verschillende klachten en zeer goede discussies.

's Zondags werd er geopend met workshops over kinderboeken, de nomadencommune, feministisch opvoeden en politiek theater. Bij deze laatste workshop werden een aantal elementen uit het oudertribunaal gebruikt. Al met al een heel goed congres en hopelijk is het volgende droomcongres (over arbeid en bestuur) ook zo goed.

FOTO: HAPE SMEELE

IVO MIESEN

Gorbatsjov

De betekenis van Gorbatsjov is steeds meer onderwerp van discussie, ook in de PSP. Op 16 april zal er in Utrecht door de PSP een dag worden georganiseerd over perestroika en glasnost, nationaal en internationaal. Meer informatie daarover spoedig in Bevrijding. Voor afdelingen die daarop niet willen wachten bestaat er de mogelijkheid een avond te organiseren. Bereid om daar te spreken zijn Wim Bot, lid van de commissie socialisme-discussie en redacteur van het tijdschrift Links, en Jan Minkiewics, vertegenwoordiger van Solidariteit in Nederland. Afdelingen die interesse hebben kunnen contact opnemen met Wim Bot, Veemarktplein 30 bis, 3521 BC Utrecht, tel: 030-946598.

Socialisme-discussie

In verband met komende activiteiten heeft de commissie zich in tweeën opgedeeld. Eén groep zal een conferentie voorbereiden waarop een manifest wordt opgesteld. De conferentie krijgt de vorm als die over het Pacifisme in mei 1987.

Groep twee organiseert een conferentie waar op enkele thema's actieprogramma's gemaakt worden.

Om de conferenties inhoudelijk zo goed mogelijk te kunnen voorbereiden, is het van belang dat alle afdelingen die plaatselijk een socialismedebat-avond georganiseerd hebben, het verslag hiervan voor 21 februari naar Robert Giesberts, Fregatsstraat 109, 3534 RC Utrecht, gezonden hebben. Wie nog vragen heeft of inlichtingen, dan wel ideeën heeft voor bovengenoemde plannen kan terecht bij de contactpersonen voor de twee groepen:

Manifest-groep, Jan Gravestein (030-715520); Actiegram-groep, Robert Giesberts (030-439591) of Hannah van Wijngaarden (02982-3536).

Data van conferenties: (onder voorbehoud)
28 mei: manifest-conferentie
18 juni: actie-programconferentie

Thema-ochtenden

Ter voorbereiding op twee te organiseren conferenties later dit jaar, organiseert de socialismede-commissie enkele thema-ochtenden, waar na een deskundige inleiding, over een belangrijk sociaal-economisch aspect wordt gediscussieerd.

Voor 13 februari staat technologie en arbeid op het programma, voor 19 maart planning en markt, en voor 16 april het milieu.

De ochtenden vinden plaats in het PSP-pand in Utrecht, Oudegracht 243, en duren van 10.00 uur tot 12.30 uur.

Iedereen is welkom.

Nieuwe vacatur PB

Omdat Bert van den Berg met ingang van 1 februari in dienst is getreden bij de Stichting Vorming en Scholing PSP is er een vacature in het partijbestuur ontstaan. De combinatie van betaald medewerker en partijbestuurslid is immers niet mogelijk. Daardoor is de post 'secretaris parlementair werk' in het partijbestuur vacant. De secretaris parlementair werk is voorzitter van het bestuur van de Landelijke Werkgroep Parlementair Werk, de club waarin alle volksvertegenwoordigers van de PSP in verenigd zijn. Deze geeft, samen met de PPR, het maandblad 'De Rode Draad' uit.

Afdelingen kunnen kandidaten stellen voor deze functie tot 24 februari 1988. Het partijbestuur kan ook kandidaten stellen, mensen die door het pb gekandideerd willen worden, kunnen zich bij het pb melden; het bekende adres: Postbus 700, 1000 AS Amsterdam. Als je meer wilt weten over de functie kun je bij Bert van den Berg terecht, tel: 020-267374 (werk) of 072-155346.

PSP-Utrecht schrijft subsidiewijzer

'Heksentoer' is een handleiding voor het aanvragen van subsidie door vrouwengroepen bij de gemeente. De Utrechtse PSP-vrouwengroep heeft deze geschreven, omdat de gemeente Utrecht hier zelf geen goede informatie over geeft. De handleiding is in eerste instantie bedoeld voor vrouwengroepen die subsidie willen aanvragen bij de gemeente Utrecht, maar hij is ook voor andere groepen en gemeenten bruikbaar. De subsidiewijzer is verkrijgbaar door storting van f.2,80 op postbankgiro 184092 t.n.v. PSP Utrecht o.v.v. 'brochure vrouwensubsidies'.

Partijbestuur

Het nieuwe bestuur heeft besloten om vaker te gaan vergaderen. Per maand komt het p.b. tweemaal bij elkaar: op elke eerste zaterdag van de maand (deze vergadering heeft een meer huiselijke agenda) en elke derde woensdagavond (meer inhoudelijk). Vandaar in deze Bevrijding een verslagje van twee vergaderbijeenkomsten van het partijbestuur. (Overigens: alle p.b.-vergaderingen zijn voor de leden openbaar.)

Op 9 januari kwam o.a. het volgende ter sprake:

- het p.b. besloot geen nieuwe computerapparaat t.b.v. de typekamer in het partijgebouw bij Olivetti aan te schaffen, gezien de dubieuze relaties die deze onderneming met Zuid-Afrika onderhoudt.

- Achter de verbouwing van het partijgebouw wordt nu flink vaart gezet. Aan het oplossen van andere, vaak al lang slepende, knelpunten in zowel het partijgebouw als de landelijke werkgroeporganisatie zal de komende tijd ook aandacht worden besteed.

Het p.b. stelde een commissie in die de bureau-organisatie en de taakomschrijvingen van de diverse betaalde medewerkers gaat doorlichten en advies zal uitbrengen voor de verbetering daarvan.

Deze commissie zal in mei rapport uitbrengen.

- Op verzoek van de P.S.-jongerengroepen werd gesproken over de emancipatiewerkster (die haar werkzaamheden in de PSP inmiddels al is begonnen). Het p.b. was in tegenstelling

Agenda

13 februari: bijeenkomst werkgroep socialisme-discussie, onderwerp: technologie, 10 uur, PSP-pand, Oude Gracht 243, Utrecht, informatie: Robert Giesberts, tel: 030-439591

13 februari: discussiedag INF-accord, 12 uur, 'De Baas', Lijnmarkt 8, Utrecht, informatie: Ine Megens, tel: 020-267374

15 februari: PSP-uitzending, 18.20 uur, Radio 5

16 februari:

Hongarijwerkgroep, partijgebouw Amsterdam, 20.00 uur, informatie: Ine Megens, tel: 020-267374

17 februari: vergadering partijbestuur, 19 uur, partijgebouw Amsterdam, informatie: Ietje van Poll, tel: 020-267374

24 februari: bijeenkomst themagroep

Sociaal-Economisch, PSP-pand, Oude Gracht 243, Utrecht, informatie: Pieter van der Hijden, tel: 020-275003

27 februari: vergadering partijraad,

10.30 uur, Trianon, Oude Gracht 252, Utrecht, informatie: Floor de Krey, tel: 05120-30156

29 februari: PSP-uitzending, 18.20 uur, Radio 5

tot de jongeren van mening dat de bestuurlijke verantwoordelijkheid, ook voor het "meidenwerk" bij het bestuur van S.V.S./W.B. behoort te liggen.

- Een eerste versie van een werkplan van het p.b. voor 1988 werd besproken. Zodra het werkplan definitief is vastgesteld (in februari) zal hierover ongetwijfeld in Bevrijding meer informatie gegeven worden.

- Voor de problemen rond de adressenbandjes van Bevrijding werd een oplossing gevonden. Een te late verzending van het partijblad naar de leden toe zal in de toekomst niet meer voor mogen komen.

Op woensdagavond 20 januari was er voorafgaande aan de partijbestuursvergadering een nieuwjaarsborrel georganiseerd voor de gebruikers van het partijgebouw aan de Nieuwe Looiersstraat. Om 7 uur togen de bestuurders vervolgens ter vergadering.

- Zowel over het werkplan van de coördinatrice partijopbouw (hannah van Wijngaarden) als van de politiek secretaris Sociaal-Economisch (Pieter van der Hijden) werd gepraat.

- Ten aanzien van diverse brieven uit Delft en Rotterdam over de congresbesluiten rond de kwestie Delft werd besloten dat twee p.b.-leden voor een gesprek met de afdeling Delft contact zullen opnemen. De bemoeienis van Rotterdam werd niet op prijs gesteld.

Voor het notuleren van de p.b.-vergaderingen is Els Hofman bereid gevonden. Alhoewel de vergaderingen soms wat rommelig verliepen, werd de sfeer door eenieder als goed beoordeeld.

Binnenhof IN BEWEGING

Uiterste middel

Strafrecht, bij de invoering in 1886 een "ultimum remedium" genoemd, is een eeuw later dé remedie tegen dé criminaliteit. Nuances zijn uit den boze. Na drie weken reces noteer ik, de knipselkrant van justitie doorbladerend: praktisch onbeperkte fouilleringsbevoegdheden voor de politie, uitbreiding van de schietinstructie, strafbaarstelling van het af luisteren van de politieradio, verdachten op borgtocht vrijlaten, op politiecellen een bordje huis van bewaring hangen en last but not least twee op één cel. Ondertussen pleit de VVD voor nog strengere straffen en is de Nederlandse bevolking weer in toenemende mate (48%) voor invoering van de doodstraf.

Wat is er aan de hand? De onopgeloste ontvoering van Heijn. Maar dat komt niet door gebrek aan middelen, bevoegdheden of menskracht. Het ontbreken van de "gouden tip" is daar debet aan. Het niet toepassen van voorlopige hechtenis op een antal verdachten van handel in cocaïne door een Alkmaarse officier van justitie wegens tekort aan celruimte was de lont onder het kruitvat. Krijgende politici die de onrust onder de bevolking, de frustaties onder de politie, het gebrek aan celruimte om al die "criminelen" in op te sluiten breed uitmeten voor volk en vaderland. En de minister van justitie die de ene na de andere drastische maatregel voorstelt. En het publiek dat in zo'n opgefokte situatie ook niets anders weet te doen dan om meer van hetzelfde te vragen.

Het grote, meest verontrustende probleem is dat al die maatregelen een veel verdergaande strekking hebben dan waarvoor ze bedoeld zijn, nl: de opstopping in de gevangenis capaciteit oplossen. Ze creëren in feite een toenemende bevoegdheid aan celruimte. Meer politiebevoegdheden, meer strafbaarstelling maken mensen nog vaker tot verdacht, wat onvermijdelijk leidt tot meer opsluiting.

De stagnatie in de doorstroming in de gevangenen en Huizen van Bewaring is het regelrechte gevolg van een wetswijziging in 1977 in de opiumwetgeving. De straffen voor handel in harddrugs zijn toen flink opgetrokken en dat werkte langzamerhand door in de vonnissen. Drugshandelaren die vroeger een paar jaar moesten opknappen, krijgen de laatste jaren zes, zeven, acht jaar opgelegd en bezetten dus langer een cel. De uitbreiding van de capaciteit is pas later op gang gekomen met als resultaat een tijdelijk tekort. Daarbij moet bedacht worden dat 50 tot 80 % van de gedetineerden zit voor een delict dat met drugs te maken heeft (van internationale handel tot verwervingscriminaliteit als tasjesroof, inbraken in auto's en huizen).

De strafbaarstelling van gebruik en handel in harddrugs is zelf het probleem. Maatschappelijk gezien betalen wij daar een hoge prijs voor in de vorm van overlast, onrust en bedreigende situaties. Die prijs wordt alleen maar hoger als we het van het strafrecht moeten hebben. In een razend tempo vermindert de rechtsbescherming van burgers ten opzichte van de overheid, terwijl de drugsproblematiek er niet minder van wordt.

Voor het tijdelijke cellentekort heeft de PSP-fractie een even simpele als doeltreffende oplossing: een deel van de kortgestraften (één tot zes maanden) later oproepen om hun straf uit te zitten en een deel eenmalig gratie verlenen. Voor de drugsproblematiek biedt het strafrecht weinig uitkomst: laat het een "ultimum remedium" blijven en breng de drugs onder het volksgezondheidsbeleid.

ANNELIES SCHUTTE

f 25,- eigen bijdrage specialist.

De specialistische hulp groeit ieder jaar. Practisch ieder jaar stegen de kosten boven de ramingen uit, was het aantal verrichtingen toegenomen, bleken de voorgenomen bezuinigingen niet gehaald. Specialististen blijken taaie jongens. Op dit moment loopt nog een conflict tussen de ziekenfondsen en specialistenvereniging over de vergoeding van de "praktijkkosten" die de specialisten moeten maken voor het uitoefenen van hun functie. Zo denken de specialisten bijvoorbeeld dat hun vergoeding voor autokosten (woon-werkverkeer) ongeveer f 15.000,- per jaar moet zijn, terwijl de ziekenfondsen maar f 3000,- willen vergoeden. Ook dit conflict beslechten beide organisaties over de rug van de patiënten: zij moeten nu de rekening die ze van de specialist krijgen eerst weer doorsturen naar het ziekenfonds alvorens ze het geld vergoed krijgen.

Bij het debat over de begroting van volksgezondheid bleek opnieuw dat alle voornemens om te bezuinigen op specialistensalarissen en op de specialistische hulp mislukt zijn. Hoe anders gaat dat met de bezuinigingen die de patiënten op moeten brengen. De ziekenfondspremie is in een handomdraai verhoogd, een eigen bijdrage van f 25,- voor een verwijskaart voor de specialist wordt per 1 februari ingevoerd, voor een aantal geneesmiddelen zullen de patiënten voortaan gewoon moeten bijbetalen. De onmacht (of onwil) om hard in te grijpen op het gebied van de specialistische hulp bracht de drie grote partijen ertoe in het debat om maar een deel van de bezuinigingen aan de specialisten weg te schenken. Zoniet voor de PSP die voorstelde om zolang de bezuinigingen op de specialisten niet gerealiseerd zijn, de specialist zélf de eigen bijdrage voor een naar hem doorverwezen pa-

tiënt te laten betalen. Een voorstel, stralend van eenvoud, dat een enorme pressie op de specialisten had kunnen zetten. In de circulaires die nu uitgaan voor de eigen-bijdrage-inning hoeft slechts het woord patiënt vervangen te worden door specialist!

Nu dachten we eens constructief mee over de bezuinigingen, maar is het weer niet goed. Het voorstel ging, om wat voor reden ook, het bevestigingsvermogen van overige kamerleden en bewindslieden ver te boven, zodat het niet werd overgenomen.

MARTIEN BOUWMANS

BVD

De BVD heeft altijd de bijzondere aandacht van de PSP-fractie, niet in de laatste plaats omdat linkse mensen de speciale aandacht van de BVD genieten. Ondanks dat er een wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten is gekomen, blijft parlementaire controle op hun activiteiten bijkans onmogelijk. Zo bleven recent gestelde schriftelijke vragen over de registratie van "reizigers naar landen met een communistisch regime" onbeantwoord door te verwijzen naar eerdere nietszeggende antwoorden. Toch was een artikel in *de Tijd* van 22 januari over contacten tussen BVD en de vakbeweging aanleiding voor het stellen van schriftelijke vragen. De PSP wil weten of het waar is dat er vanuit de Industriebond inlichtingen aan de BVD zijn gevraagd over een functionaris van de bond en of deze inlichtingen zijn verstrekt. Verder vraagt de fractie of er in het verleden contacten bestonden tussen de vakbeweging en de BVD met als achtergrond "angst voor communistische infiltratie" en of dat nog steeds zo is. Hebben actieve vakbondsleden de speciale aandacht van de BVD om welke reden dan ook en wat is het beleid van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten wat betreft het samenwerken met en/of het verstrekken van inlichtingen over personen of organisaties aan particulieren en/of maatschappelijke en politieke organisaties zijn de laatste vragen. We blijven nieuwsgierig naar de beantwoording.

ANNELIES SCHUTTE

VREDE IS MÉÉR . . . .

- Optreden van:
**HAGS
VREDES
CABARET
„LINKS
over RECHTS”**
- Discussie . . . .

**VRIJDAG 26 FEBRUARI '88 20 UUR
SEGBROEK COLLEGE
Goudsbloemlaan 131**

Bereikbaar met tram 12 of bus 4 • TOEGANG VRIJ • Zaal open 19.30 uur

ONDERSTE BOVEN

DE WETENSCHAPSWINKEL AMSTERDAM bestaat tien jaar. In deze tien jaar zijn meer dan 2700 vragen gesteld en beantwoord door de meest uiteenlopende organisaties. De Wetenschapswinkel van de Universiteit van Amsterdam viert haar verjaardag met een programma dat als thema heeft: de effectiviteit van het wetenschapswinkelonderzoek voor klanten. Het Instanttheater féteert de jarige met een speciale produktie. Het gebeuren vindt plaats in de aula van de Lutherse Kerk, Singel 411, Amsterdam en duurt van 13.30-16.30 uur.

BIVAK VREDESCONFERENTIE. Op 19 maart organiseert BIVAK (Breed Initiatief voor Verdergaande Akties tegen Kruisraketten) een conferentie over de vraag: 'Hoe verder in de strijd tegen de bewapeningswedloop'. Deze vredesconferentie is voor iedereen toegankelijk, maar de deelnemers aan de BIVAK-demonstratie van 31 oktober 1987 zijn met name uitgenodigd. De conferentie vindt plaats in de scholengemeenschap Blaucapel te Utrecht en duurt van 10.00-16.30 uur. Mensen die de conferentiestukken tegen kostprijs willen ontvangen kunnen zich opgeven bij BIVAK, Postbus 11489, 1001 GL Amsterdam, tel: 020-249712.

AMNESTY INTERNATIONAL is in een groot aantal plaatsen in januari met een vluchtelingen-campagne begonnen. Doel van deze campagne is het bevorderen van een Nederlands en Europees vluchtelingenbeleid en asielpraktijk volgens internationaal vastgestelde normen. De actie duurt tot eind maart en bijna 350 plaatselijke A.I.-groepen nemen er aan deel. Voorlichting over vluchtelingen staat centraal, maar de campagne richt zich ook op het gemeentelijke en landelijke overheidsbeleid. Er is speciaal voorlichtingsmateriaal ontwikkeld. Voor meer informatie: Amnesty International, Keizersgracht 620, 1017 ER Amsterdam, tel: 020-264436.

RELATIEVORMEN is het thema van een lezing die in een cyclus onder het motto 'Denkers over Dilemma's' op 10 februari in de Nieuwe Kerk te Amsterdam wordt gehouden. De sprekers op deze lezing zijn prof. I. Weeda en prof. R. Tielman. Tot de speciaal uitgenodigde politici/discussianten behoort Andrée van Es. De avond begint om 20.00 uur, de toegangsprijs is f.7,50 en de Nieuwe Kerk staat op de Dam in Amsterdam.

REDT DE SHARPEVILLE ZES is de actie die al geruime tijd bezig is tegen het onrechtvaardige vonnis van zes inwoners van Sharpeville (Zuid-Afrika). Het proces dat tegen hen is aangespannen is een aaneenschakeling van schendingen van de meest elementaire rechtsbeginselen geweest. Zij hebben uiteindelijk de doodstraf gekregen. Alleen gratie kan hen nog redden van de strop. Het Comité Redt de Sharpeville Zes is een kaarten-actie begonnen om deze gratie af te dwingen. Deze kaarten kunnen besteld worden bij het Comité, Postbus 15372, 1001 MJ Amsterdam, tel: 020-222819. Giften zijn welkom op postbankgiro 424856.

DE RODE DRAAD is het maandblad van PSP en PPR over gemeentelijke en provinciale politiek. In het februarinummer staat 'ontkerkelijking & gemeentepolitiek' centraal: de lange arme van Gijzen in het bijzonder onderwijs, identiteitsgebonden instellingen en de schijncijfers in de bevolkingsboekhouding. Verder artikelen over energiebeleid, provinciale acquisitie, woonlasten en een interview met Frank Köhler, die afscheid heeft genomen van de Amsterdamse gemeenteraad. Een abonnement kost maar f.25 per jaar. Adres: Postbus 700, 1000 AS Amsterdam.

HERDENKING FEBRUARISTAKING. Op 25 februari wordt ieder jaar het eerste massale volksverzet tegen de Duitse terreur in de Tweede Wereldoorlog herdacht. Vanaf 17.00 uur bij de Dokwerker, Waterlooplein, Amsterdam.

HANDBOEK MINDERHEDEN is voor diegenen bestemd die veel met minderheden werken. Het handboek biedt een overzicht van de vele regelingen t.b.v. huisvesting, arbeid, rechtspositie e.d. Het is een losbladig systeem van 630 blz., aanvullingen worden aan de afnemers toegestuurd, zodat het actueel blijft. Prijs: f.85,-, te bestellen bij Samsom, Antwoordnummer 10155, 2400 VB Alphen aan de Rijn.

DE TOETSING OP DE TOCHT. Waarom wordt het geweten van militairen toch nooit getoetst en van dienstweigeraars wel? Zijn militairen dan gewetenloos? Op 27 februari organiseert de Vereniging Dienstweigeraars een manifestatie over de afschaffing van de gewetenstoetsing. Gasten zijn o.a. de kamerleden De Kwaadsteniet (CDA), Vos (PvdA) en Van Es (PSP). De manifestatie vindt plaats in RASA, Pauwstraat 13a, Utrecht, van 10.00-18.00 uur. Vantevoren wordt een boekje over dit onderwerp uitgegeven. Inlichtingen bij VD, Postbus 4802, 1009 AV Amsterdam, tel: 020-680999.

KANNIBALEN komen alleen in stripverhalen voor. Chinezen en Japanners zijn in strips geheimzinnig & sluw. Over de vele vooroordelen t.a.v. buitenlanders in strips is goed educatief materiaal ontwikkeld door de Anne Frankstichting en de Nederlandse Bibliotheek en Lectuur Centrale. Voor begeleiders is een speciale bundel uitgegeven. Beide uitgaven van het project 'Vreemd Gespuis' zijn verkrijgbaar bij de NBLC, afdeling bestellingen, antwoordnummer 567, 2500 XM Den Haag.

DE RODE DRAAD

NUMMER 57

februari 1988

ENERGIEBESPARING
BIJ GEMEENTENSOBERDER
BEDRIJFSACQUISITIE
MOGELIJKAANVULLEND
WOONLASTENBELEIDFRANKIE GOES
TO HOLLYWOOD

ONTKERKELIJKING EN VERZUILING

GEZONDHEID...NICARAGUA is de titel van het onlangs verschenen foto/tekstboek, uitgegeven door het Nicaragua Komitee Nederland. Het boek bestaat uit dagboekfragmenten van Jan van Bergen en Joke Derksen, twee Nederlandse artsen die in Nicaragua werken. De foto's zijn van Bob van der Winden en Willy van Exter. Tekst en foto's geven informatie over de gezondheidszorg: het totaal ontbreken ervan onder Somoza (behalve voor de rijken), de hoge prioriteit die de Sandinisten er aan geven en de dreigende afbraak vanwege de terreur van de contra's. Het boek is voor f.20 (excl. porto) te koop bij het Nicaragua Komitee Nederland, Van Speykstraat 21, 3572 XB Utrecht, tel: 030-718163

POLITIEKE EN SOCIALE VORMING is het tijdschrift van de Sichting Burgerschapkunde. Het laatst verschenen nummer belicht de relatie tussen kunst en politiek van verschillende kanten: mag de overheid kunst beoordelen?; vormen kunstenaars het menselijk werkelijkheidsbesef?; de emanciperende rol van kunst; en: kunst houdt verband met maatschappelijke ontwikkelingen. Dat alles komt dan naar voren in artikelen over o.a. graffiti, kunst in Zuid-Afrika en de affaire Brandt Corstius-PC Hooftprijs. Het 54 blz. dikke nummer 'Kunst en Politiek' is verkrijgbaar voor f.10 bij Stichting Burgerschapkunde, Postbus 349, 2300 AH Leiden, tel: 071-121841.

no executions!

release the Sharpeville Six

Theresa Ramathemola (26)

Duma Joshua Khumalo (26)

Dan Francis Mokhele (28)

Mojaleta Reginald Sefatsa (32)

Reid Mabele Mokoena (23)

Moses Diniso (30)

free all political prisoners

BEVRIJDING BEVRIJDING BEVRIJDING

1 MAART 1988

NUMMER 4

JAARGANG 32

In dit nummer:

- ★ 8 maart: Internationale vrouwendag
- ★ Interview: Frans Janssen
- ★ Suriname
- ★ BIVAK, INF, Dienstweigeren
- ★ De socialismediscussie in Tilburg

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEKE
PARTIJEN

Bivak conferentie op 19 maart

Inhoudelijke discussie of coalitiebehoud

Tijdens mijn activiteiten in de voorbereidingsgroep voor de BIVAK-conferentie van 19 maart a.s. zat ik zo nu en dan te denken: Hoeveel PSP-leden zullen de tocht naar de Blaucapel in Utrecht maken? Als ik zo terugkijk op de vorige twee BIVAK-conferenties ben ik wat sceptisch daarover. Maar hopelijk geeft de praktijk me ongelijk. Want PSP-leden denken toch niet dat het voldoende is als de politiek secretaris vraagstukken aanwezig is, dat de PSP er dan is? De PSP dat ben je toch immers zelf. Daarom, PSP-vredesactivisten: komt 19 maart naar Utrecht om mee te discussiëren over de vraag: hoe verder met de vredesbeweging.

Eerst nog wat voorgeschiedenis. BIVAK werd op initiatief van de PSP en BONK opgericht na het beruchte 1 november besluit van 1985. We wilden ons niet neerleggen bij het besluit, maar het verzet ertegen organiseren. Belangrijk in het eerste jaar was de boycot-campagne Doe Niet Mee aan Woensrecht en de blokkade van 19 september. In het tweede jaar organiseerde BIVAK activiteiten van een meer demonstratieve aard, b.v. de anti-kernbasis dag op 27 juni en de demonstratie op 31 oktober. Het is belangrijk geweest dat er ook na het 1 november besluit in georganiseerd verband is verdergegaan met het verzet tegen de kruisraketten. Tegen de stroom in. En het was belangrijk dat voor het eerst zo duidelijk de relatie werd gelegd tussen de wapenwedloop en de economische belangen.

Er zijn ook een aantal minpunten. Binnen BIVAK is erg weinig inhoudelijke discussie gevoerd, de discussie over de actiemiddelen slokte bijna alles op. En het was een voortdurend touwtrekken tussen degenen die dat verdergaande wilde invullen en zij die het meer zochten in de traditionele middelen.

Is het een onjuiste constatering dat BIVAK in een soort vacuüm is terechtgekomen, niet echt aansluiting heeft gevonden bij de achterban van de brede vredesbeweging en met name het laatste jaar ook het contact met de meer radicale vredesbeweging verloren heeft? Ook heeft BIVAK zich niet kunnen onttrekken aan het bekende proces van institutionalisering: van ad-hoc samenwerkingsverband tot meer doel op zich.

In 1987 werd steeds duidelijker dat de kruisraketten niet geplaatst zouden worden. Het verzet van de vredesbeweging heeft daar een rol bij gespeeld. En nu is de vraag: hoe verder?

De PSP heeft de laatste maanden in BIVAK de noodzaak van het voeren van een inhoudelijke discussie beklemtoond. Wat we *niet* zouden moeten doen was het bij de kop nemen van het een of ander wapensysteem, of dat nu Star Wars heet of atoomtaken of iets anders. Eerst zouden we ons moeten buigen over de drijvende krachten achter de wapenwedloop. Anders blijven we een tegenbeweging die zich slechts op onderdelen van de bewapeningspolitiek richt. Ook de noodzaak van eenzijdige stappen zou verder moeten worden uitgewerkt, willen we niet ten onder gaan in het geweld van onderhandelingen op topniveau. En als we het hebben over vrede en veiligheid in Europa waar hebben we het dan over? Wat zetten we tegenover de plannen voor een Europese defensiemacht? Die inhoudelijke discussie is er veel te weinig geweest de laatste tijd. En omdat je niet alleen in je eigen kring

discussieert maar ook met anderen heb ik voor de PSP een tijd deelgenomen aan de voorbereidingsgroep voor de conferentie.

Voorstellen

Ik wil een aantal punten uit een voorstel in de conferentiemap nalopen en van commentaar voorzien. In dat voorstel staat allereerst: BIVAK heft zich niet op, maar past de naam aan: de K van Kruisraketten staat voortaan voor de K van Kernwapens. Dat lijkt me onverstandig. Een aantal organisaties hebben inmiddels afgehaakt: Vrouwen voor Vrede, Humanistisch Vredesbeeraad, Stop de N-bom en de PPR. Alleen om die reden al lijkt me het handhaven van de naam BIVAK ongewenst. Maar er zit een meer inhoudelijk aspect aan. De strijd tegen de kernwapens lijkt voorop te staan. Dat blijkt ook uit het campagnevoorstel: "ontwapening in plaats van modernisering". "Inhoudelijk duidt de campagne op de noodzaak Nederland geheel kernwapenvrij te maken" staat er in de conferentiemap. Nu bestrijd ik niet die noodzaak, maar ik vraag me af of dat nu het punt is waarop de vredesbeweging zich in eerste instantie zou moeten richten. Zo'n campagne lijkt al gauw uitgekauwd voor je er goed en wel mee begint. Juist omdat de kruisraketten zo lang hoog op de politieke agenda stonden. Het is zeer de vraag of er een wervende campagne van de grond is te krijgen vooral ook omdat de politieke posities vastzitten. Alle gevaren van een te beperkt doel en het voeren van een achterhoedegevecht, van het achter de feiten aanlopen zijn aanwezig.

Inhoudelijk en strategisch dus weinig perspectiefrijk. En dat komt natuurlijk omdat er haast krampachtig wordt gekozen voor doorgaan. Omdat de coalitie er is, moeten we doorgaan, lijkt het motto.

Zouden we niet veel beter zonder die druk kunnen discussiëren? Zou de vraag *Hoe verder* niet beter kunnen worden beantwoord zonder die extra ballast?

Ik hoop dat er tijdens de conferentie voor die weg wordt gekozen en hoop bovendien dat veel PSP-leden zich die dag in die discussie zullen mengen.

BERT FRERIKS

politiek secretaris vredesvraagstukken

De BIVAK-conferentie vindt plaats op 19 maart in de scholengemeenschap Blaucapel te Utrecht, van 10-16.30 uur. Inlichtingen: BIVAK, Postbus 11489, 1001 GL Amsterdam, tel.: 020-249712

Bijschrift foto voorkant

Op 19 oktober 1987 werd zuster Bernard Ncube na een gevangenschap van ruim zestien maanden vrijgelaten uit een Zuidafrikaanse gevangenis. Zij is voorzitter van de vrouwenorganisatie FEDTRAW, een van de organisaties waarvoor in het voorjaar geld zal worden ingezameld.

PSP adressen

Het partijgebouw van de PSP is gevestigd in de Nieuwe Looiersstraat 45 te Amsterdam, telefoon: 020-267374. Het adres voor alle correspondentie is PSP, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam.

Partijbestuur: het dagelijks bestuur is op vele momenten in de week in het partijgebouw bereikbaar;

Adreswijzigingen: gaarne altijd schriftelijk;
Informatie & Bestellingen: bij voorkeur op woensdag- en donderdagmiddag (Johan Eland)

Stichting Vorming & Scholing/Uitgeverij De Bovenbouw/De Rode Draad: dinsdag t/m vrijdag van 10.00-16.00 uur (Ron Leyser en Bert van den Berg)

Wetenschappelijk Bureau: maandag t/m woensdag van 10.00-17.00 uur (Ine Megens en Herman Krommendijk)

Emancipatiewerkster: dinsdag, woensdag en donderdag van 10.00-17.00 uur (Trudy Koek)

Henk Lankhorst Stichting/Lokaal & Internationaal (steunpunt voor radikaal-linkse gemeentepolitiek op mondiaal nivo): woensdagmiddag 14.00-16.00 uur (Jaap Spelberg)

Pacifistisch Socialistische Jongerengroepen: dinsdag en vrijdag van 10.00-18.00 uur

Eerste Kamerfractie PSP: tel: 070-624571 (alleen op dinsdag)

Tweede Kamerfractie PSP: Binnenhof 1a, 2513 AA Den Haag, tel: 070-183040

Groen Progressief Akkoord (Eurofractie): Postbus 267, 1000 AG Amsterdam, tel: 020-245515

Partijraad: secr. Schuttersveld 113, 9201 GZ Drachten, tel: 05120-30156 (Floor de Kreij)

BEVRIJDING

Bevrijding is een uitgave van de Pacifistisch Socialistische Partij en verschijnt 1 keer per 3 weken onder verantwoordelijkheid van het partijbestuur van de PSP.

Bevrijding wordt i.s.m. de Studie- en Vakbibliotheek (Amsterdam) en de Vereniging Het Gesproken Weekblad (Grave) ook op cassette uitgegeven.

Redactie: Liesbeth Miltenburg, Ans Pieper, Leo Platvoet (hoofdredacteur), Rutger van Santen, Rob Snel, Rob Wesselius (vormgeving) en Henri van Wezel.

Redactieadres & Administratie: Postbus 700, 1000 AS Amsterdam, telefoon: 020-267374.

Abonnementen: het abonnement is inbegrepen bij het lidmaatschap van de PSP. Niet-leden kunnen zich abonneren door storting van f.30 op giro 194240 t.n.v. PSP te Amsterdam o.v.v. 'abonnement Bevrijding'.

Advertentietarief: 1/1 pag. f.1080; 1/2 pag. f.540; 1/4 pag. f.270; 1/8 pagina f.135. Overige tarieven op aanvraag; korting bij contract is mogelijk. Basistarief f.1,- per mm/per kolom.

Zet- en drukwerk: Drukkerij Bevrijding, Amsterdam.

Suriname

Oude politiek, linkse politiek en de PSP

Is er in Suriname na de verkiezingen wel of niet een andere situatie ontstaan? Moet Nederland nu juist wél of beslist nog niet de ontwikkelingshulp weer overmaken naar Paramaribo? Wat is de balans van 8 jaar 'revolutie' in Suriname voor de PSP, voor links Nederland?

'De terugkeer van de stokoude orde' noemt Gerard van Westerloo in de VPROgids (januari) de situatie nu in Suriname. Liever een regering die van je steelt dan één die op je schiet, was volgens hem de keus van de bevolking. Daar zou nog aan toe te voegen zijn dat die schietende club ook nog de bevolking bestal.

Stemmen op het 'Front voor Democratie en Ontwikkeling', waarin de vroeger elkaar beconcurrerende Creoolse, Hindostaanse en Javaanse partijen verenigd zijn, was kiezen tegen Bouterse en het geweld dat met zijn naam verbonden is. In de kleine Surinaamse gemeenschap zijn diepe kloven dwars door families heen gekomen. De Surinaamse schrijfster Thea Doelwijf laat in het indringende toneelstuk 'Iris' de Surinaamse moeder over haar twee zonen uitroepen: "Heb ik een Kain en een Abel gebaard?"

De Surinaamse verkiezingen worden in het Caraïbisch gebied gezien als een toonbeeld van een goed georganiseerde, eerlijke volksuitspraak en daarmee als het grote contrast met de in bloed gesmoorde (eerste) verkiezingen in Haïti in dezelfde tijd. Maar met verkiezingen alleen is de positie van legerleider Bouterse niet gebroken: door de grondwet en door het bezit van de wapens is zijn macht nog steeds overheersend. De zeer terughoudende, of liever: nietszeggende, opstelling van de 'oude' politici, Lachmon en Arron, over de eerder beloofde grondwetswijziging (om de invloed van het leger terug te dringen), over nieuwe moorden door het leger (oudejaarsdag 1987), laat weinig illusies over.

achteruitgang

De economische situatie is de laatste vijf jaar hard achteruitgegaan, veroorzaakt door de instorting van de bauxietmarkt (het exportproduct van Suriname), door de opschorting van de Nederlandse ontwikkelingshulp, door een blijvend hoog nivo van overheidsuitgaven waaronder grote uitgaven voor het leger en door de aanslagen van het Jungle Commando op economische projecten.

De Surinaamse gulden is niets meer waard waardoor import stagneert en onbetaalbaar wordt en het levensonderhoud zeer duur is. Machines staan stil omdat kapotte onderdelen niet vervangen kunnen worden.

De Nederlandse ontwikkelingshulp werd opgeschort na de decembermoorden in 1982 (en niet eerder zoals soms beweerd wordt¹) totdat er voldoende stappen richting democratie en rechtstaat gezet zouden zijn. Is het nu zo ver? Volgens PSP-Tweede Kamerlid André van Es kan van hervatting van de ontwikkelingshulp pas sprake zijn als er een eind gekomen is aan de rol van de militairen in de Surinaamse politiek. Er is meer nodig dan de 'kale terugkeer van de oude partijen'.

Maar bovendien zal die ontwikkelingshulp op 'drastisch andere wijze verstrekt moeten worden dan voor 1983'. PSP-Fractiemedewerkster Joosje Lakmaker vindt het pijnlijk dat de kern van de omstreden ontwikkelingsplannen uit de jaren '70, het grootschalige West-Suriname project, door Arron weer uit de ijskast was gehaald. Ont-

wikkelingshulp als financiering van dat soort plannen maakt Suriname nog afhankelijker van multinationals, van de bauxiet (en dat na de instorting van de bauxietmarkt!), van buitenlandse know-how en sluit niet aan bij de inheemse productie.

Surinaamse organisaties

Kritiek op de inhoud van de ontwikkelingsplannen heeft de PSP altijd gehad. Maar ook deze voorwaarden waaronder er überhaupt weer hulp naar Suriname kan gaan liggen in de lijn van wat er vanaf de opschorting door de PSP geformuleerd is².

Op dit punt staat en stond de PSP tegenover een aantal linkse Surinaamse organisaties in Nederland zoals de BSL (Beweging van Surinaams Links), het Hindostaanse collectief Jumpa Rajguru, de Nederlandse vertegenwoordiging van de vakbond C'47, de Landbouwersondersteuningsorganisatie OLIS. Van die kant werd ondanks Bouterse de hulp als recht gezien zoals het ook in een internationaal verdrag vastgelegd is.

Bovendien hebben niet de militairen maar het volk het meeste last van de opschorting.

Het motief van de Nederlandse regering, schending van de mensenrechten, werd als een gelegenheidsargument gezien. Nederland zou haar economische belangen te weinig behartigd zien. Vaak wordt daarbij de vergelijking met Indonesië gemaakt waarbij ondanks ernstige misdaden van het bewind de hulp onbelemmerd doorstroomt. Van PSP-zijde wordt hiertegenover gesteld dat we geen enkel repressief bewind met ontwikkelingshulp willen laten steunen, Indonesië niet en ook Suriname niet. Humanitaire hulp en hulp via medefinancieringsorganisaties staat hier in principe buiten.

Links in Suriname nu

De Surinaamse verkiezingen gaven niet alleen een vernietigende uitslag voor de partij van de

In het artikel van Siep van der Werf is sprake van een interview met PALU-voorzitter Jim Hok, dat in het afdelingsblad van de PSP-Wageningen heeft gestaan. Dit interview is door de afdeling Wageningen, die van oudsher goede contacten heeft met de PALU d.m.v. Surinaamse studenten aan de Landbouwhogeschool, aangeboden aan Bevrijding en alle afdelingsbladen ter publicatie. Bevrijding heeft gemeend hier op niet te moeten ingaan, om redenen die Siep van der Werf ook noemt. De afdeling Groningen heeft het interview wel geplaatst met daarbij een commentaar van Peter Posthumus namens 'Lokaal & Internationaal', het steunpunt voor radicaal-linkse gemeentepolitiek op mondiaal terrein. In dit commentaar schrijft L&I dat de rol van de PALU op het punt van schending van mensenrechten verkeerd was. De PALU heeft het afgedaan als een incident. 'De PALU was dus fout, maar wie niet, wanneer het om Suriname gaat?'. L&I wijst de PALU niet zo radicaal af als Van der Werf doet. Zij schrijft: 'De PALU is (...) één van de weinig formeel georganiseerde en openlijk optredende politieke groeperingen waar op dit moment in radicaal-linkse zin iets van te verwachten valt, zeker nu zij een aantal zetels heeft behaald en daarmee wettelijke mogelijkheden heeft.' L&I vindt dat de PALU onduidelijk is over o.a. de toekomstplannen, de demilitarisering van bestuurlijke organen, de kindermishandeling en moorden op boslandcreolen. 'Antwoorden op deze vragen zijn nodig, niet alleen om eventuele steun aan de PALU te kunnen verantwoorden naar mensen in Nederland of Suriname, maar ook naar leden van andere linkse groeperingen in Nederland en Suriname', aldus besluit L&I haar commentaar.

'revolutie', de Nationaal Democratische Partij (NDP) van Bouterse. Ook partijen in de linkerhoek als de Progressieve Arbeiders en Landbouwers Unie (PALU) en de Surinaamse Partij van de Arbeid (SPA) bleven nergens³.

De SPA is nauw verbonden met de top van de 'nationalistische' vakbonden in Suriname, waaronder Fred Derby, voorzitter van de grote vakcentrale C'47. In de 70er jaren is het vanuit dezelfde hoek ook tevergeefs gepoogd vanuit vakbondsaanhang parlementszetels te verkrijgen. Door het systeem van één vakbond per bedrijf zijn de vakbondsleden nog sterker dan in Nederland electoraal verdeeld.

In Bevrijding (19/3/87) wordt Sandew Hira, woordvoerder van BSL en actief voor de SPA in Nederland, geïnterviewd. In dat verhaal en uit de stukken van de SPA blijken de 'belangen van de arbeidende klasse' het uitgangspunt te zijn. In

Surinaamse scholieren zijn solidair met de onderwijsstaking in juli 1982.

FOTO: SIEP VAN DER WERF

het interview wordt Bouterse vanuit een dergelijke klassenanalyse met "nationaal-burgerlijk" en "feitelijk zetbaas van de binnenlandse kapitalisten" getypeerd tegenover "reactionaire krachten" ("de vroegere ordinaire bankrover" Brunswijk en het verzet in Nederland). De repressie in Suriname komt opvallend genoeg geheel niet aan de orde.

De PALU heeft in Suriname 4 zetels verkregen omdat de weinige kiezers wrang genoeg in de oorlogsdistricten in Oost-Suriname daar niet op het Front konden en niet op de NDP wilden stemmen en er geen ander alternatief was. De PALU heeft zich, tot de militairen haar de rug toekeerden, trouw achter Bouterse geschaard. Ze hielp hem niet alleen na de decembermoorden in 1983 aan een regering maar ze wordt ook genoemd als de kwade genius achter deze bloedige afrekening. Ze zou zelfs later nog meer 'harde waarschuwingen' hebben willen geven.⁴ In alle propagandamateriaal van de PALU komt geen vraag naar het geweld in Suriname, noch een kritische reflectie over de 'strategie van de revolutie' voor. Wel veel jargon vol eigen gelijk. In dit kader is het opvallend dat in Bevrijding (22/10/87) een oproep stond om de PALU te steunen (een drukpers aan te schaffen). In de volgende Bevrijding werd die oproep weer gerelativeerd tot een initiatief van de plaatselijke afdeling (Wageningen).

De SAWO, Surinaamse Arbeiders en Werklozen Organisatie, de vroegere LOSON, komt in Nederland op voor de Communistische Partij van Suriname, de partij van Bram Behr die ook ver-

moord werd in december 82. Volgens de SAWO moeten we daar de progressieve beweging in Suriname zoeken. Daarvoor kan ze ook bogen op activiteiten die de militaire misstanden aan de kaak stellen. Het grote probleem lijkt me voor de PSP wel dat het een beweging is waar de portretten van Mao en Stalin naast de trits Marx, Engels en Lenin hangen. Voor de veranderingen in China noemden we dat maoïstisch, maar nu lijkt alleen Hoxha van Albanië het enig overgebleven voorbeeld te zijn.

Rosa

Al met al wordt het tijd om bij links Nederland en ook bij de PSP ons goed te beraden wat wij van de jongste Surinaamse geschiedenis kunnen leren. In de vergaderzaal van het PSP-partijgebouw van de PSP hing een affiche met de bekende uitspraak van Rosa Luxemburg: Vrijheid van meningsuiting is altijd vrijheid van meningsuiting van de tegenstander. Opeens was het affiche weg (en tegenwoordig moet de zaal aan derden verhuurd worden). Naast alle mooie programma's met een socialistische blauwdruk van de maatschappij moeten we kijken naar wat en hoe partijen doen als ze aan de macht komen en de macht ondanks alles en dankzij alles willen behouden. "Wanneer links in een dictatuur het voor het zeggen heeft is niet de verbeelding maar de arrogantie aan de macht.", was de rake slotzin van het redactionele commentaar in Alerta (december 1987) op de Surinaamse verkiezingen.

SIEP VAN DER WERF

1. Dit wordt o.a. beweerd in een Vrij Nederland-reportage (28/2/87) van Marie Annet van Grunsven en Wim Noordergraaf, die dat overigens onder andere in de mond leggen van de (ex)ministers Harvey Naarendorp en Winston Caldeira. In feite heeft Suriname dat jaar het hoogste bedrag aan ontwikkelingshulp in haar geschiedenis ontvangen.

2. In november 1985 werd door Chris Huinder, toen medewerker van de PSP-Tweede Kamerfractie, het rapport "Suriname en ontwikkelingshulp; het standpunt van de PSP" opgesteld. Hierin werd ook het grote debat (27/10/84) en latere bijeenkomsten tussen PSPers en daartoe uitgenodigde vertegenwoordigers van (Surinaamse) organisaties verwerkt.

3. In de AWIC-nieuwsbrief (jaargang IV, nummer 2, september 1987) is in het artikel "Linkse partijen in Suriname in de jaren 80" een overzicht gegeven over links tijdens het militaire bewind.

4. In het eind 1987 uitgekomen boek van Rudi Kross, "Anders maakt het leven je dood", (uitgeverij Muusses, Groningen-Purmerend) wordt dit stellig beweerd. Ook in Alerta 141 (januari 1988) stelt Kross dit in een interview. Opvallend genoeg is hetzelfde ook te lezen in het 'dagboek' over deze periode van de toenmalige Cubaanse ambassadeur Odsvaldo Cardenas "De revolutie van sergeanten", dat begin dit jaar in Nederland uitkwam.

8 maart: Internationale Vrouwendag Steun de Zuidafrikaanse Vrouwenstrijd

Acht maart 1988, Internationale Vrouwendag staat voor het eerst in tal van plaatsen (mede) in het teken van de Zuidafrikaanse vrouwenstrijd. Op deze dag wordt het startschot gegeven voor een campagne ter ondersteuning van Zuidafrikaanse vrouwenorganisaties. Met deze campagne willen we in Nederland meer bekendheid geven aan de slechte positie van vrouwen in Zuid-Afrika en aan een aantal vrouwenorganisaties die zich hier tegen verzetten.

Centraal in de steuncampagne voor de Zuidafrikaanse vrouwenorganisaties staan de Transvaalse vrouwen federatie FEDTRAW en de Zuid-Afrikaanse dienstbodenbond SADWU.

De regionale vrouwenorganisatie FEDTRAW is in 1982 opgericht om de dagelijkse strijd van vrouwen in de Transvaal te bundelen. Zij wonen rechtzaken bij, zetten landbouwcoöperaties op, geven informatie over gevangenen, trainen vrouwen die lokaal alternatief onderwijs geven, en voorzien in voorlichting en ondersteunen de alternatieve gezondheidszorg. Ook wordt door hen een gezondheidsprogramma over anti-conceptie verzorgd waarin gewaarschuwd wordt tegen het gebruik van Depo-provera; een van de middelen die het apartheidsregiem propageert t.b.v. de bevolkingspolitiek.

De in 1986 opgerichte SADWU, is een bundeling van dienstbodenorganisaties en telt 55.000 leden. Met SADWU willen dienstbodes wettelijke regelingen afdwingen ter verbetering van hun arbeidsomstandigheden en beloning, hun geïsoleerde posities doorbreken, en bekendheid geven aan hun slechte werk- en levensomstandigheden. SADWU heeft zich aangesloten bij de grote vakbondsfederatie COSATU.

Steun de Zuidafrikaanse Vrouwenstrijd

Voor organisaties als SADWU, en FEDTRAW is steun van essentieel belang. Om deze campagne te laten slagen wil de vrouwengroep van het

Komitee Zuidelijk Afrika zoveel mogelijk vrouwenorganisaties vragen deze actief te steunen. Door informatie te verspreiden over de vrouwen-campagne, door fondsen te werven, regionale media te benaderen, i.s.m. andere vrouwenorganisaties (aan de organisatie van) regionale bijeenkomsten deel te nemen, plaatselijke acties te voeren etc. kan de voorjaarscampagne een succes worden.

Vrouwen van SADWU en FEDTRAW zijn uitgenodigd om bij het van start gaan van de campagne aanwezig te zijn. Het ligt in de bedoeling dat na de regionale acht maart-vieringen, op plaatselijk niveau, tal van activiteiten ondernomen worden. Zoals het verspreiden van pamfletten op markten, het organiseren van informatieve bijeenkomsten (filmavonden, een politiek café), of feesten, braderieën, sponsorlopen, tentoonstellingen en veilingen, waarbij de opbrengst bestemd is voor bovenstaande vrouwenorganisaties. Financiële steun voor deze organisaties zal via het Bevrijdingsfonds van het KZA worden ingezameld.

De steuncampagne voor Zuidafrikaanse vrouwenorganisaties is een onderdeel van de grote campagne die in het voorjaar georganiseerd zal worden door het KZA i.s.m. de Anti-Apartheids Beweging Nederland.

In juni zal een uit tal van activiteiten bestaande tiendaagse voor het ANC gehouden worden. Een landelijke Anti-apartheids-demonstratie vormt het hoogtepunt van de campagne. (Zie de vorige Bevrijding.)

Voor meer informatie over de campagne voor Zuidafrikaanse vrouwenorganisaties, het bestellen van informatie-materiaal over de Zuidafrikaanse vrouwenorganisaties en voor het doorgeven van de door U opgezette activiteiten, kunt U bellen naar het KZA: 020-270801 en vragen naar Vera Popma, Madeleine Maurick of Jeannine van Dijck.

Acht maart bijeenkomsten en andere activiteiten ten behoeve van de Zuidafrikaanse vrouwenorganisaties

5 maart Heerenveen, contactvrouw Aukje van der Vlis, 05130-225768 (r.)

8 maart Alkmaar, contactvrouw Stans Loman, 072-117206

8 maart Amsterdam-Noord, contactvrouw Monique van Veldhuizen, 020-324900

8 maart Amsterdam, contactvrouw Jet van Rijswijk, 020-252066 of Monique 020-324900

8 maart Amsterdam-Spaarndammerbuurt, contactvrouw Tony Mulder, 020-829773

8 maart Enschede, contactvrouw Christine van der Heide, 053- 613195

8 maart Middelburg, contactvrouw Amor Bouwer, 01189-2879 (r.)

12 maart Waddinxveen, contactvrouw Lotty van der Berg, 01828-14485 (r.)

(r. = bijeenkomst met regionaal karakter)

Frans Janssen

Een voorkeur voor crisismanagement

Het landelijk Partij-bestuur van de PSP is een duiventil. De bestuurders vliegen met een grote regelmaat in en welhaast nog vaker uit het partijgebouw. De laatste tien jaar moet het aantal partijgenoten dat deel heeft uitgemaakt van het PPS-bestuur het getal van 100 ruim overschrijden.

Er is maar één man die al die lieden heeft zien komen en gaan. Het betreft de 35-jarige Frans Janssen. Eigenlijk had de oorspronkelijk uit het Limburgse Peeldorp Helden afkomstige Janssen met ingang van de nieuwe bestuursperiode een punt willen zetten achter zijn werkzaamheden in Amsterdam. Op het laatste PSP-congres in Dordrecht echter werd hij op het laatste moment van verschillende kanten opnieuw gecandideerd als penningmeester en vervolgens gekozen. Reden voor Janssen om alsnog een periode van twee jaar of daaromtrent vast te knopen aan zijn al respectabele staat van dienst.

Frans Janssen, afkomstig uit een omvangrijk boerengezin bracht in zijn jonge jaren eerst nog drie jaar op het seminarie door alvorens in 1971 af te reizen naar Utrecht om daar wiskunde te studeren. Een jaar later meldde hij zich aan bij de lokale afdeling van de PSP waar men al snel onderkende een geschikte kandidaat penningmeester in huis te hebben. Het werd de eerste functie van Janssen in de PSP. Na verloop van tijd werd hij voorzitter van de afdeling Utrecht. In 1977 bestond de PSP 20 jaar en dat werd gevierd met een manifestatie in de Jaarbeurshallen. Het was een grote organisatorische klus waarbij Janssen de handen duchtig liet wapperen. Zijn talent was toen landelijk al opgevallen nadat hij de kwakkelende verkiezingscampagne van dat jaar vanuit het PSP-pand in Utrecht nieuw leven had ingeblazen. Eind 1977 werd Janssen voor de eerste keer gekozen in het landelijk bestuur. Overigens maakte hij op dat moment al ruim een jaar deel uit van het landelijk stichtingsbestuur van de PSP-jongeren.

De afdeling Utrecht was in die tijd binnen de vaderlandse pacifistische verhoudingen een tamelijk oppositionele club. Men verzette zich ondermeer heftig tegen allerlei pogingen die werden ondernomen om de PSP in een groter progressief verband te bundelen. Utrecht stond voor een zelfstandige PSP en Frans Janssen was van dat standpunt een prominent vertegenwoordiger.

Inzicht

Inmiddels is Frans Janssen een even overtuigd voorstander van verregaande vormen van samenwerking van de PSP met andere radicaal-linkse groeperingen. Die verandering van inzicht is niet zozeer een geleidelijk proces geweest. Janssen: "Bij mij kwam het keerpunt rond 1983. De doorbraak van de PSP bleef uit en met name ook de programma's van CPN en PPR gaven aanleiding om mogelijkheden tot samenwerking serieus te gaan overwegen. Men gaat steeds meer verlangen dat de PSP ook iets bereikt en niet meer alleen de juiste standpunten uitdraagt."

Ook de functie van roepstoeter die de PSP jarenlang in het parlement heeft gehad en die in feite neerkwam op het geven van een podium aan allerlei minderheden en actiegroepen is in de ogen van Janssen in feite overbodig geworden: "Bijna elke actiegroep komt tegenwoordig via de media toch ruimschoots aan bod. Die hebben de PSP echt niet meer nodig om in het parlement hun standpunten uit te dragen."

Volgens Frans Janssen hebben er in alle drie de radicaal-linkse partijen – PSP, PPR en CPN – dusdanige veranderingen plaatsgevonden, dat het buitengewoon realistisch zou zijn om in de

nabije toekomst de krachten te bundelen.

Janssen: "Het netto-effect van die veranderingen is toch dat de verschillen enorm zijn afgenomen."

Daar komt voor de penningmeester nog bij dat hij de laatste jaren nogal wat moeite heeft met de programma's van de PSP en dan met name wat betreft het sociaal-economisch terrein.

Janssen: "Dat onderdeel van het programma is verre van uitvoerbaar. Neem nu het onderdeel van de arbeidstijdverkorting naar 25 uur per week in vier jaar tijd. Dat is een onuitvoerbaar optie waarmee de PSP zich in mijn ogen buiten de discussie stelt die over dat onderwerp wordt gevoerd."

Ondenikbaar

De suggestie dat Janssen zich wellicht beter zou kunnen vinden in de sociaal-economische standpunten van de PvdA wijst hij als niet ter zake van de hand: "De PvdA gaat op veel terreinen juist weer lang niet ver genoeg en daar komt nog bij dat de PvdA ook uit milieu- en pacifistische overwegingen voor mij geen denkbare keuze is."

Eigenlijk voelt Janssen zich naar eigen zeggen sinds 1985 niet meer echt thuis bij de PSP, een gevoel dat voor die tijd wel sterk had.

Janssen: "Als de PSP, de PPR en de CPN morgen zouden besluiten bij elkaar te gaan zitten, dan zou ik in die nieuwe samenstelling even moeilijk of makkelijk functioneren als ik nu in de PSP doe."

In het recente verleden heeft Janssen een voor-aanstaande rol gespeeld bij de discussies die binnen en buiten de PSP werden gevoerd over mogelijke vormen van samenwerking. Daarmee oogstte hij niet alleen waardering maar ook behoorlijk wat kritiek. Toen de PSP halverwege 1985 koos voor zelfstandige deelname aan de volgende verkiezingen hield Janssen het wat dat betreft enigszins voor gezien: "Ik vond toen dat ik even genoeg de kop van Jut was geweest waarop geslagen kon worden. Daar moest men maar iemand anders voor zoeken."

Het was overigens geen reden om af te haken als partijbestuurder. Dat had ook veel te maken met de interesse van Janssen voor de benarde financiële situatie waarin de PSP in toenemende mate kwam te verkeren. Er was een zwaar verlies aan leden en dat had grote gevolgen voor het huishoudboekje van de partij. Als penningmeester heeft Frans Janssen de zaken de laatste twee jaar fors aangepakt. Er moest stevig bezuinigd worden en omdat een belangrijk deel van de partijfinanciën opgingen aan personele lasten, hadden die bezuinigingen tot gevolg dat nogal wat betaalde banen binnen de PSP verloren gingen. Dat waren geen populaire maatregelen

INTERVIEW

FOTO: HAPE SMEELE

maar in de ogen van Janssen waren ze wel onontkoombaar. Janssen: "Ik denk dat toch veel mensen het idee hebben dat ik de financiën de laatste twee jaar goed gedaan heb. En omdat de financieel inhoudelijke operatie niet mag verzanden, heb ik toch maar besloten om door te gaan als penningmeester. Als de daling van het aantal leden van de PSP doorgaat in de richting van de 3000 zal de partij moeten terugvallen op een vrijwilligersorganisatie. En ik zie die daling voorlopig nog niet ophouden. Een van de belangrijkste zaken voor de PSP is dan ook de bereidheid van de leden om dat vrijwilligerswerk te doen. Als het gemotiveerde mensen zijn, die bereid zijn te werken, houd ik het voor mogelijk om met een paar vrijwilligers de ledenadministratie te doen."

Argumenten

Binnen de PSP bestaat nogal eens de neiging om moeilijke besluiten uit te stellen. Wat de financiën betreft zal Frans Janssen daar niet aan meedoen. Als hij een besluit wenst over een bepaalde kwestie, dan moet dat er ook komen. Als het niet in het partijbestuur is, dan maar in de partijraad.

Frans Janssen: "Als mensen het beeld hebben van mij, als iemand die vasthoudt aan z'n standpunten, dan klopt dat wel."

Janssen heeft er ook een hekel aan dat er nogal eens gekeken wordt – zeker op PB-niveau – naar wie wat zegt om vervolgens te reageren.

Janssen: "Ik ben vrijwel uitsluitend geïnteresseerd in argumenten, niet in het simpele feit of een bepaalde persoon ergens voor of tegen is."

Aan de bereidheid om naar argumenten te luisteren heeft het de laatste periode nog wel eens ontbroken in het PB. Janssen: "Een PB functioneert alleen als er een meerderheid is van mensen die dingen willen laten lopen en af willen handelen." Het huidige PB ziet hij als een forse verbetering vergeleken met het vorige en over de nieuwe voorzitter Saar Boerlage en haar manier van werken is hij redelijk optimistisch: "Op zich heeft het wel z'n charme om iemand te hebben die echt nergens verstand van heeft, hoewel je regelmatig je tenen samenknijpt. Ik heb het dan over het interne functioneren van de PSP. Saar kent allerlei ingesleten organisatorische gewoonten niet en gaat er wat dat betreft fris tegenaan. politiek gezien is zij voor mij een onbeschreven blad."

En over de uitspraak van Saar Boerlage dat het praten over samenwerking nu maar een tijdje

Themadag vredespolitiek

Pacifisme is geen aangeboren ziekte of afwijking

Op zaterdag 13 februari organiseerde de Themagroep Vredesvraagstukken van de PSP een landelijke themadag. Het onderwerp van de dag was: "vredespolitiek na het INF-akkoord: ontspanning of oorlogsvoorbereiding". Bij voorbaat was al voldoende discussiestof verzekerd door de aanwezigheid van sprekers van enerzijds het IKV en anderzijds AMOK. Een dikke twintig pacifisten en pacifistes togen uit alle hoeken van het land naar eetcafé De Baas in Utrecht. Daar luisterden zij naar de inleiders en discussiëerden over diverse ideeën over de perspectieven van de vredesbeweging en de mogelijke rol van de PSP daarbij. Een impressie.

Uitgangspunt voor de themadag vormde het recente INF-akkoord, de afschaffing van de op land geplaatste kruisraketten en dergelijke. De in het thema besloten vraag was of de vredesbeweging zich nu het beste kan gaan richten op verdergaande ontspanning tussen Oost en West, dan wel op de onverminderd doorgaande oorlogsvoorbereiding die tegelijk plaatsvindt. De twee uitgenodigde sprekers, Huub Jaspers van het Anti-Militaristies Onderzoeks Kollektief (AMOK) en Gied ten Berge, medewerker bij het IKV en jaren geleden politiek secretaris vredesvraagstukken van de PSP, zouden deze verschillende invalshoeken belichten.

INF-akkoord: geen afschaffing

Huub Jaspers van AMOK begon zijn verhaal met de stelling dat het met de nieuwe ontspanning wel net zo zal meevallen als met de nieuwe koude oorlog van enkele jaren geleden. Aanwijzing daarvoor is dat na de diverse verdragen uit de 70'er jaren de wapenrace gewoon doorging. Ontspanningspolitiek lijkt haast onmogelijk zonder gelijktijdig oorlogsvoorbereiding (het omgekeerde geldt ook).

Huub Jaspers stelde dat het INF-akkoord een uiterst beperkt akkoord is. Niet alleen betreft het maar 3% van het totale kernwapenarsenaal, belangrijker is dat het niet waar is dat een hele categorie wapens nu wordt afgeschaft. Het gaat alleen om enkele honderden op land gebaseerde raketten, waarvan de meesten aan Russische kant. Zo is de VS druk bezig ongeveer 8000 nieuwe kruisraketten op te stellen. De ene helft komt onder vliegtuigen, de rest komt op schepen. "De kruisraketten vermenigvuldigen zich als Australische komijnen", aldus Jaspers. Het Oostblok stelt daar haast niets tegenover. Ook de 3% minder atoomwapens is vertekend. De raketthulzen worden wel gesloopt, maar de kernkoppen zullen opnieuw worden gebruikt. Huub Jaspers twijfelt ook aan de halvering van de strategische raketten. Immers SDI wordt effectiever als er minder Russische raketten zijn. Hij ziet in het INF-akkoord geen opstap naar ontspanning maar een impuls voor nieuwe bewapeningsrondes, zowel kwalitatief als kwantitatief. Bestaande kernwapens worden verbeterd. Zo komen er mini-kruisraketten voor de F-16 straaljagers, nieuwe munitie voor atoomkanonnen en misschien kernkoppen voor de MLRS-raketwerper. Volgens hem is het INF-akkoord niet afgedwongen door de vredesbeweging maar gevolg van top-politieke onderonsjes. Daarom pleit hij voor eenzijdige ontwapening en ter discussie stellen van het NAVO-lidmaatschap. Hij besluit: "de bewapenaars weten het al wel, alleen wij nog niet".

FOTO: HAPE SMEELE

Ontspanning en demilitarisering

Gied ten Berge van het IKV stelt dat de vredesbeweging moet inspelen op veranderingen in de Oost-West, West-West en Oost-Oost-verhoudingen en wat die kunnen betekenen voor verdere ontspanning. Hij constateert een voortschrijdend proces van ont-ideologisering van de Oost-West tegenstelling. Europa is geen twist-appel meer van de supermachten. Het INF-akkoord past in een bewapeningsritueel. De INF-wapens worden even gemakkelijk weggehaald als ze gekomen zijn, net zoals verkettering en vriendelijkheid tussen VS en SU elkaar afwisselen. Gied ten Berge denkt dat bij hen andere belangen dan Europa bovenaan de agenda staan. Bijvoorbeeld het belang van Rusland en Oost-Europa om economisch uit het slop te geraken. Dit alles heeft gevolgen voor ontspanningspolitiek. Er ontstaat een belang bij opheffing van de Oost-West deling. Handhaving betekent instandhouding van tegenstellingen en dus dure bewapening. Ten Berge bepleit een samenhangend anti-delingsbeleid. Hij ziet wel iets in een economisch steunprogramma voor het Oostblok: opheffing van uitvoerbelemmeringen (het Westen kan zijn overproductie kwijt), bijdragen aan milieutechnologie en dergelijke daar en meer culturele banden zodat kritische stromen meer aan de bak komen. Een geringere scheiding van de veiligheidsbelangen zou kunnen leiden tot demilitarisering: de NAVO-strategie van flexible response ontvalt dan de ideologische grondslag. Het Amerikaanse begrotingtekort moet onvermijdelijk tot defensiebezuinigingen leiden, dat zou ook in Europa een vervolg moeten krijgen. Dat kan tweezijdig, omdat ook de Sovjet-Unie daar groot belang bij heeft. Hij bepleit terugtrekking van VS- en SU-troepen uit Europa als uitwerking. Op ecologisch terrein ziet Gied ten Berge ook groeiende toenadering. Immers zure regen en atoomneerslag houden niet op bij de landsgrenzen. Afgrendeling tussen Oost en West is dan ook voor beiden slecht. Tenslotte werkt hij een 5-punten plan voor demilitarisering uit:

1. Opheffing van de nucleaire gijzeling en ruimte

- voor nieuwe nulopties;
2. Verlaging defensie-uitgaven aan beide kanten;
3. Afbouw bestaande veiligheidsstructuren: terugtrekking VS/SU-troepen uit Europa;
4. Vertrouwenwekkende maatregelen waardoor ideologische tegenstellingen nog ridiculer worden;
5. Geen militaire verzelfstandiging van Europa.

Realisme en nuances

Hierna barst, na een lunchpauze, de discussie los. Het begint voorzichtig met de vraag of vermindering van Oost-West spanning tot versterking van de Noord-Zuid tegenstelling zou kunnen leiden. Die vrees lijkt niet irreal. Maar al snel komt de vraag of de gewenste afbouw van bestaande militaire structuren ook een nee tegen de NAVO betekent. Het IKV vindt van niet, want Nederland uit de NAVO wil niet zeggen Nederland uit Europa. En een Europese defensiemacht is misschien nog slechter dan de NAVO. Bovendien ligt nee tegen de NAVO slechter in de publieke opinie dan nee tegen kernwapens. Huub Jaspers (AMOK) vindt dat een anti-NAVO eis ruimte geeft voor eigen profilering en geen gevaar oplevert voor brede coalities. Gied ten Berge stelt dat de anti-NAVO eis niet realistisch is vanwege de schizofrenie tussen ontspanning en meer defensie. Sommige PSP'ers vinden dat het anti-NAVO standpunt van de PSP teveel begint bij het eindpunt maar niet vertelt hoe het te bereiken is. Ook onderschatten we het gevoel dat de meeste mensen zich met de NAVO veilig voelen. Daartegenover staat dat je niet om de NAVO heen kan, al was het maar omdat de PvdA zo'n naïef vertrouwen heeft in de stuurbaarheid van de NAVO. Bovendien is er een tegenstrijdigheid tussen het gevoel van veiligheid binnen de NAVO en dat van onveiligheid door de NAVO-politiek. Er zijn nuances op dit thema dus. Volgend discussiethema is het verband tussen het INF-akkoord en de vredesstrijd. Ten Berge vindt dat een nonsense-discussie. Het INF-akkoord is zeker geen nederlaag voor de vredesbeweging. Hij vindt wel dat de vredesbeweging beter af is als zij voorstellen doet dan als ze eisen stelt. De radicaliteit van de eis zou geen norm moeten zijn, en me moeten minder fatalistisch zijn. Een aantal aanwezigen vindt dat het AMOK-verhaal een machteloos gevoel geeft. Je zoekt liever iets perspectiefvols in plaats van alleen maar tegen een blinde muur op te lopen. Toch blijft de vraag open waaraan we dan de inspiratie moeten ontleen om steeds door te gaan.

Analyses gewenst

Het voorgaande wekt bij velen een behoefte aan analyse, naast het formuleren van doelen. Wat te doen met het gegeven dat een INF-akkoord de werkelijke belangen van de bewapenaars niet schaadt? Hoe maak je je politieke doelstellingen toegankelijk voor een breder publiek. Geconstateerd wordt door velen dat deelsuccessen toch essentieel zijn om de motivatie erin te houden. Hoe voorkom je dat het werk blijft steken in reageren op alles wat nieuw is? Verschillende deelnemers vinden dat analyses niet genoeg zijn, maar dat er ook voor de kortere termijn politieke alternatieven moeten worden gepresenteerd. (Bijv. defensieve verdediging of bestrijding WEU.) Die alternatieven zouden geen doel maar middel moeten zijn van onze politiek, dat alles vanuit een eigen visie. Ook PSP-voorzitter Saar Boerlage onderschrijft de noodzaak van meer analyse van het verband tussen doel en middel. Op dit punt wordt de discussie afgesloten. Het is een begin, waar we mee verder kunnen. Zo eindigt een discussiedag met een open einde, een geslaagd begin dat om een vervolg vraagt.

PSP Tilburg: Links Akkoord Verlamme

"De afgelopen paar jaar heeft de afdeling Tilburg van de PSP een enigszins kwakkelend bestaan geleid. Het bestuur kon nog maar minimaal worden bememd en de afdelingsvergaderingen werden buiten die paar bestuursleden en het handjevol overige "beroepspolitici" niet door gewone leden bezocht. Dientengevolge werden de afdelingsactiviteiten teruggebracht tot een status quo die in de wandeling wordt aangeduid als "het op de winkel passen"."

Het bovenstaande citaat is afkomstig uit de inleiding bij de doelstellingen die een nieuw te kiezen bestuur voor de PSP in Tilburg onlangs het licht deed zien. Uit het stuk blijkt dat men er in Tilburg weer heil in ziet om als zelfstandige PSP-afdeling aan de weg te gaan timmeren. Het vijftal partijgenoten dat het nieuwe bestuur vormt ziet de komende twee jaar – tot aan de volgende locale en kamerverkiezingen – als cruciale jaren voor het voortbestaan van de PSP ter plaatse en is dientengevolge van mening dat de eigen afdeling zich sterker zal moeten profileren dan tot op heden het geval was.

Dat is enigermate opmerkelijk omdat sinds de vorige verkiezingen voor een gemeenteraad in Tilburg, een driemansfractie onder de naam Links Akkoord functioneert. Van die fractie maken twee PSP'ers deel uit. Betekent een en ander dat het afdelingsbestuur wil breken met dat samenwerkingsverband van PSP, PPR en CPN?

Afdelingsvoorzitter Marijke Jonkers (25) ; "Nee, dat is nou niet direct de bedoeling. Maar het moet hier in Tilburg wel anders dan het de laatste twee jaar gegaan is. Als PSP hebben we nog steeds bijna 120 leden, die wil ik gewoon zien. Nu lijkt het wel alsof je voor niks werkt, alsof je de dingen voor niks organiseert. Ook in de samenwerking binnen Links Akkoord. Er blijkt dat er wel valt samen te werken met PPR en CPN maar dan alleen met praktische zaken. Ik vind de inhoudelijk politieke samenwerking veel belangrijker maar dat zit er niet in. Daarom zeg ik : nu moeten we het maar weer eens een tijdje als PSP proberen."

Bestuurslid Alex Stroom (34) ; "Vooral inhoudelijk moeten we veranderen. We moeten zorgen dat de PSP hier weer een echt gezicht krijgt, dat de achterban je weer ziet. In Tilburg valt hooguit in de plaatselijke krant nog iets te lezen over wat de fractie doet – en die heet Links Akkoord – maar wat de PSP inhoudelijk voorstelt weet bijna niemand meer. Dat moet anders. Wij als PSP-afdeling moeten duidelijke standpunten gaan innemen over stadspolitiek maar ook over gewestelijke en landelijke zaken. We moeten de communicatiepaden weer gaan benutten die de laatste paar jaar zijn verwaterd."

oeverloos

Zo'n "communicatiepad" was bijvoorbeeld het Tilburgse afdelingsblad OPSPRAAK dat jarenlang maandelijks bij de leden in de bus viel. Het was een heel aardig blad en bevatte alle informatie die een Tilburgse PSP moest hebben. Daarnaast werd er veel en soms ook oeverloos gediscussieerd over alle mogelijke onderwerpen. Het blad kende een aantal vaste rebricisten die van tijd tot tijd voor de nodige opschudding zorgden vanwege hun "afwijkende" opstelling. Dat wilde nogal eens tot vormen van rellerigheid leiden. Maar OPSPRAAK was buitengewoon populair onder de leden en werd goed gelezen.

Toen ruim twee jaar gelden het samenwerkingsverband Links Akkoord van PSP, PPR en CPN van de grond kwam, werd het idee geopperd ook een gezamenlijk blad op poten te zetten dat de eigen regelmatige afdelingspost van de drie partijen zou moeten vervangen. Na de nodige vijven en zessen resulteerde dat in het periodiek NIEUWLAND, kritisch tijdschrift voor Tilburg. Van dat blad verschenen zeer onregelmatig uit-

eindelijk vijf nummers voordat het weer een zachte dood stierf. Praktische problemen vormden de directe aanleiding tot het verscheiden maar aan het blad kleefde vanaf het begin een heel groot bezwaar ; geen pacifist, radikaal of communist herkende er zich in en al snel las geen mens het blad meer.

heimwee

Het nieuwe PSP-bestuur in Tilburg wordt nu verteerd door grote heimwee naar het eigen oude en vertrouwde afdelingsperiodiek en onderzoekt de mogelijkheden om OPSPRAAK te reanimeren. Veel zal daarbij afhangen van de financiële mogelijkheden die er zijn om dat verlangen te bekostigen. Hoewel de afdelingspenningen inmiddels weer uitstekend op orde zijn, blijft het uitkijken. Een taak die overigens wel is toevertrouwd aan de senior van het Tilburgse bestuur, penningmeester Wil van Sprang (48). Van Sprang had bij zijn aantreden te maken met twee enorme problemen. Enerzijds holde de afdeling in ledental achteruit ; van ruim 250 leden naar het huidige bestand van rond de 115. Dat scheelde een substantieel deel van de landelijke afdracht. Daarnaast moest hij zien zicht te krijgen op de letterlijk onbeschrijfelijke chaos die zijn voorganger had achtergelaten. Van Sprang – een uiterst mild mens – wil er eigenlijk liever niet over praten maar na enig aandringen karakteriseert hij het beleid van de man die hij moest opvolgen als "wanbeleid in de allerergste zin". Het blijft een eufemisme want in het Tilburgse is het een publiek geheim dat de bedoelde, inmiddels gerooyeerde, afdelingsbestuurder er met de kas vandoor is gegaan. De man voerde een dubbele boekhouding met potlood. Van Sprang kreeg uiteindelijk weer enige lijn in de boeken, een operatie die men alom bewonderend heeft gadeslagen.

Wil van Sprang is een warm voorstander van een nieuwe, zelfstandiger koers die zijn partij in Tilburg wil gaan varen.

Van Sprang ; "Ik ben nog steeds lid van de PSP en dat wil ik voorlopig blijven omdat ik vind dat de PSP niet hetzelfde is als de PPR of de CPN. Ik heb het idee dat de PPR wat te vriendelijk is, niet genoeg van uitersten houdt. Waarschijnlijk omdat die mensen afkomstig zijn uit de oude KVP-hoek. En wat de CPN hier in Tilburg eigenlijk voorstelt, dat weet ik niet."

afstand

Jarenlang heeft de PSP in Tilburg oppositie gevoerd met een raadszetel. Die zetel was overigens kwalitatief altijd goed bezet. Zo begon bijvoorbeeld Wilbert Willems zijn carrière op het Tilburgse pluche. Jeroen de Brouwer was een

andere jarenlange pacifist in de Tilburgse volksvertegenwoordiging. Wil van Sprang kon zich over het algemeen uitstekend vinden in de werkwijze van de raadsleden. Hij was daar als lid van de steunfractie ook nauw bij betrokken. Nu is dat niet meer het geval en maakt van Sprang zich wel eens zorgen over de locale parlementaire gedragingen van zijn partijgenoten. Van Sprang ; " Ik vind bijvoorbeeld dat we hier veel meer afstand moeten nemen van de PvdA. Ik heb het gevoel dat onze huidige gemeenteraadsleden daar niet altijd in slagen, om er ook inhoudelijk afstand van te nemen. Ik heb m'n twijfels over het huidige functioneren van onze gemeenteraadsleden."

Het anders omgaan met de Tilburgse PvdA is een van de specifiek omschreven doelen van het nieuwe PSP-bestuur. Dat is niet verwonderlijk als men weet dat de PvdA in Tilburg samen met het CDA een college vormt waaraan beide partijen drie wethouders leveren. Die coalitie wordt in de raad gesteund door 29 van de in totaal 39 beschikbare zetels. Geen enkele andere partij krijgt ook maar een vinger tussen de deur. De PvdA heeft zich inmiddels ontpopt als kampioen van de bezuinigingen. Grote delen van de sociale infrastructuur in de midden-Brabantse gemeente zijn al weggesaneerd. Tegelijkertijd worden er miljoenen besteed aan allerlei grootschalige projecten die tot doel hebben het image van de stad op te vijzelen. Ondertussen leeft bijna een derde van de Tilburgse populatie rond het bestaansminimum.

verlamme

Mark Mol is het jongste bestuurslid van de afdeling. Met zijn 24 jaar is hij zo'n twee jaar PSP-lid. Ook hij hecht sterk aan de eigen PSP-identiteit. Mol ; "Ik vind het heel belangrijk dat de PSP hier haar eigen geluid weer laat horen. De PSP staat voor heel specifieke dingen. Ik vind dat je niet moet proberen zoveel mogelijk getalsmatige politieke macht te krijgen als je daardoor je eigen gezicht verwaarloost. Dat is hier de laatste jaren zeker gebeurd. Waarschijnlijk werkt de constructie van Links Akkoord een beetje verlamme, je krijgt als PSP de neiging je gezicht te verliezen."

Volgens de lokale bestuurders moet de PSP het dus weer zelf gaan doen. Daarvoor moet je niet alleen naar buiten reageren – vinden ze – op alle mogelijke zaken die zich voordoen maar dien je ook actief deel te nemen aan de processen die zich in eigen kring afspelen. Zo was onlangs Jan Gravenstein in Tilburg te gast. Gravenstein kwam namens de commissie die binnen de PSP de socialisme-discussie begeleidt. Het werd een geanimeerde en informatieve bijeenkomst die helaas door te weinig Tilburgse leden werd bezocht. Dat was volgens het bestuur overigens geen reden om bij de pakken neer te zitten. Men is niet gewend aan dit soort bijzondere praktijken, was de conclusie. Voor 22 maart aanstaande hoopt men op een ruimere opkomst . Dan is Saar Boerlage in Tilburg te gast om uitleg te geven over haar ideeën en in te gaan op vragen die leven in de achterban. Het Tilburgse afdelingsbestuur vertrouwt erop dat veel plaatselijke pacifisten van die gelegenheid gebruik zullen maken.

lente

Overigens zijn volgens het bestuur de eerste reacties op de nieuwe plannen erg bemoedigend. Men heeft er in de afdelingswinkel in ieder geval weer eensgezind trek in. Er wordt niet meer gepraat over verlamme tijdgeesten en andere potentiële doodslaanders van activiteit. Men gaat welgemoed aan de slag. En dat alles onder het motto : een nieuwe lente, een vertrouwd geluid.

Rutger van Santen

Dienstweigeraar van de Klashorst

Een hardloper tegen het racisme

Met de opkomst van de anti-kernwapenbeweging, bloeiden tal van andere vredesinitiatieven op. Vele vaak verrassend originele acties werden bedacht en uitgevoerd in bijna iedere uithoek van Nederland.

Nu Reagan en Gorbatsjow het verdrag getekend hebben, waarin bepaald wordt dat de nieuwe generatie kernwapens niet geplaatst worden is de vredesbeweging op een dood punt beland. Veel mensen haken af en de overgeblevenen discussiëren heel wat af over de vraag: "Hoe nu verder?"

Voor Arthur J. van de Klashorst jr. lijkt er niets aan de hand. Ideeën zat en veel acties die nog uitgevoerd moeten worden. Samen met o.a. de PSP-afdeling IJmond organiseert hij op zaterdag 19 maart a.s. een manifestatie onder het motto "leger dat leger". Ook in deze manifestatie is plaats ingeruimd voor discussie. Inderdaad, over de vraag hoe het nu verder moet met de vredesbeweging na het I.N.F.-akkoord. Maar daarnaast is de manifestatie ook bedoeld om inspiratie en motivatie op te doen om verder te gaan met de strijd tegen het militarisme.

De manifestatie is de afronding van een reeks actiedagen die Arthur J. van de Klashorst op 14 december 1987 om 6.45 uur startte.

Op dat moment had Arthur er veertien maanden vervangende dienstplicht op zitten. Hij werkte als schoonmaker in het Rode Kruis Ziekenhuis van Beverwijk. Hoe nuttig en nodig dat werk ook is: Arthur stopte ermee, omdat het werk niets met vredeswerk te maken had. Daar komt bij dat Arthur, en niet alleen hij, het belachelijk vindt, dat de vervangende dienstplicht vier maanden en twintig dagen langer duurt dan de militaire dienstplicht.

"Het is banaal, vernederend en absurd dat je je moet verantwoorden als je niet in dienst wilt, terwijl als je er wel in wilt je kennelijk geen geweten hoeft te hebben. Als straf voor geweten moet je ook nog eens vier maanden en twintig dagen langer dienen dan een soldaat."

Die langere tijd is ingevoerd omdat jongens die weigeren niet op herhalingsoefening hoeven, over iets meer vrije tijd beschikken o.a. omdat ze thuis wonen, waardoor ze meer tijd hebben voor sociale activiteiten.

Enkele jaren geleden diende PSP-kamerlid Wilbert Willems een wetsvoorstel in waarin gelijkstelling werd bepleit tussen vervangende en militaire dienstplicht. Pax Christi, het FNV, de CDA-jongeren en Europarlementariërs van het CDA steunden het voorstel. Echter toen de Tweede Kamer het behandelde liet het CDA het afweten.

Rummycub

Het werkweigeren is niet nieuw in Nederland. Eind jaren zeventig startte Fred Otten de eerste werkweiger-actie. Hij weigerde een periode van vijf maanden zijn vervangende dienstplicht te doen.

In de afgelopen tien jaar hebben zo'n 250 dienstweigeraars uit protest hun vervangende dienstplicht vroegtijdig beëindigd.; zij hebben dat veelal moeten bekopen met een gevangenisstraf.

In de periode van de werkweigeren ontvangt de weigeraar geen loon en/of uitkering. Wel kan hij een baan zoeken, maar voor iemand met een gevangenisstraf in het vooruitzicht is het erg moeilijk om aan de slag te komen.

Arthur heeft die problemen niet. Hij wil zijn tijd principieel vullen met vredeswerk.

Hij loopt met genoeg plannen rond. Ideeën die voor en tijdens zijn werk in het ziekenhuis ontstaan zijn.

Vanaf de vierde klas HAVO besteedt Arthur bijna al zijn tijd aan het vredeswerk. Zijn vervangende dienstplicht had hij dan ook graag daaraan be-

FOTO: HAPE SMEELE

steed. Het IKV vond hem te radicaal en verder waren er nauwelijks mogelijkheden. Bij de blindenbibliotheek in Amsterdam en Den Haag waren enkele mogelijkheden maar dat werd niets. In Zaandam bracht Arthur vredeskranten rond toen hij in contact kwam met iemand die blind was. Van de Klashorst leerde zichzelf braille en vertaalde de vredeskrant. Van het een kwam het ander: hij bedacht een rummycubspel voor blinden en slechtzienden. Er werd octrooi op aangevraagd en er zijn gesprekken met een fabrikant om het spel op de markt te brengen. Een eventuele winst investeert hij in het goede doel: vredesstickers, -affiches en andere activiteiten.

Op de agenda staan nog het vervaardigen van een aantal exemplaren van het spel voor verschillende blindeninstituten in Nederland en een ziekenhuis in Vietnam. Verder zit er behalve een braille versie van vier op een rij ook een scrabble voor blinden aan te komen en verschijnt er een gloednieuw denkspel. Maar daar kan en wil hij niets over kwijt, zolang er nog geen octrooi is aangevraagd.

Een van de hoogtepunten in zijn vredeswerk is het vertalen van een boek van de Amerikaanse vredesactiviste Helen Caldicott in braille. Arthur

Manifestatie

De manifestatie van 19 maart a.s. in de Oude Slof in Beverwijk heeft als motto "Leger dat leger". De manifestatie wordt georganiseerd door de steungroep Arthur. Deze groep is samengesteld uit mensen van groepen waarin Arthur participeert: de PSP, BONK, Vredesplatform, Wereldwinkel en de kritische gemeente IJmond. De manifestatie is bedoeld als ondersteuning van Arthur, maar ook om de individuele actie te verbreden.

Het ochtendgedeelte staat in het teken van alle vormen van dienstweigeren.

's Middags zijn er vier sprekers, Arthur houdt een persoonlijk verhaal over zijn werk in het ziekenhuis en zijn keuze voor het werkweigeren. Wilbert Willems praat over de achtergronden van zijn wetsvoorstel, Wim Leenman over bewapening en derde wereld en Sienie Strikwerda over het perspectief van de vredesbeweging.

schreef het haar en een dag voordat hij zijn vervangende dienstplicht begon kreeg hij antwoord: een mooie opsteker.

Daarnaast werkt Arthur in de wereldwinkel, neemt deel aan acties tegen kernenergie, zit in BONK en helpt een geestelijk gehandicapte buurjongen met therapie.

Een gedreven jongen die als enige ontspanning heeft om de dag drie kilometer hardlopen en journaal kijken.

HENRI VAN WEZEL

vervolg van pagina 5

verboden moet worden: "Er valt natuurlijk niets te verbieden. Die discussie is gewoon actueel en ook al wil het hele PB dat niet, zoiets komt toch op de agenda. Ik zal er niet het voortouw in nemen maar als het zich zo ontwikkelt zal ik het warm steunen. Daarom ben ik ook blij met het verhaal dat Andrée van Es hield vlak voor het congres.

Crisismanagement

Op het persoonlijke vlak is Frans Janssen ook weer begonnen aan een nieuw hoofdstuk. Sinds september 1987 studeert hij in Amsterdam economie. Na het afsluiten van die studie hoopt hij in die sector ook werk te vinden. Zijn voorkeur gaat uit naar het financieel crisismanagement en de belastingen. In dezelfde sfeer kan hij voorlopig binnen de PSP nog stevig aan de slag. Een belangrijke ambitie van Janssen is om in het laatste jaar van zijn penningmeesterschap – zeg maar 1989 – een opvolg(st)er – in te werken die vervolgens goed onderlegd in 1990 de fakkel kan overnemen. Wellicht dat Frans Janssen dan wat meer tijd kan gaan besteden aan het fietsen en de leetuur van Louis Paul Boon, Multatuli en zijn favoriete Russen.

RUTGER VAN SANTEN

Kort verslag van de partijbestuursvergadering van 6 februari

– Allereerst werd Andrée van Es gelukgewenst, i.v.m. haar zwangerschap. Over de gevolgen die dit met zich mee zal brengen voor het tweede-kamerwerk werd gepraat. Het voorstel van Andrée zelf om haar zetel tijdelijk op te geven en het kamerwerk in de periode van juni tot half december door een vervanger te laten verrichten werd door het p.b. besproken. Andrée's voorkeur gaat daarbij om praktische redenen uit naar een vervanging door Wilbert Willems. De argumenten die zij daarvoor aandroeg werden door het p.b. ondersteund. Het p.b. heeft dan ook de partijraad geadviseerd om Andrée's voorstel over te nemen. Het voortijdig uitlekken van het nieuws in de pers werd betreurd.

– Vervolgens werd het werkplan van het partijbestuur voor 1988 vastgesteld, evenals het beleidsplan propaganda, publiciteit en voorlichting van de propagandist, Bart Groeneveld.

– Op 7 en 8 mei a.s. vindt een conferentie plaats van Europese linkse politieke partijen, dit jaar in Nederland. Thema's zullen dan zijn de vervuiling van de Noordzee en de ontwikkelingen op het gebied van be- en ontwapening. De PSP draagt mede zorg voor de organisatie van deze conferentie en een organisatorische opzet werd goedgekeurd. Ongetwijfeld zal hierover in een volgend nummer van Bevrijding meer informatie te vinden zijn.

– Henri van Weezel en Ans Pieper werden benoemd tot nieuwe redactieleden van Bevrijding.

– Vacatures p.b.: de kandidatuur van Kees Neefjes voor het vice-voorzitterschap in het p.b. werd door het p.b. niet ondersteund. Andere kandidaten voor deze post, evenals voor de functies politiek secretaris onderwijs, welzijn en gezondheidszorg en de politiek secretaris volkshuisvesting, planologie, milieu en techniek werden tot nu toe helaas niet bereid gevonden, zodat het er naar uit ziet dat het p.b. ook de komende tijd nog incompleet zal zijn, hetgeen natuurlijk een heel slechte zaak is. De kandidatuur van Luitje Douma daarentegen voor het politiek secretariaat justitie, politie, migranten- en vluchtelingenbeleid en anti-racisme kon wel op ondersteuning rekenen. Luitje woont nu al steeds alle vergaderingen bij.

– Als laatste werd gepraat over de Euroverkiezingen, die weliswaar nog ver weg zijn, maar waarvoor nu de voorbereidingen al in gang zijn gezet. Naast Joost Lagendijk zal Frans Janssen (plus de nog te kiezen vice-voorzitter) deel uit gaan maken van de onderhandelingsdelegatie. Voorstellen van het Groen Progressief Akkoord werden besproken en getoetst aan de besluiten van het Dordrecht-congres. Zo werd het voorstel om als experiment ditmaal geen verkiezingsprogramma te schrijven afgewezen.

Tot zover een korte samenvatting van deze vergadering, die door de meeste aanwezigen niet al te positief werd beoordeeld. Spreekronde duerden lang, waardoor het tijdschema werd overschreden en de aanwezigen niet al te fit meer huiswaarts togen.

IETJE

Werkplan partijbestuur 1988

Onder het motto 'een socialist is realist voor het heden, maar optimist voor de toekomst' heeft het partijbestuur (PB) zijn werkplan voor 1988 vastgesteld.

Het partijbestuur ziet zich voor de volgende taken gesteld:

1. het initiëren en stimuleren van activiteiten met een wervend karakter;
2. het stimuleren van de discussie binnen de PSP over politieke keuzen die op de korte termijn gemaakt moeten worden en het afronden van deze discussie in duidelijke besluitvorming;
3. het stroomlijnen en verbeteren van de interne PSP-organisatie.

In zijn werkplan wil het PB de nadruk in tijd en menskracht besteden aan de eerste twee aspecten. Het derde aspect, waar het PB gekonfronteerd wordt met een gigantische erfenis uit het verleden, wil het PB op korte termijn met een tijdelijke krachtsinspanning, sterk verbeteren.

1. ACTIVITEITEN MET EEN WERVEND KARAKTER

a. Conferenties van radicaal-linkse gemeenteraadsfracties

Deze op initiatief van samenwerkingsfracties nu twee keer georganiseerde bijeenkomsten wil het PB, samen met CPN, PPR en de gegroeide organisatie van samenwerkingsfracties uitbouwen tot (tweejaarlijkse) conferenties van alle radicaal-linkse raadsfracties.

b. Socialisme-discussie/PSP-manifestatie

Afsluiting van de socialisme-discussie door middel van een inhoudelijk (novembercongres) en feestelijk deel (28 mei).

c. Conferentie met Europese zusterpartijen

Discussie en formuleren van gezamenlijke strijdpunten over de Noordzee (Rijn, olieplatforms, scheepsrampen) en bewapening (kortedracht nucleaire wapens, conventionele bewapening). PPR en CPN worden gevraagd deze conferentie te organiseren onder de vlag van het GPA. Datum: 7 en 8 mei.

d. Actiepakketten

Het PB wil in 1988 in ieder geval een drietal actiepakketten opstellen. Het is de bedoeling één actiepakket samen met CPN en PPR op te stellen. Dit zal in het Links Overleg worden ingebracht. Een actiepakket beoogt een samenhangend en concreet actieperspectief te bieden aan afdelingen en fracties. In de groepjes die deze pakketten opstellen zitten mensen uit verschillende geledingen (partijbestuur, kamerfractie(s), stichtingen, partijbureau). Het gaat om de volgende onderwerpen:

- * Vrede en Veiligheid: conventionele bewapening/militarisering van de regio.
- * Sociaal-Economisch: verbetering inkomenspositie minima.
- * Vluchtelingen en Migrantbeleid: positieve actie migranten.

e. Reageren op actuele ontwikkelingen middels verklaringen, debatavonden, notities, open brieven enz.

Het PB zal zich regelmatig over actuele politieke kwesties op aansprekende, originele wijze uitspreken.

f. Let kritisch volgen van de ontwikkelingen in de PvdA

Speciale aandacht zal het PB besteden aan ontwikkelingen in de PvdA, met name in de vorm van reacties op PvdA-standpunten in rapporten en nota's.

g. propaganda, publiciteit en voorlichting

In de komende periode zal de propaganda van de PSP in twee richtingen worden gevoerd. Ten eerste moet door middel van propagandistische activiteiten de binding van de leden aan de PSP

worden geïntensiveerd. Ten tweede moet het ledenbestand worden vergroot.

De publiciteit zal in betaalde en vrije vorm optimaal moeten zijn en met behulp van verscheidene media gevoerd moeten worden. Publiciteit richt zich daarbij op de groep van leden en sympathisanten en op de groep van niet-leden, maar in de PSP-geïnteresseerden.

De communicatie tussen bestuur en organen van de PSP moet zodanig zijn dat het mogelijk is om de algemeen propagandist, daarbij gesteund door het partijbestuur, te laten functioneren als voorlichter van een non-profit organisatie.

Bovenstaande algemene beleidsuitgangspunten m.b.t. propaganda, publiciteit en voorlichting zijn concreet uitgewerkt in een aparte notitie.

2. DISCUSSIE IN DE PSP OVER KORTE-TERMIJN-KEUZEN

a. 47e congres op 26/27 november

Bij dit tweedaags congres zal gepoogd worden elementen van een congres 'nieuwe stijl' toe te voegen, zodat het bezoeken van het congres aantrekkelijker wordt.

Agendapunten: afronding socialismediscussie door vaststelling van een visiestuk; vaststelling programma-op-hoofdpunten en (PSP) kandidatenlijst Europese Verkiezingen; vaststelling richtlijnen deelname raads- en statenverkiezingen 1990.

b. Europese Verkiezingen 1989

Op grond van congresuitspraken onderhandelen met PPR en CPN over wijze van deelname aan de Euroverkiezingen.

c. Hoe verder met radicaal-links

PB stelt stuk op waarin wordt aangegeven, gezien de actuele situatie ter (radicaal-) linkerzijde, en met inacht neming van relevante congresuitspraken, of en hoe er in de periode tot 1990, en in 1990, moet worden samengewerkt met CPN, PPR en anderen. Dit stuk na vaststelling in PB ter discussie in PR brengen.

3. STROOMLIJNEN EN VERBETEREN PSP-ORGANISATIE

Hoewel dit deel van de taken gerekend dient te worden tot huishoudelijke, cq lopende, cq routinematige klussen, is, gezien de toestand in en rond het centrale partij-apparaat/gebouw, hierover e.e.a. in het werkplan vastgelegd. Het partijgebouw en het centrale partijapparaat zal vanaf het tweede kwartaal van 1988 herkenbaar en toegankelijk dienen te functioneren.

Overige organisatorische activiteiten die met name genoemd worden:

- a. een actualisering van het organisatie-advies dat in mei 1987 is uitgebracht;
- b. jaarwerkboek 1988;
- c. sanering niet-actieve, cq kleine, cq niet-levensvatbare afdelingen;
- d. ontwikkeling positief actieplan (i.s.m. emancipatiewerkster);
- e. organisatiedagen: nieuwe afdelingsbestuurders, lay-out/publiciteit, actieve gemeentepolitiek zonder raadslid (ism LWPW), sprekerstraining.

Tot zover de belangrijkste delen uit het Werkplan 1988 van het partijbestuur dat als titel draagt: 'Realiteitszin & Perspectief'. De partijraad zal het op haar vergadering van 27 februari bespreken. Het volledige werkplan kan door belangstellenden worden aangevraagd bij de secretaris van het PB, letje van Poll, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam.

LEO PLATVOET

Dienstweigeraar van de Klashorst

Een hardloper tegen het racisme

Met de opkomst van de anti-kernwapenbeweging, bloeiden tal van andere vredesinitiatieven op. Vele vaak verrassend originele acties werden bedacht en uitgevoerd in bijna iedere uithoek van Nederland.

Nu Reagan en Gorbatsjow het verdrag getekend hebben, waarin bepaald wordt dat de nieuwe generatie kernwapens niet geplaatst worden is de vredesbeweging op een dood punt beland. Veel mensen haken af en de overgeblevenen discussiëren heel wat af over de vraag: "Hoe nu verder?"

Voor Arthur J. van de Klashorst jr. lijkt er niets aan de hand. Ideeën zat en veel acties die nog uitgevoerd moeten worden. Samen met o.a. de PSP-afdeling IJmond organiseert hij op zaterdag 19 maart a.s. een manifestatie onder het motto "leger dat leger". Ook in deze manifestatie is plaats ingeruimd voor discussie. Inderdaad, over de vraag hoe het nu verder moet met de vredesbeweging na het I.N.F.-akkoord. Maar daarnaast is de manifestatie ook bedoeld om inspiratie en motivatie op te doen om verder te gaan met de strijd tegen het militarisme.

De manifestatie is de afronding van een reeks actiedagen die Arthur J. van de Klashorst op 14 december 1987 om 6.45 uur startte.

Op dat moment had Arthur er veertien maanden vervangende dienstplicht op zitten. Hij werkte als schoonmaker in het Rode Kruis Ziekenhuis van Beverwijk. Hoe nuttig en nodig dat werk ook is: Arthur stopte ermee, omdat het werk niets met vredeswerk te maken had. Daar komt bij dat Arthur, en niet alleen hij, het belachelijk vindt, dat de vervangende dienstplicht vier maanden en twintig dagen langer duurt dan de militaire dienstplicht.

"Het is banaal, vernederend en absurd dat je je moet verantwoorden als je niet in dienst wilt, terwijl als je er wel in wilt je kennelijk geen geweten hoeft te hebben. Als straf voor geweten moet je ook nog eens vier maanden en twintig dagen langer dienen dan een soldaat."

Die langere tijd is ingevoerd omdat jongens die weigeren niet op herhalingsoefening hoeven, over iets meer vrije tijd beschikken o.a. omdat ze thuis wonen, waardoor ze meer tijd hebben voor sociale activiteiten.

Enkele jaren geleden diende PSP-kamerlid Wilbert Willems een wetsvoorstel in waarin gelijkstelling werd bepleit tussen vervangende en militaire dienstplicht. Pax Christi, het FNV, de CDA-jongeren en Europarlementariërs van het CDA steunden het voorstel. Echter toen de Tweede Kamer het behandelde liet het CDA het afweten.

Rummycub

Het werkweigeren is niet nieuw in Nederland. Eind jaren zeventig startte Fred Otten de eerste werkweiger-actie. Hij weigerde een periode van vijf maanden zijn vervangende dienstplicht te doen.

In de afgelopen tien jaar hebben zo'n 250 dienstweigeraars uit protest hun vervangende dienstplicht vroegtijdig beëindigd.; zij hebben dat veelal moeten bekopen met een gevangenisstraf.

In de periode van de werkweigeren ontvangt de weigeraar geen loon en/of uitkering. Wel kan hij een baan zoeken, maar voor iemand met een gevangenisstraf in het vooruitzicht is het erg moeilijk om aan de slag te komen.

Arthur heeft die problemen niet. Hij wil zijn tijd principieel vullen met vredeswerk.

Hij loopt met genoeg plannen rond. Ideeën die voor en tijdens zijn werk in het ziekenhuis ontstaan zijn.

Vanaf de vierde klas HAVO besteedt Arthur bijna al zijn tijd aan het vredeswerk. Zijn vervangende dienstplicht had hij dan ook graag daaraan be-

FOTO: HAPE SMEELE

steed. Het IKV vond hem te radicaal en verder waren er nauwelijks mogelijkheden. Bij de blindenbibliotheek in Amsterdam en Den Haag waren enkele mogelijkheden maar dat werd niets. In Zaandam bracht Arthur vredeskranten rond toen hij in contact kwam met iemand die blind was. Van de Klashorst leerde zichzelf braille en vertaalde de vredeskrant. Van het een kwam het ander: hij bedacht een rummycubspel voor blinden en slechtzienden. Er werd octrooi op aangevraagd en er zijn gesprekken met een fabrikant om het spel op de markt te brengen. Een eventuele winst investeert hij in het goede doel: vredesstickers, -affiches en andere activiteiten.

Op de agenda staan nog het vervaardigen van een aantal exemplaren van het spel voor verschillende blindeninstituten in Nederland en een ziekenhuis in Vietnam. Verder zit er behalve een braille versie van vier op een rij ook een scrabble voor blinden aan te komen en verschijnt er een gloednieuw denkspel. Maar daar kan en wil hij niets over kwijt, zolang er nog geen octrooi is aangevraagd.

Een van de hoogtepunten in zijn vredeswerk is het vertalen van een boek van de Amerikaanse vredesactiviste Helen Caldicott in braille. Arthur

Manifestatie

De manifestatie van 19 maart a.s. in de Oude Slof in Beverwijk heeft als motto "Leger dat leger". De manifestatie wordt georganiseerd door de steungroep Arthur. Deze groep is samengesteld uit mensen van groepen waarin Arthur participeert: de PSP, BONK, Vredesplatform, Wereldwinkel en de kritische gemeente IJmond. De manifestatie is bedoeld als ondersteuning van Arthur, maar ook om de individuele actie te verbreden.

Het ochtendgedeelte staat in het teken van alle vormen van dienstweigeren.

's Middags zijn er vier sprekers, Arthur houdt een persoonlijk verhaal over zijn werk in het ziekenhuis en zijn keuze voor het werkweigeren. Wilbert Willems praat over de achtergronden van zijn wetsvoorstel, Wim Leenman over bewapening en derde wereld en Sienie Strikwerda over het perspectief van de vredesbeweging.

schreef het haar en een dag voordat hij zijn vervangende dienstplicht begon kreeg hij antwoord: een mooie opsteker.

Daarnaast werkt Arthur in de wereldwinkel, neemt deel aan acties tegen kernenergie, zit in BONK en helpt een geestelijk gehandicapte buurjongen met therapie.

Een gedreven jongen die als enige ontspanning heeft om de dag drie kilometer hardlopen en journaal kijken.

HENRI VAN WEZEL

vervolg van pagina 5

verboden moet worden: "Er valt natuurlijk niets te verbieden. Die discussie is gewoon actueel en ook al wil het hele PB dat niet, zoiets komt toch op de agenda. Ik zal er niet het voortouw in nemen maar als het zich zo ontwikkelt zal ik het warm steunen. Daarom ben ik ook blij met het verhaal dat Andrée van Es hield vlak voor het congres.

Crisismanagement

Op het persoonlijke vlak is Frans Janssen ook weer begonnen aan een nieuw hoofdstuk. Sinds september 1987 studeert hij in Amsterdam economie. Na het afsluiten van die studie hoopt hij in die sector ook werk te vinden. Zijn voorkeur gaat uit naar het financieel crisismanagement en de belastingen. In dezelfde sfeer kan hij voorlopig binnen de PSP nog stevig aan de slag. Een belangrijke ambitie van Janssen is om in het laatste jaar van zijn penningmeesterschap – zeg maar 1989 – een opvolg(st)er – in te werken die vervolgens goed onderlegt in 1990 de fakkel kan overnemen. Wellicht dat Frans Janssen dan wat meer tijd kan gaan besteden aan het fietsen en de lectuur van Louis Paul Boon, Multatuli en zijn favoriete Russen.

RUTGER VAN SANTEN

Kort verslag van de partijbestuursvergadering van 6 februari

– Allereerst werd Andrée van Es gelukgewent, i.v.m. haar zwangerschap. Over de gevolgen die dit met zich mee zal brengen voor het tweede-kamerwerk werd gepraat. Het voorstel van Andrée zelf om haar zetel tijdelijk op te geven en het kamerwerk in de periode van juni tot half december door een vervanger te laten verrichten werd door het p.b. besproken. Andrée's voorkeur gaat daarbij om praktische redenen uit naar een vervanging door Wilbert Willems. De argumenten die zij daarvoor aandroeg werden door het p.b. ondersteund. Het p.b. heeft dan ook de partijraad geadviseerd om Andrée's voorstel over te nemen. Het voortijdig uitlekken van het nieuws in de pers werd betreurd.

– Vervolgens werd het werkplan van het partijbestuur voor 1988 vastgesteld, evenals het beleidsplan propaganda, publiciteit en voorlichting van de propagandist, Bart Groeneveld.

– Op 7 en 8 mei a.s. vindt een conferentie plaats van Europese linkse politieke partijen, dit jaar in Nederland. Thema's zullen dan zijn de vervuiling van de Noordzee en de ontwikkelingen op het gebied van be- en ontwapening. De PSP draagt mede zorg voor de organisatie van deze conferentie en een organisatorische opzet werd goedgekeurd. Ongetwijfeld zal hierover in een volgend nummer van Bevrijding meer informatie te vinden zijn.

– Henri van Weezel en Ans Pieper werden benoemd tot nieuwe redactieleden van Bevrijding.

– Vacatures p.b.: de kandidatuur van Kees Neefjes voor het vice-voorzitterschap in het p.b. werd door het p.b. niet ondersteund. Andere kandidaten voor deze post, evenals voor de functies politiek secretaris onderwijs, welzijn en gezondheidszorg en de politiek secretaris volkshuisvesting, planologie, milieu en techniek werden tot nu toe helaas niet bereid gevonden, zodat het er naar uit ziet dat het p.b. ook de komende tijd nog incompleet zal zijn, hetgeen natuurlijk een heel slechte zaak is. De kandidatuur van Luitje Douma daarentegen voor het politiek secretariaat justitie, politie, migranten- en vluchtelingenbeleid en anti-racisme kon wel op ondersteuning rekenen. Luitje woont nu al steeds alle vergaderingen bij.

– Als laatste werd gepraat over de Euroverkiezingen, die weliswaar nog ver weg zijn, maar waarvoor nu de voorbereidingen al in gang zijn gezet. Naast Joost Lagendijk zal Frans Janssen (plus de nog te kiezen vice-voorzitter) deel uit gaan maken van de onderhandelingsdelegatie. Voorstellen van het Groen Progressief Akkoord werden besproken en getoetst aan de besluiten van het Dordrecht-congres. Zo werd het voorstel om als experiment ditmaal geen verkiezingsprogramma te schrijven afgewezen.

Tot zover een korte samenvatting van deze vergadering, die door de meeste aanwezigen niet al te positief werd beoordeeld. Spreekrondes duurden lang, waardoor het tijdschema werd overschreden en de aanwezigen niet al te fit meer huiswaarts togen.

IETJE

Werkplan partijbestuur 1988

Onder het motto 'een socialist is realist voor het heden, maar optimist voor de toekomst' heeft het partijbestuur (PB) zijn werkplan voor 1988 vastgesteld.

Het partijbestuur ziet zich voor de volgende taken gesteld:

1. het initiëren en stimuleren van activiteiten met een wervend karakter;
2. het stimuleren van de discussie binnen de PSP over politieke keuzen die op de korte termijn gemaakt moeten worden en het afronden van deze discussie in duidelijke besluitvorming;
3. het stroomlijnen en verbeteren van de interne PSP-organisatie.

In zijn werkplan wil het PB de nadruk in tijd en menskracht besteden aan de eerste twee aspecten. Het derde aspect, waar het PB gekonfronteerd wordt met een gigantische erfenis uit het verleden, wil het PB op korte termijn met een tijdelijke krachtsinspanning, sterk verbeteren.

1. ACTIVITEITEN MET EEN WERVEND KARAKTER

a. Conferenties van radicaal-linkse gemeenteraadsfracties

Deze op initiatief van samenwerkingsfracties nu twee keer georganiseerde bijeenkomsten wil het PB, samen met CPN, PPR en de gegroeide organisatie van samenwerkingsfracties uitbouwen tot (tweejaarlijkse) conferenties van alle radicaal-linkse raadsfracties.

b. Socialisme-discussie/PSP-manifestatie

Afsluiting van de socialisme-discussie door middel van een inhoudelijk (novembercongres) en feestelijk deel (28 mei).

c. Conferentie met Europese zusterpartijen

Discussie en formuleren van gezamenlijke strijdpunten over de Noordzee (Rijn, olieplatforms, scheepsrampen) en bewapening (kortedracht nucleaire wapens, conventionele bewapening). PPR en CPN worden gevraagd deze conferentie te organiseren onder de vlag van het GPA. Datum: 7 en 8 mei.

d. Actiepakketten

Het PB wil in 1988 in ieder geval een drietal actiepakketten opstellen. Het is de bedoeling één actiepakket samen met CPN en PPR op te stellen. Dit zal in het Links Overleg worden ingebracht. Een actiepakket beoogt een samenhangend en concreet actieperspectief te bieden aan afdelingen en fracties. In de groepjes die deze pakketten opstellen zitten mensen uit verschillende geledingen (partijbestuur, kamerfractie(s), stichtingen, partijbureau). Het gaat om de volgende onderwerpen:

* Vrede en Veiligheid: conventionele bewapening/militarisering van de regio.

* Sociaal-Economisch: verbetering inkomenspositie minima.

* Vluchtelingen en Migrantenbeleid: positieve actie migranten.

e. Reageren op actuele ontwikkelingen middels verklaringen, debatavonden, notities, open brieven enz.

Het PB zal zich regelmatig over actuele politieke kwesties op aansprekende, originele wijze uitspreken.

f. Let kritisch volgen van de ontwikkelingen in de PvdA

Speciale aandacht zal het PB besteden aan ontwikkelingen in de PvdA, met name in de vorm van reacties op PvdA-standpunten in rapporten en nota's.

g. propaganda, publiciteit en voorlichting

In de komende periode zal de propaganda van de PSP in twee richtingen worden gevoerd. Ten eerste moet door middel van propagandistische activiteiten de binding van de leden aan de PSP

worden geïntensiveerd. Ten tweede moet het ledenbestand worden vergroot.

De publiciteit zal in betaalde en vrije vorm optimaal moeten zijn en met behulp van verscheidene media gevoerd moeten worden. Publiciteit richt zich daarbij op de groep van leden en sympathisanten en op de groep van niet-leden, maar in de PSP-geïnteresseerden.

De communicatie tussen bestuur en organen van de PSP moet zodanig zijn dat het mogelijk is om de algemeen propagandist, daarbij gesteund door het partijbestuur, te laten functioneren als voorlichter van een non-profit organisatie.

Bovenstaande algemene beleidsuitgangspunten m.b.t. propaganda, publiciteit en voorlichting zijn concreet uitgewerkt in een aparte notitie.

2. DISCUSSIE IN DE PSP OVER KORTE-TERMIJN-KEUZEN

a. 47e congres op 26/27 november

Bij dit tweedaags congres zal gepoogd worden elementen van een congres 'nieuwe stijl' toe te voegen, zodat het bezoeken van het congres aantrekkelijker wordt.

Agendapunten: afronding socialismediscussie door vaststelling van een visiestuk; vaststelling programma-op-hoofdpunten en (PSP) kandidatenlijst Europese Verkiezingen; vaststelling richtlijnen deelname raads- en statenverkiezingen 1990.

b. Europese Verkiezingen 1989

Op grond van congresuitspraken onderhandelen met PPR en CPN over wijze van deelname aan de Euroverkiezingen.

c. Hoe verder met radicaal-links

PB stelt stuk op waarin wordt aangegeven, gezien de actuele situatie ter (radicaal-) linkerzijde, en met inacht neming van relevante congresuitspraken, of en hoe er in de periode tot 1990, en in 1990, moet worden samengewerkt met CPN, PPR en anderen. Dit stuk na vaststelling in PB ter discussie in PR brengen.

3. STROOMLIJNEN EN VERBETEREN PSP-ORGANISATIE

Hoewel dit deel van de taken gerekend dient te worden tot huishoudelijke, cq lopende, cq routinematige klussen, is, gezien de toestand in en rond het centrale partij-apparaat/gebouw, hierover e.e.a. in het werkplan vastgelegd. Het partijgebouw en het centrale partijapparaat zal vanaf het tweede kwartaal van 1988 herkenbaar en toegankelijk dienen te functioneren.

Overige organisatorische activiteiten die met name genoemd worden:

a. een actualisering van het organisatie-advies dat in mei 1987 is uitgebracht;

b. jaarwerkboek 1988;

c. sanering niet-actieve, cq kleine, cq niet-levensvatbare afdelingen;

d. ontwikkeling positief actieplan (i.s.m. emancipatiewerkster);

e. organisatiedagen: nieuwe afdelingsbestuurders, lay-out/publiciteit, actieve gemeentepolitiek zonder raadslid (ism LWPW), sprekerstraining.

Tot zover de belangrijkste delen uit het Werkplan 1988 van het partijbestuur dat als titel draagt: 'Realiteitszin & Perspectief'. De partijraad zal het op haar vergadering van 27 februari bespreken. Het volledige werkplan kan door belangstellenden worden aangevraagd bij de secretaris van het PB, Ietje van Poll, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam.

LEO PLATVOET

ONDERSTE BOVEN

DE RODE DRAAD is het maandblad van PSP en PPR over gemeentelijke en provinciale politiek. In het maartnummer staan artikelen over de gemeentelijke strijd tegen apartheid, het links-platform-initiatief in Limburg, de opkomst van no-nonsense ambtenaren en waterschappen, 'baas over water en wegen'. Een abonnement kost maar f.25 per jaar. Adres: Postbus 700, 1000 AS Amsterdam.

AFVAL IN ZOUT.....FOUT! is het motto waaronder op 23 april in Gasselte een demonstratie/manifestatie wordt georganiseerd door het noordelijk koepeloverleg, waarin verschillende milieugroepen samenwerken tegen de dumping van gevaarlijk afval in zoutkoepels. Het actiegebeuren vindt plaats in Gasselte en bestaat uit een demonstratieve wandeling en een manifestatie met muziek, cabaret, markt en een fietstocht langs zoutkoepels. Tijd: 11-16 uur. Informatie: Gasselte 88, Kerkstraat 2b, 9462 PS Gasselte, tel: 05999-65159 (Erika Bakker).

VROUWEN TEGEN KERNWAPENS organiseert samen met de Liga voor de Mensenrechten een cursus van zeven bijeenkomsten onder het motto: 'Geen vrede zonder mensenrechten'. Het doel van de cursus is vredeswerk en politieke vormgeving door/van/over vrouwen. De cursusbijeenkomsten vinden plaats op 2, 9, 16, 23 maart en 13, 20, 27 april. Kosten f.15. Voor meer informatie: Obrechtstraat 43, 3572 EC Utrecht, tel: 030-714987.

DAMES GAAN VOOR is het motto waaronder de LOBH (Landelijke Organisatie Belangengroepen Huisvesting) op 22 april een studiedag organiseert over woonruimteverdeling. Het doel van de studiedag is de positie van vrouwen in de praktijk van de woonruimteverdeling te belichten aan de hand van de komende Huisvestingswet. 's Morgens worden er inleidingen gehouden, 's middags zijn er workshops over inschrijving, urgentiebepaling en toewijzing. Inlichtingen: LOBH (Hetty van Grootel), Henri Polaklaan 12b, tel: 020-223505 of Provinciaal Steunpunt Vrouwemancipatie Utrecht (Saskia Visser), Mariaplaats 4d, 3511 LH Utrecht, tel: 030-334280.

MIDDEN-AMERIKA is het onderwerp van een viertal lezingen en discussie-avonden, waarbij niet alleen politieke, maar ook sociaal-economische en culturele ontwikkelingen aan bod komen. De avonden vinden op 7 (Nederland en Midden-Amerika), 14 (ontwikkelingen op het platteland), 21 (Indiaanse cultuur, christelijk geloof en politieke strijd) en 27 maart (politieke cultuur) plaats om 20 uur in de RASA, Pauwstraat 13a, Utrecht. Toegangs gratis.

RECHT VOOR VLUCHTELINGEN is de leus waaronder op 19 maart een manifestatie wordt gehouden bij de voormalige gevangenis 'de Krententuin' in Hoorn. Het kabinetsbesluit om 'de Krententuin' per 1 maart te heropenen voor afgewezen vluchtelingen en illegale vreemdelingen is de aanleiding voor deze manifestatie, waarbij

eisen worden gesteld m.b.t. de sluiting van de 'vreemdelingenhotels' op Schiphol en in de Rotterdamse haven, daadwerkelijke juridische hulp voor vluchtelingen in opvangcentra en een inhoudelijke beoordeling van de asielaanvraag, waarbij het vluchtmotief uitgangspunt dient te zijn.

De manifestatie vindt om 12 uur plaats. Meer informatie bij 'Aktie recht voor vluchtelingen', p/a Gasthuisstraat 19, 6411 KD Heerlen, tel: 045-711980.

FIETSEN TEGEN RACISME Evenals vorig jaar wordt er ook dit jaar weer in België en Nederland gefietst tegen het racisme. De start is in Leuven en de route loopt via Brussel, Mechelen, Antwerpen, Turnhout, Hertentals, Mol, Lommel, Maastricht naar Genk. De route gaat langs plaatsen waar racistische incidenten hebben plaatsgevonden, zoals de moord op een student uit Burundi in Leuven, het bolwerk van het Vlaamse Blok Antwerpen en het SS-kerkhof in Lommel. Er wordt gefietst van 4 t/m 9 april, de kosten bedragen f.45 (800 Bfr), er is een maximum aantal deelnemers/sters van 150 en er rijdt een werkplaats en bezemwagen mee. Informatie en aanmelding bij Jacqueline de Groot, tel: 043-477190.

GANDHI-KING HERDENKING In 1988 wordt herdacht dat Mahatma Gandhi en Martin Luther King 40, rep. 20 jaar geleden werden vermoord. Het Gandhi Vredescentrum, het Martin Luther King Centrum en de Spinoza Academie voor vreedzame wereldpolitiek willen de herdenking van beide geweldloze strijders aangrijpen voor een pacifistisch politiek beraad op 26 en 27 maart 1988 in het Doopsgezind Broederschapshuis te Schoorl. Er zullen inleidingen worden gehouden door mensen die zich intensief in hun pacifisme hebben verdiept, zoals dr. J. de Graaf, Harry Zeldenrust en Hans Wiebenga. Diegenen die nadrukkelijk gekozen hebben voor het standpunt van geweldloosheid en geweldloze sociale verdediging zijn welkom. Het weekend duurt van zaterdag 10 tot zondag 16 uur. Kosten f.95 (incl. overnachting en maaltijden), voor studenten e.d. is een tarief van f.50 mogelijk. Opgaven: Westergeweg 2, 1862 CE Bergen. Informatie: tel: 02208-13277 (Piet Dijkstra, tot 21 uur)

DE HELLING, het tijdschrift voor Linkse Politiek, is voor de 2de keer verschenen. Het bijzonder fraai-ogend, 52 blz. tellend tijdschrift, bevat een uitgelezen keur aan interessante artikelen. O.a. over het medisch complex, alternatieven defensiepolitiek in Europa (van J. Galtung), de radicaal-linkse successtory van de SF in Denemarken en een 16 blz. tellend katern over Flexibilisering & Individualisering, oftewel 'hoe gaan we in 1988 om met arbeid, cultuur & tijd?'. Verder commentaren over Gorbatsjov, het laatste uur van De Waarheid, het plan-Dekker en de congressen van PPR en PSP. Vaste rubrieken o.a. Kaft & Koren (buitenlandse uitgeverijen) en Bladeren (signalement van binnen- en buitenlandse tijdschriften) en de columns van Hans de la Mar en Ton Regtien. De twijfelaars over de haalbaarheid van een onafhankelijk tijdschrift ter radicaal-linker zijde zijn met dit 2de nummer op het verkeerde been gezet. Het laat zien dat de melange van cultuur en politiek, mits onorthodox gebracht, een verrassend tijdschrift kan opleveren. De Helling verschijnt 5 keer per jaar, een jaarabonnement kost slechts f.30 en een los nummer f.6,95. Schrijven naar: Postbus 15240, 1001 ME Amsterdam.

Mol

Zo'n Waldheim is uiteindelijk natuurlijk gewoon een schlemiel. Als ie straks z'n cel van binnenuit zelf op slot doet met de verzuchting dat de hele boze, belasterende buitenwereld is opgesloten, gaan alle stuurlii weer gewoon over tot de orde van de dag. En geen mens die zich dan nog afvraagt hoe het ooit zover heeft kunnen komen.

Waldheim verkeerde tientallen jaren prominent onder de spraakmakers van het internationale circus maar niemand vond het ooit nodig die toch kennelijk voor handen zijnde belastende dossiers boven tafel te brengen.

Dik veertig jaar later is de man ineens de risée. Terecht hoor, maar naast de boef Waldheim lijken alle anderen nu net engeltjes.

"Onverwerkt verleden", schreeuwen alle deskundigen in koor. En dat zou ook de oorzaak zijn van alle heisa rond Fassbinder, Heidegger, Huysmans, Kraus, Croiset en noem ze verder maar op. Als we dan toch lering moeten trekken uit het verleden, lijkt het mij geen slecht idee soms eens wat beter naar de actualiteit te kijken. Een degelijk verwerkt heden moet heel heilzaam zijn. Voor nu en straks. Het scheelt allicht weer een paar enquêtes en een paar kilo papier. Neem nou Hans Pont. Zou die man echt alleen maar oprotten (van de Scheur) vanwege 70 mille meer en een ascona in plaats van z'n kadetje. Ik geloof er geen fluit van. Toch is dat de teneur en men gaat over tot de orde van de dag.

Op vrijdag 15 februari 2013 opent de Volkskrant met het bericht dat persoonlijk ingrijpen van premier Frank de Grave ertoe heeft geleid dat het boek van de bejaarde vakbondstijger J. van der Scheur – met de fraaie titel "Een moe" – wordt verboden. De kwestie ontwikkelt zich tot de zogenaamde Scheurboekaffaire. In het grijze verleden van de jaren '80 van de vorige eeuw blijkt oud-cultuurminister H. Pont door de BVD bij de FNV geplaatst te zijn. Maar ja, de FNV bestaat al jaren niet meer.

Zoiets.

Bestond Vrij Nederland nog maar!

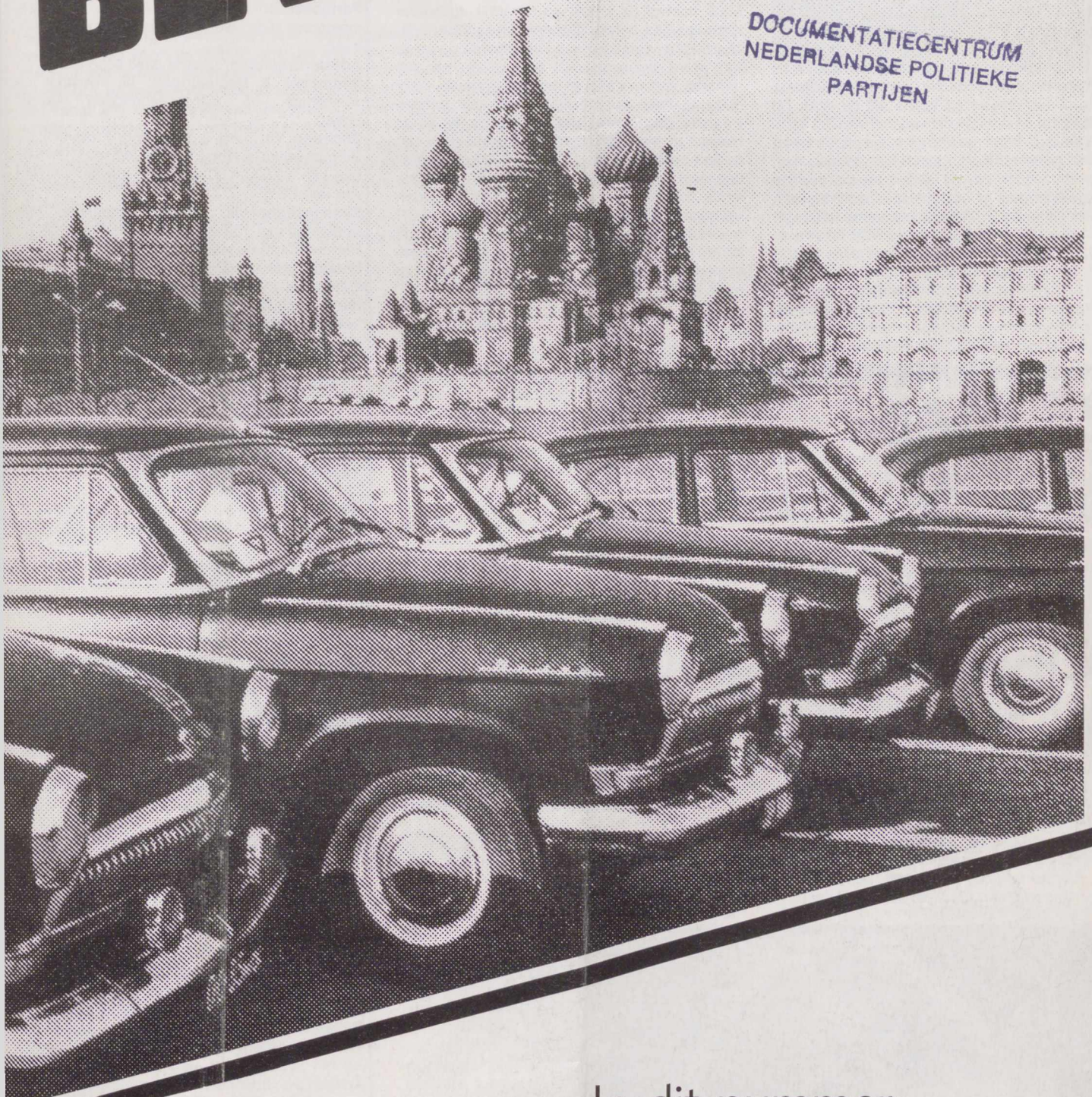
RUTGER VAN SANTEN

BEVRIJDING BEVRIJDING BEVRIJDING

JAARGANG 32 NUMMER 5 21 MAART 1988

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEKE
PARTIJEN

In dit nummer:

- ★ Het alternatief van Gorbatsjov
- ★ Schuivende Panelen
- ★ Van Es, Willems & Bos

Trendgevoelig

In de krant die de nuance zoekt, het NRC/Handelsblad, stond in februari een soort recensie van Gijs Schreuders van het PSP-interviewboek 'Onstuimig maar geduldig'. Deze ex-'commandante' van de communistische jeugdbeweging had zijn pen in gif gedoopt, maar kon niet ontkennen dat de PSP blijkbaar toch steeds met vooruitziend blik nieuwe, trendgevoelige items aanboort. Als voorbeelden worden dan vaak het milieu, de atoombewapening of 'het huwelijk' genoemd.

Deze voorhoedefunctie van de PSP wordt geplaatst in de zestiger jaren, waarbij dan vaak wordt verzucht dat sindsdien armoe troef is. Maar dat is onjuist. Neem nu zoiets als de WIR. Dit maatschappij-hervormend voorstel van het kabinet Den Uyl heeft in tien jaar tijd met veertig miljard gulden belastinggeld het bedrijfsleven gespekt, zonder dat dit leidde tot de gewilde werkgelegenheid of vermaatschappelijking van de produktie. De PSP heeft zich vanaf het begin tegen deze Sinterklazerij verzet. Wie de verkiezingsprogramma's uit 1981 er nog eens op na slaat, kan constateren dat PvdA, CDA en VVD in meer of mindere mate de WIR ondersteunen. Het PSP-programma stelde: 'geen ongerichte en ongecontroleerde overheidssteun aan het bedrijfsleven, zoals via de WIR'. Van de andere, kleinere

partijen, had alleen de PPR een soortgelijk standpunt zij het dat steun aan bedrijven voor de radicalen mogelijk bleef, indien er aan een aantal criteria zou worden voldaan. De PSP betoogde echter dat het scheppen van werkgelegenheid door de overheid zelf moet plaatsvinden door investeringen in stadsvernieuwing, onderwijs, welzijnswerk, kinderopvang, woningbouw, isolatieprogramma en openbaar vervoer.

Maar hoewel de kritiek op de WIR nu breder klinkt dan ooit, betekent dit niet dat de CDA/VVD-coalitie over stag zal gaan. Het intrekken van de WIR werd niet ingegeven door afkeer van het principe van ongerichte overheidssteun, maar door de forse overschrijding van het budget, waarvan penningmeester Ruding op tilt slaat. Hoewel er strijd is binnen de coalitie over een andere besteding van de WIR-miljarden, waarbij oppositie, werkgevers en werknemers verschillende duiten in het zakje doen, zal dat hoogstwaarschijnlijk niet leiden tot de keuze die de PSP maakt. De voorhoederol blijft dus helaas beperkt tot het gelijk krijgen in de kritiek, maar niet in de oplossing. Wellicht dat daar nog tien jaar voor moet worden uitgetrokken.

LEO PLATVOET

28 mei: Manifestatie & conferentie socialisme-discussie

Op 28 mei 1988 organiseert de PSP een conferentie en manifestatie, die in het teken staan van de socialisme-discussie. Deze discussie moet leiden tot een herbezinning op de taken en doelstellingen van socialistische politiek. Voorts wordt er in het kader van deze discussie een sociaal-economisch actieprogramma opgesteld voor de korte en lange termijn. De besluitvorming vindt op het najaarscongres plaats. Als onderdeel van deze socialisme-discussie is er in De Balie te Amsterdam op zaterdag 28 mei van 10.30-24.00 uur een inhoudelijk (conferentie) en feestelijk (manifestatie) gebeuren. Reserveer de datum vast in de agenda!

Om de grote zaal van De Balie op te sieren worden leden en afdelingen van de PSP uitgenodigd voorstellen te doen aan de propagandist van de PSP, Bart Groeneveld. Hierbij kan gedacht worden aan b.v. forse (2x3 m) spandoeken met voor de PSP herkenbare voorstellingen. Informatie, opmerkingen en suggesties: Bart Groeneveld, tel: 020-267374 of 321262.

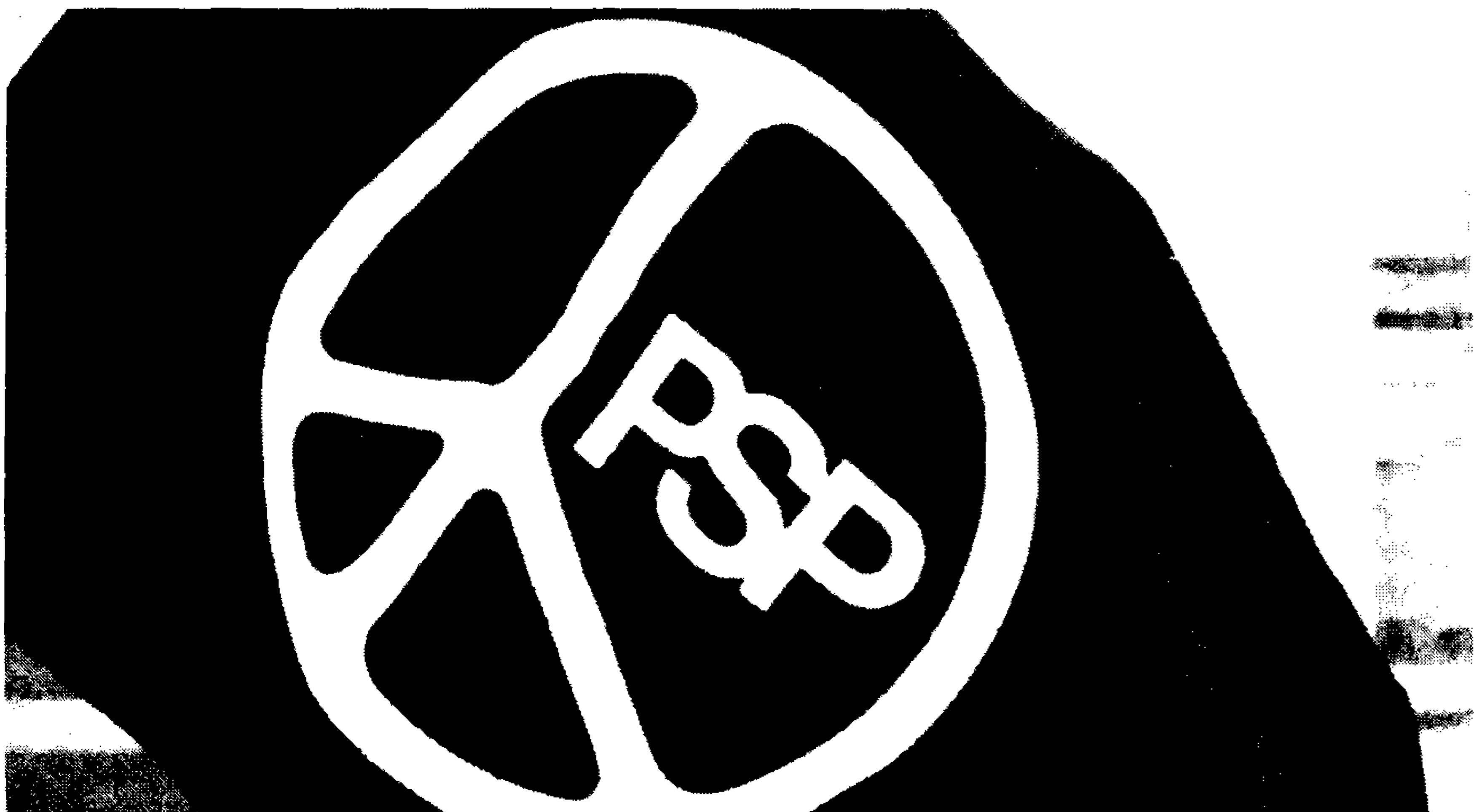

FOTO: HAPE SMEELE

PSP adressen

Het partijgebouw van de PSP is gevestigd in de Nieuwe Looiersstraat 45 te Amsterdam, telefoon: 020-267374. Het adres voor alle correspondentie is PSP, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam.

Partijbestuur: het dagelijks bestuur is op vele momenten in de week in het partijgebouw bereikbaar;

Adreswijzigingen: gaarne altijd schriftelijk;

Informatie & Bestellingen: bij voorkeur op woensdag- en donderdagmiddag (Johan Eland)

Stichting Vorming & Scholing/Uitgeverij De Bovenbouw/De Rode Draad: dinsdag t/m vrijdag van 10.00-16.00 uur (Ron Leyser en Bert van den Berg)

Wetenschappelijk Bureau: maandag t/m woensdag van 10.00-17.00 uur (Ine Megens en Herman Krommendijk)

Emancipatiewerkster: dinsdag, woensdag en donderdag van 10.00-17.00 uur (Trudy Koek)

Henk Lankhorst Stichting/Lokaal & Internationaal (steunpunt voor radikaal-linkse gemeentepolitiek op mondiaal nivo): woensdagmiddag 14.00-16.00 uur (Jaap Spelberg)

Pacifistisch Socialistische Jongerengroepen: dinsdag en vrijdag van 10.00-18.00 uur

Eerste Kamerfractie PSP: tel: 070-624571 (alleen op dinsdag)

Tweede Kamerfractie PSP: Binnenhof 1a, 2513 AA Den Haag, tel: 070-183040

Groen Progressief Akkoord (Eurofractie): Postbus 267, 1000 AG Amsterdam, tel: 020-245515

Partijraad: secr. Schuttersveld 113, 9201 GZ Drachten, tel: 05120-30156 (Floor de Kreij)

BEVRIJDING

Bevrijding is een uitgave van de Pacifistisch Socialistische Partij en verschijnt 1 keer per 3 weken onder verantwoordelijkheid van het partijbestuur van de PSP.

Bevrijding wordt i.s.m. de Studie- en Vakbibliotheek (Amsterdam) en de Vereniging Het Gesproken Weekblad (Grave) ook op cassette uitgegeven.

Redactie: Liesbeth Miltenburg, Ans Pieper, Leo Platvoet (hoofdredacteur), Rutger van Santen, Rob Snel, Rob Wesselius (vormgeving) en Henri van Wezel.

Redactieadres & Administratie: Postbus 700, 1000 AS Amsterdam, telefoon: 020-267374.

Abonnementen: het abonnement is inbegrepen bij het lidmaatschap van de PSP. Niet-leden kunnen zich abonneren door storting van f.30 op giro 194240 t.n.v. PSP te Amsterdam o.v.v. 'abonnement Bevrijding'.

Advertentietarief: 1/1 pag. f.1080; 1/2 pag. f.540; 1/4 pag. f.270; 1/8 pagina f.135. Overige tarieven op aanvraag; korting bij contract is mogelijk. Basistarief f.1,- per mm/per kolom.

Zet- en drukwerk: Drukkerij Bevrijding, Amsterdam.

Andrées vervanging:

"Een goede daad blijft nooit ongestraft."

Voor de onbevagen waarnemer leek het zo logisch en vooral ook zo praktisch. Andrée van Es kwam met het voorstel zich in verband met haar zwangerschap voor de periode van ongeveer een half jaar te laten vervangen door Wilbert Willems. Wilbert had al vijf jaar ervaring aan het Binnenhof, hij kende het werk, de collegae, de pers, de procedures en de medewerkers. Wilbert zou vanaf dag 1 van de vervangingsperiode voluit aan de slag kunnen zonder zich intensief te moeten in-werken. Daarom leek het Andrée van Es en alle medewerkers en het partijbestuur een prima idee Andrée te laten vervangen door Wilbert en niet door Titia Bos of Henk Branderhorst, die weliswaar boven Wilbert op de vorige kamerlijst stonden, beiden over ruim voldoende capaciteiten beschikten, maar helaas de specifieke kamerervaring van Willems misten.

De onbevagen waarnemer had echter even vergeten dat deze vervanging een zetel van de politieke groepering PSP betrof. En dan dient men terughoudend te zijn met logica en praktische zin.

Tijdens de voorbereiding van Andrées voorstel ging er het een en ander mis. De zaak werd gelekt voordat alle betrokkenen geïnformeerd en geconsulteerd waren. Dat maakte een slordige indruk. Vooral Titia Bos moet onaangenaam verast zijn geweest toen ze in een zeer ver buitenland in het Algemeen Dagblad las "dat Wilbert als Andrées opvolger was aangewezen."

Terug in het vaderland had Titia zich op de hoogte kunnen stellen van de werkelijke gang van zaken en de redenen die daaraan ten grondslag lagen. Of wellicht zou het netter zijn geweest om Titia uitvoerig te informeren. De kamerfractie en het partijbestuur hadden daarin zeker verantwoordelijkheden. Over de manier waarop het contact zich voltrokken heeft lopen de meningen uiteen. Volgens het PB is Titia Bos uitgenodigd voor een gesprek – Saar Boerlage heeft zich daar persoonlijk mee beziggehouden – maar heeft ze geweigerd daaraan gevolg te geven. Bos zelf zegt niet begrepen te hebben dat ze werd uitgenodigd. Kortom; er was weer een affaire.

Tijdens de partijraad van zaterdag 27 februari jl. stond de "vervanging" op de rol. De discussie die men eraan wijdde werd voor een belangrijk deel bepaald door een brief van Titia Bos aan "de leden van het partijbestuur van de PSP". De brief was overigens niet binnengekomen bij de partijraad (zoals er over en weer nogal wat post spoorloos was) maar werd rondgedeeld door het Brabantse PR-lid Henny van Leeuwen. Titia Bos trekt in het schrijven fel van leer tegen de opstelling van het PB dat zij onzorgvuldigheid in procedure en handelwijze verwijt. Ze neemt het PB kwalijk dat het zich achter het voorstel van van Es schaaft. (In de hele brief heeft het huidige PSP-kamerlid geen voornaam) "Door de overvalactie van van Es te sanctioneren, laadt het PB op zijn minst de verdenking op zich geen zorgvuldige afweging van alle betrokken belangen te willen maken en in die zin ondemocratisch te handelen.", schrijft Titia Bos letterlijk.

Voorkeur

In het vervolg van de brief gaat Bos in op wat in haar ogen de werkelijke reden van de voorkeur van Andrée van Es voor vervanging door Wilbert Willems is. En dan komt er een oude maar bekende aap uit de mouw; "Het voorstel kan wellicht beter begrepen worden in het licht van de strategie om de fractie tijdens haar afwezigheid te versterken met iemand uit de vleugel die

een intensieve samenwerking met de PPR en de CPN in 1990 voorstaat." en even verderop; "Kernpunt in de discussie over vervanging van van Es lijkt de vraag te zijn of in 1990 een intensieve samenwerking met PPR en CPN tot stand komt." en "Door deze nu aan de orde zijnde vervanging te plaatsen in de kontekst van al dan geen intensieve samenwerking in 1990, wordt vooruitgelopen op een discussie die misschien nooit actueel wordt."

In het hele voorstel van Andrée van Es komt het woord samenwerking overigens niet voor. Tijdens de partijraad wees Martien Bouwmans die de zieke Andrée van Es verving alle beschuldigingen van Titia Bos resoluut van de hand. Leo Platvoet verklaarde namens het PB dat in hun vergadering met geen woord was gesproken over wat voor samenwerkingsopties dan ook van deze of gene kandidaat. Hij bestempelde de desbetreffende opmerkingen in de brief van Titia als "een complottheorie".

Ook Wilbert Willems ontkende met klem dat hij Andrée zou moeten vervangen om samenwerking met PPR en CPN mogelijk te maken. Hij deelde mee dat hij het kamerwerk "in de geest van Andrée" wilde voortzetten tijdens de vervangingsperiode en dat het voor hem duidelijk was dat hij wat betreft allerlei gevoelige politieke hangijzers, "een low profile" zou hanteren.

Toonzetting

De discussie in de partijraad verliep buitengewoon ordelijk. De standpunten liepen nogal uiteen van "grote waardering voor Andrée en haar inhoudelijk zeer goede voorstel" van Rijnmond-afgevaardigde Erik Meijer tot "een onzorgvuldige aanpak van de fractie met slechte argumenten" van Eveline Bruggink uit Groningen, die onverkort pleitte voor de lijstvolgorde van het verkiezingscongres en dus voor Titia Bos. Tamelijk breed was de afkeuring van de toonzetting van de brief van Titia Bos waarvan voor veel gedelegeerden de "ongezouten" en "ongenuanceerde" toon in het verkeerde keelschat was geschoten. Daaraan zal de volgende passage uit de brief ook niet vreemd zijn geweest; "Tot slot. In het geval dat ik overeenkomstig de kieswet bericht zou ontvangen van de griffier van de tweede kamer over de vacature van Es neem ik op dat moment een beslissing. Ik zal komen tot een afgewogen oordeel over mijn eigen voorkeur en bereidheid. De opvattingen die de partijraad daarover heeft spelen daarbij een ondergeschikte rol."

Titia Bos

FOTO: HAPE SMEELE

Goedkeuring

Pieter de Jong van Den Haag noemde de opstelling van Titia Bos niet aanvaardbaar en "de dreigementen daarin volstrekt niet op hun plaats." Voor hem betekende de opstelling van Titia een onherstelbare breuk en hij sloot een eventuele vervanging van Andrée door Titia dan ook uit; "Dat kan niet meer"

Leo Platvoet, woordvoerder van het PB, was niet gelukkig met de gang van zaken; "Het is betreurenswaardig dat de PSP niet op volwassen wijze met deze zaken om kan gaan."

Uiteindelijk werd een voorstel in stemming gebracht dat een goedkeuring inhield voor de vervanging van Andrée van Es door Wilbert Willems voor de duur van zes maanden, mits dit besluit uitvoerbaar is. Hetgeen inhoudt dat Titia Bos en Henk Branderhorst akkoord moeten gaan. Van Henk Branderhorst was dat al duidelijk, een houding die hem de nodige waardering in de partijraad opleverde. Het voorstel werd bij een onthouding met 22 tegen 10 stemmen aangenomen.

Ruim een week na de stemming in de partijraad houdt Titia Bos onverkort vast aan het standpunt dat ze in haar brief verwoordde. Ze overweegt nog steeds om Andrée tijdelijk te vervangen maar zal pas een definitieve beslissing nemen als de vraag of ze bereid is haar bereikt. Ze wenst absoluut niet in te gaan op de mogelijke factoren die dan eventueel een rol zullen spelen bij haar beslissing. Het besluit van de partijraad noemt Titia Bos niet verstandig; "Ik had gehoopt en verwacht dat ze tot een meer creatieve oplossing zouden komen." Wat zo'n creatieve oplossing in zou moeten houden, kan Bos niet precies zeggen; "Het zou een open besluitvorming moeten zijn, die met name vanuit het partijbestuur tot stand komt, rekening houdend met de onzorgvuldigheden die tot op heden zijn gepleegd."

Post

Inmiddels is wel een principeafspraken gemaakt voor een gesprek tussen Titia Bos en het partijbestuur. Wanneer daar de nodige excuses worden gemaakt en het een open gesprek betreft, sluit Titia Bos niet uit dat er nog mogelijkheden zijn. Wanneer het alleen maar zou gaan om het toelichten van standpunten, verandert er voor Bos niet zoveel. In dat geval blijft ze wachten op post van de griffier der tweede kamer. Dat zou dan overigens wel eens heel lang kunnen duren want naar verluidt zal Andrée van Es zich in een ongewijzigde situatie helemaal niet laten vervangen, hetgeen betekent dat de PSP gedurende een zekere periode niet vertegenwoordigd zal zijn op het kamerpluche. Zo'n situatie wilde Andrée nu juist voorkomen met haar voorstel. Erik Meyer zei het tijdens de partijraad zo; "Een goede daad blijft nooit ongestraft."

RUTGER VAN SANTEN

Ontwikkelingen in de Sovjetunie

Het alternatief van Gorbatsjov

Op zaterdag 16 april a.s. organiseert de PSP samen met de uitgeverij SUA een themadag over de ontwikkelingen in Oost Europa. Wat houden de hervormingsplannen in, wat vinden wij ervan en wat betekenen de ontwikkelingen daar voor de situatie hier.

Tijdens deze dag zal het boek 'Gorbatsjov en de arbeiders', (SUA, onder redactie van J. Lagendijk, M. van der Linden en H. Willemse), worden gepresenteerd. In dat boek wordt een kritische blik geworpen op de hervormingen in de Sovjetunie. De wijzigingen in het arbeidsrecht worden daarin onder de loep genomen door Ger van de Berg, die al zo'n 20 jaar werkt op het Documentatiebureau voor Oosteuropese recht van de Rijksuniversiteit Leiden.

Dit instituut bestaat al vanaf 1953 en is opgericht door een advocaat die uit Hongarije is gevlucht. Het voornaamste doel van dit instituut is via het recht, bestudeerd door juristen, meer te weten te komen over de maatschappelijke, politieke ontwikkelingen in de Sovjetunie. Ter voorbereiding van deze Ruslanddag hadden Liesbeth Miltenburg en Bert Freriks een gesprek met hem. Hij steekt van wal met het arbeidsrecht.

Arbeidskracht is goedkoop in Rusland en ondernemingen zijn over het algemeen verplicht om aan hun plantaken te voldoen. Deze redenen zorgen ervoor dat de ondernemingen altijd te veel arbeiders in dienst hadden.

Onder Brezjnev groeide het arbeidspotentieel sterk en kon men dus arbeidskracht verspillen. Dat arbeidspotentieel vermindert, en dat is een van de voornaamste redenen dat ze nu bezig zijn met het efficiënter inzetten van arbeidskrachten.

Wil je de arbeidsproductiviteit verhogen en economische groei hebben, dan kan dat alleen door intensiever en efficiënter te werken. Een reden van de wijziging in het arbeidsrecht dat ondernemingen er toe gedwongen kunnen worden al die overbodige arbeidskrachten te ontslaan, maar er wel voor te zorgen dat er geen echte werkloosheid ontstaat. Het fundamentele recht op arbeid blijft bestaan. In het Gorbatsjov-tijdperk ontstaat een discussie over het probleem van de volledige werkgelegenheid, waarin twee standpunten worden ingenomen. Aan de ene kant economen die vinden dat de arbeidsproductiviteit verhoogd moet worden en dat er efficiënter geproduceerd moet worden.

Aan de andere kant zijn er juristen die vinden dat een en ander wel zodanig georganiseerd moet worden, dat er geen individuele slachtoffers door vallen. De discussie is voor het grootste deel in de loop van het vorig jaar gevoerd. Het resultaat daarvan is dat men die vroegere formule van volledige werkgelegenheid aanpast in de zin van volledige, maar ook rationele (= efficiënte) werkgelegenheid. Zo staat dat tegenwoordig in de officiële documenten. Dat geeft dus de ruimte om op één van beide aspecten de nadruk te leggen.

Eind vorig jaar kwam de eerste algemene regeling die de volledige werkgelegenheid garandeert door middel van een beter systeem van arbeidsbureaus en een versterking van de sociale garanties. Bijzonder is, dat het de eerste *algemene* regeling na 60 jaar is.

Loonpolitiek en arbeidsdisciplinerings

Bij de arbeidsdisciplinerings gaat het er om dat mensen op tijd op hun werk komen, maar van veel groter belang is hoeveel keer een arbeider op eigen initiatief van baan verandert. Die arbeidsmobiliteit is de afgelopen 20 jaar fors teruggelopen. Nu er ontslagen te verwachten zijn, is het noodzakelijk dat de overheid arbeidsmobiliteit stimuleert.

De gevoerde anti-alcoholcampagne is in het kader van die arbeidsdisciplinerings succesvol te noemen. De sterftcijfers over 1986 geven een dramatische daling te zien. De criminaliteit gepleegd 'onder invloed' is gedaald met 10 à 20%. Eerdere campagnes zijn wel opgezet, maar nooit doorgevoerd. Onder Brezjnev was er geen echte politiek van dénivellering, maar werd dat effect bereikt door de volgende maatregelen. Het minimumloon werd sneller verhoogd als het gemiddelde loon. De salarissen van topmensen van de ondernemingen zijn sinds 1959 bevroren. Daar is toen wel een beetje over gediscussieerd, maar er veranderde niets. Een en ander had tot gevolg dat de salarissen van de arbeiders en van de 'witte boorden' bijna gelijk werden. Ingenieurs gingen als arbeiders werken, omdat ze per saldo meer konden verdienen. Dat is een sociaal onwenselijke situatie. Een aantal van die loonbepalingen (premies mochten nooit meer zijn dan 50% van het salaris van de directeur) worden nu opgeheven en wettelijk vastgelegd.

Dat betekent dat bijvoorbeeld premies heel hoog kunnen worden, en ingenieurs weer als ingenieur gaan werken.

Een inkomensprobleem, wat wel met het arbeidsrecht samenhangt, is het verdwijnen van de subsidies op de eerste levensbehoeften. Dat is nodig, want als je brood goedkoper maakt als graan, voeren de mensen het vee brood in plaats van graan en dat is een strafbaar feit in de Sovjetunie. Met het Poolse voorbeeld voor ogen vraagt men zich in Moskou natuurlijk wel af hoe ze dat afschaffen van subsidies moeten regelen.

Dat hebben ze nog niet zo duidelijk voor ogen.

Vakbonden

In Polen is een ander soort vakbeweging ontstaan. Niet 'vanuit de staat georganiseerd', maar vrij. In de Sovjetunie zijn verarbeidsrechtelijk een aantal ontwikkelingen gaande op dit terrein.

Dat is in 1983 begonnen door de arbeiderscollectieven in de ondernemingen eigen rechten te geven. Dat houdt voor een groot gedeelte in dat men de arbeiderscollectieven enigszins los gaat zien van de vakbonden, terwijl ze vroeger daarmee heel nauw samenvielen. Dat leidt er uiteindelijk toe dat de vakbonden binnen de onderneming minder belangrijk worden.

Dat zal tot gevolg hebben dat de vakbonden zich meer zullen bezighouden met sociale belangen van de arbeiders. Een van de belangrijke zaken daarbij is ook, dat ze meer aandacht zullen besteden aan de rechtsbescherming van de arbeiders tegen onrechtmatig ontslag, zeker in een periode dat er op economische efficiency wordt gehamerd.

Zo zal er een eigen – door het arbeiderscollectief gekozen – raad komen, zeg maar personeelsraad. Die personeelsraad is ingevoerd bij de Wet op ondernemingen van juni '87. Die raad heeft een aantal bevoegdheden die direct te maken heeft met het bestuur van de onderneming. Eén daarvan is dat ze de bevoegdheid heeft om de directeur van de onderneming zelf te kiezen, zij het onder goedkeuring achteraf van de hogere instanties en de partij.

Een probleem is het feit dat er achter het idee van arbeiderscollectieven geen ideologische onderbouwing zit. Voor die ideologische onderbouwing is nog geen tijd omdat ze nu in betrekkelijk korte tijd een aantal maatregelen moeten nemen. Die onderbouwing komt nog wel, als de ervaringen die men nu opdoet gebruikt gaan worden, en dat is in Rusland nog altijd maar de vraag. De economische hervormingen van 1965/'66 zijn allemaal doodgelopen op de bureaucratie. Hoe dat nu gaat werken weet Van de Berg niet, en daarom is het moeilijk echte voorspellingen te doen. Maar hij denkt, dat als deze hervormingen doorgaan, men veel meer naar een maatschappijmodel zal gaan, dat is opgebouwd vanuit de arbeiderscollectieven. Wel ziet hij een aantal arbeidsrechtelijke problemen van politieke aard die nooit opgelost kunnen komen.

Een artikel waaruit Van de Berg citeert begint met de bespreking van de wijzigingen in de wet, maar eindigt dan met: *'En verder is het natuurlijk nodig, dat we de meest problematische kwestie in het arbeidsrecht tot een goed einde brengen, nl. over de uitbreiding van de gerechtelijke bescherming van de arbeidsrechten'*. En het gaat het om de bescherming van het hoge personeel dat op dit moment zonder meer ontslagen kan worden. Van de Berg gelooft dat als je dat niet gaat veranderen, je het systeem niet verandert. Dat betekent dat alle mensen die maar enigszins van belang zijn voor de ondernemingen geheel afhankelijk blijven van de grillen van het ministerie en de partij en zo nooit zelfstandig worden. Je moet het toch voor een groot gedeelte van de ideeën

Plastic kogels in Noord-Ierland

Zestien doden later valt er niets meer te lachten

Onlangs stelde Andrée van Es vragen aan minister Van den Broek van Buitenlandse zaken over het gebruik van plastic kogels in Noord-Ierland. Ze vroeg hem een paar feiten te erkennen, te concluderen dat de Britse autoriteiten daarmee een motie van het Europees Parlement naast zich neerlegden en ze vroeg hem om de Britse regering aan deze motie te herinneren.

19 mei 1981 liep de 12-jarige Carol-Ann Kelly naar huis nadat ze voor haar moeder een pak melk had gekocht. Voor het huis van haar burens stopte ze om met twee schoolvriendinnetjes te praten. Plotseling kwamen er een aantal Britse legerjeeps aanrijden. De soldaten waren erg opgewonden; die dag waren er vijf soldaten door een IRA-landmijn gedood. Toen ze bij de drie meisjes kwamen, openden ze plotseling het vuur. Haar twee vriendinnetjes konden nog net op tijd wegduiken, maar Carol-Ann werd aan haar hoofd geraakt door een plastic kogel en raakte in coma. Ze overleed drie dagen later in het ziekenhuis...

Toen Carol-Ann nog in het ziekenhuis lag werden de ramen bij haar thuis en bij haar burens ingeschoten. Volgens ooggetuigen waren er absoluut geen rellen en duiden de uitlatingen van de soldaten erop dat ze wraak wilden nemen. Volgens de Britten waren er rellen, maar die begonnen pas na het neerschieten van Carol-Ann. Volgens de justitie was er geen directe rel. Er was volgens de letter van de wet een relsituatie, want er waren drie mensen bijeen.

In de jaren '60 werd in Hongkong een nieuw wapen ontwikkeld tegen demonstrantes. De eerste generatie 'Baton rounds' was een teakhouten kogel, 2 cm lang en geschikt om direct te schieten op demonstrantes. Later werd er een zwaardere versie ontwikkeld. Volgens de Britten was het wapen een groot succes in Hongkong. De houten kogel was ook bedoeld voor gebruik in Noord-Ierland, maar werd hier te gevaarlijk geacht (maar wel 'veilig' genoeg voor Aziaten!).

Nadat de conservatieven in 1970 de verkiezingen hadden gewonnen werd er een nieuw type baton round ontwikkeld: de rubber kogel (een lengte van 14 cm, een doorsnede van 4 cm en een gewicht van 149 gram). Deze kogel heeft een stompe punt en is gemaakt van samengeperst rubber. Tijdens de perspresentatie werd de rubber kogel voorgesteld als een zacht en ongevaarlijk wapen. Men maakte er zelfs grapjes over, maar 16 doden later valt er niets meer te lachen.

De rubber kogel wordt via de grond afgeschoten en ketst dan ongecontroleerd naar de demonstrantes. Bij gericht schieten (wat verboden is) is de rubber kogel onstabiel. Daardoor werden veel onschuldigen geraakt. Dit resulteerde in de ontwikkeling van de 'veiligere' plastic kogel die is gemaakt van hard PVC (135 gram, 10 cm lang, doorsnede van 4 cm). De plastic kogel wordt direct op het doel afgeschoten en werd evenals de rubber kogel gepresenteerd als ongevaarlijk.

Tijdens 'normaal' gebruik van de baton round vallen er al slachtoffers, maar de regels voor het afvuren worden massaal geschonden.

Veel baton rounds worden in strijd met de voorschriften afgeschoten vanaf een veel te korte afstand, gericht op hoofd en bovenlichaam. Alle dodelijke slachtoffers zijn aan het hoofd en bovenlichaam getroffen! Verder worden vaak bijvoorbeeld scheermesjes of glassplinters aan de baton round bevestigd.

Volgens de Britse propaganda is de plastic kogel veiliger dan de rubber kogel. De feiten bewijzen het tegendeel. Op iedere 18.000 afgeschoten rubber kogels viel er één dode; Bij plastic kogels valt er één dode per 4.000 afgeschoten kogels! Degenen die gedood worden door een baton round sterven pas een paar dagen nadat ze geraakt zijn. Daardoor kan men eerst nog zeggen dat er gewonden zijn gevallen.

Kaartenactie

Momenteel probeert een Labour-parlementslid de baton round afgeschaft te krijgen. Het is mogelijk hem te steunen door een kaartje met de volgende tekst te sturen.

Since the introduction of the Baton Round in 1971, 16 people (including seven children) have been killed or murdered by this weapon. I demand that the British government end this state violence and blatant abuse of human rights. I further ask you to do all in your power to end this nightmare.

(vertaling: Sinds de introductie van de baton round zijn 16 mensen mensen (waaronder zeven kinderen) gedood of vermoord door dit wapen. Ik vraag de Britse regering om dit staatsgeweld en deze schaamteloze schending van de mensenrechten te beëindigen. Verder vraag ik u om alles wat in uw macht ligt te doen om deze nachtmerrie te beëindigen.)

De tekst moet gestuurd worden naar:
Kevin McNamara
 Opposition spokesperson on Northern Ireland
 Parliament Buildings
 Westminster
 London 1
 Groot Brittannië

IVO MIESEN

Binnenhof IN BEWEGING

Binnenlandse- en Sociale Zaken

In februari werden in de Eerste Kamer de begrotingen van Binnenlandse Zaken en van Sociale Zaken en Werkgelegenheid behandeld. Aan beide begrotingen deed de PSP Eerstekamerfractie mee. Aan Binnenlandse Zaken was dat omdat de Tweedekamerfractie daaraan dit jaar geen tijd kon besteden (met één kamerlid in elk der kamers moet je steeds sterk selecteren). Aan Sociale Zaken werd meegedaan omdat je daar geen aandacht genoeg aan kunt besteden en je dan ook gebruik kunt maken van de veel ruimere spreektijd die de Eerste Kamer daarvoor heeft in vergelijking met de Tweede Kamer.

Bij de begroting van Binnenlandse Zaken werd veel aandacht besteed aan de veiligheidsonderzoeken door de BVD. Een voor de PSP niet ongebruikelijk onderwerp. BVD-ambtenaren schijnen overwerkt te raken doordat zij dossiers die ze volgens een rechterlijke uitspraak moeten vrijgeven eerst moeten ontdoen van zinsneden die het daglicht niet kunnen verdragen. Verder werd de vraag aan de orde gesteld waarom bij de begrotingspost voor de BVD de posten 'personeel' en 'materieel' wel volgens de bezuinigingen verminderen, maar de post 'geheime uitgaven' niet. Van Dijk wenste daar geen direct antwoord op te geven. Ook werden enige vragen gesteld naar aanleiding van het recent verschenen actieprogramma civiele verdediging. De staatssecretaris ontkende glashard dat er sprake zou zijn van de daarin aangekondigde op te richten bouwkundige voorzieningen ten behoeve van de bevoorrading van Amerikaanse militairen in oorlogstijd en ook zou er geen raketgordel rond Schiphol bestaan.

De behandeling van de begroting van Sociale Zaken viel precies in de tijd dat over begrotingsoverschrijdingen in de sociale zekerheid bericht werd en bovendien een eerste reactie van staatssecretaris de Graaf

verscheen op de uitspraken van de Centrale Raad van Beroep in Utrecht en de Raad van Beroep in Amsterdam inzake verschillende 'gelijke behandelings kwestie'. De minister en de staatssecretaris bonden wat in op de wel erg hoge bedragen die in eerste instantie volgens hen met de begrotingsoverschrijding en met de gelijke behandeling gemoeid zouden zijn. Door de PSP werd het ronduit kiezersbedrog genoemd dat nu opnieuw gekort gaat worden op de sociale zekerheid, terwijl in de verkiezingsroes van twee jaar terug zo hard werd geroepen dat er eindelijk rust in de sociale zekerheid zou ontstaan. En het is natuurlijk van de gekke dat CDA en VVD Tweedekamerleden suggereren dat Nederland zich maar moet terugtrekken uit internationale verdragen voor de universele rechten van de mens, omdat het zo duur kost om vrouwen in de sociale zekerheid dezelfde rechten te geven als mannen.

TITIA VAN LEEUWEN

Gebruik die zetel

Maak meer en nuttig gebruik van de PSP-zetel in de Eerste Kamer!

Min of meer onder dit motto werd jaren geleden een soort taakverdeling tussen Eerste- en Tweedekamerfractie gemaakt. De Eerstekamerfractie zou vooral schriftelijke vragen stellen over regionale zaken, terwijl de Tweedekamerfractie zich (als vanzelfsprekend) op de actuele landelijke politiek concentreert. Maar dan moesten de afdelingen en gewesten wel met hun zaken naar de Eerstekamerfractie stappen.

Deze afspraak willen we weer nieuw leven inblazen.

Vooraf om recente ervaringen met schriftelijke vragen, gesteld door het Eerstekamerlid over plaatselijke kwesties, best veel aandacht kregen in de regionale kranten en ook tot interviews voor een regionale omroep leidden.

Daarom deze oproep aan de afdelingen en gewesten om op deze mogelijkheid in te spelen.

Overigens is het Eerstekamerfractielid ook ten alle tijden bereid om bezoeken af te leggen aan afdelingen en gewesten om nader kennis te maken, de mogelijkheden tot samenwerking over en weer af te tasten en inhoudelijke debatten aan te gaan.

Schrijf naar: Titia van Leeuwen, Herengracht 310, 1016 CD Amsterdam
Of bel: Titia: 020-237587 (huis) 023-306345 (werk) 070-624571 (kamer op dinsdag)
fractiemedewerker Ruud Bosgraaf: 020-162574

COLUMN

Kapitalist

Vroeger was alles nog duidelijk. Jij was natuurlijk socialist en de vijand was de kapitalist. De man met de poen en de macht. Nou ging het erom die man z'n poen en z'n macht af te pakken en die vervolgens toe te vertrouwen aan het kollektief. En dan zou alles wel goed komen.

Aanvankelijk planden we dat revolutionair. Even de massa opruien en vervolgens de macht grijpen. We waren jong en onschuldig. Toen dat wat minder vlot ging dan gedacht ontdekten we vanzelf de politiek. Die moesten we even overnemen om dan alsnog de vijand op de knieën te dwingen. We meldten ons uiteraard bij een socialistische partij en het was slechts een kwestie van tijd voordat Spek het sein zou geven het kapitalistisch bastion te slechten. Hij wist namelijk hoe dat moest.

Inmiddels waren we iets minder jong en een tikkeltje minder onschuldig en wat gaf het nou als je auto had en een kleurentv, dat was toch alleen maar handig en educatief. Hoezo salonsocialisme, mijn zoon, doe jij nou maar je best op school, dan zal papa in de kroeg wel vertellen wat er allemaal fout zit.

Want de kapitalist bestaat nog steeds. Die poenige ritselaar die niets van overheidsbemoeienis wil weten. Als wij met de PvdA straks weer aan de macht zijn. Wacht maar.

In een week tijd werden het socialisme van de PvdA en de WIR afgeschaff.

En het VNO weende bitter. Van Lede was geschokt dat de overheid zijn bemoeienis met het bedrijfsleven staakte.

De PvdA weende niet maar ging over tot de orde van de dag.

Socialisten bestaan niet meer en kapitalisten zijn salonkapitalisten geworden.

Het wordt tijd dat we weer eens helemaal overnieuw beginnen.

Zodra ik die honderd gulden voor de studiebeurs van die jongen geregeld heb, grijs natuurlijk, wil ik weer onschuldig zijn.

RUTGER VAN SANTEN

Schuivende panelen

Het socialisme voorbij?

In november 1987 kwam een 195 blz. tellende boekwerkje uit onder de titel: 'Schuivende Panelen, continuïteit en vernieuwing in de sociaal-democratie'. Opsteller was een PvdA-commissie onder voorzitterschap van Jan Pronk. Zelden heeft een politieke publikatie zoveel stof doen opwaaien. En de meeste stof werd opgeblazen voordat de commentatoren in staat konden zijn om de tekst gelezen te hebben. Het partijbestuur van de PSP deed het iets rustiger aan en besprak in maart de 'Schuivende Panelen'. De geleverde bijdragen (van Joost Lagendijk en Wilbert Willems, onderstaand artikel en de pb-discussie) zullen tot een definitief pb-standpunt leiden.

In onderstaand artikel worden de belangrijkste zaken uit het rapport beknopt besproken en bekritiseerd. Dat het derhalve een lang artikel is geworden, valt niet te vermijden. Vanuit PSP-visie valt er, naast waardering, nogal wat kritiek te leveren op o.a. het (verder) laten vallen van hoofdkenmerken van een socialistische economische politiek, de naïeve uitlevering van bevoegdheden aan internationale organen en de allesoverheersende wil tot compromis en consensus met de 'klassevijanden' van vroeger. Maar laten we keurig bij het begin beginnen. Het PvdA-rapport start met een 60 blz. tellende beschrijving van 'het democratisch-socialisme in een veranderende omgeving'. In een beknopte historische beschouwing wordt geschetst hoe de sociaal-democratie in haar geschiedenis de tijdgeest heeft getracht te bezweren en hoe die er anno 1988 uitziet. Er worden vijf hoofdelementen van socialistische politiek geformuleerd: nationalisatie, collectivisatie (van voorzieningen), planning, ordening en herverdeling. In de geschiedenis van de sociaal-democratie zijn dit de vijf rode draden die al naar gelang het moment van verschillende dikten zijn. De huidige tijdgeest, oftewel de hoofdtendensen in de maatschappelijke ontwikkeling, heeft vier tentakels: de ecologie (bedreiging van het milieu), technologie, individualisering en schaalvergroting. Deze vier ontwikkelingen worden, met de vijf hoofdelementen van socialistische politiek op de achtergrond, losgelaten op de economische groei en structuur; arbeid, inkomen en collectieve voorzieningen; cultuurpolitiek; politieke orde en rechtsorde; en het internationale beleid.

Opvallend is dat bij de vijf hoofdelementen democratisering en emancipatie ontbreken. Bij de gesignaleerde tendensen ontbreekt dié ontwikkeling die een nog catastrofaler effect kan hebben dan het versuorde milieu: de bewapening. Opmerkelijk en onbegrijpelijk.

Economische groei

In het hoofdstuk over de economische groei wordt duidelijk gekozen voor een selectieve benadering. Niet het niveau van de economische groei, maar de samenstelling ervan is belangrijk. In de visie van Pronk cs. kunnen de genoemde hoofdtendensen een selectieve, evenwichtige en op herverdeling gerichte economische groei veroorzaken. Immers, milieu-eisen leiden tot milieu-investeringen en individualisering leidt tot meer huishoudvervangende voorzieningen om twee voorbeelden te noemen. Die economische groei moet wel selectief zijn, nl. produkten en voorzieningen die het welzijn verhogen, al wordt dit verder in het geheel niet uitgewerkt. Zo wordt geheel in het midden gelaten of defensie nu een nuttige collectieve voorziening is of niet. Vergroting van de werkgelegenheid wordt bereikt

door verandering van economische structuur. Onder verwijzing naar het rapport 'Ruimte voor Groei' van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid wordt gesteld dat in de landbouw, aardgas en voedingsmiddelenindustrie de vraag naar arbeid zal dalen. Om ook de daling in andere industriële sectoren te compenseren pleit het rapport voor hoge prioriteit aan de bouw, zakelijke dienstverlening, recreatie, zorg, sociaal-culturele voorzieningen en onderwijs. Een financiële onderbouwing en een (ruwe) doorberekening in aantal arbeidsplaatsen ontbreekt echter. Het is een programmatische opsomming van wenselijke investeringen in sectoren die grotendeels sinds jaar en dag ook in het PSP-programma worden bepleit.

Kernenergie

Zonder meer een pluspunt in Schuivende Panelen is dat vrij consequent het ecologische aspect in analyse en oplossingen aan bod komt. In het rapport wordt ook duidelijk stelling genomen tegen de industriële (!) toepassing van kernenergie en gekozen voor de ontwikkeling van energie-zuinige groeiscenario's, natuurlijke energiebronnen en kolenvergassing.

De technologische innovatie willen Pronk cs. stimuleren door een selectief subsidiebeleid. Daarbij verdienen niet alleen kleine ondernemingen steun, maar ook multinationals, als dit selectief gebeurt. Met de miljarden winstcijfers van de Nederlandse multinationals in het achterhoofd en de wetenschap dat hiermee opnieuw de weg naar misbruik en gegoochel met gegevens wordt ingeslagen, is dit een hardleerse knieval voor het groot-ondernemersdom. De commissie ziet wel een regelgevende taak voor de overheid m.b.t. de nucleaire, biogenetische en privacyrisico's die de immer voortschrijdende technologische ontwikkeling met zich meebrengen, al wordt dit verder niet in het rapport uitgewerkt.

Arbeidstijdverkorting

Pronk cs. blijven onvoorwaardelijk vasthouden aan het goedaardige stokpaard van de inkomensherverdeling, al krijg ik bij één argument (het voorkomen van instabiele politieke verhoudingen) een wat wee gevoel in de onderbuik. Minder ruggegraat wordt betoond bij de arbeidstijdverkorting. De atv per dag of per week wordt min of meer als een irreële optie terzijde geschoven, omdat ze toch niet in hele sectoren tegelijk en zonder drastische inkomensconsequenties ingevoerd kan worden. Men kiest, zij het voorzichtig, voor een combinatie van verlenging van de bedrijfstijd met een atv die betrekking heeft op de totale periode waarin iemand werkt. Atv wordt dan gezocht in regelmatige en langdurige perioden van educatief verlof, uitbreiding van het ou-

derschapsverlof, soepele pensionering e.d. Op dit punt gaat het rapport tamelijk optimistisch de mist in, want geenszins wordt duidelijk gemaakt hoe deze optie kan leiden tot een eerlijke verdeling van werk tussen mannen en vrouwen binnens- en buitenshuis. De radicale arbeidstijdverkorting per dag of per week wordt onmogelijk geacht door middel van regelgeving, terwijl op vele andere gebieden, bijv. milieu, wel terecht gekozen wordt voor stringente regelgeving. Het argument dat atv niet populair is als het samengaat met een drastische inkomensdaling is op zich juist, maar waarom zou dat moeten? Welke gevolgen heeft de inkomensnivellering die elders in het rapport wordt bepleit? Wat is het gevolg van een radicale atv, gekoppeld aan een drastische uitbreiding van het aantal banen, voor het inkomen per huishouden? Omdat elke cijfermatige onderbouwing in het rapport ontbreekt, komt de afwijzing van de atv per dag of per week nogal in de lucht te hangen. Verlenging van de bedrijfstijd kan op zich best een goede maatregel zijn die de keuzevrijheid van werknemers vergroot (bijv. werken in het weekend), maar alleen als dat samengaat met een radicale atv per dag of per week. Anders is zowel het emancipatoire als het werkgelegenheidseffect ver te zoeken.

Meer markt, meer plan

De commissie Pronk stuit in het rapport op het onvermijdelijke dilemma: markt of plan. Moet de sociaal-democratie nu voor de uitvoering van haar ideeën meer vertrouwen op de planning via sturing van de centrale overheid of op het marktmechanisme, waarin de particuliere ondernemer aan de slinger draait? Het antwoord past in een lange traditie van typische sociaal-democratische oplossingen: meer plan en meer markt. De overheid moet de voorwaarden scheppen (infra-structuur, subsidies) om de markt te stimuleren. Men kiest dus daarbij voor een gemengde economie; niet uit opportunisme omdat een gemengde economie in het huidige economische en politieke klimaat het maximaal haalbare is, maar uit principe.

Het is dan ook niet verwonderlijk dat wordt geconcludeerd dat de al eerder genoemde vijf hoofdelementen van socialistische politiek (socialisatie, collectivisme, planning, ordening en herverdeling) aan herijking toe zijn. Gezien de internationale aspiraties van het kapitaal is socialisatie op nationaal niveau minder aan de orde dan ooit; planning moet alleen nog op de lange termijn plaatsvinden en de ordening moet niet meer per sector plaatsvinden, maar d.m.v. overeenkomsten met grote ondernemingen. Voorwaar een behoorlijke herijkende uitholling van drie hoofdelementen. Natuurlijk is het socialiseren van Philips of Unilever op nationaal niveau niet te doen, maar anders zit dat met het aard-

gas, bouw- en infrastructuurproductie, bank- en verzekeringswezen, zakelijke dienstverlening enz. Het is te makkelijk om onder demagogische verwijzing naar multinationals de socialisatie in de ijskast te zetten. Tussen ijscokar en Philips zijn er genoeg mogelijkheden.

Twee andere hoofdelementen blijven onverkort gehandhaafd: de collectivisatie (allerlei nuttige gemeenschapsvoorzieningen) en de herverdeling. Twee nieuwe hoofdelementen moeten volgens Pronk cs. aan het sociaal-democratisch gedachtegoed worden toegevoegd: de concensus-economie en de internationale overdracht van bevoegdheden.

Concensus

De concensus-economie, de depolitiserende overeenstemming tussen overheid, werkgevers en werknemers, wordt als nieuwe sociaal-democratisch punt opgevoerd. *Strijdpunt* is daarmee een vies woord geworden, om van klassenstrijd nog maar te zwijgen. Die komt volgens Pronk cs. niet meer voor, althans moet bedolven worden onder de grijze dekmantel van de drie C's: coalitie, concensus en compromis. Naast waardering en kritiek op onderdelen van het rapport zijn we hier aangeland op een kritiek punt, waar definitief afscheid wordt genomen van een sociaal-democratisch, dan wel socialistisch, erfgoed: de tegenstelling en strijd tussen socialisten en niet-socialisten; tussen werkgevers en werknemers. In het rapport komt dit het scherpst tot uiting waar gesteld wordt dat het kabinet Den Uyl getracht heeft allerlei maatschappelijke hervormingen op de rails te zetten, *'uiteraard in coalitieverband'*, om even verder te constateren dat er weinig successen zijn geweest, maar wel veel strandingen en uitkleedpartijen in coalitie-onderhandelingen. De politieke analyse in het rapport schiet ernstig tekort waar het gaat om een taxatie van welke politieke verhoudingen nodig zijn om de gewenste veranderingen tot stand te brengen. Dat daarbij min of meer definitief afscheid is genomen van een socialistische economische politiek, waarin, al is het maar in afgezwakte vorm, gepleit wordt voor 'zeggenschap over produktiemiddelen', is een teken aan de wand. Maar dat is onvoldoende om tot een betrouwbare coalitiepolitiek met het CDA te komen, omdat op allerlei onderdelen de socialistische identiteit niet geheel verdwenen is. En daarvoor heeft het CDA nu eenmaal een gevoelige regeringscrisisneus.

Een ander nieuw hoofdpunt van socialistische politiek is de internationale overdracht van bevoegdheden. Hoewel het rapport dit, evenals het ecologische aspect, behoorlijk integreert in de analyse, blijft onduidelijk welke zekerheden het biedt op een ander beleid. Bijna naïef kiest Pronk cs. voor overdracht van bevoegdheden aan de EG en andere internationale structuren, zonder dat voorwaarden worden gesteld aan de inhoud van het beleid. Ondanks de achtereenvolgende

rechtse regeringen neemt Nederland in internationaal verband in een aantal opzichten een tamelijk progressief standpunt in. Overdracht van bevoegdheden leidt dan logischerwijs tot verrechtsing. In andere situaties ligt dit weer anders. Kortom dit soort zaken moeten genuanceerd en inhoudelijk beoordeeld worden. De algemene stelling die Schuivende Panelen op dit punt betreft is meer vorm dan inhoud en heeft daarom weinig met socialistische politiek te maken.

Het is een veeg teken dat van de vijf oorspronkelijke hoofdelementen van socialistische politiek er drie (socialisatie, ordening en planning) zodanig worden afgezwakt dat daarmee de greep van de gemeenschap op de bedrijven (maar ook b.v. nadrukkelijk op het grondbezit) wordt afgeschreven. En daar komen dan elementen als concensus en internationalisering bij die inhoudelijk alleen maar tot een verdere afzwakking van socialistische aspiraties kunnen leiden.

Basisinkomen

Naast het uitgebreide hoofdstuk over economische groei en structuur, besteedt Schuivende Panelen ook aandacht aan arbeid & inkomen, cultuurpolitiek, de politieke orde en het internationale beleid.

In het hoofdstuk arbeid en inkomen wordt nadrukkelijk stilgestaan bij het basisinkomen. De commissie Pronk spreekt zich duidelijk uit voor de principiële band tussen arbeid en inkomen en daarmee tegen het basisinkomen. Er worden weliswaar nog andere argumenten tegen het basisinkomen genoemd zoals: *'het arbeidsloos basisinkomen zal (...) niet tot een spreiding van macht leiden, maar juist tot een concentratie ervan bij diegenen die niet 'afzien' van het verrichten van betaalde arbeid'*. Dat zou dan al een behoorlijke stap vooruit zijn in vergelijking met de huidige situatie, waarin de economische macht in handen is van kapitaalbezitters. De discussie in de PSP over de wenselijkheid van een basisinkomen is ook niet afgerond, maar de schamele argumentatie in dit PvdA-rapport zal ons niet veel verder brengen. Op grond van de voor de commissie onverbreekelijke band tussen inkomen en werk wordt in de uitkeringssfeer ook gekozen voor de relatie met het arbeidsinkomen, zij het dat er wel volledig geïndividualiseerd moet worden. De commissie kiest dan voor een uitkering van 70% van het minimumloon, ongeacht de leefsituatie. De individualisering kan beschouwd worden als een koerswijziging t.a.v. eerder ingenomen PvdA-standpunten, maar het niet met cijfers onderbouwde niveau van 70% leidt onvermijdelijk voor bijv. eenoudergezinnen tot een ver-

dere armoedeval. Dit signaleert het rapport ook, maar komt niet verder dan de oplossing dat door stelselmatige positieve actie de arbeidskansen moeten toenemen. Overduidelijk is dat hier alleen maar aan tegemoet-kan worden gekomen door het uitkeringsniveau op te trekken, want 70% is ook voor alleenstaanden te laag.

Cultuurpolitiek

Er zijn volgens Pronk cs. twee visies op sociaal-democratische cultuurpolitiek. De ene stelt de vernieuwing, de avant-garde, centraal en de ander de participatie en bereikbaarheid. Toegepast op beleid betekenen beide visies, die elkaar niet uit hoeven te sluiten, dat gekozen wordt voor pluriformiteit, toegankelijkheid en kwaliteit. Dat is overigens een weinig schokkende analyse, want ze bevat niets nieuws. Het rapport kiest als prioriteit de kwaliteit, waarbij de overheid vooral voorwaardescheppend bezig moet zijn. Pluriformiteit en kwaliteit zijn de sleutelwoorden, waarmee het wetenschaps- en mediabeleid te lijf wordt gegaan.

Anders ligt dit bij het vluchtelingenbeleid. Dat moet ruimhartig zijn, maar mag niet uit de Europese toon vallen. Dat valt het nu wel, maar in negatieve zin: Nederland scoort met haar opnamebeleid beduidend lager dan andere EG-landen. De Europese kaders worden op dit punt wel erg trouwmatig, en niet ruimhartig, als wenselijk uitgangspunt gesteld. M.b.t. de discriminatie stelt het rapport terecht dat het grondwettelijk verbod op discriminatie een gebod tot tolerantie is. Op dit punt wordt weer niet voor strakkere regelgeving gekozen: niet door vervolging, maar door overtuiging moet de tolerantie in de samenleving gestalte krijgen. De moeilijke positie van diegenen die de discriminatie aan den lijve ondervinden wordt daarbij genegeerd. De overtuiging wordt wellicht minder vrijblijvend als daar ook vervolging als sanctie achter staat. De verwijzing naar *'de partijgenoten'* in Almere, die het hoge verkiezingspercentage van de Centrumpartij indertijd met een huis-aan-huis campagne hebben bezworen is wel erg simpel.

Politieke orde

Pronk cs. staan ook stil bij de veranderingen in het politieke stelsel en het optreden van de staat. Gesteld wordt dat er overeenstemming bestaat over de kerntaken van de staat. Daarbij worden die kenmerken zeer neutraal gedefinieerd. Het is bekend dat PvdA'ers op 1 mei al grote moeite hebben met de strofe uit de Internationale *'de staat verdrukt, de wet is logen'*; dat is wat kinder-

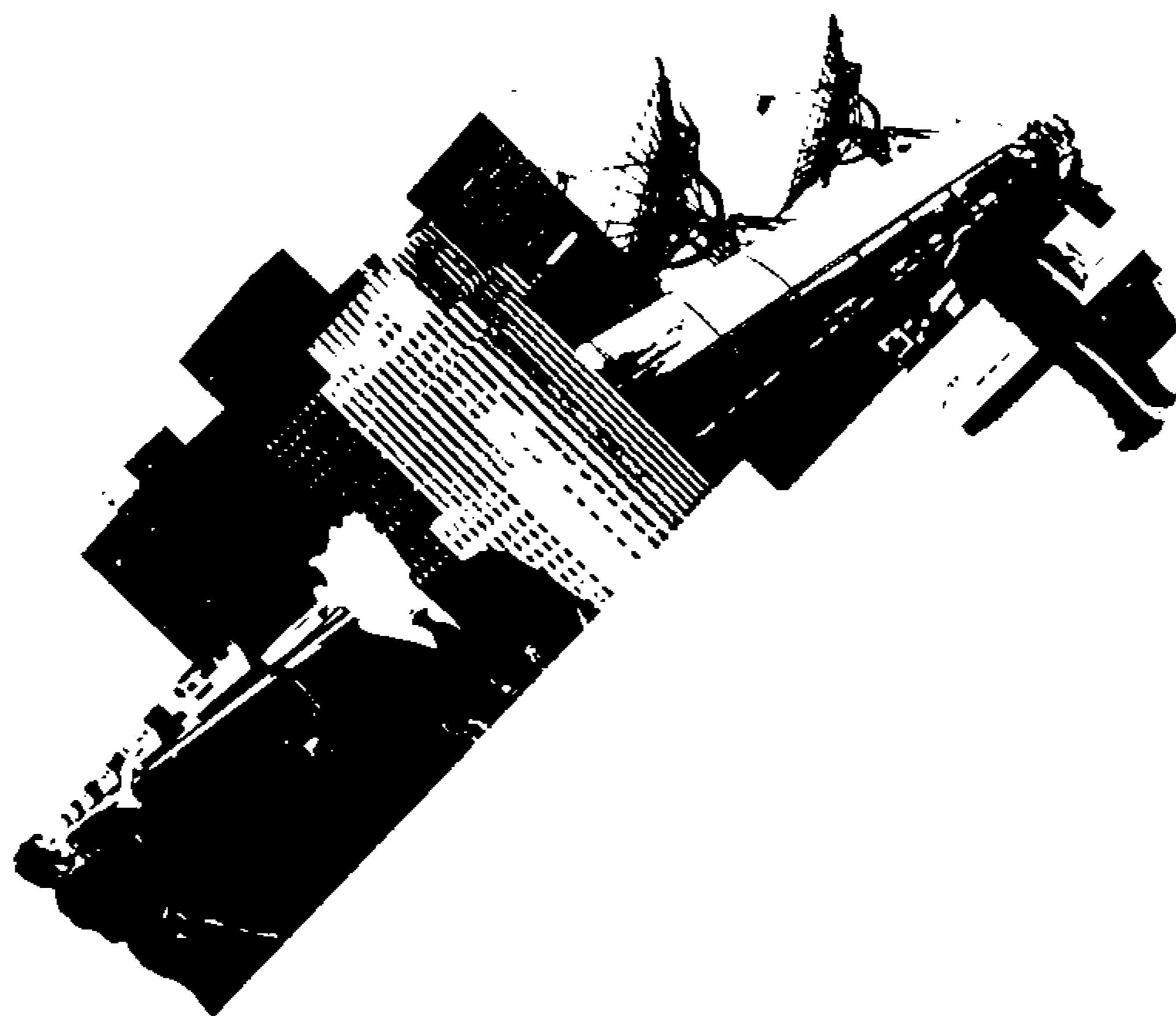

achtig doch begrijpelijk, maar Schuivende Panelen schiet wel erg door. Functie en feitelijk optreden van de staat worden op een, neutraal geformuleerde, hoop geveegd. Volgens socialisten moet de functie van de staat toch zijn het op actuele wijze vorm en inhoud geven van die klassieke begrippen 'vrijheid, gelijkheid en broederschap'?! Het werkelijk reilen en zeilen is echter het immer bewegende resultaat van maatschappelijke en politieke krachtsverhoudingen. In de Nederlandse situatie wordt het staatsoptreden gekenmerkt door hoofdzakelijk liberale en christendemocratische kenmerken met sociaal-democratische correcties. Oftewel, karikaturaal gezegd, de vrije ondernemingswijze productie overheerst, met een corporatistisch overlegstructuur aan de zijlijn en een verzorgingsstaat voor de uitwassen. In het PvdA-rapport wordt de staat echter als een neutraal instrumentarium beschreven. Gekozen wordt voor minder detaillering op wetgevend gebied, meer normatieve wetgeving, positieve sancties en algemene maatregelen. Een opvallende, zwak beargumenteerde kniebuiging voor de CDA/VVD-roep om deregulering. En in scherpe tegenstelling met de elders in het rapport bepleite maatregelen als inkomensnivellering, selectieve groei, milieuwetgeving e.d. Om de besluitvorming aan te passen aan de eisen des tijds wordt gekozen voor decentralisatie en democratisering. Gesteld wordt dat de gemeente veelal slagvaardiger en effectiever blijkt dan de meer verkokerde centrale overheid. Nu zal dat velen als muziek in de oren klinken, maar het doet veel denken aan de uitspraak van Troelstra: 'Zijn wij sterk in de gemeente, dan zijn wij voor gemeentelijke autonomie, maar zijn wij sterk in de Kamer dan zijn wij er tegen'. Afgezien van het gebrek aan uitgewerkte onderbouwing is het op zijn minst schijnbaar in tegenspraak met de onverbloemde keuze die wordt gemaakt voor de internationale overdracht van bevoegdheden.

Internationaal beleid

In het hoofdstuk over internationaal beleid constateert het rapport een toename van de bedreiging van de 'globale veiligheid' door een aantal, deels samenhangende, ontwikkelingen op het gebied van internationale spanningen, mensenrechten, wapeniging en aantasting van het milieu. Evenmin als bij de Nederlandse analyse, en

duis logisch consistent, wordt de onrechtvaardige economische structuur als oorzaak genoemd. De oplossing wordt gezocht in grensoverschrijdende, internationale oplossingen, waarbij problemen integraal (milieu, wapeniging, mensenrechten e.d.) worden benaderd. Nederland moet in internationale fora het voortouw nemen, omdat het als niet-agressieve (Indonesië buiten beschouwing latend) kleine mogendheid krediet heeft. In hoeverre dit beeld na 10 jaar buitenlandbeleid van de geheel vergeten vd Klauw en vd Broek nog klopt, waag ik te betwijfelen. Wellicht dat Pronk hier teveel 'wishful thinking' etaleert, als een toekomstige minister van Buitenlandse Zaken.

De visie op de wapeniging is onderhand bekend, al is het verheugend dat, enigszins besmuikt, wordt toegegeven dat nucleaire ontwapening wel het uiteindelijke doel moet zijn van het veiligheidsstreven. Het gebroken geweepte was al voor de Tweede Wereldoorlog voltooid verleden tijd voor de sociaal-democratie. Het rapport pleit voor een patroonoverbreking van het blokdenken door verlaging van het wapenigniveau en prioriteit te leggen bij internationale ontspanning, conflictbeheersing en het terugdringen van de invloedssferen van de supermachten. Dat wil men bereiken door een verdergaande Europese integratie en het ontwikkelen van een Europees veiligheidsbeleid binnen de NAVO. Een politiek perspectief op een dergelijk, laten we zeggen

sociaal-democratisch, Europees veiligheidsbeleid, ontbreekt op dit moment. Om in de NAVO te proberen een patroon te doorbreken en de invloedssfeer van de VS terug te dringen is een begrijpelijke reformistische keuze, al is deze tegelijkertijd utopisch.

Het socialisme voorbij?

Schuivende Panelen is geprezen en beschimpt. Ook door PSP-bril bekeken schuiven positieve en negatieve punten door elkaar heen. Wat echter overheerst is dat dit rapport, waarover binnen de PvdA het laatste woord overigens nog niet is gezegd, verder afstand neemt van de socialistische opvatting dat werkelijke greep op de economische krachten en verhoudingen noodzakelijk is voor een rechtvaardige inrichting van de samenleving. En daarmee samenhangend kiest voor een concensus-politiek met die krachten die in de traditionele socialistische analyse aan de andere kant staan: ondernemers en rechts partijen. Dat is overigens geen wereldschokkend verschil met de praktijk van de PvdA-politiek, maar wel een verder opschuivende tendens. Een perspectief als linkse machtsvorming blijft achter de horizon van Pronk cs. Sociale bewegingen komen in het hele stuk nauwelijks voor als belangrijke deelnemers en belanghebbenden bij maatschappelijke verandering. Linkse coalitievorming, in 1981 nog een papieren optie voor de PvdA, is onder de korenmaat gehouden. Slechts één keer figureert radicaal-links in het rapport als gesteld wordt dat de kleine linkse stromingen zich 'na een kortstondige bloei in de jaren zestig en zeventig', in een hevige crisis bevinden, en worstelen met de vraag 'van samengaan of gescheiden naar nieuwe wegen zoeken'. Nu weten er drie meer dan één, maar zo simpel ligt het niet. Veel nieuwe ontwikkelingen die Pronk cs. beschrijven, zijn door radicaal-links in de eerste helft van de jaren '80 gezien en programmatisch vertaald. De socialisme-discussie die nu in de PSP wordt gevoerd, heeft de bedoeling om daar meer samenhang in aan te brengen. Zolang echter de electorale positie zwak is, blijft het perspectief van de drie C's (coalitie, compromis en concensus) ter linkerzijde een utopie. En dan schuiven de panelen in ieder geval de verkeerde kant op.

LEO PLATVOET

vervolg van pagina 4

Democratisering

Van de Berg omschrijft de huidige ontwikkelingen als een versterking van de juridische grondslag van de maatschappelijke verhoudingen, in plaats van een ontwikkeling in meer democratische richting.

Hij ziet die politieke democratisering nog niet zo snel gebeuren, al gebeurt er wel iets. Er wordt geëxperimenteerd bij verkiezingen met twee kandidaten. Er is dus wel wat aan de gang, maar op korte termijn moet je daar in Rusland niet al te veel verwachten. Daar stuit men al snel op de grenzen van het systeem en dat zal men niet opgeven. Die kans lijkt Van de Berg praktisch uitgesloten. Ze kunnen wel alternatieve verkiezingen houden, maar dan onder hun strenge controle. Ze kunnen zorgen dat er meer openheid in de pers komt, maar dat is steeds gecontroleerde openheid. Het alternatief is dat men terug gaat naar een communistische partij aan de top als voorhoede van de arbeidersklasse, maar het politieke model kan in diè zin veranderen, dat de staat wordt opgebouwd vanuit de arbeiderscol-

lectieven. Zo kan er toch een alternatief maatschappijmodel ontstaan waarbij er een reële band tussen partij en massa ontstaat, waarin een heleboel zaken – wel gekanaliseerd – van onderop naar boven komen. Dat is iets waar Gorbatsjov naar op weg is; zij het zonder geweld en dwang. Of zoiets echt kan bestaan, dat is een algemeen probleem van de socialistische beweging.

LIESBETH MILTENBURG
BERT FRERIKS

De Ruslanddag wordt gehouden op zaterdag 16 april 1988 in zalencentrum Zeezicht, Nobelstraat 2-4, Utrecht, van 12 tot 16 uur. De Nobelstraat ligt tussen het Janskerkhof en de stadsschouwburg, buslijn 3 of 5 vanaf het CS, uitstaphalte Janskerkhof of Lucas Bolswerk. Er zijn twee sprekers: Michael Ellman (Universiteit van Amsterdam, specialist Oosteuropese economieën) en André Gerrits (medewerker Werkgroep Oost-Europaverkenningen). Het boek 'Gorbatsjov en de arbeiders' verschijnt eind april bij de SUA, telt 144 blz. en gaat f.27,50 kosten.

die mensen hebben. Je kunt niet geheel en al op de arbeidersklasse steunen van je ideeën. Je moet toch ook die hogere mensen een enigszins onafhankelijke positie geven, en hen onafhankelijk kunnen laten handelen, juist om er voor te zorgen dat bijvoorbeeld de hervormingen die je op het oog hebt, slagen. Als je alles afhankelijk laat van de partij slaat alles op een gegeven moment toch weer dood.

Er ontstaat dan wel een politiek probleem. Als mensen niet meer zo maar te ontslaan zijn worden ze vanzelf onafhankelijker, en daar is de overheid heel bang voor. Daar zitten ook veel meer problemen dan in het kiesrecht. Hier wordt op het moment redelijk veel over geschreven. Dat is niet nieuw; vanaf 1956 wordt er al op deze manier over geschreven, zij het nu meer als vroeger.

Uit het partijbestuur

Hieronder wederom een greep uit datgene wat er op de partijbestuursvergadering van 7 maart jl. besloten is.

Het partijbestuur besteedde nogmaals aandacht aan de vervanging van Andrée van Es. Gezien de ontwikkelingen hieromtrent – met name de besluiten van de partijraad van 27 februari, de weinig positieve berichtgeving in de pers hierover en de brief van Titia Bos aan het p.b. – werd besloten om Titia op korte termijn voor een extra partijbestuursvergadering uit te nodigen.

Door het p.b. werd een werkgroep (bestaande uit Luitje Douma en Leo Platvoet) ingesteld, die zich zal gaan buigen over de werkwijze m.b.t. samenwerking met andere klein-linkse partijen. (Zie hiervoor het werkplan van het p.b.) Weliswaar zijn de Tweede-Kamerverkiezingen in 1990 nog ver weg, het p.b. vindt het verstandig vroeg genoeg te beginnen met te bekijken of en hoe er in de periode tot 1990, en in 1990, moet c.q. kan worden samengewerkt met CPN, PPR en eventueel anderen, uiteraard met inachtneming van congresuitspraken en de actuele politieke situatie. Eind mei zal de werkgroep met een notitie komen, die vervolgens ook in de partijraad zal worden besproken.

Op de agenda stond verder een lijst met praktische knelpunten in de werkorganisatie en het partijgebouw (bijvoorbeeld met betrekking tot de verbouwing). Werkafspraken werden hierover gemaakt.

De eerste voorbereidingen voor het najaarscongres zijn al in volle gang. Het p.b. sprak een voorkeur uit voor een tweedaags congres, in een plaats in het oosten van het land. De komende tijd zal nader bekeken worden welke mogelijkheden de optie Zutphen te bieden heeft.

De kandidatuur van Erik Meier voor het politiek secretariaat Parlementair Werk en van Gerda Groeneboom voor het politiek secretariaat Onderwijs, Welzijn en Gezondheidszorg wordt door het p.b. ondersteund. Voor de overige vacatures zijn tot nu toe helaas geen kandidaten bereid gevonden. (De partijraad van 27 februari heeft Luitje Douma tot politiek secretaris Justitie, Politie, Migranten en Racisme-bestrijding gekozen.)

Het p.b. heeft besloten om op elke zaterdagvergadering een politiek-inhoudelijk thema aan de orde te stellen. Bedoeling is niet in de eerste plaats te discussiëren en dan uiteindelijk tot een standpuntbepaling te komen, maar eerder om snel en adequaat in te springen op actuele thema's en hiermee ook (bijvoorbeeld door middel van persberichten) in de publiciteit te treden. Als eerste thema stond 'Schuivende Panelen' op de agenda, het inmiddels beroemde (zo niet beruchte) PvdA-rapport over 'continuïteit

en vernieuwing in de sociaal-democratie'. Na een inventariserende en vrijblijvende discussie, waarin o.a. ingegaan werd op zaken als flexibilisering, arbeidstijdverkorting, basisinkomen, socialistische planning en de rol van de overheid, kwam het p.b. alras tot de conclusie dat een meer gedegen analyse van het rapport wenselijk zou zijn. Besloten werd tot het opstellen van een concept-reactie op 'Schuivende Panelen', waarmee we als PSP rond de socialismeconferentie van 28 mei naar buiten kunnen treden. Hoe verschillend de visies van PvdA en PSP ook zullen zijn, fiet is dat er in 'Schuivende Panelen' thema's worden aangesneden, die ook in 'onze' socialisediscussie een belangrijke rol spelen. De mogelijkheden tot het organiseren van een debat-avond met Pronk (één van de opstellers van het rapport) en een vertegenwoordiger van de PSP zullen worden bekeken.

IETJE VAN POL

FOTO: HAPE SMEELE

Uit de partijraad

Elders in dit blad staat een verslag van agendapunt 12 van de partijraadsvergadering van 27 februari jl. Na een langdurige discussie nam de PR het besluit Andrée van Es, op haar verzoek, tijdelijk, voor de periode van zes maanden, te vervangen als Tweede Kamerlid. Dit besluit werd echter wel gebonden aan de voorwaarde dat er een garantie moet zijn dat alle betrokkenen bereid zijn aan de uitvoering ervan mee te werken. Zoals bekend werd Wilbert Willems tot vervanger gekozen met exact tweederde van het aantal uitgebrachte stemmen.

Doordat de behandeling van voornoemd agendapunt veel tijd in beslag nam, kwam de partijraad niet toe aan het bespreken van het PSP-standpunt over de mogelijke invoering van fererenda. Dit onderwerp nu zal behandeld worden in de volgende PR-vergadering op 26 maart.

Wel behandeld werd het werkplan van het partijbestuur 'Realiteitszin & Perspectief' (zie ook Bevrijding nr 4). Met algemene stemmen werd hieraan goedkeuring verleend.

Ook het beleidsplan propaganda, publiciteit en voorlichting kon de goedkeuring van de vergadering wegdragen. Een voorstel om het PB te adviseren een alinea over sociale-, culturele- en sportieve activiteiten (te organiseren door de PSP) te schrappen uit het plan werd slechts door drie PR-leden gesteund.

Aan de orde kwam ook het beleidsplan van de redactie Bevrijding. Dit plan werd met instemming begroet, zij het dat een aantal leden ervoor pleitten om de verschijningsfrequentie van drie weken te brengen naar éénmaal per maand. De PR oordeelde dat dit te laag was om de PSP-leden nog goed te kunnen informeren. Bekrachtigd werd de benoeming van de redactie, zoals die door het partijbestuur had plaatsgevonden. Resultaat: zie colofon op pagina 2.

Uitgebreid werd de omvang van het HLS-bestuur met twee leden. Nog staande de vergadering werden daarvoor Koen Kampmeijer en Wim Ringe benoemd. Tevens werd Jaap Woldendorp tot vice-voorzitter en

Hans Koot tot lid van het bestuur SVS/WB verkozen.

Na deze PR-vergadering bestaat er geen enkele twijfel meer over de vraag wie de algemeen propagandist is. Bart Groeneveld werd na de onduidelijkheid volgend op het congres in Dordrecht met een overgrote meerderheid als zodanig gekozen. Van de drie 'nieuwe' politieke secretariaten, ingesteld door het zelfde congres werd er, door het ontbreken van kandidaten voor de overige twee, slechts één bemenst. Luitje Douma werd benoemd tot politiek secretaris justitie, politie, racismebestrijding en migrantenbeleid.

FLOOR DE KREIJ

Socialisme-discussie

Alle ons toegezonden verslagen van de afdelingsdiscussie's worden op dit moment verwerkt. Ze zullen mede als basis dienen

voor de twee te organiseren conferenties (28 mei, 18 juni). De verslagen geven de commissie een goede indruk van welke discussiepunten er leven en hoe men binnen de PSP over bepaalde sociaal-economische ontwikkelingen denkt.

De conferentie van 28 mei in de Balie heeft eenzelfde opzet als de Pacificisme-conferentie in 1987; overdag discussie en 's avonds feest. De algemene politieke visie van de PSP voor de middellange termijn zal hier het onderwerp zijn. Op de conferentie van 18 juni wordt verder gepraat en gedacht over de actiepraktijk voor punten uit die algemene politieke visie.

Reserveer de data alvast!

Thema-ochtend

Op zaterdag 16 april organiseert de Socialisme-commissie haar derde thema-ochtend dit jaar. Deze ochtenden zijn bedoeld als een inhoudelijke voorbereiding voor de twee conferenties later dit jaar.

De komende thema-ochtend heeft als onderwerp 'planning en markt'. De politiek econoom Glombowski van de KUB zal (onder voorbehoud) de discussie inleiden.

We beginnen om 10.00 uur (tot 12.30 uur) in het PSP-pand Utrecht, Oudegracht 243. Iedereen is welkom!

Kwijtschelding belastingen

De medewerker partij-opbouw, Bert van den Berg, heeft in een rondschrijven de PSP-afdelingen geïnformeerd over de actiemogelijkheden m.b.t. kwijtschelding van gemeentelijke belastingen. Als reactie op het bezuinigingsbeleid van de regering Lubbers hebben veel gemeenten de laatste jaren hun belastingen opgeschroefd. Gemeenten hebben het recht om mensen met een laag inkomen kwijtschelding van die belastingen te verlenen, maar velen maken dat liever niet al te bekend. Daar is dus politieke druk voor nodig. Vandaar dat alle afdelingssecretariaten een voorbeeld-folder hebben ontvangen, die aangepast aan de plaatselijke situatie verspreid kan worden onder mensen die in aanmerking komen voor belastingvermindering of -kwijtschelding. In de begeleidende brief wordt nog meer informatie over deze actiemogelijkheid gegeven. Doe er wat mee!

Open brief aan de NOS

Het partijbestuur heeft in een open brief aan de NOS zijn verontwaardiging uitgesproken over het feit dat de Zuidafrikaanse ambassadeur in 'Het Capitool' kritiekloos de mogelijkheid is geboden om propaganda voor het apartheidssysteem te bedrijven. Ambassadeur Quint kreeg op 28 februari deze mogelijkheid in het zondagse discussieprogramma in een forum dat volgens de open brief niet representatief was voor de meningen die in Nederland op dit punt leven. Noch gespreksleider Vink, noch de forumleden Couwenberg en Weisglas weerspraken de racistische ambassadeur. Karel Roskam stond in zijn kritische houding alleen. De PSP is van mening dat de NOS de grenzen van het fatsoen heeft overschreden en verzoekt in het vervolg panels zorgvuldiger samen te stellen.

Europese conferentie radicaal-links

Op 7 en 8 mei 1988 wordt er een conferentie georganiseerd die twee thema's als onderwerp heeft: de vervuiling van de Noordzee en de bewapening (nucleair en conventioneel) in Europa. De conferentie wordt gehouden in De Populier te Amsterdam. Deelnemers zijn: SV (Noorwegen), SF (Denemarken), Grünen (Bondsrepubliek), AGALEV (België), GRAEL-fractie Europees Parlement en de PSP. Inmiddels heeft de PSP het Groen Progressief Akkoord verzocht de conferentie met de PSP te organiseren.

Subsidie X-Y voor L&I

Lokaal en Internationaal, het steunpunt van PSP en PPR

voor radicaal-linkse gemeentepolitiek op mondiaal terrein, heeft van X-Y een startsubsidie van f.2000 gekregen. De overwegingen die bij de toekenning van de subsidie een rol hebben gespeeld zijn o.a. de verbinding die het steunpunt legt tussen de positie van migranten in Nederland met de economische en politieke structuren in Nederland en het land van herkomst.

X-Y is een onafhankelijke fondsorganisatie die groepen in derde wereldlanden en 'rijke' landen subsidieert, waarbij rechtvaardigheid, zelfbeschikking en emancipatie sleutelbegrippen zijn. X-Y: Noordermarkt 26, 1015 MZ Amsterdam, rel: 020-279661, giro: 609060.

FNV geleid door een vrouw?

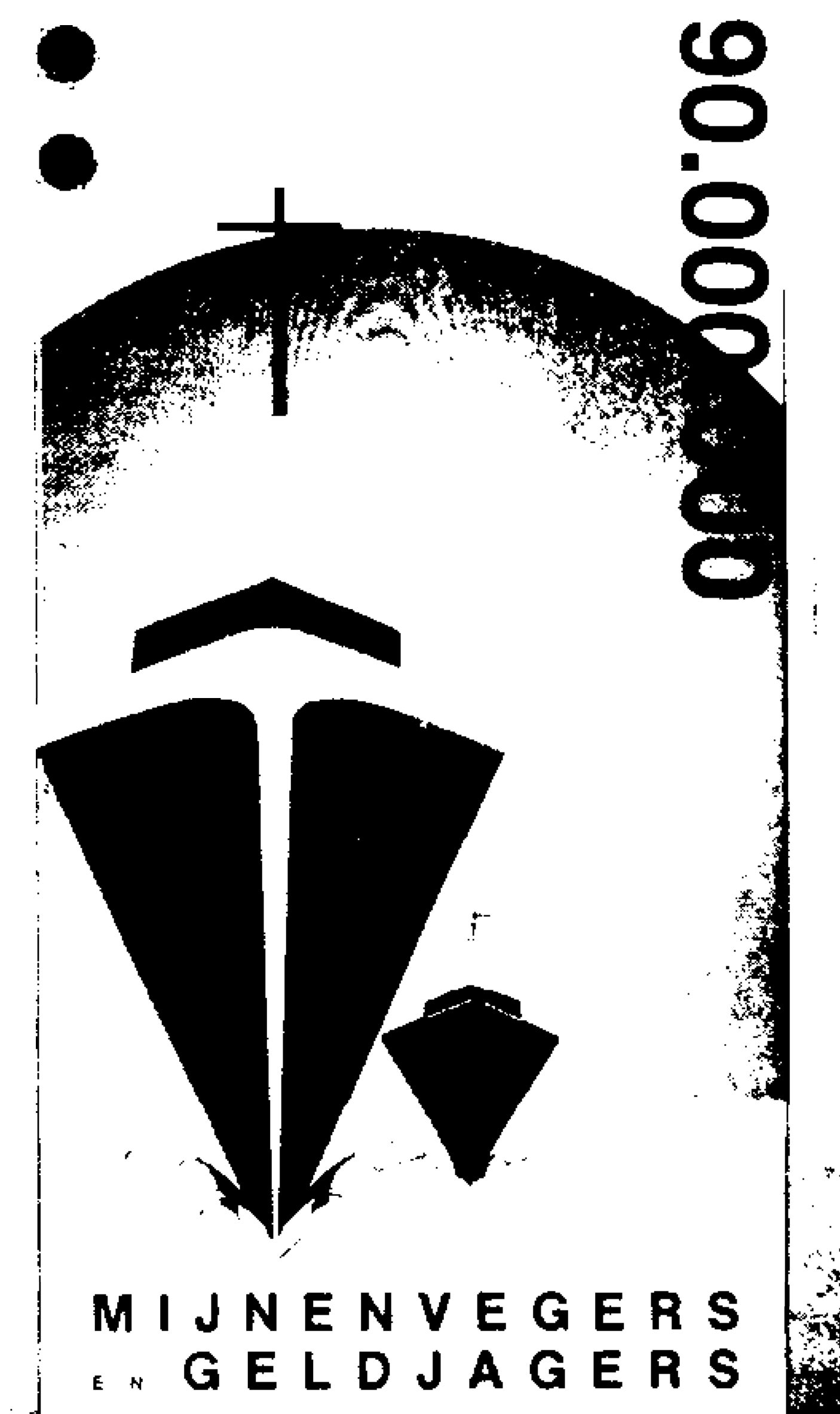
De PSP-vrouwen hebben in een open brief aan het FNV-bestuur gepleit voor een positieve actie voor vrouwen t.a.v. het vacante voorzitterschap van de FNV. Hoewel de FNV solidair is met de strijd voor de verbetering van de positie van vrouwen moeten, zo stelt de brief, vakbondsvrouwen in de hogere regionen van de FNV nog strijd leveren voor gelijke kansen. De PSP-vrouwen denken dat er voldoende pittige, capabele vrouwen te vinden zijn.

Landelijk vrouwenoverleg over het basisinkomen

Op zaterdag 26 maart a.s. organiseren de PSP-vrouwen een discussiedag over het basisinkomen. Alle belangstellende vrouwen zijn bij deze uitgenodigd aan deze discussie deel te nemen. De bedoeling is op deze dag een radicaal-links vrouwenstandpunt over het basisinkomen in te nemen.

Marion van Leeuwen, fractie-assistente 2e kamer van de PPR, deskundige op dit terrein, zal de discussie voor ons inleiden door informatie over de hete hangijzers te verspreken. De dag duurt van 11.00 tot 15.00 uur en wordt gehouden in het PSP-gebouw te Utrecht, Oude Gracht 243.

Als je er meer over wilt weten dan kun je bellen naar Corry van de Velden telefoon 020-935470 of Hannah van Wijngaarden telefoon 02982-3536 of naar het partijbureau en vragen naar Trudi Koek telefoon 020-267374.

Brochure Golfoorlog

Op 19 Maart brengt het Anti-Golfoorlog comité een brochure uit over deze oorlog die al meer dan 7 jaar duurt. In de brochure komen de geschiedenis van het conflict, de rol van de grootmachten, de Nederlandse betrokkenheid en de gevolgen voor de Iraakse, Iraanse en Koerdische bevolking aan de orde. Tevens worden er enkele actiesuggesties gedaan.

Naar aanleiding van de brochure worden in maart en april in een twintigtal plaatsen informatiebijeenkomsten georganiseerd.

Mensen die in hun eigen plaats ook zo'n bijeenkomst willen organiseren kunnen contact opnemen met Evert de Vos (Di en Vr 020-267374). De brochure kan besteld worden bij AMOK: 030-442122.

Het Anti-Golfoorlogcomité wordt gevormd door AMOK, PSP SAP en PSJG.

Nieuwe richtlijn raadsverkiezingen

Op het najaarskongres van de PSP moet beslist worden of en zo ja welke nieuwe richtlijnen er vastgesteld moeten worden voor deelname aan de gemeenteraadsverkiezingen in 1990 en de statenverkiezingen in 1991. De LWPW is al druk bezig met de voorbereiding van het aan het congres voor te leggen voorstel.

Naar verwachting zal de discussie over de nieuwe richtlijnen zich toespitsen op de vraag of hierin opnieuw een strikt verbod moet worden opgenomen op het in provincies en in gemeenten met meer dan 20.000 inwoners deelnemen aan dagelijks bestuurcolleges waarin ook CDA en/of VVD zitten. Ter voorbereiding op die discussie beperkt de LWPW zich niet tot een evaluatie van de collegedeelnames van radicaal-links in Leiden met de VVD en in Delft met het CDA. De LWPW heeft een 18-tal raads- en statenfracties, de meesten met een linkse meerderheid en enkelen met een radicaal-linkse wethouder, een enquête toegestuurd. De LWPW hoopt zo de resultaten van de radicaal-linkse politiek op een rijtje te krijgen en de strategie t.a.v. collegedeelname te kunnen evalueren.

Het ontwerp van de richtlijnen en de resultaten van de enquête zullen op de LWPW-jaarvergadering op zaterdag 11 juni ter discussie staan.

agenda

23 maart: PSP-uitzending, Nederland 2, 19.10 uur (over Israël & de Palestijnen)

26 maart: partijraad, Trianon, Oude Gracht 252, Utrecht, 10.30 uur, informatie: Floor de Krey, tel: 05120-30156

26 maart: PSP-vrouwen discussiedag over basissinkomen, PSP-pand Utrecht, Oude Gracht 243, 11 uur, informatie: Corry vd Velden, tel: 020-935470

28 maart: PSP-uitzending, Radio 5, 18.20 uur

30 maart: themagroep Vredesvraagstukken, PSP-pand Utrecht, Oude Gracht 243, 19 uur, informatie: Bert Freriks, tel: 050-143806

2 april: vergadering partijbestuur, partijgebouw Amsterdam, 10.30 uur, informatie: Ietje van Pol, tel: 020-267374

16 april: socialisme-discussie thema-ochtend over 'planning en markt', PSP-pand Utrecht, Oude Gracht 243, aanvang 10 uur, informatie Robert Giesberts, tel: 030-439591

16 april: Themadag over de Sovjet-Unie, Zeezicht-zalen, Nobelstraat 2-4, Utrecht, 12 uur, informatie: Bert Freriks, tel: 050-143806

BERICHTEN VOOR DE SPECIALE 1 MEI-AGENDA MOETEN VOOR 28 MAART BINNEN ZIJN!

OPWINDEND

Aangepast of niet?

Je zou van de PSP mogen verwachten dat congressen toegankelijk zijn voor mensen met een handicap. Maar helaas is het tegendeel waar. Ik ben zelf gehandicapt en ben twee keer naar een PSP-congres geweest. In 1986 was dat in Hilversum in een schoolgebouw. De congreszaal was prima bereikbaar voor mensen met een rolstoel en er was een lift aanwezig. Maar het NS-station 'Sportpark' was helemaal niet aangepast. Ik moest 45 minuten rijden vanaf het centraal station van Hilversum om het schoolgebouw te bereiken. Later hoorde ik dat de PSP taxi's vergoedt voor mensen met een handicap die naar het congres willen, maar dat had daarvoor bekend moeten zijn.

In Dordrecht had de congreszaal geen lift en op een paar oprijplanken moest ik kunstjes vertonen, wat met veel lawaai gepaard ging. Ik kon zelfs niet bij de afvaardiging van mijn afdeling zitten, want dan kon ik niet bij de hal en het toilet komen. Ook voor de PSP geldt: geen woorden, maar daden.

LEENDERT GOEDEGEBUURE
Roosendaal

NASCHRIFT:

Het partijbestuur heeft bij monde van Hannah van Wijngaarden Leendert inmiddels geantwoord en excuses aangeboden. Bij het volgende congres zal er op worden toegezien dat er tijdige goede informatie wordt gegeven en er gelet wordt op bereikbaarheid. Hannah heeft Leendert uitgenodigd om vantevoren de congreslocatie te bekijken.

Wilbert Willems
Andrée van Es

ONDERSTE BOVEN

PPR FLIKKERS & POTTEN nodigen PSP-, PPR- en CPN-leden uit voor een rondetafelgesprek over de verbreding van het PPR-flikker- en pottenblad 't Vlindertje tot een politiek links lesbisch-/homoblad. In het licht van andere initiatieven (De Rode Draad en De Helling) is dat een logische ontwikkeling. Mensen die aan dat gesprek mee willen doen kunnen contact opnemen met Ben Baks, Breedstraat 28, 2513 TT Den Haag, tel: 070-642442/122029.

PERU is 38 keer zo groot als Nederland en heeft een uiterst heterogene bevolking van 20 miljoen mensen. De stichting Colibri is een actie begonnen om in een volksbuurt van de stad Cuzco een schooltje voor indianenkinderen te kunnen bouwen. Daarmee wordt dan een onderwijsvoorziening en een kinderopvang gerealiseerd. Giro 504438 tnv Colibri te Amsterdam.

CUBAANSE WERKBRIGADE. Al vele jaren organiseert de solidariteitsvereniging met Cuba, Venceremos, een werkbrigade naar Cuba. Doel van de brigade is het vergroten van de solidariteit en het werken in een (land)bouwproject. Op het programma staan naast het werk: het bezoeken van lezingen, instellingen, culturele activiteiten e.d. De werkbrigade bezoekt in juli Cuba. De eerste 3 weken wordt er in de buurt van Havana gewerkt; de laatste week worden er in een ander deel van Cuba uitstapjes gemaakt. De kosten bedragen f.2000, waarin voorbereiding, reis en verblijf (onderdak en eten) zijn begrepen. Informatie: Sectie Brigade Venceremos, Postbus 590, Utrecht.

LANDELIJK STEUNPUNT VLUCHTELINGEN is mede vanuit de PSP in 1987 opgericht als een reactie op het verscherpte asielbeleid van de Nederlandse regering. Het steunpunt wil een landelijk coördinatiepunt zijn voor lokale en individuele protesten tegen het huidige vluchtelingenbeleid. Het LSV vraagt aandacht voor de positie van de afgewezen asielzoeker en probeert waar mogelijk ondersteuning te bieden. Het LSV geeft een tweemaandelijks Nieuwsbrief uit, waar men zich op kan abonneren voor minimaal f.15 per jaar. Gironummer voor abonnementen en giften: 609083 tnv LSV te Amsterdam. Voor meer inlichtingen over het werk van het steunpunt: Afshin Afkari (020-825589) of Luitje Douma (050-180778).

EG-parlement stelt versoepeling hormonen-richtlijn aan de kaak

De door de EG ingestelde hormonen-richtlijn, waardoor per 1 januari 1988 het gebruik van hormonen in de veehouderij en de verkoop van 'hormonen-vlees' verboden zouden worden, is afgezwakt. Onder druk van de VS en de industrie heeft de Raad van Ministers namelijk besloten om deze richtlijn te versoepelen. Voor het Euro-parlement een reden om in de vergaderweek van februari deze versoepeling aan de kaak te stellen.

Op 18 november 1987 besloot de Raad van Ministers om, in afwijking van de oorspronkelijke richtlijn, de verkoop van 'hormonen-vlees' tot 1 januari 1989 toe te staan. Deze versoepeling is vooral een gevolg van de druk die, zowel de Verenigde Staten (VS), als de hormonen-industrie (verenigd in de FEDESA), hebben uitgeoefend. De VS is nogal fureus over de richtlijn, omdat de export van haar hormonen-vlees naar de EG, in de VS mogen in de veehouderij namelijk wel hormonen gebruikt worden, stagneert. De VS heeft dan ook bedreigd deze zaak aanhangig te maken bij de GATT (=General Agreement on Tariffs and Trade, het instituut waar onder andere afspraken over de wereldhandel gemaakt worden) en bovendien bedreigd met represaille-

maatregelen. De FEDESA is natuurlijk ook niet echt blij met deze richtlijn, de afzet van groeihormonen zal hierdoor zeker teruglopen. Volgens de FEDESA kan de richtlijn het beste naar de prullebak verwezen worden, omdat volgens de fabrikanten niet bewezen is dat groeihormonen slecht voor mens en dier zijn.

Het EG-parlement heeft op zijn beurt de versoepeling van de richtlijn aan de kaak gesteld. In het debat over de hormonen, dat op 11 en 12 februari plaatsvond, stelde Bram van der Lek (GPA) ondermeer: "Het is een onzinnig argument dat er wetenschappelijk geen redenen zouden zijn om hormonen te verbieden. Hormonen zijn wel degelijk schadelijk voor mensen en dieren. Bovendien zijn er geen goede maatschappelijke redenen om ze wel toe te staan." In de door Bram van der Lek ingediende en door het EG-parlement aanvaarde resolutie wordt de versoepeling dan ook "betreurd" en wordt verlangd dat de richtlijn vanaf 1 januari 1989 "in volle omvang zal gelden en de toepassing ervan effectief wordt gecontroleerd".

JAN-WILLEM VOS

Oudezijds
Achterburgwal 173
1012 DJ Amsterdam
Tel. 020-270801

**BEVRIJDINGSFONDS
KOMITEE ZUIDELIJK AFRIKA**

**GIRO 26655
AMSTERDAM**

Versterk de organisaties
van de onderdrukten
in Zuid-Afrika.

Wij hebben urgente
verzoeken om hulp gekregen.

FOTO: HAPE SMEELE

in dit nummer:

- * Pacifisme & Praktische politiek
- * Bert Freriks over BIVAK
- * Op lokatie: Hengelo
- * Vluchtelingenbeleid

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEKE
PARTIJEN

Wie neemt Bert bloedserieus?

FNV en CNV gaven in de week voorafgaande aan het grote sociaal-economische debat met advertenties te kennen dat ze Bert bloedserieus nemen. Hadden ze daar reden toe? De afloop van het debat zal het leren. Martien Bouwmans, fractiemedewerker bij de kamerfractie heeft niet zoveel vertrouwen in Bert en het CDA. Per slot van rekening sanctioneerden ze in de afgelopen 6 jaar iedere keer weer trouw de bezuinigingsmaatregelen en het koopkrachtverlies van de minima. Hieronder volgt een beschouwing over de inbreng van de PSP-fractie bij het grote debat.

Wie dacht dat met het afschaffen van de WIR eindelijk een eind gekomen was aan ongerichte bedrijfssteun werd snel uit de droom geholpen. Een nagenoeg even groot bedrag als de WIR, 4,2 miljard gulden werd al snel door het kabinet ter beschikking gesteld aan het bedrijfsleven.

Voor wie het nog niet had begrepen: WIR-geld is geen gemeenschapsgeld, WIR-geld is geld van het bedrijfsleven! Daarover is in het parlement onder brede lagen overeenstemming.

Voor de PSP-fractie is de alternatieve aanwen-

vervolg op pag. 3

In *Bevrijding* nr. 3 (8 februari 1988) stond een stukje over de koerswijziging bij *'De Waarheid'*, waarin betreurd werd dat deze krant (weer) meer een partijkrant gaat worden. In het artikel werd o.a. gesproken over *'een beslissende stap terug, de afgrond in'* en *'een anachronisme tot leven wekken'*. Dit leidde een maand later (*'nu de eerste emoties wat gezakt zijn'*) tot een pittige brief van Marius Ernsting, vice-voorzitter van de CPN aan de hoofdredacteur en het partijbestuur van de PSP. In deze brief werd het commentaar in *Bevrijding 'als een stap terug'* beschouwd. Betoogd wordt door Ernsting dat de terugloop van abonnees steeds meer op gespannen voet kwam te staan met de hoge en brede pretenties van de krant. *'Anders gezegd: als je voor heel links wilt schrijven, moet je wel door heel links gelezen worden! Als dat niet het geval is moet je kunnen terugvallen op de kracht van de organisatie die De Waarheid overeind wil houden, en dan ligt het voor de hand dat die organisatie zich daarin wil herkennen.'*

Ondergetekende valt de twijfelachtige eer te beurt met Romme vergeleken te worden (*'...De Waarheid naar de mestvaalt te verwijzen...'*) en toegevoegd dat het beter zou zijn de handen uit de mouwen te steken *'en vanuit oprechte zorg voor een brede, strijdbare krant, waarin ook voor de PSP en de PPR plaats is'* zelf bijdragen te leveren.

Omdat het echt niet de bedoeling was een stap terug te zetten in de goede relatie tussen CPN en PSP is er snel na deze brief een gesprek geweest tussen Ernsting en ondergetekende. In dit gesprek benadrukte Marius Ernsting dat de koerswijziging van de krant niet die van *'heel links'* naar *'louter CPN'* betrof, maar van de pretentie van *'goed journalistiek product'* naar *'meer een instrument voor een bepaalde politiek'*. De kritiek op het redactiebeleid van het laatste jaar was niet alleen dat de CPN te weinig aan bod kwam, maar dat er afstandelijk en te

cynisch werd geschreven over allerlei zaken en activiteiten die juist steun verdienen. In de nieuwe koers past, aldus Ernsting, wel degelijk goede berichtgeving over PPR en PSP, maar ook over vakbondspolitiek, waardoor *De Waarheid* weer een rol gaat spelen bij de meningsvorming van het middenkader van het FNV. Hij wees erop dat mensen uit partijen en bewegingen meer dan vroeger gevraagd zullen worden bijdragen te leveren. Deze werkwijze is meer dan alleen uit nood geboren: zo tracht de huidige reactie een meer herkenbaar product te maken.

Ook in de kolommen van *De Waarheid* werd door Frank Biesboer van leer getrokken tegen de reactie in *Bevrijding* (en *De Helling*) waarbij termen vielen als *'leedvernmaak'* en *'secretarisch'*. Hij benadrukte dat herkenbaarheid van de standpunten van de CPN een *'volstrekt logische en noodzakelijke plaats'* inneemt, *'net zoals de herkenbaarheid van anderen'*. Hoe wordt dat laatste dan inhoud gegeven? Biesboer, inmiddels gepromoveerd tot hoofdredacteur: *'De discussies die CPN, PPR en PSP voeren worden serieus genomen en niet hautain benaderd. Dat gebeurt door mensen van die partijen zelf te vragen een bijdrage te leveren, zoals onlangs Rob Snel van Bevrijding een verslag heeft gemaakt van een PSP-discussiedag over het INF-akkoord. Met jullie socialisme-discussie willen we meer journalistiek omgaan: een overzicht van standpunten en bijvoorbeeld een interview met iemand uit de werkgroep. Verder melden we wat jullie zelf in de vorm van persberichten naar buiten brengen. Maar we kijken ook naar de PvdA. We willen PvdA'ers die oog hebben voor linkse ontwikkelingen een platform bieden en daarnaast op een inhoudelijke manier belangrijke discussies in de PvdA weergeven, zoals we met Schuivende Panelen hebben gedaan.'*

LEO PLATVOET

Het partijgebouw van de PSP is gevestigd in de Nieuwe Looiersstraat 45 te Amsterdam, telefoon: 020 - 267374. Het adres voor alle correspondentie is PSP, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam.

Partijbestuur: het dagelijks bestuur is op vele momenten in de week in het partijgebouw bereikbaar.

Adreswijzigingen: gaarna altijd schriftelijk.

Informatie & Bestellingen: bij voorkeur op woensdag- en donderdagmiddag (Johan Eland).

Stichting Vorming & Scholing/Uitgeverij De Bovenbouw/De Rode Draad: maandag t/m vrijdag van 10.00 - 16.00 uur (Ron Leyser en Bert van den Berg).

Wetenschappelijk Bureau: maandag t/m woensdag van 10.00 - 17.00 uur (Ine Mengers).

Emancipatiewerkster: dinsdag, woensdag en donderdag van 10.00 - 17.00 uur (Trudy Koek).

Henk Lankhorst Stichting/Lokaal & Internationaal (steunpunt voor radikaal-linkse gemeentepolitiek op mondiaal terrein): woensdagmiddag 14.00 - 16.00 uur (Jaap Spelberg).

Pacifistisch Socialistische Jongerengroepen: dinsdag en vrijdag van 10.00 - 18.00 uur.

Eerste Kamerfractie PSP: tel: 070 - 624571 (alleen op dinsdag).

Tweede Kamerfractie PSP: Binnenhof 1a, 2513 AA Den Haag, tel: 070 - 183040.

Groen Progressief Akkoord: (Eurofractie): Postbus 267, 1000 AG Amsterdam, tel: 020 - 245515.

Partijraad: secr. Schuttersveld 113, 9201 GZ Drachten, tel: 05120 - 30156 (Floor de Kreij).

BEVRIJDING

Bevrijding is een uitgave van de Pacifistisch Socialistische Partij en verschijnt 1 keer per 3 weken onder verantwoordelijkheid van het partijbestuur van de PSP.

Bevrijding wordt i.s.sm. de Studie- en Vakbibliotheek (Amsterdam) en de Vereniging Het Gesproken Weekblad (Grave) ook op cassette uitgegeven.

Redactie: Liesbeth Miltenburg, Ans Pieper, Leo Platvoet (hoofdredacteur), Rutger van Santen, Rob Snel, Rob Wesselius (vormgeving) en Henri van Wezel.

Redactieadres & Administratie: Postbus 700, 1000 AS Amsterdam, telefoon: 020 - 267374.

Abonnementen: het abonnement is inbegrepen bij het lidmaatschap van de PSP. Niet-leden kunnen zich abonneren door storting van f 30,- op giro 194240 t.n.v. PSP te Amsterdam o.v.v. 'abonnement Bevrijding'.

Advertentietarief: 1/1 pag. f 1080,-; 1/2 pag. f 540,-; 1/4 pag. f 270,-; 1/8 pag. f 135,-.

Overige tarieven op aanvraag; korting bij contract is mogelijk. Baistarief f 1,- per mm/per kolom.

Zet- en drukwerk: Drukkerij Bevrijding, Amsterdam.

**weg
met
apartheid**

**Een bevrijd,
niet racistisch Zuid-Afrika en Namibië.
Daaraan werken vakbonden en organisaties van
vrouwen en jongeren in die landen.**

Steun hen daarbij.

**Giro 26655, t.n.v. Bevrijdingsfonds Zuidelijk
Afrika, KZA, Amsterdam.**

ding onverteerbaar. Verlaging van de vennootschapsbelasting zal net zo min als WIR zoden aan de dijk zetten voor nieuwe werkgelegenheid. Daar komt bij dat ook 150.000 BV's in Nederland, vaak opgezet om de progressie in de belasting te ontlopen (!) van de vennootschapsbelastingverlaging gaan profiteren.

Ook het kwijtschelden aan de werkgevers van het betalen van de kinderbijslagpremie (maar liefst 3,2 miljard) vond geen genade bij Andrée van Es. Steun aan het bedrijfsleven moet aan voorwaarden gebonden worden. In dit concrete geval stelde Andrée voor om het kwijtschelden van de kinderbijslagpremie te koppelen aan het invoeren van een nieuwe premie voor een 'kinderopvangfonds'. Met dat fonds, betaald door de werkgevers, zouden gemeenten voldoende kinderopvangmogelijkheden moeten realiseren; ook bedrijven die zélf kinderopvang regelen zouden uit het fonds kunnen putten. Niet alleen is er zo een directe koppeling met het creëren van nieuwe werkgelegenheid, het creëert bovendien mogelijkheden vooral voor vrouwen om überhaupt te kunnen gaan werken.

Met dit soort voorstellen probeerde de PSP nog te redden wat er te redden viel. Veel belangrijker nog is de algemene kritiek van de PSP-fractie op het volstrekt ontbreken in de regeringsvoorstellen van iedere directe ingreep in de werkgelegenheidsontwikkeling. Zonder enige gêne wordt kabinetsoelstellingen op het gebied van de werkgelegenheid verlaten en verkiezingsbeloften geschonden. Ieder voorstel om zelf actief werkgelegenheid te creëren door zélf te investeren (milieu en infrastructuur bijvoorbeeld) ontbreken. Opnieuw worden alle kaarten op het bedrijfsleven gezet, worden forse bezuinigingen doorgevoerd op het sociale zekerheid om de steun te kunnen bekostigen.

Belastingen

Ronduit schaamteloos zijn de regeringsvoorstellen op het gebied van de belastingen. De hoogste tarieven worden vele procenten verlaagd (vanwege het 'moordende' belastingklimaat). Het snijden in de vele aftrekposten dat daaraan gekoppeld zou worden is tot nu toe blijven steken in voornemens.

Met de nieuwe plannen voor belastingvereenvoudiging Van Oort, door het kabinet nog eens extra aangescherpt, wordt de progressie in de belastingen ernstig geweld aangedaan. Het is eigenlijk verbijsterend dat terwijl aan de lopende band onderzoeksrapporten verschijnen die steeds weer de benarde financiële positie van minimum-inkomens aantonen, zó expliciet door deze regering partij getrokken wordt voor de hoogste inkomens. De belastingen regelen de draagkracht. Als er iemands draagkracht in de afgelopen jaren sterk is afgenomen dan is het wel die van de uitkeringsgerechtigden. Niettemin wordt rücksichtloos gekozen voor een nieuwe bezuinigingsronde.

Voor Andrée van Es was de besteding van de belastingmeevaller geen vraag. Ze diende een, door de SEK ontwikkeld voorstel in om de belasting die minimuminkomens betalen te verminderen, zodat de uitkeringsgerechtigden en minimumloners er netto enkele tientjes per maand op vooruit gaan. Veel te weinig nog om het koopkrachtverlies van de afgelopen jaren te compenseren, maar een aardig begin, stelde ze.

Nog vele andere verwerpelijke maatregelen omvat het regeringspakket: het woonlandbeginsel voor kinderbijslag voor buitenlandse kinderen, 'uitstel' van het minimumloon naar 27 jaar, verlaging van de uitkeringen voor dezelfde 'jongeren', het vergroten van het aandeel van de bijstandskosten voor gemeenten naar 20%, het ontzien van defensie enz... enz...

Er is tijd en plaats tekort om ze allemaal uitvoerig te behandelen...

Zelfs voor het CDA moet er toch een grens komen, zou je denken. Men kan zich toch niet eeuwig op sleep laten nemen door het onvervalste kapitalisme van de VVD. Twee grote operaties staan de komende jaren voor de deur: de wijzigingen in het ziektekostenstelsel en de belastingvereenvoudiging. Beide operaties kan het CDA óók met de PvdA doorvoeren. De PvdA is daarvoor inmiddels genoeg opgeschoven: ook daar is men inmiddels voor het afschaffen van het 72%-tarief! Maar ik heb te weinig vertrouwen in Bert de Vries. Ik geloof niet dat hij dat doorziet...

MARTIEN BOUWMANS

De PSJG in actie

Nog voordat maandagmorgen de debatten in de Tweede Kamer begonnen over het Paaspakket stonden er ongeveer zestig jongeren op de stoep van het CDA. Niet om te ontbijten met Bert de Vries, wat de CNV-jongeren wilden, maar om het kantoor te bezetten. De heldhaftigheid van Bert de Vries bood immers weinig goeds voor jongeren. Juist in de alternatieve plannen van het CDA wordt er nog meer gekort op uitkeringen van werkloze echte meerderjarige jongeren. De bezetting van het CDA-kantoor was dan ook op zijn plaats. De Haagse politie was echter snel ter plaatse om de mensen van de Jongeren beweging, de Jonge Socialisten, ANJV, ASVA en PSJG uit het pand te halen en vijftig mensen mee nemen naar het politiebureau. Na enkele uren werd iedereen weer vrijgelaten. 's Avonds kon iedereen dus meedoen aan de demonstratie die door bijna alle jongerenorganisaties (dus ook de PSJG) was georganiseerd. Alleen de leden van de Groningse PSJG ontbraken; jongeren uit de drie noordelijke provincies hielden op dinsdag zelf een manifestatie.

Donderdag ochtend 31 maart.

Bert dient bloedserieus genomen te worden. Niet omdat hem werkelijk iets aan de werkgelegenheid, rechtvaardige inkomensverhoudingen of jongeren gelegen is. Rust aan het front van de sociale zekerheid? Het stelsel is fundamenteel gewijzigd! Voor tienduizenden 'jongeren' beneden 27 jaar wordt op een achternamiddag een korting doorgevoerd van ruim f 200,- op hun uitkering. De koppeling tussen lonen en uitkeringen (in die zin dat een uitkering altijd een percentage is van het minimumloon) wordt moeiteloos doorbroken. De hoogte wordt afhankelijk van wat voor 'levensonderhoud' noodzakelijk is.

De PVDA heeft er nagenoeg niets tegenover kunnen stellen. Ze stemden tégen drie PSP-moties: één om belastingen op een minimuminkomen te verlagen, zodat die netto f 35,- tot f 45,- per maand hoger worden; één om een kinderopvangfonds te vormen in ruil voor het schenken aan de werkgevers van de kinderbijslagpremie; en één om de kosten die door de kamer aangebrachte verbeteringen met zich mee brengen te verhalen op de begroting van defensie.

FOTO: HAPE SMEELE

Vluchtelingen

Nieuwe definitie gewenst

Oktober vorig jaar organiseerde Vluchtelingenwerk een manifestatie in de Mozes en Aäron kerk, die werd afgesloten met een oproep aan de politieke partijen. Aan de partijen werd gevraagd gedegen voorlichting over oorzaken en achtergronden van het vluchtelingenvraagstuk in zijn mondiale context te stimuleren, op korte termijn te bevorderen dat Nederland meer vluchtelingen opneemt, de voorstellen van de Europese Vluchtelingenraad te bespreken, en te bevorderen dat plaatselijke afdelingen zich inzetten voor een ruimhartige opvang van vluchtelingen in hun gemeente.

In januari liet het partijbestuur aan Vluchtelingenwerk weten wat er zoal door de PSP was ondernomen; o.a. initiatief tot de oprichting van het Landelijk Steunpunt Vluchtelingen, benaderen van raads- en statenfracties om stappen te ondernemen om tot opvang van vluchtelingen te komen. Tevens nodigde ze Vluchtelingenwerk uit voor een gesprek over het rapport van de Europese Vluchtelingenraad.

In Bevrijding nr. 1 is dit rapport door Rob Snel besproken; zijn conclusie is dat het rapport de steun van de PSP ten volle waard is. Er staan zeker behartenswaardige zaken in die de PSP zo kan steunen, maar er is ook kritiek te leveren.

In haar brief liet het partijbestuur weten dat haar inziens er veel begrip getoond werd voor de vrees van de Europese regeringen dat omvangrijke groepen mensen plotseling kunnen proberen een door geweld en onrust geteisterd niet-Europees land te verlaten, naar Europa te vliegen en daar asiel aanvragen; er werd kortom nog al wat begrip getoond voor het huidige beheersmatige karakter van het beleid. De in de nota voorgestelde herhuisvestingsprocedure speelt op dit beheersmatige karakter in. Maar het beheersen van de vluchtelingenbewegingen is nog geen stoppen van die bewegingen. Daarvoor is het aanpakken van de oorzaken nodig, wat ook in de nota bepleit wordt. Voor Europa zal dat met name betekenen dat zij haar verantwoordelijkheid kent en wenst te nemen ten aanzien van desastreus verloopende dekolonisatieprocessen en de kloof tussen noord en zuid. Doen ze dit niet dan zal de economische, sociale en politieke instabiliteit in met name de Derde Wereld landen groot blijven. Vluchtelingenbewegingen in de Derde Wereld en naar Europa en de beheersstrategieën vanuit Europa zullen dan navenant zijn. Binnen een dergelijk kader geredeneerd zullen de zwaarste lasten op de schouders van de toch al te zwaar belast Derde Wereld blijven liggen. In dit verband kwam het voorstel dat juist de Europese regeringen de leiding nemen bij het

starten van de internationale actie die nodig is om nieuwe vluchtelingen 'stromen' tegen te gaan, het partijbestuur wat irreëel voor. Voordat de regeringen deze taak op zich kunnen nemen moet het huidige beleid 180° gedraaid worden.

Eigen regio

Het overgrote deel van de vluchtelingen wordt in de eigen regio opgevangen. Onderzoek van de Hoge Commissaris voor de Vluchtelingen heeft uitgewezen dat 98% in de eigen regio opgevangen wil worden. In de praktijk betekent dit dat vluchtelingen dus voornamelijk opgevangen worden in landen van de Derde Wereld, waar ze in grote kampen, waar de meest elementaire voorzieningen ontbreken worden ondergebracht. Mogelijkheden om een nieuw bestaan op te bouwen zijn dus vrijwel nihil. In het rapport van de Europese Vluchtelingenraad wordt gewezen op de verplichting van de internationale gemeenschap de landen te steunen die grote groepen vluchtelingen opnemen. Terecht wordt geconstateerd dat het onvoldoende verlenen van die steun een directe aanleiding kan zijn voor het uitwijken van vluchtelingen naar Europa, waarop het rapport stelt dat Europese regeringen er derhalve politiek belang – naast humanitaire plicht – zij hebben ervoor te zorgen dat landen hun verplichtingen kunnen voldoen wanneer ze geconfronteerd worden met grote aantallen vluchtelingen. Het partijbestuur heeft zich afgevraagd wat er in dit verband bedoeld wordt met de term 'politic belang'. De idee van de regio-opvang bij de verschillende Europese regeringen lijkt voornamelijk te wor-

den ingegeven door het zelf geen verantwoordelijkheid willen nemen voor opvang van vluchtelingen, door de wens vluchtelingen te weren van de Europese grenzen.

Tot slot merkte het partijbestuur op dat in het rapport geen aandacht besteed wordt aan de gevolgen voor het beleid door de veranderende omstandigheden in de wereld sinds de opstelling van het Vluchtelingenverdrag in 1951, met alle gevolgen voor vluchtelingen en de definiëring van het begrip vluchteling vandien. Mede door het niet verwerken van die veranderende omstandigheden met hun gevolgen worden de regeringen in staat gesteld het Vluchtelingenverdrag restrictief te interpreteren.

Gesprek

Eind februari vond het gesprek met Vluchtelingenwerk plaats. Paul Schain (bestuurslid Vluchtelingenwerk) benadrukte in dat gesprek dat zij blijven uitgaan van de definitie in het Verdrag van Genève (1951) omdat de Europese regeringen dat verdrag hebben ondertekend en dus met recht op de uitvoering daarvan kunnen worden aangesproken. Voor een discussie over de actualisering van de definitie zit het tij te veel tegen.

Vanuit de PSP werd benadrukt dat die veranderende motieven erkenning behoeven. Op internationaal niveau is dat ook al gedeeltelijk gebeurd; het mandaat van de Hoge Commissaris voor de Vluchtelingen is uitgebreid, de Organisatie van Afrikaanse Eenheid (OAE) hanteert een ruimere definitie en ook het Europees Parlement heeft bijna een jaar geleden een resolutie aangenomen waarin de definitie uit 1951 wordt bevestigd en wordt aangevuld met die van de OAE en het mandaat van de Hoge Commissaris. Met name het politieke handvat van het EP zou meer benut moeten worden om op nationaal niveau druk op parlement en regering uit te oefenen tot een ander beleid te komen.

Algemeen werd onderschreven dat voor het stoppen en voorkomen van vluchtelingenbewegingen zeker de noord-zuid tegenstelling aangepakt zal moeten worden. Paul Schain gaf wel aan dat Vluchtelingenwerk zich qua activiteiten primair richt op de rechtsbescherming.

Het gesprek maakte duidelijk dat Vluchtelingenwerk zich primair richt op rechtsbescherming binnen de bestaande kaders (het verdrag van Genève) en van daaruit voorstellen doet (rapport Europese Vluchtelingenraad). De kaders zijn echter te beperkt en behoeven discussie en uitbreiding; daar ligt duidelijk een taak voor de PSP.

LUITJE DOUMA

politic secretaris voor o.a. migranten

weg met

in aktie
voor
het verzet

Een bevrijd,
niet racistisch Zuid-Afrika
en Namibië.

Daaraan werken vakbonden en
organisaties van vrouwen en jongeren
in die landen. Steun hen daarbij.

apartheid

Giro 26655, t.n.v. Bevrijdingsfonds Zuidelijk Afrika, KZA, Amsterdam.

Groen Progressief Akkoord Radikaal in gedachten, praktisch in oplossingen

In 1989 vinden de Europese verkiezingen plaats. In meningen nu politieke groepering worden de eerste verkenningen van de politieke markt reeds gehouden. Dat geldt ook voor het Groen Progressief Akkoord, waarvan CPN, Groene Partij Nederland, PPR en PSP deel uitmaken. Bart Groeneveld propagandist van de PSP poogt een beeld te schetsen van de uitkomsten van het 'marketing-onderzoek' van de GPA. Zijn er kansen op een groeiend marktaandeel van het GPA? Ja, menen Jan-Willem Vos en Gijs Bax van dit samenwerkingsverband op Europees niveau.

15% van de kiezers is mogelijk

Gelet op het bedroevende verkiezingsresultaat van CPN, PSP en PPR afzonderlijk bij de laatste kamerverkiezingen, is het boud te beweren dat een vijftien procent van de kiezers de stem op het GPA zal uitbrengen. Bax en Vos menen toch dat dit aantrekkelijke percentage haalbaar is. Zij verrichtten in opdracht van het GPA een onderzoek naar de positie van de GPA op de kiezersmarkt. De 15% is wel het meest opmerkelijke stuk van het onderzoek. Haalt het GPA het ook? Of is de wens de vader van de gedachte? Na het electorale hoogtepunt in het begin van de jaren '70 is het immers bergafwaarts gegaan met de radicaal linkse partijen. Aan de toen ontloken en thans geheel gevestigde televisiedemocratie is een situatie te wijten, waarin de drie grote partijen alle, en de kleinere nauwelijks enige aandacht krijgen. Succesvol opereren op de kiezersmarkt wordt de kleine partijen aldus behoorlijk bemoeilijkt. Politieke macht is vervolgens een belangrijk politiek thema. Aan die macht ruiken CPN, PPR en PSP niet, laat staan dat ze die – parlementair – uitoefenen. Het materialisme van de jaren tachtig maakt radicaal links daarom zeker niet aantrekkelijker op de kiezersmarkt. De kiezer is voor het grootste deel gefixeerd op PvdA, CDA en VVD: de machthebbers. Jongeren blijven weg bij verkiezingen. En radicaal links is tenslotte over van alles en nog wat verdeeld en daardoor heeft het een slecht image.

Een propagandist zal dit beeld niet optimaal willen noemen. Maar het GPA denkt er anders over. Bax en Vos beschrijven de GPA-kiezer als een twijfelende kiezer, die zich in meerderheid niet rekent tot de aanhang van CPN, PSP of PPR. Pas in de laatste dagen zal deze kiezer besluiten om groen-links te stemmen. Getwijfeld wordt dan nog tussen PvdA en GPA. De strategie van het GPA zou dan moeten zijn de PvdA-twijfelaar om te turnen en de eigen twijfelaar binnen boord te houden. Dan wordt de 15% gehaald.

Profiel van de GPA-kiezer

De GPA-kiezer is vrij jong, woont in de steden en is niet getrouwd. Men werkt in het algemeen, maar minder dan veertig uur. Ook zijn veel studenten aangetroffen. De werkenden zijn hoog opgeleid, hebben een niet al te hoog salaris, rekenen zich tot de middenklasse en zijn niet gelovig. Men vindt de buitenparlementaire beweging sympathiek, maar neemt zelf niet deel aan hardere acties. Het blijft bij handtekeningenacties en demonstraties. De vredesbeweging en de anti-kernenergiebeweging zijn daarbij populair. En de vakbewegingen – de FNV – trekt. Staat

men met deze buitenparlementaire activiteiten een revolutionaire verandering van de samenleving voor? Slechts 6,1% van de groen-linkse (terminologie GPA) stemmers staat deze voor. 78,8% kiest voor de geleidelijke verandering. Dit zijn dus de kiezers, die volgens Bax en Vos binnen boord moeten worden gehouden.

De PvdA-twijfelaar moet bewerkt worden. Deze kiezer ziet er echter anders uit dan de GPA-kiezer. Minder dan de helft van deze groep is jonger dan 35 jaar, ruim twee-derde werkt minstens veertig uur, slechts 1,6% studeert. Meer dan de helft van deze kiezers heeft als hoogste opleiding MAVO gevolgd. Lukt het dan nog met die 15%?

Uit onderzoek blijkt dat de binnen boord te houden en binnen boord te krijgen kiezers thematisch weinig verschillen. Over belangrijke zaken, waar het Europese Parlement een rol bij speelt, denken GPA-kiezer en PvdA-twijfelaar vrijwel gelijk. Het gaat dan om verkleining van inkomensverschillen, geen kernenergie, verwijdering van alle kernwapens, vergroting van de werkgelegenheid boven terugdringing van het financieringsstekort plaatsen en sociale zekerheid.

Op basis van deze overeenkomst wordt – met aanvullende maatregelen – het kiezerspotentieel van 15% haalbaar geacht.

Propaganda

Bax en Vos stelden al vast dat het resultaat van de Europese verkiezingen in 1989 niet zo slecht hoeft te zijn als de verkiezingen van 1986 voor de Tweede Kamer doen vermoeden. In de propaganda dienen dan wel keuzes gemaakt te worden, die er toe leiden dat de eigen aanhang van 'groen-links' aangevuld wordt met de op het laatste moment aan de PvdA twijfelende bevolkingsgroep. Voorlopig lijkt de keuze van Bax en Vos te zijn gevallen op ombuiging van het image van het GPA in de richting van een groepering, die radicaal in gedachten en praktisch in oplossingen is. Het GPA moet nuchter in de wereld kijken. Tegen elke vorm van Europese samenwerking moet het GPA zeer beslist niet zijn, maar het GPA is ook geen gezapige ja-knikker. Het GPA wil voorlopig de nadruk in de campagne leggen op het milieu, de werkgelegenheid en het migrantenvraagstuk.

Dat moet dan niet 'op een schopperige en drammerige klein-linkse wijze', aldus het onderzoeksteam, maar: 'vrolijk en eigenwijs, kritisch denkend over de samenleving, pal staand voor een schoon milieu en rechtvaardige verhoudingen,

Jan Willem Vos

FOTO: HAPE SMEELE

constaterend dat er veel mis in de wereld, er niet vies van zijnd om zaken radicaal om te gooien, maar daarbij de benen wel beide op de grond houdend'.

De congressen van de betrokken partijen moeten zich nog uitgebreid met kandidaten, programma en campagne bezighouden, discussie onder communisten, radicalen en socialisten kan verwacht worden, zeker ook over het nieuwe imago van het GPA. Maar is 15% van de stemmen wat dat betreft geen wenkend perspectief?

BART GROENEVELD

Gijs Bax

FOTO: HAPE SMEELE

Van hier naar elders Pacifisme vertaald in de politieke praktijk

Wie probeert na te gaan hoe er in en door de PSP de laatste jaren gedacht en gewerkt wordt aan wat ik nu maar gemakshalve 'vredespolitiek' noem, komt uit op een nogal onevenwichtige balans.

Natuurlijk, er is veel tijd en energie gestoken in het onderwerp, maar de vraag waar het om gaat is, of het ons verder heeft gebracht. Of we er in geslaagd zijn vanuit te komen bij het ontwikkelen van een strategie, die we met enige redelijkheid én kans op succes kunnen stellen tegenover de gangbare ideeën en de daaraan gekoppelde strategische concepties?

Na ruim dertig jaar is er binnen de PSP een zekere consensus ontstaan over wat het pacifisme voor een politieke partij als de PSP betekent. De tijden dat we daarover fiks met elkaar in de clinch lagen ('minimalisering van het geweld', 'geweld van bevrijdingsbewegingen', etcetera) liggen grotendeels achter ons. Niet dat we het over alles met elkaar eens zijn (Rara!), maar daar valt mee te leven.

Nu is het met het begrip 'pacifisme' net als met het begrip 'socialisme': het is de aanduiding van een situatie, waar we naar toe willen. Het is de omschrijving van een 'eindsituatie'. Maar tegelijkertijd is het richtinggevend voor de route die we willen volgen. En dat laatste levert de problemen op. Want zelfs als het einddoel enigermate duidelijk is, wil dat nog niet zeggen dat het altijd even duidelijk is welke weg daarheen voert. Stappen op weg van 'hier' naar 'elders' zullen zelden voor 100% kunnen voldoen aan de criteria, die je van het einddoel kunt afleiden. En die (noodzakelijke) stappen zullen dus al gauw een permanente bron van onenigheid of zelfs conflicten vormen.

Het principe

Het formuleren van wat wij in de PSP onder pacifisme verstaan is de afgelopen jaar een vrij constante activiteit geweest. Een jaar geleden hebben we de zaak nog eens op een rijtje gezet bij het 30-jarig bestaan van de partij in het (niet helemaal terecht zo genoemde) 'Pacifismanifest' en de discussies daarover in Amsterdam op 9 mei.

Het is zinvol, vind ik, met die bezinning bezig te blijven, daaraan met enige regelmaat aandacht te besteden. Ideologie moet bewegen, stilstand betekent de dood in de pot.

Op dat punt is dus – kun je zeggen – de balans positief.

Veel pacifisten, ook binnen de PSP, concentreren hun activiteiten op het verzet tegen het militarisme, de bewapeningswedloop, de NAVO. Wel worden op dat vlak soms verschillende keuzes gemaakt. De één kiest voor de brede oppositie (bijvoorbeeld de plaatsing van kruisraketten), de ander voor een meer radicale variant (in samenwerking met bijvoorbeeld Bivak of Bonk). Het formele PSP-standpunt is overigens steeds geweest: het één doen en het andere niet laten. Deze (buiten-parlementaire) acties zijn te situeren aan de 'zijlijn', dat wil zeggen ze vallen weliswaar de heersende ideologie en praktijk aan, zeggen daar 'nee' tegen maar ze formuleren geen – inhoudelijke onderbouwde – alternatief. Het zijn wél, gemeten aan de uitgangspunten van de PSP, teréchte activiteiten: het zijn

signalen van verzet tegen het (denk)systeem dat wij afwijzen. De vraag is, of dat voldoende is.

De strategie

Valt er tot zover alleen maar iets positief te melden, anders staat het met de 'derde poot', die essentieel is voor het ontwikkelen van een vredespolitiek: de strategie, een stappenplan om van de huidige situatie in de buurt van ons einddoel te komen.

Van een dergelijke strategie kan de regelmatige bezinning op de uitgangspunten deel uitmaken en ook een scala van parlementaire en buitenparlementaire acties van verzet tegen militarisme en bewapeningswedloop kan daarbinnen zijn plaats vinden. Maar er wordt méér gevraagd.

Een voorbeeld. De PSP is tegen de NAVO. Nederland moet er uit. Zo staat het ook in ons programma en het is een logische eis, die voortvloeit uit onze uitgangspunten. Nou is het formuleren van zo'n eis één ding, het in concrete termen aangeven hoe zo'n eis gerealiseerd zal moeten worden, een ander. Je hebt te maken met een aantal gegevens, waarvan niet de onbelangrijkste is dat steeds opnieuw blijkt dat het overgrote deel van onze bevolking Nederland binnen de NAVO wil houden. Daar kun je, hoe graag je dat ook zou willen, niet omheen. Wil je nu toch je doel bereiken, dan is een eerste opgave er achter te komen waarom de meeste mensen voor een NAVO-lidmaatschap zijn. En je komt dan al gauw uit bij het punt dat de meeste mensen aan een systeem van militaire verdediging, aan een bondgenootschap een gevoel van veiligheid ontleen. Dat wij dat een misplaatst gevoel van veiligheid vinden, doet hierbij niet zoveel ter zake. Het is hún realiteit en als wij hún voor onze ideeën willen winnen, kunnen we daaraan dus niet zomaar voorbijgaan.

Activiteiten van verzet tegen de NAVO, tegen de bewapeningswedloop, tegen het militarisme moeten dus gekoppeld worden aan het ontwikkelen van een strategie, waaraan óók een gevoel van veiligheid ontleend kan worden. Een gevoel dat stapsgewijs moet kunnen worden opgebouwd. Plat gezegd: mensen gooien nou een-

maal niet zo gauw hun oude schoenen weg, voor ze het gevoel hebben dat de nieuwe, die je ze aanbiedt, comfortabel zitten.

Het ontwikkelen van een gevoel van veiligheid hangt nauw samen met de afbraak van een vijandsbeeld. In die zin vraagt vredespolitiek heel wat meer, dan het ontwikkelen van (al dan niet niet militaire) veiligheids-concepties. Ontspanningspolitiek (economisch, sociaal, cultureel) is een onmisbare component. Op dát punt valt de PSP weinig of niets te verwijten. Niet, dat het bloeit van initiatieven van onze kant, maar op z'n minst kun je zeggen dat we daar open voor staan. Ook een eigen activiteit, zoals de Hongarije-werkgroep, levert daaraan een actieve bijdrage.

Midden-lange termijn

Ontspanningspolitiek alléén is onvoldoende. Er aan gekoppeld moet er een strategie ontwikkeld worden op het punt van de 'verdediging', al was het maar omdat vooralsnog het gevoel je te kunnen verdedigen essentieel is voor de meeste mensen. Er moet dus worden nagedacht over tussenstappen die de weg begaanbaar maken van de huidige (en voor ons volstrekt onacceptabele) situatie naar een samenleving zonder oorlogsdreiging.

Een jaar of wat geleden heeft de PSP een plan naar buiten gebracht, waarin een begin werd gemaakt met het ontwikkelen van zo'n strategie van tussenstappen. Een aantal concrete maatregelen werden voorgesteld om de stoom wat van de pan te halen. Als eerste aanzet wat dat prima. Maar daarna is het op dat vlak weer erg stil geworden. Er is geen vervolg gekomen. Naar mijn gevoel is het doorgaan op die weg van essentieel belang. Buiten de PSP, ook buiten ons land, wordt op dat punt wel verder gedacht. In het 2e nummer van 'De Helling' is bijvoorbeeld een artikel opgenomen van de polemoloog Johan Galtung over een alternatieve defensiepolitiek in Europa, dat in dit opzicht van groot belang is. Ik wil niet zeggen dat zijn ideeën nu perse de maat zouden moeten vormen, voor een door de PSP te ontwikkelen strategie voor de middenlange termijn, maar het zou op z'n minst (mede) een uitgangspunt kunnen zijn om binnen de PSP op het punt van de strategie eigen ideeën verder uit te werken en vorm te geven. Om op de in het begin genoemde 'balans' terug te komen: op dit punt zit de PSP, mijns inziens, in de min en het is noodzakelijk daarin verandering aan te brengen.

HENK BRANDERHORST

FOTO: HAPE SMEELE

Op lokatie PSJG Hengelo

Gezellig en Actief

Toen 2-jaar geleden de PSJG werd omgezet in een federatie van autonome jongerengroepen was er maar één plaatselijke jongerengroep: PSJG Hengelo. (Momenteel zijn er zo'n 10) De Jg Hengelo is altijd een belangrijke groep in de PSJG landelijk geweest, ondanks de vrij grote afstand tot Amsterdam. Herfst vorig jaar leek het erop dat het einde voor de PSJG Hengelo was gekomen, maar er kwam een aantal nieuwe leden bij en nu draait de groep weer als vanouds.

Daarmee zijn we gelijk bij een van de belangrijkste problemen van alle jongerengroepen gekomen: de snelle doorstroming van leden. Vooral in provincieplaatsen verhuizen jongeren snel, na hun eindexamen gaan ze vaak studeren in een andere plaats. Ook proefwerkweken/examentijd doen een aanslag op de activiteiten. Tijdens de schoolvakanties neemt het aantal leden sterk af, om dan weer toe te nemen in de loop van het schooljaar. Het aantal actieve leden varieert dan ook sterk: van 4 tot 16.

De PSJG Hengelo is ontstaan toen de Wereldwinkel Hengelo werd opgeheven. Eén persoon hieruit richtte toen de PSJG Hengelo op. Al snel ging de groep 'Nous' (organisator van de scholierenstaking op 1 november 1985 en zo'n beetje de Hengelse variant van Jongeren tegen Kernwapens) op in de PSJG. In de PSJG Hengelo zitten behoorlijk veel mensen van de sociale academie, maar ook een totaalweigeraar. De PSJG Hengelo is naast een politieke jongerenvereniging ook een heel gezellige vriendenclub. Na de wekelijkse vergadering wordt altijd uitgebreid nagepraat. Een drempel voor veel mensen kom lid te worden is het vermoeden dat er zware discussies gevoerd te worden, maar dit hoeft niet altijd zo te zijn.

Ergerrondje

Al kort na de oprichting vond de eerste actie van de PSJG Hengelo plaats: Een actie tegen Zuid-Afrikaanse straatnamen. Dat was in december '85. Het was de eerste in een reeks van vele. Voornamelijk werden er anti-militaristische acties en acties tegen apartheid. Zo werd Shell regelmatig op de korrel genomen. Eén jaar na het 1 novemberbesluit bood de PSJG Hengelo de inwoners van Hengelo de mogelijkheid om afbeeldingen van Reagan en Gorbatsjov te bekgelen met zakjes verf. Bij een militaire vliegshow

op het vliegveld Twente werd ook actie gevoerd. Een ander belangrijk actiepunt was het Jeugdwerkgarantieplan, een regeringsplan waarbij jongeren tewerkgesteld worden op straffe van verlies van uitkering. Er werd gefolderd bij de sociale dienst en er was straattheater tegen het jeugdwerkgarantieplan. Verder waren er een aantal kleinere acties, zoals folderen en posters plakken, onder andere tegen de Golfoorlog. De grootste activiteit van de PSJG Hengelo was ongetwijfeld het benefietconcert voor het ANC, er was een volle zaal en er werd 700 gulden binnengehaald.

Acties ontstaan bij de PSJG Hengelo vanuit de actualiteit. Een vast agendapunt is een 'ergerrondje' waarin ieder lid zijn/haar ergernis over actuele gebeurtenissen in de media kan spuien. Vanuit dit ergerrondje worden vaak acties georganiseerd. Eerst wordt gekeken of er überhaupt een plaatselijke actie tegen de desbetreffende ergernis mogelijk is en als dit mogelijk is wordt soms zelfs binnen een paar dagen georganiseerd. Natuurlijk zijn er ook langerlopende plannen zoals weer een benefietconcert nu ten bate van de Palestijnen. Verder zijn er nog een aantal ideeën voor verdere activiteiten, zoals politiek straattheater, een onderwijsfolder en een actie tegen de onveiligheid voor vrouwen op straat, bijvoorbeeld het plaatsen van waarschuwborden op enge plaatsen.

Eigen sfeer

Vooral voor het verkrijgen van informatie is de relatie met de PSP-afdeling belangrijk. De PSJG Hengelo heeft 1 stem in het afdelingsbestuur. Verder krijgt de PSJG Hengelo geld van de PSP-afdeling, daarvoor moet ze een begroting en jaarverslag indienen bij de PSP-afdeling. Dat geld wordt voor een deel gebruikt voor de huur van hun vaste plek: in het jongerencentrum Innocent (van de FNV-jongeren). In Hengelo is de PSJG de enige actieve radicaal-linkse jongerengroep. De PSJG Hengelo heeft dan ook een heel eigen sfeer, heel anders dan bij de meeste PSJG's. Er is meer overeenkomst met niet-partijgebonden jongerenactiegroepen. De PSJG Hengelo wil een zelfstandige groep zijn met banden met de PSP. Dat dit goed kan blijkt wel uit de hoeveelheid activiteiten die de groep ontplooid heeft (het bovenstaande is er maar een greep uit). Hopelijk wordt de groeiende lijn van het aantal jongerengroepen doorgezet, zodat steeds meer PSP-afdelingen geflankeerd zullen worden door een actieve PSJG.

IVO MIESEN

Die straf moet er af

Ruim 100 mensen waren zaterdag 19 maart in de Nieuwe Slof in Beverwijk aanwezig. Deels uit solidariteit met de dienst/werkweigeraar Arthur van de Klashorst, deels om de leus van de dag ('Leger dat Leger') te ondersteunen.

Met als kapstok de werkweigerer van de dienstweigeraar Van de Klashorst organiseerde zijn Steungroep deze manifestatie. Zie ook Bevrijding nummer 4 van dit jaar met een interview. De PSP-afdelingen in de IJmond maken deel uit van de Steungroep.

's Ochtends discussies over sociale verdediging (georganiseerd door Vrouwen voor Vrede) en alle vormen van verzet tegen het leger: dienstwerk-totaal-weigeren.

's Middags de manifestatie waarbij ook Wilbert Willems van de partij was.

Hij onderstreepte nogmaals de onzinnigheid van de langere diensttijd van dienstweigerers tegenover dienstplichtigen: 'Die straf moet eraf en wel zo snel mogelijk'.

De vredesbeweging is, ondanks de bereikte accoorden tussen Verenigde Staten en Sovjet-Unie, nog niet ingeslapen, schreef een plaatselijke krant.

Sienie Strikwerda (oud-voorzitster Comité Kruisraketten Nee) zei het zo: 'De vredesbeweging moet inspelen op de huidige ontwikkelingen maar het doel niet uit het oog verliezen: kernwapens de wereld uit, om te beginnen uit Europa'.

Scherpte en cynisme kenmerkten het optreden van Joop Visser, solidariteit en steun kwam er van het Vrouwenstraatorkest IJmond:

'Hou je goed m'n jongen, wees ervan doordrongen, dat je hebt een zware taak, voor een grote zaak, eenmaal in je kerker maakt m'n troost je sterker, jongen, ik zie je liever daar dan als een moordenaar'.

De 'kerker' staat Van de Klashorst nog te wachten, maar de manifestatie zorgde ervoor dat hij het gevoel moet hebben niet alleen te staan.

Adres steungroep: Postbus 58, 1950 AB Velsen-Noord. Telefoon 02550-34967

JOHAN BROUWER

Bakfiets gezocht

De afdeling Maarssen e.o. zoekt een in redelijke staat verkerende bakfiets. Wie heeft of weet er een ter overname? Reacties: tel.: 03465 - 70830 (Fred Beijert).

Bert Freriks : "Ik weiger toch echt militair specialist te worden"

Als het aan Bert Freriks, de 38-jarige politiek secretaris vredesvraagstukken van de PSP, zelf lag, dan hield hij zich nog uitsluitend op tussen de boeken. Het liefst zou hij ze ook nog allemaal zelf schrijven. Zover is het nog echter niet. Vooralsnog houdt Freriks zich nog ruim anderhalf jaar bezig met de omvangrijke klus van het coördineren van het theoretische en actieve vredesbeleid van de Pacifistisch Socialistische Partij.

Freriks is iemand die men met recht een Nederlander mag noemen. Hij werd geboren in Hengelo maar voordat hij zijn huidige woonplaats Groningen bereikte was hij woonachtig in ongeveer 10 andere plaatsen in het vaderland. In Groningen kwam hij terecht voor een studie Andragologie de afdeling arbeid en organisatie die goed aansloot bij een eerdere opleiding in het personeelswerk aan de Sociale Academie te Hengelo. Vanaf 1976 werd Freriks actief in de PSP. Aanvankelijk beperkten zijn bezigheden zich tot het Groningse. Daar deed hij zeer uiteenlopende klussen met als memorabel punt de functie van ledensecretaris. Ondanks het feit dat de omvang van de Tweede Kamerfractie terugliep tot één zetel slaagde Freriks erin het ledenbestand van zijn afdeling te verdubbelen. In 1980 werd de toenmalige Groningse politiek vice-voorzitter lid van de landelijke partijraad van de PSP. Dat hield hij een jaar of zes vol. In die periode was Freriks ook nog even lid van het PR-bestuur maar daar knapte hij af op een conflict en hij verruilde de bestuurszetel weer voor die van een gewone afgevaardigde. Freriks weet niet meer wie het was maar in het najaar van 1985 vroeg iemand hem of hij wilde kandideren voor de functie van politiek secretaris vredesvraagstukken, die in het landelijk Partijbestuur vacant was. Hij werd vervolgens door het kongres verkozen.

Freriks: "Ik had nogal wat ervaring op dat terrein. En dan vooral met zaken die in Groningen speelden. Mijn oorspronkelijke belangstelling voor deze zaken werd gewekt tijdens de acties rond de munitietrein in 1982. Daarna ben ik me met vredeszaken blijven bezighouden. Ik zat in het Lauwersmeerplatform, tegen de oefenterreinen, ik was actief in de acties tegen de munitiedepots in het Noorden en natuurlijk bij de voorbereidingen van de kruisraketdemonstraties. De mensen die ik daarin tegenkwam vormden een heel breed radicaal scala. Ik heb er veel geleerd."

Stemverhoudingen

Begin '86 maakte Freriks zijn entree in het PB. Het is hem in de afgelopen periode waarin hij de oude samenstelling van het PB meemaakte, niet meegevallen. Freriks: "Er kwam heel weinig uit, dat vond ik het grootste probleem. Er hing in dat PB een sfeer van; wat heeft het allemaal voor zin, die PSP. Er werden wel initiatieven genomen maar die werden vaak niet opgepikt. Voordat je het wist waren die weer verdwenen. Er gebeurde niets mee. Vaak zag je dat stemverhoudingen de discussie bepaalden. En die lagen veelal vast, die veranderden niet. Je wist vaak vantevoren al hoe de vlag erbij hing. Ik vond het een probleem dat er niet voldoende mensen waren die zeiden; nou, daar gaan we mee aan de slag. Het was een periode van zo'n anderhalf jaar verlamming. Er kwamen veel te weinig activiteiten uit het PB. Het was beleidsmatig op de winkel passen. Men wachtte betere tijden af."

koffiedrinken

Freriks: "In de nieuwe samenstelling van het PB tref ik wel die sfeer van; aan de slag. Er zit nu

Bert Freriks

FOTO: HAPE SMEELE

weer een stel mensen die vinden dat het zin heeft met de PSP naar buiten actief te zijn. Die willen de club zelf weer een beetje opbouwen. Er is duidelijk een andere sfeer. Er zijn ook weer genoeg mensen binnen het partijbureau bezig. Het gebrek daaraan motiveerde aanvankelijk ook niet. Ik dacht: het ziet er daar in Amsterdam zo onaantrekkelijk uit, ik ga maar niet op dat bureau zitten. Ik schrijf m'n stukjes wel thuis. Nu is dat duidelijk anders. Het bureau wordt opgeknapt en daardoor aantrekkelijker. En ik vind het heel goed dat mensen die leiding geven aan een club, elkaar veel zien, over de gang lopen, discussiëren met elkaar, koffiedrinken en samen vergaderen. Dat moet motiveren tot activiteit. Ik kom nu echt liever op het partijbureau."

Rommelig

Freriks maakt nu een aantal maanden deel uit van een PB onder leiding van Saar Boerlage. Het bevalt hem wel. Freriks: "Ik had kritiek op Marko (Mazeland, de vorige voorzitter, rvs) omdat ik vond dat er onder zijn leiding te weinig tot stand kwam. Hij maakte de indruk van; het zal mijn tijd wel duren. In die zin gaf hij heel weinig leiding. Ik kende hem nog uit de partijraad en daar vond ik hem echt een heel erg goede voorzitter, daarom was ik ook zo teleurgesteld over zijn houding in het PB.

Saar heeft een andere benadering, het is soms wel wat rommelig maar ook zeer motiverend. Haar houding stimuleert je. Saar gaat ook het land in, naar de afdelingen. Dat vind ik prima. Bestuurders van de PSP horen twee dingen te belichamen. Aan de ene kant het apparaat, de ontwikkeling van partijstandpunten etc. maar ook de buitenparlementaire kant van de zaak, de inbreng in actiegroepen en zo. Volgens mij heeft Saar die twee eigenschappen."

INTERVIEW

Reizen

Een groot deel van de eerste bestuursperiode van twee jaar heeft Bert Freriks besteed aan activiteiten die te maken hadden met BIVAK (Breed Initiatief Voor Verdergaande Acties tegen Kruisraketten) en aanpalende zaken. Hij schreef discussiestukken, brochures, maakte affiches, legde contacten, zat in fora en reisde veel door het land. Freriks: "Dat heeft me veel werk gekost. Nu is dat wat minder.

Wat voor mij en voor mij niet alleen maar ik denk voor veel meer bestuursleden een heel groot deel van m'n bestuurswerk is, dat is de waanzinnige hoeveelheid klusjes, die je over je heen krijgt. Telefoontjes, vragen om een stukje, mensen die om informatie vragen, vragen om geld en noem maar op. Voor iemand die in Groningen woont is daarnaast het reizen behoorlijk zwaar. Het is allemaal volkomen onzichtbaar, niemand ziet het. Kijk, als ik word uitgenodigd voor een klein half uurtje partijraad, moet ik daarvoor vierenvierhalf uur reizen. Ik heb trouwens toch ook nooit overwogen om maar in het westen te gaan wonen. Ik ben altijd blij als ik er ben maar ik ben nooit blijer dan als ik in de trein terug naar Groningen stap. Ik vind het daar prima.

Ik doe het partijbestuur ook niet langer dan 4 jaar, nu nog zo'n anderhalf jaar dus. Dan is het mooi geweest. Eigenlijk zou dat een goed principe zijn voor alle partijbestuurders."

Specialist

Freriks houdt zich weliswaar bezig met veel militaire zaken of zoals hij het zelf liever uitdrukt "met zaken die te maken hebben met oorlogsvoorbereiding, maar hij beschouwt zichzelf niet als een deskundige bij uitstek. Freriks: "Ik houd wel een beetje de vakliteratuur bij maar ik weiger toch een militair specialist te worden. Dat lijkt me niks. Er is trouwens geen gebied dat zich sneller ontwikkelt. Als ik iets speciaals moet weten, dan bel ik een paar mensen van bijvoorbeeld AMOK, dat zijn wel specialisten."

"Wat ik probeer te doen en daarvoor zijn veel meer mensen nodig is het organiseren van verzet tegen allerlei ontwikkelingen op dit terrein. Maar er is een grens. Je kunt niet alles zelf doen. Soms moet je omdat je met een bepaalde zaak bezig bent, andere dingen laten vallen. Ik heb bijvoorbeeld vanuit de PSP het Anti-golfoorlog comité opgericht maar dat doet Evert de Vos (collega PB-er, rvs) nu. Het zou heel goed zijn als er meer mensen in het land waren die hand en spandiensten zouden kunnen verlenen. Die mensen mogen zich bij me melden."

Conventioneel

Bert Freriks heeft nog anderhalf jaar te gaan in zijn PB-functie. Volgens hem is er nog genoeg te doen. Freriks: "Ik vind het belangrijk dat de PSP zich weer wat meer profileert als een antimilitaristische, radicaal-pacifistische partij. De laatste tijd zijn de contacten met andere groeperingen in die sfeer wat verbeterd, zoals met AMOK. Dat moeten we doortrekken. We moeten beziggaan met radicale dingen. Zoals acties tegen de NAVO bijvoorbeeld. Dat is niet makke-

lijk want wat moet je aanpakken maar toch moet dat want de NAVO profileert zich natuurlijk wel. Volgend jaar wordt het 40-jarig bestaan gevierd en het ICTO krijgt 40 duizend gulden om dat feestje te vieren. Daar moeten wij iets tegenover stellen.

Iets anders is de conventionele bewapening, daar moeten we ook meer aan gaan doen. Dat is ook zo'n punt dat anderen laten liggen. Want ondanks wat nucleaire ontspanning gaat de conventionele oorlogsvoorbereiding gewoon door. Daar moeten we heel alert op zijn."

Schrijven

Bert Freriks is niet bang dat hij zich zal vervelen na afloop van z'n bestuursperiode. Hij zal dan wellicht wat meer tijd gaan besteden aan de dingen die hij nu tegenkomt in z'n tweedaagse baan bij het Documentatiecentrum voor Nederlandse Politieke Partijen. Of aan z'n recensies

voor de Nederlandse Bibliotheek en Lectuur Centrale, of aan z'n redacteurschap van het tijdschrift LINKS dat meer PSP'ers zouden moeten lezen. Maar vooral het zelf schrijven van boeken trekt hem. Vorig jaar publiceerde Freriks een boekje over de arbeidersbeweging in Twente. Daarin kwam zijn vader nog voor. Dat was een strijdbare man in die contreien. Bert Freriks denkt nu na over een vervolg, iets over het sociaal-anarchisme in Twente. Daarnaast zijn er plannen voor een sociaal-historische roman. Freriks: "Boeken, daar heb ik wat mee, schrijven en lezen. Daar heb ik dan gelukkig weer veel meer tijd voor. En dan natuurlijk niet meer zoveel reizen. Ik zal te zijner tijd met liefde en plezier m'n kortingskaart aan de penningmeester teruggeven."

RUTGER VAN SANTEN

De BIVAK-conferentie op maart j.l.

FOTO: ANNE VAILLANT

Binnenhof IN BEWEGING

Plastic kogels (2)

Zoals in het vorig nummer van Bevrijding werd gemeld, stelde Andrée van Es kort geleden schriftelijke vragen aan minister Van den Broek over het gebruik van plastic kogels door het Britse leger en politie in Noord-Ierland. De minister antwoordde een maand later met méér dan de gebruikelijke onverschilligheid. Het antwoord op de eerste vraag was zelfs faliekant onjuist. Terwijl in 1972 Noord-Ierland onder direct zelfbestuur van de Engelse regering werd geplaatst, wordt in het antwoord van Buitenlandse Zaken gezegd dat in dat jaar zelfbestuur voor Noord-Ierland is ingevoerd.

Na de droge constatering dat sinds '72 dertien personen zijn omgekomen door plastic kogels en drie door rubberkogels stelt Van den Broek vervolgens dat deze materie zich naar zijn mening niet leent voor stappen van officiële Nederlandse zijde, noch voor overleg in EPS-kader. Met andere woorden: de Nederlandse regering is niet van plan om druk uit te oefenen op de Britse autoriteiten om een eind te maken aan het gebruik van plastic kogels, al was het maar door hen te herinneren aan de motie van Europees Parlement die daar om vraagt.

Noord-Ierland is geen populair onderwerp. Voor de West/Europese landen is het toch een 'binnenlands probleem' van Engeland waar men zich liever niet mee bemoeit.

De PSP-fractie heeft de minister vervolgvragen gesteld over het gebruik van plastic kogels. Ze heeft daarbij gewezen op een brief van de vereniging voor medische polemologie waaruit blijkt dat al sinds begin zeventiger jaren in Engelse medische vaktijdschriften publicaties verschijnen over de verwondingen die plastic- en rubberkogels veroorzaken. En ze vraagt minister Van den Broek nogmaals om een reactie op het negeren van de motie die het gebruik van plastic kogels verbiedt door de Britse regering.

COLUMN

kogelvangers

Een hardnekkig misverstand wil dat een pacifist onder alle omstandigheden geweld verworpt of daarvan zou moeten afzien. Er zijn natuurlijk mensen die opvattingen hebben die naadloos binnen die definitie passen en dat zijn pacifisten. Maar er zijn anderen – waaronder ik – voor wie hele andere normen gelden en die toch grote waarde hechten aan de eerste P van de PSP.

Mij spreekt de omschrijving aan die simpelweg in een aantal woordenboeken voorkomt: Pacifisme is het streven naar behoud van vrede tussen de volkeren.

Nu kun je wel streven naar BEHOUD van vrede maar daarvoor moet die vrede er wel eerst ZIJN.

En daar begint de schoen te wringen. Met een beetje goede wil is de situatie waarin wij hier te lande verkeren, wel als vrede te omschrijven, ook al is ie tot op de tanden bewapend.

Maar elders in de wereld, verderaf en dichterbij, is men nog op grote schaal bezig – om het maar eens eufemistisch te zeggen – vrede te bevechten. En ik vind dat je niet aan de kant kunt gaan staan als er gevochten wordt. Als pacifist heb je de plicht het vechten te stoppen. Of dat nou is door er daadwerkelijk in te springen of door – op z'n minst – een kant te kiezen.

Soms is dat niet moeilijk. Als een volk tot de knieën in het bloed staat, zoals die overgrote meerderheid van de Zuid-Afrikanen, en het verzet zich met geweld teneinde vrede en een rechtvaardige samenleving te bevechten, dan steun ik dat streven van ganser harte. Moreel en desnoods met mitrailleurs. Voor dat standpunt is in de Nederlandse samenleving zelfs langzamerhand een zekere consensus te vinden.

Anders ligt het in gevallen als Palestina en Noord-Ierland. Meer dan honderd Palestijnse burgers zijn de laatste maanden doodgeschoten door soldaten op bevel van de Israelische regering.

De publieke opinie ziet nuances.

Dan valt er e en Israelische soldaat en men staat op de achterste benen. En drie ongewapende Ierse burgers worden met de warme instemming van Mrs. Thatcher standrechtelijk afgeknald door militairen op Gibraltar.

Een berichtje in de krant. En dan weer ineens collectieve verontwaardiging rondom twee gelynchte soldaten die een begrafenistoet in Belfast inrijden.

Ik snap het niet en wil het niet snappen.

Voor elke dode Palestijnse of Israelische of Ierse of Engelse burger wil ik huilen maar als er soldaten sneuvelen heb ik – bijna klammheimlich – de neiging te denken dat het zo hoort. Soldaten zijn nu eenmaal de kogelvangers. Voor de Bothas, de Sjamirs en de Thatchers.

Als die soldaten hun rol nou eens weigerden, kregen de bazen de kogels misschien zelf. Ik zou dat als een daad van pacifisme beschouwen.

RUTGER VAN SANTEN

Uit het partijbestuur

Aan de problemen rond de vervanging van Andrée van Es heeft het partijbestuur ook de afgelopen weken de nodige aandacht besteed. Diverse voorstellen om tot een oplossing te komen worden op dit ogenblik nog nader bekeken.

Op 16 maart sprak het partijbestuur verder over de BIVAK-conferentie van 19 maart, met name over de opstelling van de PSP in BIVAK. Zie hiervoor ook het artikel van de politiek secretaris vredesvraagstukken, Bert Freriks, in Bevrijding van begin maart.

Nu de kruisraketten niet geplaatst worden in Woensdrecht vindt er een discussie plaats over: hoe verder? Het partijbestuur is van mening dat doorgaan onder de huidige naam, Breed Initiatief voor Verdergaande Akties Kruisraketten, weinig zinvol is dat een keuze van BIVAK, toegespits op '(kern)ontwapening in plaats van modernisering' niet de prioriteit heeft van de PSP. Het partijbestuur heeft zich in zijn werkplan duidelijk uitgesproken voor conventionele bewapening als speerpunt.

IETJE VAN POLL

Nieuwe partijbestuursleden

De partijraad heeft in februari en maart 3 vacatures in het partijbestuur aangevuld.

Het betreft:

politiek secretaris justitie, politie, racismebestrijding en migrantenbeleid: Luitje Douma, Schoolholm 19c, 9711 JD Groningen, tel.: 050 - 180778.

politiek secretaris onderwijs, welzijn en gezondheidszorg: Gerda Groeneboom, Petunia-pad 4, 3202 HX Spijkenisse, tel.: 01880 - 14978.

politiek secretaris landelijke werkgroep parlementair werk (LWPW): Erik Meijer, Schaepmanstraat 60, 3027 CD Rotterdam, tel.: 010 - 4158025.

Er zijn nog steeds 2 functies vacant: vicevoorzitter en politiek secretaris milieu, technologie, energie, volkshuisvesting en planologie. Kandidaten kunnen door afdelingen gesteld worden, alsmede door het partijbestuur. Mensen die voor dit laatste in aanmerking willen komen, of meer informatie over de functies willen, kunnen contact opnemen met de secretaris van het partijbestuur, Ietje van Poll, tel.: 020 - 267374/02263 - 3363.

PSP wil invoering 120 km frustreren

De PSP-gemeenteraadsleden hebben van het partijbestuur het verzoek gekregen omschrijftelijke vragen te stellen aan Burgemeester en Wet-

houders in hun gemeente over de gevolgen voor de uitvoering van de wet Geluidhinder van verhoging van de maximum-rijsnelheid naar 120 kilometer per uur.

Volgens de wet Geluidhinder moeten gemeenten bij verhoging van de rijsnelheid op een wegvak geluidmetingen verrichten. Neemt het geluidniveau met meer dan 2 decibel toe, dan zal de gemeente krachtens de wet maatregelen moeten nemen, bijvoorbeeld in de sfeer van geluidsisolatie van woningen, plaatsing van meer en/of hogere geluidschermen langs wegen, e.d..

Gelet op de hiermee gemoeide kosten en tijd worden de raadsleden gevraagd hun gemeentebestuur er toe te bewegen in Den Haag tegen de invoering van hogere maximum-rijsnelheden te protesteren en het kabinet te vragen van invoering af te zien, danwel de gemeenten meer tijd en het benodigde geld te geven om de noodzakelijke geluidweringsmaatregelen te nemen. De PSP hoopt zo de invoering van de 120 km-maatregel te frustreren. 120 Km zal niet alleen meer verzuuring en energieverstopping tot gevolg hebben, maar ook tot een toename van de geluidhinder van het autoverkeer leiden.

Nadere informatie bij: Bert van den Berg, SVS/PSP, 020-267374

Canada en de NAVO

De themawerkgroep Vredesvraagstukken zal haar bijeenkomst maandag 25 april aan Canada en de NAVO wijden. Als gastspreker ontvangen we die avond Ernie Regehr uit Canada. Hij is quaker, en sinds '76 directeur van het Ploegscharenproject. In die functie houdt hij zich voornamelijk bezig met de wapenindustrie en het Canadese veiligheidsbeleid. Voor de themawerkgroep zal hij een verhaal houden over de partijpolitieke verhoudingen in Canada en de NAVO-kwestie. Met name de positie van de Sociaal Democratische Partij, de NDP, is daarbij van belang. Die partij is voorstander van uittreden uit de NAVO. De aanhang van deze partij is de laatste jaren fors gestegen, waardoor dit punt in de belangstelling is komen te staan. De themawerkgroep komt maandagavond 25 april bij elkaar in het PSP-pand te Utrecht om 19.30 uur.

Vierde nota R.O.

De themawerkgroep Vohup (Volkshuisvesting en planologie) roept PSP-leden op suggesties te doen voor een PSP-reactie op de Vierde nota Ruimtelijke Ordening. Nog mooier is als men daadwerkelijk wil helpen met het opstellen van de reactie. De Vohup vergadert hierover op donderdag 21 april vanaf 19.30 uur in het PSP-pand te Utrecht.

Voor nadere inlichtingen en reacties: Rik Eweg, De Sav. Lohmanstraat 26, 6702 BP Wageningen, telefoon 08370-23156.

De Noord-Zuid Campagne

De Raad van Europa voert in 21 landen een bewustwordingscampagne onder het motto: 'Noord-Zuid één toekomst, één gemeenschappelijke taak'. Veel gemeentebesturen zijn op verzoek van de Raad ingegaan om in mei een debat te organiseren over deze thematiek. 'Lokaal en Internationaal', het steunpunt voor radikaal-linkse gemeentepolitiek op mondiaal

terrein, heeft nogal kritiek op deze campagne, waarvan ze niet meer verwacht dat het versluierende verhalen oplevert. Om raadsfracties te stimuleren op een goede manier met deze problematiek om te gaan heeft L&I een informatie-map uitgebracht. Voorts zal er op zaterdag 23 april een bijeenkomst worden gehouden voor gemeenteraadsleden en andere belangstellenden over deze campagne en de bezwaren die daar tegen in te brengen zijn.

Door f 10,- over te maken op giro 4295312 t.n.v. de Henk Lankhorststichting te Amsterdam o.v.v. 'N-Z-bespreking' krijg je de map toegestuurd, een lunch op de discussiedag, en na enige tijd het verslag van die dag.

De bijeenkomst wordt gehouden op 23 april in de nieuwe ruimte van L&I, 3e Oosterparkstraat 88 hs, Amsterdam.

Mexicaanse Volkskunstenaars

Francine van Werde is een Nederlandse fotografe die een jaar in Mexico heeft doorgebracht. Ze was daar in het kader van het zogenaamde Praktijk Programma Buitenland (PPB) van het Nederlandse Ministerie van Buitenlandse zaken. Een soort van ontwikkelingsproject. Francine van Werde werkte in Mexico voor de organisatie SAM. Dat staat voor Solidaridad Artesanal Mexicana.

Die organisatie houdt zich bezig met het verbeteren van de sociale positie van de zogenaamde Artesanos. Dat zijn mexicaanse volkskunstenaars. Over het algemeen zijn dat straatarme indianen die zich ver van de grotere bevolkingscentra in leven proberen te houden met het vervaardigen van allerhande kunstvoorwerpen. Die lopen uiteen van geborduurde kleding, handgevlochten manden, huisraad van riet, meubels en uit hout gesneden maskers tot met de hand geschilderd speelgoed.

De productie van de artesanos werd in het verleden in de regel voor minimale prijzen opgekocht door grote handelaren die de kunstvoorwerpen vervoerden naar de toeristencentra als Mexico-stad en Acapulco en er daar woekerprijzen voor vroegen. De kunstenaars zelf zagen daar uiteraard niets van terug. De organisatie SAM probeert in een coöperatieve vorm afzetkanalen binnen Mexico en daarbuiten te vinden voor de artesanos. Zij stimuleert de volkskunstenaars tevens met hun werk door te gaan.

Dit alles om de levensstandaard van de artesanos te verbeteren en hun cultuur te behouden. Francine van Werde heeft een jaar lang het leven van de artesanos op foto en film vastgelegd. Met behulp van het door haar vervaardigde materiaal zijn folders, brochures affiches en catalogi gemaakt en tevens werden een aantal tentoonstellingen ingericht. De producten van de Mexicaanse artesanos, die vaak uit hele families bestaan, zijn in Nederland hier en daar in wereldwinkels verkrijgbaar. Daar kan men ook een catalogus aanvragen.

En Nu 1 Mei Toen

Hoewel dit overzicht nog zeker niet volledig is, geven we toch maar de thans bij de redactie bekende 1 mei bijeenkomsten.

Amsterdam

organisatie: PSP, SAP, KZA, AABN en jongerenorganisaties;
thema: jongeren in verzet tegen apartheid
plaats: Paradiso

Bussum

organisatie: PSP, FNV en PvdA
plaats: 't Krogt, Bradiusweg 1, aanvang 14.00 uur

Drachten

organisatie: PSP, PvdA, PPR, CPN, FNV, Rooie Vrouwen en Vara
thema: solidariteit Derde Wereld
spreker: Saar Boerlage
plaats: Smalingerland, aanvang 14.00 uur

Groningen

organisatie: PSP
thema: vluchtelingenbeleid
spreker: Saar Boerlage
plaats: Platformtheater, Boterdiep 46, aanvang 19.00 uur
verder: 's ochtends informele ontmoeting op het PSP-pand, Coehoorsingel 87

Zaanstad

organisatie: PSP met diverse andere groepen
thema: afbraakpolitiek Lubbers
spreker: Bart Groeneveld
aanvang: 14.00 uur

Zoetermeer

organisatie: PSP, PvdA, PPR, CPN, FNV en JS
thema: internationale solidariteit (diverse sprekers)
plaats: bovenzaal Wijkcentrum Meerzicht, aanvang 20.00 uur.

HERHAALDE OPROEP: AANKONDIGINGEN VOOR 1-MEI BIJeenKOMSTEN KUNNEN (ALSNOG) VOOR 18 APRIL BIJ DE REDACTIE WORDEN INGELEVERD.

4 mei 1886, Haymarket Square, Chicago.

15.000 mensen protesteren tegen bruto politieoptreden, van de dag daarvoor, tegen stakende arbeiders van een landbouwmachinefabriek. Men luistert naar diverse spreeksters. Plotseiling verschijnt er een grote politiemacht. Hoewel de actieleider de politie vertelt dat het er ordelijke aan toe ging, slaat de politie op de groep in. Er vliegt een bom door de lucht, die 8 agenten het leven kost. De politie arresteert 8 leidende anarchisten, die het gebruik van geweld als politiek middel propageerden. Vier van hen worden op 11 november, na een schijnproces, opgehangen; één pleegt zelfmoord; 2 anderen krijgen levenslang en de laatste wordt veroordeeld tot 15 jaar. In 1893 worden de vonnissen van de martelaren van Chicago herroepen en krijgen de overgeblevenen gratie.

Deze staking is er één in een hele reeks. In november 1884 neemt de 'American Federation of Labor' (AFL) een resolutie aan, waarin als streefdatum voor de invoering van de 8-urendag 1 mei 1886 genoemd wordt de dag waarop de nieuwe looncontracten worden afgesloten. Tijdens die bewuste 1ste mei bruide het dan ook van de actie in de V.S.

De strijd om de 8-urendag blijft doorgaan. Tijdens een vergadering van de Tweede Internationale in 1889 in Parijs wordt het Amerikaanse voorbeeld gevolgd. Op voorstel van een AFL-lid wordt 1 mei uitgeroepen tot de feestdag voor alle arbeid(st)ers. Iedere aangesloten groep zou deze dag invullen naargelang de mogelijkheden in ieder land.

IVO MIESEN

OPWINDEND

Johan Stekelenburg

In de PSP zijn we niet zo gauw met feliciteren. Dat is misschien wel goed. Toch zou ik deze keer een uitzondering willen maken. Ik zou de FNV willen feliciteren met Johan Stekelenburg. Eindelijk eens iemand die niet alleen gepokt en gemazeld is in de vakbeweging, maar vooral iemand over wie alle bonden het eens zijn dat hij de aangewezen persoon is om de per 1 mei naar Binnenlandse Zaken vertrekkende Pont op te volgen. Er is dus geen twijfel dat zijn trouw aan de vakbeweging op 26 april beloofd zal worden met zijn verkiezing tot voorzitter van de FNV.

LUC DONK - BREDA

lid FNV-Industriebond

lid Sociaal-Economische Commissie PSP

agenda

- 11 april:** PSP-uitzending, Radio 5, 18.20 uur
2 april: vergadering partijbestuur, partijgebouw Amsterdam, 10.30 uur, informatie: Ietje van Poll tel: 020 - 267374
16 april: socialisme-discussie thema-ochtend over 'planning en markt', PSP-pand Utrecht, Oude Gracht 243, aanvang 10 uur, informatie Robert Giesberts, tel: 030 - 439591
16 april: themadag over de Sovjet-Unie, Zeezichtzalen, Nobelstraat 2 - 4, Utrecht, 12 uur, informatie: Bert Freriks, tel: 050 - 143806
21 april: Vohup, PSP-pand Utrecht, Oude Gracht 243, 19 - 30 uur
25 april: themagroep Vredesvraagstukken, PSP-pand Utrecht, Oude Gracht 243, 19 uur, informatie: Bert Freriks, tel: 050 - 143806
25 april: PSP-uitzending, Radio 5, 18.20 uur

Twee jaar na Tsjernobyl vragen wij aandacht voor een ander probleem van kernenergie.

Kernenergie houdt onvermijdelijk de aanmaak van kernafval in. Dit afval blijft gedurende miljoenen jaren gevaarlijk. Daardoor vormt het een bedreiging voor mens en milieu, nu en in de toekomst.

Nog nergens ter wereld is een veilige oplossing gevonden voor het opbergen van kernafval.

Ook in Nederland wordt kernafval geproduceerd: 99% van het Nederlandse kernafval is afkomstig van de kerncentrales Borssele en Dodewaard, de rest komt van industrie, laboratoria en ziekenhuizen.

De regering wil dit afval opbergen in de zoutkoepels van Noord- en Oost-Nederland. De zoutkoepels en de aardlagen er om heen zijn in beweging, denk aan de recente aardbevingen bij Assen. Vroeg of laat zal het opgeborgen afval in het milieu vrij komen.

Toekomstige generaties worden zodoende opgezadeld met risico's. De overheid vindt die risico's aanvaardbaar. De bevolking mag meepraten over hoe groot dat risico mag zijn, dus hoeveel slachtoffers er mogen vallen door de opslag van dit kernafval.

Wij vinden dit onaanvaardbaar.

Bovendien wil de overheid chemisch afval, dat ook eeuwig gevaarlijk blijft, in het zout opslaan. Wij zijn daarom tegen proefboringen en opslag van afval in zout. Wij zijn voor een milieuvriendelijker beleid, waarbij geen radioactief afval ontstaat.

De organisatie roept op tot deelname aan de manifestatie in Gasselte op 23 april, onder het motto: AFVAL IN ZOUT... FOUT!

GASSELTE '88

bestaande uit lokale groepen,
de Milieuraad Drenthe en
de Miliefederatie Groningen

ONDERSTE BOVEN

TOERISME NAAR VIETNAM is voor het eerst sinds een aantal jaren weer mogelijk. Vanuit Nederland worden er groepsreizen georganiseerd, maar er kan ook individueel gereisd worden. Dat valt te lezen in het laatst verschenen nummer van het informatieblad van het Medisch Comité Nederland-Vietnam (MCNV). Andere thema's in dit nummer zijn de doorbroken patstelling in Cambodja en tekenen van een begin van dooi in de Amerikaans-Vietnamese betrekkingen. Het blad is aan te vragen bij MCNV, Postbus 5701, 1007 AS Amsterdam.

Voor informatie over de Vietnamreizen: Kontakt, Prins Hendrikkade 104, 1011 AJ Amsterdam, tel.: 020 - 234771 of Amber, Da Costastraat 77, 1053 ZG Amsterdam, tel.: 020 - 851155.

DE SNEEVLIET-HERDENKING vindt elk jaar plaats op 13 april bij het monument op Westerveld. Herdacht wordt dat op 13 april 1942 een aantal verzetsstrijders werden gefusilleerd. De trein naar Westerveld vertrekt om 11.09 uit Haarlem, richting Beverwijk, uitstappen halte Driehuis. Giften kunnen gestort worden op giro 223776 t.n.v. Sneevliet Herdenkingscomité te Rotterdam.

OOST-WEST CONTACTEN worden sinds enkele jaren verzorgd door de Oost-West groep Groningen. Deze groep is in 1982 opgericht door activisten uit de vredesbeweging met het doel om burgers uit oost en west met elkaar in contact te brengen en ervaringen uit te wisselen. De deelnemers uit Oost-Europa sympathiseren met de onofficiële vredesbeweging. Deze zomer zijn er in een landelijke omgeving bijeenkomsten gepland in de DDR, Polen en de Sovjet-Unie. Voor meer informatie: Oost-West groep, p/a Vredeswinkel, Postbus 1667, 9701 BR Groningen.

LOW INTENSITY WARFARE OF CONFLICT is de naam van het beproefde concept van Reagan's oorlogvoering in de Derde Wereld. Inzet van door de VS opgeleide lokale troepen, snelle interventies, ogenschijnlijke hervormingen, terreur, psychologische diplomatie enz. Het IKVOS organiseert i.s.m. de LIC-werkgroep een discussiedag 'Low Intensity Conflict & ontwikkelingssamenwerking' op 19 april 1988 in Gebouw 'De Vereniging', Mariaplaats 14, Utrecht, van 10 - 16.30 uur. Er zijn inleidingen en werkgroepen. Informatie & opgave: OIKOS, Mariahoek 16-17, Utrecht, tel.: 030 - 319424.

HEI PASOEP is de Belgische zanggroep die PSP-manifestaties in het verleden heeft opgeluisterd met strijdlieparen. Eind april komt er een tweede LP uit van de groep, 'uit de nevel', waarop liederen uit Bulgarije, Griekenland, Algerije, de Filippijnen, VS, Chili, Spanje en België over verzet, arbeidersstrijd, vrijheid en vrede. De opbrengst gaat in zijn geheel naar het Vlaams Aktiekomité tegen Atoomwapens (VAKA). De LP ('niet op CD verkrijgbaar') is alleen bij wereldwinkels te koop.

ZUID-AFRIKAANSE VROUWENSTRIJD. Op 23 april zal in het Rotterdamse Odeon een benefiet-happening worden gehouden t.b.v. Zuidafrikaanse vrouwenorganisaties. Vrouwen, vrouwenbands en gelegenheidsformaties zullen belangeloos optreden. De organisatie is in handen van het Rotterdamse Zwarte Vrouwen centrum, i.s.m. het KZA. Voor meer informatie: Machteld Cairo, tel.: 010 - 4672873.

Op 24 april wordt in Utrecht (RASA, Pauwstraat 13a) door o.m. de PSP-vrouwen een manifestatie gehouden met video's, spreeksters, een veiling en optredens. Inlichtingen: Florian Loth, tel.: 030 - 521032.

WERKDAGEN OP HET BINNENHOF

Politieke belangstelling krijgen jongeren
vanzelf wanneer ze meedoen aan het
Close Up-project van

M50 is een instelling voor algemeen politiek vormingswerk die wordt
bestuurd door: CDJA, JOVD, JD, JS en PSJG.
M50, Oudegracht 139 bis, 3511 AJ Utrecht.
Telefoon: 030-333494

Stuur mij meer informatie over het "Close Up"- project.

Naam:.....

Adres:.....

Postcode:.....

Plaats:..... bv

Stuur de bon, voldoende gefrankeerd, naar M50.

Oudezijds
Achterburgwal 173
1012 DJ Amsterdam
Tel. 020-270801

**BEVRIJDINGSFONDS
KOMITEE ZUIDELIJK AFRIKA**

**GIRO 26655
AMSTERDAM**

Versterk de organisaties
van de onderdrukten
in Zuid-Afrika.

Wij hebben urgente
verzoeken om hulp gekregen.

BEVRIJDING

FOTO: HAPE SMEELE

in dit nummer:

- ★ Leeuwarden op lokatie
- ★ Socialisme-conferentie
- ★ Gemeentepolitiek & samenwerking

Verzetmuseum
'Voor dit museum behoren mensen in de rij te staan'

vervolg op pag. 7

De affaire
Patstelling werkt
fnuikend

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEKE
PARTIJEN

Volgens Piet Grijs moet de PSP voortaan het Huishoudelijk Reglement in het stemhokje hangen. D66 burgemeester Gruyters vindt dat er een kiesdrempel moet worden ingevoerd. Remco Campert vroeg zich wanhopig af 'wat is er mis met Titia Bos?'. En de vice-voorzitter van de Tweede Kamer, CDA'er Eversdijk, vindt dat dat het parlement uit 150 leden dient te bestaan. U begrijpt inmiddels waar het over gaat: de tijdelijke (niet-) vervanging van het enige PSP-kamerlid Andrée van Es. Dit 'nieuws' heeft meer tongen en pennen in beweging gebracht dan welk radikaal standpunt ooit zou kunnen bereiken.

vervolg op pag. 3

Vrolijk Links & Monogaam Links

Op zaterdag 16 april congresseerde de PPR in Almere in jubileumsfeer vanwege het 20-jarig bestaan. Zo'n 300 leden kwamen in het nieuwe land bijeen om een partijbestuur te kiezen en over enkele huishoudelijke zaken te beslissen. De 20ste verjaardag wordt in september nog eens uitgebreid en feestelijk in Zutphen gevierd; in Almere was het meer een sobere en rustige bijeenkomst met een toespraak van Ria Beckers, een – zeer onderhoudend – forum over landbouwpolitiek en een feestrede op de receptie door Henry Faas, oud-Volkskrant journalist ('Wandelganger') en PPR-lid van het eerste uur.

Voor iemand als ondergetekende die vanaf 1973 alle congressen heeft bezocht van de PSP is zo'n PPR-congres een uitermate plezierige, want beschaafd gebeuren. De afgevaardigden zitten niet afdelingsgewijs in slagorde afgebakend van elkaar, maar iedereen zit waar-ie wil. Er is geen cynisme, geen wrok, er wordt naar elkaar geluisterd en er is onderling vertrouwen.

De PPR heeft met haar groei en achteruitgang in aantal kamerzetels en haar regeringsverantwoordelijkheid in het kabinet Den Uyl een behoorlijk bewogen geschiedenis achter de rug. De geboorte tijdens de 'Nacht van Schmelzer' in 1967 heeft een aanvankelijk fors groeiende kleuter opgeleverd die, onder leiding van 'Basje', vele progressieve confessionelen wist te vermuren. Maar die winst is niet vastgehouden en sinds 1977 beweegt de PPR zich zo ongeveer op het niveau van de PSP met een programma en kiezersaanhang die in veel opzichten groeiende overeenkomsten vertonen met die van de PSP (en CPN). De inspiratiebron en de toonzetting kunnen nog wel eens verschillen; de politieke keuzes doen dat minder. Ria Beckers mocht tijdens haar feestrede dan wel onder applaus uitroepen 'als een radicale partij nog niet bestond, zou ze nu opgericht moeten worden', de electorale en politieke ruimte voor een radicaal-linkse partij, naast andere, is nu aanmerkelijk kleiner dan 20 jaar geleden.

De PPR weet dat overigens zelf ook wel, want sinds enkele jaren wordt steevast het toch tamelijk altruïstische standpunt ingenomen dat de eigen partijvorm niet heilig is en dat er een radicaal-linkse samenwerking moet komen, waarin het groene aspect duidelijk aanwezig is en die meer moet zijn dan de optelsom van PPR, PSP en CPN. Want daarvoor zijn, volgens allerlei kiezersonderzoeken, wel goede perspectieven. In 1985 werd, zoals bekend, deze vergaande bereidheid door het PSP-congres de grond ingeboord. Dat is harder aangekomen in PPR-kring, dan velen zich in de PSP beseffen. Toch weerhield dit de scheidende voorzitter Janneke van der Plaats er niet van om opnieuw uit te spreken dat de PPR bereid is een actieve rol te spelen teneinde in een breder verband deel te nemen aan de Tweede Kamerverkiezingen in 1990. Het Groen Progressief Akkoord noemde ze als stimulerend voorbeeld.

Vrolijk Links

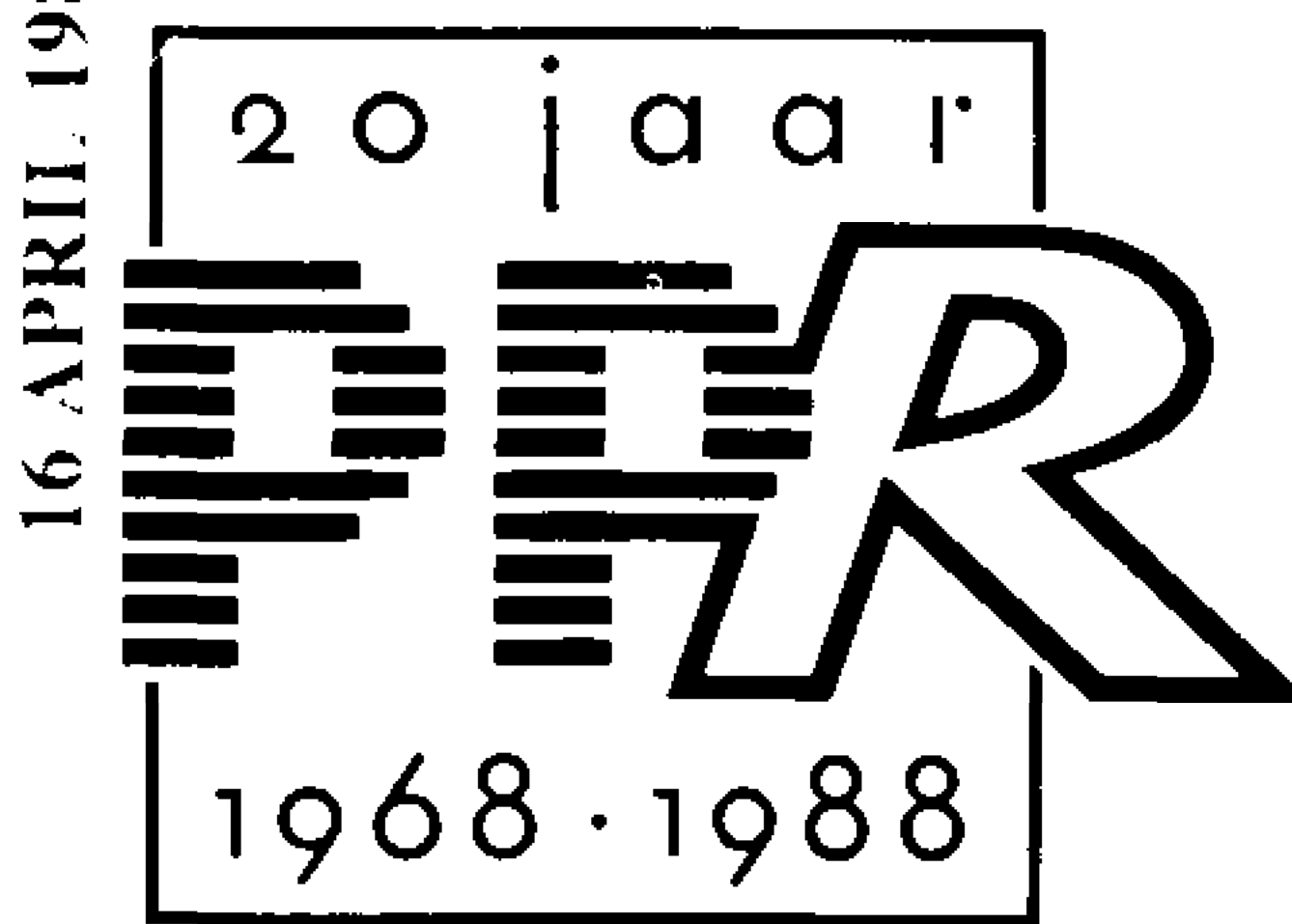
'Vrolijk Links' is de term waaronder de PPR zich de laatste tijd graag afficheert. Het lijkt een wat krampachtige poging om zich te bevrijden van het toberige imago dat radicaal-links als een schijnbaar onvermijdelijk lot met zich mee sjouwt. Nu geeft de (inter)nationale politieke situatie weinig aanleiding tot vrolijkheid. Het perspectief dat radicaal-links echter pretendeert te hebben zou, indien gerealiseerd, echter voor veel vrolijkheid moeten zorgen. Het is deze utopische gedachtengang die mede aan de slogan ten grondslag ligt. Wellicht dat daarom voor velen in

de PSP 'Vrolijk Links' een vloek is: een utopisch socialist wordt immers gezien als een 19de eeuwse doler. De PPR moet niet op dit zelfgekozen etiket beoordeeld worden, maar op haar politieke keuzen.

De verkiezing van de nieuwe PPR-voorzitter was het enige spannende moment op het congres. Met twee-derde meerderheid werd Bram van Ojik gekozen boven Klaas-Wybo van der Hoek. Hoewel er op het congres, naar PSP-maatstaven, weinig woorden aan werden besteed, kan deze keuze gezien worden als een voortzetting van de politieke lijn, die blijkt uit de eerder geciteerde uitspraak van Janneke van der Plaats.

Als aardige binnenkomer verscheen op de dag van het congres een boekje van Van Ojik onder de titel 'Vreemd gaan in gedachten, pleidooi voor een utopische politiek'. Hoewel bepaald geen dijenkletser, is het een luchtig geschreven verhandeling over de teloorgang van de politiek van met name de laatste 10 jaar, waarin rechts domineert en links een lange winter uitslaapt. Met gebruik van (te) veel citaten schildert de nieuwe PPR-voorzitter het niet zo schokkende beeld van een schijnheilige CDA, een onversneden rechtse VVD en een in verwarring zijnde PvdA. Hij pleit er voor dat links weer voor hun idealen uit gaat komen, het geloof in de maak-

16 APRIL 1988 JUBILEUMKONGRES

METROPOLE-ALMERE

baarheid van de samenleving herstelt, burgers middels een grootscheepse democratisering bij sturing van de maatschappij worden betrokken en de overheid uiterst terughoudend optreedt en voornamelijk ingrijpt in de voorwaardescheppende sfeer. Hoe deze vier min of meer vorm-elementen kunnen leiden tot een politieke inhoud die (radicaal-)links aanspreekt blijft onduidelijk. Weliswaar schetst hij in zijn laatste hoofdstuk de politieke breeklijnen voor de jaren '90 (basisinkomen, herverdeling van werk, lastenverschuiving en kwalitatief goed pakket van basisvoorzieningen), maar daartoe kunnen de idealen van links toch niet beperkt blijven. Uiteraard mag niet verwacht worden dat Van Ojik erin slaagt om in een boekje van 103 blz. antwoorden op alle vragen te formuleren. Maar het is wel jammer dat hij geen poging doet zijn visie te geven op de weg die linkse partijen moeten gaan teneinde die utopie beetje bij beetje af te pellen en in haar tegendeel, nl. de realiteit, te veranderen. Wel geeft hij in zijn slotzin aan wat de taak is van linkse politiek: het bereiken van een brede maatschappelijke consensus over het ingrijpende pakket maatregelen dat nodig is om de breeklijnen hun werk te laten doen. Enige overeenstemming over utopieën en breeklijnen binnen links is dan wel handig. En dat is meer dan vreemd gaan in gedachten. De PPR heeft haar preutsheid al eerder afgeworpen. Hoe monogaam is de PSP?

LEO PLATVOET

PSP adressen

Het partijgebouw van de PSP is gevestigd in de Nieuwe Looiersstraat 45 te Amsterdam, telefoon: 020 – 267374. Het adres voor alle correspondentie is PSP, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam.

Partijbestuur: het dagelijks bestuur is op vele momenten in de week in het partijgebouw bereikbaar.

Adreswijzigingen: gaarna altijd schriftelijk.

Informatie & Bestellingen: bij voorkeur op woensdag- en donderdagmiddag (Johan Eland).

Stichting Vorming & Scholing/Uitgeverij De Bovenbouw/De Rode Draad: maandag t/m vrijdag van 10.00 – 16.00 uur (Ron Leyser en Bert van den Berg).

Wetenschappelijk Bureau: maandag t/m woensdag van 10.00 – 17.00 uur (Ine Mengens).

Emancipatiewerkster: dinsdag, woensdag en donderdag van 10.00 – 17.00 uur (Trudy Koek).

Henk Lankhorst Stichting/Lokaal & Internationaal (steunpunt voor radicaal-linkse gemeentepolitiek op mondiaal terrein): woensdagmiddag 14.00 – 16.00 uur (Jaap Spelberg).

Pacifistisch Socialistische Jongerengroepen: dinsdag en vrijdag van 10.00 – 18.00 uur.

Eerste Kamerfractie PSP: tel: 070 – 624571 (alleen op dinsdag).

Tweede Kamerfractie PSP: Binnenhof 1a, 2513 AA Den Haag, tel: 070 – 183040.

Groen Progressief Akkoord: (Eurofractie): Postbus 267, 1000 AG Amsterdam, tel: 020 – 245515.

Partijraad: secr. Schuttersveld 113, 9201 GZ Drachten, tel: 05120 – 30156 (Floor de Kreij).

BEVRIJDING

Bevrijding is een uitgave van de Pacifistisch Socialistische Partij en verschijnt 1 keer per 3 weken onder verantwoordelijkheid van het partijbestuur van de PSP.

Bevrijding wordt i.s.sm. de Studie- en Vakbibliotheek (Amsterdam) en de Vereniging Het Gesproken Weekblad (Grave) ook op cassette uitgegeven.

Redactie: Liesbeth Miltenburg, Ans Pieper, Leo Platvoet (hoofdredacteur), Rutger van Santen, Rob Snel, Rob Wesselius (vormgeving) en Henri van Wezel.

Redactieadres & Administratie: Postbus 700, 1000 AS Amsterdam, telefoon: 020 – 267374.

Abonnementen: het abonnement is inbegrepen bij het lidmaatschap van de PSP. Niet-leden kunnen zich abonneren door storting van f 30,- op giro 194240 t.n.v. PSP te Amsterdam o.v.v. 'abonnement Bevrijding'.

Advertentietarief: 1/1 pag. f 1080,-; 1/2 pag. f 540,-; 1/4 pag. f 270,-; 1/8 pag. f 135,-.

Overige tarieven op aanvraag; korting bij contract is mogelijk. Baistarief f 1,- per mm/per kolom.

Zet- en drukwerk: Drukkerij Bevrijding, Amsterdam.

Patstelling werkt fnuikend

Omdat de vorige Bevrijding al van de drukpers rolde toen het persbericht van het partijbestuur uitging, kan nu pas in het eigen partijblad de broodnodige informatie gegeven worden. De nieuwe publiciteitsgolf ontstond door het persbericht dat na de partijbestuursvergadering van 2 april werd uitgegeven. De tekst van het persbericht is hieronder integraal afgedrukt.

1. Het voorafgaande.

Naar aanleiding van het verzoek van het kamerlid *Andrée van Es* om tijdens haar zwangerschapsverlof haar taken geheel over te dragen aan een ander lid van de PSP heeft de partijraad van de PSP op 27 februari j.l. met grote meerderheid besloten als tijdelijk waarnemer het voormalige kamerlid *Wilbert Willems* aan te wijzen. Deze keuze werd in sterke mate bepaald door de wens om iemand met ervaring zonder inwerkperiode de taken volledig te laten vervullen. Gezien het feit, dat *Wilbert Willems* op de kandidatenlijst van 1986 derde opvolger is, besloot de partijraad tevens dat geen tijdelijke vervanging zou plaatsvinden als er geen zekerheid zou bestaan dat de zetel door hem zou kunnen worden ingenomen.

2. Het vervolg.

Inmiddels is gebleken dat van de kandidaten die voor *Wilbert Willems* op de lijst staan, *Henk Branderhorst* volledig bereid is om uitvoering van het besluit mogelijk te maken. Deze zekerheid kon helaas niet worden verkregen van de andere kandidaat, *Titia Bos*. In haar reacties tot nu toe, baseert zij zich op de kieswet, die opvolging volgens de lijstvolgorde mogelijk maakt, in plaats van op artikel 74 van het huishoudelijk reglement van de PSP dat in dergelijke gevallen aan de partijraad het recht toekent om een opvolger aan te wijzen. Zij heeft herhaaldelijk te kennen gegeven dat zij de partij geen duidelijkheid wenst te verschaffen over de vraag wat zij zou gaan doen als zij op grond van de kieswet in de gelegenheid zou worden gesteld om een kamerzetel in te nemen.

3. Conclusie

Het partijbestuur van de PSP stelt thans helaas vast dat niet kan worden voldaan aan de noodzakelijke voorwaarden voor uitvoering van de eerste voorkeur van de partijraad (te weten tijdelijke bezetting van de zetel door *Wilbert Willems*).

In verband hiermee treedt de tweede keuze van de partijraad in werking, namelijk het afzien van tijdelijke vervanging door een te benoemen kamerlid. Dit betekent, dat *Andrée van Es* tijdelijk wordt vrijgesteld van deelname aan debatten en dat de overige taken (inbreng wetsontwerpen, schriftelijke vragen e.d.) de komende tijd op de gebruikelijke wijze door de fractiemedewerkers onder haar verantwoordelijkheid zullen worden uitgevoerd.

Voor de PSP is de besluitvorming in deze zaak hiermee thans afgehandeld.

Tot zover het persbericht.

Beeldbevestigend

Duidelijk is dat door deze onverkwikkelijke affaire, die beeldbevestigend werkt voor de PSP als een partij waar het altijd rommelt, velen een gevoel van machteloosheid, schaamte en woede hebben. De 'boze buitenwereld' kunnen we niet verantwoordelijk stellen. Achteraf gezien heeft de kamerfractie onverstandig gehandeld door in

het allereerste stadium niet gelijktijdig de kandidaat-vervangers te raadplegen, al moet daar onmiddellijk aan toegevoegd worden dat het in een vroeg stadium aftasten van wat volgens de fractie de beste oplossing was, voortkwam uit een terecht groot verantwoordelijkheidsgevoel. Er is daarbij niet gekonkeld, maar in alle openheid een voorstel gedaan. Erg schadelijk werkt de halsstarrige en verontwaardigde houding van *Titia Bos*, die zich niet bij de interne partijdemocratie wenst neer te leggen. Kamerfractie en partijbestuur hebben zich al weken geleden bij haar verontschuldigd voor de onachtzaamheid in de beginprocedure. Bemiddelingspogingen, gesprekken en vertrouwenscommissies: niets heeft gebaat. *Titia Bos* schrijft op 5 april aan het partijbestuur: 'Telefonisch heb ik al laten weten geen openingen meer aanwezig te achten voor verder overleg'. En: 'van mijn kant hoeft verder dan ook op geen enkele inschikkelijkheid of medewerking gerekend te worden'.

Lege zetel

Belangrijk kritiekpunt van velen is dat de PSP de

kiezers in de steek laat, omdat de kamerzetel een tijd onbezet blijft. Voorzitter *Boerlage* zegt hiervan in een brief van medio april aan de afdelingen dat de keuze voor *Willems* 'in het belang van de kiezer' is, omdat een ervaren ex-kamerlid gedegen werk kan afleveren in die paar maanden. 'Maar ook, nu de kamerzetel wellicht van het najaar enige tijd leeg zal zijn (in de praktijk zal, omdat er door de fractiemedewerkers en door anderen extra hard gewerkt gaat worden, daarvan nauwelijks schade worden opgelopen), moeten woordvoerders van partijen met kamerleden die zeer veel absent zijn hun mond houden. Er wordt, ook al is *Andrée* straks enige tijd uitgeschakeld, door ons enige Tweede Kamerlid gemiddeld gezien zeer hard gewerkt. Onze kiezers komen niets te kort.'

Regeling gewenst

Er valt van alles (terecht) aan te voeren, die

kritiek van buitenaf weerlegt. Duidelijk is dat het gebrek aan elke regeling inzake zwangerschapsverlof tot de conclusie dwingt dat hier iets aan moet veranderen. Het argument dat grotere fracties hier geen last van hebben, omdat die het werk kunnen opvangen, gaat niet op als je er vanuit gaat dat de 150 kamerleden direct aanspreekbaar dienen te zijn. De PSP moet hier samen met andere fracties trachten verandering in te brengen.

Maar dit neemt niet weg dat de manier waarop binnen de PSP deze kwestie is behandeld de meeste schade heeft berokkend. Kamerfractie en partijbestuur zijn er niet in geslaagd *Titia Bos* tot een houding te brengen die de oplossing van de affaire dichterbij zou hebben gebracht. Je kan structureren en regelen tot je een ons weegt, het is tenslotte het handelen van mensen dat meestal de doorslag geeft. De conclusie van buitenstaanders dat *Titia Bos*, gezien haar dwarsliggen, een prima PSP'ster is, klinkt aardig maar is uiterst cynisch, gezien de schade die aan de partij is berokkend.

Overigens is er in het weekend van 17 april nog een nieuwe poging gedaan om tot een compromisvoorstel te komen, dat dan aan de partijraad voorgelegd zou moeten worden. Kern van dat voorstel was dat *Henk Branderhorst* *Andrée* tijdelijk zou vervangen. Alle partijen zagen dit op zich wel zitten, behalve *Titia Bos*, die geheel in de

lijen van haar eerdere brief liet weten geen prijs te stellen op welke poging dan ook.

En om het overzicht tot op dit moment (20 april) compleet te maken: de afdeling Breda heeft op uitgebreide schaal een brief de partij ingestuurd, waarin gesteld wordt dat het niet zo mag zijn dat 'vanwege interne ruzies welke aan de top uitgevochten zijn onze partij gedurende vijf maanden het in de Tweede Kamer laat afweten'. Breda komt met het voorstel om *Titia van Leeuwen*, Eerste Kamerlid en nummer 5 op de lijst, als vervanger te laten aantreden. Het Bredase initiatief lijkt schipbreuk want *Titia van Leeuwen* deelde desgevraagd mee hier niets voor te voelen, 'omdat het niet de oplossing van het probleem is'.

Overigens zijn de door Breda genoemde vijf maanden schromelijk overdreven. *Andrée van Es*, die zich inmiddels bij de situatie heeft neergelegd, zegt hierover: 'Ik beval begin juni, ik zal dus alleen in juni afwezig zijn, daarna gaat de Kamer met vakantie. Het grootste deel van het zwanger-

schapsverlof valt in het reces. Als het Kamerwerk in september weer begint te draaien ben ik – bij leven en welzijn – weer aanwezig'.

Gebeurt er nog wat aan politiek?

Het gevolg van deze affaire is dat het nieuwe partijbestuur, dat vol goede en frisse moed 1988 in ging, vele uren oeverloos heeft moeten verga-

deren. Te weinig is er aan politiek gedaan, te veel tijd is er aan beslommeringen van huishoudelijke aard en pogingen tot conflictoplossing besteed. Met alle macht zal geprobeerd moeten worden de koers de komende maanden te verleggen. Afdelingen kunnen de beloofde actiepakketten tegemoet zien, er is inmiddels een uitgebreide reactie op 'Schuivende Panelen' uit en een discussieavond is in aantocht, de conferentie n.a.v.

de socialismediscussie vindt op 28 mei plaats, een aantal themawerkgroepen draait goed, een 'werkgroep 50+' gaat opgericht worden en de discussie over het basisinkomen wordt aangezwengeld. Aan zaaigoed is geen gebrek. En de boeren willen ook wel. Nu de vruchtbare grond nog.

LEO PLATVOET

OPWINDEND

Van Es, Bos en Willems (1)

Na twee jaar juist weer teruggekeerd in de partij, moet ik tot mijn ergernis vaststellen dat PB en fractie, als een soort raad van commissarissen van de n.v. PSP, congresbesluiten met voeten treden. Op het verkiezingscongres te Wijk aan Zee is een volgorde van kandidaten voor de Tweede Kamer vastgesteld. Het verkiezingscongres brengt daarin allerlei nuances (vóór samenwerking, half-half-standpunt, tegen samenwerking) tot uitdrukking. Deze volgorde geldt ook voor tijdelijke vervanging.

Nu heeft Rutger van Santen drie kolommen van onze kostbare ruimte in Bevrijding nr. 5 van dit jaar nodig om glad te strijken en recht te breien dat 'er het één en ander mis' gegaan is. Waarom niet ruiterlijk erkend, dat het PB in zijn taak tekortgeschoten is, toe te zien op de uitvoering van congresbesluiten? Het PB had het voorstel van pg. Van Es dienen af te wijzen, een eigen voorkeur voor haar tijdelijke vervanging uit te spreken. Zij had bij een voorgenomen zwangerschap alle tijd, de tweede vrouw op de lijst in te werken. Toon en taal van Titia's brief interesseren mij nauwelijks. De zaak moet tot de kern herleid worden. Fractie en PB krijgen koekjes van eigen deeg. Schoonheidsfoutjes van alle partijen in deze zaak kunnen dat niet schoonwassen. Er is nog een mogelijkheid om aan de afschuwelijke situatie te ontkomen, de zetel drie tot zes maanden niet te bevrouwen. Hoe komt het toch, dat zij (te?) lang op het Binnenhof verkeren, – men denke aan het gestoethaspel rondom Den Uyls leiderschap van de PvdA – het persoonlijke niet van de politiek kunnen scheiden? Het ware wenselijk, dat de fractie tot 1990 van kundiger adviseurs wordt voorzien om de 'faux pas' van het aanwijzen van een tijdelijk vervanger door het zittende Kamerlid te vermijden.

FRIES DE VRIES – AMSTERDAM

Van Es, Bos en Willems (2)

De PSP stond – en hoe lang is dat geleden? – weer eens op de voorpagina's van de diverse kranten. Het kamerlid van de PSP is zwanger en daar is niks op tegen; het is prima dat ook kamerleden tijdens de zittingsperiode, kinderen krijgen. Iedereen gelukkig. Uit publicaties bleek dat Andrée ideeën had over de vervanging tijdens haar verlof. Dit sloot aan bij de ideeën van het partijbestuur. Niks aan de hand. Het leek ons ook een goed, en vooral praktisch idee. Nummer 3, Henk Branderhorst, ging accoord en Wilbert Willems wil graag nog wat meer uren met politiek bezig zijn. Misverstanden ontstonden toen de communicatie met Titia Bos fout liep. Toen bleek ook de PSP niets geleerd te hebben van al het gerommel van de laatste jaren. Vervelende congressen, de 'richtingenstrijd', het opstappen van

Fred van de Spek met in zijn kielzog (ook in Den Bosch actieve) leden.

Van afstand bezien heeft niemand zich echt flexibel opgesteld. Het is toch niet te verkopen aan mensen die PSP gestemd hebben dat er moet worden gekozen voor een belachelijke schijnoplossing door de zetel onbezet te laten! Wij willen dat helemaal niet verkopen en vinden het niet meer dan normaal dat deze mensen wel uitkijken op de PSP te stemmen. Als blijft dat een op zich goed idee niet haalbaar blijkt, Wilbert eventjes terug in Den Haag, moet de opvolging door Titia Bos ingevuld worden. Die staat toch ook niet voor joker op de tweede plaats. Wij, de PSP, dachten toch enkele jaren terug méér dan 1 zetel te halen?

We schamen ons en vinden de kritieken meestal terecht die we horen. Lubbers en zijn maatjes breken het land af en de PSP gaat ruzieën over een pluche zetel. De PSP vindt dat dit kabinet fout is en dat de stem tegen dit beleid gehoord moet worden.

Dat hoeven we jullie toch niet uit te leggen.

Wij zijn, maar dat hadden jullie al begrepen, van mening dat de zetel van Andrée van Es moet worden bezet tijdens haar verlof door iemand van de PSP die in de kamer de horde van Ruud & Onno blijft aanvallen; die Bert de Vries blijft doorprikken; die aangeeft dat het land naar de kloten gaat als we zo verder gaan.

HARRIET V.D. EERENBEEMT – DEN BOSCH
AAD SMID – DEN BOSCH
ERIK DE ROOY – DEN BOSCH
JEROEN ROVERS – DEN BOSCH

Van Es, Bos en Willems (3)

Onze partij, die door de onverkwikkelijke en absoluut overbodige herrie tussen Fred van der Spek en Andrée van Es al zwaar gewond was geraakt, lijkt nu het genadeschot te hebben gekregen door de voor de buitenwacht (leden en kiezers) volstrekt ondoorzichtige manoeuvre van Andrée van Es en door het volledig falend optreden van de partijraad en partijbestuur. Het is toch je reinste kiezersbedrog, om niet de nummer 2, maar de nummer 4 van de groslijst als vervanger te willen laten optreden. Waar hebben wij anders lijsten en congressen voor. Titia Bos kreeg in Wijk aan Zee heel wat meer stemmen dan Willems, en dat kreeg ze van de kiezers in het land een half jaar later ook. Dat was toch niet omdat ze zo'n politiek onbenul was? Nee, zij had zich in het conflict tussen Van der Spek-Van Es juist neutraal opgesteld, terwijl zij zich niet hard had gemaakt voor 'samenwerken' met andere partijen. Logisch, dat ze nu een complot meent waar te nemen. En dan de manier, waarop nu iedereen in de pers over haar heenvalt. Niet Titia Bos heeft schuld aan het niet-bezetten van onze enige 2e kamerzetel, maar in de eerste plaats Andrée van Es en vervolgens het partijbestuur. Dat bestuur had gewoon moeten bepalen, toen bleek dat Bos niet wilde wijken en haar kiezers in de steek laten, dat Van Es door Bos had moeten worden vervangen. En dat kan zij nog doen, als zij de partij wil redden.

GJALT ZONDERGELD – WEESP

Van Es, Bos en Willems (4)

Na alle publicaties in de pers waren wij benieuwd naar de werkelijke stand en gang van zaken rond het zwangerschapsverlof van Andrée van Es. De nieuwe Bevrijding (nr. 6) werd dan ook snel op het nieuws hierover nagelopen. Maar daarin stond niets, behalve een niets zeggende opmerking 'Uit het partijbestuur'.

Het is een goede zaak, dat de algemeen propagandist veel werk maakt van de publiciteit rondom nieuwe ontwikkelingen in de PSP. Daaraan heeft het nog wel eens ontbroken, prima dus. Voor leden die niet dagelijks contact hebben met andere leden, en wat moet je wanneer je in 'de provincie' woont, is het echt frustrerend dat ze, terwijl iedereen ze aanspreekt op de publiciteit rond de zwangerschap, ze nauwelijks uit kunnen leggen, wat er nu precies aan de hand is.

Wij vinden het onjuist, dat de leden niet door het partijbestuur zijn geïnformeerd over de ontwikkelingen, maar alles uit de krant moesten vernemen. Een gemiste kans om de leden bij het hele gebeuren te betrekken en zo een verduidelijkende rol naar buiten te geven. Ronduit beschamend is het, dat niet in of bij het nieuwe nummer van Bevrijding de leden uitgebreid zijn geïnformeerd.

Los van het standpunt, dat in dit conflict ingenomen wordt menen wij, dat het voor de PSP van levensbelang is, dat zij haar leden op de hoogte houdt van actuele ontwikkelingen in eigen kring. Niet alleen zullen de leden zich hierdoor meer met de problemen en de discussie daarover kunnen bezighouden, wat de partij-democratie ten goede komt, maar bovendien kunnen zij de keuze van de partij tegenover buitenstaanders (nog altijd een grote meerderheid van de Nederlandse bevolking) toelichten en verdedigen. De geloofwaardigheid van hen en de partij is hierbij gebaat.

Werkend aan een sterke PSP,

ED BOUWKAMP – GRONINGEN
TJARK REININGA – GRONINGEN

NASCHRIFT

In het hierbij afgedrukte artikel wordt nader ingegaan op deze affaire. Toch nog enkele opmerkingen:

1. Het PSP-congres heeft inderdaad de lijstvolgorde vastgesteld, maar het PSP-congres heeft ook het Huishoudelijk Reglement vastgesteld, waarin wordt bepaald dat de partijraad bevoegd is te beslissen welke van de in aanmerking komende kandidaten zal opvolgen'.
2. Dat het vorige nummer van Bevrijding geen nieuws over deze kwestie bevatte, komt door de eenvoudige reden dat er op het moment van afsluiting van dat nummer (28 maart) niets nieuws te melden was.

LEO PLATVOET

Voor een maakbaar socialisme

Op 28 mei wordt de socialisme-conferentie gehouden. Ter gelegenheid hiervan presenteert de werkgroep socialisme-discussie een manifest, dat op deze conferentie centraal zal staan. Dit manifest bevat een aantal stellingen over planning & markt, de internationale dimensie, individualisering & solidariteit, arbeid & technologie, arbeid & inkomen, de verzorgingsstaat, basisinkomen en de ecologische grenzen. Het manifest opent met een inleiding, waarvan we hieronder een deel afdrukken.

"Het is hip-hop in de samenleving, dus is het hip-hop in de politiek". Zo luidde de conclusie van een bespreking van Schuivende Panelen in De Groene. Aan de na-oorlogse politieke consensus, gesymboliseerd door de verzorgingsstaat, is in de jaren tachtig een einde gekomen. De westerse samenlevingen staan aan het begin van een nieuwe periode van ingrijpende veranderingen. Eens te meer bewijst het kapitalisme bij uitstek een dynamisch systeem te zijn. Alle bestaande politieke stromingen hebben hun vanzelfsprekende aantrekkingskracht in zekere mate verloren. Het is dan ook geen toeval dat naast de PvdA ook VVD en D'66 bezig zijn met het ontwikkelen van een programma voor de rest van de eeuw. In deze strijd om de politieke hegemonie in het tijdperk van het high-tech kapitalisme heeft het CDA onmiskenbaar een voorsprong genomen, wat je ook denken mag van het begrip van de zorgzame samenleving. Opmerkelijk is verder ook dat de verschillen binnen de partijen vaak even groot zijn als die tussen de partijen. Die versplintering van het politieke denken en de strijd om de toekomstige hegemonie beperken zich niet tot Nederland; dit proces speelt zich in West-Europa als geheel af.

Deze crisis van de politieke ideologieën heeft de socialistische beweging in al haar schakeringen het hardst getroffen. Op zich is dat niet verwonderlijk: de groepen die de belangrijkste machtscentra beheersen hebben meer vat op nieuwe ontwikkelingen dan degenen die de maatschappij in socialistische richting willen omvormen. Daarbij komt dat de groepen waarop de socialistische beweging altijd heeft gesteund minder homogeen zijn dan in het verleden. Bovendien hebben de traditionele socialistische idealen veel van hun glans en aantrekkingskracht verloren. Het geloof in de maakbaarheid van de samenleving leeft op het moment meer bij de botte regeerders van rechts dan bij links. Het streven naar meer gelijkheid, het beperken van de ongebreidelde werking van de markt en productie op basis van de maatschappelijke behoeften, om een aantal centrale socialistische waarden te noemen, worden in het politieke klimaat van het moment gezien als achterhaald. Het socialisme zou alleen maar kunnen leiden tot een bureau-

cratische nachtmerrie, waarin de individuele vrijheid verdwijnt en de gemakzucht overheerst. Ruim baan voor het kapitalisme, dat is de remedie die de neo-liberale heilmeesters voorschrijven.

Radicaal-links

De links-socialistische stroming waartoe de PSP behoort heeft gezocht naar een Derde Weg naast de sociaal-democratie en het communisme. In West-Europa slagen de meeste radicaal-linkse partijen er niet in te profiteren van de crisis van de twee traditionele hoofdstromen van de socialistische beweging. In Nederland spreken de laatste verkiezingsuitslag, dalende ledentalen, afnemende activiteit en een verminderde aantrekkingskracht op jongeren een niet mis te verstane taal.

Het lot van radicaal-linkse partijen hangt nauw samen met de ontwikkeling van de emancipatiebewegingen in de maatschappij, en daarop heeft

een kleine partij uiteraard maar een zeer beperkte invloed. Het zou dan ook een illusie zijn te menen dat een manifest als dit en het daaraan gekoppelde actieprogramma een einde zou kunnen maken aan de slechte situatie van de laatste jaren. Tenslotte heeft ook het Communistisch Manifest de wereld heel wat minder veranderd dan de bourgeoisie die erin beschreven wordt... In dit manifest proberen we ons fundamenteel te bezinnen op de maatschappelijke veranderingen en op de houdbaarheid van veel traditionele vooronderstellingen van de PSP. We hopen dat we daarmee bijdragen aan het ontwikkelen van een socialistisch alternatief dat zowel radicaal als geloofwaardig is, een moeilijke maar uitdagende combinatie.

De noodzaak van het aannemen van die uitdaging wordt meer en meer door grote delen van radicaal-links in West-Europa onderschreven. In de Duitse Groenen, de linkervleugel van de Labour Party en door de communistische vernieuwers in Frankrijk wordt er met veel passie gediscussieerd over vernieuwing van politieke opvattingen en organisatievormen. Wij menen aan dit proces een bescheiden bijdrage te leveren, waardoor radicaal-links in ons land op termijn weer een meer offensieve rol in het politieke debat kan gaan spelen.

Daarbij hebben we niet gekozen voor een uitgebreide receptenbijbel, maar voor puntige stellingen over die onderwerpen die volop in de belangstelling staan en de discussie in de komende jaren naar alle waarschijnlijkheid zullen blijven beheersen: individualisering en solidariteit, de veranderende plaats van de arbeid, de strijd om de verzorgingsstaat, plan en markt, internationalisering en de ecologische crisis.

De socialisme-conferentie

De socialisme-conferentie vindt plaats op **zaterdag 28 mei a.s.** in **De Balie**, Kleine-Gartmanplantsoen 10 (bij het Leidseplein) in **Amsterdam**. Het ochtenddeel dat om half elf begint wordt gevuld met een tweetal inleidingen. **Elisabeth Alteköster**, fractiemedewerkster van Die Grünen in de Bondsdag, zal een inleiding houden over **Ekologie en Socialisme**, waarbij ze aandacht zal besteden aan de manier waarop met die soms wat moeizame relatie tussen beiden bij Die Grünen wordt aangegaan.

Een andere spreker (nog niet bekend) zal in zijn inleiding ingaan op de **noodzaak van vernieuwing van het socialisme** en de kaders aangegeven waarbinnen dit gebeurt.

Ter voorbereiding van de conferentie zal een **brochure** verschijnen met daarin de stellingen die door de werkgroep-socialismediscussie zijn opgesteld, voorzien van een uitgebreide toelichting.

In het middagdeel, dat om half twee begint, staan deze stellingen centraal in **drie workshops** rond de thema's: sociaal-economische aspecten (waaronder plan & markt en technologie); **sociaal-culturele** aspecten (waaronder individualisering en arbeid & inkomen); **ekologische** aspecten (waaronder milieu & economische groei). Om de discussie te stimuleren worden per workshop twee deskundigen uitgenodigd die betreffende stellingen respectievelijk zullen aanvallen en verdedigen.

Men kan zich opgeven voor de conferentie door **overmaking van f 10,-** op **giro 2782482** t.n.v. Wetenschappelijk Bureau PSP te Amsterdam onder vermelding van 'opgave conferentie'. In de week voorafgaand aan de conferentie wordt de brochure toegestuurd.

Wie van de mogelijkheid gebruik wil maken om door het café van De Balie een **lunchpakket** te laten verzorgen, dient bij opgave voor de conferentie **f 15,- extra** over te maken en ervoor te zorgen dat de giro-overschrijving **vóór 20 mei** binnen is.

18 juni: Socialisme-manifestatie

Op zaterdag 18 juni wordt, als vervolg op de socialisme-conferentie, een **socialisme-manifestatie** gehouden in **De Kosmos te Amsterdam**. Het thema is 'economische zelfstandigheid voor jongeren en ouderen'. Het programma wordt op aantrekkelijke wijze vorm gegeven met mogelijkheden voor deelnemers om zelf actief mee te doen, o.a. met video. De manifestatie vindt van 10.30 tot 17.00 uur plaats. Meer informatie volgt in de volgende Bevrijding.

Overeenstemming over conferenties en de Rode Draad

PSP, PPR en CPN pakken Raads- en Statenwerk samen landelijk aan

Het was de PSP die aan het begin van de jaren '80 haar comfortabele middenpositie gebruikte om CPN en PPR samen te brengen in gezamenlijke lijsten en fracties. Arbeidersbelang en milieustrijd bleken niet alleen in maar ook buiten de PSP verenigbaar. Als trekker van de samenwerking kon zij een sterke invloed uitoefenen op programma's, prioriteiten en strategie. Maar tegelijk leverde dat resultaat verdeeldheid binnen de PSP op. Wat de een zag als onmisbare stap naar een snelle en grondige verandering van Nederland, betekende voor de ander verraad aan de revolutionaire strijd. In 1985 kwam de PSP buiten spel te staan en leek het afgelopen met een verdergaande samenwerking. Sneller dan verwacht is inmiddels de lijn van vóór 1985 weer opgepakt. Erik Meijer, secretaris parlementair werk van de PSP, geeft een overzicht van de lopende en komende ontwikkelingen.

Wageningen, 19 maart 1988. Al weer voor de vierde keer zijn raads- en statenleden van PSP, CPN en PPR uit het hele land bijeen voor een gezamenlijke conferentie. Deze keer over minimeleid, onderwijs aan migranten en de vernieuwing van de steden. Bij dat laatste onderwerp maakt Rob van Lint, Leids PPR-lid en voorzitter van een in het college vertegenwoordigde gezamenlijke raadsfractie, zich flink kwaad. Hij is geschrokken van het gemak waarmee de oppositionele Nijmeegse fractie de erfpacht terzijde schijft. Wat hem betreft blijft zijn fractiegenoot Hans de la Mar (PSP) niet langer wethouder als de coalitiepartners tornen aan hét principe dat de grond in gemeenschapshanden moet blijven. Maar Nijmegen vindt dat alleen een stad in het rijke westen zich nog de luxe van erfpacht kan veroorloven. De discussie loopt, net als de vorige keren, dwars door de drie partijen heen.

De sfeer in Wageningen lijkt in niets meer op die tijdens de eerste conferentie op 11 oktober 1986. Dat was een paar maanden na de bij de verkiezingen aangerichte slachting in de kamerfracties. Die ramp volgde binnen een jaar nadat een krappe meerderheid van het PSP-congres de door CPN en PPR gewenste gezamenlijke kamerlijst had afgewezen. Dat besluit betekende de doodklap voor het in sommige plaatsen sterk levende 'Doorbraak'-streven naar een snelle fusie van de drie partijen. Teleurstelling en verontwaardiging bij de Doorbraak-aanhang, waaronder veel raads- en statenleden, was het gevolg.

Hoe moeten we na de landelijke ondergang verder? Met die vraag riep Links Haarlem anderhalf jaar geleden lotgenoten uit samenwerkingsfracties in andere steden bijeen. Volgens de initiatiefnemers waren PSP, CPN en PPR als landelijke partijen op sterven na dood. Maar zelf wilden ze niet mee begraven worden. Alle deelnemers constateerden dat het in veel plaatsen met sterke samenwerkingsfracties eigenlijk best aardig liep. Daar bleken leden, die hun landelijke partij nauwelijks meer zagen zitten, nog wel bereid om zich in te spannen voor de strijd van de gezamenlijke raadsfracties. Tot slot van de bijeenkomst werd een vervolgdag in Nijmegen afgesproken. Daar werd een half jaar later nog wat verder uitgeuild over de onbekwaamheid van de partijbesturen, de individualisering van de eigen aanhang, de

gezamenlijke indentiteitscrisis en de twijfels over het duurzame bestaansrecht van radicaal links naast de PvdA. Uitgetreden voormalige partijleden riepen er de raads- en statenleden op om allen hun voorbeeld te volgen, zodat ze daarna samen iets nieuws zouden kunnen oprichten.

Ingepast in het partijwerk

In plaats van toe te geven aan wanhoopsdaden werd afgesproken dat er voortaan regelmatig landelijke conferenties voor de raads- en statenleden van PSP, CPN en PPR moesten komen. Aan andere plaatselijke fracties werd gevraagd om de fakkel over te nemen. Dat werkte. In Leiden en Wageningen hebben de conferenties inmiddels een heel ander doel, en daarmee ook een andere vorm en inhoud, gekregen. Ze vervangen de vroegere bijeenkomsten van de afzonderlijke partijen en staan nu ook nadrukkelijk open voor de niet-samenwerkers. In plaats van terugblikken en uithuilen staan nu weer plannen voor de toekomst centraal. Over goed voorbereide thema's vindt een voor ieder leerzaam beraad plaats. Inmiddels zijn tot eind 1989 al vervolgcferenties in Amsterdam, Tilburg en Lelystad afgesproken. Wie realiseert zich nu nog dat het initiatief tot deze goedlopende gezamenlijke activiteiten niet is genomen door het Linkse Overleg tussen de partijbesturen, maar door een 'samenwerking' van verontrusten? En dat de organiserende fracties aanvankelijk niet op ondersteuning door de landelijke partij-instellingen mochten rekenen? Na aanvankelijke aarzelingen en zelfs tegenstand, waarbij binnen PSP en CPN het recht van vertegenwoordigers om hieraan mee te doen in twijfel werd getrokken, zijn de halfjaarlijkse conferenties nu voor vrijwel iedereen vanzelfsprekend. Het 'particulier initiatief' van Haarlem is ingebed in de landelijke samenwerking. Als sluitstuk daarvan zal binnenkort waarschijnlijk ook een gezamenlijk informatieblad naar alle radicaal linkse vertegenwoordigers gaan. Dit blad, 'De Rode Draad', was tot een jaar geleden uitsluitend een zaak van de landelijke werkgroep parlementair werk van de PSP. Sindsdien is het verbreed tot de PPR, en naar verwachting zal in mei ook de CPN aanhaken.

Na de ontreding in 1985 en 1986 had niemand verwacht dat buiten de Tweede Kamer de

samenwerking onverminderd zou blijven groeien. Maar dat gebeurt door het ontbreken van duidelijke toekomstplannen en een algemeen aanvaarde verzamelnaam wel op een nogal chaotische manier. Alleen ingewijden zijn nog in staat om de verschillende los van elkaar staande constructies uit elkaar te houden. Naast een Links Overleg tussen de partijbesturen bestaat er een Groen-Progressief Akkoord voor het Euro-parlement, terwijl de drie theoretische tijdschriften zijn opgegaan in 'De Helling'. Daarnaast namen ruim honderd gemeentelijke en provinciale samenwerkingsverbanden deel aan de jongste raads- en statenverkiezingen.

Verzamelnaam gezocht

Sommige plaatselijke en provinciale combinaties heten verrassend eenvoudig PSP-CPN-PPR. Voor de herkenbaarheid van de deelnemende partijen is dat de beste keuze, maar voor buitenstaanders is het vrijwel onuitspreekbaar. Waar er nog een vierde of vijfde poot aan is toegevoegd, bestaande uit SAP, EVP of een plaatselijke groep van partijloze linksen, valt al helemaal niet meer te ontkomen aan toevoeging van een overkoepelende verzamelnaam. Die naam is meestal Links, gevolgd door de naam van de betrokken gemeente of provincie. Soms staat er Progressief in plaats van Links, al dan niet gevolgd door Actie, Akkoord of Overleg. Maar er zijn ook fracties met zulke uiteenlopende namen als Dialoog, Samen Anders of Plaatselijk Beraad. Het nadeel van die grote verscheidenheid is dat er voor de pers en de plaatselijke bevolking alleen nog maar plaatselijke lijsten en fracties bestaan. Verkiezingscampagnes leiden minder van vroeger tot een toestroming van nieuwe leden naar de deelnemende partijen, met als gevolg dat ook de doorstroming van plaatselijke activisten naar regionale en landelijke taken stagneert. In feite ontstaan plaatselijke partijen, die de nationale politiek overlaten aan clubjes liefhebbers die in de Tweede Kamer een laatste restje eigen identiteit willen beleven.

In het PPR-blad 'Radikalenkrant' van 7 maart jl. constateerden de voorzitter en de secretaris parlementair werk van die partij dat het zowel voor de landelijke partijorganisaties als voor het vasthouden van de kiezers slecht is om je achter allerlei verschillende namen te verstoppen. Hun conclusie is dat alle samenwerkingsverbanden, van gemeenten tot Europa, voortaan beter onder één noemer zouden kunnen optreden. Een logische gedachte, waarvoor ook vanuit de PSP al eerder is gepleit. De komende algehele herziening van de kieswet maakt het zelfs onvermijdelijk, omdat je daarna alleen nog een landelijk geregistreerde verzamelnaam aan de partijafkortingen kunt toevoegen.

Tot nu toe ontbreekt echter voor radicalen, pacifistisch-socialisten en communisten een verzamelnaam waarover ze het samen eens zijn. Tegenstanders hebben het gebrek aan aanhang en de daaruit voortvloeiende onbelangrijkheid tot kenmerk verheven door de afstotende naam 'klein links' in te voeren. Vanuit de PPR werd een tijdlang de alternatieve naam 'Radicaal Links' gepropageerd. Die naam is sterk gebonden aan één van de partijnamen en lijkt bovendien sterk op een door Lenin beschreven kinderziekte van het communisme. Bij verkiezingen werd alleen in Nijmegen onder die naam deelgenomen. Nu de PPR zich inmiddels liever groen dan radicaal noemt, zal er nog wel enige discussie nodig zijn over een nieuw gezamenlijk etiket. Voor de PSP zal het socialistisch of links moeten zijn en volgens de PPR groen en progressief. Zouden we elkaar bij wijze van compromis kunnen vinden op formules als EKOLINKS (Ekologisch Links) of GROELINAK (Groen Links Akkoord)? Zulke nieuwe woorden in plaats van afkortingen met drie letters zijn in België met AGALEV en

ECOLO inmiddels een succes gebleken.

De politieke inhoud

Als de conferenties, het blad en een algemeen toepasbare samenwerkingsnaam zijn geregeld, kan de aandacht beter worden toegespitst op het belangrijkste, de politieke inhoud. Over de meeste zaken zijn de partijen het in de praktijk al lang eens. Het gezamenlijke kenmerk van hun optreden is dat ze, in samenspraak met sociale bewegingen, met de smalst mogelijke parlementaire meerderheid de grootst mogelijke veranderingen naar links proberen door te zetten. Dat is het voornaamste verschil met de PvdA, die het vertrouwen van haar natuurlijke achterban vaak opoffert aan de vorming van ruime coalitie-meerderheden. Daarvoor is meestal consensus (overeenstemming) met delen van rechts nodig. Tussen PSP, CPN en PPR bestaan soms nog wel uiteenlopende ideeën over aandachtspunten, prioriteiten, tactieken en concrete alternatieven. Dat is geen ramp zolang ze niet onverenigbaar zijn. Voor de PSP blijft de al 30 jaar door haar gevoerde socialistische gemeentepolitiek de inzet. Die gaat uit van de strijd voor erfpacht, uitbreiding of behoud van gemeentebedrijven en welzijnsvoorzieningen, progressieve heffingen, eisen aan particuliere bedrijven, sociale woningbouw, nivellering van ambtelijke inkomens, medezeggenschap van gemeentepersoneel, auto-werende maatregelen, gratis openbaar vervoer en zeggenschap voor bewonersorganisaties. Met daarnaast een pacifistische inbreng, bestaande uit weigering van militaire voorlichting op scholen, het weren van oefenterreinen en het boycotten van bedrijven die het militarisme of onderdrukkers van dienst zijn.

Binnen de PSP heerst bij sommigen de vrees dat die kenmerken in een samenwerking met anderen zullen worden ondergesneewd. Verontrust door de bijeenkomsten van samenwerkers in

Haarlem en Nijmegen kwam op 28 juni 1987 een aantal zelfstandige PSP-fracties bijeen. De daar ingebrachte herkenningpunten blijven ook voor de inbreng van PSP-ers in samenwerkingsverbanden van groot belang. De wezenlijke vraag waarom het nu gaat is of die punten alleen maar kunnen gedijen in een klein oppositie-fractie, of misschien wel vruchtbaarder in een grotere fractie en een links college. Het Nijmeegse erfpachtstandpunt lijkt een uitzondering op de regel dat de oorspronkelijke PSP-inbreng ook in een samenwerking met PPR en CPN prima tot z'n recht komt, en dat de inbreng vanuit de beide andere partijen daarmee uitstekend is te verenigen.

Linkse colleges

Alleen de gezamenlijke opstelling bij de vorming van de dagelijkse besturen van gemeenten en provincies kan nog een gevoelig punt zijn. Vanwege dat punt zijn sommige samenwerkingslijsten niet tot stand gekomen of stukgelopen. Alleen de PSP schrijft op dit punt landelijke richtlijnen voor. Leden van CPN en PPR krijgen wel eens het gevoel dat de PSP onuitvoerbaar constructies verzint die alleen zijn bedoeld om nooit bestuursverantwoordelijkheid te hoeven dragen. Daarentegen verdenken PSP-ers de beide andere partijen ervan dat zij geen enkel bezwaar hebben tegen bestuurlijke samenwerking met hun politieke tegenstanders aan de rechterkant. Beide opvattingen zijn idiote karikaturen, maar ze geven soms wel aanleiding tot felle emoties. Ook binnen de PSP, die weliswaar al 22 jaar samenwerking met rechts verbiedt, maar dit sindsdien in tientallen gevallen steeds weer door de vingers zag toen het eenmaal zover was gekomen. Op het jongste congres gebeurde dat voor Leiden en Delft, waar we naast de PvdA ook een rechtse coalitie-partner aantreffen. Wat er in gemeenten en provincies gebeurt wordt grotendeels voorgekookt in de colleges. Wie niet bij de

daar te sluiten compromissen aanwezig is, kan later vaak niet meer bijsturen omdat een meerderheid zich dan al heeft verplicht tot het afstemmen van storende oppositie-voorstellen. Waar PSP, CPN en PPR sterk zijn, gaat het nu om de vraag of ze met een wethouder iets anders kunnen dan het keurig uitvoeren van een door politieke tegenstanders gedictieerd beleid. Waar we daarvoor in 1990 mogelijkheden zien, is de komende tijd een grondige rapportage van wensen en mogelijkheden aan de ledenvergaderingen en het partijbestuur gewenst. Zodat basis en top vóór het eind november te nemen congresbesluit over de collegevorming in 1990 een goed inzicht krijgen in wat de PSP nu wel of niet wil. Dat voorkomt dat de partij achteraf wordt geconfronteerd met vindingrijke interpretaties van congresbesluiten en ondoorzichtige plaatselijke compromissen. Die leveren vooral geruzie en negatieve publiciteit op.

Als de drie partijen het erover eens zijn dat een zuiver links college ons de grootste denkbare invloed geeft, moeten ze in goede samenspraak kunnen vaststellen wat je kunt doen waar dat helaas nog niet mogelijk is. Gaat het dan alleen om alles (een links college) of niets (oppositie), of is zonodig ook een tweede keus bespreekbaar? En blijven ook dan soorten colleges bestaan waaraan we deelname nadrukkelijk uitsluiten? Een gezamenlijk antwoord op die vragen van PSP, PPR en CPN kan linkse colleges voor het eerst sinds de jaren '70 weer serieus tot inzet van onze verkiezingsstrijd maken. Dat is hard nodig om de PvdA ervan te overtuigen dat de nu al in Den Haag en Wageningen bestaande coalities zonder rechts niet moeten worden gezien als een toevallig bedrijfsongeval, maar als een voor links vanzelfsprekend voorkeursmodel.

ERIK MEIJER

Verzetmuseum

'Voor dit museum horen mensen in de rij te staan'

Als de laatste dag van april voorbij is, dienen de feest- en herdenkdagen 1, 4 en 5 mei zich aan. Dagen die voor veel PSP-leden verschillend beleefd worden. De herinneringen aan de Tweede Wereldoorlog, en daarmee verbonden de waarschuwing tegen herlevend fascisme, staan de laatste jaren terecht weer meer in de belangstelling.

Sinds 1985 is in de Amsterdamse Lekstraat in een voormalige synagoge het 'Verzetmuseum' gehuisvest. Dit museum geeft een overzicht van het verzet tijdens de Duitse bezetting van 1940-'45 in al zijn verschijningsvormen. Hiervoor wordt gebruikt gemaakt van een groot aantal authentieke voorwerpen en audio-visueel materiaal. Er zijn video's te zien van verzetsacties; er is een nagebouwde schuilkelder en een uitgebreide tentoonstelling van de illegale pers. Veel aandacht krijgt de Februaristaking uit 1941, die gericht was tegen de jodenvervolging. Het verloop hiervan wordt van uur tot uur weergegeven, onder meer door middel van lampjes op een grote kaart van Amsterdam. Informatie over het verzet is toegankelijk opgeslagen in computers, met speciale programma's voor jongeren. Ook actuele vormen van verzet, zoals strijd tegen discriminatie en racisme komen aan bod. In de documentatie-afdeling kan eenieder zich beter informeren over deze dramatische periode in de Nederlandse geschiedenis. Op deze wijze maakt het Verzetmuseum zijn doelstelling waar: kennis over het verzet, een herkenningspunt voor

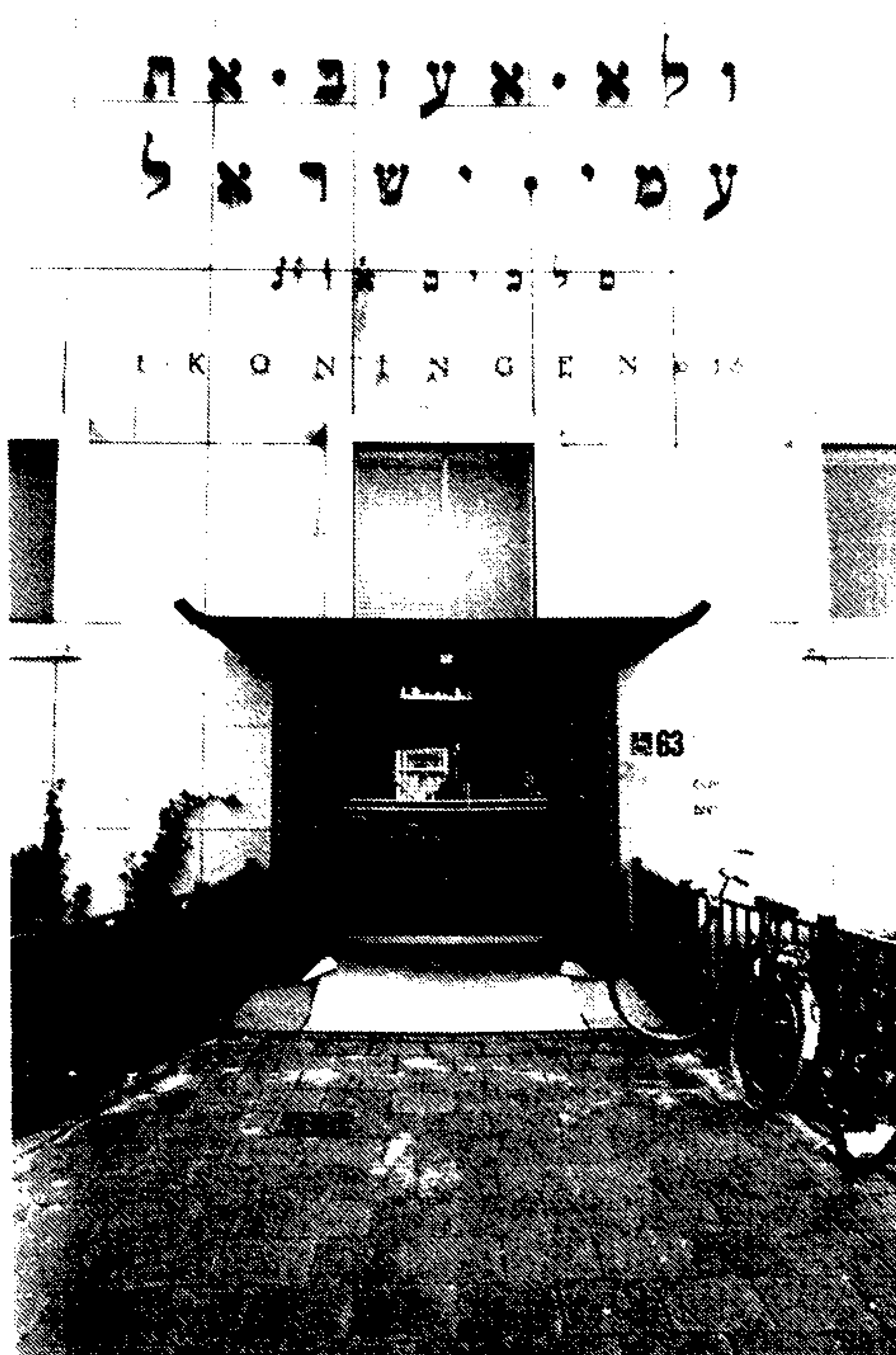

FOTO: HAPE SMEELE

allen die deze periode hebben meegemaakt alsook voor jongeren en de 'tweede generatie', die vandaag nog de gevolgen van de oorlog onderkennen.

Naast de permanente exposities is er ook een tijdelijke, dus wisselende, tentoonstelling. Nu is dat tot 26 juni 1988 over Zuid-Afrika en censuur.

Het Verzetmuseum, waarvoor volgens een aantekening in het 'reactieboek' de mensen voor in de rij behoren te staan, drijft op eigen inkomsten en subsidies. Om de morele en financiële basis van het museum te verbreden is er een actieve 'Stichting Vrienden en Vriendinnen van het Verzetmuseum Amsterdam'. Deze Stichting verdient alle steun, omdat het museum de moeilijke keuzes voor en van verzet inzichtelijk maakt, 'niet door het verzet te mythologiseren, maar eerder door het te ontmythologiseren'. 'De noodzaak van een eigen keuze, in welk vraagstuk dan ook, is er een van alle tijden.' (Aldus de voorzitter van de Stichting Verzetmuseum, Joop Wolff, bij de opening.)

LEO PLATVOET

Het Verzetmuseum is van dinsdag tot en met vrijdag van 10-17 uur geopend. Zaterdag en zondag: 13-17 uur. De toegang voor volwassenen is f.3,50; 65+ en 6-16 jaar: f.1,75; Museumkaarthouders, CJP en 0-6 jaar: gratis.

Adres: Lekstraat 63, Amsterdam (Vanaf C.S. tramlijn 4 of 25, vanaf Amstelstation tramlijn 12 of buslijn 8 of 15).

Stichting Vrienden en Vriendinnen van het Verzetmuseum Amsterdam, Amstel 1, 1011 PN Amsterdam, Postbank 5194045.

PSP Leeuwarden

Piet Meerdink: 'Het enthousiasme neemt niet toe'.

Het zal toch al gauw weer een jaartje of tien, vijftien geleden zijn dat ik voor het laatst in Leeuwarden was. Wat me nog het meest bijstaat is de enorme ruimte die je voor je zag als je het station uitkwam: de veemarkt. Daar werden de beste koeien van de wereld verhandeld. En zo hoorde het natuurlijk ook. Zo hadden we dat op school geleerd. Friesland was de provincie van de weilanden, het vlakke land waar de bevolking leefde van de veeteelt. Het beeld werd bevestigd als ik bij m'n grootmoeder logeerde, in gehuchtjes als Raardt of Jouswier – rond Dokkum – waar alle autochtonen met hard werken in het boerenbedrijf het dagelijks brood verdienden.

Ik heb er nooit zo bij stil gestaan dat ook in onze noordelijkste provincie de tijd niet ongemerkt verstreek. Er is in Friesland meer gebeurd dan dat Hans Wiegel er commissaris van de koningin werd of dat er een paar Elfstedentochten werden verreden.

Als ik op een van de eerste echte warme lentedagen het station van Leeuwarden verlaat is er geen veemarkt meer te bekennen. Op die lokatie wordt nu driftig de laatste hand gelegd aan de nieuwe nationale hoofdvestiging van de verzekeringsgigant Aegon. Het wordt een kolossaal gebouw dat de Friese lucht inkruipt. En daarbij past het zich naadloos aan bij allerlei andere moderne hoogbouw die inmiddels in het centrum van Leeuwarden is verrezen.

Het is even wennen aan de nieuwe Manhattan-achtige skyline maar toch heeft het wel wat. In een café met een fraai uitzicht op de bouwactiviteiten – vlak naast het roemruchte Oranjehotel – tref ik Piet Meerdink. Deze 39-jarige PSP'er maakt sinds januari van dit jaar deel uit van de driemensfractie van PAL in de Leeuwarder gemeenteraad. PAL staat voor Progressieve Axies in Leeuwarden.

Meerdink: 'De PSP-afdeling is in 1958 opgericht en eigenlijk ging het vanaf het begin af aan goed. Er kwam direct een pacifist in de raad en al snel werden dat er twee. De hele jaren zestig was er hier in Leeuwarden een actieve PSP-afdeling met een goed draaiende raadsfractie. In 1970 raakt het een beetje in de versukkeling. De groep Axies kwam van de grond en de PSP-afdeling liep sterk achteruit. Ook in de raad kwam de PSP niet terug. Ik kwam hier in 1973 terecht. In 1974 probeerden we met een samenwerkingsverband terug te komen maar dat lukte nog niet. In '78 vormden PSP, CPN, PPR, SP en Axies de groe-

pering PAL en die kreeg twee zetels in de raad. Bij de verkiezingen van 1982 haalden we met PAL zelfs 4 zetels. Vier jaar later raakten we er weer één kwijt en nu zitten we met drie mensen in de raad. De PSP-afdeling leidde tussen '73 en '86 een bloeiend bestaan maar de laatste paar jaar zit daar de klad in. Er is nu nog een bestuur van twee mensen en die kunnen de kar nauwelijks trekken. Afdelingsvergaderingen worden er niet meer belegd en ook ons eigen afdelingsblad verschijnt al een paar jaar niet meer.'

Toestroom

Als oorzaak van de malaise ziet Meerdink de stagnerende toestroom van nieuwe, jonge leden. Die stagnatie valt voor een groot deel te verklaren uit het feit dat er voor de Friese jeugd weinig specifieke opleidingsmogelijkheden zijn in Leeuwarden, die ook werkgelegenheid verzekeren in en om de Friese hoofdstad. Veel jongeren trekken daarom dan ook weg naar bijvoorbeeld Groningen waar een goed geoutilleerde universiteit is of naar het westen van Nederland. Als ze al ooit terugkomen hebben ze niet de neiging zich snel bij de PSP te voegen. De laatste jaren heeft zich in Friesland en in Leeuwarden in het bijzonder een grote verschuiving voorgedaan wat betreft de aard van de werkgelegenheid. Waar het vroeger draaide om de landbouw en veeteelt, de bouw en in mindere mate de industrie, ligt de nadruk nu op de dienstensector. De provincie en de gemeente Leeuwarden bieden werk aan zo'n 2500 ambtenaren terwijl er verder veel verzekeringsmaatschappijen en banken naar de Friese hoofdstad zijn gekomen. Toch ligt het werkloosheidspercentage nog ruim boven de 20.

Fractie

Zolang de afdeling niet meer echt functioneert ligt de nadruk van de pacifistische activiteiten bij het raadswerk. In de raad doet de fractie van PAL het goed. In de Leeuwarder raad heeft de PvdA met 18 zetels de voornaamste inbreng. In 1986 is door PAL geprobeerd samen met de sociaal-democraten een links college te vormen. De PvdA had daar in eerste instantie wel oren naar maar toen het CDA in een belendende serie onderhandelingen te kennen gaf zowat het gehele PvdA-program te willen onderschrijven, gingen de sociaal- en christendemocraten met elkaar in zee en vormden een college. PAL bleef daar toen buiten. Toch is het niet zo dat PAL nu keihard oppositie voert.

Meerdink: 'Je kunt het collegebeleid grofweg

indelen in twee sectoren. Aan de ene kant het "welzijnsbeleid". Daar houden ze zich redelijk aan hun programma en kunnen we ons vaak wel vinden in het beleid. In die zaken wordt er ook behoorlijk naar ons geluisterd. Bijvoorbeeld als het gaat om de standpunten die de gemeente kan en moet innemen ten opzichte van Zuid-Afrika en Woensdrecht. Aan de andere kant is er het economisch beleid. Daarin hebben we vaak moeite met het college. Ze laten zich in dat opzicht bijna louter leiden door de opvattingen uit het bedrijfsleven.'

Over waardering in de Friese pers heeft PAL niet te klagen. De beide dagbladen – Leeuwarder Courant en Friesch Dagblad – besteden serieus aandacht aan het politieke handelen van PAL in Leeuwarden. Het grote publiek wordt daarnaast nog geïnformeerd door middel van PAL-INFO een blad dat de fractie met enige regelmaat onder de bevolking verspreidt.

Opvreten

Piet Meerdink heeft zich enige tijd geleden gestoord aan een uitlating die Tom Pitstra deed in Bevrijding. Pitstra gaf toen te kennen dat hij niets zag in samenwerking van de PSP in Groningen met andere linkse groeperingen. Of het zou zo moeten gaan als in Leeuwarden, waar de PSP – in de ogen van Pitstra – de andere clubs had opgevreten, zodat er dus een groter verband met een puur PSP-program tot stand kwam. Volgens Meerdink is er geen sprake geweest van wat voor kannibalisme dan ook maar hebben de groeperingen die nu PAL vormen in goede harmonie overleg gevoerd en daaruit is een programma ontstaan dat iedereen graag ondersteunde. De samenwerking is nooit geformaliseerd in een vereniging PAL of iets dergelijks. Iedereen die het programma onderschrijft mag meepraten en meestemmen. Tot nu toe heeft dat nooit problemen opgeleverd. Momenteel bekijkt men in alle rust of het alsnog tot een vereniging zou moeten komen.

INHOUD

• RECHTERSPREKING	p. 1
• POLITIEK VERSLAG - 2 FEBRUARI 1988	p. 2
• POLITIEK VERSLAG - 12 FEBRUARI 1988	p. 6
• POLITIEK VERSLAG - 21 FEBRUARI 1988	p. 7
• DEEL N. VAN DE WERKGELEGENHEID	p. 11
• WERKGELEGENHEID EN DE 'NIEUWTOEGANG'	p. 12
• WERKGELEGENHEID EN DE 'NIEUWTOEGANG'	p. 13
• WERKGELEGENHEID EN DE 'NIEUWTOEGANG'	p. 14
• WERKGELEGENHEID EN DE 'NIEUWTOEGANG'	p. 15
• WERKGELEGENHEID EN DE 'NIEUWTOEGANG'	p. 16
• WERKGELEGENHEID EN DE 'NIEUWTOEGANG'	p. 17
• WERKGELEGENHEID EN DE 'NIEUWTOEGANG'	p. 18
• WERKGELEGENHEID EN DE 'NIEUWTOEGANG'	p. 19
• WERKGELEGENHEID EN DE 'NIEUWTOEGANG'	p. 20
• WERKGELEGENHEID EN DE 'NIEUWTOEGANG'	p. 21
• WERKGELEGENHEID EN DE 'NIEUWTOEGANG'	p. 22
• WERKGELEGENHEID EN DE 'NIEUWTOEGANG'	p. 23
• WERKGELEGENHEID EN DE 'NIEUWTOEGANG'	p. 24

Ipe Brouwerssteeg 6 8911 BZ Leeuwarden tel.152669

Maart '88

De stilte die op dit moment in de afdeling heerst ervaart Meerdink als lastig. Hij mist de mensen met ideeën die het fractiewerk kunnen voeden, en hem daardoor in zijn werk kunnen stimuleren. Vanuit het gewest Friesland worden wel wat pogingen ondernomen om weer leven in de brouwerij te krijgen maar het gewest kampt zelf ook al met personeelsgebrek. Het zit zonder voorzitter en ook daar wordt nu naarstig naar gezocht. Een bijkomend probleem vormt de geografische situatie van de afdeling Leeuwarden. Die omvat alles boven de lijn Harlingen-Buitenpost. Dat is een fors gebied waarin de ongeveer 60 leden

wonen. De onderlinge afstanden noden niet direct tot regelmatig bezoek bij elkaar.

Piet Meerdink doet zijn raadswork in deeltijd. Hij is ongeveer 20 uur per week kwijt aan de parlementaire democratie. Daarnaast heeft hij een werkring bij de Raad voor Jeugdangelegenheden, een provinciaal adviesorgaan dat overigens op de nominatie staat opgedoekt te worden in het kader van bezuinigingen. Meerdink die vanaf 1970 lid is van de PSP deelt het leven met Jopie van de Werf, ook al een PSP-veteraan, die jaren in de Leeuwarder gemeenteraad zat. Piet Meerdink blijft voorlopig nog maar even lid van de PSP ondanks het feit dat hij van tijd tot tijd reserves heeft over het functioneren van de PSP. Meerdink: 'Het enthousiasme neemt niet toe. Nu weer met die affaire rond Titia Bos. Ik heb net een stuk geschreven op verzoek van de Leeuwarder Courant om dat uit te leggen. Dat is niet echt leuk. En toen Saar Boerlage ineens voorzitter werd, heb ik even overwogen eruit te stappen. Dat kan allemaal maar. Hoe Marko Mazeland toen behandeld is, dat is verre van netjes. Onfris. De man die de partij in een zeer moeilijke periode overeind gehouden heeft wordt zo maar even afgedankt. Eigenlijk kan dat niet.'

Homocongres

Meerdink bepaalt zich liever tot de gemeentelijke zaken in de Friese hoofdstad. Zo houdt hij zich bezig met het ontwikkelen van een actief vredesbeleid, met de landelijke acties in het kader van 'gemeenten tegen apartheid' en kan hij veel waardering opbrengen voor het minimale beleid in Leeuwarden. Daarbij moet hem overigens van het hart dat niet alleen de nationaal bekende directeur van de Sociale Dienst in Leeuwarden, Jan de Boer daarvoor verantwoordelijk is. De adjunct-directeur van de dienst verdient in zijn ogen net zo veel, zo niet meer, lof. Binnenkort hoopt PAL in Leeuwarden op veel landelijke aandacht ter gelegenheid van een homocongres dat de groepering aan het organiseren is. Daarvoor kan men nog wel wat mensen gebruiken.

Piet Meerdink hoopt dat er binnen niet al te lange tijd ook weer wat leven komt in de PSP-afdeling. Het is in zijn ogen toch ook een noodzaak. Meerdink: 'Minder mensen betekent minder stimulanzen en daar moeten we niet naartoe.'

RUTGER VAN SANTEN

Binnenhof IN BEWEGING

Artikel 140 Wetboek van Strafrecht

Eind 1986 werd in de Tweede Kamer het wetsvoorstel 'Verboden Rechtspersonen' behandeld. Dit omvatte de wijziging van twee artikelen in het Wetboek van Strafrecht. Volgens de wijziging in artikel 15 WvS kunnen rechtspersonen waarvan de werkzaamheden of het doel in strijd is met de openbare orde, verboden worden verklaard en ontbonden. Volgens de wijziging in artikel 140 WvS (eerste lid) worden mensen strafbaar gesteld die 'deelnemen aan een organisatie die het plegen van misdrijven tot oogmerk heeft'. Bij de behandeling in de Tweede Kamer lag de nadruk nogal op artikel 15 WvS. Met ondermeer de ervaring van de aanwezigheid van de Centruumpartij in de Tweede Kamer nog vers in het geheugen. Andrée van Es stelde toen dat de bedreiging die uitgaat van georganiseerd racisme en de gebleken onmacht om daar een goed antwoord op te vinden voor de PSP aanleiding was om van tegenstander van de mogelijkheid tot verbod van een politieke partij tot voorstander te worden van de mogelijkheid dat de onafhankelijke rechter racistische partijen ver-

biedt. De PSP stemde toen voor het wetsvoorstel.

Nu in maart jl. kwam het wetsvoorstel naar de Eerste Kamer en in de tussentijd was er nogal wat aan de hand geweest met juist het artikel 140.

Na de ontruiming van de Marienburch in Nijmegen, kwam men op het idee om de werking van artikel 140 lid 1 eens op de krakers uit te proberen. Het artikel luidde toen nog 'Deelneming aan een rechtspersoon die tot oogmerk heeft het plegen van misdrijven wordt gestraft met een gevangenisstraf van ten hoogste 5 jaar'. Met andere woorden men probeerde of individuele krakers strafbaar gesteld konden worden op grond van deelneming aan de 'groep krakers', zonder dat er tegen hen persoonlijk een strafbaar feit hoeft te worden bewezen. De rechtbank wees het gebruik in dit geval af, onder andere omdat er sprake was van een eenmalig en te los verband, maar de discussie brak toen weer wel los.

De wijziging op artikel 140 lid 1, die nu in de Eerste Kamer in behandeling was, houdt in dat de term 'rechtspersoon' wordt vervangen door 'organisatie'. Hoewel de juristen het er niet over eens zijn, kan dit een ruimere interpretatiemogelijkheid inhouden. De vraag is dan ook of de rechtbank bijvoorbeeld in het geval van de krakers van Marienburch het gebruik van het artikel in de nieuwe vorm ook had afgewezen. Korthals Altes wilde daar geen antwoord op geven.

De ruime interpretatiemogelijkheid van het nieuwe artikel 140 lid 1 kan leiden tot een griezelig politiek repressief gebruik tegen groepen die zich verzetten tegen een bepaald overheidsbeleid, of tegen welk onrecht wat zij ervaren dan ook. Men kan verantwoordelijk gesteld worden voor daden die anderen plegen. Men kan strafbaar zijn, zonder zelf iets strafbaars te hebben gedaan. Daarom heeft de PSP in de Eerste Kamer tegen het wetsvoorstel gestemd. (Als enige partij trouwens. Een paar leden van de PvdA stemden tegen op grond van artikel 15, zoals Roethof als enige in de Tweede Kamer deed.)

TITIA VAN LEEUWEN

COLUMN

200 miljoen en 5 miljard

Over het algemeen volg ik heel aardig wat zich in het Haagse politieke wereldje afspeelt en het zou overdreven zijn om te zeggen dat ik dagelijks geschokt ben over wat de dames en heren uitspoken. Het is zelfs zo dat ik de laatste jaren – met de brokkenmakers van Lubbers op het regeringspluche – eigenlijk nog nauwelijks ooit verbaasd ben over weer een stommi- cq enormiteit.

Niet over het feit dat die dingen gebeuren en ook niet over de in de regel labbekakkerige reacties 'uit de samenleving'.

Het kan zijn dat het wat mij betreft aan het weer ligt – lente in de bol – maar de laatste weken ben ik toch een paar keer van m'n stoel gevallen.

Het begon met de ontknoping van de zaak Heijn. Zonder iets af te willen doen aan de ernst van de misdrijven in kwestie is het toch godsgeklagd dat de personalia van de verdachte en zijn familieleden tot in de allerkleinste details op straat worden gegooid. Dat vervolgens de minister van justitie daar alle begrip voor heeft en dat geen enkele volksvertegenwoordiger daar weer iets tegenin brengt.

Sterker nog: linke Frits is net uitgeluld over de Heijnverdachte, die hij consequent 'dader' noemt, of hij laat met veel tamtam acht 'RARA-daders' van hun bed lichten. Daarmee, gaf Frits te kennen, waren terreurdaden van 200 miljoen opgelost. Het goede vaderland was weer gerustgesteld.

Dat het merendeel van de acht inmiddels al weer op vrije voeten is omdat er niet het geringste bewijs tegen hen bestaat, daarover hebben we Frits niet gehoord. Noch over het feit dat ook de personalia van deze mensen weer geheel en al op straat ligt.

Niet van belang. De regering staat pal, en het gaat tenslotte om uiterst ernstige zaken die 200 miljoen schade hebben opgeleverd.

Maar werkelijk perplex stond ik toen de heer Lubbers – ruige Ruud in het jargon – even doodleuk kwam vertellen dat er ineens 200 duizend werklozen minder bleken te zijn. Alle kranten meldden het en menig interviewer sprak er de premier op aan. Eén vraag heb ik consequent gemist. Dat was de vraag hoe het toch kan dat niemand die pakweg 5 miljard gulden op jaarbasis die toch kennelijk teveel waren uitgetrokken, nooit ergens is tegengekomen. Daarmee was alle blaaskakerij onmiddellijk afgestraft. Maar nee hoor, geen mens die sjoeg gaf.

Maar ja, het kan natuurlijk ook zijn dat ik aan vakantie toe ben, want het schijnt heel ongezond te zijn je ergens druk over te maken.

Overigens viel me bij het bezorgen van het periodiek van mijn afdeling op dat heel veel PSP'ers het beheer voeren over uiterst slecht verzorgde voortuintjes. Geef het even door aan Frits.

RUTGER VAN SANTEN

Geen uitzettingen naar Sri Lanka: Nu!

Opnieuw angst en spanning binnen de Tamil-gemeenschap in Nederland. Begin februari kregen ± 40 Tamils te horen dat hun herzieningsverzoek was afgewezen, ze geen schorsende werking voor hun beroep bij de Raad van State krijgen en dus met 30 dagen Nederland dienden te verlaten. Voor zover bekend hebben ze allemaal hun verblijf hier nog iets gerekt door een kort geding tegen de uitzetting aan te spannen; de eersten zijn eind april gepland. De kansen het kort geding te winnen worden niet echt hoog ingeschat gezien de uitspraak van de Raad van State. Op 24 februari deed de Raad voor het eerst een uitspraak betreffende Tamils. In alle zes de zaken werd het beroep verworpen; de Tamils zijn geen vluchtelingen en ook zijn er geen humanitaire gronden die een verblijfstitel rechtvaardigen, zij dienen dus op redelijke termijn Nederland te verlaten.

Op dit moment durft er geen Tamil terug naar Sri Lanka ondanks het zogenoemde 'Peace Accord' tussen de presidenten van India en Sri Lanka. Het accord heeft geen einde kunnen maken aan de oorlogssituatie op Sri Lanka. Er zijn nog wekelijks incidenten waarbij tientallen slachtoffers vallen, waaronder veel burgers. De freelance journalist Rolof Requin die in januari op Sri Lanka was heeft zelfs geconstateerd dat er alleen maar meer gewapende groepen komen die met en tegen elkaar vechten. De Indiase troepenmacht (inmiddels gestaag gegroeid van 15.000 tot 70.000) ontwikkeld zich steeds meer van een vredesleger tot een bezettingsmacht. De repressie ten aanzien van de bevolking is enorm en economisch zit het land volstrekt aan de grond. Ook wat de politieke situatie op Sri Lanka betreft lijkt een doorbraak nog niet in zicht. Slechts in 4 districten zullen er eind april provinciale verkiezingen zijn, maar een echte keuze hebben de mensen niet. Een nieuwe alliantie van progressieve partijen is inmiddels van haar belangrijkste leider beroofd en lijkt derhalve niet in staat een echt alternatief te bieden voor de regerende UNP. In de praktijk lijkt de keus zich voor de Sri

Lankese bevolking te beperken tot één tussen de UNP en de illegale JVP, die in socialistisch jargon verpakte kritiek op de regering (UNP) combineert met een anti-Tamil hetze. De JVP heeft inmiddels zo'n 100 UNP politici vermoord. Gezien bovenstaande is het niet verbazingwekkend dat Tamils in Nederland brieven ontvangen waarin hun met klem wordt afgeraden naar Sri Lanka terug te keren.

Buitenlandse Zaken

Het ministerie van buitenlandse zaken is echter van mening dat Tamils terug kunnen. Begin dit jaar beargumenteerde minister v.d. Broek dit standpunt met verwijzing naar de repatriëring van Tamils uit India naar Sri Lanka. Wat hij verzweg was dat het een zeer bescheiden project is uitgevoerd door het UNHCR in Colombo. Tamils op vrijwillige basis deelnemen en het slechts om één district op Sri Lanka gaat. Inmiddels zijn er aanwijzingen dat India probeert om dit terugkeerproject meer onder haar controle te krijgen. En dan is er nog de oproep van het UNHCR aan de Europese regeringen van januari

dit jaar om nog geen Tamils terug te sturen, dit om versterking van het uiterst broze vredesproces te voorkomen.

Actie nodig

De indertijd rond de pensions ontstane Tamil solidariteitsgroepen hebben hun koppen weer bij elkaar gestoken om deze nieuwe aanslag op de Tamils van gepaste weerstand te voorzien. Met de meeste kamerfracties zijn inmiddels gesprekken gevoerd en een actieboekje staat op het punt te verschijnen. Naast eigen plaatselijke acties rond bijvoorbeeld een kort geding is maandag 16 mei uitgeroepen tot landelijke actiedag. Die zag zullen alle solidariteitsgroepen in hun eigen omgeving de eis 'Geen uitzettingen naar Sri Lanka nu!' kracht bijzetten.

Na verzet tegen de bed-bad- en broodregeling en de huisvestingsactie hebben de Tamils de steun van de PSP opnieuw dubbel en dwars nodig. Het tot nu toe met verve gevoerde ontmoedigingsbeleid heeft 2500 van de 3500 naar Nederland gevluchte Tamils doen besluiten maar verder te vluchten. De 1000 die er nu nog zijn mogen niet blijven maar kunnen niet terug en dreigen zo in een uiterst dubieuze gedoogsituatie te geraken (zie bijvoorbeeld de Surinamers) die voor velen misschien alsnog aanleiding zal zijn maar verder te vluchten. Dat zal over het algemeen geen oplossing blijken te zijn. De oplossing zal dan ook in Nederland gevonden moeten worden en zal niets meer en minder kunnen zijn dan een verblijfsvergunning. Alleen dan zullen de Tamils zich veilig kunnen voelen en tot rust kunnen komen.

Voor meer informatie over de actiedag etc:

Solidariteitsgroep Tamils

p/a H. Mulierlaan 11, Lochem

telefoon 05730-2516 Bram v.d. Maas

LUITJE DOUMA

Waarom Bluf! wel en BIVAK niet?

Op 1 april jl. werd met een feest in Paradiso het Amsterdamse actieblad Bluf! opgeheven. Bluf! ontstond in het begin van de jaren '80 vanuit de kraakbeweging en had zeker geen geruisloos bestaan. Ik noem het 'hengelen' van de politie in de brievenbus van Radio Stad op zoek naar aanwijzingen over de brandstichting door Rara bij de Makro in Duivendrecht. Bluf! publiceerde daarover. Bluf! publiceerde ook stukken die bij een inbraak in het Ministerie van Economische zaken door de actiegroep 'De wraak van jhr. mr. de Brauw' waren gestolen. De PTT hield een keer een verzending tegen en als klap op de vuurpijl deed de politie eind april 1987 een inval omdat in een speciale bijlage een intern overzicht van de BVD uit 1981 was afgedrukt. De oplage werd in beslag genomen, edoch 's nachts al weer opnieuw gedrukt en de volgende dag massaal verkocht. Zo gaat dat. Bluf! was ook het blad waarin de 'beweging' naar hartelust met elkaar discusieerde. Die beweging is de laatste tijd in kracht afgenomen. 'Daar zijn het bewegingen voor' zegt de redactie. En omdat het volgens haar beter is niets te maken dan iets slechts te maken, is het blad opgeheven. Daarmee is echter niet het laatste woord gesproken, men gaat er van uit dat er met de opheffing van Bluf! ruimte komt voor nieuwe initiatieven. Een politiek weekblad maken kan, denkt de redactie, het kan alleen niet meer Bluf! heten. En inderdaad wordt door een initiatiefgroep al weer opgeroepen te gaan werken aan een nieuw landelijk actieblad.

Als je deze ontwikkelingen legt naast die van

BIVAK tref je veel overeenkomsten aan. En één groot verschil.

BIVAK ontstond na het kruisrakettenbesluit van de regering Lubbers, op initiatief van de PSP en BONK, dus vanuit de radicale vredesbeweging. Ook BIVAK had geen geruisloos bestaan. De blokkade van Woensdrecht van 19 september was een illustratie van de kracht van geweldloos verzet en kreeg veel aandacht op de media. Met demonstraties kreeg BIVAK toch nog heel wat mensen op de been. En BIVAK legde het verband tussen kruisraketten en de andere kerntaken door in juni 1987 actie te voeren bij alle kernwapenbases in Nederland.

Alleen geldt ook voor de vredesbeweging de golfbeweging waarover de redactie van Bluf! het heeft. Ook de vredesbeweging verminderde in kracht, daar is het een beweging voor. Na het INF accord trokken een aantal vredesorganisaties zich uit BIVAK terug: Vrouwen voor Vrede, Humanities Vredesberaad, Stop de Nbom. Anderen draaien al een tijd niet echt meer mee, bijvoorbeeld BONK. Tijdens een conferentie zou worden gekeken naar een inhoudelijk- en een actieperspectief. Zowel de voorbereiding op die conferentie als de bijeenkomst zelf waren zowel voor het partijbestuur, daarin gesteund door de partijraad, aanleiding zich uit te spreken voor de opheffing van BIVAK. BIVAK kreeg een veel te smalle en nog afkalvende basis, was organisaties zeer wankel, had geen inhoudelijk perspectief en in het verlengde daarvan ook geen aansprekend actieperspectief. De opheffing van BIVAK zou iets kunnen opleveren en de weg vrij maken voor nieuwe initiatieven. Dat kan en dat moet. Met de nadruk op dat laatste. Want we hoeven elkaar niets wijs te maken: onder de noemer van ontspanning gaat de oorlogsvoorbereiding 'gewoon' door. Een nieuw samenwer-

kingsverband oprichten kan, het kan alleen niet meer BIVAK heten. Dus ook geen gepriegel met de naam, bijvoorbeeld door verdergaand te veranderen in voortgaand of door de K van kruisraketten voortaan te lezen als de K van kernwapens. Met name de vredesorganisaties zouden bij elkaar moeten gaan komen en als een soort initiatiefgroep moeten gaan functioneren. Ze zouden een grondige discussie moeten houden over de huidige situatie, over de nieuwe NAVO-plannen, over de ontwikkelingen met betrekking tot een West-Europese defensiemacht, over een eigen veiligheidsconcept enz. enz. Om vervolgens op basis van een inhoudelijk perspectief een actieperspectief te creëren.

En daar zit nu het grote verschil met Bluf! Daar wilden de overgebleven organisaties niet aan. Omdat BIVAK is moet zij blijven bestaan, zo zou je het kunnen noemen, en zo worden weer dezelfde platgetreden paden bewandeld: men verandert de betekenis van de letters en richt zich weer spoorlags op het organiseren van een tweetal activiteiten in september en december. Voor de PSP reden om uit BIVAK te stappen. Ook de PPR nam die stap. De CPN bleef deelnemen, hoewel men eerder in het Links Overleg had aangekondigd BIVAK voor gezien te houden.

Ik blijf echter hopen dat de overgebleven organisaties toch nog gaan kiezen voor een meer perspectiefvolle weg. In eerste instantie zouden de vredesorganisaties een nieuw initiatief moeten nemen. Of zou dat wee van de PSP moeten komen?

BERT FRERIKS

Frans Janssen stapt uit PB

Penningmeester Frans Janssen heeft, na ruim 10 jaar PB-lidmaatschap, het partijbestuur meegedeeld met ingang van 1 juni af te treden als penningmeester. Hij is, zo schrijft hij het PB, 'het gezeur dat op vrijwel alle plekken in de PSP naar voren blijft komen' zat. Het is jammer, maar wel begrijpelijk dat Frans het na zo een lange tijd voor gezien houdt. Zijn tomeloze inzet is jarenlang van grote waarde geweest voor de PSP.

Dit betekent (naast de functies voor vice voorzitter en 2 politieke secretarissen, zie Bevrijding nummer 6, blz. 10) een nieuwe vacature. Kandidaten voor het penningmeesterschap kunnen tot 1 juni gesteld worden door afdelingen of door het partijbestuur. Mensen die voor dit laatste in aanmerking willen komen kunnen contact opnemen met de secretaris van het partijbestuur, letje van Poll, tel: 020-267374/02263-3363.

Maastricht in 2015

Onder het motto 'Maastricht in 2015' organiseert de PSP Maastricht & Mergelland op 10 mei een openbare avond over de Vierde Nota Ruimtelijke Ordening in het City Centrum te Maastricht om 20 uur. Sprekers zijn Saar Boerlage en dhr van Ginderen, een ambtenaar van de provincie.

Niet-roken dag

Op 7 april was het de 'Wereld niet-roken dag', uitgeroepen door de Stichting Volksgezondheid en Roken vanwege de veertigste verjaardag van de Wereld Gezondheidsorganisatie. Door de affaire Heijn was de publiciteit rondom deze dag enigszins in rook opgegaan. Het was de bedoeling van de Stichting dat politici op deze dag aandacht zouden besteden aan het terugdringen van het roken. Het partijbestuur heeft per brief de raads- en statenleden van de PSP opgeroepen om middels initiatiefvoorstellen, schriftelijke vragen of anderszins de overheid ertoe te bewegen een anti-rook (en anti-alcohol) beleid te ontwikkelen. Volgens een begeleidend persbericht van PSP-voorlichter Bart Groeneveld vormt het terugdringen van het rookgedrag een grote bijdrage aan een hoger gezondheidsniveau van de bevolking. Zullen we dan nu maar meteen een rookverbod voor **alle** PSP-vergaderingen instellen!?

Uit de partijraad

Na 1 mei begint de zittingsduur van twee jaar voor de PR-leden die in de maanden maart en april door de gewestledenvergaderingen zullen zijn gekozen. Op 26 maart jl. kwam de partijraad voor de laatste maal bijeen in haar 'oude' samenstelling.

Het al enkele malen doorgeschoven agendapunt over het standpunt van de PSP inzake de invoering van referenda werd behandeld aan de hand van een concept-besluit opgesteld door het partijraadsbestuur. Ter tafel lagen ook stukken van de initiator van dit agendapunt, John Hontelez, en reacties daarop van met name Erik Meijer. Het voorgestelde concept-besluit werd door de partijraad danig geamendeerd. Bij de stemming over dit geamendeerde besluit bleek echter dat de PR geen behoefte gevoelde aan het vastleggen van een PSP-standpunt over referenda. Dit was niet zo verwonderlijk, daar reeds van vele kanten was opgemerkt dat een standpunt over referenda een ondergeschikt punt moest zijn in de programmatische besprekingen over het verkiezingsprogramma en in de propaganda.

Opnieuw sprak de partijraad over de tijdelijke vervanging van Andrée van Es tijdens haar zwangerschapsverlof. Nog steeds was niet duidelijk of één van de betrokkenen, bedoeld in het besluit van de partijraad in februari, namelijk Titia Bos, bereid was mee te werken aan de uitvoering van dat besluit. Verschillende mogelijkheden werden door de PR-leden naast elkaar gelegd, zoals: – het doorzetten van de vervanging ondanks de onduidelijkheid over wie deze zal verrichten, vervanging ondanks de onduidelijkheid over wie deze zal verrichten, – het nu reeds besluiten af te zien van vervanging, – het zoeken van een andere vervangster dan Wilbert Willems of Titia Bos. Voor geen van deze mogelijkheden was echter een meerderheid te vinden. Die meerderheid was er wel voor het voorstel formulieren te sturen aan de daarvoor in aanmerking komende kandidaten. Die kandidaten zouden op de formulieren kenbaar kunnen maken dat ze

afzien (of niet) van het innemen van de kamerzetel als deze vacant wordt door het opgeven daarvan door Andrée. De kandidaten wordt verzocht binnen twee weken te antwoorden en geen antwoord zal worden geïnterpreteerd als het niet bereid zijn mee te werken aan de uitvoering van de PR-besluiten van februari in deze kwestie. Andrée zal niet tijdelijk vervangen worden bij geen of een 'verkeerd' antwoord. De partijraad hoopt hiermee te bereiken dat de discussie over dit onderwerp in de partij daarmee afgesloten is.

Verder werd er door de PR met Pieter v.d. Hijden, politiek secretaris sociaal economisch, en Bert Freriks, politiek secretaris vredesvraagstukken, gesproken over hun werkzaamheden als PB-lid. Hiermee herstelde de PR het gebruik om iedere vergadering in informele sfeer te spreken met twee PB-leden, teneinde op de hoogte te geraken van hun plannen en de eventuele problemen bij de uitvoering daarvan.

Ook werd met het partijbestuur, in de persoon van de voorzitter, Saar Boerlage, indringend gesproken over de voorbereidingen op de deelname aan de komende verkiezingen voor leden van het Europees Parlement. De partijraad werd geïnformeerd over de vorderingen binnen het Groen Progressief Overleg. Maar echt helder is het allemaal nog niet. Het PB zegde toe dat het de volgende PR-vergadering op 4 juni a.s. zal komen met concrete programmatische gedachten die bij de partners in het Overleg leven. Tijdens zal het partijbestuur op korte termijn komen met procedure-voorstellen betreffende de kandidaatstelling voor het Europees Parlement.

Tenslotte verkoos de partijraad Erik Meijer tot politiek secretaris parlementair werk (voorzitter LWPW) en Ger Groeneboom tot politiek secretaris onderwijs, welzijn en gezondheidszorg. Proficiat. Het zoeken blijft nu naar kandidaten voor de functies van vice-voorzitter en politiek secretaris milieu, technologie, energievoorziening, volkshuisvesting en planologie om het partijbestuur te completeren.

FLOOR DE KREIJ

Mexicaanse Volkskunstenaars

FOTO: FRANCINE VAN WERDE

In het vorige nummer van Bevrijding stond een artikeltje over de Nederlandse fotografe Francine van Werde die in Mexico werkte voor de Solidaridad Artesanal Mexicana. Deze organisatie komt op voor de belangen van doorgaans straatarme indianen die kunst- en nijverheidsprodukten maken. Bij het stukje stond echter de verkeerde foto afgedrukt. Dat maken we bij deze goed.

ONDERSTE BOVEN

PRIVACY EN REGISTRATIE is de kwartaaluitgave van de Stichting Waakzaamheid Persoonsregistratie. In het eerste nummer van dit jaar (de 13de jaargang alweer) staat een privacy-checklist voor het aanleggen van geautomatiseerde bestanden met persoonsgegevens. Verder artikelen over o.a. computerkrakers, de registratiedwang van de Amsterdamse Sociale Dienst en de verhouding tussen privacy en openbaarheid van stukken. Een abonnement op Privacy en Registratie kost f.20 per jaar: postbank 3269444 t.n.v. Stichting Waakzaamheid Persoonsregistratie te Amsterdam.

GATES OF GREENHAM is de titel van het vredesoratorium dat de Engelsman Tony Biggin heeft gecomponeerd als een eerbetoon aan het vrouwen vredeskamp bij Greenham Common in Engeland. In het oratorium zal iedereen die aan vredesdemonstraties en -acties heeft meegedaan iets van zichzelf herkennen: soms teleurstelling, soms machteloosheid, maar ook altijd weer de moed om door te gaan. De concerten worden op 7 mei (20.00 uur) en 8 mei (14.00 uur) gegeven in de Stadsgehoorzaal te Leiden door een koor van ca. 145 mannen en vrouwen, begeleid door een orkest en vertellers. Kaarten kosten f.17,50 en zijn verkrijgbaar bij K&O, Oude Vest 45 Leiden, tel: 071-141141.

HET PORTUGAL BULLETIN bevat weer een keur van artikelen over het land waar de anjers ooit uit de loop van een soldatengeweer bloeiden. Een (anoniem) interview met enkele bestuurders van de eenheidsvakcentrale CGTP-IN, een overzicht van standpunten over het sociale beleid van de regering Silva en (uiteraard) veel aandacht voor de landbouw. Het Portugal Bulletin is een uitgave van Tulipa Vermelha en een abonnement kost f.15: postbank 5010300, Postbus 22060, 1100 CB Amsterdam.

ALBERT DE JONG, de bekende anarchist, staat centraal op een studiedag van de Stichting Documentatiecentrum Vrij Socialisme. Rudolf de Jong en Arthur Lehning (onder voorbehoud) zijn o.a. de sprekers die ingaan op leven en werk van De Jong. De studiedag is op zaterdag 7 mei, begint om 10.00 uur en wordt gehouden in de 'Zeezicht zalen', Nobelstraat 4 te Utrecht. Voor informatie: Postbus 14045, 3508 SB Utrecht.

TUSSEN ANARCHIST EN PACIFIST is de titel van de brochure over het leven van Ds. J. Sevenster (1869-1949). Herman Noordgraaf geeft een levensschets waarin de opvattingen van Sevenster over oorlog, geweld en geweldloosheid centraal staan. Sevenster behoorde tot de groep van christen-anarchisten die pleitten voor dienstweigeringen en, zo nodig, voor burgerlijke ongehoorzaamheid. De brochure is verkrijgbaar door storting van f.6,75 op giro 435382 t.n.v. Kerk en Vrede te Amersfoort onder vermelding van de titel.

EEN VAN DE VELEN...HELENE PAS-TOORS is het motto van het speciale programma dat op 8 mei in De Balie te Amsterdam plaats vindt. Verschillende Nederlandse artiesten treden belangeloos op om hun solidariteit met de Belgisch-Nederlandse gevangene van het Zuidafrikaanse apartheidregime uit te drukken en haar Steunfonds te ondersteunen. Het programma bestaat uit het toneelstuk 'Om het af te leren' van Harold Pinter, voordrachten van poëzie en proza door o.a. Remco Campert, Bert Schierbeek en Josée Ruiter, de film 'Het witte kasteel' van Johan van de Keuken en muziek van bekende klassieke en jazzmusici. De avond begint om 20 uur, kaarten kosten f.15 en zijn vanaf 1 mei te reserveren bij Balie (020-233673) of het Uitbureau (020-232904).

NICARAGUA is het onderwerp van de jongste uitgave in de 'Internationale Solidariteit'-reeks van de Belgische Anti Imperialistische Bond. In 44 goed verzorgde bladzijden komen vele aspecten van de Sandinistische revolutie aan bod. Informatief al is het taalgebruik nogal ronkend. Een abonnement op 'Internationale Solidariteit' (5 nummers) kost f.30. Adres: Kazernestraat 68, 1000 Brussel.

agenda

7 mei: organisatiedag: actief zonder raadslid, PSP-pand, Oude Gracht 243, Utrecht, organisatie LWPW/SVS, informatie: Bert vd Berg, tel: 020-267374

9 mei: PSP-uitzending, Radio 5, 18.20 uur

14 mei: vergadering partijbestuur, partijgebouw Amsterdam, 10.30 uur, informatie: Ietje van Pol, tel: 020-267374

23 mei: PSP-uitzending, Radio 5, 18.20 uur

25 mei: bijeenkomst Sociaal-Economische Commissie, PSP-pand, Oude Gracht 243, Utrecht, aanvang 19.45 uur, informatie: Pieter vd Hijden, tel: 020-275003

28 mei: PSP-manifestatie, De Balie, Amsterdam, informatie: Ron Leyser, tel: 020-267374

ONZE OLIE, ONZE WAPENS.

een uitgave van het
anti-Golfoorlog-komitee

HUN OORLOG?

Achtergrondinformatie over en Nederlandse betrokkenheid bij
DE GOLFOORLOG

Dit is de voorkant van de 40 blz. tellende brochure die over de Golfoorlog is uitgebracht door het Anti-Golfoorlog Komitee (AMOK, BONK, PSJG, PSP en SAP). Verkrijgbaar door storting van f.7 op giro 5567607 t.n.v. AMOK te Utrecht o.v.v. 'brochure'.

Affiche vluchtelingen

In verband met 4 en 5 mei heeft de PSP federatie Amsterdam een affiche ontworpen in het kader van de vluchtelingenproblematiek 'Toen en Nu: 1938-1988'. Dit affiche, een mooi en kunstzinnig ontwerp, is met een folder voor f.3 te koop bij het partijbureau van de PSP.

PSJG-congres

Op 12 en 13 mei organiseert de PSJG een tweedaags congres in 'Ons Honk' te Lage Vuursche. Op deze dagen wordt er gediscussieerd over jongeren en alles wat met arbeidsethos te maken heeft en wordt er aandacht besteed aan allerlei vaardigheden die nuttig zijn om een succesvol actievoerder te worden. Iedereen onder de 26 jaar is welkom. De kosten bedragen f.15, reiskosten worden vergoed. Aanmeldingen bij de PSJG op dinsdag en vrijdag: 020-267374, vragen naar Christa Compas of Evert de Vos. Van hen kun je ook meer informatie krijgen.

18 mei: Pronk en Willems

Discussie over Schuivende Panelen

Op initiatief van Bevrijding discussiëren woensdagavond 18 mei Jan Pronk (PvdA) en Wilbert Willems (PSP) met elkaar over het PvdA-rapport 'Schuivende Panelen'. Wil de PvdA nu echt de laatste socialistische beginselen over boord gooien? En hoeveel hout snijdt de kritiek van PSP-zijde? In de 'Salon' van De Balie zullen beide socialisten het elkaar vertellen. Er zijn slechts een beperkt aantal kaarten verkrijgbaar (à 5 gulden), die gereserveerd kunnen worden bij De Balie (020-233673) of het partijbureau (020-267374). De Balie bevindt zich aan het Kleine Gartmanplantsoen 10 te Amsterdam en de discussieavond begint om 20 uur.

BEVRIJDING

in dit nummer:

- ★ Israël, PLO & PSP
- ★ Dienstweigeren in Hongarije
- ★ EG & media
- ★ Interview met Juquin
- ★ Conferentie met zusterpartijen

In juli 1987 begon het South African Youth Congress (SAYCO) een wereldwijde campagne om het leven van 32 ter-dood-veroordeelde vrijheidsstrijders te redden. Op de foto van links naar rechts: Tenki Sekonye (NUM, National Union of Mineworkers), Rapu Malekane (SAYCO), Peter Mokaba (SAYCO) en een vertegenwoordiger van de South African National Student's Congress.

28 mei: Socialisme-conferentie

Om half elf begint op zaterdag 28 mei de Socialisme-conferentie in De Balie, Kleine Gartmanplantsoen 10, Amsterdam. 's Morgens worden twee inleidingen gehouden. Elisabeth Alteköster, fractiemedewerkster van Die Grünen in de Bondsdag zal een inleiding houden over ecologisch socialisme. Hilary Wainwright, publiciste en Labour-activiste, zal in haar inleiding ingaan op de noodzaak van vernieuwing van het socialisme.

In het middagdeel, dat om half twee begint, zijn er drie workshops over sociaal-economische, sociaal-culturele en ecologische aspecten van het socialisme-manifest dat n.a.v. de conferentie verschijnt. Bij 2 workshops zullen Bram van Ojik (PPR-voorzitter) en Albert Benschop (CPN) als co-referent optreden.

Deze socialisme-conferentie van de PSP moet een verdere verdieping en vernieuwing van onze denkbeelden over het socialisme, en de maakbaarheid daarvan, opleveren.

De entree bedraagt 10 gulden, waarin het socialisme-manifest is begrepen.

De in de vorige Bevrijding aangekondigde vervolg-conferentie op 18 juni is verschoven naar het najaar.

Actief zonder raadslid Stug volhouden en doorzetten

Stug volhouden en gewoon doorzetten dat is de raad die Jan Muijtens gaf op de kadertrainingsdag voor mensen die in een gemeente actieve politiek willen bedrijven waar geen raadslid is. Zo'n achttien mensen afkomstig uit Zuidlaren, Helmond, Capelle aan de IJssel, Hoogeveen, Maarssen, Oss, Oegstgeest en Velsen namen 7 mei jl. deel aan deze dag in Utrecht, georganiseerd door de LWPW.

Door Tom Pitstra, raadslid in Groningen, werd een inleiding gehouden over de kenmerken van de radicaal linkse gemeentepolitiek. Hij onderscheidde in zijn betoog de hoofdpunten die specifiek zijn voor de PSP en waarover de congressen uitspraken gedaan worden zoals: socialisme, anti-militarisme, feminisme, racisme en radicalisme. Ten aanzien van de visie op de financiële politiek zou het dogma van de sluitende begroting niet centraal moeten staan. Eerst zorg dragen voor de voorzieningen van de bevolking. Gemeenten zouden daarin meer moeten samenwerken en daarbij druk uitoefenen op het gemeentefonds. Belangrijk is ook de houding ten opzichte van een actieve boycotpolitiek bijvoorbeeld ten aanzien van Woensdrecht en Zuid Afrika. Je moet een conflict durven aangaan met overheid en ondernemers. Als derde werd genoemd de houding ten opzichte van actiegroepen en sociale bewegingen, je kunt elkaar steunen, versterken en er gebruik van maken. Daarnaast noemde Pitstra nog een aantal ijkpunten die specifiek zouden zijn voor de radicaal linkse gemeentepolitiek. Erpacht, tegen verkoop van grond zijn. Verzetten tegen promotie van de gemeente, principiële het lokalisme bestrijden. Tegen privatisering zijn, de gemeente kan het ook, zoek uit of een bedrijf het werkelijk goedkoper kan. Tegen bouw van koopwoningen, voor goedkopere huurwoningen, tegen reclame in casino's. Voor openbaar vervoer, fietsers en voetgangers. De stijl van de PSP moet herkenbaar zijn, maar niet demagogisch. Scherp, provocerend, tegen het establishment maar voor de bevolking. De PSP moet komen met alternatieven op allerlei gebied.

In het LWPW-archief is daarvoor materiaal voorhanden zoals eerder geschreven nota's die ook voor andere fracties bruikbaar zijn.

Jan Muijtens, raadslid in Geleen vertelde hierna hoe je actieve gemeentepolitiek kunt voeren zonder raadslid. Hij kon hierbij uit eigen ervaring putten, omdat de afdeling Geleen voor 1982 op die manier succesvol heeft gewerkt.

Uit zijn verhaal bleek hoe je ook met een klein groepje, drie à vijf mensen, actief kunt zijn en ook nog iets bereiken. Je moet creatief zijn en veel pikken, aldus Muijtens. Met dat laatste bedoelde hij datgene wat andere fracties al gedaan hebben, gebruiken. Ook contacten met actiegroepen op gebied van milieu, vredesbeweging etc. Voordeel noemde hij het als je uit de gemeente afkomstig bent. Je kent de mensen, de kanalen. Wanneer dat niet zo is, moet je je verdiepen in de historie van de plaats, hoe is het geworden tot wat het nu is. In Geleen drukt men regelmatig pamfletten die dan huis aan huis worden bezorgd in buurten waar een bepaalde problematiek speelt. Mensen worden op de hoogte gesteld van bepaalde plannen die de overheid

heeft en waar men dan nog tegen kan protesteren. Zoals bijvoorbeeld een recreatiegebied aanleggen, bouw van villa's in plaats van goedkope huurwoningen.

Je moet goed gedocumenteerd zijn, een abonnement nemen op de Rode Draad, raadsstukken, commissiestukken lezen. Contact houden met de provinciale fractie omdat die soms al meer weten dan in de gemeente bekend is. Gebruik maken van de pers bij creatieve acties en door ingezonden brieven. Verder kun je doen alsof je wel in de raad zit dus commissies volgen, zelfs moties en amendementen indienen.

De straat opgaan bij markten en braderieën, herkenbaar zijn. Selectief te werk gaan bij recepties en openingen. Wel afberichten zonodig. Het zijn ook ontmoetingsplaatsen, daar kun je gebruik van maken. Al met al was het een positief verhaal van Jan Muijtens, vooral omdat er in Geleen maar met een kleine groep wordt gewerkt.

Na de pauze werd in groepen verder gewerkt. Eerst werd geïnventariseerd hoe de raad in de verschillende gemeenten is samengesteld en hoe men de verschillende partijen daarin kan beoordelen.

In de rondvraag kwam tot uitdrukking hoe in de laatste verkiezingen verschillende samenwerkingsverbanden met CPN, PPR en andere partijen het soms op 3 stemmen na niet gehaald hebben en waar nu dikwijls de PSP de enige is die nog probeert actief te zijn.

Ook bleek dat in de meeste gemeente de raad en de commissies goed gevolgd worden dat men ingewerkt is.

In de nabespreking werd opgemerkt dat de mensen het interessant vonden ervaringen te horen van andere plaatsen. Deze ontmoeting maakt het ook gemakkelijker om in de toekomst contact op te nemen met elkaar. Het werd stimulerend genoemd om te horen hoe je ook met weinig mensen actief kunt zijn met resultaat.

Jan Muijtens vertelde nog dat door zijn afdeling al voor dat ze een raadszetel hadden, een stagiaire was aangetrokken van de MBO/SD. Deze volgde commissies, hield het archief bij en hielp bij ombudswerk. De ervaringen hiermee zijn erg goed.

Tot slot werd besloten in het najaar weer bijeen te komen om te zien hoe de vorderingen zijn. Voorgesteld werd dan gemeenten met gelijke problematiek uit te nodigen. Bert van den Berg van de LWPW, noemde de mogelijkheid bijeen te komen in Bussum om het publiciteitsbeleid onder de loep te nemen.

Mogelijk dat dan meer gemeenten zonder raadslid gebruik maken van de uitnodiging.

ANS PIEPER

PSP adressen

Het partijgebouw van de PSP is gevestigd in de Nieuwe Looiersstraat 45 te Amsterdam, telefoon: 020 - 267374. Het adres voor alle correspondentie is PSP, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam.

Partijbestuur: het dagelijks bestuur is op vele momenten in de week in het partijgebouw bereikbaar.

Adreswijzigingen: gaarna altijd schriftelijk.

Informatie & Bestellingen: bij voorkeur op woensdag- en donderdagmiddag (Johan Eland).

Stichting Vorming & Scholing/Uitgeverij De Bovenbouw/De Rode Draad: maandag t/m vrijdag van 10.00 - 16.00 uur (Ron Leyser en Bert van den Berg).

Wetenschappelijk Bureau: maandag t/m woensdag van 10.00 - 17.00 uur (Ine Mengens).

Emancipatiewerkster: dinsdag, woensdag en donderdag van 10.00 - 17.00 uur (Trudy Koek).

Henk Lankhorst Stichting/Lokaal & Internationaal (steunpunt voor radicaal-linkse gemeentepolitiek op mondiaal terrein): woensdagmiddag 14.00 - 16.00 uur (Jaap Spelberg).

Pacifistisch Socialistische Jongerengroepen: dinsdag en vrijdag van 10.00 - 18.00 uur.

Eerste Kamerfractie PSP: tel: 070 - 624571 (alleen op dinsdag).

Tweede Kamerfractie PSP: Binnenhof 1a, 2513 AA Den Haag, tel: 070 - 183040.

Groen Progressief Akkoord: (Eurofractie): Postbus 267, 1000 AG Amsterdam, tel: 020 - 245515.

Partijraad: secr. Schuttersveld 113, 9201 GZ Drachten, tel: 05120 - 30156 (Floor de Kreij).

BEVRIJDING

Bevrijding is een uitgave van de Pacifistisch Socialistische Partij en verschijnt 1 keer per 3 weken onder verantwoordelijkheid van het partijbestuur van de PSP.

Bevrijding wordt i.s.sm. de Studie- en Vakbibliotheek (Amsterdam) en de Vereniging Het Gesproken Weekblad (Grave) ook op cassette uitgegeven.

Redactie: Liesbeth Miltenburg, Ans Pieper, Leo Platvoet (hoofdredacteur), Rutger van Santen, Rob Snel, Rob Wesselius (vormgeving) en Henri van Wezel.

Redactieadres & Administratie: Postbus 700, 1000 AS Amsterdam, telefoon: 020 - 267374.

Abonnementen: het abonnement is inbegrepen bij het lidmaatschap van de PSP. Niet-leden kunnen zich abonneren door storting van f 30,- op giro 194240 t.n.v. PSP te Amsterdam o.v.v. 'abonnement Bevrijding'.

Advertentietarief: 1/1 pag. f 1080,-; 1/2 pag. f 540,-; 1/4 pag. f 270,-; 1/8 pag. f 135,-.

Overige tarieven op aanvraag; korting bij contract is mogelijk. Baistarief f 1,- per mm/per kolom.

Zet- en drukwerk: Drukkerij Bevrijding, Amsterdam.

Zuid-Afrika

Repressie neemt toe, verzet is noodzakelijker dan ooit

Met een aantal onlangs genomen, en binnenkort te verwachten, maatregelen verscherpt de regering Botha de repressie in Zuid-Afrika op dit moment. Op 24 februari werd 18 organisaties het functioneren nagenoeg onmogelijk gemaakt. Het in de haast door de kerken opgerichte Comité voor Verdediging van de Democratie werd vrijwel onmiddellijk na oprichting verboden.

Een tweetal nieuwe wetten is binnenkort te verwachten. Eén die het overmaken van fondsen aan oppositionele groepen in Zuid-Afrika zal verbieden en één die het recht op staken vrijwel geheel zal verbieden.

De belangrijkste gebeurtenis van de afgelopen maanden was zonder enige twijfel het verbod op vrijwel alle activiteiten van 17 basisorganisaties en op de politieke activiteiten van de vakcentrale COSATU. Het is hen voortaan ondermeer verboden om: op te komen voor (politieke) gevangenen, (politieke) bijeenkomsten te organiseren, te protesteren tegen door de regering genomen maatregelen, etc. Bovendien bande de regering 18 individuen waaronder, Albertina Sisulu en Archie Gumede, belangrijke leiders van het Verenigd Democratisch Front.

Martin Sommer, journalist van de Volkskrant, kon de maatregelen niet anders verklaren dan uit een overdreven angst voor communistische invloeden. Volgens hem stelde de betrokken organisaties sinds de invoering van de noodtoestand, juni '86, niet veel meer voor. *'Zij hebben geen been om op te staan', 'alle slogans en gezang hebben weinig zoden aan de dijk gezet'*. Anderen hadden een nog simpeler verklaring *'de maatregelen waren genomen om rechtse kiezers in een tweetal distrikten, waar verkiezingen gehouden werden, te paaien'*.

De enige mogelijke verklaring die hout snijdt is de kracht van de betrokken organisaties. De eerder genomen maatregelen als het afkondigen van de noodtoestand, de zeer vergaande censuurmaatregelen, de massadetentie, de (dreigende) doodstraf voor meer dan 40 anti-apartheidsactivisten, hebben niet het door Botha gewenste resultaat bereikt. De gemeenteraadsverkiezingen komend najaar zijn waarschijnlijk een andere belangrijke reden voor de 24 februari-maatregel. Botha is bang voor de boycot van deze verkiezingen door de zwarte bevolking. Door het UDF en COSATU het zwijgen op te leggen hoopt Botha op een hogere opkomst. Door het verzet in Zuid-Afrika wordt nog een derde reden voor de maatregelen aangevoerd. Het apartheidsregime is bang dat er een einde zou komen aan de bloedige strijd tussen de rechtse Inkatha organisatie van Buthelesi en progressieve organisaties als UDF en COSATU. Door UDF en Cosatu waren diverse initiatieven genomen om een einde te maken aan de tientallen moorden in Pietermaritzburg in Natal. De mogelijkheden voor progressieve leiders om met Inkatha besprekingen te voeren om een eind te maken aan dit bloedvergieten zijn onmogelijk gemaakt door de recente maatregelen. Inkatha zal niet uit zichzelf stoppen met haar terreur. De regering Botha plukt de vruchten van dit zogenaamde 'zwart-zwart' geweld, waarbij vele jonge anti-apartheidsstrijders de dood vonden.

DPSC en SAYCO

Een tweetal totaal verschillende organisaties dat het afgelopen jaar hebben laten zien dat de tot dan toe genomen maatregelen hen niet mond-dood kon maken zijn DPSC en de jongerenorganisatie SAYCO. Het Detainees Parent Support Committee is een in 1981 opgerichte organisatie van ouders en andere verwanten, blank en zwart, van gevangenen. Zij steunen de gevangenen

en hun families en winnen informatie in over het lot van de vele politieke gevangenen in Zuid-Afrika. *'De Zuidafrikaanse regering realiseert zich dat zonder internationaal nieuws over de gebeurtenissen in Zuid-Afrika, internationale druk verminderen zal. Ons doel is door deze muur van stilte heen te breken'*, verklaarde het DPSC afgelopen jaar. De organisatie ontwikkelde zich als één van de meest succesvolle waarnemers en aanklagers van de onder de noodtoestand genomen maatregelen. Vorig jaar was de wereld geschokt door het grote aantal gevangenen en gemartelde kinderen in Zuid-Afrika. In '86/'87 werden er 11.000 kinderen zonder vorm van proces in de Zuidafrikaanse gevangenissen gestopt, sommigen met meer dan 40 in een cel anderen geheel geïsoleerd. Deze gegevens waren zonder het DPSC waarschijnlijk nooit bekend geworden.

Tijdens de noodtoestand slaagden enkele honderden plaatselijke en regionale jongerencomités er in een landelijke organisatie te vormen. Maart '87 werd op een geheim gehouden congres het South African Youth Congress (SAYCO) opgericht. SAYCO is met een half miljoen leden op dit moment de grootste aan het UDF gelieerde organisatie. De SAYCO kaders bestaan zijn voor een groot deel door de wol geverfde anti-apartheidsactivisten. Bijna alle leden van het uitvoerend comité hebben al eens in de gevangenis gezeten. De 25 jaar oude voorzitter, Peter Mokaba, zag tien jaar geleden de gevangenis voor het eerst van binnen. Sinds eind maart zit hij weer in de gevangenis, geheel geïsoleerd.

SAYCO heeft zich zo succesvol kunnen opbouwen dankzij het functioneren in de semi-illegaliteit. Ebraim Nkwe, lid van uitvoerend comité, zei daarover: *'Tijdens de eerste noodtoestand*

(1985) werden vele van ons gevangen gezet of gedood. Uit deze periode hebben we een les getrokken. Vanaf dat moment zijn we een nieuwe semi-clandestiene werkwijze gaan volgen. We zijn daardoor in staat geweest op een veel effectievere manier jongerenorganisaties op te bouwen'.

Het jongerencongres beweegt zich op een groot aantal actieterreinen in Zuid-Afrika, variërend van acties tegen de doodstraffen tot campagnes voor beter onderwijs voor zwarten en tegen de grote jeugdwerkloosheid. In deze campagnes sluit SAYCO nauw aan bij COSATU en het UDF. De kracht van SAYCO blijkt ondermeer uit het feit dat ze afdelingen heeft kunnen oprichten in de moeilijk organiseerbare 'thuislanden'. In Quaqua en Kwandebele waren zij onderdeel van het succesvolle verzet tegen de 'onafhankelijkheid' van deze gebieden.

Sinds de maatregelen van 24 februari zijn zowel DPSC als SAYCO de dupe van de effectieve wijze waarop zij zich onder de noodtoestand hebben kunnen ontwikkelen.

Niet alleen SAYCO en DPSC zijn in hun functioneren beperkt wegens het omzeilen van de maatregelen van de Zuidafrikaanse regering. Voor de andere organisaties geldt hetzelfde, denk maar aan de grote mijnwerkersstaking en de andere door COSATU georganiseerde stakingen het afgelopen jaar.

Dit wil overigens zeker niet zeggen dat de noodtoestand geen enkel negatief effect op de kracht van het verzet heeft gehad. Het is overduidelijk dat bijvoorbeeld het verzet van de wijkorganisaties een harde klap door de noodtoestand heeft opgelopen. De bevrijdingsbeweging het ANC heeft ook toegegeven dat de noodtoestand een stap terug voor het verzet heeft betekend.

Meer maatregelen

De maatregelen tegen de 18 organisaties zijn een voorbode van een aantal nieuwe maatregelen. De Zuidafrikaanse overheid bereidt een arbeidswet voor waardoor legale stakingen praktisch onmogelijk worden. Zo worden bijvoorbeeld solidariteitsstakingen geheel onmogelijk en mag een vakbond geen twee arbeidsconflicten over hetzelfde onderwerp beginnen binnen 15 maanden. Deze maatregelen maken het de vakbeweging zeer moeilijk; solidariteitsstakingen hebben in de Zuidafrikaanse situatie hun nut meer dan eens bewezen. De tweede genoemde maatregel is wel zeer cynisch omdat de meeste collectieve

Amandla, het cultureel ensemble van het ANC gaat van 4 juni t/m 1 juli op toernee door Nederland en treedt in een twintigtal grotere plaatsen op. Het succesvolle optreden van Amandla, waar de kranten lovend over schreven, in december 1987 in de Stadsschouwburg in Amsterdam was de aanleiding om een breder publiek met dit inspirerende gezelschap kennis te laten maken. Amandla treedt op in Gouda (7 juni), Rotterdam (8), Leeuwarden (9), Heerlen (10), Amsterdam en Lelystad (11), Tilburg (12), Amersfoort (14), Leiden (15), Groningen (16), Enschede (17), Arnhem en Maastricht (18), Rotterdam (19), Den Haag (20, 21), Nijmegen (22), Haarlem en Alkmaar (24), Zwolle (25), Krommenie en Zaandam (26), Eindhoven (28), Emmen (29), Wageningen (30) en Amsterdam (1 juli).

arbeidsovereenkomsten voor een jaar gelden, en twee keer in een jaar actie voeren tegen een ontslag ook onmogelijk wordt. De nieuwe wet komt in een toch al vrijwel rechteloze situatie voor de vakbeweging: stakingsuitkeringen zijn verboden en werkgevers kunnen, zoals tijdens de mijnstaking bleek, zonder pardon stakers ontslaan.

Door de nieuwste maatregelen is COSATU niet in staat om legaal te protesteren tegen deze aankomende wet, dat zou immers een politiek protest zijn.

Een andere maatregel, bedoeld om oppositie tegen de apartheid dwars te zitten, is een onlangs ingediend wetsontwerp om buitenlandse fondsen voor anti-apartheidsactiviteiten tegen te kunnen houden. Veel organisaties, variërend van kerken tot vakbeweging tot basisorganisaties, zijn in belangrijke mate afhankelijk van buitenlands geld. Sluiproutes om toch nog geld bij de betrokken organisaties te krijgen zijn denkbaar maar zullen nooit het gehele probleem kunnen oplossen. Als de nieuwe wet er komt betekent deze een harde klap voor het verzet.

Gewapende strijd

Een voorspelling doen over hoe het verzet zich de komende tijd zal ontwikkelen is moeilijk. De kerken hebben zeer krachtig gereageerd en door daden laten blijken een deel van het gat dat door de maatregelen valt op te willen vangen. Twaalf

zwarte geestelijke leiders waaronder bisschop Tutu verklaarden 'de activiteiten die nu verboden zijn staan centraal in het verbreiden van de gospel in ons land'. Hoe de regering tegenover het kerkelijk protest staat is duidelijk. Het door bisschop Tutu opgerichte Comité voor de Verdediging van de Democratie werd binnen enkele dagen door minister Vlok van politie verboden. Minister Vlok zei over het kerkelijk optreden 'in plaats van zich bezig te houden met de christelijke boodschap, zijn bepaalde geestelijken steeds meer betrokken bij het prediken van de revolutie'. De kerken hebben duidelijk gemaakt door te zullen gaan met hun protest, maar zullen nooit al het legale verzet kunnen overnemen. Het ANC heeft er in een verklaring op gewezen dat de maatregelen meer mensen de illegaliteit in dwingen. En een toename van het gewapend verzet tot gevolg zullen hebben. Tijdens een bezoek van Beyers Naude, in april aan Nederland, wees ook hij er op dat steeds meer jongeren kiezen voor de weg van het gewapend verzet. 'Zij zien geen andere uitweg meer'.

Hoe het verzet zich ook zal ontwikkelen door de nieuwste maatregelen zal het niet verdwijnen. In tegenstelling tot de jaren zestig na het verbod op het ANC, heeft het verzet, zowel het ANC als UDF en Cosatu, de laatste jaren laten zien zeer goed voorbereid te zijn op harde maatregelen.

KEES DE PATER
(KZA)

- leggen de nadruk op de noodzaak van verdergaande economische en politieke druk op het Zuidafrikaanse apartheidsregime in Europees verband
- roepen de Nederlandse regering op om, indien Europese overeenstemming ontbreekt, zelfstandig de volgende stappen te nemen:
  - een verbod op de import van Zuidafrikaanse kolen
  - het luchtvaartverdrag met Zuid-Afrika te verbreken en de de luchtlijnen te verleggen naar de frontlijnstaten
- spreken zich nadrukkelijk uit voor terugtrekking van investeringen van Nederlandse bedrijven uit Zuid-Afrika en Namibië
- roepen de Nederlandse regering op om te komen tot strikte naleving van getroffen sanctiemaatregelen tegen Zuid-Afrika en deze ook van toepassing te verklaren op Namibië

Breed Overleg Tegen Apartheid, voorjaar '88

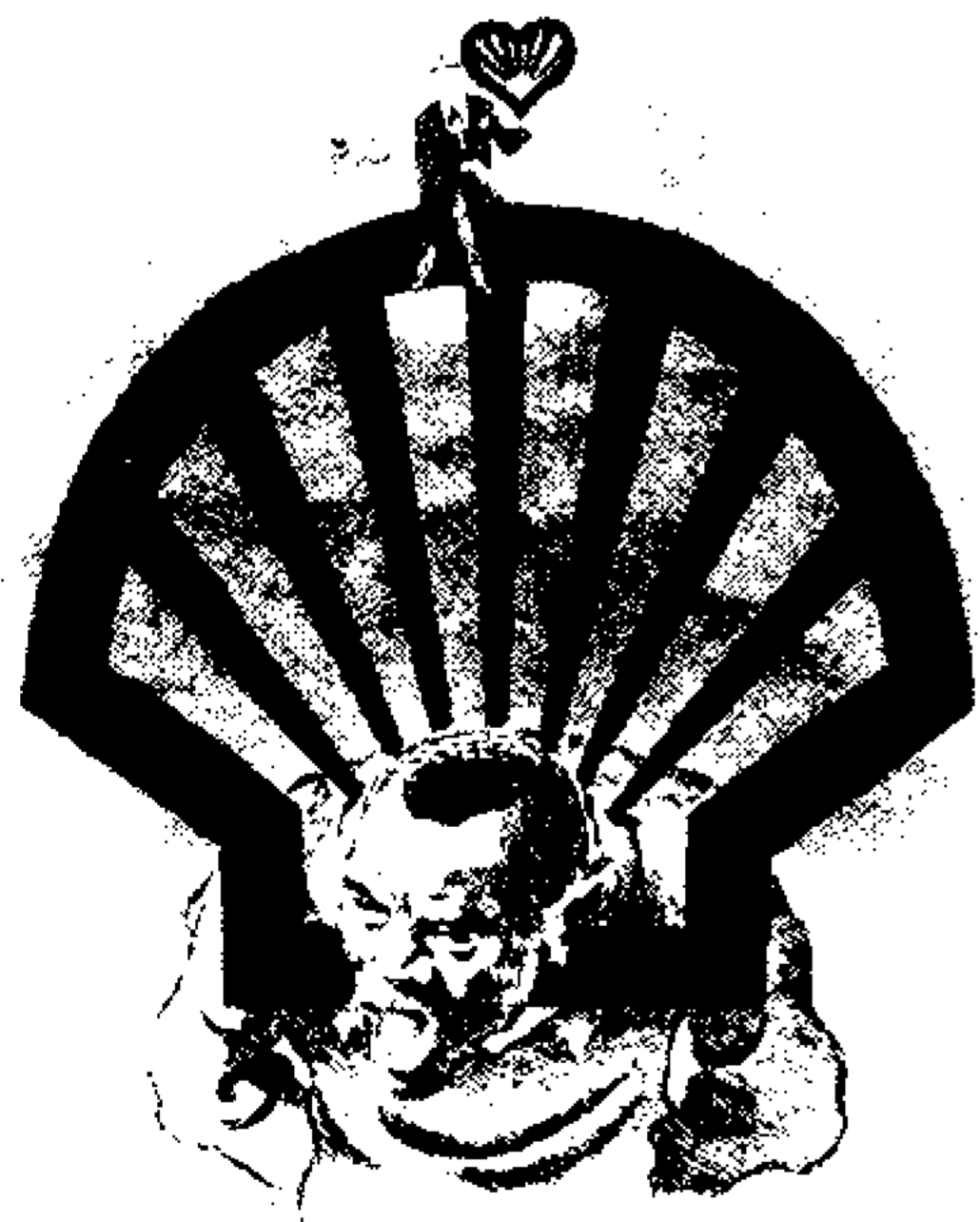
Anti-Apartheids Beweging Nederland
Defence and Aid Fund Nederland
Federatie Nederlandse Vakbeweging
Humanistisch Overleg Mensenrechten
Komitee Zuidelijk Afrika
Landelijke Studenten Vakbond
Nederlandse Missie Raad
Pax Christi
Raad van Kerken
Werkgroep Kairos
en de medefinancieringsorganisaties Icco en Novib

Amandla

Het KZA geeft al twaalf jaar lang samen met de Werkgroep Kairos en de Boycot Outspan Aktie het uitstekende maandblad Amandla uit. Het mei-nummers is voor een groot deel gewijd aan het thema 'Gemeenten tegen apartheid'. Het gaat in dit nummer met name over de frontlijnstaten en over de vraag wat gemeenten kunnen doen om de afhankelijkheid van deze staten van Zuid-Afrika te verminderen.

Een jaarabonnement kost f 18,50, overmaken op giro 600657 t.n.v. KZA te Amsterdam.

Amandla
maandblad over zuidelijk afrika

De moord op ANC-vertegenwoordigster Dulcie September – pagina 3

De Zuidafrikaanse kerk in de frontlinie van het verzet – pagina 8

Special: Gemeenten tegen apartheid – vanaf pagina 14

De verklaring tegen apartheid

De recent genomen maatregelen en de op handen zijnde maatregelen tegen de democratische beweging, media, kerken, vakbewe-

ging enz. zijn een aanmoediging geweest om het Breed Overleg Tegen Apartheid te vormen. Wij veroordelen al deze maatregelen en zien daarin aanleiding tot nieuwe stappen tegen het apartheidsbewind.

Het Breed Overleg Tegen Apartheid roept alle inwoners van Nederland op dit te ondersteunen en kracht bij te zetten door deelname aan de demonstratie.

Het Breed Overleg Tegen Apartheid roept alle maatschappelijke organisaties in Nederland op om onderstaande verklaring te onderschrijven en de oproep tot deelname aan de demonstratie te steunen.

Onderstaande organisaties

- veroordelen met de grootst mogelijke nadruk apartheid als misdaad tegen de mensheid
- veroordelen Zuid-Afrika's bezetting van Namibië en de voortdurende agressie tegen haar buurlanden
- verklaren zich solidair met de onderdrukte Zuidafrikaans en Namibische bevolking en hun organisaties die zich verzetten tegen de apartheid en opkomen voor een democratische en non-raciale samenleving, op basis van 'one person one vote'
- roepen overheid en maatschappelijke organisaties op tot intensivering van de politieke en materiële steun aan met name de bevrijdingsbewegingen ANC en Swapo en aan vakbonden, kerken, jongeren-, vrouwen- en andere organisaties die zich verzetten tegen het apartheidsregime
- roepen op tot onmiddellijke en onvoorwaardelijke vrijlating van allen die vanwege hun anti-apartheidsactiviteiten gevangen zitten
- onderstrepen de noodzaak tot uitbreiding van steun aan de frontlijnstaten
- roepen de overheid op al het mogelijke te ondernemen tegen de deelname van Nederlandse paspoorthouders aan het Zuidafrikaanse leger en politie

Tiendaagse voor het ANC

Van 16 juni tot en met 26 juni organiseren de AABN en het KZA een grote inzamelingsactie voor de Zuidafrikaanse bevrijdingsbeweging het ANC. In tientallen plaatsen wordt op dit moment aan activiteiten gewerkt. Activiteiten die variëren van sponsorlopen, benefietconcerten tot kollekttes. Iedereen die wil helpen met het succesvol maken van deze tiendaagse wordt gevraagd contact op te nemen met het landelijk secretariaat van de actie: tel. 020-5522266 (of KZA: 020-270801).

Nationale manifestatie tegen apartheid 11 juni Amsterdam

De toegenomen onderdrukking in Zuid-Afrika en de slappe reactie van Nederland hierop was voor een groot aantal organisaties reden om het initiatief te nemen tot een grote manifestatie. Deze anti-apartheidsmanifestatie wordt vooraf gegaan door een demonstratie. Onder de organisatoren bevinden zich naast de anti-apartheidsorganisaties, de Raad van Kerken, Pax Christi, de FNV en verschillende medefinancieringsorganisaties. De verschillende organisaties hebben een gezamenlijke verklaring opgesteld (zie hieronder). Zij vragen of iedereen wil helpen met het succesvol maken van de manifestatie door:

- * Op 11 juni naar Amsterdam te komen.
- * Organisaties, gemeentebesturen, ondernemingsraden, etc te vragen de verklaring te ondertekenen en op te roepen tot deelname aan de manifestatie.

Veertig jaar Israël PSP-standpunt herzien

Het onderdeel buitenland van de PSP-programma's door de jaren heen is bijna per definitie een tikkeltje aan de magere kant. Nu is het natuurlijk zo dat een partij als de PSP aan het binnenlandse front al genoeg sores aantreft waartegen stelling genomen dient te worden maar de totstandkoming van een socialistische, pacifistische maatschappij moet toch uiteindelijk iets worden dat over de grenzen van het goede vaderland heen reikt en ten goede komt aan de hele wereldbevolking. Daar doen we het toch voor.

In dat licht is de buitenlandparagraaf in het huidige partijprogramma met zekerheid onvoldoende uitgewerkt. Maar dat niet alleen. Ik krijg – met het oog op allerlei recente gebeurtenissen op het wereldtoneel – in toenemende mate de indruk dat het hoofdstuk buitenland van het verkiezingsprogramma ook erg willekeurig en soms inconsequent is opgeschreven.

Ik geef onmiddellijk toe dat wat er aan politieke verlangens, eisen en voorkeuren op papier staat moet worden beschouwd als een momentopname van het ogenblik dat het werd neergeschreven. Als men dat echter in algemene zin als uitgangspunt zou aanvaarden, dan zou er veel meer moeten gebeuren in de PSP om het buitenlandbeleid te actualiseren. Maar daarvan merk ik niets.

Namen

Toch is dat in een aantal gevallen zeker noodzakelijk. Het is te makkelijk om te roepen dat er een goed standpunt staat in je verkiezingsprogramma en dat je over een paar jaar wel weer eens zal bekijken of er iets gewijzigd dient te worden.

Zo komen er in het hoofdstuk(je) buitenland van de PSP vele namen voor van evenzovele meer of minder onderdrukte groeperingen die in de ogen van de PSP steun verdienen voor hun zaak. Dat varieert van de EPLF van Eritrea tot het Fretilin op Oost-Timor. Ik weet niet of iemand in de gaten houdt hoe de diverse te steunen afkortingen zich ontwikkelen maar ik krijg de indruk dat het daarmee nogal losloopt. Het valt natuurlijk ook niet mee om dat allemaal enigszins overzichtelijk te houden.

Soms echter is het wél noodzakelijk om je eigen programma tussentijds bij te stellen. In mijn ogen bijvoorbeeld dient de PSP haar standpunten omtrent Israël en de Palestijnen zo snel mogelijk te wijzigen. En als het kan met grote luidruchtigheid.

Over de houding van de PSP ten opzichte van Zuid-Afrika staat in het vigerende programma één zin, die aan duidelijkheid niets te wensen overlaat: De PSP wil een totale boycot van Zuid-Afrika en steun aan de frontlinjstaten en aan de Zuidafrikaanse bevrijdingsbeweging ANC en andere tegenkrachten van apartheid.

Ik deel die opvatting van harte. Zuid-Afrika heeft de ongelijkheid van mensen in de wet verankerd en het dagelijkse leven van de grote gekleurde meerderheid van de bevolking is alles behalve een lolletje.

Tegendeel

De staat Israël kent geen apartheid. Let wel; ik heb het over het woord op zich. Want in de praktijk van alledag bedrijft Israël al jaren lang wat dat begrip inhoudt en ook Israël heeft in haar wetgeving de fundamentele ongelijkheid van joden en Palestijnen vastgelegd. Daarnaast is de repressie van de laatste maanden – met name in de bezette gebieden – ten opzichte van de Palestijnen erger en veelomvattender dan wat er op dit moment in Zuid-Afrika gebeurt. Het stelselmatig doden en verwonden van 'opstandige' Palestijnen begint structurele vormen aan te nemen en er is geen enkel teken dat er op duidt dat een en ander op korte termijn zal ophouden. Het tegendeel is eerder het geval. De Israëlische regering meent bezig te zijn met een succesvolle politiek van intimidatie en zuivering van de Palestijnse bevolking zodat deze zal worden genezen van haar PLO-sympathieën en weer zal overgaan tot de orde van alledag. En die orde bestaat dan uit rechteloosheid en uitbuiting als uiterst goedkope werkkraacht voor 'het geciviliseerde – dus joodse – deel van de Israëlische natie'.

Festiviteiten

Dezer dagen bestaat de staat Israël 40 jaar en dat wordt vooral in het land zelf gevierd met grote allure. Bevriende staatslieden uit de hele wereld zijn uitgenodigd om de festiviteiten bij te wonen. Voor de PSP zou dit de aanleiding moeten zijn om met veel inzet een rigoreus andere opstelling ten opzichte van Israël te bepleiten. Het feit dat de joodse staat er veertig jaar geleden kwam is nog steeds volkomen begrijpelijk en het is ook absoluut niet zo dat Israël op dit moment geen bestaansrecht zou hebben. Maar het moet de feestende Israëliërs worden duidelijk gemaakt dat ook de Palestijnen recht van leven en recht op hun eigen identiteit in hun eigen land hebben.

En de rechten van de Palestijnen mogen na veertig jaar niet langer ondergesneeuwd worden door het begrijpelijke respect voor de gruwelijke daden die tijdens WO-2 ten opzichte van de joden zijn bedreven. Want als gevolg van dat respect en de gêne die dat veroorzaakte bij potentiële critici van de Israëlische politiek heeft de staat Israël zich zonder veel tegenwind uit de rest van de wereld kunnen ontwikkelen tot een staat die op grote schaal mensenrechten schendt en die – ben ik bang – potentieel in staat zou zijn genocide te bedrijven ten opzichte van de Palestijnen.

Onder jeugdige Israëliërs heerst de opvatting dat zij zich sinds 1945 nergens meer voor hoeven te schamen omdat de schaamte toen gestorven zou zijn. Die opvatting is levensgevaarlijk en moet kost wat kost bestreden worden.

Abject

Daarvoor is het inmiddels niet meer voldoende om te protesteren tegen een eventueel bezoek van premier Lubbers aan het jubilerende Israël. Of door van tijd tot tijd te roepen dat de PLO betrokken moet worden bij alle mogelijke halfzachte vredespogingen van Amerikaanse ministers van buitenlandse zaken.

Wat nodig is, is een radicale wijziging van de standpunten. Israël moet niet langer worden beschouwd als een bevriende natie maar dient in de categorie abjecte landen te worden ondergebracht. In gezelschap van bijvoorbeeld Zuid-Afrika en Chili.

Als de PSP een totale boycot van Zuid-Afrika voorstaat en daar diepgravende en deugdelijke argumenten voor heeft, dan moet de PSP nu ook een totale boycot van Israël gaan stimuleren. En dat zo'n standpunt in Nederland niet populair is en weleens stemmen en leden zou kunnen kosten, mag in dit geval geen rol spelen. Vijfentwintig jaar geleden werd je hier te lande ook nog net niet opgesloten als je iets van Zuid-Afrika zei. En toch waren er gelukkig mensen die niet aarzelden om tegen de keer te kiezen voor rechtvaardigheid. Inmiddels bestaat er ten opzichte van Zuid-Afrika in Nederland bijna een consensus. En dat is nog maar een klein stapje op weg naar de totale afschaffing van apartheid en de komst van een non-raciale democratie in Zuid-Afrika. Ook Israël zal uit zichzelf het licht niet zien. Daarvoor moet het onder druk worden gezet. En net als Zuid-Afrika bezit Israël een kapitalistisch georganiseerde economie. Daarin is Israël kwetsbaar dus daarin moet de 40-jarige staat getroffen worden. Alleen massale druk van buitenaf kan Israël wellicht tot rede en vrede dwingen. Zodat tijdens de festiviteiten rond het 50- of 60-jarig bestaan misschien ook het bevriende staatshoofd van het buurland Palestina kan worden uitgenodigd. In dat geval zal ik de Nederlandse delegatie graag uitzwaaien op Schiphol.

RUTGER VAN SANTEN

Opening voor Hongaarse dienstweigeraars?

Half mei organiseerde de Hongarije-werkgroep in Boedapest een seminar over dienstweigeren. Een kleine groep mensen uit verschillende landen praatte twee dagen lang over de problemen rondom het dienstweigeren, de motieven van dienstweigeraars en de positie van het leger in de samenleving. Ter voorbereiding van deze bijeenkomst was Ben Koeleman enkele dagen in Boedapest. Hoe het staat met de mogelijkheid om dienst te weigeren in Hongarije vertelt hij hieronder.

Hongarije wordt algemeen beschouwd als het meest open land in het Oostblok. Een oppervlakke Westeuropese beschouwer zal in Boedapest geen 'cultuurschok' ondergaan. Verhalen over rijen mensen voor winkels waar elementaire levensbehoeften worden verkocht kunnen over

Hongarije niet worden verteld, evenmin is er sprake van grove schendingen van de mensenrechten. Toch betekent dat niet dat Hongarije geen problemen kent. Die problemen zijn er wel degelijk, zowel economische als politieke. Dat via de huidige politieke verhoudingen deze pro-

blemen effectief kunnen worden aangepakt wordt algemeen betwijfeld. Vanuit de oppositie worden dan ook talloze initiatieven genomen op allerlei gebieden. Er zijn brede algemene voorstellen gedaan om de bevolking meer bij de politieke besluitvorming te betrekken, maar ook voorstellen die zich richten op meer concrete problemen, zoals de kwestie van de grote Hongaarse minderheid in Roemenië (Transsylvanie) of de kwestie van de gewetensbezwaarden voor de militaire dienst. Op dit laatste probleem wordt hieronder nader ingegaan.

Hongarije kent een algemene militaire dienstplicht voor mannen. Deze dienstplicht duurt gemiddeld 18 maanden. Jaarlijks weigeren ongeveer 150 mensen deze dienstplicht te vervullen op grond van gewetensbezwaren. Het overgrote

deel van hen formuleert deze bezwaren in godsdienstige termen. Naast ongeveer 40 Jehova's getuigen en ongeveer 30 zgn. Nazareners weigeren nog eens zo'n 70 katholieken militaire dienst. Dienstweigeraars die hun bezwaren in politieke termen formuleren bestaan er nauwelijks. Op dit moment zit één zo'n dienstweigeraar in de gevangenis. Voor de Hongaarse overheid maakt het allemaal weinig uit. Het is de plicht van iedere gezonde Hongaarse jongeman om het vaderland te dienen door het dragen van de wapenen. Omdat het Hongaarse leger slechts bestaat ter handhaving van de vrede is het dragen van wapens dus een daad voor de vrede. Voor wie dat anders ziet, zit er niets anders op dan bijna 3 jaar lang in de gevangenis na te denken over zijn onvaderlandslievende houding. Er bestaat een mogelijkheid het land te dienen door het vervullen van niet-gewapende militaire dienst, maar van deze mogelijkheid maken slechts de Nazareners gebruik.

Openingen

Er lijkt momenteel iets te veranderen in de houding van de Hongaarse overheid tegenover dienstweigeraars. Voor het eerst heeft de Hongaarse katholieke kerk zich in positieve zin uitgelaten over de noodzaak van een regeling voor dienstweigeraars. De aartsbisschop heeft in een gesprek met de minister-president de noodzaak voor een regeling ter sprake gebracht. De regering heeft laten doorschemeren dat er wordt nagedacht over een mogelijke oplossing. Vanuit de oppositie zijn voorstellen die aangeven hoe een regeling er uit zou kunnen zien naar de regering gestuurd. Ook de officiële Hongaarse vredesraad houdt zich momenteel bezig met de dienstweigerkwestie en overlegt daarover met leden van de oppositie.

Een en ander betekent natuurlijk niet dat binnen afzienbare tijd een bevredigende regeling voor dienstweigeraars een feit is. Veel leden van de oppositie zijn bang dat de regering slechts met een oplossing zal komen die ook aanvaardbaar is voor het leger en die zal inhouden dat de regeling die er nu voor de Nazareners bestaat voor iedereen zal gaan gelden, d.w.z. een niet-gewapende militaire dienst. Het leger is bovendien bang dat als er een regeling voor gewetensbezwaarden komt dit de deur zal openzetten voor pacifistische propaganda en oproepen om dienst te weigeren, en dat moet zeker worden voorkomen.

Voor de oppositie is slecht een regeling aanvaardbaar waarbij gekozen kan worden voor een niet-militaire dienstplicht. Zij streeft naar een regeling waarbij iedere dienstplichtige de keuze heeft tussen civiele en militaire dienstplicht. Zo'n keuzemogelijkheid zou in de Hongaarse samenleving gemakkelijk gecreëerd kunnen worden want er zijn talloze maatschappelijke behoeften waar volstrekt onvoldoende in wordt voorzien. Vooral in de volksgezondheid is de nood hoog. Er wordt geschat dat er daar plaats is voor 40.000 arbeidskrachten. De regering lijkt echter vooralsnog bang dat te veel mensen hun keuze in het nadeel van het leger zouden laten uitvallen. Mensen die militaire dienst weigeren zullen er dan ook in de toekomst niet op hoeven te rekenen dat een eventuele alternatieve dienstplicht even lang zal zijn als de militaire dienstplicht.

Voor de oppositie is een bevredigende oplossing van het dienstweigerprobleem echter maar een klein stapje in de richting van de door haar gewenste veranderingen. Vooralsnog verdenkt zij de regering ervan dat ze een gewetensbezwaarde-regeling als een zoethoudertje voor de oppositie gebruiken wil. Zoiets zal

echter niet werken. De problemen van de Hongaarse samenleving zijn daarvoor te groot en de oppositie te breed.

BEN KOELEMAN

Tamas T. is een van de weinige Hongaarse politieke dienstweigeraars. Twee jaar geleden weigerde hij dienst. Hij noemt zich een anarchistisch pacifist en onzegt de Hongaarse staat het recht hem te verplichten de dienstplicht te vervullen omdat de Hongaarse staat niet is gegrondvest op een legitieme basis door het ontbreken van een werkelijke democratie. Na zijn weigering bracht hij anderhalve maand door in de gevangenis, waarna hij door een psychiater ongeschikt werd verklaard voor de militaire dienst. Hij werd uit de gevangenis ontslagen en kreeg een jaar voorwaardelijk. Na dat jaar onderwierp het leger hem aan een tweede onderzoek en verklaarde hem nu wel geschikt voor militaire dienst. Begin dit jaar waard Tamas weer opgeroepen. Op het bureau waar hij zich moest melden om zich te laten registreren verklaarde hij wederom dat hij weigerde de dienstplicht te vervullen. Op de vraag naar zijn motieven verklaarde hij dat 'zijn relatie met het leger niet goed genoeg was'. Men stuurde hem weer naar huis met de mededeling dat er een oproep zou volgen voor een proces. Eind maart was hij nog steeds in afwachting. Een aantal Jehova's getuigen die tegelijk met hem weigerde, heeft intussen al wel te horen gekregen wanneer hun proces is. Intussen gaat Tamas door met het schrijven van poëzie, iets wat hij niet meer zou kunnen als zijn geest zou zijn bevuild door de dienstplicht.

Franse presidentskandidaat Pierre Juquin: 'Wij zijn bezig een huis te bouwen'

Mitterand is weer voor 7 jaar president van Frankrijk, maar opmerkelijk was de deelname van Pierre Juquin aan de eerste ronde. Anarchistische punkers stemde voor het eerst in hun leven, omdat Pierre Juquin de enige presidentskandidaat was die zich duidelijk tegen het racisme uitsprak. Ook de doorgewinterde trotskistenleider stemde Alain Krivine op hem. Vernieuwingsgezinde communisten en progressieve Groenen schaarde hij eveneens achter zijn banier. Bevrijding zocht in Parijs deze opmerkelijke man op, die meer dan dertig jaar lid was van de communistische partij van Frankrijk en in die partij lange tijd topfuncties bekleedde. Nu was hij de kandidaat van de 'onafhankelijk links', en haalde in de eerste ronde ca. 3% van de stemmen, wat hij in dit interview, dat vóór de verkiezingen werd gehouden als een belangrijk resultaat bestempelt.

De Franse politieke landkaart is momenteel niet gunstig voor links. De communistische partij, die aan het eind van de jaren zeventig abrupt haar eurocommunistische vernieuwingsproces afbrak, is geen schim meer van haar verleden. In de jaren zestig en zeventig wist zij zich verzekerd van de steun van zo'n twintig procent van het Franse electoraat. Daarna kwam de partij in een vrije val. De bodem is nog niet bereikt, maar komt wel in zicht. In de eerste ronde behaalde de communistische presidentskandidaat Lajoie op een povere zes procent.

De Franse Groenen zijn er niet in geslaagd om het ontstane politiek vacuüm links van de PS te vullen. Bij de euroverkiezingen in 1979 en 1984 behaalden zij 4.4 en 3.4% van de stemmen. Hun presidenstkandidaat Waechter bleef rond twee procent van de stemmen steken. Het politieke programma van de Franse Groenen is bijna identiek aan dat van Juquin, maar hun opstelling is

sectarisch. Hun motto is 'wij zijn niet links, niet recht, maar groen.'

Vorig jaar ging de Franse variant van wat in Nederland enige jaren geleden de Linkse Doorbraak heette van start. Onder de naam Arc-en-Ciel (= Regenboog) deed een aantal progressieve mensen een appèl om tot samenwerking en inhoudelijke vernieuwing te komen. De PSU, zusterpartij van de PSP stelde zich achter dit initiatief op. De Franse Groenen, wezen met tweederde meerderheid dit initiatief af, maar vooraanstaande Groenen deden toch mee. Arc-en-Ciel heeft besloten niet met een eigen kandidaat voor de presidentsverkiezingen te komen, maar zich ook niet voor Juquin of Wachter uit te spreken. In de praktijk deden velen, die de doelstellingen van Arc-en-Ciel onderschrijven, mee met de campagne van Juquin.

Vorig jaar werden de vernieuwers, in de PCF aan de kant gezet. In februari 1987 publiceerden zij

Pierre Juquin

FOTO: ANP

hun Manifest en in juni 1987 verliet de bekendste vernieuwer – Pierre Juquin – het Centraal Comité van de PCF. In november 1987 presenteerde hij zich als onafhankelijk kandidaat voor de presidentsverkiezingen.

Juquins campagne is breder dan die van Arc-en-Ciel. Ten eerste zijn er natuurlijk de communistische vernieuwers die mee zijn gegaan, maar ook de trotskistische LCR steunt zijn kandidatuur. Als enige progressieve kandidaat riep hij zijn kiezers op om in de tweede ronde van de presidentsverkiezingen op acht mee Mitterand te steunen.

Communisme

Bevrijding: Om kandidaat te zijn voor de presidentsverkiezingen heeft u de PCF verlaten, maar u noemt uzelf nog steeds communist. Dat is niet makkelijk te begrijpen.

Juquin: 'Ik deel nog steeds de communistische

visie. Voor mij is communisme het streven naar een fundamentele maatschappijverandering in de richting van een samenleving, waar de vrijheid van het individu voorwaarde is voor de vrijheid van allen; een egalitaire maatschappij waar de waarden van solidariteit domineren. Ook omvat het het streven naar een maatschappij zonder wapens en zonder oorlog, een gedemilitariseerde maatschappij. Een derde belangrijk punt is dat het een maatschappij moet zijn waaruit de staat zich langzaam terugtrekt. Ook zullen in die maatschappij de machtsverhoudingen anders zijn dan in de afgelopen honderd jaar, alle vormen van economische uitbuiting zullen uitgebannen zijn.

Voor mij is het communisme een humanistische visie. Aangezien de problemen van deze tijd extreem zijn, zijn er extreme oplossingen nodig om te breken met de huidige sociale verhoudingen. Er zijn mensen die dat geen communisme noemen. Zij verstaan onder communisme de regimes in Oost-Europa en datgene wat het merendeel van de communistische partijen in West-Europa eronder verstaat. Het is zeer negatief dat het communisme louter met deze twee gegevens in verband wordt gebracht. Ik denk dat het kapitalisme, dat een ernstige crisis doormaakt, profiteert van de moeilijke geschiedenis van het communisme, van het bestaan van Oost-Europa en het merendeel van de communistische partijen in het Westen, die het communisme en afschrikwekkend gezicht geven. Dat is een enorme hindernis voor de sociale strijd en voor maatschappijverandering'.

Rood en groen

Bevrijding: In andere landen typeren allianties (bijvoorbeeld het Groen Progressief Akkoord in Nederland) of stromingen (bijvoorbeeld Die Grünen) zich als rood-groen, als socialistisch-groen. Zou u zichzelf ook als zodanig typeren? En daarop aansluitend: hoe groot is de plaats voor groen in de beweging rond Perre Juquin?

Juquin: 'Allereerst: de kleuren van onze campagne zijn groen en rood. Dat is niet toevallig, want de groene stroming is voor ons zeer belangrijk. Maar aan de andere kant moet worden gesignaleerd dat bepaalde groene stromingen in Europa er niet in geslaagd zijn aansluiting te vinden bij de linkse beweging. Onze kans ligt in het feit dat de beweging rond mijn kandidatuur, die geworteld is in verschillende delen van de linkse beweging,

nauwe verbindingen heeft met een deel van de Groene en alternatieve beweging. Talrijke Groene en alternatieve mensen maken deel uit van de ondersteuningsgroep. Milieu is reeds belangrijk in onze campagne en zal steeds belangrijker worden.

Wij zijn bezig een huis te bouwen. Een huis waarvan de deur altijd open staat. Velen van verschillende richtingen werken al mee, anderen komen na de presidentsverkiezingen en nog weer anderen later. Het doel is een federatie van zeer verschillende convergerende bewegingen: communisten, socialisten, alternatieven, Groenen, PSU en extreem-links (de trotskisten van Alain Krivine). Er zijn reeds honderdvijftig plaatselijke comité's rond mijn kandidatuur waaraan 20.000 mensen meedoen. De helft van die mensen heeft nog nooit van een politieke organisatie deel uitgemaakt. Zij bestaat uit verschillende generaties, maar de gemiddelde leeftijd is erg laag'.

Bevrijding: U heeft een helder politiek programma: voor de ontmanteling van de Franse kernmacht Force de Frappe, voor de sluiting van de vele Franse kerncentrales, voor de verbetering van de positie van de immigranten tot en met stemrecht op nationaal niveau, voor quoteringsregelingen voor vrouwen. Als politiek contragewicht natuurlijk wel aardig, maar riskeert u niet een splinterpartij van maximaal drie procent te worden. Tenslotte kwam de PSU in haar gloriejaren ook niet veel verder. Of ziet u mogelijkheden om tot een formatie uit te groeien met een reëel politiek gewicht van laten we zeggen minimaal tien procent van de stemmen?

Juquin: 'Zeker bestaat er zo'n mogelijkheid, maar we zijn natuurlijk niet zeker dat we zullen slagen. De beweging die zich ontwikkelt is al veel groter dan ik voor mogelijk had gehouden. Voor de politiek geïnteresseerde Nederlanders is het goed te bedenken dat de presidentsverkiezingen een bijzonder soort verkiezingen zijn en dat drie procent een belangrijk resultaat is. Zo'n percentage staat voor een politieke stroming en is gelijk aan 1 miljoen stemmen. Méér dan drie procent betekent een resultaat van historische waarde. Wij zullen met onze beweging present zijn bij alle volgende verkiezingen: de lokale en regionale verkiezingen in het voorjaar van 1989 en de Europese verkiezingen in juni 1989. We doen ons best om onze lijsten te verbreden. Wij staan opven voor andere richtingen. Wij zien de PS niet als de vijand en de Groenen evenmin. Wij willen dat deze laatsten óók meedoen en hun visie en

politieke cultuur meenemen. We willen een verenigde pluralistische beweging, omdat we een belangrijke politieke stroming willen worden. Op 1 februari werd ik tweeënehalf uur ondervraagd voor het tweede Franse televisienet. Een kleine opiniepeiling onder de kijkers leverde op dat maar liefst tweeënvijftig procent van hen vond dat Juquin een maatschappelijke stroming vertegenwoordigt, die anders is dan alle andere politieke stromingen in Frankrijk'.

Levenshouding

Bevrijding: Als we naar andere landen in West-Europa kijken, dan wordt vaak de aandacht getrokken door de West-Duitse Groenen. Maar vindt u de ervaringen van de Deense volkssocialistische partij SF die bij de laatste verkiezingen vijftien procent behaalde niet belangwekkender?

Juquin: 'Ik beschouw de ervaringen van Die Grünen als zeer belangrijk. Want zij zijn erin geslaagd om fundamentele maatschappelijke kwesties te politiseren. Zij hebben voor een deel van de West-Duitse maatschappij de hokjesgeest en de mentaliteit veranderd. Politiek is niet alleen politieke debatten, maar ook een levenshouding. Er is in West-Duitsland nu een groep van twee à drie miljoen mensen, die in hun leven tegenover Turken, kinderen en de natuur een positieve houding aanneemt. Ik volg hun ervaringen hartstochtelijk.

De SF ken ik minder goed dan Die Grünen, maar ik zal na 24 april ervaringen bestuderen. De West-Duitse Groenen zijn een typisch produkt van de Duitse cultuur, die aansluit bij een specifieke politieke situatie. Zij hebben veel aantrekkelijke punten. Hun grote manco is dat zij, hoewel dat niet hun schuld is, er tot nu toe niet in zijn geslaagd goede contacten op te bouwen met de vakbeweging'.

Bevrijding: Hoe staat het met de deelname aan de nationale verkiezingen?

Juquin: 'Ik schat in dat de president van Frankrijk een man van links blijft, Mitterand dus, dat hij dan het parlement van ontbinden en dat er aansluitend nationale verkiezingen zullen plaats vinden. Aan die verkiezingen zullen wij deelnemen. Wij zijn nu reeds een bestaande politieke kracht. We nemen ook deel aan de sociale strijd, de vrouwenstrijd, de pacifistische strijd, de ecologische strijd en niet te vergeten de anti-racistische strijd. Daarom zullen we ook op het nationaal niveau present zijn'.

ALEXANDER DE ROO

De Grote Illusie

Nu de strijd om de kruisraketten gestreden is komen de publicaties over de vredesbeweging in de afgelopen tien jaar los. I.D. Verkuil behandelt in 'De Grote Illusie, De Nederlandse vredesbeweging na 1945' ook voornamelijk die periode. In kort bestek wordt een overzicht gegeven van de ontwikkelingen in de vredesbeweging vanaf het einde van de Eerste (!) Wereldoorlog. Dit overzicht biedt niets nieuws, het voegt niets toe aan wat al geschreven is over deze periode. Daarnaast blijft onduidelijk waarom een uitgebreid hoofdstuk over de teloorgang van de Vereniging Nederland-Indonesië is opgenomen.

De schrijver schijnt zich ook niet zo zeer bekommerd te hebben om het geven van een gedegen analyse als wel om het naar voren brengen van een zéér eigen visie op de rol van de vredesbeweging in de afgelopen tien jaar. Als enige functie van de vredesbeweging ziet Verkuil het verkrijgen van invloed op 'degenen die politieke verantwoordelijkheid dragen'. Tot 1977 was van enige invloed slechts sprake in het geval van het protest tegen de oorlog in Vietnam. Verkuil laat niet na er steeds weer op te wijzen hoe klein en

machteloos de vredesbeweging in de eerste dertig jaar na de oorlog wel niet was. Vervolgens wil hij in een vrij ondoorzichtig betoog aantonen dat ook na 1977 de vredesbeweging niet in staat was de politiek te beïnvloeden, en dat dat bovendien haar eigen schuld was. De vredesbeweging, en dan vooral het IKV, maakte voortdurend de foute strategische keuzes, waardoor ze het CDA van zich vervreemde.

De grote illusie was de hoop in 1983 dat de plaatsing van kruisraketten tegen te houden viel door de kracht van de vredesbeweging. In een 'collectieve roes' had de vredesbeweging geen oog gehad voor de factoren die onafwendbaar leidden tot het definitieve plaatsingsbesluit. Erger nog, het was de vredesbeweging (het IKV) zelf, die daar mede voor verantwoordelijk was. Het IKV had na de Nederlandse instemming met het NAVO-Dubbelbesluit eind 1979 de vredesstrijd gepolariseerd door de eigenmachtige wijze waarop de vredesdemonstratie van 1981 georganiseerd was. De gehanteerde leuzen vervreemden van het CDA definitief van de vredesbeweging, waarmee een plaatsingsbesluit dus alleen maar dichterbij kwam. Een vergelijkbare redenering hanteert Verkuil ten aanzien van het succesvolle verzet tegen de neutronenbom. Het leidde tot de angst dat de VS Europa in de steek zou laten. Dat zou vervolgens de voornaamste

drijfveer geweest zijn achter het moderniseringsbesluit van 1979, wat weer leidde tot de plaatsing van middellange afstands-raketten. Dat regering en NAVO de bewapening willens en wetens steeds verder opvoeren is in Verkuils visie een gegeven, Lubbers kon het ook niet helpen en Mient Jan Faber had beter moeten weten.

In deze visie is uiteraard nauwelijks plaats voor de radicale vredesbeweging in de afgelopen tien jaar. Radicale geluiden van LONK en BIVAK worden afgedaan als 'desperaat', enig begrip voor achterliggende analyses en beweegredenen ontbreekt.

Een visie die op geen enkel moment overtuigt. Het betoog wordt verder ontsierd door slordigheidjes, en door een soort gewild-populaire stijl. In een overigens goede beschrijving van Stop de N-Bom als CPN-mantelorganisatie is de actievoerster natuurlijk een macrameënd huisvrouwje. Het pacifisme van de PSP is in de jaren zeventig verwaterd, en Sinie Strikwerda is 'braaf'.

Achterin het boekje staat een aantal kritische bibliografische aantekeningen betreffende literatuur over de Nederlandse vredesbewegingen. Ik ben bang dat 'De Grote Illusie' er in een dergelijk lijstje niet te best af zou komen.

DIRK JAN WOLFFRAM

Samenwerking over de grenzen heen

Op 7 en 8 mei jl. vond in Amsterdam de vierde jaarlijkse conferentie plaats van Westeuropese groen-linkse partijen. Deelnemers waren de Duitse Grünen, de Noorse SV, het Belgische Agalev en de GRAEL-fractie uit het Europese Parlement. Voor het eerst nam vanuit Nederland niet alleen de PSP deel maar het gehele Groen Progressief Akkoord (GPA), het Europese samenwerkingsverband van CPN, Groene Partij Nederland, PPR en PSP. Vanwege de verkiezingen twee dagen later kon de Deense SF helaas niet aanwezig zijn.

Onderwerp van bespreking waren de vervuiling van de Noordzee en de ontwikkeling van de nucleaire en conventionele bewapening.

FOTO: HAPE SMEELE

Deelnemers aan de conferentie van Europese zusterpartijen, 7 en 8 mei jl. te Amsterdam. Reinhard Kaiser (links) en Charlotte Garbe (rechts) beide lid van de Grünen-fractie

Zaterdagmorgen werd de conferentie geopend door Joosje Lakmaker, fractie-assistente van de Tweede-Kamerfractie, die alle deelnemers van harte welkom heette in De Populier. Onder voorzitterschap van Chris Huinder werd vervolgens door Johan Vijfvinkel van de Werkgroep Noordzee de spits afgebeten met een inleiding over de diverse aspecten van de vervuiling van de Noordzee. Door Teo Wams van Friends of the Earth werd dit verhaal aangevuld met een aantal verhelderende opmerkingen over de algehele afvalproblematiek.

Daarna ontspan zich een geanimeerde discussie tussen de milieudeskundigen van de diverse partijen. Centraal daarbij stonden de besluiten van de Tweede Ministeriële Conferentie over de Vervuiling van de Noordzee, november 1987 gehouden in Londen. Overeen gekomen werd dat de partijen hun respectievelijke regeringen gaan verzoeken op zo kort mogelijke termijn duidelijkheid te verschaffen welke gevaarlijke stoffen nu precies bedoeld worden in de Londen- verklaring. Daarin is namelijk sprake van een groot aantal stoffen dat zo schadelijk is voor het milieu dat een reductie met 50% nodig is. Volstrekt onduidelijk tot nu toe is echter welke stoffen nu precies bedoeld worden. Een zelfde onduidelijkheid geldt voor de zinsnede in de verklaring over bestrijding van de vervuiling met alle technisch mogelijke middelen 'voorzover economisch mogelijk'. Alle partijen in Amsterdam waren bang dat deze laatste voorwaarde een ontspanningsmogelijkheid biedt om niet de meest geavanceerde technologie in te zetten. Afsproken werd bij de regeringen te blijven aandringen op het gebruik van de beste beschikbare middelen bij de bestrijding van vervuiling van de Noordzee. Volgens de delegaties zou daarbij voorop moeten staan de aanpak van chloorchemicaliën. Aandachtspunt blijft ook de stimulering van het vervangen van schadelijke chemische stoffen (bijvoorbeeld PVC) door de introductie van alternatieve producten en productieprocessen).

Modernisering versus denuclearisering

In het middagedeelte opende defensiedeskundige en VPRO-journalist Rob de Wijk de discussie met een provocerende inleiding over de te verwachten ontwikkeling van de nucleaire en conventionele bewapening in West-Europa. In tegenstelling tot de inleider waren de aanwezigen

weinig gelukkig met de pogingen om te komen tot een Europese pijler binnen de NAVO. Dit streven uit zich o.a. in het revitaliseren van de West Europese Unie (WEU) en de totstandkoming van een Frans-Duitse militaire samenwerking, bijvoorbeeld uitmondend in de vorming van een geïntegreerde Frans-Duitse brigade vanaf 1 oktober 1988. Met name de Grünen verzetten zich heftig tegen deze ontwikkelingen. Acties van de Duitse en Franse vredesbewegingen zullen door de andere partijen zo veel mogelijk ondersteund worden.

Enthousiasme was er wel voor de resolutie van de SF die in het Deense parlement werd aangenomen over de toegang van oorlogsschepen met kernwapens aan boord tot Deense havens. Deze motie was aanleiding tot het aftreden van het kabinet en vervroegde verkiezingen. De SV probeert in Noorwegen hetzelfde te doen. Tevens werd steun uitgesproken voor het initiatief van de Grünen om een artikel in de Duitse grondwet op te nemen dat elke nucleaire rol voor Duitsland verbiedt.

Afgesproken werd tenslotte dat alle partijen elkaar op de hoogte zullen houden van de standpunten van hun respectievelijke regeringen met betrekking tot de modernisering van de nucleaire artillerie, de Lance en de F-16.

Informatie en inspiratie

Zondag werden al deze goede voornemens en afspraken nog eens meer gedetailleerd doorgenomen en gegoten in een verklaring voor de pers. Net als vorige conferenties bleek ook nu weer deze bijeenkomst voor de aanwezigen te fungeren als bron van zowel veel nieuwe informatie als de bij tijd en wijle broodnodige inspiratie. Op bescheiden schaal probeert radicaal-links op deze manier antwoord te geven op de steeds grotere behoefte aan Europese samenwerking, ook van linkse partijen.

Alle besproken problemen en ontwikkelingen kunnen alleen daadwerkelijk aangepakt worden als dat gebeurt in meerdere landen tegelijkertijd. Op papier is dat door alle linkse partijen altijd ruitelijk erkend, in de praktijk bleek dat vaak veel moeilijker. Deze conferenties kunnen niet meer zijn dan een begin. Als de aanvang echter ook iets zegt over de afloop, dan kunnen we de linkse samenwerking op Europees niveau met het nodige vertrouwen tegemoet zien.

JOOST LAGENDIJK

COLUMN

Lou for President (?)

Als geboren en gepaplepelde voorstander van de republiek en evenzo getogen en ingegoten opponent van de erfelijke monarchie bekruipten je bij tijd en wijle toch twijfels.

Zoals laatst toen het ging over de jaren zestig. De weekbladen en de bijlagen stonden bol van die grootse periode uit de recente geschiedenis. De ene na de andere sociologische beschouwing was er aan gewijd en wat me opviel was vooral dat ik kennelijk toch heel wat gemist had.

Hoewel ze bij mij thuis voortdurend roepen dat pappie is blijven hangen in de sixties omdat ik nog wel eens een plaat van Bob Dylan koop en pertinent weiger gel in m'n haren te smeren, ontdekte ik nu dat ik toendertijd allerlei dingen had meegemaakt die eigenlijk helemaal niet gebeurd waren. Zo waren de tijden in het geheel niet anti-autoritair en democratisch – beweerde een hooggeleerde – en ook de vrije sex en zo had nooit bestaan.

En ik maar denken dat ik het toen door middel van veel oefenen geleerd heb.

Ook in die jaren was ik reeds hartstochtelijk de republiek toegedaan maar het is me ontgaan dat als er toen kennelijk verkiezingen voor een president waren gehouden, het pleit beslist had moeten worden worden tussen Joseph Luns en Willem Duys.

Nou, mooi dat ik niet was gaan stemmen.

In hetzelfde berichtje waarin bovenstaande relevante informatie tot me kwam stond dat Prof. Dr. Lou de Jong nu een goede kans zou maken op het hoogste ambt in de republiek.

Deze 'erudiete' en 'bescheiden' man geniet kennelijk een grote populariteit onder zijn volk.

Alleen het vooruitzicht al lijkt me ruim voldoende om voorlopig nog even door te gaan met Trix en Claus.

Opmerkelijk is ondertussen wel dat het goede vaderland een consequente voorkeur aan de dag legt voor de verkeerde mensen.

Luns en Duys zijn bekend maar nou De Jong weer. Dat is een man die juist niet bescheiden is – integendeel – en erudiet is ook niet het juiste woord. Want hoe kun je dan de geschiedenis van de tweede wereldoorlog in dertig banden beschrijven als een slecht jongensboek met alleen maar 'goeden' en alleen maar 'kwaden'. Van een alledaagse context heeft de man kennelijk nooit gehoord. En dan de 'zorgvuldige' manier waarop hij met mensen omgaat. Vraag dat maar eens aan collegae die ooit met hem van mening verschilden of aan Willem Aantjes.

Nee als het dan een populaire veelschrijver moet worden – for president – geef mij dan maar A. of P. Nowee. Die schreef toch ook zo'n 60 delen Arendsoog. En dat was tenminste nog spannend.

Maar die man hebben ze bij mijn weten zelfs nog nooit een lintje aangeboden. Laat staan dat ie een persconferentie moest geven om er een te weigeren.

RUTGER VAN SANTEN

EG knaagt aan het Nederlandse omroepbestel

De realisering van de interne EG-markt in 1992 heeft behalve economische gevolgen ook gevolgen voor de media. In de EG is een media-richtlijn in voorbereiding die het vrij unieke Nederlandse omroepbestel zeker zal beïnvloeden. Daarnaast zijn er de technologische ontwikkelingen en de toenemende Amerikanisering van de media die ons bestel ook op de proef stellen. De vraag dringt zich dan ook op of ons omroepbestel wel levensvatbaar blijft in de snel veranderende wereld van de media.

Het Nederlandse omroepbestel is een typisch produkt van de verzuiling. In de tijd dat religieuze en levensbeschouwelijke zuilen Nederland domineerden, ontstonden ook de zuil-gebonden (radio) omroepen, KRO, NCRV, VPRO en VARA. We spreken dan over de jaren twintig van deze eeuw. Hoewel de AVRO in dezelfde periode is opgericht, speelt de verzuiling bij die omroep een minder sterke rol. In de jaren zestig en zeventig komen daar twee omroepen bij die niet in dat zuilenstelsel passen, TROS en Veronica. Deze omroepen richten zich op een massapubliek en worden daarbij niet gehinderd door het uitdragen van een religieuze – of levensbeschouwelijke visie. Hoewel de ontzuiling van de samenleving voor KRO, NCRV, VPRO en VARA betekenen dat ook zij zich op een groter publiek moeten richten, beschikken wij in Nederland toch nog over een vrij uniek stelsel. Nederland kent de geprofileerde omroepen, AVRO, VPRO, KRO, NCRV en sinds 1970 EO, een nationale omroep (de NOS) en drie 'commerciële' omroepen, waartoe niet alleen TROS en Veronica maar ook de AVRO gerekend moet worden. Deze omroepen werken officieel geen van allen op commerciële basis. Zij verkrijgen hun inkomsten uit twee structurele bronnen. Voor het grootste deel zijn dat de omroepbijdragen, per jaar zo'n 650 miljoen gulden, het resterende bedrag komt uit de STER-reclame. De Stichting Ether Reclame is aan het eind van de jaren zestig gestart en zorgt voor 350 miljoen gulden aan inkomsten per jaar. Naast deze structurele inkomsten ontvangen de omroepen nog geld door sponsoring en verkoop van de omroepbladen.

Mediawet

Sinds het begin van dit jaar is er een nieuwe mediawet van kracht. Hierin blijft een behoorlijke plaats bestaan voor de 'zuilen-omroepen', maar wordt de deur naar een gemengd bestel van publieke en commerciële omroepen opengezet. Omroepen kunnen namelijk als zij tenminste één bondgenoot vinden op commerciële basis gaan werken. Maar dan verliezen zij na anderhalf jaar wel het recht op bijdragen uit de omroep. Voorts wordt de STER-reclame uitgebreid door de invoering van zogenaamde 'zwevende blokken'. De NOS is gesplitst in een facilitair bedrijf, het Nederlandse Omroepproductie Bedrijf (NOB), een Commissariaat voor de media (dat vooral toeziet op de naleving van de wet en de zendtijd verdeling) en de NOS (Nederlandse Omroepprogramma Stichting). De omroepen zijn voorlopig verplicht om 75% van de benodigde faciliteiten voor het vervaardigen van programma's te betrekken bij het NOB. Verder heeft Nederland er door de mediawet een derde net bij. Op Nederland 1 zenden KRO, NCRV en VARA uit, terwijl AVRO, TROS en Veronica Ne-

derland 2 vullen. VPRO en EO zijn per toerbeurt op deze netten te bezichtigen. Op Nederland 3 zitten de NOS en enkele kleine zendgemachtigden.

Bedreigingen

De Nederlandse omroepstructuur wordt echter door verschillende ontwikkelingen bedreigd. Om te beginnen is er de afnemende verzuiling in Nederland. Was het tot in de jaren vijftig zo dat een katholiek lid was van de KRO en een socialist lid van de VARA, tegenwoordig is er van die vanzelfsprekendheid niet zo veel meer over. Dan zijn er de technologische innovaties. Deze ontwikkelingen gaan zo snel dat het binnenkort voor iedere Nederlander betaalbaar wordt om door middel van een schotelantenne via de satelliet programma's van 'all-over-the-world' te bekijken. Bescherming van het eigen bestel tegen meer reclame en commercie van buitenaf lijkt dan dus weinig zin meer te hebben. Een derde bedreiging wordt gevormd door de toevloed van Amerikaanse productie's. Doordat Amerikaanse filmproducenten voor een grote markt produceren kunnen die productie's, nadat zijn hun geld in de VS hebben opgebracht, voor een appel en een ei aan Europese omroepen worden verkocht. Over het algemeen blinken deze programma's niet uit door hun kwaliteit. Tenslotte is er de EG-mediarijchtlijn. Men wil daar als reactie op de technologische ontwikkelingen en de concurrentie van de VS het Europese mediabeleid harmoniseren. De richtlijn waaraan nu gesleuteld wordt heeft aanzienlijke gevolgen voor ons land. De reclame zal verdrievoudigen van 5 naar 15% procent per dag, reclame hoeft niet meer in blokken te worden uitgezonden, dat kan dus ook tijdens programma's plaatsvinden. Mocht Nederland vasthouden aan z'n 5% dan kan men, volgens deze in de maak zijnde richtlijn, ons land eenvoudigweg via de lidstaat met de minst strenge regels bewerken. Verder wordt openlijke sponsoring van programma's mogelijk, iets wat nu in Nederland niet is toegestaan.

Conventie

Parallel met het opstellen van een richtlijn is men in de Raad van Europa, een organisatie die uit 23 Europese democratische staten bestaat, bezig met het formuleren van een media-conventie. Ook Nederland neemt daaraan deel en geeft zelfs de voorkeur aan die conventie boven de EG-richtlijn. De conventie gaat voor een groot deel dezelfde kant uit als de richtlijn, ook daar wil men bij voorbeeld 15% reclame per dag mogelijk maken, maar is minder bindend. Of, zoals WVC-specialist Overste het uitdrukt 'de conventie regelt een aantal onderwerpen. Ze geeft de buitenlijven van het voetbalveld aan, daar mag je niet

overheen. Wat je daarbinnen doet moet je zelf weten. De EG zegt ook nog: daar moet het doel staan, zo wordt het elftal opgesteld en dat zijn de spelregels'.

Gelet op de nationale speelruimte die de conventie wil bieden vraag je je af, of de omroeppolitiek in de West-Europese landen dan zo verschillend is. Nederland is in ieder geval vrijwel uniek met zijn geprofileerde omroepen. Even uniek is Luxemburg, dat met zijn commerciële omroep Radio Télé Luxembourg (RTL) geld wil verdienen. RTL moet twintig procent van de 's lands handelsbalans gaan uitmaken en via de kabel heel Europa bestrijken. Engeland en Frankrijk kennen een zogenaamd duaal bestel, waarbij een publieke – en een commerciële omroep naast elkaar bestaan. In Frankrijk zijn dat respectievelijk TF1 en Antenne 2, in Engeland de BBC en ITV. Terwijl in de Bondsrepubliek twee publieke omroepen actief zijn, ARD en ZDF.

Discussie

Richtlijn of conventie, het Nederlandse omroepbestel lijkt onder druk te staan en de discussie over hoe het nu verder moet leeft op. Over de toekomst van de Nederlandse omroepen in Europees perspectief debatteerde op 23 april de PvdA. In een speciale uitgave van de PvdA-Eurokrant kwamen verschillende opvattingen aan bod. Marcel van Dam, voorzitter van de VARA, vindt dat het huidige bestel gehandhaafd kan blijven. Volgens hem worden de financiële

vervolg op pag. 10

Een stukje media-geschiedenis: studio Irene in Bussum, vanwaar in het begin van de jaren '50 de TV-uitzendingen begonnen. Het voormalige kerkje is door de omroepen al lang geleden ingeruild voor het grote NOS-complex ('Fort NOS') in Hilversum. In Bussum wordt al jaren lang strijd gevoerd tussen voorstander van behoud (waaronder de PSP, delen van de VVD en bewakers van sociaal-culturele erfgoederen) en voorstander van sloop (CDA & VVD). Na aanvankelijke winst voor de behoudzuchtigen zijn nu de slopers aan de winnende hand.

mogelijkheden van een commerciële omroep sterk overdreven. Bovendien betekent meer commercie in omroepeland, minder reclame-inkomsten voor de schrijvende media. Ook constateert hij dat de kijkdichtheid van de commerciële zenders Super Channel en Sky Channel vrij klein is. Van Dam verzet zich verder tegen de invoering van een duaal bestel. Volgens hem gaan deze omroepen dan om de gunst van de kijker strijden, wat leidt tot minder kwaliteit op de buis en meer zendtijd. Joop van den Ende, onder andere producent van programma's als de Soundmix Show, pleitte op 23 april juist wel voor de invoering van een duaal bestel. Commerciële televisie leidt naar zijn zeggen tot een aanzienlijke stijging van het Nederlandse reclamebudget, waarvan ook de schrijvende pers profiteert. Dit leidt tot meer inkomsten, waardoor de omroepbijdrage gehalveerd kan worden en het programma-aanbod kwalitatief zal verbeteren. D'66 ziet veel meer in een triaal bestel. Hierbij komen er net als op dit moment drie TV-netten. Eén voor de geprofileerde omroepen, één net dat een algemeen en breed programma levert (hierop zendt de NOS uit) en één voor de commerciële omroepen. De eerste twee netten worden hoofdzakelijk betaald uit de omroepbijdragen, daarnaast wordt op die netten op beperkte schaal ook STER-reclame uitgezonden. Het commerciële net wordt volledig uit reclame-inkomsten betaald. Daarbij is men alleen gebonden aan de Europese regels. De VVD, althans zijn Europarlementariër Gijs de Vries, lijkt zeer gecharmeerd te zijn van de TV zonder grenzen, zoals de EG-richtlijn ongeveer beoogt, waarbij de commerciële omroep volop de gelegenheid krijgt om zich te ontplooiën. De PPR meldt, bij monde van haar fractie-medewerker in de Tweede Kamer Hein Albeda, dat zij Minister Brinkman steunt. Albeda vindt het juist belangrijk om 'het Nederlandse bestel te beschermen en te versterken tegen meer Amerikaanse producties'. Ook ziet Albeda weinig in commerciële omroep, hij denkt dat 'commerciële omroep in ons land niet

haalbaar is, daarvoor is ons taalgebied te klein'. Wel ziet de PPR iets in reclame voor regionale- en lokale omroepen.

Schromelijk overdreven

Een paar telefoontjes met mensen uit de omroepwereld leveren nog meer nieuwe gezichtspunten op over de toekomst van ons bestel. Gijs Stappershoef, gepensionneerd televisiemaker, voorheen in dienst bij de VARA, NTS en NOS, is niet erg onder de indruk van de bedreigingen van ons bestel. 'Uit onderzoek blijkt dat 90 tot 95% van de Nederlanders naar binnenlandse programma's kijken', dat via de satelliet dus in de nabije toekomst commerciële TV veelvuldig bekeken zal worden acht hij schromelijk overdreven. Tegen meer reclame in de ether heeft hij op zich geen bezwaar, 'als het maar niet in programma's gebeurt'. Maar belangrijker vindt hij het om reclame op de regionale- en lokale omroep mogelijk te maken, 'nu gaat daar alle reclamegeld naar de piraten'. Het meest geïrriteerd is Stappershoef over het beperkte kader waarbinnen de discussie plaatsvindt. Het omroepbeleid kun je volgens hem niet bekijken zonder daar aspecten als cultuurpolitiek en de toenemende vrije tijd bij te betrekken.

Maurice Koopman, voormalig hoofd televisie bij de VARA, is een andere mening toegedaan. Hij constateert dat de 'laatste principiële bezwaren tegen commerciële TV verdwenen zijn, er zijn hooguit nog praktische bezwaren'. Het is de VARA die momenteel het sterkst haar oren naar de commercie laat hangen, 'in haar nota 'Vitaal bestel' pleit ze voor een verdrievoudiging van de reclame en voor reclame in programma's'. Met betrekking tot die praktische bezwaren gaat het volgens Koopman vooral om de vraag hoe je commercie zo kunt gebruiken dat je er zelf maximaal van profiteert en er zo min mogelijk geld naar het buitenland vloeit. Koopman ziet geleidelijk een duaal omroepbestel ontstaan, waarbij hij voorspelt dat 'de geprofileerde omroepen onder-

gebracht worden in de NOS, zodat er naast een commerciële omroep een publieke omroep komt'. Hij denkt wel dat er voldoende mogelijkheden zijn voor een commerciële zender. Volgens Koopman 'hangt er nog zo'n 350.000 gulden boven de markt, gevoegd bij de 350.000 gulden aan STER-inkomsten moet dat voldoende zijn'.

Selectiviteit

De discussie volgend raak je bijna het spoor bijster. Is het Nederlandse bestel nu ten dode opgeschreven of valt het allemaal wel mee. Feitelijk bezien kun je in ieder geval het volgende vaststellen. Als de Europese mediarichtlijn er komt, betekent dit meer reclame op de Nederlandse buis en kunnen buitenlandse commerciële zenders vrijelijk hun programma's in Nederland uitzenden. Verder zorgt de techniek er voor dat binnen niet al te lange tijd er voor een ieder een betaalbare schotelantenne kan komen. Volgens mij betekent dit echter niet, dat daarmee het Nederlandse bestel met uitsterven bedreigd wordt. Wat in de discussie namelijk wat op de achtergrond blijft is de selectiviteit van de ontvanger, van u en mij dus. Bevalt een programma niet dan bestaat er nog altijd de mogelijkheid om de knop om te draaien. Vrij veel mensen lijken dit trouwens te doen. Zelfs het populairste programma van Nederland, Medisch Centrum West (van de TROS) behaalt niet meer dan een kijkdichtheid van 30%. Hierbij zijn alle Nederlanders vanaf zes jaar meegeteld. Gevoegd bij de geringe belangstelling voor commerciële stations als Sky Channel en het beperkte Nederlandse taalgebied, vraag ik mij af of er nu wel zo'n enorme markt is weggelegd voor commerciële zenders. Waar ik wel bevreesd voor ben is dat goede educatieve -en culturele programma's steeds minder op de buis te bezichtigen zijn. Terwijl TV natuurlijk meer is dan Medisch Centrum West.

JAN-WILLEM VOS

Uit het partijbestuur

Wegens afwezigheid van de secretaris trof u in het vorige nummer van Bevrijding geen informatie aan. Ditmaal daarom een wat uitgebreidere verslaggeving uit het partijbestuur. In het vorige nummer van Bevrijding stond een artikel van Leo Platvoet over de ontwikkelingen rond de vervanging van Andrée van Es. Alhoewel ieder dus daarmee op de hoogte is gesteld, zet ik hieronder de belangrijkste gebeurtenissen respectievelijke besluiten, vanaf april, nogmaals op een rijtje. Op 2 april besluit het partijbestuur een commissie in te stellen met een zeer korte werkduur, die opnieuw zou moeten proberen Titia Bos te bewegen zich neer te leggen bij het besluit van de

partijraad. Evenals eerdere pogingen stuit ook deze op een 'nee' van Titia. Ook het voorstel om Henk Branderhorst (nummer 3 op de lijst) tijdelijk de kamerzetel te laten bezetten wordt door haar verworpen.

Het partijbestuur stuurt vervolgens op 2 april een persbericht uit (zie voor de tekst daarvan het vorige nummer van Bevrijding) dat in de pers nogal wat stof doet opwaaien.

Velen (afdelingen, maar ook individuele leden) hebben de afgelopen weken naar het partijbestuur geschreven. Deze brieven, waarin verbazing, teleurstelling, woede en/of ontevredenheid wordt uitgesproken over de gang van zaken, zijn inmiddels allemaal beantwoord. Ook met betrekking tot de leden die inmiddels om deze kwestie hun lidmaatschap hebben opgezegd, zal nog actie worden ondernomen.

Eén brief in het bijzonder werd in het partijbestuur besproken. Het voorstel in deze brief, afkomstig van de afdeling Veenendaal en omstreken, om tegen Titia Bos een schorsingsprocedure in gang te zetten, werd verworpen. Als belangrijkste reden daartoe werd genoemd de golf van schadelijke publiciteit die dan opnieuw over de PSP neer zal dalen.

Over de betrouwbaarheid van bepaalde (schriftelijke) informatie werd ook nog even gepraat. In verband met de op sensatie beluste pers is met de informatieverstrekking over deze zaak naar de leden toe de afgelopen tijd wat karig omgegaan. Het is geenszins zo dat bepaalde zaken voor de leden van de PSP geheim zouden zijn. Natuurlijk hebben zij recht op openbaarheid. Wat

het partijbestuur betreft is nu de kwestie rond de vervanging van Andrée van Es afgedaan. In Bevrijding is er al aandacht geweest voor het feit dat er geen sprake zal zijn van een zwangerschapsverlof van 6 maanden, maar dat Andrée feitelijk alleen gedurende de maand juni geen kamerwerk zal verrichten.

Voor de sfeer en de teamvorming is deze hele zaak natuurlijk weinig bevorderlijk geweest. Vele uren moest het partijbestuur zich noodgedwongen hiermee bezig houden, waardoor aan het inhoudelijke werk veel te weinig werd toegekomen.

Daarbij komt nog een probleem. Alhoewel ook andere aspecten in meer of mindere mate een rol gespeeld zullen hebben, zijn er inmiddels drie partijbestuurders die hun functie willen neerleggen c.q. al hebben neergelegd. Na jaren van trouwe dienst treedt de penningmeester Frans Janssen, en de politiek secretaris Wetenschappelijk Bureau/Stichting Vorming en Scholing, Lieke Thesingh, af. Als derde heeft zich daar Bart Groeneveld, propagandist, bijgevoegd. Het aantal vacatures in het partijbestuur loopt daarmee op naar vijf. Het partijbestuur hoopt dat deze binnen korte tijd vervuld zullen worden. Leo Platvoet werd toegevoegd aan het dagelijks bestuur, dat daarmee, als alle posten bezet zijn, uit zes leden zal bestaan.

Alhoewel het enthousiasme waarmee dit bestuur in november aantrad inmiddels enigszins getemperd zal zijn, staan er voor de komende tijd de nodige interessante politiek-inhoudelijke zaken

op stapel. Zoals het in Bevrijding werd gesteld: de boeren (en boerinnen!) willen met dit zaai-goed aan het werk en hopen dat de grond snel weer wat vruchtbaarder zal worden.

Laten we dat zaai-goed eens wat beter gaan bekijken:

De stellingen van de werkgroep socialisme-discussie werden in het partijbestuur besproken. De stellingen dienen als geraamte voor een manifest van 20 à 30 bladzijden, dat weer als uitgangspunt voor de discussie op de conferentie/manifestatie van 28 mei gaat fungeren. De meningen over de stellingen waren weliswaar verdeeld, maar echt tevreden met de inhoud van de stellingen was het partijbestuur toch niet.

Ook sprak het partijbestuur over 'Nieuw Decor', een onlangs verschenen pamflet van een groep, voornamelijk bestaande uit ex-leden van de PPR en de PSP. Het partijbestuur juichte deze nieuwe aanzet tot discussie toe, maar vond de poging inhoudelijk niet helemaal geslaagd. Een reactie van het partijbestuur gaat naar Trouw toe (dit dagblad had daarom gevraagd).

Nog meer zaai-goed: aan de hand van een concept-notitie sprak het partijbestuur over 'Schuivende Panelen'. Hier en daar waren er wat kritiekpuntjes op deze reactie van de hand van Leo Platvoet (in grote lijnen was dit stuk van Leo ook in Bevrijding te lezen), maar het stuk werd door het partijbestuur positief beoordeeld. Na bewerking zal het onder andere een rol gaan spelen bij de debataavond op 18 mei over 'Schuivende Panelen'. Inmiddels is het naar alle afdelingen toegestuurd.

Naar aanleiding van een artikel van Johan Galtung in het tijdschrift 'de Helling' en een schriftelijke notitie van Bert Frederiks, politiek secretaris vredesvraagstukken, is er in het partijbestuur gediscussieerd over defensiepolitiek. Sommigen zagen Galtungs defensieve defensieconcept als waardevol, in die zin dat het zou kunnen fungeren als een stap in een plan in de richting van ontwapening. Anderen daarentegen wezen een dergelijke 'stappen-strategie' af. Er werd op gewezen dat je pacifisme 'smal' en 'breed' kunt opvatten.

Vervolgens sprak het partijbestuur over de noodzaak/wenselijkheid van een uitgebreidere pacifisme-discussie in de PSP. Besloten werd een groepje van enkele geïnteresseerden partijbestuurders in het leven te roepen, dat hierover zal gaan nadenken en met voorstellen zal gaan komen.

Naar aanleiding van de verjaardag van de NAVO, volgend jaar, werd opgemerkt dat de PSP dit op passende wijze zou moeten gaan 'vieren'. Het idee van een anti-NAVO campagne vond in het partijbestuur weerklank. Daarbij werd geopperd dat aangesloten zou kunnen worden bij de Euro-verkiezingen (bijvoorbeeld West-Europese Unie).

Over het al dan niet uittreden van de PSP uit BIVAK in het partijbestuur misverstanden. Besluiten hierover, eerder genomen, zijn blijkbaar verschillend geïnterpreteerd. Over het feit óf er eerder een duidelijk besluit genomen was bestond zelfs verschil van mening. Een heel vervelende situatie, aangezien feitelijk tegen BIVAK is gezegd dat de PSP niet meer mee doet. Het partijbestuur was er tegen om dit nu opnieuw weer terug te gaan draaien. De handelwijze van de politiek secretaris vredesvraagstukken werd door het partijbestuur correct bevonden.

Een voorstel van de Positieve Actie Commissie Jongeren voor een duo-lidmaatschap van jongeren werd, zij het met enige discussie aangenomen. Samengevat houdt het voorstel in dat nieuwe PSP-leden onder de 25 jaar de aanbieding wordt gedaan om het eerste jaar gratis lid te worden van de PSP-jongereengroepen.

IETJE VAN POLL

Rampspoed

Het fraai ogende blad Rampspoed van de Pacifistische Socialistische Jongeregroepen maakt in haar april/mei nummer ruimte vrij voor een interview met Roel van Duyn. Van Duyn krijgt 5 pagina's lang de gelegenheid om zijn visie op spiritualiteit & groene politiek te geven. Verder artikelen over kansrijke jongeren verenigd in het AIESEC en de nieuwe zakelijkheid van kansarme jongeren, georganiseerd in het FNV. Een terugblik ('Ik kan het mij nog vaag herinneren. Spanning in het huis, mijn vader dreutelend voor de TV, wachtend op de volgende nieuwsuitzending') op Parijs '68. En, zowaar, aandacht voor de PSP in de vorm van een positief portret van Titia Bos onder de titel 'een lesbische dwarsligger'. De PSJG blijkt Bevrijding goed te bewaren, want er wordt ijverig geciteerd uit lang vervlogen nummers om aan te tonen dat de houding van Titia voorspelbaar was. De 'PSP-top' wordt van allerlei slechts beschuldigd. Wie deze zondeboktheorie wenst te lezen, vervoegte zich in het 'jongerenmagazijn', alwaar de Rampspoed voor f 15 een jaar lang over u wordt afgeroepen. (PSJG, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam)

Zure regen

De discussie over zure regen is tot nu toe vooral op landelijk en internationaal niveau gevoerd. Langs die weg zullen ook de grootste industriële verzuurders moeten worden aangepakt en kunnen maatregelen worden genomen om autoverkeer en bio-industrie terug te dringen. Maar ook op 'lager' niveau, in de eigen woonomgeving, kan het nodige gedaan worden om zure regen te bestrijden.

In een rondschrijven aan de PSP-afdelingen zijn door SVS/LWPW activiteiten gesuggereerd, zoals de oprichting van een onderzoek- en actiecollectief, samen met plaatselijke milieu-organisaties, dat zure-regen-makers opspoor, rapporten opstelt en allerlei middelen hanteert ('zuurkramen' op de markt, discussie-avonden, presentatie van het rapport om een zuurstok gewikkeld enz.) om aandacht te vragen. Aardig is ook het idee om de grootste verzuurder uit te roepen tot 'zuurpruim van de maand'.

Actievelingen die wonen in een omgeving waar het niet eenvoudig is om een industriële zuurpruim te vinden kunnen hun creativiteit op een overal voorkomende verzuringsbron richten: de

auto. Vanuit het landelijk partijbureau worden de afdelingen briefjes van duizend aangeboden die ('voorzichtig!') onder de ruitenwissers gestopt moeten worden. Er wordt middels dit groene bankbiljet een beloning van f 1000 uitgelooft aan automobilisten, die ze zelf kunnen verdienen door binnen een straal van 5 kilometer niet de auto maar de fiets te nemen. Dit duizend guldenbiljet kost slechts 1 ct per stuk. Kom op partijgenoten, genoeg gemekkerd, tijd voor een leuke, zonnige en zinvolle actie!

Meer informatie en bestellingen bij Bert vd Berg, tel: 020-267374.

Vacatures PB

Helaas zijn er twee nieuwe vacatures in het partijbestuur ontstaan door het bedanken van Lieke Thesingh (politiek secretaris/voorzitter WB/SVS) en Bart Groeneveld (propagandist). Lieke Thesingh, die vijf jaar in het partijbestuur heeft gezeten, voelde zich onvoldoende gemotiveerd om door te gaan. Zij heeft voor de PSP veel werk verzet in het KKN en niet zonder succes! Bart Groeneveld heeft slechts kort in het partijbestuur gezeten en bedankt om persoonlijke redenen.

Door de vele vacatures (want ook de stoelen van penningmeester, vice-voorzitter, en twee politiek-secretarissen staan leeg) is het partijbestuur toch klein gebleven, hoewel het laatste congres anders besloot. Omdat het congres altijd gelijk schijnt te hebben bij deze dus een ernstige oproep aan de afdelingen om voor 1 juni kandidaten te stellen, zodat de partijraad op 4 juni het partijbestuur kan aanvullen. Voor informatie over de vacatures kan men terecht bij secretaris Ietje van Poll, tel: 020-267374/02263-3363.

Adreswijziging PB

Leo Platvoet, hoofdredacteur Bevrijding, is verhuisd naar: Blasiusstraat 6-III, 1091 CR Amsterdam, tel: 020-6686177.

Het telefoonnummer van Gerda Groeneboom, politiek secretaris onderwijs, welzijn en gezondheidszorg stond in Bevrijding nr 6 verkeerd afgedrukt. Haar telefoonnummer is: 01880-14987

ONDERSTE BOVEN

ONDERKRANT is een blad voor uitkeringsgerechtigden en laagstbetaalden dat in mei het levenslicht aanschouwde. Het blad bevat 20 pag. informatie over de 'derde wereld' in Europa, de acties en bezuinigingen. De Onderkrant besteedt in beeldend en krachtig taalgebruik aandacht aan de verslechterende positie van jongeren, de 'werk'druk op uitkeringsgerechtigden en een stukje 'derde wereld' in Londen waar tien uur per dag tegen hongerlonen in de confectieindustrie wordt gewerkt. De schijnwerper wordt gericht op de solidariteit van de Kerken met de (nieuwe) armoede en op Jenny Pals uit de IJmond die negen jaar in de bijstand loopt. De Onderkrant wordt uitgegeven door Stichting Opstand en kost f 12,50 voor 4 nummers. Adres: Postbus 11127, 1001 GC Amsterdam, tel: 020-181817, giro: 4973690.

VAN AANZET TOT INZET is het motto van een discussiedag die Vrouwen Tegen Kernwapens op 3 juni a.s. organiseert. Hoe kunnen vredesvrouwen meer invloed krijgen om noodzakelijke veranderingen te bereiken? En dan toegespitst op het concilair proces en de landspolitiek. Sienie Strikwerda en Jeltje van Nieuwenhoven houden de inleidingen waarna de discussie kan losbarsten. Ter afsluiting wordt gedacht aan een Netwerkspel, als praktijkvoorbeeld van invloedsvergroting. De -niet verplichte- entree bedraagt f 2,50 en er is een crèche, indien de kinderen vantevoren zijn opgegeven. De dag duurt van 10.30-15.30 uur en wordt gehouden in de Obrechtstraat 43 te Utrecht. (Informatie en opgave: 030-714987/710872.)

VREDE is het onafhankelijk maandblad voor vredesvraagstukken dat door de Stichting Vredesopbouw wordt uitgegeven. In het laatste nummer veel aandacht voor de 40-jarige Pax Christi en voor de nieuwe campagne van het IKV voor bevestiging van het aantal kernwapens in Europa. Verder komt het Midden-Oosten goed aan bod middels een interview met het hoofd van het Palestijnse voorlichtingskantoor in Den Haag, Afif Safieh, en een artikel over de Israëliëse vredesbeweging 'Vrede Nu'. 'Vrede' kost f 37,50 per jaar: Parkstraat 9, 3581 PA Utrecht, tel: 030-316925.

De **GHANA NIEUWSBRIEF** van april is 66 blz. dik en bevat een keur van artikelen over dit Afrikaanse land. Een interview met de directeur van de School voor Journalistiek, Kojo Yankah, die onlangs in Nederland was, aandacht voor de asielzoekers in Nederland (waaronder zich Ghanazen bevinden) en een artikel over de waarde van de traditionele gezondheidszorg. Verder wordt ingegaan op de vraag wat landen als Ghana hebben aan schenkingen van overtollige Europese landbouwproducten en is er een verslag van een volkstheaterproject in Ghana van twee Nederlandse Theaterwetenschappers. De Nieuwsbrief wordt uitgegeven door de Landelijke Ghana Werkgroep, Postbus 1504, 6501 BM Nijmegen. Een abonnement kost f 25 per jaar (6 nummers).

ZEGGENSCHAP het onafhankelijk maandblad voor bedrijfsdemocratisering besteedt in het aprilnummer veel aandacht aan het congres 'Vakbeweging in perspectief' dat begin dit jaar werd gehouden. De inleiding van Ruud Vreeman over de positie van werknemers in de 'turbo-economie' is integraal afgedrukt alsmede uitgebreide verslagen van de gevoerde discussies. Oud-PvdA voorzitter Stan Poppe bekritiseert in een interview 'Schuivende Panelen', o.a. omdat de socialisatie-gedachte wordt afgeschreven. Zeggenschap kost f 40 per jaar, een los nummer kost f 4. Giro 3263711, administratie: Bloemstraat 68 hs, 1016 LE Amsterdam, tel: 020-277210.

STOP DE KERNPROEVEN! Onder dit motto houdt het Internationaal Vrouwenverbond voor Vrede en Vrijheid een Stille Tocht langs de ambassades van enkele kernwapenstaten. Om 11.00 uur wordt er verzameld aan het Malieveld te Den Haag, waarna om 11.15 de tocht langs de ambassades van Frankrijk, de Verenigde Staten en Engeland vertrekt. Omstreeks 13.30 uur is er een afsluitende bijeenkomst in de Kloosterkerk, Lange Voorhout 4. Voor inlichtingen en informatiefolders: IVVV, Kometenlaan 31, 3721 JA Bilt-hoven, tel: 030-761545 of 03405-61617.

weg
met

apartheid

*in aktie
voor
het verzet*

**Een bevrijd,
niet racistisch Zuid-Afrika
en Namibië.**

**Daaraan werken vakbonden
en organisaties van vrouwen
en jongeren in die landen.**

Steun hen daarbij.

Giro 26655,

**t.n.v. Bevrijdingsfonds Zuidelijk
Afrika, KZA, Amsterdam.**

agenda

25 mei: bijeenkomst Sociaal-Economische Commissie, PSP-pand, Oude Gracht 243, Utrecht, aanvang 19.45 uur, informatie: Pieter vd Hijden, tel: 020-275003

28 mei: PSP-manifestatie, De Balie, Amsterdam, informatie: Ron Leyser, tel: 020-267374

4 juni: Partijraad. Zeesterzalen, Sterrenbos 18, Utrecht, aanvang 10.30 uur, informatie: Floor de Kreij, tel: 05120-30156

4 juni: Partijbestuur, partijgebouw Amsterdam, aanvang 10.30 uur, informatie: Ietje van Poll, tel: 020-267374

6 juni: PSP-uitzending, Radio 5, 18.20 uur

Binnenhof IN BEWEGING

Keurige heren

De actualiteit was de afgelopen weken zowaar niet van de lucht in de Eerste Kamer. Temidden van alle consternatie rond de rechterlijke uitspraken over gelijke behandeling, werd er in de Eerste Kamer even weer opnieuw een wet doorgejast, waarvan de strijdigheid met de internationale verdragen over gelijke behandeling al bij voorbaat vaststaat. Het ging om een wijziging in de AOW. Door de PSP werd een en ander scherp aan de kaak gesteld, maar omdat het over actuele zaken ging, werd voor de antwoorden doorverwezen naar toen nog komende debatten in de Tweede Kamer. Want daar wordt immers de echte politiek bedreven! Ook de behandeling van de begrotingen van Buitenlandse Zaken en van Defensie brachten even de gebeurtenissen van de dag in de Senaat.

Bij Buitenlandse Zaken ging de PSP met name in op het zwakke en terughoudende beleid van het kabinet tegenover de problemen rond Zuid-Afrika en Israël. Het werkbezoek van Andrée van Es en Joosje Lakmaker gaf inspiratie om hun bevindingen nu in de Eerste Kamer aan de orde te stellen. Stelde de PSP op dinsdag in de Senaat dat Lubbers geen feestbezoek aan Israël moet brengen. Een dag later kon Van den Broek trots in de kamer meedelen dat het bezoek niet kon doorgaan 'omdat de agenda's niet op elkaar af te stemmen waren'.

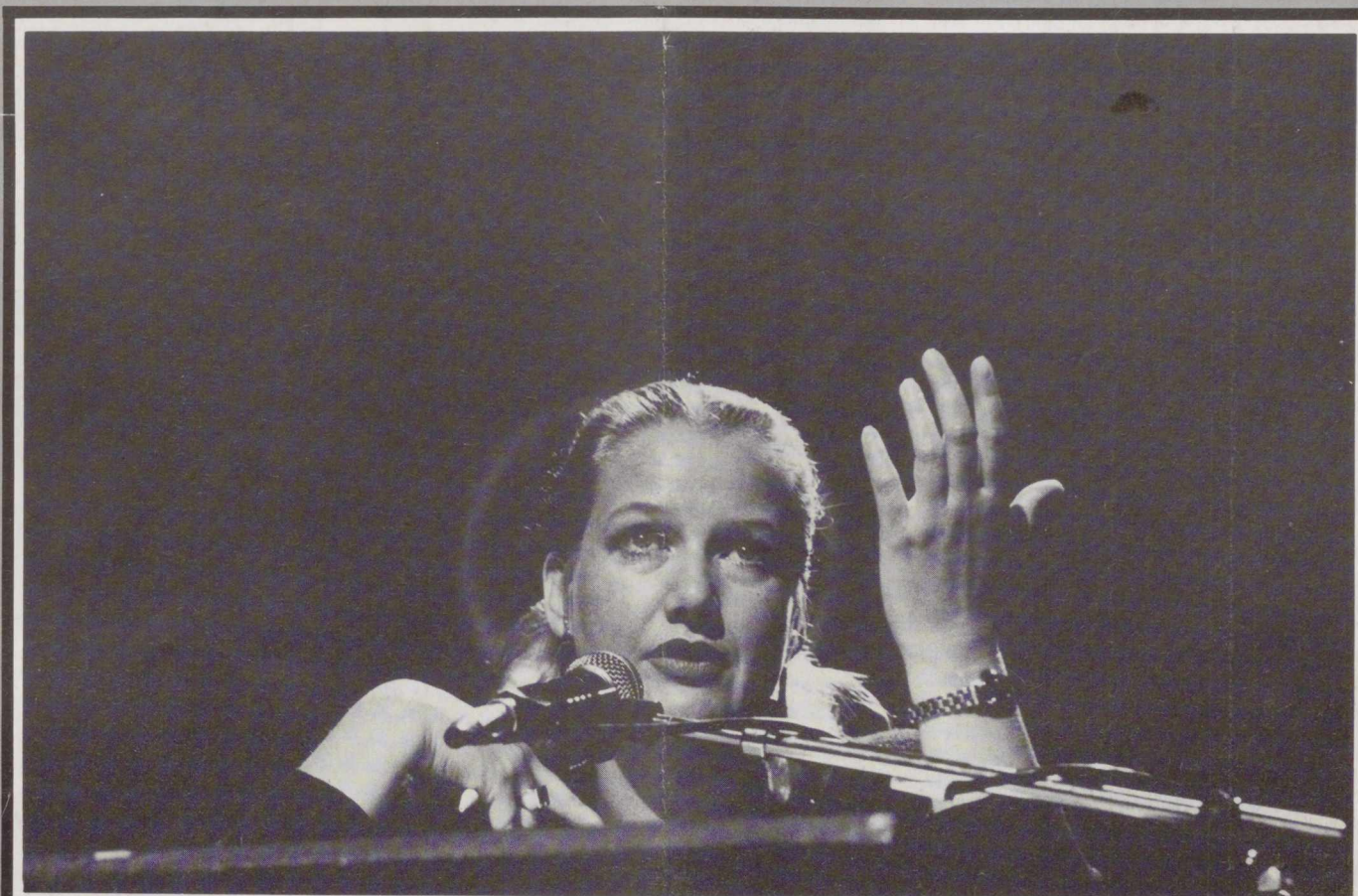
Bij de begroting van Defensie ging de PSP vooral in op ontwikkelingen in de WEU die duidelijk in de richting van de vorming van een zelfstandige Westeuropese defensiegemeenschap wijzen. Zoals onder meer het bestaan van een Actie-Comité voor Europa. Een Actie-Comité op niveau, met keurige heren die het pad moeten effenen naar een eigen EG-veiligheidssysteem met dus zowel een conventioneel als een nucleaire component.

Is een NAVO al teveel, nu dreigt er een soort dubbel-NAVO te ontstaan, die zowel een bondgenootschap met de VS wil voortzetten, als ook eigen Westeuropese machtsbelangen wil veiligstellen. En dat lijkt dus helemaal wat al te veel. Deze ontwikkeling wordt door het kabinet echter nog steeds ontkend.

TITIA VAN LEEUWEN

BEVRIJDING

Elisabeth Altekoester

FOTO: HAPE SMEELE

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEKE
PARTIJEN

in dit nummer:

- ★ Debat
Pronk-Willems
- ★ PSJG-Congres
- ★ Binnenhof In
Beweging

PSP: Socialisme-conferentie 28 mei Sterft gij oude vormen en gedachten...

Op zaterdag 28 mei werd op een landelijke PSP-conferentie in Amsterdam het manifest 'Socialisme zonder illusies' gepresenteerd. Daarin wordt een poging ondernomen te komen tot een actualisering van het socialisme zoals dat de PSP voor ogen staat. Tijdens de conferentie werd door een aantal sprekers en in workshops gesproken naar aanleiding van de inhoud van het manifest. Als conclusie van de conferentie werd door ex PSP-kamerlid Wilbert Willems gesteld dat kennelijk voor de PSP de tijd van de ismen voorbij is. Mede als gevolg van het manifest zullen bij de discussie over het nieuwe PSP-programma voor de komende verkiezingen waarschijnlijk de volgende thema's centraal staan: de verhouding staat-markt, het basisinkomen, het technologiebeleid, de betekenis van sociale bewegingen en de ethische kracht van het socialisme.

vervolg op pag. 3

Dienstweigeren in Oost-Europa

Zoals de vorige Bevrijding berichtte vond er in mei in Boedapest een internationaal seminar plaats over dienstweigeren op initiatief van de Hongarije-werkgroep van de PSP. Aan het seminar werd naast Nederlandse deelnemers (o.a. van Pax Christi, Vereniging Dienstweigerers, PSP) deelgenomen door drie Joegoslaven en een aantal onafhankelijke Hongaren, die o.a. actief zijn in het Oost-West Netwerk en de katholieke basisgroepen. Ook enkele Hongaarse dienstweigerers namen aan het seminar deel. Er werd uitvoerig gediscussieerd over de Nederlandse wetgeving t.a.v. dienstweigeren en de ervaringen met deze wet.

In Hongarije gaan steeds meer stemmen op om ook daar gewetensbezwaren tegen de militaire dienstplicht wettelijk te erkennen. Op hoog niveau wordt daarover gesproken. Totnutoe worden dienstweigerers nog tot 2,5 à 3 jaar gevangenisstraf veroordeeld, en is de situatie van de dienstweigerers die in de gevangenis zitten (nu 158) ronduit slecht. Bij sommige Hongaarse deelnemers overheerst de hoop op een politieke oplossing in de vorm van een wettelijke erkenning van gewetensbezwaren tegen militaire dienstplicht. Andere deelnemers wezen op de slechte omstandigheden waaronder Zsolt Keszthelyi, de enige *politieke* dienstweigerer, momenteel gevangen wordt gehouden. Bij hen overheerste het cynisme.

De deelnemers aan het seminar besloten dan ook protestbrieven te versturen aan de Hongaarse autoriteiten en twee Hongaren zijn in mei ter

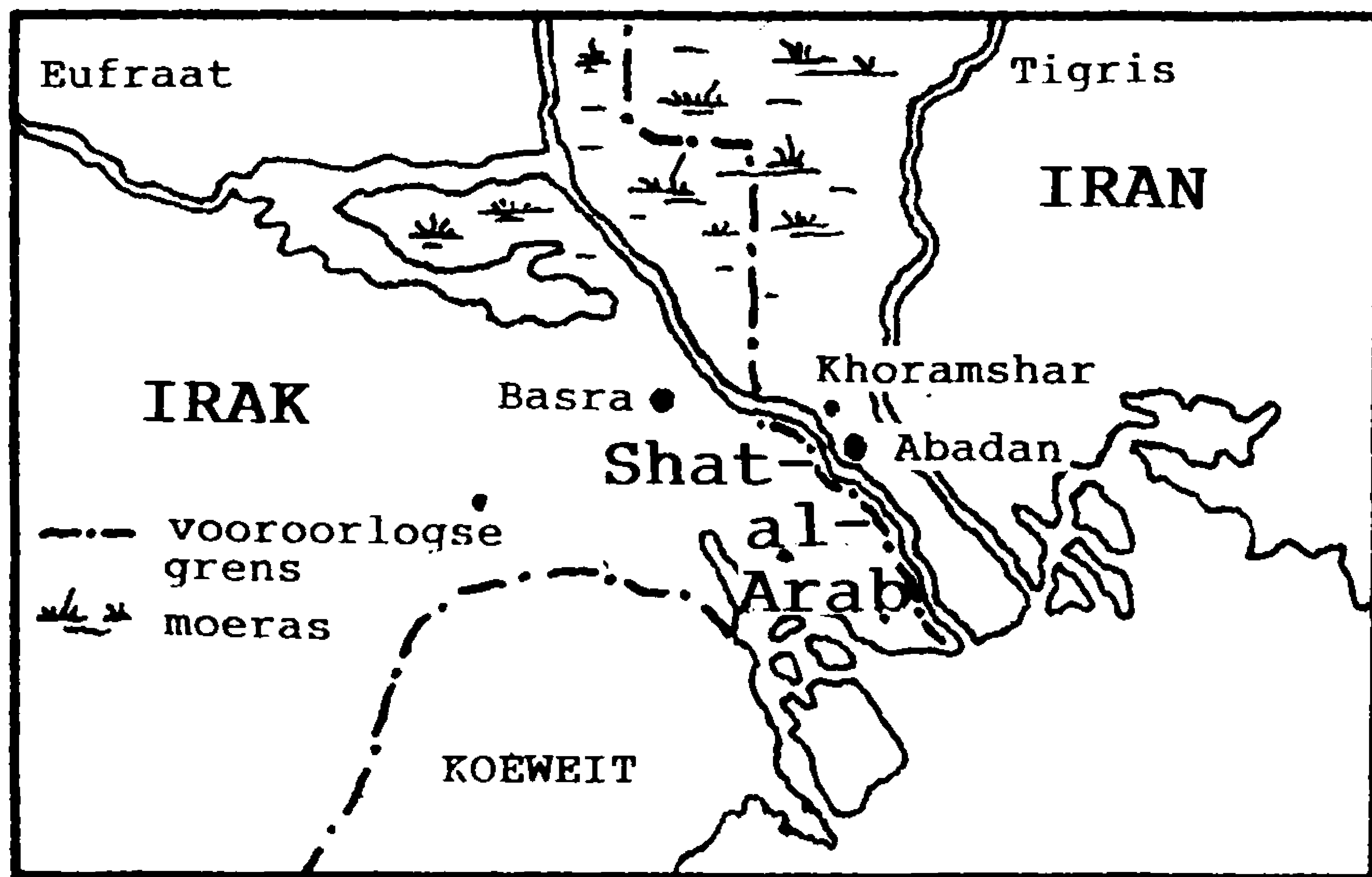
ondersteuning van deze protesten een week in hongerstaking gegaan.

Op het seminar werd ook een verklaring opgesteld, waarin de volgende drie eisen:

1. het erkennen van gewetensbezwaren als een mensenrecht;
2. het legaliseren van vervangende, sociale dienstplicht voor gewetensbezwaarden in alle landen waar een dergelijke wetgeving ontbreekt;
3. het vrijlaten van alle gewetensbezwaarden, hen in staat stellen sociale dienstplicht in plaats van militaire dienstplicht te vervullen en het stoppen van verdere arrestaties.

Het seminar vond plaats aan de vooravond van de partijconferentie die belangrijke wijzigingen bracht in de leiding van de Hongaarse communistische partij. Na 32 jaar trouwe dienst werd Janos Kadar vervangen door Karoly Grosz, de man die eind vorig jaar tot premier werd benoemd. Het politieke klimaat in Hongarije biedt ruimte voor veel discussie, maar hoeveel er werkelijk gaat veranderen is vooralsnog onduidelijk.

Door enkele Nederlandse deelnemers zijn verslagen gemaakt van het seminar. Deze zijn op te vragen bij de coördinator van de werkgroep, Ine Megens, Wetenschappelijk Bureau PSP, tel: 020-267374 of 030-540130. Voor geïnteresseerden is daar ook het achtergrondmateriaal van de conferentie nog beschikbaar.

18 juni demonstratie in Muiden

Stop de Golfoorlog

Tussen Iran en Irak woedt nu bijna 8 jaar een bloedige, uitzichtloze oorlog, die al aan meer dan één miljoen mensen het leven heeft gekost. De reactionaire regimes van Iran en Irak zetten deze oorlog voort om aan de macht te kunnen blijven. Daarbij wordt geen enkel middel geschuwd. Op 16 maart vond een bombardement met chemische wapens op de Koerdische stad Halabja plaats. In enkele minuten vielen zeker 5000 burgerslachtoffers. Zonder de talloze wapenleveranties aan beide landen zou de oorlog niet kunnen worden voortgezet. Nederlandse bedrijven, waaronder Muiden Chemie met haar omvangrijke kruitleveranties aan Iran, hebben bijgedragen aan de voortzetting van de oorlog.

Er moet een eind komen aan de oorlog tussen Irak en Iran, en dus aan de wapenleveranties. Daarom is er op 18 juni een landelijke demonstratie in Muiden, die om 12.00 uur begint. Vanaf het meest nabije NS-station (Weesp) zullen pendelbussen rijden. De organisatie van de demonstratie is in handen van het Aktiekomitee 'Stop de oorlog tussen Iran en Irak', waarin zitting hebben AMOK, BONK, PSP, PSJg, SAP, Vrouwen voor Vrede, Rebel en talloze individuele Iraniërs, Iraki's, Koerden en Nederlanders.

PSP adressen

Het partijgebouw van de PSP is gevestigd in de Nieuwe Looiersstraat 45 te Amsterdam, telefoon: 020 - 267374. Het adres voor alle correspondentie is PSP, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam.

Partijbestuur: het dagelijks bestuur is op vele momenten in de week in het partijgebouw bereikbaar.

Adreswijzigingen: gaarna altijd schriftelijk.

Informatie & Bestellingen: bij voorkeur op woensdag- en donderdagmiddag (Johan Eland).

Stichting Vorming & Scholing/Uitgeverij De Bovenbouw/De Rode Draad: maandag t/m vrijdag van 10.00 - 16.00 uur (Ron Leyser en Bert van den Berg).

Wetenschappelijk Bureau: maandag t/m woensdag van 10.00 - 17.00 uur (Ine Megens).

Emancipatiewerkster: dinsdag, woensdag en donderdag van 10.00 - 17.00 uur (Trudy Koek).

Henk Lankhorst Stichting/Lokaal & Internationaal (steunpunt voor radikaal-linkse gemeentepolitiek op mondiaal terrein): woensdagmiddag 14.00 - 16.00 uur (Jaap Spelberg).

Pacifistisch Socialistische Jongerengroepen: dinsdag en vrijdag van 10.00 - 18.00 uur.

Eerste Kamerfractie PSP: tel: 070 - 624571 (alleen op dinsdag).

Tweede Kamerfractie PSP: Binnenhof 1a, 2513 AA Den Haag, tel: 070 - 183040.

Groen Progressief Akkoord: (Eurofractie): Postbus 267, 1000 AG Amsterdam, tel: 020 - 245515.

Partijraad: secr. Schuttersveld 113, 9201 GZ Drachten, tel: 05120 - 30156 (Floor de Kreij).

BEVRIJDING

Bevrijding is een uitgave van de Pacifistisch Socialistische Partij en verschijnt 1 keer per 3 weken onder verantwoordelijkheid van het partijbestuur van de PSP.

Bevrijding wordt i.s.sm. de Studie- en Vakbibliotheek (Amsterdam) en de Vereniging Het Gesproken Weekblad (Grave) ook op cassette uitgegeven.

Redactie: Liesbeth Miltenburg, Ans Pieper, Leo Platvoet (hoofdredacteur), Rutger van Santen, Rob Snel, Rob Wesselius (vormgeving) en Henri van Wezel.

Redactieadres & Administratie: Postbus 700, 1000 AS Amsterdam, telefoon: 020 - 267374.

Abonnementen: het abonnement is inbegrepen bij het lidmaatschap van de PSP. Niet-leden kunnen zich abonneren door storting van f 30,- op giro 194240 t.n.v. PSP te Amsterdam o.v.v. 'abonnement Bevrijding'.

Advertentietarief: 1/1 pag. f 1080,-; 1/2 pag. f 540,-; 1/4 pag. f 270,-; 1/8 pag. f 135,-.

Overige tarieven op aanvraag; korting bij contract is mogelijk. Baistarief f 1,- per mm/per kolom.

Zet- en drukwerk: Drukkerij Bevrijding, Amsterdam.

PSP: Socialisme-conferentie 28 mei

Een beetje meer markt mag ook voor de PSP

Ongeveer honderdtwintig pacifisten en pacifistes bezochten op zaterdag 28 mei de PSP-conferentie in De Balie in Amsterdam, waar werd gesproken over het pas verschenen manifest 'Socialisme zonder illusies'. Dit manifest is opgesteld onder verantwoordelijkheid van de Commissie Socialisme-discussie van de PSP. In november 1986 had het PSP-congres namelijk besloten dat er in de volgende twee jaar een discussie moest plaatsvinden, in en buiten de partij, over de actualisering van het socialisme zoals dat de PSP voor ogen staat en over een nieuw sociaal-economisch actieprogramma voor de komende jaren. Het manifest gaat in op het socialisme. Dit najaar zal worden besloten hoe de teksten van het manifest aan het PSP-congres in november 1988 zullen worden voorgelegd.

Het manifest pretendeert niet in een klap radicaal-links uit de crisis te kunnen halen. In de conclusie van het manifest wordt gesteld dat socialisten voorgoed zouden moeten breken met dogmatisme en ideologische scherpslijperij. Socialisme zou een geloofwaardig en open ideaal moeten zijn en realiseerbaar. In een socialistische samenleving zouden de mensen meer mogelijkheden moeten hebben het leven actief vorm te geven. Volgens het manifest is het socialisme geen wereldbeschouwing voor altijd, maar moet het zich steeds aanpassen en vernieuwen. Het streven naar menselijke emancipatie is springlevend en vormt de basis voor radicaal-linkse politiek toen, nu en straks. Tot zover in vogelvlucht iets over het manifest.

Het ochtendprogramma van de conferentie bestond uit een tweetal inleidingen van Hilary Wainwright, een Britse publiciste en Labour-Left actieve en van Elisabeth Altekoester, medewerkster van de Groenen-fractie in de Bondsdag. In de middag waren er twee workshops, waar gediscussieerd kon worden. Als afsluiting trachtte voormalig PSP-Tweede Kamerlid Wilbert Willems enkele samenvattende conclusies te trekken.

Bevrijding individu geen privatisering

Hilary Wainwright begon haar inleiding met de constatering dat overal in Europa radicale bewegingen fundamentele veranderingen in het collectieve bewustzijn hebben teweeg gebracht en dat tegelijkertijd de politieke partijen die dit proces gedragen hebben overal in het dal zitten. Volgens haar is een belangrijke oorzaak dat het politieke raamwerk van die partijen niet met de tijd is meegegaan. In vergelijking met de gesteunde bewegingen zijn de ideeën van de partijen ouderwets. Vanuit die optiek leverde zij commentaar op het manifest. Allereerst stelde zij dat er een valse tegenstelling is tussen *individualisme en collectivisme*. Het individu kan immers niet los worden gezien van de sociale structuren waarin het leeft. Op collectief nivo is er de staat die zowel democratische als repressieve kenmerken heeft. Zij vindt het onjuist om vanuit kritiek op de staat maar te stellen dat bevrijding van het individu het best kan door privatisering van staatstaken. Democratisering van de staat is waarschijnlijk veel beter. Hierbij zijn de sociale bewegingen als dragers van verandering van

belang. En die hebben politieke steun van partijen nodig. Als tweede ging Wainwright in op de verhouding *staat-sociale verandering*. Volgens haar zijn zelforganisatie en individuele activiteit altijd beperkt. De staat daarentegen heeft publieke legitimiteit en publieke middelen. Zo kan de staat bewegingen subsidiëren die als macht tegen het prive-kapitaal zouden kunnen dienen. Het derde thema was de verhouding tussen *planning en markt*. Wainwright vindt de staat nodig om een algemeen raamwerk op te stellen (waar moet groei optreden; waar gaat geld naartoe). De uitvoering moet aan de lagere niveau's worden overgelaten. Tenslotte ging zij in op *parlementaire of buitenparlementaire machtsvorming*. Parlementaire macht is maar een vorm van macht, naast bijvoorbeeld economische macht via het steunen van bewegingen. Partijen zouden de autonomie van sociale bewegingen moeten respecteren en niet paternaliseren. Links zou het eenzijdige vertrouwen in parlementaire machtsvorming en een overheersende rol van de staat moeten loslaten.

Solidariteitspakt

Een inspirerend betoog over ecologie en socialisme werd vervolgens gehouden door Elisabeth Altekoester. Ze begon met een korte uiteenzetting over het ontstaan van de Groenen in Duitsland. Ontstaan aan de politieke rechterkant, heeft de partij zich in de loop der jaren van het conservatisme verschoond en is naar links geschoven. De Groenen zijn vooral een milieupartij geworden. Het grote belang van de milieubeweging is, volgens Altekoester, dat zij ethische doelen als democratie en sociale rechtvaardigheid verbindt met waarden als vaderland en natuur,

het irrationele in de politiek en de vrijheid van het individu, zaken die lang als conservatief zijn gewaardeerd. Door de Groene Beweging zijn de starre grenzen tussen links en rechts vervaagd. Dat proces is vruchtbaarder gebleken dan de duizendste aflevering van het socialis-me-debat. Het Groene project praat ook niet meer over het socialisme. Het richt zich op problemen als: werkloosheid, nieuwe armoede en milieuvervuiling. Die politiek is te karakteriseren met de eigenschappen: sociaal, ecologisch en democratisch. Vervolgens beschrijft Altekoester de veranderingen in de moderne westerse maatschappij en probeert ze aan te tonen dat de oplossingen niet gevonden kunnen worden in de traditionele socialistische theorieën. Ook zou links moeten oppassen niet meer in de politieke val van de arbeidersbeweging te trappen. De theoretische strategieën blijken niet toepasbaar en de praktijk niet te rechtvaardigen. Westerse armoede is niet zoals die in de Derde Wereld. Geen tekort aan goederen, maar juist overvloed. Een westerse arme heeft over het algemeen wel te eten en heeft een koelkast. Identiteit en status zijn niet meer zozeer aan een arbeidsplaats gebonden. Het moderne kapitalisme werkt niet meer met materiele verarming, maar met marginalisering, sociaal-psychische verarming. Hierdoor vindt een individualisering plaats, die het zich organiseren moeilijk maakt. Volgens Altekoester moeten we er ons wel van bewust zijn, dat we niet alles tegelijk meer kunnen hebben. Grenzen aan de groei betekent niet alleen grenzen aan economische groei en aan hoeveelheid grondstoffen, maar ook grenzen aan onze leefstijl. Mede door de nieuwe technologieën zijn de gevaren van milieurampen minder zichtbaar en minder voorspelbaar geworden. Bijvoorbeeld over het gat in

Hilary Wainwright

de ozonlaag is wel veel geschreven, maar eigenlijk niets bekend. Maar een milieuramp maakt geen onderscheid tussen arm of rijk. De klassen- tegenstellingen zijn veranderd: in plaats van bezitsverhoudingen zijn er nu als nieuwigheid risicoverhoudingen gekomen, waarbinnen iedereen even zeker of onzeker is van zijn leven.

Staatstaken overlaten of overdragen?

Na afloop van de inleidingen was de redactie van Bevrijding even in de gelegenheid te spreken met Hilary Wainwright en Elisabeth Altekoster. Wij vroegen Hilary of zij nog eens heel duidelijk kon aangeven waarin haar ideeën nu verschilden van die zoals ze tegenwoordig ook in centrumrechtse kringen te horen zijn (bijvoorbeeld zorgzame samenleving van het CDA). Wainwright antwoordde daarop dat christen-democraten de staat in samenwerking met de markt laten opereren, bij links kan de staat ook tegen de markt optreden. Links staatsingrijpen veronderstelt democratische controle. Minder staat zou voor links niet moeten betekenen staatstaken aan de markt overlaten, maar gericht staatstaken overdragen aan daarvoor geschikte instellingen of groepen. Hilary Wainwright is minder optimistisch dan de Gruñen over een nieuwe relatie met het kapitaal, zeker zolang kapitaalakkumulatie gewoon door gaat. Over het nut van dit soort bijeenkomsten zei Hilary dat vanuit de realiteit van een Europese markt socialisme op puur nationale schaal een illusie is. We moeten werken aan een links-internationale tegenkracht.

Altekoster zei desgevraagd ter toelichting op haar standpunt over de rol van de staat dat deze randvoorwaarden diende te scheppen en nieuwe doelen moest formuleren en vervolgens hierop consensus organiseren. Maatschappelijke groepen moesten worden gestimuleerd ideeën te ventileren. In de regelgeving en de bureaucratie moest het kringloopdenken ingang vinden. Zij pleitte voor regionale ontwikkelingsfondsen die zonder dwang gedetailleerde maar flexibele regelgeving moesten uitvoeren.

Diverse socialismes

De workshop milieu verliep nogal warrig. De voorzitter van Milieudefensie Pieter Lammers was uitgenodigd om te reageren op de milieuparagraaf in het manifest. Omdat de voorzitter de aanwezigen opriep te reageren op het gehele manifest, kwam er van een gedegen discussie over de milieuproblematiek niet veel terecht. Bijna iedere aanwezige had een andere opvatting over het socialisme. Door veel reacties over en weer ontstond er een zeer abstract debat. Lammers gaf een aantal stellingen die wel gesprekstof opleverden. Deze gingen over de tegenstelling tussen de noodzakelijke economische groei in de derde wereld en de vervuiling en uitputting van het milieu waarmee dit gepaard gaat. Lammers wierp dit probleem op, omdat de milieubeweging ook hiermee worstelt en er nog niet uit is. Volgens Lammers is internationalisering voor de milieubeweging geen strijdpunt meer. Internationale samenwerking is broodnodig om de dooideenvoudige reden dat milieurampen zich niet aan grenzen houden. Vandaar de positieve opstelling van de milieubeweging ten opzichte van de EG. Maar zo vroeg hij zich af, hoe krijgen we de onderlinge contacten in Europa beter? Milieudefensie heeft enkele pogingen ondernomen, maar die leverden niet veel op.

De stelling 'socialisme vormt geen garantie voor de oplossing van de milieuproblematiek' leverde veel discussiestof op. Als dat zo zou zijn, kunnen we volgens Lammers beter het socialisme afschaffen. Dat wil hij overigens niet. Maar de theorie en de praktijk moeten zo met elkaar in overeenstemming zijn dat er met het nageslacht ook rekening gehouden wordt. We moeten af van

de idee dat er eerst geproduceerd wordt, en pas aan het eind gekeken wordt naar de schadelijke effecten voor het milieu, waarvoor dan weer oplossingen gevonden moeten worden. Lammers pleitte ervoor dat producten gefabriceerd worden waarbij al vanaf het begin rekening is gehouden met het eco-systeem. Op deze manier gaat de mens zichzelf weer zien als een onderdeel van dat systeem. In de daarop volgende discussie kwam ook nog de beweging Greenpeace ter sprake. Veel deelnemers zagen die actiebeweging niet zitten en vonden haar apolitiek. Elisabeth Altekoster kwam hiertegen heftig in opstand en zei dat een actie van Greenpeace meer publiciteit oplevert dan tien persconferenties en honderd goed uitgewerkte politieke programma's. Bovendien zijn de acties niet slecht omdat die mensen doen wat wij behoren te doen en geven die acties ons wel de gelegenheid onze visie op milieu te geven.

Breken met etatisme

In de workshop over de rol van de staat werd een inleiding gehouden door Harry van de Berg, een van de opstellers van het CPN-programma. Hij gaf direct commentaar op het manifest. Van de Berg vond een hoge mate van openheid in het manifest, maar geen afgeronde posities. Hij karakteriseerde het manifest meer als probleemstellend dan probleem-oplossend. Wel vond Van de Berg het manifest een stap vooruit want het oude type illusies (bijvoorbeeld over de staat) waren volgens hem een blok aan het been. Hij pleitte voor het breken met het etatisme dat socialistische politiek heeft gekenmerkt, en net als bij de CPN nu voor zo min mogelijk staat. Wel vond hij het manifest te defensief in die zin dat te veel van de discussie-items door tegenstanders zijn aangedragen. Bij de tegenstelling tussen planning en markt gaat het niet om meer markt zoals rechts wil, maar om democratischer planning. Pas dan is er te praten over de ruimte die wordt gelaten aan kapitaal-markt of consumptie-markt. Als we het hebben over individualiteit of solidariteit moet je bedenken dat voor links individualisering al een doel is. Probleem is daarbij volgens Van de Berg wel de koppeling tussen gelijkheid en individuele vrijheid. Want hoe moeten we solidariteit organiseren aqls traditionele verbanden zijn weggefallen als gevolg van nieuwe tegenstellingen zoals de ongelijke verdeling van risico's en een pluriformer politiek veld.

De discussie in de workshop ging voornamelijk over de linkse kritiek op de rol van de staat en over de verhouding van de linkse partijen met sociale bewegingen. Heeft links niet het probleem dat ze niet kan terugvallen op traditionele verbanden, zo vroeg ex CPN-kamerlid Ina Brouwer zich af. Volgens Van de Berg leeft het CDA bij de mythe van restauratie van deze traditionele verbanden. Vandaar uit legitimeert het CDA een 'minder-staat' opvatting waarbij ongelijke verhoudingen in stand blijven. Het CDA loopt bij het afstoten van zorgtaken wellicht stuk op een soort heimwee naar een echte 'dorpscultuur'. Wainwright vond dat de staat in de maatschappij een kant moet kiezen. Dus of voor versterking van de beschermende rol van de staat, of voor versterking van het repressieve element ervan. Zij koos uitdrukkelijk voor het versterken van de democratische kanten van de staat en die vervolgens gebruiken om linkse doelen te stimuleren of subsidiëren (bijvoorbeeld anti-rasisme campagnes). Dat is volgens haar iets anders dan etatisme. Voor het bereiken van echte socialistische verandering zijn volgens Van de Berg arbeidersraden een aanvulling maar geen vervanging van de staat. Steeds bestaat het gevaar dat zich een oncontroleerbaar apparaat ontwikkelt. Dat gevaar geldt ook voor de staat. Op de vraag of het nieuw realisme van links niet neerkomt op vreed-

zame coexistentie met het kapitalisme zei Wainwright dat er tegengestelde krachten bestaan. Enerzijds het risico van inkapseling in het parlementaire streven naar electoraal succes. Anderzijds is er de afhankelijkheid van de bewegingen, ofwel de stand van de klassestrijd. En tenslotte gaat het debat door, en niet zozeer de sociaal-democratie. Over de verhouding tot bewegingen wordt nog gevraagd hoe om te gaan met rechtse of racistische bewegingen. Wainwright vat het ontstaan van dergelijke bewegingen op als het falen van de sociaal-democratie. In een links bewind zou zij de staat progressieve organisaties financieel en publicitair laten steunen en bijvoorbeeld campagnes laten opzetten tegen vooroordelen. Dit alles volgens haar om de voorwaarden kwijt te raken die de rechtse bewegingen produceren. Met linkse bewegingen moeten linkse partijen een synthese ontwikkelen, dus kritisch belangrijke ervaringen en inzichten van die bewegingen meenemen. Dat is niet hetzelfde als meelopen en ook niet als een arrogante houding. Tenslotte wordt in de discussie de vraag opgeworpen hoe links zijn ideeën beter bij de mensen kan laten aanslaan, zonder meteen de ideeën te moeten veranderen. Zo eindigt deze discussie met een open eind, net als de hele conferentie eigenlijk.

Conclusies

Aan het eind van de conferentie doet Wilbert Willems namens de Commissie Socialismediscussie een aantal rode draden te trekken. Willems stelt dat kennelijk de tijd van de ismen voor de PSP voorbij is. De socialistische doelstellingen staan geheel overleind, de discussie gaat over de te kiezen middelen om die doelen te bereiken. En in die discussie over de middelen zijn de keuzepatronen aan het verschuiven. Een aantal van de punten die op de conferentie aan de orde zijn geweest, zullen vrijwel zeker terugkomen als de PSP over het verkiezingsprogramma gaat praten.

1. De wenselijkheid van een basisinkomen. Er blijkt verzet tegen de opvatting van de Commissie dat een basisinkomen nu niet opportuun is.
2. Bij het technologiebeleid is wellicht meer sturing in het denken nodig, dan in het manifest verwoord.
3. Over de verhouding staat versus markt lijkt er binnen de PSP toch wat ruimte te ontstaan voor een beetje markt naast de staat, maar hoever het primaat van de staat terug moet of kan is de vraag.
4. Wat voor partij moet de PSP zijn? Een partij gericht op parlementaire macht, een optelsom van sociale bewegingen of een afspiegeling daarvan.
5. Wat is nog de morele lading of de ethische kracht van de socialistische idee.

De discussie over het socialisme binnen de PSP is nog niet afgerond. Zo vindt er op 8 oktober aanstaande een manifestatie plaats over het vormgeven van een socialistische actiestrategie. En dan is er ook de programmatische discussie. Maar volgens Wilbert Willems is de PSP wel degelijk op weg naar een socialisme zonder illusies.

ROB SNEL
HENRI VAN WEZEL

De PSJG in de schaduw van een boom

'Wij moeten opkomen voor onze rechten, tegen het kabinet van de slechten.'

Deze slotzin van één van de inleiders typeert de sfeer die er heerste tijdens het tweedaagse PSGJ-congres in Lage Vuursche. Voor PSGJ-begrippen was de entourage vrij luxe; echte bedden, een mooie omgeving en vooral veel zon, een tegenstelling tot het vorige congres in Wageningen (zie Bevrijding 3). Deze keer was het een huishoudelijk congres, aangevuld met workshops over sociaal-economische onderwerpen en vaardigheden (affiches maken, spreken in het openbaar, radio maken, straattheater en strijdliederen).

Voor de verandering eens een positief bericht: Het gaat goed met de PSJG! Er komen steeds nieuwe leden bij (gemiddeld zo'n 5 aanmeldingen per week), er is nu een 11-koppig bestuur, het aantal jongerengroepen groeit gestaag, en er waren op het congres veel, vooral erg jonge, nieuwe gezichten. Veel nieuwe leden komen uit kleine plaatsen. Voor hen is het jammer dat er daar vrij moeilijk jongerengroepen opgericht kunnen worden. Ook de Rampspoed loopt goed. Dit alles ondanks het feit dat de PSJG zo'n 2 jaar geleden op z'n gat lag na de problemen met zowel PSP als PSO. De contacten met de PSO waren van vrij korte duur, en de relatie met de PSP is nu vrij goed te noemen, getuige de activiteiten van de Positive Actie Commissie Jongeren. Dit heeft tot een aantal concrete punten geleid: De informatievoorziening naar nieuwe jonge PSP-leden is verbeterd en zij krijgen het aanbod om voor het eerste jaar gratis lid te worden van de PSJG; De PSJG heeft de mogelijkheid om van PSP-zendtijd gebruik te maken; en het contact tussen de PSP en de PSJG is verbeterd. Als jongeren horen van het bestaan van de PSJG zijn ze vaak sneller enthousiast, met meer publiciteit kan de groei dus nog een tijdje doorzetten. (Niet alle jongeren zijn zo rechts als het lijkt.) Aan het eind van het huishoudelijk gedeelte werd een resolutie aangenomen tegen het gebruik van kogels tegen burgers in het algemeen en van plastic kogels in Noord-Ierland in het bijzonder en tegen de Britse aanwezigheid in Noord-Ierland.

Zweden

Tijdens de workshops sociaal-economisch, in de schaduw van een boom werden er drie landen belicht: Zweden, Spanje en Nederland. Zweden en Spanje als landen met een sociaal-democratische regering, maar met een volstrekt tegen-gestelde politiek ten aanzien van jongeren en inkomen.

Op het eerste gezicht lijkt Zweden een ideaal land, een linkse meerderheid, vrijwel altijd de sociaal-democraten in de regering, een lage werkloosheid, sterke vakbonden en een actieve werkgelegenheidspolitiek. In andere Westeuropese landen met een lage werkloosheid (Oostenrijk, Zwitserland) kwam dit door het verkleinen van de beroepsbevolking door bepaalde groepen (vrouwen, buitenlanders) niet zo makkelijk te laten werken. In Zweden is juist de beroepsbevolking gegroeid (70% van de vrouwen heeft een betaalde baan). In Zweden zijn er veel deeltijdbanen, vooral onder vrouwen. Verder zorgt de regering voor arbeidsprojecten, bijvoorbeeld in de dienstverlening, wegeaanleg, natuurbescherming, toerisme, maar ook in militair werk. De militaire sector is in Zweden heel erg groot. Voor jongeren zonder werk is er een speciale regeling, de ungdomslag. In tegenstelling tot de arbeidsprojecten wordt in de ungdomslag een laag loon uitbetaald. Daardoor is het voor bedrijven aantrekkelijker om goedkope jongeren aan te trekken. Het werk in de ungdomslag is niet zo bijster interessant en de meeste jongeren zien

het dan ook als iets tijdelijks. Als je je als jongere onderwerpt aan de staat valt het best wel mee in Zweden, maar als je wat individuele vrijheid wilt hebben is het vrij vervelend. De ungdomslag is de enigste voorziening voor werkloze jongeren, er is weinig privacy (het sociaal-fiscaal nummer is er al lang ingevoerd) en een grote militaire sector. Het Jeugdwerk-garantieplan in Nederland is voor een deel geënt op de ungdomslag, maar naar goed gebruik in het kabinet Lubbers gebruikt de regering alleen de voor haar gunstige elementen in het JWG-plan.

Spanje

De enige overeenkomst tussen Spanje en Zweden is het aan de macht zijn van een socialistische partij. In Spanje is vrijwel niets geregeld voor jongeren. Een aantal jongeren krijgen een uitkering, een aantal studenten krijgen een te lage beurs, maar de meeste jongeren krijgen niets. De enige zekerheid voor jongeren is de dienstplicht, waarvoor (nog) geen vervangende dienstplicht bestaat. In Spanje is in tegenstelling tot Zweden maar een klein deel van de bevolking georganiseerd, de socialisten hebben vooral veel leden onder de ambtenaren! Zij houdt Spanje in de kapitalistische wereld en zorgt ervoor dat Spanje in de NAVO blijft door trucs tijdens een referendum. Als er al iets aan de hoge jeugdwerkloosheid gedaan wordt gebeurt dit door regionale besturen. Veel jongeren zijn afhankelijk van hun ouders of van zwart werken.

Nederland

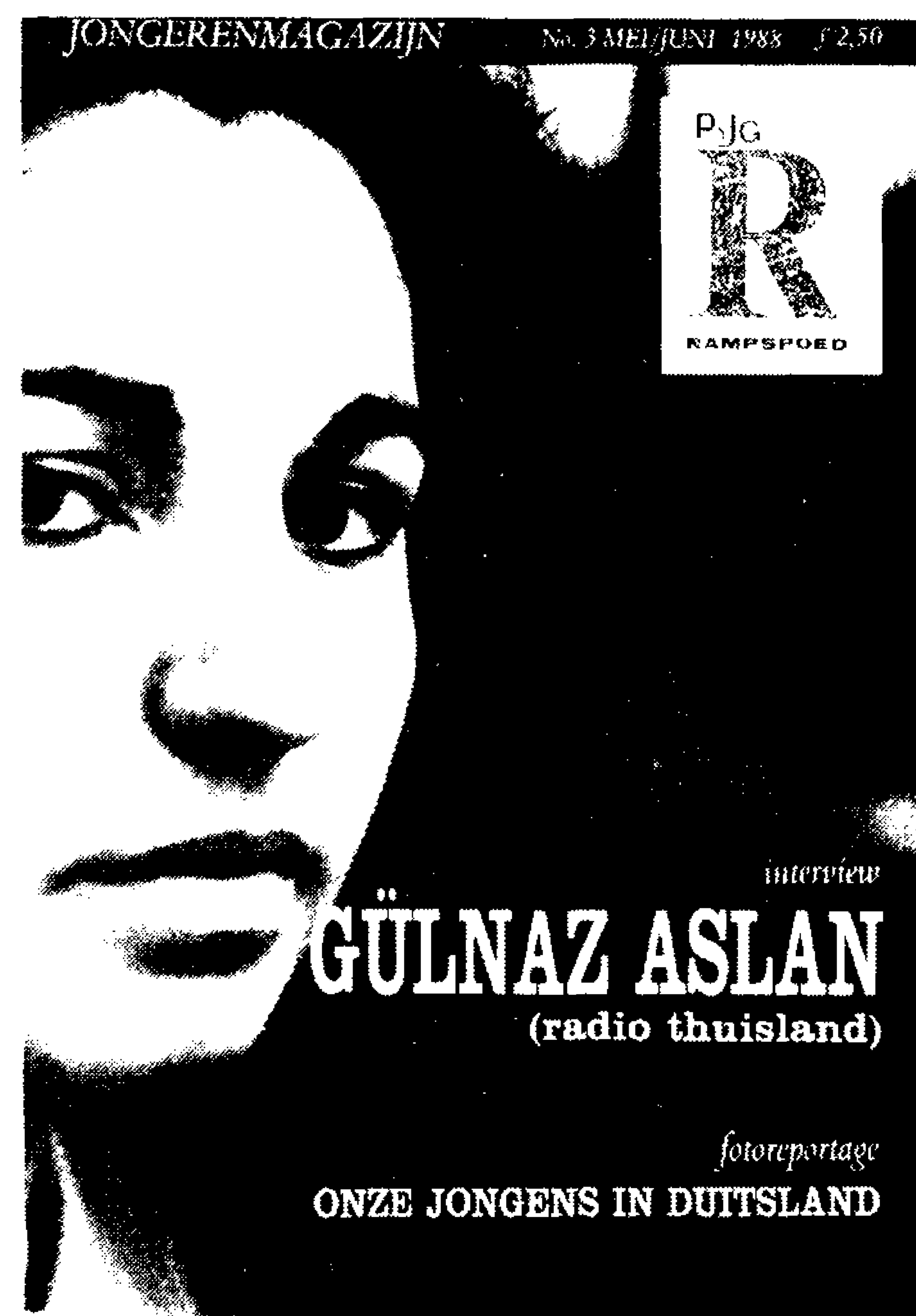
1992, een toverjaartal voor de regering Lubbers. Met een beroep op de Europese eenwording slaagt dit kabinet erin om haar desastreuze maatregelen (vooral op sociaal-economisch gebied tegen jongeren) te verdedigen. De, toch al lage, uitkeringen voor jongeren worden verlaagd, de studiebeurzen worden deels geprivatiseerd en jongeren worden weer naar moeders pappot teruggejaagd terwijl ze sneller meerderjarig worden! De bezuinigingen op onderwijs lijken volstrekt in tegenspraak met het verdere beleid van de regeringen om jongeren óf te laten werken. Straks wordt het voor kinderen van ouders met lage inkomens helemaal onmogelijk om te studeren.

Met het JWG-plan lijkt de regering de Zweedse ungdomslag over te nemen, maar ze nemen alleen de voor haar gunstige delen over, want het JWG-plan wordt geen opstapje naar een baan in het bedrijfsleven zoals in Zweden, maar een opbergplaats voor hopeloze gevallen. De regering verdedigt dit allemaal door te wijzen op de Europese eenwording; Nederland is geen eiland, we prijzen ons uit de markt, de arbeid is te duur in Nederland. In plaats van de sociale zekerheid op te trekken naar het hoogste niveau, lijkt het erop dat we uit ieder land de slechtste wetten krijgen. Maar we moeten oppassen het 'oude' Nederlandse systeem niet te verheerlijken!

Dit congres van de PSJG was goed succes, ondanks tentamens en een ongelukkige datum

(hemelvaartsdag en de vrijdag erna) was er een redelijke opkomst (± 25 mensen) waaronder opvallend veel 'jongere' jongeren. Ook de workshops over vaardigheden waren een succes, onder andere een workshop spreken in het openbaar door Saar Boerlage. De sfeer was weer eens geweldig en er zijn nog een aantal leuke actie-ideeën naar voren gekomen. Misschien een reden voor nog niet actieve jongeren om actief te worden bij de PSJG?

IVO MIESEN

De nieuwe Rampspoed, het blad van de PSJG, bevat interviews met Gunmaz Aslan van Radio Thuisland (over werken bij de radio en etnische jongeren in linkse politiek) en met twee mensen die in de jaren twintig aan een politiek actief leven begonnen. Verder artikelen over de situatie in de Filipijnen, een jonge zakkenroller die steelt van de rijken en het vele werk van het Klachtenburo Politie-optreden.

De Rampspoed is te koop bij een groot aantal linkse boekhandels, sinds kort bij de AKO en natuurlijk bij de PSJG. Een abonnement kost f 15,- voor jongeren en andere armoedzaaiers of f 25,- voor ouderen en andere instellingen.

Op de jaarvergadering van de pacifistisch-socialistische jongerengroepen, waarover elders in dit nummer meer, is er een bestuur van de PSJG gekozen, dat er als volgt uitziet:

Jurgen Groenenboom (voorzitter)
Ellen Mookhoek (sociaal-economisch)
Richard Keyser (anti-racisme)
Arie Sanders (derde wereld vraagstukken)
Arjun Jaarsma (anti-militarisme)
Erwin Lammers (anti-militarisme)
Remko de Paus (milieu)
Marieke Eenhoorn (kinderbescherming)
Paul Giesen (algemeen)
Hans van Dop (penningmeester)
Manuel Plagge (algemeen)

De PSJG biedt de mogelijkheid aan mensen die op de Sociale Academie zitten om een stageplaats bij de PSJG te vervullen. Voor informatie hierover: tel: 020-267374 (dinsdag of vrijdag, vragen naar Christa).

Debat tussen Willems en Pronk over Schuivende Panelen

Die rare mengeling van oude en nieuwe vetes, van nieuwe en oude consensus

'Welkom socialisten in de Salon van De Balie', zo opende NRC/Handelsblad journalist Hubert Smeets de discussie tussen Wilbert Willems en Jan Pronk over 'Schuivende Panelen' die op initiatief van 'Bevrijding' werd gehouden. Maar de zestig aanwezigen mochten van hem daar verder geen grappen over maken. Daar waagde ook niemand zich aan, want daar was de discussie tussen Pronk en Willems te serieus voor. Aanleiding voor het debat was het PvdA-rapport 'Schuivende Panelen' en de reactie van het partijbestuur van de PSP daarop, dat eind april onder de titel 'Het socialisme voorbij?' verscheen. Hieronder de interessantste momenten uit die discussie.

Smeets: *In Schuivende Panelen heeft Pronk al het nodige geschreven over de diagnose van de huidige maatschappij. Welke centrale problemen ziet de PSP die nopen tot een andere politieke positie en strategie?*

Willems: De PvdA stelt in grote lijnen dezelfde diagnose als de PSP, al zijn er verschillende antwoorden.

Er is een internationalisering van de economie en de cultuur, waar traditionele concepten op nationale schaal onvoldoende antwoord op geven. Een andere ontwikkeling is de individualisering, waardoor knellende maatschappelijke verbanden losgelaten worden. Daar zitten positieve en negatieve kanten aan. Negatief is b.v. het verdwijnen van een collectief machtsgevoel. De technologische ontwikkeling vind ik, in tegenstelling tot Schuivende Panelen, een minder centrale tendens, omdat het niets wezenlijks toevoegt aan bestaande verhoudingen, al versnelt het wel de ontwikkelingen. Waar het rapport Pronk langs heen wandelt zijn de democratisering en de emancipatie. Er is een verdergaande verzelfstandiging, maar door schaalvergroting wordt de democratische greep van mensen op hun eigen situatie minder.

De traditionele denkschema's zijn ontoereikend. Het denken in kapitaal-arbeid verhoudingen is niet meer voldoende, de macht van de vakbeweging en andere sociale bewegingen taant, economische groei is geen oplossing meer gezien de ecologische grenzen. Schuivende Panelen brengt veel zaken ter discussie waar ook radicaal-links mee worstelt. In de analyse komen PvdA en radicaal-links elkaar op veel terreinen tegen.

Maar voor socialisten is toch een belangrijke vraag: moeten we blijven proberen democratische greep op de produktiemiddelen en -verhoudingen te krijgen?

Pronk: Jazeker, het is noodzakelijk dat te proberen. Drie van de vier tendensen (technologie, schaalvergroting, individualisering) die wij schetsen bieden grote mogelijkheden voor de maatschappelijke ontwikkeling in de toekomst. Maar er zijn ook grote risico's. Individualisering kan leiden tot atomisering, tot uitsluiting van mensen. De technologische versnelling kan bedreigend worden omdat politieke controle ontbreekt. Om de positieve gevolgen voor iedereen toegankelijk te maken en de negatieve gevolgen niet op de schouders van de zwakkeren te laten neerkomen is het noodzakelijk greep op de produktieverhoudingen te krijgen. Maar dat kan niet op de traditionele manier. De waardevolle elementen van

vroeger: planning, ordening en socialisatie van de vraag zijn nog steeds van belang. Op die manier willen wij de produktieverhoudingen in onze greep krijgen. Waar wij minder aan hechten is de socialisatie van de produktiemiddelen zelf, omdat de internationalisering van de economie dit in de weg staat.

Individualisering

Smeets: *Over individualisering gesproken: is het niet de kracht van de socialistische beweging geweest om de mensen te binden en een kader te bieden, waarin hij of zij zich kon ontwikkelen. Waarom verzetten socialisten zich niet tegen die trend?*

Pronk: Individualisering komt na democratisering en emancipatie. Voor mij is het zich ontworstelen aan de drang van de eigen omgeving, in gelijkheid, zonder de ander schade te berokkenen en het wordt vorm gegeven middels economische zelfstandigheid. Maar dat betekent niet dat iedereen zijn gang kan gaan. De overheid moet een permanente discussie en educatie over normen en waarden stimuleren.

Willems: In de socialisme-discussie binnen de PSP is hier veel over gepraat. De PSP wil geen moraliserende overheden en organisaties. Het nadeel is dat het veel moeilijker is om mensen te organiseren. Diegenen die de markt beheersen blijven alles bepalen. Neem bijvoorbeeld de thuiswerkers die achter hun terminal zitten en gezamenlijk geen macht ontwikkelen.

Het vervagen van traditionele verbanden betekent niet dat de behoefte verdwijnt om deel uit te maken van een collectief. Maar dan niet langs gebaande paden. Geen nieuwe Rooie Familie. Nieuwe sociale verbanden moeten gestimuleerd worden. De staat dient daarbij geen belangrijke rol te spelen, zoals Pronk dat voorstelt. De staat is immers niet neutraal, maar resultaat van politieke en maatschappelijke krachtsverhoudingen. Ook naar de overheid toe moet links een machtsstrijd uitvechten.

De staat en de democratie

Smeets: *De PSP verwijt de PvdA een neutrale staatstheorie aan te hangen. Waarom is volgens de PvdA de wet niet meer loogen, en waarom leeft de rijkaard niet meer zelfzuchtig voort?*

Pronk: Het CDA wil het maatschappelijk middenveld organiseren, de PSP wil het van onderaf, de PvdA zegt: het moet uiteraard van onderaf, maar dat heeft onvoldoende effect, omdat de

ongelijkheid daarmee niet wordt bestreden, daarvoor is een publieke sector, een staat nodig. En in die publieke sector wordt natuurlijk gevochten om de macht. Ik ben niet voor deze regering, maar ik ben wel voor 'n regering. Over die democratische spelregels zijn we het in Nederland wel eens.

Willems: We hebben een aantal democratische rechten kunnen ontwikkelen, dat is een soort basis, maar geen volledige democratie. Er is geen democratische controle op allerlei economische ontwikkelingen, export van het kapitaal, investeringen enz. Deze parlementaire democratie is zo onvolkomen, dat socialisten zich wel meer mogen wensen.

Pronk: Het parlementaire systeem is voor verbetering vatbaar, maar veranderingen moeten plaatsvinden vanuit en binnen dat systeem op een manier waarover politieke overeenstemming bestaat, nl. de meerderheid beslist. Maatschappelijke acties aan de basis zijn een wezenlijk onderdeel van dat parlementaire systeem, als die niet gevoerd zouden kunnen worden zou ik me tegen dat systeem verzetten.

Willems: Er is ruimte voor, maar er wordt geen waarde aan gehecht, al waren er 10 miljoen handtekeningen tegen de kruisraketten gezet, de meerderheid in de Kamer had hetzelfde gestemd. Vanwege de inhoud van een beslissing kan de legitimatie van een beslissing altijd ter discussie worden gesteld, die vrijheid moet je bevechten en daarmee vergroot je ook het effect van buitenparlementaire acties. De democratie houdt op waar de economie begint. In West-Europa, de bakermat van de liberale revolutie, is het niet mogelijk gebleken macht te ontwikkelen om de economie onder democratische controle te krijgen. Dat is de meest wezenlijke tekortkoming van de parlementaire democratie en daar moeten we als socialisten over praten.

Pronk: De democratie houdt niet op waar de economie begint, maar wel waar de economische machtsconcentraties te groot worden. Na de Tweede Wereldoorlog is er voor een gemengde economie gekozen, maar deze is meer kapitalistisch geworden. De sociale verzorgingsstaat, de aanvulling op die gemengde economie, is nu in crisis. Diegenen die de macht hebben, kunnen steeds meer om de parlementaire besluitvorming heen en de mensen aan de onderkant hebben er geen vertrouwen meer in. Dat zijn de twee crisisverschijnselen in de huidige parlementaire democratie in de westerse samenleving. De internationalisering van de politieke besluitvorming is nodig om op hetzelfde niveau van de economische macht te komen.

Internationalisering

Smeets: *Internationalisering is overmijdelijk. Betekent dit voor Nederland dat het stelsel van sociale voorzieningen zich moet aanpassen aan een EG-gemiddelde?*

Pronk: De verworvenheden van de gemengde economie, de sociale verzorgingsstaat en de

parlementaire democratie, verkregen door sociale strijd, moeten op Europees niveau gebracht worden en doorgevoerd worden in de 12 EG-landen, door inkomensoverdracht naar de armere EG-landen en niet door bijstelling van onze positie naar beneden toe. Binnen Europa kun je meer aan multinationals opleggen, omdat de keuze voor hen om in of buiten Europa te investeren veel moeilijker is dan de keuze tussen Nederland of België.

Willems: Dat is misplaatst optimisme. De maatregelen op Europees niveau zullen ten gunste van multinationals uitpakken. Alle richtlijnen die nu gelden richten zich op overheden en niet op bedrijven. Het beleid is erop gericht de Europese markt als machtsblok een deuntje te laten meespelen naast Japan en de VS. Er moet een internationale dimensie aan de sociale strijd worden toegevoegd, dat is een goede ontwikkeling. Het uitwisselen van ervaringen en het vinden van nieuwe wegen. Bijvoorbeeld over ontwapeningszaken en de strijd tegen de apartheid hebben we samen met andere Europese radicaal-linkse fracties initiatieven genomen. Het is van belang om socialistische strijd over de Europese grenzen heen te voeren, maar onze inzet en onze strategie is anders.

Eindeloos veel geduld

Smeets: Sociaal-democraten hebben altijd haast, radicaal-socialisten hebben altijd geduld, eindeloos veel geduld. Hebben we die tijd?

Pronk: Die tijd hebben we niet. Er zijn trendbreuken: de schaalvergroting en de technologie zetten zich door en daar moet een politiek antwoord op komen. Voorlopig zal Willems gelijk hebben dat de conservatieven de meerderheid hebben en de Europese beslissingen zullen voorlopig verkeerd uitpakken. Zoals socialisten rond 1900 hetzelfde ervoeren toen ze de politieke macht op nationaal niveau wilden veroveren, maar overal in een minderheidspositie zaten. De enige manier om macht te krijgen is zelf te participeren in de staat. Dat moet we nu ook in Europa doen. Als je dat niet doet, moet je niet denken dat je enige invloed op de ontwikkelingen hebt; dan gaat de sociale verzorgingsstaat ten onder.

Willems: Die Europese politieke macht wordt niet gebruikt om economische ontwikkelingen onder democratische controle te brengen, maar om West-Europa als handelsblok een sterke positie te geven. Dat gaat ten koste van de belangen elders in de wereld. De EG-landen willen onderling solidair zijn als ze er samen maar beter van worden.

Polarisatie

Smeets: De PSP kan beschouwd worden als de laatste erflater van de polarisatiestrategie; Pronk zei onlangs dat die tijd nu toch wel voorbij is.

Willems: Het schema links-rechts rammelt aan alle kanten, maar het is nog steeds van belang te definiëren wat socialisten willen. Ik wordt wat we van de consensuspolitiek in de Panelen. Coalities met CDA en/of VVD en daarbij de illusie hoog houden dat er nog iets aan linkse politiek gebeurt. Linkse politiek vergt linkse coalitievorming en samenwerking met progressieve bewegingen. Het rapport vergeet de machtsvorming aan de basis.

Pronk: Witte plek in het rapport is inderdaad de bedrijfsdemocratisering. De politieke machtsvorming, coalitievorming e.d. komen echter aan de orde in het rapport van de commissie Kok, dat volgende maand uitkomt. Een partij die in 1990 van de laatste 25 jaar 5 jaar heeft geregeerd kun je moeilijk regereergeilheid verwijten. Natuurlijk willen we regeren, maar niet door essentiële dingen daarvoor op te offeren. Dat kan niet met een louter linkse coalitie, want ik zie geen linkse meerderheid in 1990.

V.l.n.r.: Jan Pronk, Hubert Smeets en Wilbert Willems in De Salon.

FOTO: HAPE SMEELE

Smeets: Is dat een principiële keuze voor samenwerking naar het politieke midden toe, of een praktische, omdat die linkse meerderheid er niet is in 1990?

Pronk: Er zijn zulke grote bedreigingen dat er consensus moet komen over de wijze waarop ze moeten worden aangepakt. Polarisation is niet het beste antwoord op dit type vraagstukken. Het begrip consensus moet niet geïsoleerd worden begrepen, het is geen principe, maar er moet onderhandeld worden om het ergens over eens te worden. Niet over de politieke, maar over de economische orde. Het is naïef of romantisch om te streven naar een linkse meerderheid.

Willems: Daar voel ik me niet door beledigd hoor. Linkse instrumenten worden door de PvdA herijkt en daar blijft dan weinig van over: dat is verrechtsing. Het is goed dat de PvdA en de PSP zich bezinnen op al die nieuwe vraagstukken, maar het antwoord dat de PvdA geeft, consensus, zachtmoedige instrumenten, overdracht van bevoegdheden, kun je daar nog linkse politiek mee voeren? Is het naïef als je scherpe instrumenten wilt blijven gebruiken, zoals een radicale arbeidstijdverkortung en herverdeling van inkomens. Dat vereist wettelijke maatregelen en via een consensuspolitiek met rechts redt je dat niet. Wetgeving is natuurlijk niet voldoende, daarnaast moeten mensen voor deze linkse politiek gemobiliseerd worden.

Het is duidelijk dat de PvdA zich om inhoudelijke redenen richt op coalitievorming naar het midden. Onze inzet is anders: een strijdbare coalitievorming ter linkerzijde. Dat is een groot verschil tussen de PvdA en de radicaal-linkse partijen.

Pronk: We moeten alleen regeren als er wat te regeren is, zoals in 1973. Toen is er ook wat veranderd. Natuurlijk stuiten we toen op marges, die steeds nauwer worden vanwege het internationaliseringsproces. Daarom moet links nu ook gaan regeren om vanuit Nederland invloed te kunnen uitoefenen op het proces van Europese integratie in de door ons gewenste richting. Als overal de Kohls en Thatchers het voor het zeggen hebben krijgen we in 1992 een interne markt zonder sociale dimensie.

Trendbreuk

Smeets: Hoe herover links het initiatief?

Pronk: Sinds 1945 hebben we geprobeerd een nieuw systeem op te bouwen, een antwoord op de problemen uit de crisistijd. We hebben tot aan het eind van de jaren '70 stappen vooruit gezet: meer emancipatie, meer democratie, meer verzorgingsstaat. Rond 1980 is er in veel landen een

trendbreuk gekomen, een ommekeer terug. Hoe komt dat? Door technologische-economische ontwikkeling is er een werkelijk wereldwijde markt ontstaan, waardoor het mogelijk is voor economische machtsgroepen om altijd maar weer de nadruk te blijven leggen op aanbodseconomie, op kostenverlaging en op winstvergroting. In het verleden was er in de nationale staten een ingebouwde muur, er was een economische noodzaak waarom ook ondernemers het nodig vonden te streven naar een gelijkere inkomensverdeling, naar inkomensinjecties, naar afzetbevordering. Die opvatting hoor je nu nergens binnen rechts, want door de wereldwijde markt is er geen afzetcrisis. Dat vereist een andere vorm van sociale strijd, van politieke machtsvorming. Met name ten gunste van mensen die aan de onderkant zitten, die steeds meer middelen uit handen geslagen zien om zelf die veranderingen tot stand te brengen. De PSP blijft geloven in die strijd van onderaf, ik wou dat ik het kon.

Willems: Het verschil tussen PvdA en PSP is niet zwart/wit. Je hoeft niet te schamperen als de PvdA concessies wil doen om te kunnen regeren, dat is hun strategische keuze. Maar het is jammer dat de PvdA in die ontwikkeling naar een nieuwe maatschappij, de organisatie van de mensen zelf, de mensen waar het om gaat, uit het oog verliest. Je ben dan met een intellectualistische discussie bezig. Er kan geen socialistisch concept gemaakt worden in deze tijd zonder de strategische stappen daar aan te koppelen. Als de PvdA zich in een consensuspolitiek losmaakt van machtsvorming aan de basis, loopt ze naar rechts weg.

Pronk: Machtsvorming aan de basis: ja, maar ik verwacht dat er meer machtsvorming aan de basis zal ontstaan, wanneer je daarop vooruit loopt door te gaan regeren.

Willems: Die machtsvorming aan de basis kan niet ontwikkeld worden vanuit een spontanistische actie. Je moet een socialistische strategie hebben en sociaal-economische instrumenten ontwikkelen. Dat is een voorwaarde om ook op bestuurlijk niveau in een linkse coalitiestrategie te kunnen werken. Daar moet je in geloven en aan werken. En op dat punt laat de PvdA het afweten.

Smeets: Ik constateer dat er veel hetzelfde is gebleven en veel is veranderd de laatste tien jaar. Ik ben erg optimistisch over het veranderingsproces van links. Juist om die rare mengeling van oude en nieuwe vetes, van oude en nieuwe consensus.

LEO PLATVOET

Debat tussen Willems en Pronk over Schuivende Panelen

Die rare mengeling van oude en nieuwe vetes, van nieuwe en oude consensus

'Welkom socialisten in de Salon van De Balie', zo opende NRC/Handelsblad journalist Hubert Smeets de discussie tussen Wilbert Willems en Jan Pronk over 'Schuivende Panelen' die op initiatief van 'Bevrijding' werd gehouden. Maar de zestig aanwezigen mochten van hem daar verder geen grappen over maken. Daar waagde ook niemand zich aan, want daar was de discussie tussen Pronk en Willems te serieus voor. Aanleiding voor het debat was het PvdA-rapport 'Schuivende Panelen' en de reactie van het partijbestuur van de PSP daarop, dat eind april onder de titel 'Het socialisme voorbij?' verscheen. Hieronder de interessantste momenten uit die discussie.

Smeets: In *Schuivende Panelen* heeft Pronk al het nodige geschreven over de diagnose van de huidige maatschappij. Welke centrale problemen ziet de PSP die nopen tot een andere politieke positie en strategie?

Willems: De PvdA stelt in grote lijnen dezelfde diagnose als de PSP, al zijn er verschillende antwoorden.

Er is een internationalisering van de economie en de cultuur, waar traditionele concepten op nationale schaal onvoldoende antwoord op geven. Een andere ontwikkeling is de individualisering, waardoor knellende maatschappelijke verbanden losgelaten worden. Daar zitten positieve en negatieve kanten aan. Negatief is b.v. het verdwijnen van een collectief machtsgevoel. De technologische ontwikkeling vind ik, in tegenstelling tot *Schuivende Panelen*, een minder centrale tendens, omdat het niets wezenlijks toevoegt aan bestaande verhoudingen, al versnelt het wel de ontwikkelingen. Waar het rapport Pronk langs heen wandelt zijn de democratisering en de emancipatie. Er is een verdergaande verzelfstandiging, maar door schaalvergroting wordt de democratische greep van mensen op hun eigen situatie minder.

De traditionele denkschema's zijn ontoereikend. Het denken in kapitaal-arbeid verhoudingen is niet meer voldoende, de macht van de vakbeweging en andere sociale bewegingen taant, economische groei is geen oplossing meer gezien de ecologische grenzen. *Schuivende Panelen* brengt veel zaken ter discussie waar ook radicaal-links mee worstelt. In de analyse komen PvdA en radicaal-links elkaar op veel terreinen tegen.

Maar voor socialisten is toch een belangrijke vraag: moeten we blijven proberen democratische greep op de produktiemiddelen en -verhoudingen te krijgen?

Pronk: Jazeker, het is noodzakelijk dat te proberen. Drie van de vier tendensen (technologie, schaalvergroting, individualisering) die wij schetsen bieden grote mogelijkheden voor de maatschappelijke ontwikkeling in de toekomst. Maar er zijn ook grote risico's. Individualisering kan leiden tot atomisering, tot uitsluiting van mensen. De technologische versnelling kan bedreigend worden omdat politieke controle ontbreekt. Om de positieve gevolgen voor iedereen toegankelijk te maken en de negatieve gevolgen niet op de schouders van de zwakkeren te laten neerkomen is het noodzakelijk greep op de produktieverhoudingen te krijgen. Maar dat kan niet op de traditionele manier. De waardevolle elementen van

vroeger: planning, ordening en socialisatie van de vraag zijn nog steeds van belang. Op die manier willen wij de produktieverhoudingen in onze greep krijgen. Waar wij minder aan hechten is de socialisatie van de produktiemiddelen zelf, omdat de internationalisering van de economie dit in de weg staat.

Individualisering

Smeets: Over individualisering gesproken: is het niet de kracht van de socialistische beweging geweest om de mensen te binden en een kader te bieden, waarin hij of zij zich kon ontwikkelen. Waarom verzetten socialisten zich niet tegen die trend?

Pronk: Individualisering komt na democratisering en emancipatie. Voor mij is het zich onttrekken aan de drang van de eigen omgeving, in gelijkheid, zonder de ander schade te berokkenen en het wordt vorm gegeven middels economische zelfstandigheid. Maar dat betekent niet dat iedereen zijn gang kan gaan. De overheid moet een permanente discussie en educatie over normen en waarden stimuleren.

Willems: In de socialisme-discussie binnen de PSP is hier veel over gepraat. De PSP wil geen moraliserende overheden en organisaties. Het nadeel is dat het veel moeilijker is om mensen te organiseren. Diegenen die de markt beheersen blijven alles bepalen. Neem bijvoorbeeld de thuiswerkers die achter hun terminal zitten en gezamenlijk geen macht ontwikkelen.

Het vervagen van traditionele verbanden betekent niet dat de behoefte verdwijnt om deel uit te maken van een collectief. Maar dan niet langs gebaande paden. Geen nieuwe Rooie Familie. Nieuwe sociale verbanden moeten gestimuleerd worden. De staat dient daarbij geen belangrijke rol te spelen, zoals Pronk dat voorstelt. De staat is immers niet neutraal, maar resultaat van politieke en maatschappelijke krachtsverhoudingen. Ook naar de overheid toe moet links een machtsstrijd uitvechten.

De staat en de democratie

Smeets: De PSP verwijt de PvdA een neutrale staatstheorie aan te hangen. Waarom is volgens de PvdA de wet niet meer loogen, en waarom leeft de rijkraad niet meer zelfzuchtig voort?

Pronk: Het CDA wil het maatschappelijk middenveld organiseren, de PSP wil het van onderaf, de PvdA zegt: het moet uiteraard van onderaf, maar dat heeft onvoldoende effect, omdat de

ongelijkheid daarmee niet wordt bestreden, daarvoor is een publieke sector, een staat nodig. En in die publieke sector wordt natuurlijk gevochten om de macht. Ik ben niet voor deze regering, maar ik ben wel voor 'n regering. Over die democratische spelregels zijn we het in Nederland wel eens.

Willems: We hebben een aantal democratische rechten kunnen ontwikkelen, dat is een soort basis, maar geen volledige democratie. Er is geen democratische controle op allerlei economische ontwikkelingen, export van het kapitaal, investeringen enz. Deze parlementaire democratie is zo onvolkomen, dat socialisten zich wel meer mogen wensen.

Pronk: Het parlementaire systeem is voor verbetering vatbaar, maar veranderingen moeten plaatsvinden vanuit en binnen dat systeem op een manier waarover politieke overeenstemming bestaat, nl. de meerderheid beslist. Maatschappelijke acties aan de basis zijn een wezenlijk onderdeel van dat parlementaire systeem, als die niet gevoerd zouden kunnen worden zou ik me tegen dat systeem verzetten.

Willems: Er is ruimte voor, maar er wordt geen waarde aan gehecht, al waren er 10 miljoen handtekeningen tegen de kruisraketten gezet, de meerderheid in de Kamer had hetzelfde gestemd. Vanwege de inhoud van een beslissing kan de legitimatie van een beslissing altijd ter discussie worden gesteld, die vrijheid moet je bevechten en daarmee vergroot je ook het effect van buitenparlementaire acties. De democratie houdt op waar de economie begint. In West-Europa, de bakermat van de liberale revolutie, is het niet mogelijk gebleken macht te ontwikkelen om de economie onder democratische controle te krijgen. Dat is de meest wezenlijke tekortkoming van de parlementaire democratie en daar moeten we als socialisten over praten.

Pronk: De democratie houdt niet op waar de economie begint, maar wel waar de economische machtsconcentraties te groot worden. Na de Tweede Wereldoorlog is er voor een gemengde economie gekozen, maar deze is meer kapitalistisch geworden. De sociale verzorgingsstaat, de aanvulling op die gemengde economie, is nu in crisis. Diegenen die de macht hebben, kunnen steeds meer om de parlementaire besluitvorming heen en de mensen aan de onderkant hebben er geen vertrouwen meer in. Dat zijn de twee crisisverschijnselen in de huidige parlementaire democratie in de westerse samenleving. De internationalisering van de politieke besluitvorming is nodig om op hetzelfde niveau van de economische macht te komen.

Internationalisering

Smeets: Internationalisering is overmijdelijk. Betekent dit voor Nederland dat het stelsel van sociale voorzieningen zich moet aanpassen aan een EG-gemiddelde?

Pronk: De verworvenheden van de gemengde economie, de sociale verzorgingsstaat en de

parlementaire democratie, verkregen door sociale strijd, moeten op Europees niveau gebracht worden en doorgevoerd worden in de 12 EG-landen, door inkomensoverdracht naar de armere EG-landen en niet door bijstelling van onze positie naar beneden toe. Binnen Europa kun je meer aan multinationals opleggen, omdat de keuze voor hen om in of buiten Europa te investeren veel moeilijker is dan de keuze tussen Nederland of België."

Willems: Dat is misplaatst optimisme. De maatregelen op Europees niveau zullen ten gunste van multinationals uitpakken. Alle richtlijnen die nu gelden richten zich op overheden en niet op bedrijven. Het beleid is er op gericht de Europese markt als machtsblok een deuntje te laten meespelen naast Japan en de VS. Er moet een internationale dimensie aan de sociale strijd worden toegevoegd, dat is een goede ontwikkeling. Het uitwisselen van ervaringen en het vinden van nieuwe wegen. Bijvoorbeeld over ontwapeningszaken en de strijd tegen de apartheid hebben we samen met andere Europese radicaal-linkse fracties initiatieven genomen. Het is van belang om socialistische strijd over de Europese grenzen heen te voeren, maar onze inzet en onze strategie is anders.

Eindeloos veel geduld

Smeets: Sociaal-democraten hebben altijd haast, radicaal-socialisten hebben altijd geduld, eindeloos veel geduld. Hebben we die tijd?

Pronk: Die tijd hebben we niet. Er zijn trendbreuken: de schaalvergroting en de technologie zetten zich door en daar moet een politiek antwoord op komen. Voorlopig zal Willems gelijk hebben dat de conservatieven de meerderheid hebben en de Europese beslissingen zullen voorlopig verkeerd uitpakken. Zoals socialisten rond 1900 hetzelfde ervoeren toen ze de politieke macht op nationaal niveau wilden veroveren, maar overal in een minderheidspositie zaten. De enige manier om macht te krijgen is zelf te participeren in de staat. Dat moet we nu ook in Europa doen. Als je dat niet doet, moet je niet denken dat je enige invloed op de ontwikkelingen hebt; dan gaat de sociale verzorgingsstaat ten onder.

Willems: Die Europese politieke macht wordt niet gebruikt om economische ontwikkelingen onder democratische controle te brengen, maar om West-Europa als handelsblok een sterke positie te geven. Dat gaat ten koste van de belangen elders in de wereld. De EG-landen willen onderling solidair zijn als ze er samen maar beter van worden.

Polarisatie

Smeets: De PSP kan beschouwd worden als de laatste erflater van de polarisatiestrategie; Pronk zei onlangs dat die tijd nu toch wel voorbij is.

Willems: Het schema links-rechts rammelt aan alle kanten, maar het is nog steeds van belang te definiëren wat socialisten willen. Ik wordt wat we van de consensuspolitiek in de Panelen. Coalities met CDA en/of VVD en daarbij de illusie hoog houden dat er nog iets aan linkse politiek gebeurt. Linkse politiek vergt linkse coalitievorming en samenwerking met progressieve bewegingen. Het rapport vergeet de machtsvorming aan de basis.

Pronk: Witte plek in het rapport is inderdaad de bedrijfsdemocratisering. De politieke machtsvorming, coalitievorming e.d. komen echter aan de orde in het rapport van de commissie Kok, dat volgende maand uitkomt. Een partij die in 1990 van de laatste 25 jaar 5 jaar heeft geregeerd kun je moeilijk regereergeilheid verwijten. Natuurlijk willen we regeren, maar niet door essentiële dingen daarvoor op te offeren. Dat kan niet met een louter linkse coalitie, want ik zie geen linkse meerderheid in 1990.

V.l.n.r.: Jan Pronk, Hubert Smeets en Wilbert Willems in De Salon.

FOTO: HAPE SMEELE

Smeets: Is dat een principiële keuze voor samenwerking naar het politieke midden toe, of een praktische, omdat die linkse meerderheid er niet is in 1990?

Pronk: Er zijn zulke grote bedreigingen dat er consensus moet komen over de wijze waarop ze moeten worden aangepakt. Polarisatie is niet het beste antwoord op dit type vraagstukken. Het begrip consensus moet niet geïsoleerd worden begrepen, het is geen principe, maar er moet onderhandeld worden om het ergens over eens te worden. Niet over de politieke, maar over de economische orde. Het is naïef of romantisch om te streven naar een linkse meerderheid.

Willems: Daar voel ik me niet door beledigd hoor. Linkse instrumenten worden door de PvdA herijkt en daar blijft dan weinig van over: dat is verrechtsing. Het is goed dat de PvdA en de PSP zich bezinnen op al die nieuwe vraagstukken, maar het antwoord dat de PvdA geeft, consensus, zachtmoedige instrumenten, overdracht van bevoegdheden, kun je daar nog linkse politiek mee voeren? Is het naïef als je scherpe instrumenten wilt blijven gebruiken, zoals een radicale arbeidstijdverkorting en herverdeling van inkomens. Dat vereist wettelijke maatregelen en via een consensuspolitiek met rechts redt je dat niet. Wetgeving is natuurlijk niet voldoende, daarnaast moeten mensen voor deze linkse politiek gemobiliseerd worden.

Het is duidelijk dat de PvdA zich om inhoudelijke redenen richt op coalitievorming naar het midden. Onze inzet is anders: een strijdbare coalitievorming ter linkerzijde. Dat is een groot verschil tussen de PvdA en de radicaal-linkse partijen.

Pronk: We moeten alleen regeren als er wat te regeren is, zoals in 1973. Toen is er ook wat veranderd. Natuurlijk stuitte we toen op marges, die steeds nauwer worden vanwege het internationaliseringsproces. Daarom moet links nu ook gaan regeren om vanuit Nederland invloed te kunnen uitoefenen op het proces van Europese integratie in de door ons gewenste richting. Als overal de Kohls en Thatchers het voor het zeggen hebben krijgen we in 1992 een interne markt zonder sociale dimensie.

Trendbreuk

Smeets: Hoe herover links het initiatief?

Pronk: Sinds 1945 hebben we geprobeerd een nieuw systeem op te bouwen, een antwoord op de problemen uit de crisistijd. We hebben tot aan het eind van de jaren '70 stappen vooruit gezet: meer emancipatie, meer democratie, meer verzorgingsstaat. Rond 1980 is er in veel landen een

trendbreuk gekomen, een ommekeer terug. Hoe komt dat? Door technologische- economische ontwikkeling is er een werkelijk wereldwijde markt ontstaan, waardoor het mogelijk is voor economische machtsgroepen om altijd maar weer de nadruk te blijven leggen op aanbodseconomie, op kostenverlaging en op winstvergroting. In het verleden was er in de nationale staten een ingebouwde muur, er was een economische noodzaak waarom ook ondernemers het nodig vonden te streven naar een gelijkere inkomensverdeling, naar inkomensinjecties, naar afzetbevordering. Die opvatting hoor je nu nergens binnen rechts, want door de wereldwijde markt is er geen afzetcrisis. Dat vereist een andere vorm van sociale strijd, van politieke machtsvorming. Met name ten gunste van mensen die aan de onderkant zitten, die steeds meer middelen uit handen geslagen zien om zelf die veranderingen tot stand te brengen. De PSP blijft geloven in die strijd van onderaf, ik wou dat ik het kon.

Willems: Het verschil tussen PvdA en PSP is niet zwart/wit. Je hoeft niet te schamperen als de PvdA concessies wil doen om te kunnen regeren, dat is hun strategische keuze. Maar het is jammer dat de PvdA in die ontwikkeling naar een nieuwe maatschappij, de organisatie van de mensen zelf, de mensen waar het om gaat, uit het oog verliest. Je ben dan met een intellectualistische discussie bezig. Er kan geen socialistisch concept gemaakt worden in deze tijd zonder de strategische stappen daar aan te koppelen. Als de PvdA zich in een consensuspolitiek losmaakt van machtsvorming aan de basis, loopt ze naar rechts weg.

Pronk: Machtsvorming aan de basis: ja, maar ik verwacht dat er meer machtsvorming aan de basis zal ontstaan, wanneer je daarop vooruit loopt door te gaan regeren.

Willems: Die machtsvorming aan de basis kan niet ontwikkeld worden vanuit een spontaanistische actie. Je moet een socialistische strategie hebben en sociaal-economische instrumenten ontwikkelen. Dat is een voorwaarde om ook op bestuurlijk niveau in een linkse coalitiestrategie te kunnen werken. Daar moet je in geloven en aan werken. En op dat punt laat de PvdA het afweten.

Smeets: Ik constateer dat er veel hetzelfde is gebleven en veel is veranderd de laatste tien jaar. Ik ben erg optimistisch over het veranderingsproces van links. Juist om die rare mengeling van oude en nieuwe vetes, van oude en nieuwe consensus.

LEO PLATVOET

Debat tussen Willems en Pronk over Schuivende Panelen

Die rare mengeling van oude en nieuwe vetes, van nieuwe en oude consensus

'Welkom socialisten in de Salon van De Balie', zo opende NRC/Handelsblad journalist Hubert Smeets de discussie tussen Wilbert Willems en Jan Pronk over 'Schuivende Panelen' die op initiatief van 'Bevrijding' werd gehouden. Maar de zestig aanwezigen mochten van hem daar verder geen grappen over maken. Daar waagde ook niemand zich aan, want daar was de discussie tussen Pronk en Willems te serieus voor. Aanleiding voor het debat was het PvdA-rapport 'Schuivende Panelen' en de reactie van het partijbestuur van de PSP daarop, dat eind april onder de titel 'Het socialisme voorbij?' verscheen. Hieronder de interessantste momenten uit die discussie.

Smeets: *In Schuivende Panelen heeft Pronk al het nodige geschreven over de diagnose van de huidige maatschappij. Welke centrale problemen ziet de PSP die nopen tot een andere politieke positie en strategie?*

Willems: De PvdA stelt in grote lijnen dezelfde diagnose als de PSP, al zijn er verschillende antwoorden.

Er is een internationalisering van de economie en de cultuur, waar traditionele concepten op nationale schaal onvoldoende antwoord op geven. Een andere ontwikkeling is de individualisering, waardoor knellende maatschappelijke verbanden losgelaten worden. Daar zitten positieve en negatieve kanten aan. Negatief is b.v. het verdwijnen van een collectief machtsgevoel. De technologische ontwikkeling vind ik, in tegenstelling tot Schuivende Panelen, een minder centrale tendens, omdat het niets wezenlijks toevoegt aan bestaande verhoudingen, al versnelt het wel de ontwikkelingen. Waar het rapport Pronk langs heen wandelt zijn de democratisering en de emancipatie. Er is een verdergaande verzelfstandiging, maar door schaalvergroting wordt de democratische greep van mensen op hun eigen situatie minder.

De traditionele denkschema's zijn ontoereikend. Het denken in kapitaal-arbeid verhoudingen is niet meer voldoende, de macht van de vakbeweging en andere sociale bewegingen taant, economische groei is geen oplossing meer gezien de ecologische grenzen. Schuivende Panelen brengt veel zaken ter discussie waar ook radicaal-links mee worstelt. In de analyse komen PvdA en radicaal-links elkaar op veel terreinen tegen.

Maar voor socialisten is toch een belangrijke vraag: moeten we blijven proberen democratische greep op de produktiemiddelen en -verhoudingen te krijgen?

Pronk: Jazeker, het is noodzakelijk dat te proberen. Drie van de vier tendensen (technologie, schaalvergroting, individualisering) die wij schetsen bieden grote mogelijkheden voor de maatschappelijke ontwikkeling in de toekomst. Maar er zijn ook grote risico's. Individualisering kan leiden tot atomisering, tot uitsluiting van mensen. De technologische versnelling kan bedreigend worden omdat politieke controle ontbreekt. Om de positieve gevolgen voor iedereen toegankelijk te maken en de negatieve gevolgen niet op de schouders van de zwakkeren te laten neerkomen is het noodzakelijk greep op de produktieverhoudingen te krijgen. Maar dat kan niet op de traditionele manier. De waardevolle elementen van

vroeger: planning, ordening en socialisatie van de vraag zijn nog steeds van belang. Op die manier willen wij de produktieverhoudingen in onze greep krijgen. Waar wij minder aan hechten is de socialisatie van de produktiemiddelen zelf, omdat de internationalisering van de economie dit in de weg staat.

Individualisering

Smeets: *Over individualisering gesproken: is het niet de kracht van de socialistische beweging geweest om de mensen te binden en een kader te bieden, waarin hij of zij zich kon ontwikkelen. Waarom verzetten socialisten zich niet tegen die trend?*

Pronk: Individualisering komt na democratisering en emancipatie. Voor mij is het zich ontworstelen aan de drang van de eigen omgeving, in gelijkheid, zonder de ander schade te berokkenen en het wordt vorm gegeven middels economische zelfstandigheid. Maar dat betekent niet dat iedereen zijn gang kan gaan. De overheid moet een permanente discussie en educatie over normen en waarden stimuleren.

Willems: In de socialisme-discussie binnen de PSP is hier veel over gepraat. De PSP wil geen moraliserende overheden en organisaties. Het nadeel is dat het veel moeilijker is om mensen te organiseren. Diegenen die de markt beheersen blijven alles bepalen. Neem bijvoorbeeld de thuiswerkers die achter hun terminal zitten en gezamenlijk geen macht ontwikkelen.

Het vervagen van traditionele verbanden betekent niet dat de behoefte verdwijnt om deel uit te maken van een collectief. Maar dan niet langs gebaande paden. Geen nieuwe Rooie Familie. Nieuwe sociale verbanden moeten gestimuleerd worden. De staat dient daarbij geen belangrijke rol te spelen, zoals Pronk dat voorstelt. De staat is immers niet neutraal, maar resultaat van politieke en maatschappelijke krachtsverhoudingen. Ook naar de overheid toe moet links een machtsstrijd uitvechten.

De staat en de democratie

Smeets: *De PSP verwijt de PvdA een neutrale staatstheorie aan te hangen. Waarom is volgens de PvdA de wet niet meer loogen, en waarom leeft de rijkard niet meer zelfzuchtig voort?*

Pronk: Het CDA wil het maatschappelijk middenveld organiseren, de PSP wil het van onderaf, de PvdA zegt: het moet uiteraard van onderaf, maar dat heeft onvoldoende effect, omdat de

ongelijkheid daarmee niet wordt bestreden, daarvoor is een publieke sector, een staat nodig. En in die publieke sector wordt natuurlijk gevochten om de macht. Ik ben niet voor deze regering, maar ik ben wel voor 'n regering. Over die democratische spelregels zijn we het in Nederland wel eens.

Willems: We hebben een aantal democratische rechten kunnen ontwikkelen, dat is een soort basis, maar geen volledige democratie. Er is geen democratische controle op allerlei economische ontwikkelingen, export van het kapitaal, investeringen enz. Deze parlementaire democratie is zo onvolkomen, dat socialisten zich wel meer mogen wensen.

Pronk: Het parlementaire systeem is voor verbetering vatbaar, maar veranderingen moeten plaatsvinden vanuit en binnen dat systeem op een manier waarover politieke overeenstemming bestaat, nl. de meerderheid beslist. Maatschappelijke acties aan de basis zijn een wezenlijk onderdeel van dat parlementaire systeem, als die niet gevoerd zouden kunnen worden zou ik me tegen dat systeem verzetten.

Willems: Er is ruimte voor, maar er wordt geen waarde aan gehecht, al waren er 10 miljoen handtekeningen tegen de kruisraketten gezet, de meerderheid in de Kamer had hetzelfde gestemd. Vanwege de inhoud van een beslissing kan de legitimatie van een beslissing altijd ter discussie worden gesteld, die vrijheid moet je bevechten en daarmee vergroot je ook het effect van buitenparlementaire acties. De democratie houdt op waar de economie begint. In West-Europa, de bakermat van de liberale revolutie, is het niet mogelijk gebleken macht te ontwikkelen om de economie onder democratische controle te krijgen. Dat is de meest wezenlijke tekortkoming van de parlementaire democratie en daar moeten we als socialisten over praten.

Pronk: De democratie houdt niet op waar de economie begint, maar wel waar de economische machtsconcentraties te groot worden. Na de Tweede Wereldoorlog is er voor een gemengde economie gekozen, maar deze is meer kapitalistisch geworden. De sociale verzorgingsstaat, de aanvulling op die gemengde economie, is nu in crisis. Diegenen die de macht hebben, kunnen steeds meer om de parlementaire besluitvorming heen en de mensen aan de onderkant hebben er geen vertrouwen meer in. Dat zijn de twee crisisverschijnselen in de huidige parlementaire democratie in de westerse samenleving. De internationalisering van de politieke besluitvorming is nodig om op hetzelfde niveau van de economische macht te komen.

Internationalisering

Smeets: *Internationalisering is overmijdelijk. Betekent dit voor Nederland dat het stelsel van sociale voorzieningen zich moet aanpassen aan een EG-gemiddelde?*

Pronk: De verworvenheden van de gemengde economie, de sociale verzorgingsstaat en de

parlementaire democratie, verkregen door sociale strijd, moeten op Europees niveau gebracht worden en doorgevoerd worden in de 12 EG-landen, door inkomensoverdracht naar de armere EG-landen en niet door bijstelling van onze positie naar beneden toe. Binnen Europa kun je meer aan multinationals opleggen, omdat de keuze voor hen om in of buiten Europa te investeren veel moeilijker is dan de keuze tussen Nederland of België.

Willems: Dat is misplaatst optimisme. De maatregelen op Europees niveau zullen ten gunste van multinationals uitpakken. Alle richtlijnen die nu gelden richten zich op overheden en niet op bedrijven. Het beleid is erop gericht de Europese markt als machtsblok een deuntje te laten meespelen naast Japan en de VS. Er moet een internationale dimensie aan de sociale strijd worden toegevoegd, dat is een goede ontwikkeling. Het uitwisselen van ervaringen en het vinden van nieuwe wegen. Bijvoorbeeld over ontwapeningszaken en de strijd tegen de apartheid hebben we samen met andere Europese radicaal-linkse fracties initiatieven genomen. Het is van belang om socialistische strijd over de Europese grenzen heen te voeren, maar onze inzet en onze strategie is anders.

Eindeloos veel geduld

Smeets: Sociaal-democraten hebben altijd haast, radicaal-socialisten hebben altijd geduld, eindeloos veel geduld. Hebben we die tijd?

Pronk: Die tijd hebben we niet. Er zijn trendbreuken: de schaalvergroting en de technologie zetten zich door en daar moet een politiek antwoord op komen. Voorlopig zal Willems gelijk hebben dat de conservatieven de meerderheid hebben en de Europese beslissingen zullen voorlopig verkeerd uitpakken. Zoals socialistenvond rond 1900 hetzelfde ervoeren toen ze de politieke macht op nationaal niveau wilden veroveren, maar overal in een minderheidspositie zaten. De enige manier om macht te krijgen is zelf te participeren in de staat. Dat moet we nu ook in Europa doen. Als je dat niet doet, moet je niet denken dat je enige invloed op de ontwikkelingen hebt; dan gaat de sociale verzorgingsstaat ten onder.

Willems: Die Europese politieke macht wordt niet gebruikt om economische ontwikkelingen onder democratische controle te brengen, maar om West-Europa als handelsblok een sterke positie te geven. Dat gaat ten koste van de belangen elders in de wereld. De EG-landen willen onderling solidair zijn als ze er samen maar beter van worden.

Polarisatie

Smeets: De PSP kan beschouwd worden als de laatste erfplater van de polarisatiestrategie; Pronk zei onlangs dat die tijd nu toch wel voorbij is.

Willems: Het schema links-rechts rammelt aan alle kanten, maar het is nog steeds van belang te definiëren wat socialistenvonden willen. Ik wordt wat we van de consensuspolitiek in de Panelen. Coalities met CDA en/of VVD en daarbij de illusie hoog houden dat er nog iets aan linkse politiek gebeurt. Linkse politiek vergt linkse coalitievorming en samenwerking met progressieve bewegingen. Het rapport vergeet de machtsvorming aan de basis.

Pronk: Witte plek in het rapport is inderdaad de bedrijfsdemocratisering. De politieke machtsvorming, coalitievorming e.d. komen echter aan de orde in het rapport van de commissie Kok, dat volgende maand uitkomt. Een partij die in 1990 van de laatste 25 jaar 5 jaar heeft geregeerd kun je moeilijk regereergeilheid verwijten. Natuurlijk willen we regeren, maar niet door essentiële dingen daarvoor op te offeren. Dat kan niet met een louter linkse coalitie, want ik zie geen linkse meerderheid in 1990.

V.l.n.r.: Jan Pronk, Hubert Smeets en Wilbert Willems in De Salon.

FOTO: HAPE SMEELE

Smeets: Is dat een principiële keuze voor samenwerking naar het politieke midden toe, of een praktische, omdat die linkse meerderheid er niet is in 1990?

Pronk: Er zijn zulke grote bedreigingen dat er consensus moet komen over de wijze waarop ze moeten worden aangepakt. Polarisatie is niet het beste antwoord op dit type vraagstukken. Het begrip consensus moet niet geïsoleerd worden begrepen, het is geen principe, maar er moet onderhandeld worden om het ergens over eens te worden. Niet over de politieke, maar over de economische orde. Het is naïef of romantisch om te streven naar een linkse meerderheid.

Willems: Daar voel ik me niet door beledigd hoor. Linkse instrumenten worden door de PvdA herijkt en daar blijft dan weinig van over: dat is verrechtsing. Het is goed dat de PvdA en de PSP zich bezinnen op al die nieuwe vraagstukken, maar het antwoord dat de PvdA geeft, consensus, zachtmoedige instrumenten, overdracht van bevoegdheden, kun je daar nog linkse politiek mee voeren? Is het naïef als je scherpe instrumenten wilt blijven gebruiken, zoals een radicale arbeidstijdverkortung en herverdeling van inkomens. Dat vereist wettelijke maatregelen en via een consensuspolitiek met rechts redt je dat niet. Wetgeving is natuurlijk niet voldoende, daarnaast moeten mensen voor deze linkse politiek gemobiliseerd worden.

Het is duidelijk dat de PvdA zich om inhoudelijke redenen richt op coalitievorming naar het midden. Onze inzet is anders: een strijdbare coalitievorming ter linkerzijde. Dat is een groot verschil tussen de PvdA en de radicaal-linkse partijen.

Pronk: We moeten alleen regeren als er wat te regeren is, zoals in 1973. Toen is er ook wat veranderd. Natuurlijk stuitte we toen op marges, die steeds nauwer worden vanwege het internationaliseringsproces. Daarom moet links nu ook gaan regeren om vanuit Nederland invloed te kunnen uitoefenen op het proces van Europese integratie in de door ons gewenste richting. Als overal de Kohls en Thatchers het voor het zeggen hebben krijgen we in 1992 een interne markt zonder sociale dimensie.

Trendbreuk

Smeets: Hoe herover links het initiatief?

Pronk: Sinds 1945 hebben we geprobeerd een nieuw systeem op te bouwen, een antwoord op de problemen uit de crisistijd. We hebben tot aan het eind van de jaren '70 stappen vooruit gezet: meer emancipatie, meer democratie, meer verzorgingsstaat. Rond 1980 is er in veel landen een

trendbreuk gekomen, een ommekeer terug. Hoe komt dat? Door technologische- economische ontwikkeling is er een werkelijk wereldwijde markt ontstaan, waardoor het mogelijk is voor economische machtsgroepen om altijd maar weer de nadruk te blijven leggen op aanbodseconomie, op kostenverlaging en op winstvergroting. In het verleden was er in de nationale staten een ingebouwde muur, er was een economische noodzaak waarom ook ondernemers het nodig vonden te streven naar een gelijkere inkomensverdeling, naar inkomensinjecties, naar afzetbevordering. Die opvatting hoor je nu nergens binnen rechts, want door de wereldwijde markt is er geen afzetcrisis. Dat vereist een andere vorm van sociale strijd, van politieke machtsvorming. Met name ten gunste van mensen die aan de onderkant zitten, die steeds meer middelen uit handen geslagen zien om zelf die veranderingen tot stand te brengen. De PSP blijft geloven in die strijd van onderaf, ik wou dat ik het kon.

Willems: Het verschil tussen PvdA en PSP is niet zwart/wit. Je hoeft niet te schamperen als de PvdA concessies wil doen om te kunnen regeren, dat is hun strategische keuze. Maar het is jammer dat de PvdA in die ontwikkeling naar een nieuwe maatschappij, de organisatie van de mensen zelf, de mensen waar het om gaat, uit het oog verliest. Je ben dan met een intellectualistische discussie bezig. Er kan geen socialistisch concept gemaakt worden in deze tijd zonder de strategische stappen daar aan te koppelen. Als de PvdA zich in een consensuspolitiek losmaakt van machtsvorming aan de basis, loopt ze naar rechts weg.

Pronk: Machtsvorming aan de basis: ja, maar ik verwacht dat er meer machtsvorming aan de basis zal ontstaan, wanneer je daarop vooruit loopt door te gaan regeren.

Willems: Die machtsvorming aan de basis kan niet ontwikkeld worden vanuit een spontaanistische actie. Je moet een socialistische strategie hebben en sociaal-economische instrumenten ontwikkelen. Dat is een voorwaarde om ook op bestuurlijk niveau in een linkse coalitiestrategie te kunnen werken. Daar moet je in geloven en aan werken. En op dat punt laat de PvdA het afweten.

Smeets: Ik constateer dat er veel hetzelfde is gebleven en veel is veranderd de laatste tien jaar. Ik ben erg optimistisch over het veranderingsproces van links. Juist om die rare mengeling van oude en nieuwe vetes, van oude en nieuwe consensus.

LEO PLATVOET

agenda

6 juni: PSP-uitzending, Radio 5, 18.20 uur

15 juni: vergadering partijbestuur, partijgebouw Amsterdam, 19.00 uur, informatie: Ietje van Poll, tel: 020-267374

22 juni: bijeenkomst Sociaal-Economische Commissie, PSP-pand, Oude Gracht 243, Utrecht, aanvang 19.45 uur, informatie: Pieter vd Hijden, tel: 020-275003

22 juni: PSP-uitzending, Nederland 2, 19.10 uur

2 juli: vergadering partijbestuur, partijgebouw Amsterdam, 10.30 uur, informatie: Ietje van Poll, tel: 020-267374

Internationaal Homomonument Den Haag

Door Uw steun komt het
internationale
lesbies/homomonument er!

GIRO 4475979

Stichtingsregister K.v.K.-Den Haag
S154938

ONDERSTE BOVEN

De **ANTI-ATOOMBOM-MARS 'T HARDE** vindt dit jaar voor de 14de keer plaats op 24 september. Dit jaar staat de mars in het teken van protest tegen de kerntaken die Nederland heeft. En samenkomen in 't Harde betekent dan natuurlijk ook: stilstaan bij de kernkoppen die in 't Harde zijn opgeslagen. De traditionele mars voert langs het opslagterrein. Na de mars is er een manifestatie met sprekers, muziek en een informatiemarkt.

KIES VOOR SCHONE STROOM is het motto waaronder Milieudefensie een grote advertentiecampagne start die het alternatief van Milieudefensie voor kolen, olie, gas en kernenergie kracht moet bijzetten: alle elektriciteit uit wind, water en zon! Dit milieuvriendelijke toekomstbeeld kan halverwege de volgende eeuw werkelijkheid worden. Maar tot die tijd is er een overbrugging nodig, waarvoor Milieudefensie een Overbruggingsplan heeft opgesteld. Dit plan stelt voor de benodigde nieuwe centrales te stoken met gas dat elders wordt bespaard. Met dit alternatief wil Milieudefensie in de aanval gaan. De advertentiecampagne kan ondersteund worden door f 10,- over te maken op giro 102000 t.n.v. Milieudefensie te Amsterdam.

'**T KAN ANDERS** bevat een uitgebreid interview met de oud-luchtmachtkapitein Meindert Stelling, die o.a. betoogt dat de Nederlandse dienstplicht in strijd is met het internationale recht. Verder in het 2de nummer van deze jaargang o.a. artikelen over Gorbatsjov, anti-militarisme, gandhisme en de kwestie Israël-Palestijnen. Een abonnement kost f 21,- per jaar voor 4 nummers. Administratie: Vlamingstraat 82, 2611 LA Delft, postbank 3772349.

De **STUDENTEN VAKBEWEGING (SVB)** werd 25 jaar geleden opgericht en wist jaren lang studenten, universiteiten en het ministerie van Onderwijs in beweging te zetten. Over de verschillen en overeenkomsten tussen de positie van de studenten toen en nu en de historische plaats van de SVB wordt op 25 juni een conferentie gehouden in het Centraal Faciliteitengebouw van de Rijksuniversiteit van Leiden, Cleveringaplaats 1 van 15.00 tot 17.30 uur. Spreken zullen o.a. Ton Regtien, Marius Ernsting en Bart Tromp. Met medewerking van het IISG zal op die dag een tentoonstelling worden gehouden met historisch materiaal over de SVB. Conferentie en tentoonstelling zijn toegankelijk voor oud-leden en belangstellenden. Na afloop is er een gezamenlijke maaltijd. De kosten bedragen f 50,- (alleen de conferentie f 15,-). Opgave via storting op giro 332286 tnv SVB 1963-88 te Den Haag. Informatie: S. van Wier, Celebesstraat 45a, 2285 TB Den Haag, tel: 070-505842.

Beter oud, beter jong

Socialisme-manifestatie

In het vervolg op de conferentie 'Socialisme zonder illusies' zal op **1 oktober** aanstaande een manifestatie in de **Kosmos te Amsterdam** worden gehouden. Tijdens deze manifestatie wordt er aan de hand van workshops aandacht besteed aan diverse actie-vormen met als doel nieuwe perspectieven te creëren in de strijd tegen de rechtse afbraak. Centraal bij de workshops staat de vraag: op welke wijzen kan het Socialistisch Alternatief wervend uitgedragen worden?

De manifestatie spitst deze vraag toe op twee groepen: de Jongeren en Ouderen.

Bij de manifestatie hoort een actieprogramma, dat begin september aan alle deelnemers zal worden toegezonden.

Volgt nu een korte presentatie van de workshops.

- *Te kijk*: hier wordt een concept gemaakt voor een video-clip van de PSP, en in ruwe vorm alvast met videocamera vastgelegd.
- *Rooie tonen*: hier componeren de deelnemers één of meerdere moderne socialistische liederen, welke zo mogelijk ook live worden uitgevoerd.
- *Klink klaar*: hier maakt een groep een radio-

uitzending voor de PSP.

- *M'n hemel*: een groep jongeren en ouderen ontwerpen elk hun ideale woonomgeving.
- *Knetterende letteren*: hier leert men snel een goede actiekrant in elkaar zetten, en zo mogelijk ontwerpt men nog een affiche.
- *Wie is wie*: de deelnemers schrijven een toneelstuk met mogelijkheden tot publiekparticipatie.
- *De vinger*: op traditionele manier wordt hier over enkele punten uit het actieprogramma gediscussieerd.

Met onderstaande strook kun je je nu reeds aanmelden voor de manifestatie en tevens je opgeven voor een workshop. Het is waarschijnlijk niet mogelijk meer dan één workshop op de manifestatie te volgen, maar voor alle zekerheid kun je een tweede keus invullen.

Begin september ontvang je het precieze programma van de manifestatie en informatie over de workshops en de eigen financiële bijdrage. Voor verdere inlichtingen of aanmeldingen kun je schrijven of bellen: PSP Manifestatiegroep, postbus 700, 1000 AS Amsterdam, telefoon 020-267374, Bert van den Berg.

DEELNAME MANIFESTATIE 'BETER JONG, BETER OUD'

Naam : .....

Straat : .....

Postcode : ..... Plaats: .....

Workshop : Te kijk   Knetterende lett.
                         Rooie Tonen   Wie is wie
                         Klink klaar
                         M'n hemel

Opsturen naar PSP manifestatiegroep, postbus 700, 1000 AS Amsterdam

BEVRIJDING

in dit nummer:

- ★ Rotterdam op Lokatie
- ★ De Golfoorlog

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEKE
PARTIJEN

De golfoorlog: Inzichten en uitzichten
Handelsbetrekkingen: 'De één z'n dood, is de ander z'n brood'

pagina 6

Bewogen Beweging De vermaatschappelijking van de PvdA

De bewegingsleer is een belangrijke doctrine geworden in de vernieuwing van de PvdA. Nadat de panelen zijn verschoven is de 'sociaal-democratie als program en methode' gewogen onder de titel 'Bewogen Beweging'. In dit ruim 100 blz. tellende rapport, opgesteld door een commissie onder voorzitterschap van Wim Kok, wordt getracht de strategische en partijorganisatorische contouren te schetsen van een PvdA die de bakens moet verzetten. Een PvdA die de vier door hen gesignaleerde trends in deze moderne tijd (automatisering, individualisering, internationalisering en de bedreiging van het milieu) weet te vertalen in een politiek die (West-)Europees is gericht, de vrije markt als uitgangspunt neemt, decentralisering als kenmerk heeft en coalitievorming met rechts als strategie omarmt. Om het negatief en ouderwets uit te drukken: de revisie van de revisie van de revisie van het revisionisme.

vervolg op pagina 3

PSP uit BIVAK gestapt

Drijvende krachten wapenwedloop gaan aanpakken

Naar aanleiding van het verloop van de conferentie van 19 maart j.l. is de PSP uit het BIVAK (Breed Initiatief voor Verdergaande Akties tegen Kruisraketten) gestapt. Dat schreef Bert Freriks in de Bevrijding van 2 mei (nr.7). In dit artikel willen we nog eens wat dieper ingaan op de achtergrond van die stap. Verder gaan we in op de koers op vredesterrein in de komende tijd van zowel het BIVAK als de PSP.

Voor de PSP-deelnemers aan de BIVAK-conferentie van 19 maart 1988 had het BIVAK zich maar beter kunnen opheffen. Maar waarom dan wel? Heeft de PSP niet zelf mede het BIVAK helpen oprichten? Was het niet het BIVAK dat na het besluit van november 1985 om toch kruisraketten in Woensdrecht te plaatsen, het verzet tegen de kruisraketten in belangrijke mate heeft vormgegeven? Vormde niet het BIVAK het belangrijkste overkoepelend orgaan, compleet met steun van een aantal FNV-bonden, voor de vredesbeweging na het in coma raken van het KKN? Allemaal vragen die met 'ja' beantwoord kunnen worden. Maar geen van deze argumenten is voldoende reden om het BIVAK als doel op zich te gaan beschouwen. En daar leek het toch sterk naar toe te gaan in de ogen van PSP-deelnemers. Wat was er dan mis met het BIVAK? De basis voor het BIVAK is de afgelopen periode flink versmald. Vrouwen voor Vrede, Stop de N-bom en het Humanistisch Vredesberaad verlieten het BIVAK. Andere groepen staakten hun actieve inbreng, zoals BONK. Daarmee lijkt het laatste jaar het contact met de radicalere vredesbeweging verloren te zijn gegaan. Na een aantal jaren BIVAK zou je ook moeten vaststellen dat het BIVAK niet echt de aansluiting bij de brede vredesbeweging heeft gevonden. Dit alles leek de PSP al een reden om de hoop uit te spreken dat er nu een geheel nieuw initiatief vanuit de overgebleven organisaties zou ontstaan. Ook is gebleken dat het BIVAK geen groot organisatorisch vermogen had. Belangrijker is echter de minimale hoeveelheid inhoudelijke discussies en de overdaad aan discussies over actiemiddelen in plaats van over actiedoelen. Met dit geringe inhoudelijke perspectief was eigenlijk het actieperspectief voor het BIVAK komen te vervallen. En voor veel PSP-ers was dat niet op te lossen door van het BIVAK een anti-kernwapenorganisatie te maken. Vanwege bovenstaande redenen lag opheffing van het BIVAK voor de PSP voor de hand. Omdat de overige organisaties toch liever met BIVAK in aangepaste vorm wilden doorgaan, heeft de PSP, evenals PPR en nu ook CPN, besloten uit het BIVAK te stappen.

Het BIVAK gaat dus door als Breed Initiatief voor Verdergaande Akties voor Kern-ontwepening. Rond het Kamerdebat over de Algemene Beschouwingen wil het BIVAK (waarbij nog circa 25 organisaties zijn aangesloten) een landelijke demonstratie organiseren tegen de bezuinigingspolitiek van het kabinet-Lubbers, onder het motto 'Bezuiniging door ontwapening'. Hiervoor zoekt het BIVAK samenwerking met de FNV-jongeren en de Voedingsbond FNV of organisaties als 'Stop het eigen Risico'. Het BIVAK wil bijdragen aan zo'n landelijke demonstratie door de relatie aan de kaak te stellen tussen enerzijds de alsmaar doorgaande verhoging van de bewapeningsuitgaven (voor de moderniseringsplannen van de NAVO, ter compensatie van het verdwijnen van de kruisraketten) en anderzijds de hardnekkige aantasting van de sociale voorzieningen (sociale zekerheid, gezondheidszorg, onderwijs, enz.). Het BIVAK wil bijdragen aan het doorbreken van deze spiraal van verspilling en vernietiging.

PSP: NAVO weer op de agenda

Voor de PSP is het wel zo'n beetje duidelijk dat het na het INF-akkoord geen zin heeft om blindelings een willekeurig wapensysteem uit te kiezen om als actiespeerpunt te nemen. Beter zou het volgens partijbestuurlid Bert Freriks zijn als de PSP zich zou gaan richten op de drijvende krachten achter de wapenwedloop. Hij denkt daarbij, overigens gesteund door de rest van het PB, met name aan de wapenindustrie (wapenexport), de WEU (conventionele bewapening) en de NAVO (betrokkenheid Golfoorlog en militarisering van de regio). Het weer nadrukkelijk op de agenda plaatsen van de NAVO door de PSP heeft te maken met het 40-jarig bestaan van deze militaire organisatie. Rechtse krachten zullen deze gelegenheid zeker te baat nemen om met veel feestgedruis te laten zien dat zij heel goed het belang van de NAVO beseffen. Voor links en zeker de PSP zou dat volgens mij moeten inhouden eens te meer de rol van de NAVO in de huidige wapenwedloop de benadrukken. Daarom heeft de PSP besloten tot het opzetten van een bescheiden anti-NAVO campagne, uitmondend in een manifestatie rond het 40-jarig bestaan van de NAVO, hiermee wat meer handen en voeten proberend te geven aan de P van pacifisme.

ROB SNEL

Lees: **AVONTUREN VAN EEN LINKSE GELDSCHIETER**

Twintig jaar XminY

60 pagina's met fotokatern: f 12,50

XminY: giro 609060, o.v.v. 'avonturen'

Noordermarkt 26, 1015 MZ Amsterdam

tel: 020-279661.

Voor **NIEUWE** donateurs die vòòr 1 oktober minstens f 50,- overmaken: gratis

PSP adressen

Het partijgebouw van de PSP is gevestigd in de Nieuwe Looiersstraat 45 te Amsterdam, telefoon: 020 - 267374. Het adres voor alle correspondentie is PSP, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam.

Partijbestuur: het dagelijks bestuur is op vele momenten in de week in het partijgebouw bereikbaar.

Adreswijzigingen: gaarne altijd schriftelijk.

Informatie & Bestellingen: bij voorkeur op woensdag- en donderdagmiddag (Johan Eland).

Stichting Vorming & Scholing/Uitgeverij De Bovenbouw/De Rode Draad: maandag t/m vrijdag van 10.00 - 16.00 uur (Ron Leyser en Bert van den Berg).

Wetenschappelijk Bureau: maandag t/m woensdag van 10.00 - 17.00 uur (Ine Mengers).

Emancipatiewerkster: dinsdag, woensdag en donderdag van 10.00 - 17.00 uur (Trudy Koek).

Henk Lankhorst Stichting/Lokaal & Internationaal (steunpunt voor radikaal-linkse gemeentepolitiek op mondiaal terrein): woensdagmiddag 14.00 - 16.00 uur (Jaap Spelberg).

Pacifistisch Socialistische Jongerengroepen: dinsdag en vrijdag van 10.00 - 18.00 uur.

Eerste Kamerfractie PSP: tel: 070 - 624571 (alleen op dinsdag).

Tweede Kamerfractie PSP: Binnenhof 1a, 2513 AA Den Haag, tel: 070 - 183040.

Groen Progressief Akkoord: (Eurofractie): Postbus 267, 1000 AG Amsterdam, tel: 020 - 245515.

Partijraad: secr. Schuttersveld 113, 9201 GZ Drachten, tel: 05120 - 30156 (Floor de Kreij).

BEVRIJDING

Bevrijding is een uitgave van de Pacifistisch Socialistische Partij en verschijnt 1 keer per 3 weken onder verantwoordelijkheid van het partijbestuur van de PSP.

Bevrijding wordt i.s.sm. de Studie- en Vakbibliotheek (Amsterdam) en de Vereniging Het Gesproken Weekblad (Grave) ook op cassette uitgegeven.

Redactie: Liesbeth Miltenburg, Ans Pieper, Leo Platvoet (hoofdredacteur), Rutger van Santen, Rob Snel, Rob Wesselius (vormgeving) en Henri van Wezel.

Redactieadres & Administratie: Postbus 700, 1000 AS Amsterdam, telefoon: 020 - 267374.

Abonnementen: het abonnement is inbegrepen bij het lidmaatschap van de PSP. Niet-leden kunnen zich abonneren door storting van f 30,- op giro 194240 t.n.v. PSP te Amsterdam o.v.v. 'abonnement Bevrijding'.

Advertentietarief: 1/1 pag. f 1080,-; 1/2 pag. f 540,-; 1/4 pag. f 270,-; 1/8 pag. f 135,-.

Overige tarieven op aanvraag; korting bij contract is mogelijk. Baistarief f 1,- per mm/per kolom.

Zet- en drukwerk: Drukkerij Bevrijding, Amsterdam.

De vermaatschappelijking van de PvdA

In Schuivende Panelen werd een belangrijk kenmerk van socialistische economische politiek (opnieuw, hoewel je dat eigenlijk naar één keer kunt doen) overboord gezet: het in gemeenschapsbezit brengen van de produktiemiddelen. Daarnaast werd de strijdbijl tussen arbeid en kapitaal begraven en de consensus omarmt: de overeenstemming tussen sociale partners en overheid over de hoofdlijnen van beleid.

Bewogen Beweging zet deze lijn voort. Het pleit voor een nieuw evenwicht, waarbij de PvdA nadrukkelijk penetreert in het maatschappelijk middenveld. Geconstateerd wordt dat door de verdergaande ontzuiling en individualisering de PvdA een geringe georganiseerde machtsbasis in de maatschappij heeft. Dat moet veranderen door meer het luisterende oor te leggen bij allerlei organisatie. Niet alleen oude en nieuwe sociale bewegingen, maar ook bedrijfsleven en kerken. Het is daarbij opmerkelijk dat de PvdA 'de' vakbeweging toch weer claimt door te stellen dat 'vakbeweging en partij in een complexe coalitie-verhouding hun doelstellingen trachten te realiseren'. Opmerkelijk, omdat in het geheel niet wordt ingegaan op de vraag of vakbeweging en PvdA wel dezelfde analyses en oplossingen hebben voor allerlei hedendaagse problemen. En dat is toch een wezenlijke voorwaarde voor coalitievorming. Vanuit de vakbeweging (precieser: het FNV) is nogal wat kritiek uitgeoefend op Schuivende Panelen. In het aprilnummer van het wetenschappelijke tijdschrift van de PvdA, 'Socialisme en Democratie' werd door de FNV-bestuurders Catz en Vreeman forse kritiek geleverd op Schuivende Panelen. Het sociale beleid bestempelen zij als onvoldoende, de ATV-strategie als onduidelijk. De vurig bepleite consensusvorming achten zij een wollige kreet, 'waarmee een regering zich kan verschuilen achter maatschappelijke tegenstellingen die ze zelf verdoezelt'. Elders concluderen zij: 'Het is kortom een verouderd concept om PvdA en FNV tot één front samen te willen smelten'.

Vermaatschappelijking

De nieuwe sociale bewegingen worden in Bewogen Beweging als belangrijk beschreven die veel hebben losgewoeld en geïntroduceerd, waar de PvdA traditioneel soms weinig affiniteit mee had. Wel wordt er een duidelijke afstand bepleit tussen partij en sociale bewegingen, omdat de PvdA de ambitie heeft een samenhangend programma te formuleren, terwijl de (meeste) sociale bewegingen hun kracht ontleen aan een 'één-dimensionale waarneming van de maatschappelijke realiteit'. Geen complexe coalitievorming dus, zoals met de vakbeweging, hoewel deze ook van oorsprong vanuit één invalshoek opereert. Nieuw en verheugend is echter dat zowel vakbeweging, als ook bijv. milieu- en derde wereldbeweging, verschillende problemen integraal proberen te benaderen. Het onderscheid dat in het rapport tussen vakbeweging en andere sociale bewegingen op dit punt wordt gemaakt doet dan ook al nogal onrealistisch aan, evenals de strategische conclusie die daaruit wordt getrokken.

Bepleitten sociaal-democraten vroeger vermaatschappelijking van de produktie, in Bewogen Beweging wordt vermaatschappelijking van de PvdA bepleit. De PvdA moet ervaringen gebruiken van kiezers en leden die actief zijn in allerlei

maatschappelijke organisaties. Waar het echter om moet gaan is of de PvdA dan ook bereid is de politieke consequenties te verbinden aan eisen die vanuit sociale bewegingen worden gesteld en die zeker niet haaks staan op het programma van de PvdA, maar wel op de strategie. Want dat zal het gevolg zijn van deze oriëntatie. Maar ook hier streeft het rapport naar een evenwicht. Nadrukkelijk wordt bepleit dat de PvdA zich ook richt op die organisaties die zich ophouden op het 'maatschappelijke middenveld'. Als dit ook leidt tot een integratie van het gedachtegoed van deze organisaties met dat van de PvdA is het resultaat: een verdere verrechtsing van de PvdA. Met als gewild neveneffect: een acceptabele coalitiepartner voor CDA of VVD. Want daar lijkt het in Bewogen Beweging toch allemaal om te doen.

Coalitievorming met rechts

In het rapport wordt uitgebreid stilgestaan bij de strategie van de tweedeling, de polarisatie tus-

sen rechts en links, die rond 1970 kenmerk was van het politieke bedrijf. Mismoedig wordt geconcludeerd dat van een bundeling van partijen ter linkerzijde niets terecht is gekomen, terwijl de confessionele partijen die bundeling wel tot stand wisten te brengen. Op de oorzaken hiervan wordt echter niet ingegaan, waardoor deze beschouwing nogal in het luchtledige blijft hangen. CPN, PSP en PvdA stonden programmatisch, strategisch en partijcultureel zo ver van elkaar af dat bundeling irreëel was. Het beleid van het kabinet Den Uyl heeft daar nog een verscherpende rol ingespeeld, gezien de houding van de PPR in 1977 die met haar anti-CDA resolutie de PvdA van zich vervreemde. Met even veel recht kan gesteld worden dat juist omdat de PvdA zich nooit sterk heeft gemaakt voor een linkse meerderheidsregering die bundeling (in welke vorm dan ook) er nooit is gekomen. Iets wat de PSP middels congresbesluiten in de 70-er jaren diverse malen heeft bepleit. (Maar in de 80-er jaren door de dominant-sectarische opstelling van Van der Spek weer half heeft ingeslikt.)

De strategische opvattingen van de PvdA worden per verkiezing dan ook schraller om nu in Bewogen Beweging uit te monden in de simpele optie dat elke coalitievorming mogelijk is, als het

maar met rechts is. Opgelucht wordt gesteld dat het INF-akkoord over de kruisvluchtwapens problemen tussen de PvdA en mogelijke coalitiepartners uit de weg heeft geruimd. Alsof de slogans van de PvdA m.b.t. de veiligheidspolitiek niet meer inhouden dan alleen dit akkoord en wel degelijk op gespannen voet zouden behoren te staan met de enthousiaste NAVO-politiek van CDA en VVD.

Geen dictaten meer

De grote zwakte van Bewogen Beweging is dat op geen enkele manier duidelijk wordt gemaakt op welke wijze coalitievorming met VVD of CDA realisering van het sociaal-democratisch programma bereikt kan worden. Veel kritiek is er al geleverd op Schuivende Panelen. Ook door de PSP (zie Bevrijding nrs. 5 en 9). Maar het past in een sociaal-democratisch gedachtegoed, dat weliswaar de kapitalistische eigendomsverhoudingen niet wezenlijk wil aantasten, maar wel de lusten en lasten zo human mogelijk wil verdelen. In de politieke praktijk van alle dag blijkt dit vaak haaks te staan op het beleid van CDA en VVD. Het eeuwige verlangen van de PvdA om toch met een van hen te willen regeren kan dan ook alleen maar bereikt worden door via het maatschappelijke middenveld de consensus tussen de sociale partners te bewerkstelligen. De Schuivende Beweging is een voorzichtige, maar tevens doorzichtige poging om de PvdA in al

haar geledingen en functies rijp te maken voor een coalitievorming zonder strijdpunten of minimumprogramma's vooraf te dicteren.

Indien dat de koers gaat worden die de leden ook op een congres willen vastleggen, vergroot dat de ruimte links van de PvdA. Een ruimte van zo'n 10 tot 15% die optimaal benut kan worden als er aan de kiezers een aantrekkelijk radikaal-links alternatief wordt geboden, dat niet verdeeld en ruziënd over straat rolt. Alleen vanuit zo'n positie kan radikaal-links weer invloed op de PvdA krijgen om nog verdere verrechtsing te voorkomen. En dat is hard nodig. Niet om radikaal-links overbodig te maken, want beide stromingen hebben hun eigen plek ter linkerzijde, al zal radikaal-links nog heel wat werk moeten verrichten om die potentie waar te maken. Als dat lukt kan de sociaal-democratie zich niet meer beperken tot enige alinea's in een bijlage die nu voor 'Klein-links' zijn gereserveerd. Dan zal coalitievorming ter linkerzijde door beide stromingen overwogen moeten worden. Ik geef onmiddellijk toe: het zijn dagdromen. Het socialisme van de PSP kent wellicht geen illusies meer, de weg er naar toe is er mee geplaveid.

Rotterdam vaart tegen Apartheid

Het miezert een beetje en dat geeft de Rotterdamse haven een enigszins trieste aanblik. Aan de kade van het Leuvehoofd, pal tegenover het standbeeld 'de Boeg', dat is opgericht ter nagedachtenis van zeevarende slachtoffers van de Duitsers tijdens WO II ligt een rondvaartboot klaar. Daarmee zal, op initiatief van de werkgroepen 'Rotterdam tegen Apartheid' en 'Solidariteit' een tocht door de haven worden gemaakt. Het thema voor de tocht is: 'Apartheid en de Rotterdamse haven'. Aan boord zijn een aantal specifieke deskundigen die aan de hand van voorbeelden zullen vertellen over de gediverteerde handelscontacten die vanuit Rotterdam met Zuid-Afrika plaatsvinden. Het betreft hier transacties met fruit, olie, wapens, kolen en contacten die Shell met Zuid-Afrika heeft.

In het varende gezelschap bevinden zich ook een aantal Rotterdamse PSP'ers waaronder Bouwe Kalma en het kersverse raadslid voor Links Rotterdam, Robert van de Vos. Van de Vos maakt deel uit van een tweepersoonsfractie die de radicaal-linkse stem in de havenstad moet laten horen temidden van een grote overmacht van sociaal-democraten van de PvdA. Sinds 1986 bestaat het college van B&W in Rotterdam uit 6 PvdA-wethouders, een wethouder van D'66 en een VVD'er terwijl zoals bekend burgemeester Bram Peper ook lid is van de Partij van de Arbeid. Links Rotterdam heeft dan ook, volgens zeggen Van de Vos weinig invloed in de gemeenteraad. In de periode '82-'86 verleende de PSP het toenmalige zogenaamde rode college nog gedoogsteun. Toen viel er politiek nog wel eens iets te halen. De laatste jaren breekt Links Rotterdam parlementair echter weinig potten meer.

Trend

Volgens Bouwe Kalma, de voormalige politieofficier wiens opvattingen een zeer remmende invloed op zijn carrière hadden, heeft het in Rotterdam eigenlijk altijd ontbroken aan een links-radical traditie. Kalma werd in 1968 lid van de PSP en kan zich nog iets herinneren van de OVB-aanhang in de haven. Daar zaten in die tijd veel PSP-aanhangers tussen. Maar dat is inmiddels al weer lang geleden.

De PSP verdween in 1970 uit de Rotterdamse gemeenteraad om er pas in 1982 weer in terug te keren. Het ledental is de laatste jaren - geheel in de landelijke trend - fors teruggelopen. Op dit moment telt de afdeling Rotterdam van de PSP nog zo'n 140 leden waarvan er zo'n als actief zijn te omschrijven. Eén maal per maand belegt men er - bij voorkeur in het eigen pand - een ledenvergadering terwijl de leden middels

het afdelingsblad PSPost maandelijks op de hoogte blijven van de gang van zaken.

Wapentuig

Ondertussen vertelt Wiert Omta van de werkgroep Solidariteit over de bloeiende wapenhandel die vanuit de Rotterdamse haven plaatsgrijpt richting Zuid-Afrika. Bekende bedrijven als van Ommeren, Internatio Müller en de NedLloyd blijken daarbij op een of andere manier betrokken te zijn. Het is bekend dat diverse transporten wapentuig vanuit Rotterdam zijn verscheept, bijvoorbeeld in schepen met de lieflijke naam van Lady Anita. Justitie neemt echter veel te weinig actie in de ogen van de spreker. Eerder kan gesproken worden van struisvogelpolitiek. Een bedrijf als Kühne-Nagel bijvoorbeeld, kreeg doodleuk een overheidskrediet voor de aanleg van nieuwe haven- en kade faciliteiten terwijl de officier van justitie een vervolging wegens illegale wapentransporten naar Zuid-Afrika tegen het zelfde bedrijf instelde.

Alles

Robert van de Vos neemt het allemaal geïnteresseerd tot zich. Hij kan de informatie te zijner tijd weer gebruiken in zijn raadswerk. Van de Vos is 11 jaar lid van de PSP. Hij meldde zich indertijd in zijn woonplaats Voorburg. In die afdeling heeft hij van alles gedaan. Sinds '82 woont Van de Vos in Rotterdam alwaar hij maatschappijgeschiedenis studeert. Hij is voorzitter van de afdeling geweest en deed daarnaast nog van alles. Twee jaar lang maakte Rober van de Vos deel uit van de partijraad.

Kolen

De rondvaartboot is inmiddels aangekomen bij een enorme reeks kolensilo's vanwaar miljoenen tonnen kolen jaarlijks naar alle werelddelen worden verscheept. Uit het verhaal dat Ruurd Huisman van de werkgroep Kairos erbij vertelt blijkt dat maar liefst 10% van de Zuid-Afrikaanse kolenproductie via de Rotterdamse haven wordt verwerkt. Kolen zijn voor het apartheidregime de op één na belangrijkste bron van inkomsten. Maar liefst 3 miljard rand komt via de kolenexport op de rekening van Botha cs. terecht. Alleen goud levert nog meer op.

Vragen

Robert van de Vos houdt zich in zijn raadswerk voornamelijk bezig met de lopende zaken. Af en toe neemt de fractie een initiatief of doet eigen voorstellen. Veel tijd wordt besteed aan het stellen van vragen, het volgen van het beleid en het voorbereiden van het eigen verhaal. Toch ziet men ook nog kans om zo nu en dan een ei-

gen nota te presenteren. Zoals onlangs over Zuid-Afrika.

Over aandacht van de plaatselijke pers wil de fractie van Links Rotterdam eigenlijk niet klagen. Ook al zou het wel een ietsje meer mogen zijn. Opvallend is wel dat het Rotterdams Nieuwsblad meer aan de activiteiten van Links Rotterdam doet dan het zichzelf progressieverachtende Vrije Volk.

Shell

Nadat aan boord van de rondvaartboot de vele lijnen van Shell met Zuid-Afrika uit de doeken zijn gedaan, een verhaal dat wint aan overtuigingskracht en abstractie verliest met direct uitzicht op de enorme installaties van de multinational in het Rotterdamse havengebied, wordt de aandacht gevraagd voor een aantal familieleden van de Sharpsville Six die ook meevaren. Deze zes zwarte Zuid-Afrikanten dreigen binnenkort te worden opgehangen vanwege de vermeende deelname aan de moord op een burgemeester. Het proces waarin de vonnissen werden geveld was echter een juridische aanfluiting van de eerste orde. De moeder en de zuster van een der veroordeelden vragen het gezelschap druk uit te oefenen op zowel de Nederlandse als de Zuid-Afrikaanse regering om tot respectievelijk internationale acties te komen en van de voltrekking van de vonnissen af te zien. De oproep maakt veel indruk op het varende gezelschap.

Vrijer

Robert van de Vos voelt zich eerder Links Rotterdammer dan PSP'er. Hij ziet niet zoveel verschillen tussen partijen als de PSP, de CPN, de PPR en de SAP die in Rotterdam een samenwerkingsverband vormen. Toch blijft ie nog lid van de PSP want de cultuur van die partij trekt hem nog steeds aan. Die is wellicht wat vrijer dan in andere clubs. Toch is de toekomst in de ogen van Robert van de Vos aan de samenwerking. Ook buitenparlementair ligt daar de sleutel voor een hernieuwde opleving van radicaal-links. Er is volgens Van de Vos betere samenwerking nodig, een betere bestuurskracht, een betere eigen krant etc.

MEN

Affaires als de kwestie Van Es/Bos ofwel de zwangerschapsgrap zijn naar het oordeel van het Rotterdamse raadslid schadelijk voor de PSP en voor radicaal Links. De buitenwereld snapt daar niets van, er moet vreselijk veel uitgelegd worden en desondanks begrijpt MEN lang niet alles. Van de Vos betreurt het dat er zo weinig aanwas is in zijn partij hoewel onlangs toch weer 3 à 4 nieuwkomers begroet konden worden. De afdeling Rotterdam veroudert enigszins. Mensen zijn een bepaalde periode actief geweest en haken steeds vaker af. Dat is ook een van de redenen dat Rotterdam momenteel een voorzitter mist. Aan de andere kant noemt Van de Vos het verheugend dat een aantal dertigers terugkeert en de draad oppakt.

Gesprek

Bouwe Kalma wil toch ook graag benadrukken dat de afdeling Rotterdam een relaxte afdeling is. Er zijn heel weinig ruzies ondanks het feit dat er bij tijd en wijle felle discussies worden gevoerd. Weinig mensen lopen uit politiek onvrede weg. Minderheden worden in de afdeling altijd erkend. Men blijft met elkaar in gesprek.

Boycot

De Rondvaartboot is dan alweer op weg naar het vertrekpunt aan het Leuvehoofd. De regen

is opgehouden en er waait een stevige bries. De deelnemers aan de tocht onderhouden zich met elkaar onder het genot van een al dan niet alcoholische versnapering.

Het oog van de verslaggever valt op een kop in het Rotterdam Nieuwsblad van die dag. 'Rotterdam laat anti-apartheid varen' staat er in vette letters. Leuk dat die krant de rondvaart zo prominent aankondigt, denkt Bevrijding. Bij nadere lezing blijkt het echter toch iets anders te zitten. De krant bericht van het feit dat de Rotterdamse gemeenteraad de avond tevoren heeft besloten een voorgestelde boycot tegen het apartheidsregime definitief af te blazen. Die zou toch niet te realiseren zijn, aldus de woordvoerder van de Rotterdamse PvdA.

En misschien zou het ook wel eens teveel centjes kunnen schelen, denkt Bevrijding, met in het achterhoofd de juist vernomen verhalen over Rotterdams fruit, Rotterdamse kolen, wapens en olie voor Zuid-Afrika. Maar dat staat er niet bij.

Hier ligt wellicht een taak voor Robert van de Vos. Aan hem zal het niet liggen.

RUTGER VAN SANTEN

Bouwe Kalma (l) en Robbert de Vos in de Rotterdamse haven.

FOTO: JOTA

Binnenhof IN BEWEGING

Nog meer vragen...

Andrée van Es mag dan tijdelijk afwezig zijn, dat betekent niet dat er aan het spervuur van vragen aan de regering een eind is gekomen. In de afgelopen maand riep Andrée bijvoorbeeld van Eekelen ter verantwoording over het (illegaal) storten van vliegtuig-accuzuur in de bossen bij Lieshout afkomstig van (vermoedelijk) een mobilisatiecomplex van het ministerie van Defensie.

Samen met alle andere fractievoorzitters werden vragen gesteld over de walvisjacht door IJsland en Noorwegen. Begin juni wordt een internationale conferentie gehouden over de walvisjacht waar de regering haar invloed zou kunnen uitoefenen om de Jacht te stoppen. Eveneens met alle andere partijen werd gevraagd of de conferentie van 1990 over de walvisvangst in Nederland kan plaatsvinden.

Staatssecretaris de Graaf moet zijn 'voorlichtingsboekje' over fraude, dat op de sociale diensten verspreid wordt, intrekken vindt van Es verder. Het boekje biedt geen voorlichting, zet uitkeringsgerechtigden in een kwaad daglicht en bevestigt alleen maar bestaande vooroordelen. Lubbers werd gevraagd of hij in het artikel in de Groene over het tippen door Erica Terpstra van computerbedrijven over het afschaffen van de WIR een bewijs vond van zijn stelling dat zowel CDA als VVD in gelijke mate op de hoogte waren van het voornemen om de WIR af te schaffen. Helaas moest de Groene-journalist en ex-fractiemedewerker van de PSP, Rudi Boon, zijn bronnen beschermen en werd zodoende gedwongen tot rectificatie. Erica

heeft het dus niet gedaan, zullen we maar denken. Lubbers kon zich er dus gemakkelijk van af maken. Er vaart een schip radio-actief vlees (van Deense of Ierse afkomst) naar Nederland toe. Venezuela waarvoor het bedoeld was stuurde het terug. Als het schip hier aankomt kan het vlees wat van Es betreft maar het beste meteen vernietigd worden. Verder wil ze weten hoe en waar het vlees besmet is geraakt (Tjernobyl?).

De 'particuliere bewakingsdienst' bij het concert van Michael Jackson moest van Andrée onmiddellijk beëindigd worden. Mede door de kritiek en de vragen stuurden de concert-organisatoren hen naar huis. Korthals Althes vond dat een dag later in zijn antwoord terecht.

Deetman moet de studenten die na de studentendemonstratie in de trein wegens zwartrijden beboet werden hun boete kwijtschelden. De studenten liepen immers 'slechts vooruit' op hun OV-jaarkaart die ze beloofd was (dat deed de Graaf met zijn nieuwe dienstauto toch ook alvast!). De studenten konden toch ook niet weten dat geen enkele toezegging van Deetman enige waarde heeft en dat ook de OV-kaart inmiddels op de tocht staat.

Verder schijnen de OV-jaarkaarten (als die er met vertraging toch komen) in Duitsland gedrukt te gaan worden. Dat is nog niet het ergste, maar dat daarvoor het gehele databestand van de Nederlandse studenten naar Duitsland verkast gaat worden ging van Es te ver. Ook daarover mag Deetman zich verantwoorden.

Aan Dees werd gevraagd wat de kosten zijn van de specialistenactie waarbij de patiënten zélf de rekening weer moeten doorsturen naar het ziekenfonds. Die actie duurt nu al een jaar (!). Andrée wil dat Dees de patiënten (porto- en fotocopiekosten) en de ziekenfondsen (ongeveer 16 miljoen gulden extra administratiekosten) schadeloos gaat stellen, en alsnog iets gaat ondernemen om de specialistenactie te beëindigen. De gemeente Amsterdam gaat Marokkaanse leerkrachten werven in Marokko in plaats van Marokkanen in Nederland op te leiden. Fout, vindt Andrée, Deetman moet dat maar eens uitleggen.

Verder heeft intensief overleg op de fractie plaatsgevonden of Brinkman niet iets zou moeten doen aan de kaartjesverdeling voor de wedstrijd Nederland-West Duitsland. De KNVB deelde er immers van de 5000 kaarten 4000 toe aan 'officials' en 'sponsors'. Helaas heeft Brinkman daar niets over te vertellen, dus kun je hem ook niet vragen in te grijpen in deze vriendjespolitiek. Bovendien won Nederland toch...

MARTIEN BOUWMANS

Solidariteit

Een tikkeltje vleugellam in de Kamer, is de fractie nog wel goed in staat regelmatig haar warme solidariteit over te brengen.

Die ging natuurlijk in de eerste plaats naar de studentendemonstratie van 16 juni die zo sierlijk eindigde in de fontein op het Binnenhof (en voor sommigen op een zijspoor met een boete van de NS, zie ook Nog meer vragen...).

Kort daarvoor waren we aanwezig bij een actie voor de Filipijnse ambassade van de Filipijnengroep Nederland tegen de uitnodiging door de ILO (internationale vakbondsorganisatie) van Cory Aquino. Reden voor de ILO om Cory als spreekster te vragen en te onderscheiden! waren de belangrijke stappen die haar regering zou hebben gezet om onder andere de vakbondsrechten op de Filippijnen te herstellen. Het tegendeel is het geval en de grootste Filipijnse vakbond was dan ook woedend. Ze diende een klacht in tegen de Filipijnse regering bij dezelfde ILO. Tegelijkertijd met het bezoek van Aquino aan de ILO-conferentie spraken de Filipijnse ministers van landbouw en landbouwhervorming met minister Bukman, zonder twijfel om deze te overtuigen van de vooruitgang op het gebied van de Filipijnse landhervorming. Onder het motto-hoezo jonge democratie? protesteerde de Filipijnengroep Nederland tegen mogelijk extra steun van Nederland aan de regering van Aquino.

JOOSJE LAKMAKER

De Golfoorlog: Inzichten en uitzichten

Handelsbetrekkingen: 'De één z'n dood, is de ander z'n brood'

De oorlog tussen Irak en Iran is één van de grootste conventionele oorlogen van deze eeuw en viert dit jaar haar negende verjaardag. Tussen de oorlog voerende landen en Nederland hebben altijd al goede handelsbetrekkingen bestaan, maar in tijden van oorlog is dat een slechte zaak. De Nederlandse betrokkenheid bij de oorlog door wapenleveranties en het uitschieten van mijnenjagers naar de Golf was aanleiding voor een aantal mensen, waaronder verschillende PSP'ers een anti-Golfoorlogcomité op te zetten.

Een gesprek met twee leden: Evert de Vos (PSP'er) en Karel Koster (AMOK).

Evert de Vos zit in het anti-Golfoorlogcomité, omdat met name de PSP onderwerpen dient op te pakken die zo'n duidelijke link hebben met het anti-militarisme: wapenleveranties aan Irak en Iran en een Nederlandse mijnenjager in de Golf. Karel Koster zit in het comité om te helpen met de informatievoorziening en het onderzoek naar bedrijven die met Irak en Iran handel drijven. Verder doen mee de SAP, Vrouwen voor Vrede, de PS-jongeren. Naast individuele Iraniërs zijn ook de communistische partij van Iran, Koerden en een minderheid van de Feddayin, uit beide landen vertegenwoordigd. De linkse Irakese ballingen doen wel in naam mee, maar niet in het werk.

Alle politieke partijen zijn gevraagd en ook vredesbewegingen als Pax Christi en IKV. Met PPR en CPN is een gesprek gevoerd met de buitenlandsecretarissen. Bij de PPR had de Golfoorlog geen prioriteit. De CPN vond het comité niet breed genoeg om er aan deel te nemen. Ze doen wel dingen samen met de Tudeh partij en de meerderheid van de Feddayin: beide Moskou-georiënteerd.

Internationaal - regionaal

Zowel Irak als Iran willen de heersende factor in de regio worden. In eerste instantie is Irak deze oorlog begonnen, omdat in Iran wanorde heerste waar gebruik van kon worden gemaakt om de heersende factor te worden. Na ongeveer twee jaar werden de Irakezen teruggedreven, Iran besloot toen om de oorlog door te zetten, en zo de overheersende factor te worden.

De grootmachten spelen hier op in. Amerika heeft nog lang onderhands Iran gesteund om invloed te kunnen verwerven op de binnenlandse politiek en zo weer een bondgenoot te krijgen in de regio. De Sovjet-unie steunt traditioneel Irak, maar onderhoudt ook diplomatiek contact met Iran. De machtsinvloeden van beide grootmachten speelt niet zo duidelijk mee als bijvoorbeeld bij de Vietnamoorlog. Dat komt, omdat beiden gemeenschappelijke belangen in de regio hebben.

China speelt ook mee in het 'grote machtspel'. Zij leveren heel veel conventionele wapens aan Iran, omdat niemand anders dat meer doet. Iran is een goede afzetmarkt voor de groeiende Chinese wapenindustrie. Daarnaast is invloed op langere termijn in de regio van belang, omdat daar 1/3 van de wereldvoorraad olie ligt.

Buurlanden als Saoedi-Arabië en Koeweit, Afghanistan en Turkije hebben ook belang en grote betrokkenheid bij de Golfoorlog. Saoedi-Arabië en Koeweit steunen Irak al jaren met directe financiële steun, brengen het begrotingstekort van 85 miljard dollar op, en verlenen faciliteiten voor de olie-export over het land.

Het NAVO-land Turkije heeft betrokkenheid met Irak vanwege de problemen met de Koerden. In het verleden zijn Turkse troepen de grens met Irak overschreden om Koerden in Irak te bestrij-

den. In Afghanistan is er ook een grote Moedjahedin (links-islamitisch) beweging die in opstand kwam tegen de Russische bezetting. Er zijn twee miljoen Afghaanse vluchtelingen in Iran, die binnenkort teruggaan en zeker invloed hebben op de binnenlandse situatie in Afghanistan. Een regionale factor van belang is de grote groep Islamitische bewoners in de zui-

de Vos

FOTO: HAPE SMEELE

delijke staten van de Sovjetunie (ongeveer 40 miljoen). Als het fundamentalisme van de islam een grote vlucht aanneemt, zoals toch wel de bedoeling is van een vleugel van de Iraanse machtshebbers, zal het zeker grote gevolgen hebben voor de islamitische bevolking in de Sovjetunie. Het fundamentalisme kan een soort middelpuntvliedende kracht worden.

Het einde in zicht?

Evert de Vos is van mening dat het besef bij de grootmachten, dat de oorlog maar moest stoppen, kwam op het moment dat Irak leek in te storten en Iran het voor de wind ging, militair gezien. Daarnaast kunnen én Irak én Iran de oorlog financieel bijna niet meer opbrengen. Het civiele deel van de Iraakse economie ligt vrijwel geheel stil, ze verdringen zowat in hun internationale schulden en krijgen zeker problemen bij de afbetalingen daarvan. Dat betekent dat er druk is vanuit de internationale kapitaalwereld, die heeft de leningen aan Irak gefinancierd, om maar op te houden met de oorlog. Hoe laat je een oorlog stoppen? Door een wa-

penstilstand af te dwingen, en dat loopt via de Verenigde Natie.

Iran kan de oorlog ook niet voortzetten. De olie-export loopt snel terug, de wapens moeten duur ingekocht worden. Iran heeft zelfs vorig jaar benzine moeten importeren, omdat de raffinaderijen gebombardeerd waren. Het enige wat Iran nog heeft zijn mensenmassa's, maar daar win je de oorlog niet mee. Koster denkt dat het alleen nog maar een kwestie van tijd is. De tijd die het duurt voor beide landen failliet en beu van de oorlog zijn en vredesvoorstellen zullen gaan accepteren.

De Nederlandse betrokkenheid

Volgens Koster hangt de Nederlandse wetgeving wat betreft leveranties naar spanningsgebieden van hypocritie aan elkaar. Volgens de wet zijn strategische goederen die goederen die zijn bedoeld om in een oorlog te gebruiken. Dat betekent dat goederen die heel goed in een oorlog te gebruiken zijn maar er niet voor bedoeld zijn, geëxporteerd mogen worden. Dat heeft als gevolg dat Iranse vliegtuigen door de KLM onderhouden worden, trucks van Volvo naar Irak gaan en alles met toestemming van de Nederlandse regering. Het anti-Golf-oorlogcomité pleit dan ook voor een verbod op export van wapens en strategische goederen, waarbij ze dat laatste begrip wel veel ruimer opvat dan de regering. Een totale economische boycot zou wel in de logische lijn liggen (voedsel voedt tenslotte kanonnenvlees) maar dat staat nog ter discussie in het comité. Volgens Koster zou je ook moeten weten dat er in de landen zelf van gevonden wordt. Voor Zuid-Afrika weet je dat via het ANC, maar het verzet in Irak en Iran is nauwelijks georganiseerd vanwege de bloedige onderdrukking van oppositie. Evert de Vos vermoedt overigens wel dat het comité er een voorstander van is, ook al om dat de Iraniërs en Irakezen in het comité voor zijn.

Is links nog te mobiliseren

Koster signaleert een tijd van grote linkse zwakte. Dat betekent dat alle mensen die nog iets willen zoveel mogelijk dingen samen moeten doen. Volgens Koster moet er gezocht worden naar inhoudelijke punten waarop samenwerking mogelijk is. De kracht van kleine linkse groeperingen en actiecomités ligt vooral op 'lastig wesen' op regionaal en lokaal niveau: het volgen van bedrijven die aan Irak en Iran leveren bijvoorbeeld. Een lobby op de regering kan meer betekenen als gericht zijn op regering en parlement. Dat kan ook een grote demonstratie in Den Haag zijn. Deze is gepland voor eind van dit jaar of begin volgend jaar.

De PSP moet, volgens de Vos, veel meer doen dan met deze oorlog dan tot nu toe is gebeurd. Zeker gezien het feit dat er op het laatste congres vragen hierover zijn gesteld aan het partijbestuur. De Vos vindt dat er een sfeertje in de PSP hangt van 'ieder heeft zijn eigen hobby, de mijne is dan blijkbaar Irak-Iran, want er was maar één partijbestuurslid op de demonstratie in Muiden'. Hij denkt dat de grote groep Koerden, de Iraanse en Iraakse ballingen in Nederland, de anti-militaristen in het anti-Golfoorlogcomité de natuurlijke bondgenoten van de PSP zijn, waar de partij nog een boel van kan leren.

Wat de toekomst betreft: het comité gaat door, omdat de samenwerking prima is bevallen. De eerste grote manifestatie is gepland op 17 september, de 9e verjaardag van de oorlog. Een politiek-culturele manifestatie op de Dam met Koerdische, Iraanse en Iraakse muziek, dichters, lezingen en informatiestands. Kortom: een springlevend comité.

OPWINDEND

Feiten en roddels

In het maart nummer van Bevrijding stond tot ons genoegen een artikel over de politieke situatie in Suriname van de hand van Siep van de Werf. Siep begint zijn artikel met een beschrijving van de ontwikkelingen in Suriname gedurende het regime Bouterse. In het tweede deel van zijn artikel waagt hij zich op glad ijs door te proberen in enkele regels het Surinaamse linkse politieke spectrum te karikaturaliseren.

Wij vinden dat de discussie over links in Suriname en over het buitenlandbeleid van de PSP in het algemeen, een betere plaats verdient. Het artikel van Siep is te weinig gefundeerd om als start voor zo'n discussie te dienen.

Naar onze mening zijn in eerste instantie zowel de Surinaamse Partij van de Arbeid (SPA), de Surinaamse Communistische Partij, als ook de Progressieve Arbeiders en Landbouwers Unie (PALU) potentiële gesprekspartners voor de PSP. Hierbij stellen wij ons voor dat de PSP gesprekken begint met een aantal reëel in de Surinaamse politiek functionerende partijen. Het doel van deze besprekingen is dan inzicht te krijgen in de politieke situatie in Suriname, concrete solidariteit met links in Suriname en, zoals Siep zegt: 'ons goed te beraden wat wij van de jongste Surinaamse geschiedenis kunnen leren'.

Gezien het bovenstaande is het jammer dat Siep de PALU in zijn artikel bij voorbaat in een kwaad daglicht stelt. Dit op grond van vage insinuaties en geruchten, die hoe dan ook een eigen leven gaan leiden en de discussie bij voorbaat zal belasten. Siep baseert zijn geruchten op uitspraken van Rudie Kross, in een interview in Alerta (januari 1988) waarvan Siep zelf stelt dat hij: 'in zijn analyses en beschrijvingen nogal door slaat'. Zo pleit Kross in dit interview voor een buitenlandse invasie van ondermeer Amerika in Suriname.

Een twee bron van geruchten vormt de 'rancuneuse' ex-ambassadeur van Cuba in Suriname, die door de PALU regering in 1983 Suriname uitgezet is.

Lezende over Suriname in het boek: 'Suriname, Geschiedenis in hoofdlijnen' van de hand van Stan Verschuren (Hes, Utrecht, 1987), kregen we steeds meer het beeld van een door het Nederlandse koloniale beleid verscheurde dorps-gemeenschap, waarvan de verschillende kampen elkaar het licht in de ogen niet gunnen. De verschillende etnische en politieke stromingen in Suriname proberen beschuldigen elkaar steeds weer over en weer.

Stan Verschuren geeft in dit boek een heldere uiteenzetting van de geschiedenis van Suriname vanaf de pré koloniale tijd tot 1987. Hij waagt zich hierbij niet over wie schuld heeft aan bijvoorbeeld de december moorden. Wat dat betreft willen wij aansluiten bij het commentaar van Peter Posthumus in het afdelingsblad van de PSP afdeling Groningen op het door ons afgenomen interview met Jim Hok van de PALU. Peter stelt dat de PALU op het punt van schenden van de mensenrechten verkeerd was. De PALU heeft het afgedaan als een incident. De PALU was dus fout, maar wie niet wanneer het om Suriname gaat?

Wij willen hier niet eenzijdig pleiten voor de PALU, maar zoals al gezegd zijn wij voor een discussie van de PSP met heel links Suriname. Het recente verleden zal in deze discussies zeker een belangrijke rol gaan spelen. Echter wat ons betreft zeker ook de vraag wat de Surinaam-

se Communistische Partij van de geschiedenis van het reëel bestaande Communisme vindt, zeker als volgens Siep de portretten van Stalin en Mao bij hun nog steeds aan de muur hangen.

Tot slot verbaast het ons steeds weer hoe gemakkelijk de PSP zich achter het ANC, de PLO of de Sandinisten schaaft en hoe nauwgezet daartegen Surinaamse groeperingen onder de loep worden genomen. Alsof het om een fusie met de PPR gaat!

FRANS DE BREE, RIK EWEG - WAGENINGEN

Reactie Siep van der Werf op 'Feiten en roddels'

Niet alleen bij links in Suriname maar ook in onze eigen PSP blijkt het moeilijk te zijn zich echt rekenschap te geven wat er in Suriname de laatste jaren gebeurd is. Frans de Bree en Rik Eweg willen een discussie met 'heel links Suriname' die blijkbaar ook heel open is. Zij sluiten zich tenminste aan bij het commentaar van Peter Posthumus die een duidelijke uitspraak van 'De PALU was dus fout' direct weer ondergraaft met de doodoener 'Wie niet wanneer het om Suriname gaat?'.

Juist om dergelijke 'fouten' te voorkomen is het belangrijk om goed te weten welke houding de PSP zelf wil innemen tegenover de ontwikkelingen in Suriname en de plaats en rol die links daar bij had en heeft. De staatsgreep in Suriname bracht een militair bewind aan de macht dat afwisselend ministers van deze en gene partij verbruikte.

In de eerste jaren na de staatsgreep was er een politieke situatie die terecht het voordeel van de twijfel gegund kon worden. Met het militaire geweld - en niet alleen de decembermoorden van 1982, maar ook de tweehonderd vermoorde bosnegers, de slachtoffers van de militaire politie - is

die tijd voorbij. Alle twijfel of de politieke koers nog gesteund kon worden of niet, viel weg door een dergelijke terreur. De grote vraag wordt voor mij dan welke opstelling partijen daartegenover hebben, of ze inderdaad democratie willen. Ik weet niet precies hoe nauw de betrokkenheid van de PALU was bij de decembermoorden. Wel weet ik dat de PALU zich er nooit van distancieerde, in 1983 Bouterse aan een regering heeft geholpen in de hoop een politiek programma te kunnen uitvoeren terwijl ze wist dat haar macht toen niet verder ging dan de dreiging van de militairen. Nog steeds wordt die tijd door de PALU als een succes afgeschilderd. Vreemd om mij dan vage insinuaties, roddels en kwade geruchten te verwijten. (1)

De PSP heeft in het verleden een voorzichtige steun aan zowel de Volkspartij als de PALU gegeven. Het was moeilijk om hier in Nederland exclusief te kiezen tussen beide. Mijn inziens is het verstandig om terughouden te zijn in 'solidaire' keuzes in een situatie waarin kleine linkse partijen elkaar bestrijden, overdreven over hun 'massale' achterban praten en de verschillende partijprogramma's ook geen duidelijke keus mogelijk maken.

Deze brief van Frans en Rik maakt nog eens duidelijk hoe belangrijk het is om in onze partij zelf eerst te praten over hoe we tegen een situatie als in Suriname aankijken voordat we de discussie met links Suriname aangaan.

SIEP VAN DER WERF

1. In het rapport van PSP-Tweede Kamerfractie (november 1985) werden criteria geformuleerd voor de PSP die ook een selectie voor contacten met Surinaamse partijen en organisaties aangaf.

In de AWIC-Nieuwsbrief (september 1987) ben ik uitvoeriger op links na de staatsgreep in gegaan.

Pitbullterriër

In 't afgelopen nummer van Bevrijding las ik over de onzalige actie van de PSP waarbij pitbullterriërs als wapens beschouwd worden. Een ware pacifistische anti-militaristische partij hoor, die zich hier met een fijn gevoel voor hoofd- en bijzaken hierop stort. Na de maffe familieruzies rond de vervanging van Andrée van Es lijkt me dit inderdaad een fantastisch idee voor de PSP om de landelijke publiciteit mee te halen. Is er nou toch niks zinnigers te bedenken? Bedenk desnoods een hyperidealistische geldverslindende oplossing voor werkende jongeren, zure regen, kinderopvang, subsidiëring van kunst en kleinschalige projecten, weet ik veel, maar hou toch op met dat armetierige telegraafachtige actievoeren tegen die zwarte gedrochten, dat doen Veronica en aanverwanten wel.

A. V. D. WEGE
LEIDEN

Naschrift

Geweld komt voor in tal van vormen, variërend van kruisraket tot werpster en van mosterdgas tot agressieve hond. Om tot een vreedzamer samenleving te komen dient het geweld aan alle kanten aangepakt te worden. Als, op een wellicht wat populistische wijze, de aandacht van een groot publiek hiervoor getrokken kan worden, moeten we dat niet te gauw, uit een soort misplaatste zelfcensuur laten.

Van Santen tussen goed en fout

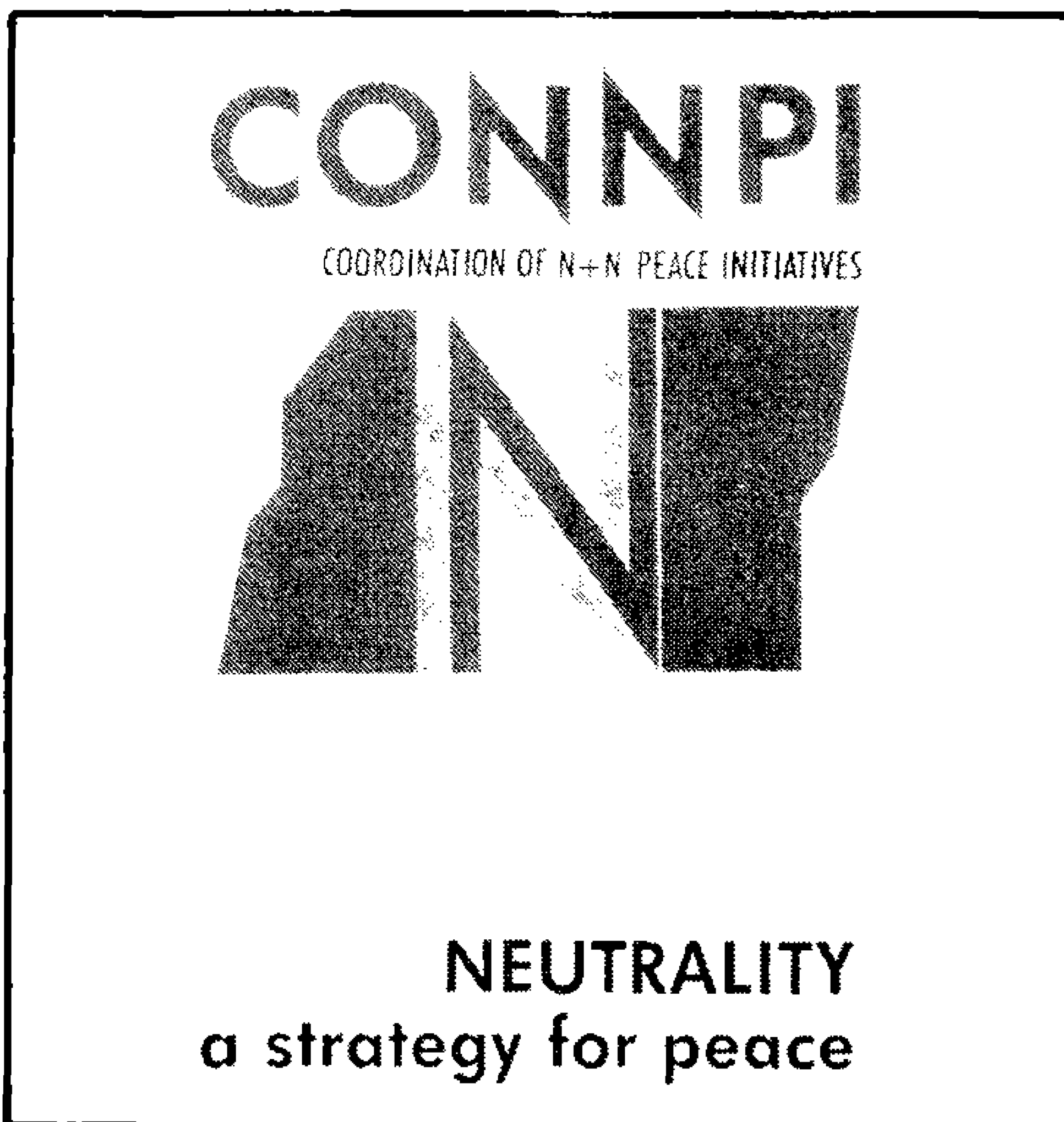
Het is de laatste tijd mode om te zeggen, dat het werk van L. de Jong niet veel voorstelt, omdat zijn visie te veel uitgaat van een goed/fout schema. Vanuit morele oordelen over het verleden schrijven wordt door de anti-De Jong historici onder aanvoering van de Amsterdamse hoogleraar Hans Blom vierkant afgewezen. Zij willen alleen maar neutraal over zoiets als de jodenmoord schrijven. Blom beweert dat de mensen in de bezettingstijd helemaal niet hebben gekozen, en dat ze dat ook niet konden, omdat ze niet wisten wat er aan de hand was. Daarom kun je zogenaamde fouten ook maar beter niet beoordelen. Sie haben es nicht gewusst. Blom wil, dat er voortaan alleen maar aandacht wordt besteed aan het zogenaamde alledaagse leven in de oorlog. Zelf ben ik het als specialist op het terrein van de bezettingsgeschiedenis daar helemaal niet mee eens. Het is een opvatting, die typisch past in onze tijd, waarin ideologie, geloof en idealisme aan het verdwijnen zijn, waarin velen niet meer van normen, en van goed en kwaad willen weten. Ze hebben er lak aan en spelen daarmee het opkomend fascisme in de kaart. Dit soort van standpunten had ik toch nog niet bij de PSP verwacht. Tot mijn verbijstering neemt Rutger van Santen Blom's kritiek op De Jong over en wel op zo'n uiterst groffe wijze, dat zelfs Blom er zich voor zou schamen, als hij de column van Van Santen 'Lou de Jong for president(?)' zou lezen (Bevrijding, 24 mei). Van Santen presteert het om De Jong met de oud-NSB-er LUn op één lijn te plaatsen. Bovendien acht hij De Jong als schrijver van lager allooi dan de naïeve, onbeholpen indianenboekenschrijvers A. en P. Nowee van de Arendsoog-serie. Dat Van Santen Arendsoog spannender vindt dan de meesterwerken van De Jong over de zo uitermate belangrijke bezettingstijd is zo verbazingwekkend, dat ik er geen woorden voor heb. Weet Van Santen wel, dat de boeken van Nowee doorspekt zijn van dom, plat racisme en van goedkope, roomse bekeringsdrang? Heeft onze redacteur dan zo weinig benul van wat werkelijk spannend is, dat hij de helder geschreven boeken van De Jong saai vindt? Of heeft hij genoemde schrijvers helemaal niet gelezen en kletst hij maar wat, net zoals hij dat deed in zijn column 'Kogelvangsters' (Bevrijding, 11 april), waarin hij notabene beweerde, dat je niet aan de kant kunt gaan staan, als er gevochten wordt, en dat het goed was, dat soldaten sneuvelden, want die hadden het zelf gekozen.

Als een schrijver op het verplichte lijstje van de PSP-er zou moeten staan, dan is het De Jong wel. Met zijn epos over het verzet en de nazis geeft hij ons duizenden voorbeelden van hoe je je moet verzetten tegen een onderdrukker, en dan nog heel vaak op geweldloze wijze! Het kan toch niet waar zijn, dat een redacteur van Bevrijding dat niet ziet?! Geheel in het kielzog van Blom stelt hij, dat De Jong geen oog heeft voor de 'alledaagse context' van de oorlog. Hoe weet hij dat?

Helemaal onbegrijpelijk is het, dat Van Santen De Jong aanvalt op een moment, dat hij ondanks zware druk van koloniale goedpratens en alledaagse historici over de Nederlandse oorlog tegen de Indonesische vrijheidsstrijders een prima boek heeft geschreven, dat nog geen andere Nederlander hem heeft nagedaan. Daar is in onze tijd nog steeds moed voor nodig: het is nooit makkelijk, om je eigen volk te bekritisseren, maar De Jong doet het, en hij heeft daarmee plotseling meer gemeen met de PSP dan wij van deze NAVO-aanhanger (want dat is hij) zouden kunnen verwachten. Hoe is het moge-

lijk, dat Van Santen niet begrijpt, dat de PSP altijd heeft geleefd vanuit een goed/fout-schema, en terecht. Als wij niet moreel zouden oordelen, dan zouden wij geen bestaansrecht hebben. Van Santen neemt het ook nog en passant voor Aantjes op, die door De Jong beschadigd zou zijn. Maar Aantjes ging bij de SS, toen leeftijdgenoten Joodse kinderen hielpen onderduiken. Mag dat niet meer geoordeeld worden? Of neemt Van Santen het voor Aantjes op, omdat hij uit politiek opportunisme in de late jaren '70 tegen de kruisraketten was? Over Van Santen moet maar heel gauw een scherp oordeel worden geveld!

GJALT ZONDERGELD - WEESP

Neutraliteit

Onder de titel 'Neutrality, a strategy for peace' heeft PSP-uitgeverij De Bovenbouw een 64 blz. tellende (Engelstalige) brochure uitgegeven, waarin wordt ingegaan op een nieuwe uitdaging voor de neutrale landen in Europa: de interne markt van de EG. Is het lidmaatschap van de EG onverenigbaar met de status van neutraliteit? Welke politieke en juridische problemen doemen op als een neutraal land het lidmaatschap van de EG in overweging neemt? Dat zijn de onderwerpen die in een zestal artikelen aan de orde komen, die geschreven zijn door een internationaal gezelschap van deskundigen op het gebied van de neutraliteitspolitiek, waaronder Ine Mengers, medewerkster van het Wetenschappelijk Bureau van de PSP. De brochure is verkrijgbaar door storting van f 6,50 op giro 2782482 t.n.v. WB/PSP te Amsterdam o.v.v. 'neutraliteitsbrochure'.

28 JUNI 1988

Straaljager met politici naar München?

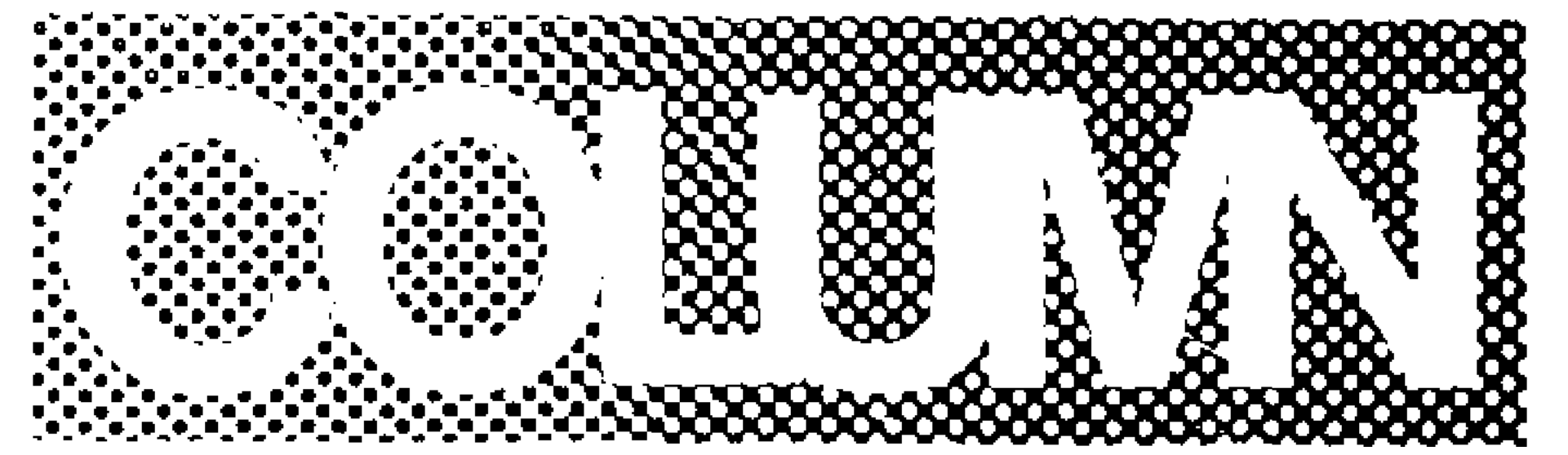
Wij zijn voor eerlijk delen,
ook van toegangkaartjes.

De PSP, voordelig en democratisch

Ja, ik wil graag meer weten over de PSP, zend me informatie?

Naam
Adres
Postcode
Woonplaats

UITKNIPPEN EN OPSTUREN AAN PSP.
POSTBUS 700, 1000 AS AMSTERDAM

Bevrijding

Het Europees voetbalkampioenschap in de Bondsrepubliek heeft voor eens en altijd duidelijk gemaakt dat voetbal iets meer is dan een dom aandoend spelletje voor gesjochte jongens, zowel in als buiten het veld.

In de PSP wordt voetbal altijd in één adem genoemd met vandalisme, rascisme en nog veel meer onsmakelijke verschijnselen. Het dient dus verboden te worden.

Nu is aangetoond dat de stelling: voetbal is oorlog, grote onzin is. Met fantastisch spel en zonder onnodig hard geschoffe, blessures en buitenveldse uitpattingen, kregen elf Nederlanders de hele natie plat. Alles en iedereen was oranje en van serieuze wanklanken was geen sprake.

Nou hoor ik alweer een paar zuurpruimen roepen dat er hier sprake is van een onbekende golf van nationalisme en dat zulks op gespannen voet staat met de PSP-beginselen.

Och, ze roepen maar, dat recht hebben ze, maar het slaat natuurlijk nergens op. Het is net andersom. Als gevolg van die gezamenlijke feestvreugde is Nederland als natie eerder internationalistischer geworden. We zijn met z'n allen van een trauma, een frustratie af. En dat is alleen meer gezond.

De genezende factor was niet eens zozeer het winnen van de Europese beker, maar de overwinning op het Duitse elftal in de halve finale. Eigenlijk is de verhouding van Nederlanders en Duitsers na de oorlog nooit normaal geweest. En toen het Nederlands elftal in 1974 de finale om het wereldkampioenschap van Duitsland verloor, was het weer helemaal mis. Duitsers bleven moffen, waar in de Nederlandse traditie natuurlijk wel aan verdiend mocht worden, maar moffen bléven het.

Nu Nederland voor het televisieoog van de hele wereld, diezelfde moffen op het voetbalveld heeft overtroffen, is de kans groot dat het 43 jaar na WO II weer gewoon Duitsers worden.

Maar er is nog een veel belangrijkers aspect aan de voetbalvreugde. Heel Nederland ging uit de bol voor een prestatie die niet in de laatste plaats werd verricht door twee gekleurde Nederlanders, Ruud Gullit en Frank Rijkaard. Dat duo werd razend populair. En dat is goed voor alle gekleurde Nederlanders. Het vormt een niet te verwaarlozen bijdrage aan het totstandkomen van een non-raciaale samenleving hier te lande.

En dan zullen we het niet eens hebben over wat Ruud Gullit met zijn voetbalpopulariteit bereikt voor het streven naar afschaffing van de apartheid in Zuid-Afrika. Natuurlijk is er in Nederland heel veel voorwerk verricht maar de identificatie met Ruud Gullit en zijn anti-apartheid heeft wel voor een nationale consensus gezorgd.

Kortom: van mij had Andrée van Es best meegemogen met die militaire oefenvluchten van Lubbers naar Hamburg en München en overigens is Wilbert Willems nog altijd een behoorlijk snelle rechtsbuiten. Dit laatste in verband met de volgende verkiezingscampagne.

RUTGER VAN SANTEN

Uit het partijbestuur

Het partijbestuur kon twee nieuwe leden in haar midden begroeten: de partijraad koos Rob Steinbuch tot nieuwe penningmeester en Fred Gersteling tot politiek secretaris volkshuisvesting, planologie, milieu, technologie en energievoorziening.

Over de socialismeconferentie van 28 mei werd in het PB nagepraat. De dag werd als geslaagd beschouwd, al waren sommigen over de opkomst wat teleurgesteld. De sfeer was goed, men was tevreden over de diverse inleidingen. Met name Elisabeth Alteköster oogstte lof. Over de organisatie van de workshops waren er echter ook enkele klachten.

Met de voorbereidingen voor het najaarscongres is het PB inmiddels ook aan de slag gegaan. Terwijl over de teksten voor de congreskranten in juli en augustus wordt gepraat (1e krant), kwam op 4 juni alvast een 'heet hangijzer' aan de orde: de wijze van deelname aan de Twwde Kamerverkiezingen in 1990. In het voorjaar benoemde het PB een subgroepje, bestaande uit Luitje Douma en Leo Platvoet, om dit punt voor te bereiden. De notitie van dit groepje waarin nog geen beslispunten stonden aangegeven stond op 4 juni op de agenda. Het PB wilde in eerste instantie nog niet tot besluitvorming overgaan maar eerst een open discussie houden over de samenwerking met andere partijen. Daarbij werd er op een tamelijk vrijblijvende manier gepraat, bijvoorbeeld over de huidige politieke situatie aan de linkerkant van het Nederlandse politiek spectrum, en passeerden diverse overwegingen die naar de mening van het PB bij de besluitvorming straks een rol zouden behoren te spelen de revue. De partijraad besloot echter om dit hele agendapunt niet op het komende novembercongres te behandelen maar hieraan een extra congres te wijden, in maart 1989.

Daarop vond het PB het verstandiger om dit punt nu even verder te laten rusten. Op 1 oktober zal er een principe-besluit worden genomen. De tekst zoals het PB die aan het extra congres zal voorleggen en die dus te zijner tijd in de congreskrant zal komen te staan zal dan worden vastgesteld.

Het zal niemand verbazen wanneer ik zeg dat het punt van samenwerking niet gemakkelijk ligt in onze partij. Toch werd de manier waarop er in het PB gepraat kon worden over het algemeen wel als positief ervaren; er was inderdaad sprake van een open discussie.

Iets feller ging het er aan toe toen er werd gepraat over de naamgeving van de lijst voor de Euroverkiezingen in juni 1989. Over het feit of de PSP onderhandelingsdelegatie het initiatief zou moeten nemen tot het aanzwengelen van de discussie over de naamgeving, over de te volgen strategie daarbij en natuurlijk over hoe die naam dan wel zou moeten luiden was er verschil van mening. Bovendien hechtten sommigen aan die naam meer betekenis dan anderen. Het PB sprak zich in ieder geval niet uit voor een harde opstelling, maar koos voor een middenkoers. In het verzinnen van passende

namen was menig PB-er heel creatief. Dat varieerde van SOLIDEKO (Socialistisch Links, Democratie, Ekologie), Ekolinks, LEUR (Links Europa), tot GROELINAK (Groen Links Akkoord) en COMECOL (Combinatie Ecologisch Links; waar doet die afkorting ook alweer aan denken?) Rekening houdend met de congresbesluiten hierover werd een naam met de term 'groen' erin afgewezen. Wel acceptabel vond het PB de benaming Radikaal Links, Links Europa of Links Akkoord.

Een onderwerp van een geheel andere orde betrof de interne partij-organisatie. Het organisatie-advies wat de Organisatie-commissie het vorig jaar aan het PB heeft uitgebracht en waarin de hele organisatie van het partij werd doorgelicht is inmiddels aangepast, gezien de besluiten van het Dordrecht congres. Afsproken werd dat de OK straks met voorstellen op heel concrete punten terugkomt bij het PB.

IETJE VAN POLL

Uit de partijraad

Op 4 juni jl. vergaderde de partijraad voor het eerst na de verkiezingen van PR-leden door de gewestledenvergaderingen in maart en april. De samenstelling van de PR-fracties werd door deze verkiezingen niet ingrijpend gewijzigd, zodat slechts enkele 'nieuwe' gezichten konden worden begroet.

De PR verkoos voor haar zittingstermijn van de komende twee jaar een partijraadsbestuur bestaande uit een voorzitter: Huup Dassen, een secretaris: Floor de Kreij en drie PR-leden: Chris van de Born, Arno van Deuzen en Fred de Vries.

In de maanden voorafgaande aan de vergadering ontving de partijraad van een aanzienlijk aantal afdelingen, gewesten en personen brieven naar aanleiding van het PR-besluit Andrée van Es tijdens haar zwangerschapsverlof niet te vervangen. De PR werd daarin veelal gevraagd terug te komen op dat besluit en er werden suggesties gedaan over hoe wel tot vervanging zou kunnen worden overgegaan. Geen van deze oplossingen voor het onbezet blijven van de PSP-Tweede Kamerzetel voor de periode van drie maanden was van dien aard dat ze al niet in de overwegingen die aan het genoemde besluit ten grondslag lagen was bevat. Voor de PR dus geen aanleiding om dat besluit te herzien.

Goedgekeurd werd het presidiumverslag van het congres in Dordrecht. Vermeldenswaard hierbij is dat de PR instemde met de aanbeveling van het presidium dat het PB het congres zo weinig mogelijk (lieft géén) minderheidsvoorstellen voorlegt, maar met één voorstel per agendapunt komt.

Aan de orde was ook de voorlopige agenda voor het komende novembercongres. De belangrijkste punten op die agenda zijn: de afronding van de socialisme-discussie, de besluitvorming over de Europese verkiezingen in 1989 (waarover verderop meer) en de vaststelling van richtlijnen voor de deelname aan raads- en statenverkiezingen. Het partijbestuur had ook voorgesteld om het congres en principe besluit voor te leggen over de wijze van deelname aan de Tweede Kamerverkiezingen. De PR stemde in haar oordeel over de noodzaak dat zo'n besluit door het congres dient te worden genomen overeen met het PB. Echter de waarschijnlijk terechte vrees overheerste dat bij de behandeling hiervan in het najaar de socialisme-discussie in de verdrukking zou komen. Om die reden besloot de PR dat er een extra-congresdag moet komen rond 1 maart 1989 waarop de wijze van deelname aan de Tweede Kamer-verkiezingen moet worden behandeld.

Uitgebreid werd er in de PR gesproken over de voorbereiding van de Europese verkiezingen in 1989. Met name de vraag hoe het verkiezingsprogramma moet worden vastgesteld en de samenstelling van de kandidatenlijst hielden de gemoederen bezig. Duidelijk is dat de PSP samen met de CPN en de PPR aan de verkiezingen wil deelnemen. Dat impliceert dan ook dat de deelnemende partijen het eens moeten worden over een gemeenschappelijk verkiezingsprogramma. Gedurende de zomermaanden zal vanuit wat nu nog het Groen Progressief Akkoord heet een concept-verkiezingsprogramma worden gemaakt. In het najaar zal dit concept aan de deelnemende partijen worden voorgelegd. De partijen kunnen dan eventuele veranderingen voorstellen, die daarop bij de definitieve vaststelling in het GPA worden ingebracht.

Voor de PSP betekent dit dat de behandeling van het concept door de partijraad in haar vergadering van 24 september zal plaatsvinden. De definitieve versie van het programma zoals die daarna in GPA-verband zal worden gemaakt kan dan door het congres in november slechts in zijn geheel worden goedgekeurd. Hoewel dit ingaat tegen gebruikelijke procedures in de PSP, waarbij het congres stukken kan amenderen, stemde de partijraad met 18 tegen 6 stemmen voor deze door het PB voorgestelde gang van zaken.

Ook de samenstelling van de kandidatenlijst had de nodige voeten in de aarde. Voorgesteld werd door het PB dat de partijen (dus ook de PSP) ieder twee mensen aanwijst voor een plaats bij de eerste zes op de gemeenschappelijke kandidatenlijst. (Deze mensen moeten bereid zijn in de fractiekerngroep van het samenwerkingsverband te functioneren.) Vervolgens plaatst een commissie samengesteld uit de partijen de kandidaten in een gemotiveerde volgorde. De zo ontstane koplijst wordt door het PB ter goedkeuring voorgedragen aan het congres, mits zij na consensus tot stand is gekomen. Vanuit de partijraad werd door de fractie Groningen het voorstel gedaan om met de andere partijen alleen afspraken te maken over de plaatsen voor PSP-sters op de koplijst en het congres de namen in te laten vullen. Daar werd vanuit de fractie Noord Holland Zuid tegen ingebracht dat het hier waarschijnlijk gaat over één zetel in het Europees Parlement en de PSP op deze manier geen enkele invloed heeft op de naam van de lijsttrekker. Bij stemming werden 7 stemmen uitgebracht op het voorstel Groningen en 13 stemmen op het voorstel PB. In dit verband werd ook nog gesproken over de eventuele deelname van niet-partijgebonden personen aan de samenwerking in Europees verband. De PSP zal dat niet actief bevorderen, maar op z'n merites beoordelen als anderen met een concreet voorstel komen. Ook de naam van het samenwerkingsverband (géén groen, maar beslist links) zal onderdeel zijn van de onderhandelingen en er zal op dezelfde manier als over het programma een besluit over worden genomen.

Voor de koplijst werden door de partijraad gekozen: 1. John Hontelez, 2. Bob van Schijndel. Omdat ze een baan bij het ministerie van VROM heeft aanvaard verlaat Titia van Leeuwen na het zomerreces de Eerste Kamer. Ingevolge het huishoudelijk reglement wees de partijraad haar opvolger aan in de persoon van Joop Vogt.

Tenslotte werden van de vijf vacatures die in het partijbestuur bestaan er twee vervuld. Rob Steinbuch werd benoemd tot algemeen penningmeester en Fred Gersteling werd benoemd tot politiek secretaris milieu, technologie, energievoorziening, volkshuisvesting en planologie.

FLOOR DE KREIJ

Najaarscongres

Voor het komende landelijke congres van de PSP zijn de voorbereidingen in volle gang. Dit jaar wordt het weer een tweedaags congres en als datum is voor het weekend van 26 en 27 november gekozen. Het congres zal plaatsvinden in Zutphen, in congrescentrum 'de Hanzehof'.

Inmiddels heeft de partijraad op 4 juni de volgende congres-agenda vastgesteld. Die ziet er als volgt uit:

1. Opening
2. Benoeming resolutiecommissie
3. Beleidsverslagen
  - a. algemeen verslag partijbestuur
  - b. verslagen afzonderlijke partijbestuursleden
  - c. verslag fractie Tweede Kamer
  - d. verslag fractie Eerste Kamer
  - e. verslag fractie Europees Parlement
  - f. verslag partijraad
  - g. verslag Henk Lankhorststichting
  - h. verslag Stichting Vorming en Scholing/Wetenschappelijk Bureau
4. Financiën
  - a. financiële verslagen
  - b. begroting 1989
5. Afronding socialisme-discussie
  - a. vaststelling visie-stuk
  - b. vaststelling actieprogramma
6. Europese verkiezingen
  - a. verslag onderhandelingsdelegatie
  - b. vaststelling naamgeving en hoofdpuntenprogramma
  - c. vaststelling kandidatenlijst
7. Vaststelling richtlijnen deelname raads- en statenverkiezingen
8. Resoluties
9. Sluiting

De partijraad heeft besloten het punt 'principebesluit wijze van deelname Tweede Kamerverkiezingen' van de agenda af te voeren en hieraan in het voorjaar van 1989 een extra congres te wijden.

In verband met de voorbereidingen voor het congres volgen hier alvast enkele dat, zodat de afdelingen daarmee in hun planning rekening kunnen houden:

- de eerste congreskrant zal verschijnen eind augustus in Bevrijding. De afdelingen kunnen daarna amendementen indienen;
- de tweede en derde congreskrant zullen de leden eind oktober in de bus krijgen. Daarin staan de definitieve agenda, de resterende congresstukken en alle ingediende en gepreamendeerde amendementen.

De secretaris zal jullie van verder nieuws op de hoogte houden!

IETJE VAN POLL

Internationaal Bulletin

Af en toe verschijnt het 'International Bulletin' van de PSP, bestemd voor buitenlandse relaties, waarin (in het Engels) informatie over de PSP wordt gegeven. In het nummer van 'summer 1988' schetsen Joost Lagendijk (secretaris buitenland) en Ine Megens (WB/PSP) in een notedop de partij-wetenswaardigheden van het laatste jaar. Het bulletin opent met het voorwoord en de stellingen uit het manifest 'Socialisme zonder illusies'. Verder een artikel van Bert Freriks over de NAVO ('Putting NATO on the agenda') en een verslag van de activiteiten van de Hongarije werkgroep. Het bulletin is gratis verkrijgbaar bij het partijbureau.

Oproep

Door een vacature op ons wetenschappelijk bureau is het mogelijk een kortlopend project aan te bieden. Omdat de PSP behoefte heeft aan een actuele milieubrochure, met een goede toekomstvisie, is dit een mogelijkheid tot verwezenlijking.

Wij vragen: M/V/ voor het schrijven van deze milieu brochure.

Wij bieden: faciliteiten zoals archiefmateriaal, salaris of verruimde onkostenvergoeding, maximaal 4 maanden (400 uren).

Voor meer informatie kun je bellen naar Ron Leyser telefoon 020-267374, of Hannah van Wijngaarden telefoon 02982-3536.

Reacties vóór 1 augustus naar PSP, t.a.v. Hanna van Wijngaarden, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam.

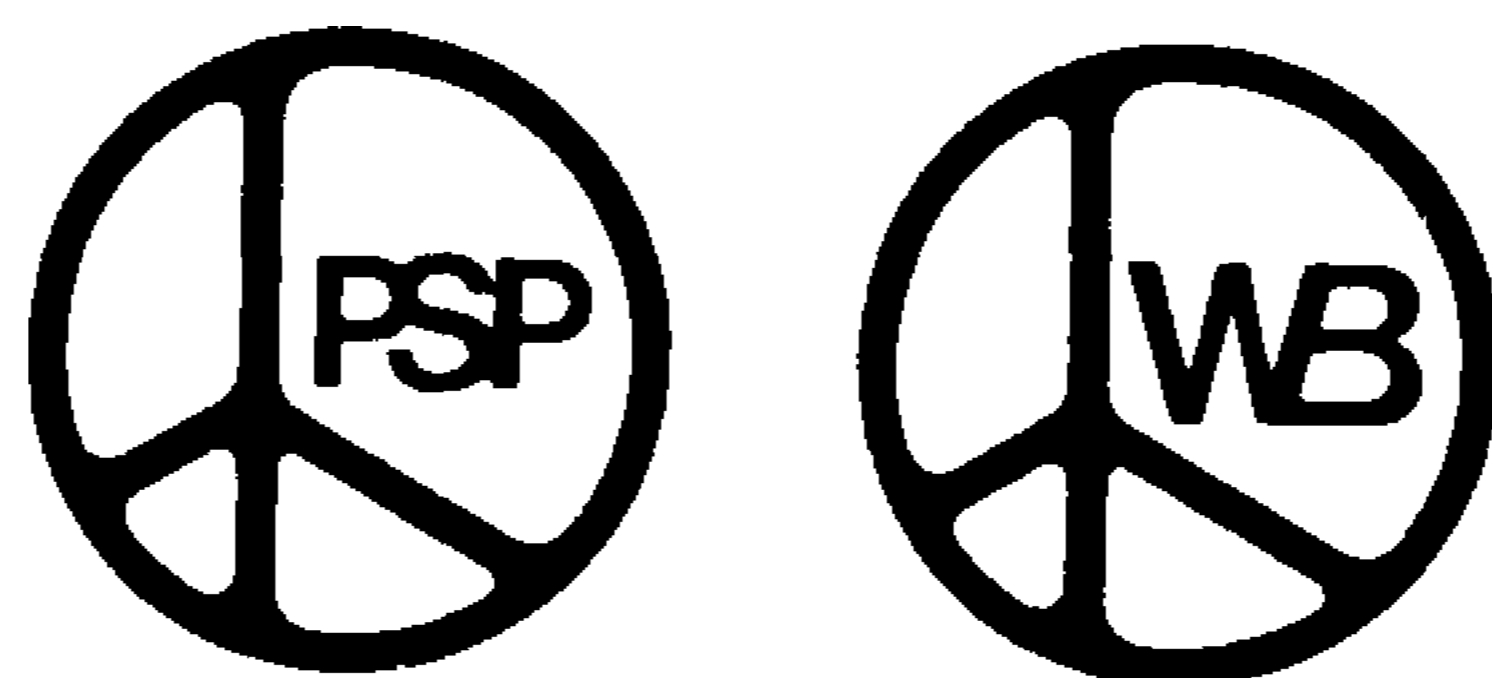
Op 26 en 27 november zal de PSP haar 47e congres houden. De partijraad zal op 24 september aanstaande de omvang van het presidium voor dit congres vaststellen en dat tevens bemensen. Daartoe zijn

KANDIDATES (v/m)

nodig die bereid zijn zitting te nemen in dat presidium, dat wil zeggen gezamenlijk met anderen het congres organisatorisch voor te bereiden en technisch de congresvergaderingen te leiden.

Ieder PSP-lid kan zich aanmelden voor het presidium, de feitelijke kandidaatstelling geschiedt door het PB, het PRb of door individuele PR-leden. Ben je bereid zitting te nemen in het presidium meldt dat dan aan het PRb, adres zie pagina 2.

(advertentie)

Het WB is het Wetenschappelijk Bureau van de PSP. Het werk van het WB bestaat uit het doen van onderzoek, het opzetten van studiedagen en het verzorgen van publicaties op voor de PSP van belang zijnde terreinen. Het WB werkt daarbij nauw samen met de Stichting Vorming en Scholing, hetgeen tot uitdrukking komt in de organisatie van de dagelijkse werkzaamheden. Het WB is gevestigd te Amsterdam.

Het Wetenschappelijk Bureau van de PSP zoekt i.v.m. het vertrek van de huidige medewerkster, per 1 oktober 1988

MEDEWERK(STER) VREDESVRAAGSTUKKEN

voor 25 uur per week.

- het uitvoeren van halfjaarlijkse onderzoeks-projecten op het terrein van vrede en buitenland. Het eerste project betreft het schrijven van een brochure in het kader van een campagne vanwege het 40-jarig bestaan van de NAVO. Het tweede project bestaat uit het verrichten van onderzoek naar de West-Europese militaire samenwerking;
- organisatorische en redactionele en werkzaam, w.o. het vormgeven en naar buiten brengen van de onderzoeksresultaten.

daarnaast:

- het ondersteunen van themawerkgroepen die op het werkveld actief zijn;
- een bijdrage leveren aan actuele discussies op het terrein van vredesvraagstukken;
- voorkomende organisatorische werkzaamheden.

De sollicitanten dienen aan de volgende eisen te voldoen:

- onderzoekservaring op het terrein van internationale betrekkingen/polemologie;
- affiniteit met de PSP;
- redactionele vaardigheden;
- bereidheid incidenteel in de avonduren en op zaterdagen te werken;
- kennis van de vredesbeweging;
- praktisch politieke ervaring strekt tot aanbeveling.

De arbeidsvoorwaarden zijn:

- een salaris van ca. f 2300,- bruto per maand bij een 25-urige werkweek;
- goede secundaire arbeidsvoorwaarden, zoals 10% vakantiegeld en 27 vakantiedagen bij een volledige werkweek van
- 36 uur;

Vrouwen worden nadrukkelijk opgeroepen te solliciteren. Bij voldoende geschiktheid wordt de voorkeur gegeven aan een vrouw.

Voor meer informatie kunnen sollicitanten terecht bij Paul Denekamp, lid van het bestuur van het Wetenschappelijk Bureau, telefoon 020-276211 of bij de huidige medewerkster, Ine Megens, telefoon 030-540130.

Belangstellenden wordt opgeroepen vóór 30 juli schriftelijk te reageren. Brieven dienen te worden geadresseerd aan Sollicitatiecommissie WB, p/a Lieke Thesingh, Blasiusstraat 113-II, 1091 CP Amsterdam.

Alweer een nieuwe Rampspoed

de inhoud van Rampspoed nummer 4 is:

- Filmen vanuit een rolstoel - interview met Dan Blokker, een ambitieuze gehandicapte jongere
- Fotoreportage over de droom van alle meisjes: kapster worden
- Ik stond niet eens even groots en meeslepend in de straten van Tel Aviv te legen. - interview met Dafne, een socialistisch zioniste.
- Jeugd in de jaren dertig - een gesprek met Sal Santen
- Portret van de EHBA, de eerste hulp bij acties, die ook angstige krakers en niet verzekerde illegalen van een goed verzorgd gebit voorziet.

En voor al diegene die niet in eerste instantie zijn geïnteresseerd in al wat jongeren beweegt, is de Rampspoed misschien toch nog lezenswaardig gezien de reactie van Fred van der Spek op het manifest 'Socialisme zonder illusies'.

Een abonnement kost slechts f 15,- voor jongeren en f 25,- voor ouderen, vermits zij rijker zijn dan jongeren.

Het volgende nummer van Rampspoed is een speciale introductie Rampspoed die dus uitgedeeld wordt op scholen en universiteiten. PSP afdelingen die deelnemen aan al die informatiemarkten kunnen de Rampspoed gratis bestellen bij de PSJG op dinsdag en vrijdag, telefoon 020-267374, als er wel een informatiemarkt is in jullie plaats maar jullie hebben zelf geen mensen, bel dan ook even, dan komen we zelf.

Een zomer-project

Er komt een beweging tegen de armoede op gang: mensen in kerken, vakbewegingen, organisaties van vrouwen, jongeren, ouderen, en uitkeringsgerechtigden, worden actief. Het verzet tegen de bezuinigingen begint stevig te groeien, maar is er ook een goed alternatief voor het afbraak-beleid van het thans wankelende kabinet Lubbers?

Het zou nuttig zijn, als er één of enige varianten zouden worden uitgewerkt van wat wij linkse mensen een rechtvaardig stelsel van de sociale zekerheid zouden noemen. Bij de komende regeringsonderhandelingen (in 1990 of eerder) zouden onze gedachten misschien een rol van betekenis kunnen spelen (als een luis in de pels, of, als de beweging tegen de armoede voldoende kracht ontwikkelt, als een lastig element.)

Op mijn initiatief gaat er straks een zomerproject van start. Een groep mensen met linkse inzichten gaat in de eerste drie weken van augustus in Amsterdam proberen aan de hand van voorbeelden uit andere landen en van publicaties vanuit de PSP en aanverwante groeperen een alternatief te formuleren. Wie doet er mee? Geïnteresseerden worden verzocht contact op te nemen. Ik ben meestal van 9.00-10.00 uur op het partijbureau te bereiken (telefoon 2673747).

SAAR BOERLAGE

Samenstelling partijbestuur

algemeen voorzitter

Saar Boerlage
p/a postbus 700
1000 AS Amsterdam
020-267374

vice-voorzitter

vacant

algemeen secretaris

Ietje van Poll
Lagehoek 3
1716 MA Opmeer
02263-3363

algemeen penningmeester

Rob Steinbuch
Damhertlaan 129
3872 DD Driebergen
03438-12491

algemeen propagandist

vacant

politiek secretaris SVS/WB

vacant

politiek secretaris SEK

Pieter van der Hijden
Prinsengracht 11
1015 DK Amsterdam
020-275003

politiek secretaris vredesvraagstukken

Bert Freriks
Graspad 45
9713 NH Groningen
050-143806

politiek secretaris buitenland

Joost Lagendijk
Oude Waal 13 II
1011 BZ Amsterdam
020-382152

actiecoördinator/partij-opbouw

Hannah van Wijngaarden
Koningsvarenstraat 312
1531 SL Wormer
02982-3536

Hoofdredacteur Bevrijding

Leo Platvoet
Blasiusstraat 6 III
1091 CR Amsterdam
020-6686177

voorzitter LWPW

Erik Meijer
Schaepmanstraat 60
3027 CD Rotterdam
010-4158025

politiek secretaris justitie, politie, racismebestrijding, migranten beleid

Luitje Douma
Schoolholm 19c
9711 JD Groningen
050-180778

politiek secretaris milieu, technologie, energievoorziening, volkshuisvesting en planologie

Fred Gersteling
Carillonstraat 13hs
1074 AT Amsterdam
geen telefoon

politiek secretaris onderwijs, welzijn, gezondheidszorg

Ger Groenenboom
Petuniapad 4
3202 HX Spijkenisse
01880-14987

Het dagelijks bestuur wordt gevormd door Saar Boerlage, Ietje van Poll, Rob Steinbuch en Leo Platvoet.

Titia van Leeuwen stapt uit de Eerste Kamer

Titia van Leeuwen heeft het partijbestuur laten weten uit de Eerste Kamer te willen, omdat ze na veel wikken en wegen heeft besloten een functie bij het ministerie van VROM te aanvaarden. Ze wordt 'senior' beleidsmedewerker doelgroepenbeleid landbouw. Een goede keus dus van het ministerie!

Titia schrijft dat ze het wel enigszins moeilijk had met de keuze, omdat ze tenslotte voor een hele periode gekozen was en de partij toch al in de problemen zat met een andere opvolgingskwes- tie. Maar omdat ze er van overtuigd is dat op de opvolgingsplaatsen goede kandidaten staan, durft ze er wel aan. Verder schrijft ze: *'Het Eerstekamerlidmaatschap blijft een strijd in je eentje met een effectiviteit die in geen verhouding staat tot de grote inzet die het vergt. Bovendien vindt niemand, de partij, de pers en ikzelf, het uiteindelijk echt belangrijk wat ik daar doe. Zo iets moet je dus wel goed doen, maar niet te lang.'* Ze besluit haar brief met de opmerking dat ze zich zal blijven inzetten voor de PSP en links in het algemeen, maar op andere plekken. De partijraad heeft inmiddels haar opvolger aan-

gewezen: Joop Vogt, die al eerder (1977-1981, 1983-1987) Eerste Kamerlid was. Hij kreeg twintig stemmen, zijn enige tegenkandidaat, Sander Doeve, drie.

Drie jaar BONK

De radicale actiegroep BONK, burgerlijke ongehoorzaamheid non-coöperatie, is opgeheven. Ter gelegenheid van de opheffing is een brochure geschreven over drie jaar burgerlijke ongehoorzaamheid en non-coöperatie in de strijd tegen het militarisme, en tegen de Woensdrecht-bouw in het bijzonder. Een historisch verslag, van oprichting tot opheffing. Beschrijving van acties en initiatieven, zoals de oprichting van BIVAK. Een verslag van een lastige en veeleisende bondgenoot. Tevens wordt nagegaan welk effect BONK heeft gehad, onder andere met haar acties en met haar kritiek op KKN en klein 'links'.

De brochure telt 50 pagina's A4 en kost f 6,- (incl. porto); voor instellingen en organisaties f 7,50 (incl. porto). Bestellen door het bedrag over te maken op giro 3191118, ten name van H. Krikke, St. Jakko, onder vermelding van BONK brochure.

agenda

Juli

- 18 **Alternatieve vierdaagse**
 19 Vier dagen wandelen door Friesland, Groningen en Drenthe onder het motto 'Is Het Hier Oorlog?' Op 22 juli is de afsluiting en inhuldiging van de Nijmegenwandelaars. Meer informatie is verkrijgbaar bij I.H.H.O. postbus 1667 te Groningen.
 21
 22

20 Partijbestuursvergadering

Augustus

- 6 **Partijbestuursvergadering**
 Aan de orde komen onder andere de 1e congreskrant waarin het visiestuk voor de socialisme discussie en het daaruit voortvloeiende actieprogramma.

17 Partijbestuursvergadering

27 Partijraadvergadering

September

- 3 **Partijbestuursvergadering**
 Besproken zal onder andere worden het resultaat van de onderhandelingen over de deelname aan de Europese Verkiezingen.

11 Landelijk Chili-manifestatie

Helaas alweer de 15e herdenking onder militaire dictatuur van de staatsgreep tegen de regering van Salvador Allende. Het Chili-comitee wijst erop dat dit jaar de manifestatie een bijzonder karakter krijgt vanwege de 'Volksstemming' die eind 1989 in Chili zal worden gehouden. Meer informatie om mee te doen: Chili Comitee Nederland, Herengracht 29, 1011 RL Amsterdam. Telefoon 020-270307.

20 Prinsjesdag

De koningin verteld haar sprookjes en Andrée van Es en Joop Vogt zullen elders zijn om de laatste hand te leggen aan hun pacifistisch socialistische reactie daarop. Informatie: Titia van Leeuwen (1e Kamer) 020-237587. Andrée van Es (2e Kamer) 070-183040.

24 Partijraadsvergadering

Aan de orde komen onder andere de kandidatenlijst, het hoofdpuntenprogramma en de naam voor de deelname aan de Europese verkiezingen.

24 Anti Atoombommars 't Harde

Onder het motto 'TEGEN ALLE KERNWAPENS EEN KERNACHTIG NEE' wordt iedereen op geroepen mee te lopen in de 14e anti-atoombommars in 't Harde. Voor informatie kan je terecht bij: André Jonker 05780-20134 of Margreet Noot 05784-692. Voor het bestellen van propaganda of het huren van een kraam bellen naar Nel en Sied de Wit. (05255-3250 alleen na 18.00 uur)

Oktober

1 Beter oud, beter jong

Aandacht door diverse actievormen in de strijd voor een socialistisch alternatief. Deze PSP-manifestatie met allerlei workshops is het vervolg op de conferentie 'Socialisme zonder Illusies' Ook als je daarbij niet aanwezig bent geweest kun je je opgeven voor een van de workshops. Je kunt kiezen uit onder andere Video, muzie, toneel het maken van een actiekrant, het ontwerpen van de ideale woonomgeving en zelfs meedoen aan een gezellig ouderwetse discussie. Voor inlichtingen en aanmeldingen kan je schrijven naar het partijbureau PSP, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam ter attentie van Bert van der Berg. Telefoon 020-267374.

1 Partijbestuurvergadering.

Tijdens deze vergadering worden de teksten vastgesteld van de 2e en 3e congreskrant.

8 FNV demonstratie

Demonstratie tegen het kabinet.

12 Partijbestuursvergadering

Bespreking van de pre-adviezen over de amendementen op de 1e congreskrant.

22 Partijraadsvergadering

De agenda en bijlagen voor de vergaderingen van partijbestuur en partijraad kunnen besteld worden bij het partijbureau.

Inlichtingen over de inhoud daarvan bij de secretaris van de Partijraad Floor de Kreij (05120-30156)

of het partijbestuur letje van Poll 02263-3363 of (woensdag na 3 uur en op maandag) 020-267374.

Opgaven voor de volgende agenda inclusief documentatie en verwijsadres opsturen naar :

Partijbureau PSP, t.a.v. Johan Eland,

Postbus 700

1000 AS Amsterdam

ONDERSTE BOVEN

Het **CHILI-COMITE NEDERLAND** vraagt actieve mensen om mee te denken en te werken aan de voorbereiding en uitvoering van de vijftiende 11-september-manifestatie. Informatie of opgave: 020-270307. De PSP-Amsterdam zal t.g.v. 11 september (de dag waarop in 1973 president Allende werd vermoord en Pinochet zijn fascistische dictatuur vestigde) een pamflet en een affiche uitgeven, die ook elders in het land te gebruiken is.

ESSAY-PRIJSVRAAG TOEKOMST NATUUR-BESCHERMING wordt georganiseerd door de Stichting Meander. Zij denkt op deze manier nieuwe, verfrissende ideeën te kunnen verzamelen om de discussie over de natuur van de toekomst nieuw leven in te blazen. Voor de twee beste bijdragen looft Stichting Meander een prijs uit van elk f 4.000. Er is daarnaast een bijzondere prijs van f 2.000. Een deskundige jury zal de prijs beoordelen. Voor meer informatie: Stichting Meander, Postbus 2328, 3500 GN Utrecht.

90 JAAR DE VRIJE. Het anarchistisch maandblad De Vrije, opgericht door Domela Nieuwenhuis, bestaat 90 jaar. Dit heugelijke feit wordt gevierd met een jubileum-nummer, dat het actuele en het historische anarchisme behandelt. In het actuele deel worden anarchisten geïnterviewd die actief zijn als anarca-feministe, antimilitarist, kraker, homo of in de actiegeaardeuken. Het historische deel schetst de geschiedenis van De Vrije en van het anarchisme in Nederland. Daarnaast bevat het, hoe kan het anders, een portret van oprichter Domela. Het nummer kost in de losse verkoop f 4,85 en is te bestellen door f 7,35 over te maken op giro 869125 van de Vrije te Amsterdam o.v.v. 'De Vrije 90 jaar'.

PSP-Privé

Huup Dassen, voorzitter van de partijraad, is verhuisd naar: Reyckenborg 3, 6228 CT Maastricht, telefoon: 043-611843.

Kandidaten gezocht (V/M)

De PSP heeft een *Fonds Bijzondere Uitgaven (FBU)* voor financiële bijdragen aan afdelingen, gewesten en andere partijorganen voor bijzondere uitgaven of ter overbrugging van liquiditeitsproblemen. Het beheer van het fonds is in handen van een commissie die af en toe kort bij elkaar komt. Deze commissie bestaat uit 3 leden, maar er is een vacature. Mensen die belangstelling hebben kunnen zich melden bij de secretaris van de partijraad. Voor informatie over deze lichte functie kan men terecht bij penningmeester Rob Steinbuch.

Dan hoort er nog een kascontrolecommissie te zijn die drie leden dient te tellen, maar thans een lege huls is. Hiervoor geldt hetzelfde als hiervoor over het FBU is geschreven.

BEVRIJDING

Emancipatie en partijopbouw Belemmeringen bestrijden

"In de PSP verkeren vrouwen in een luxe situatie. Het is een volledig feministische partij", aldus Trudy Koek. Zij is sinds januari van dit jaar werkzaam als emancipatiewerkster in de PSP.

Wat doet zij dan in de PSP, vraag je je af? Dat wordt snel duidelijk. Trudy: "Hoewel er vooral door het feminismecongres in '83 veel werk is verzet en daarna om uitgangspunten in praktijk te brengen, is er tot op heden onvoldoende resultaat geboekt".

Over vrouwen in de PSP praat ik met Trudy Koek en Hannah van Wijngaarden, als actiecoördinator/partijopbouw nauw betrokken bij het werk van Trudy.

Trudy (35), afkomstig uit West-Friesland heeft jarenlang gewerkt in een regionaal vormingscentrum o.a. met vrouwen en jongeren. Ze deed de Open School, was actief in de vrouwenbeweging en in de plaatselijke politiek.

vervolg op pagina 2

Hannah van Wijngaarden (l) en Trudy Koek.

FOTO: HAPE SMEELE

in dit nummer:

- ★ Maastricht op Lokatie
- ★ Terugblik op BONK
- ★ Referendum deelname 2de kamerverkiezingen?

Turkse hongerstakingen en PSP in actie

Schandalige houding Turkse overheid tegenover linkse slachtoffers

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEKE
PARTIJEN

De afgelopen weken hebben enkele PSP-partijbestuursleden zich bijzonder ingespannen om het stoffelijk overschot van Ahmet Köksal op waardige wijze in Turkije begraven te krijgen. Aanleiding daarvoor vormde het bezoek aan het partijgebouw door een in uiterste nood verkerende groep Turken.

Luitje Douma en Hannah van Wijngaarden doen, heet van de naald, verslag van de gebeurtenissen in Nederland en Turkije

vervolg op pagina 3

Hannah (44), was VOS-leidster, voorlichtster voor Milieudefensie en is voorzitter van de PSP-afdeling Wormer. Trudy is aangenomen voor het vrouwenwerk in de PSP voor de periode van twee jaar. De rijksoverheid subsidieert projecten die positieve actie binnen politieke partijen bevorderen. Hoofdmoot van het actieplan is dat meer vrouwen actief worden in de partij.

Trudy: "Ik ben me eerst gaan oriënteren op en in de partij. De ideologie van de PSP en de feministische uitgangspunten, mogen radicaal genoemd worden. Toch zijn er relatief weinig vrouwen actief, terwijl de voorwaarden aanwezig zijn om mee te kunnen doen met de politiek!"

In de praktijk bestaan er belemmeringen voor vrouwen om deel te nemen aan de activiteiten binnen de partij. Ietje van Poll, Johan Eland en Evelien Bruggink hebben hier het afgelopen voorjaar onderzoek naar gedaan. Het is een momentopname van de verdeling van mannen en vrouwen in het ledenbestand van de partij. Uitgangspunt daarbij is steeds dat 40% van de leden vrouwen zijn. Bevestigd wordt de vooronderstelling dat vrouwen in afdelingsbesturen, gemeenteraadsfracties, partijraad e.d. ondervertegenwoordigd zijn.

Van de gemeenteraadsleden zijn er 17 vrouw en 56 mannen. Er is één vrouwelijk Statenlid en er zijn negen mannelijke leden.

De partijraad spant de kroon, hier zitten 4 vrouwen in, en 32 mannen. Opvallend is dat er meer vrouwen als reserve staan.

Hannah: "Vrouwen mogen best meedoen, maar ze moeten zich aanpassen aan de vergadercultuur. Als je met een idee komt, moet je het eerst op papier zetten, er een stuk van maken. Eindelijk wordt er dan vooral serieus over gediscussieerd. Iedereen moet zijn zegje kunnen doen op zakelijke, afstandelijke wijze. En humor is uit den boze. Het persoonlijke in politiek is nog niet bij de mannen doorgedrongen. Er zou meer over persoonlijke beleving gesproken moeten worden, zonder echter de grote lijn uit het oog te verliezen".

Van het partijbestuur is 44% vrouw, met bovendien een vrouwelijke voorzitter, de onderzoekers spreken hier van trendbreuk.

Hannah vindt dat daar een meer ontspannen sfeer heerst en er ruimte is voor iedereen om haar/zijn zegje te doen.

Belemmeringen

Wat ook bij de vergadercultuur hoort is het op onmogelijke tijden vergaderen. Om actief te kunnen zijn kun je beter geen relatie hebben en al helemaal geen kinderen, aldus de ervaring van beide vrouwen.

Wat denkt Trudy aan de belemmeringen te gaan doen?

"Ik stel een positief actieplan op met behulp van een actieplan voor het bedrijfsleven, de intentieverklaring van het feminisme-congres en het net gehouden onderzoek. Moeilijkheid daarbij is dat je een model voor het bedrijfsleven niet zomaar kunt overplaatsen naar een organisatie als de PSP, die voor het grootste deel uit vrijwilligers bestaat.

Er wordt gewerkt aan een scholingsplan ter ondersteuning van vrouwen in de afdelingen. In

het najaar zullen spreeksterscursussen starten in samenwerking met PPR en CPN. Voorjaar '89 start, weer regionaal, een cursus feministische gemeentepolitiek. Die zal gaan over het lezen en schrijven van nota's en beleidsstukken. Najaar '89 staat vaardigheid in onderhandelen en publiciteit op het programma. Het is de bedoeling dat bij de cursussen ook opdrachten worden gegeven, waarmee de deelneemsters aan de gang kunnen. Vrouwen die de kadercursussen volgen, kunnen daar profijt van hebben. Niet gewend te onderhandelen, te discussiëren en je standpunt te verdedigen, is er nu de gelegenheid het te oefenen. Dat kan vrouwen net over de drempel helpen zich voor een of andere functie kandidaat te stellen."

Trudy wordt bij haar werk ondersteund door een begeleidingsgroep waarin naast Hannah ook o.a. Josje Adriaanse, voormalig emancipatiewerkster, zit. Opvallend is dat het beleidsplan van Hannah als actievoordinator/partijopbouw veel overeenkomst vertoont met dat van Trudy. Hannah heeft als PB-lid tot taak er op toe te zien dat de positieve actie ook daadwerkelijk van de grond komt.

Organisatiecommissie

Beide vrouwen zitten ook in de organisatiecommissie die afdelingen wil gaan ondersteunen die minder actief zijn.

Om een begin te maken met het stimuleren van 'slapende' afdelingen zijn er twee uitgekozen. Eén in Drente en als tweede in Waterland waar een vrouwengroep wordt opgericht. Ook hier wordt een cursus opgezet.

In Rotterdam hebben vrouwen een groep opgericht die thema-avonden wil organiseren waarbij aandacht wordt besteed aan feminisme en linkse politiek en de theoretische kant daarvan. Hier kan Trudy helpen bij de opzet. Op de rol staat ook nog het opzetten van een discussie over geboortetechnologie. Er wordt weinig over gepraat, maar het is wel actueel, wie zullen waar en wanneer nog kinderen krijgen?

En zo reizen Trudy en Hannah het land door, ze vinden het belangrijk de afdelingen te bezoeken, te praten met de leden. Zo kom je er achter waar de knelpunten zitten.

Hannah let daarbij op het functioneren van de hele partij, Trudy naar welke punten er zijn om het aandeel van vrouwen te vergroten.

Ze zeggen de afgelopen periode veel geleerd te hebben. En als nu de normale beleefdheidsnormen in acht genomen zouden worden in de partij is er al veel verbeterd.

Niet alleen kritiek uiten, maar ook eens een woord van waardering zou aardig zijn. Wat meer gefilosofeer over de zaken waar de partij zich mee bezig houdt. En een vleugje humor: dan zit het wel goed bij de PSP.

Thuisgekomen lees ik in de nieuwe Opzij, Hedy d'Ancona over de vergadercultuur.

Daar hadden we het nou net over. Lezen!

Ans Pieper

PSP adressen

Het partijgebouw van de PSP is gevestigd in de Nieuwe Looiersstraat 45 te Amsterdam, telefoon: 020 - 267374. Het adres voor alle correspondentie is PSP, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam.

Partijbestuur: het dagelijks bestuur is op vele momenten in de week in het partijgebouw bereikbaar.

Adreswijzigingen: gaarne altijd schriftelijk.

Informatie & Bestellingen: bij voorkeur op woensdag- en donderdagmiddag (Johan Eland).

Stichting Vorming & Scholing/Uitgeverij De Bovenbouw/De Rode Draad: maandag t/m vrijdag van 10.00 - 16.00 uur (Ron Leyser en Bert van den Berg).

Wetenschappelijk Bureau: maandag t/m woensdag van 10.00 - 17.00 uur (Ine Mengens).

Emancipatiewerkster: dinsdag, woensdag en donderdag van 10.00 - 17.00 uur (Trudy Koek).

Henk Lankhorst Stichting/Lokaal & Internationaal (steunpunt voor radikaal-linkse gemeentepolitiek op mondiaal terrein): woensdagmiddag 14.00 - 16.00 uur (Jaap Spelberg).

Pacifistisch Socialistische Jongerengroepen: dinsdag en vrijdag van 10.00 - 18.00 uur.

Eerste Kamerfractie PSP: tel: 070 - 624571 (alleen op dinsdag).

Tweede Kamerfractie PSP: Binnenhof 1a, 2513 AA Den Haag, tel: 070 - 183040.

Groen Progressief Akkoord: (Eurofractie): Postbus 267, 1000 AG Amsterdam, tel: 020 - 245515.

Partijraad: secr. Schuttersveld 113, 9201 GZ Drachten, tel: 05120 - 30156 (Floor de Kreij).

BEVRIJDING

Bevrijding is een uitgave van de Pacifistisch Socialistische Partij en verschijnt 1 keer per 3 weken onder verantwoordelijkheid van het partijbestuur van de PSP.

Bevrijding wordt i.s.sm. de Studie- en Vakbibliotheek (Amsterdam) en de Vereniging Het Gesproken Weekblad (Grave) ook op cassette uitgegeven.

Redactie: Liesbeth Miltenburg, Ans Pieper, Leo Platvoet (hoofdredacteur), Rutger van Santen, Rob Snel, Rob Wesselius (vormgeving) en Henri van Wezel.

Redactieadres & Administratie: Postbus 700, 1000 AS Amsterdam, telefoon: 020 - 267374.

Abonnementen: het abonnement is inbegrepen bij het lidmaatschap van de PSP. Niet-leden kunnen zich abonneren door storting van f 30,- op giro 194240 t.n.v. PSP te Amsterdam o.v.v. 'abonnement Bevrijding'.

Advertentietarief: 1/1 pag. f 1080,-; 1/2 pag. f 540,-; 1/4 pag. f 270,-; 1/8 pag. f 135,-.

Overige tarieven op aanvraag; korting bij contract is mogelijk. Baistarief f 1,- per mm/per kolom.

Zet- en drukwerk: Drukkerij Bevrijding, Amsterdam.

Zaterdag 16 juli bellen 17 kennissen en vrienden van Ahmet Köksal aan bij het partijbureau; ze zijn een solidariteitscomité gestart en willen bij ons een hongerstaking houden. Ze willen op deze manier de druk op het Turkse Consulaat verhogen om zo een lijkenpas te krijgen voor de op 6 juli neergeschoten Ahmet Köksal.

Ahmet Köksal is op 6 juli, bij het inzamelen van geld voor politieke gevangenen in Turkije, neergeschoten in een koffiehuis in Amsterdam. Sinds die tijd probeert zijn familie het lijk naar Turkije overgevlogen te krijgen, zodat Ahmet in Istanbul begraven kan worden. Normaal duurt het verkrijgen van een lijkenpas 3 à 4 dagen, maar evenals bij de begrafenis van Nihat Karaman maken de Turkse autoriteiten ook nu weer veel problemen. Eerst is het het Franse vreemdelingenpaspoort, dan wordt er beweerd dat zijn ouders geen officieel verzoek hebben ingediend, dan weer is het de Turkse autoriteiten onduidelijk of alles wel betaald is; familie en vrienden in Turkije en vrienden in Nederland worden ombeurten van het kastje naar de muur gestuurd. De door het solidariteitscomité in de arm genomen advocate Mieke Vosman vraagt het Ministerie van Buitenlandse Zaken druk uit te oefenen op het Turkse consulaat. Deze druk op Buitenlandse Zaken wordt maandag 18 juli verhoogd door de aankondiging dat Saar Boerlage zal proberen de voorzitters van de politieke partijen een gezamenlijke verklaring te laten uitbrengen, waarin wordt aangedrongen op het terstond afgeven van een lijkenpas. Nog dezelfde maandag moet de Turkse ambassade aan Buitenlandse Zaken opheldering geven over de zaak Ahmet Köksal.

Dinsdagmiddag is het uitvaartcentrum in Amsterdam-Zuid eindelijk in het bezit van de lijkenpas; Ahmet zal de volgende dag naar Istanbul worden overgevlogen. Op verzoek van Ahmet zijn vrienden reizen wij nog dinsdagmiddag af naar Turkije om toe te zien op de begrafenis.

Als we woensdagavond met onze gastvrouw van de TAYAD (organisatie van familieleden van politieke gevangenen) bij het vliegveld arriveren, worden we voor de eerste keer met de tegenwerkende politie geconfronteerd. Een groep van ±20 mensen van TAYAD wordt bij de ingang van

het terrein van het vliegveld tegengehouden door de politie; een deel van hen weet later toch in kleine groepjes in een taxi de politiecontrole te omzeilen.

Nadat het vliegtuig geland is, gaan de vader van Ahmet en mensen van TAYAD de kist ophalen. De kist mogen we echter niet meenemen omdat het autopsierapport niet meegestuurd zou zijn uit Nederland. Wij proberen de vader en TAYAD duidelijk te maken dat dat onmogelijk is en dat de autoriteiten moeten liegen. Gevolg is dat er nu gewacht moet worden op een Turks autopsierapport voordat er begraven kan worden. Uiteindelijk mogen we de kist 's nachts naar een ziekenhuis brengen.

TAYAD had een bus gehuurd, zodat de naar het vliegveld gekomen familie en vrienden gezamenlijk met de kist naar de begraafplaats zouden kunnen gaan. De politie verhindert dit voornemen; alleen de vader en de vrouwen die bij het vrachtgebouw op de luchthaven zijn, mogen mee in de bus. Met politiek bij de voor- en achterdeur en (zeer waarschijnlijk) veiligheidspolitie voorin gaat het snel naar het ziekenhuis. De grote groep die buiten het vliegveld heeft zitten wachten wordt na het langsrijden van de bus hardhandig door de politie verwijderd; zes mensen zitten korte tijd vast.

We brengen de nacht samen met een groep op straat voor het ziekenhuis door. Donderdagochtend contact opgenomen met het Nederlandse consulaat in Istanbul en het Uitvaartcentrum in Amsterdam-Zuid. Volgens het consulaat is er niets aan de hand: bij een gewelddadige dood is het regel dat er ook een Turks autopsierapport moet komen. Het Uitvaartcentrum vertelt dat er natuurlijk een autopsierapport is meegestuurd; het is één van de drie delen waaruit de lijkenpas bestaat. Ze lezen ons het autopsierapport voor en wijzen erop dat deze problemen niet aan de orde geweest zijn bij de tweede dode van de schietpartij op 6 juli.

Uiteindelijk arriveert er om 11.00 uur 's ochtend een arts (was 9.00 uur toegezegd) die in ons bijzijn even in de kist kijkt en alles in orde bevindt. Over het missen van een autopsierapport uit Nederland wordt niet meer gezeurd, maar mensen van TAYAD hebben dan ook duidelijk ge-

maakt dat we met Nederland gebeld hebben en dat we weten hoe de lijkenpas eruit ziet. De middagpauze zorgt ervoor dat de laatste papieren via de gemeente pas om half drie in orde zijn. Als de begrafenisauto met de iman arriveert, werpt men nog twee barrières op. Men wil het lichaam elders door de iman laten wassen en men wil opnieuw laten bekisten. Protest van de familie volstaat deze keer en tegen half vier vertrekken we onder politiebegeleiding (politieauto voor en achter, plus een auto van de veiligheidspolitie) naar de begraafplaats. Daar volgt een emotionele maar zeer strijdbare begrafenis (anti-fascistische leuzen en liederen, gebalde linker vuisten) met 150 à 200 mensen. Als we de begraafplaats verlaten worden we door 'het blik' politie, dat de hele middag al achter de hand gehouden wordt, in kleine groepjes gesplitst en in stadsbusjes geduwd om snel te worden afgevoerd. In één van de groepjes wordt er fiks door de politie op de mensen ingeslagen.

Uiteindelijk worden twee vrouwen korte tijd vastgehouden door de politie. Het echtpaar Ali en Dilber Koç wordt gewond (hij een ontwricht been en zij een gekneusde arm) vastgehouden tot vrijdagavond laat.

Zaterdagochtend wonen we een persconferentie van TAYAD bij over de zaak Ahmet Köksal en het oppakken en martelen van Hasan Eliuygun. Ook aanwezig zijn het echtpaar Koç en de ouders van Hasam.

De rest van de tijd hebben we doorgebracht met praten met de mensen bij TAYAD en m.n. met ons gastgezin. De gesprekken die vanwege de taalbarrière minder diepgaand konden zijn dan we wilden, hebben toch een goed inzicht gegeven in de activiteiten van TAYAD en de strijdbaarheid van politieke gevangenen en hun familie in Turkije. Vorig jaar bijv. organiseerde TAYAD een steunhongerstaking in Istanbul met hongerstakingende gevangenen en deze dagen heeft men zich in Ulva en Diyarbaki ingezet voor familiebezoek van gevangenen tijdens het Bayram-feest. Verder organiseren ze culturele activiteiten en steunt men de socialistische pers in Turkije. Na het belangrijk gevonden bezoek van de Grünen vorig jaar werd ook ons bezoek als belangrijk en ondersteunend ervaren; de pers bijv. werd goed attent gemaakt op onze aanwezigheid.

We hebben natuurlijk beloofd het contact in stand te houden; een nieuw bezoek volgend jaar, maar dan beter voorbereid, is wat ons betreft een feit.

Luitje Douma
Hannah van Wijngaarden

Begrafenisstoet van Ahmet Köksal op weg naar Schiphol

Persoonlijke herinnering aan 3 jaar BONK

Onlangs werd na 3 jaar BONK opgeheven. Bert Freriks las de bij die gelegenheid vervaardigde brochure en haalt wat persoonlijke herinneringen op.

Toen de ook in PSP kringen bekende anti-militarist Bart de Ligt in 1934 zijn Strijdplan tegen Oorlog en Oorlogsvoorbereiding presenteerde (in 1985 opnieuw door De Haktol uitgegeven) kon hij niet vermoeden dat het zo'n 50 jaar later de radicale vredesgroep BONK danig zou beïnvloeden. De Ligt ontwikkelde in zijn plan verschillende actiemethoden tegen oorlog en maatschappelijk onrecht. Directe actie, daar ging het om, boycot, non-coöperatie, staking en om het vormen van een eenheidsfront. Het zijn allemaal begrippen die we soms meer, soms minder uitgewerkt bij BONK zullen terugvinden. Maar er is meer. Nogal wat PSP-leden waren actief in BONK. Bovendien was de PSP de enige partij die zich in de Tweede Kamer verbond aan een BONK-oproep tot burgerlijke ongehoorzaamheid tegen de kruisraketten. En dat kwam de parlementariërs op een vloedgolf van kritiek van rechts en zeer opmerkelijk ook van de PPR en CPN te staan. Last but not least was ik zelf nogal betrokken bij BONK, als regionaal anti-militarist en later als landelijk partijbestuurder. Vanuit die persoonlijke betrokkenheid haal ik wat herinneringen op.

Provinciehuis

Voor mij begon BONK op 19 januari 1985 tijdens een Activistenconferentie in Driebergen. Ik herinner het me als een chaotische conferentie en dat wordt ook door de brochure bevestigd. Er was een veelheid aan actievoorstellen, die allemaal overgenomen leken te worden. Hoe zat het echter met de prioriteiten? En waren die mensen achter de tafel niet erg dirigistisch bezig? Uiteindelijk worden er een aantal werkgroepen gevormd en wordt er veel overgelaten aan de regio's. Vol twijfel ging de Groningse delegatie bestaande uit zo'n 20 mensen terug.

Voor juni waren er een aantal bezettingen van gemeentehuizen en sociale diensten aangekondigd. Op 13 juni hielden we een bezettingsactie van het provinciehuis. We dat waren de PSP, politieke groep Vera en enkele basisgroepen. Geëist werd dat punten als een wapenvrije provincie, het stopzetten van munitietransporten uit de Eemshaven en het besmet verklaren van bedrijven die meewerkten aan het plaatsen van kernwapens op de eerstvolgende Statenvergadering aan de orde moesten komen. En zowaar, dat zegde de Commissaris van de Koningin Vonhoff toe. Later trok hij dat weer in. Nou ja, het zou niet de eerste en zeker niet de laatste leugen van die man zijn. In de brochure wordt deze actie niet genoemd. Dat is dan bij deze goedge maakt. Aan Westerse blikvernauwing heb ik altijd tegengas gegeven, en vooral in het begin was de Westerse invloed binnen BONK wel erg groot. Het was echter tevens de laatste BONK actie in Groningen. Waarom eigenlijk? Veel mensen sprak de ronkende terminologie niet aan. Men moest niets hebben van termen als frontvorming, om maar iets te noemen. Daarbij ging de hele invulling van het BONK-concept aan ons voorbij en dat vind ik nu toch jammer. BONK symboliseerde een nieuwe fase in de strijd tegen de kruisraketten, gaf er een nieuwe impuls aan. En het unieke van BONK was toch dat het probeerde de link te leggen tussen wapenwedloop en economie, en dan heel

Een teleurgestelde X min Y-deelnemer (1973):

'De conseqwentie is een radikaal-politiek engagement, waar ik persoonlijk niet aan mee wil doen.'

AMRO-bank, door X min Y vanwege investeringen in Zuid-Afrika geboycot (1974):

'Ons bankbeleid beweegt zich volledig binnen de door de overheid gestelde grenzen.'

VPRO, in brief aan X min Y (1974):

'Uw boycot tegen de AMRO-bank is onbillijk en discriminatoir.'

concreet op het niveau van de bedrijven. BONK had het over de maatschappelijke noodzaak van het collectief verzet en gaf daarmee een veel, zeg maar, anti-kapitalistischer invulling aan burgerlijke ongehoorzaamheid. Ik denk dat PSP-ers meer in de BO-traditie werken dan in de NK-traditie en dat hing natuurlijk samen met het feit dat PSPers weinig contacten hebben in de bedrijven, met bedrijfsledengroepen en vakbonden.

De oproep

Op 1 november 1985 nam de regering Lubbers haar plaatsingsbesluit. Op 4 november verscheen er een door BONK geïnitieerde oproep tot burgerlijke ongehoorzaamheid in de krant. Met name het feit dat vier parlementariërs de oproep hadden ondertekend: de gehele PSP-fractie en het PvdA kamerlid de Visser, deed rechts en links veel stof opwaaien. Het CPN-kamerlid Ina Brouwer wierp zich op als kampioen van de democratie en hield een krachtig pleidooi "om met een dergelijk strijdmiddel het lot van de parlementaire democratie niet in de waagschaal te stellen". En Peter Lankhorst van de PPR was van mening dat teveel ongeduld was betoond: "De parlementaire besluitvorming over de raketten is immers nog niet afgerond".

Toch is dit een naar mijn mening belangrijk punt. Het gaat erom of je ook daadwerkelijk in verzet wilt komen tegen een slecht en levensgevaarlijk besluit, of dat je je neerlegt bij een parlementaire meerderheid. Voor de PSP-fractie was er voldoende aanleiding om dat niet te doen. Voor de fracties van CPN en PPR was dat blijkbaar wel het geval.

Ook buitenparlementair wilde de PSP zich er niet bij neerleggen. Al voor het besluit was er overleg geweest tussen de PSP en BONK over de noodzaak van het organiseren van verdergaand verzet. Behalve de eerste bijeenkomst ben ik bij alle vergaderingen geweest die uiteindelijk zouden resulteren in BIVAK. Daarom kijk ik wat verbaasd aan tegen de weergave van de gebeurtenissen in de brochure. De schrijver ervan, Hans Krikke, heeft het vaak over klein "links". Die aanhalingstekens zijn niet van mij maar van hem. Wat zal hij daar nu precies mee bedoelen, denk ik dan. Waarom gooit hij de linkse partijen op één hoop als hem dat zo uitkomt en waarom noemt hij de partijen bij naam als hij er niet onderuit komt omdat de verschillen te groot zijn? Ik weet dat

daar een hele filosofie achter moet zitten. Maar waarom nu dit cryptische taalgebruik? Waarom niet een meer inhoudelijke beoordeling van de verschillende linkse partijen? Ik doe dat heel consequent wel. Ik ervaar die verschillen aan den lijve: binnen BIVAK bijvoorbeeld, maar ook door het niet deelnemen van PPR en CPN aan het anti-Golfoorlog comité, aan Reforger-acties, aan het anti-NAVO comité.

Directe actie

BONK staat voor veel mensen voor directe actie en er zijn er ook tientallen gevoerd. Aan een aantal heb ik zelf meegedaan. Aan de blokkade van het Congresgebouw in Den Haag bijvoorbeeld, als onderdeel van de campagne Boycot de Bunkerbouwers. Daar vergaderde het Algemeen Verbond Bouwbedrijf en een keur van ministers en staatssecretarissen e.d. was erbij aanwezig. Het was voor mij een niet-alledaagse ervaring om Winsemius en Brokx (toen was hij er nog) hautain de toegang te weigeren en staatssecretaris Van Zijl roodverlegen te zien afruipen. Meer alledaags, vooral voor BONK-activisten, was het politiegeweld waarmee de blokkade afgebroken werd. Eebn karatetrap in mijn maag van een opgefokte agent mislukte half. Een paar maand later lukte het beter bij weer een andere door BONK georganiseerde blokkade van Woensdrecht op 5 mei. Deze 'vingeroefening' voor andere blokkade-acties was ook een vingeroefening voor de aanwezige ME-ers (met paarden). Dat leverde me een gekneusde rib op. Inmiddels had ook BIVAK besloten tot een blokkade van Woensdrecht en wel op 19 september 1986. Het werk daarvoor kwam geheel neer op de schouders van mensen van BONK, PSP en Atoomvrijstaat. De voorbereidingen voor de blokkade vormde voor mij de beste, d.w.z. meest strijdbare periode van BIVAK. Het vormde ook het hoogtepunt van de inbreng van BONK. Of anders gezegd: ondanks de geslaagde actie van 19 september was dit het begin van het terugtrekken van BONK uit BIVAK, zoals de brochure het noemt.

Opgeheven

Helaas verloor ik BONK daarna wat uit het zicht. Men deed nog wel mee aan de anti-vlootdagen in

vervolg op pagina 8

Lees: AVONTUREN VAN EEN LINKSE GELDSCHIETER

Twintig jaar X min Y

60 pagina's met fotokatern: f 12,50

X min Y: giro 609060, o.v.v. 'avonturen'

Noordermarkt 26, 1015 MZ Amsterdam

tel: 020-279661.

Voor NIEUWE donateurs die vòòr 1 oktober minstens f 50,- overmaken: gratis

De PSP en de kamerverkiezingen Laat de leden beslissen

Van een viertal partijgenoten ontving Bevrijding onderstaande bijdrage. Het dagelijks bestuur van de PSP heeft inmiddels kennis genomen van de inhoud en heeft het onderwerp geagendeerd voor de partijbestuursvergadering van 6 augustus. Het partijbestuur zal dan besluiten of, en zo ja op welke wijze, het referendumvoorstel op het najaarscongres aan de orde zal komen. Het dagelijks bestuur stond in zijn eerste reactie positief tegenover het hieronder geopperde idee.

FOTO: ANNE VAILLANT

Twee stromingen bijeen op het PSP-congres te Utrecht (juni 1985) waar tot zelfstandige deelname aan de Tweede Kamerverkiezingen van 1986 werd besloten.

De verkiezingen voor de Tweede Kamer zijn – als alles tenminste voor Lubbers & Co naar wens verloopt – nog bijna twee jaar weg. Toch zijn de eerste voorbereidingen alweer in gang gezet. Dat kan ook niet anders – besluitvorming kost tijd.

Begin juni werd tijdens een vergadering van de Partijraad de concept-agenda van het Partijbestuur voor het najaarscongres behandeld. Daarop stond vermeld: "een principe-uitspraak voor de wijze van deelname van de PSP aan de komende kamerverkiezingen". Temidden van tal van andere zaken, zoals de formulering van de uitkomsten van de socialisme-discussie.

Vanuit "Utrecht" werd een motie ingediend, waarbij dit agendapunt werd geschrapt. Tegelijk werd voorgesteld aan deze vraag een aparte congresdag te wijden in de eerste helft van 1989. Met de vereiste twee/derde meerderheid nam de Partijraad dit voorstel aan. Het mag duidelijk zijn dat het hier gaat om UITSTEL van "executie", niét om afstel. Eén van de belangrijkste argumenten voor dit uitstel, was de angst dat de "normale agenda" (inclusief de socialisme-discussie) te zeer onder druk zou komen te staan van het "hete hangijzer": samenwerken of niet. Bovendien zou aan de voorbereiding van dit, strategisch erg belangrijke, agendapunt in de afdelingsvergaderingen meer tijd besteed moeten kunnen worden.

Geen herhaling

Voor velen van ons ligt de behandeling van dezelfde vraag, nog maar enkele jaren geleden, nog steeds als een zware steen op de maag. Al zouden we het al willen, we komen er niet onderuit de discussie erover opnieuw met elkaar aan te gaan. En te hopen valt, dat we er dit keer in zullen slagen daarvoor andere manieren te vinden. Toen is er veel kapot gegaan en gemaakt en de nipte "overwinning" van de voorstanders van een zelfstandig optreden van de PSP, leidde enkele maanden later tot het drama van Wijk aan Zee en het vertrek van Fred van der Spek.

We kunnen ons niet aan de indruk onttrekken, dat de discussie – die toen op het scherp van de snede werd gevoerd – vooral een zaak is ge-

weest van een relatief klein aantal partijgenoten. Het kader, zeg maar. We weten allemaal dat maar een klein gedeelte van de leden actief deelneemt aan congresvoorbereidingen. Dat is altijd al een reden tot zorg, maar zeker als het gaat om beslissingen, die zulke vergaande consequenties kunnen hebben, is dat eigenlijk nauwelijks te verteren. Eén van de zaken, die in deze "nieuwe ronde" beter geregeld zou moeten worden, is de actieve betrokkenheid van zoveel mogelijk leden bij de besluitvorming op dit punt.

Het voorstel, dat door de Partijraad is aangenomen, kan daartoe een bijdrage leveren: in de afdelingsvergaderingen, die aan het voorjaarscongres van '89 voorafgaan, kan alle aandacht op dit éne congrespunt worden geconcentreerd. De vraag is, of dat voldoende is. De kans is immers groot, dat ook dan maar een bescheiden deel van de PSP-leden aan die discussie zal deelnemen. Er moet dus verder worden gezocht.

Een referendum

In de PSP is het referendum geen onbekende zaak. Jarenlang hebben we dat middel gebruikt voor het samenstellen van de uiteindelijke kandidatenlijst voor de Tweede Kamerverkiezingen. Deze bijdrage wil een pleidooi zijn om de mogelijkheden te onderzoeken om een referendum te gebruiken om tot besluitvorming te komen over de wijze van deelname aan de komende kamerverkiezingen. Aan elk referendum zitten haken en ogen – met name het formuleren van de vraagstelling is een zaak die met grote zorg behandeld moet worden. Gezien de aard van de zaak, waar het nu om gaat, moet dat echter goed gerealiseerd kunnen worden.

In de procedure, die zou moeten worden opgezet, moet naast het referendum óók het congres een belangrijke rol spelen. Dat zou op de volgende wijze kunnen worden geregeld:

– aan het komende najaarscongres wordt de vraag voorgelegd óf over de wijze waarop de PSP aan de komende kamerverkiezingen deel-

neemt, een referendum onder alle leden kan worden georganiseerd. Aan deze vraag moet de concept-formulering van de vraagstelling worden toegevoegd, die dan ook door het congres moet worden vastgesteld. In essentie moet die vraagstelling er op neerkomen of de PSP die verkiezingen geheel zelfstandig, via bepaalde afspraken met andere partijen of via een samenwerking-slijst in wil gaan.

– gaat het congres met dit voorstel accoord, dan wordt in de eerste maanden van 1989 het referendum gehouden.

– als de uitslag van het referendum een keuze inhoudt voor een zelfstandig optreden van de PSP bij de komende verkiezingen, dan kan het geplande voorjaarscongres (het voorstel van de Partijraad) komen te vervallen. Verkiezingsprogramma en samenstelling kandidatenlijst kunnen dan, als gebruikelijk, aan de orde komen op het najaarscongres van 1989.

– wordt via het referendum bepaald dat de partij de verkiezingen in zal gaan in één of andere vorm van samenwerking met andere partijen, dan heeft het Partijbestuur de opdracht (na onderhandelingen met die andere partijen) concrete en uitgewerkte voorstellen daartoe voor te leggen aan het voorjaarscongres '89 waar dan het onderhandelingsresultaat beoordeeld zal worden en de besluitvorming definitief plaatsvindt.

Zorgvuldigheid

Dit voorstel wordt niét gedaan vanuit de optiek van een zelfstandige dan wel een samenwerkings-deelname aan de verkiezingen. Waar het om gaat, is een situatie te bewerkstelligen, waarbij al het mogelijke is gedaan om het draagvlak van de te nemen beslissingen zo breed mogelijk te laten zijn. De wijze waarop één en ander de vorige keer heeft plaatsgevonden, mag niet worden herhaald. Dat heeft de PSP in vele opzichten enorme schade gedaan. Zorgvuldigheid is – zeker nu het om een "herhaling" gaat – van het grootste belang. Voor velen in de partij is de keuze voor "zelfstandigheid" of "samenwerking" een principiële zaak. Maar ook de emoties spelen een fikse rol. Juist dáárom zou dit keer alles op alles gezet moeten worden om de besluitvorming zo integer mogelijk te laten verlopen. En daar hoort bij: een uiterste poging om zoveel mogelijk leden van de PSP zoveel mogelijk invloed te geven.

Vorbereiding

Voorafgaande aan het referendum zou – bij voorkeur in een nummer van Bevrijding – het aantal keuzemogelijkheden, voorzien van een uitgebreide toelichting, uiteen gezet moeten worden. Het zou daarbij moeten gaan om drie mogelijke concepten: a) een geheel zelfstandige deelname; b) de deelname met zelfstandige lijsten gekoppeld met andere partijen én samenwerkingsafspraken voor de fractie(s) en c) een gemeenschappelijke lijst plus programma plus fractie.

Tussen het verschijnen van deze informatie en het organiseren van het referendum, moet voldoende tijd zitten om afdelingen de gelegenheid te geven bijeenkomsten te organiseren, waarop de vraagstelling van het referendum ter discussie staat.

Een referndum heeft niet het vermogen een uitslag te geven die aanhangers van verschillende gezichtspunten allen gelijkelijk bevredigt. Het is wél een middel om tot een beslissing te komen, waarbij een zo groot mogelijk aantal leden hun gewicht in de schaal heeft gelegd.

Henk Branderhorst, Doorn
Huub Dassen, Maastricht
Titia van Leeuwen, Amsterdam
Marko Mazeland, Rhenen

Israël - PSP (1)

In Bevrijding nummer 8 stond een artikel van de hand van Rutger van Santen waarin hij pleit voor een wijziging van het standpunt van de PSP ten aanzien van Israël. De teneur van dit artikel is mijn inziens nogal eenzijdig. Enkele essentiële aspecten blijven onderbelicht, reden voor mij om enige aanvullingen te geven. Ik kom dan tot een andere conclusie dan Rutger.

Het is goed dat bij sollicitatieprocedures bij gelijke geschiktheid de voorkeur wordt gegeven aan een vrouw; dat noemen we geen discriminatie. Het is goed dat een overheid en bedrijfsleven kwoteringsregelingen worden opgelegd ten behoeve van etnische minderheden; dat noemen we geen discriminatie. Het is goed dat Joden een eigen staat bezitten; dat noem ik ook geen discriminatie.

Bij alle voorbeelden geldt dat er sprake is van een van oudsher gediscrimineerde groep. Er wordt nog steeds over de hele wereld onderscheid gemaakt tussen vrouwen en mannen, zwarten en blanken, Joden en niet-Joden. Positieve actie is nodig. Voor Joden telt dit extra omdat niet-Joden bereid en in staat zijn gebleken (bij meer dan één gelegenheid!) tot genocide. In de Nederlandse maatschappij van de dertiger jaren van deze eeuw waren de Joden vrijwel volledig geïntegreerd. De meeste mensen wisten niet wie er Jood was. Deze integratie bleek echter een dun laagje vernis. In minder dan twee jaar tijd konden de nazi's haar ongedaan maken. Zij vonden daarbij geen noemenswaardige weerstand onder de niet-Joodse bevolking. Zelfs anti-racisten maakten weer onderscheid, al verbonden zij daar geen negatieve consequenties aan.

Het is dan ook essentieel voor het gevoel van veiligheid van Joden dat er één plaats ter wereld is waar zij altijd heen zullen kunnen voor als het weer mis zou gaan. Vanuit die optiek is het logies en noodzakelijk dat er een Joodse staat is. Een staat dus die Joden positief discrimineert. Zo'n staat is er inmiddels en dat is Israël. Het bestaan van een Joodse staat is naar mijn mening een vorm van radicale positieve actie. Deze situatie met Zuid-Afrika vergelijken is dan ook niet terecht. In Zuid-Afrika zijn onderdrukkers aan de macht, in Israël onderdrukt.

We zitten echter met de ellendige situatie dat hetzelfde land door twee volkeren wordt geclaimd, en beide op even goede (of slechte) gronden. Dat de Palestijnen er het laatst woonden is naar mijn mening geen zwaarder of lichter argument dan dat de Joden er het eerst woonden. De enige zinnige oplossing die in deze situatie dan ook denkbaar is, is het splitsen van Palestina/Israël in twee onafhankelijke staten. En dat is wat ook het PSP-verkiezingsprogramma bepleit.

Waar Rutger natuurlijk wel gelijk in heeft is dat de manier waarop de Israëlische regering inhoud geeft aan de positieve actie volstreekte afkeuring verdient. Echter niet vanwege het discriminerende element van het beleid (dan zouden we ook geen voorkeursbeleid voor vrouwen of etnische minderheden mogen voeren). Nee, de Israëlische regering zit fout omdat zij terreur gebruikt. Inderdaad dient de PSP daartegen actie te voeren, waar en wanneer maar mogelijk. Maar ook dat volgt regelrecht uit ons programma: Terreur is niet toelaatbaar, welke kleur de beul ook draagt.

Shamir en Sharon dienen stevig op hun vingers getikt te worden. Dat kan bijvoorbeeld door niet op hun feestje te verschijnen. Maar ik zou er voor willen waarschuwen om niet Israël en de Israëliërs in gevaar te brengen via de door Rutger gepropageerde economische boycot. Israël wordt immers bedreigd, zowel van binnenuit als van buitenaf omdat de omringende Arabische staten Israël zullen vernietigen als ze de kans krijgen. Van binnenuit omdat de voortdurende terreur en de halsstarrige weigering van de regering om over deling van het land te denken een zware wissel trekt op de verhoudingen tussen de inwoners, Joods en Palestijns. Het laatste gevaar is op korte termijn het ernstigste. Onder de Joden die ik ken geldt Sharon als de beste pleitbezorger voor de Palestijnse zaak... Maar vlak ook dat eerste gevaar niet uit. Dat bestaat echt.

De PSP dient dus te pleiten voor vertrek van met name de Likud-partij uit de Israëlische regering. De PSP dient te protesteren tegen elke terreuractie tegen Palestijnse burgers. Maar Israël is geen Zuid-Afrika en dient dan ook niet als zodanig te worden behandeld.

JAN WILLEM VAN DOORMOLEN - BUNNIK

Achtergrondinformatie:

In het PSP-programma staat het volgende vermeld over Israël:

'Erkenning van de PLO als vertegenwoordiger van het Palestijnse volk. Bevorderen dat de PLO betrokken wordt bij alle vredesonderhandelingen over het Midden-Oosten. Druk op Israël om de Golan, Oost-Jeruzalem, Gaza en de Westoever te ontruimen. Erkenning van het recht van het Palestijnse volk op een eigen staat. Ondersteuning en stimulering van initiatieven om de vorming van die staat te bevorderen. Gelijke rechten voor alle ingezetenen van Israël. Een vredesregeling die leidt tot erkende grenzen voor alle staten in het Midden-Oosten, inclusief een toekomstige Palestijnse staat.'

Israël - PSP (2)

Hoe groot de woede en ontzetting over het optreden van het Israëlisch leger en kolonisten tegenover de Palestijnse opstand van de laatste maanden in de bezette gebieden ook moge zijn, niemand is gebaat bij het soort simplistische reacties als Rutger van Santen in Bevrijding van 24 mei. In zijn artikel stelt hij Israël gelijk aan Zuid-Afrika en bepleit hij een 'luidruchtige' herziening van het PSP-standpunt over Israël en de Palestijnen. Israël zou door de PSP onder de categorie abjecte landen moeten worden gerekend, waartoe ook Chili en Zuid-Afrika behoren.

Als er iets is waardoor de discussie over het Midden-Oosten alleen maar vertribeld raakt, is het het gebruik van dergelijke grove vergelijkingen. De structurele achterstelling en de onderdrukking van de Palestijnse bevolking zijn onloochenbaar. Maar een parallel met de situatie in Zuid-Afrika kan alleen al door de totaal verschillende ontstaangeschiedenis van de twee landen maar heel oppervlakkig zijn. En een vruchtbaar uitgangspunt voor het bespreken van de dilemma's van het joods-Palestijns conflict biedt ze in het geheel niet.

In het artikel - waarin Rutger het heeft over de inconsequentie van het PSP-buitenlandprogramma omdat het standpunt over Israël niet op één lijn staat met dat over Zuid-Afrika - wordt niet vermeld wat het PSP-standpunt over het Midden-Oosten is. Ons uitgangspunt is dat de twee volkeren die daar aanspraak maken op hetzelfde gebied allebei recht hebben op een

eigen staat. Een vredesregeling - waarbij de PLO al enige vertegenwoordiger optreedt voor de belangen van het Palestijnse volk - moet leiden tot veilige en wederzijds erkende grenzen van de toekomstige twee staten.

Waar de discussie in de PSP over zou moeten gaan is de vraag wat de belemmeringen zijn voor een vreedzame oplossing van het conflict in het Midden-Oosten. Want hoe eenvoudig een twee staten-oplossing ook moge klinken, ze lijkt nog altijd heel ver weg. Op een forum kort geleden in Amsterdam waar een Palestijnse en een Israëlische spreker waren uitgenodigd, werd geconstateerd dat de zes maanden 'intifadah' eigenlijk geen nieuwe politieke voorstellen heeft opgeleverd. De Palestijnen hebben ongelooflijk veel zelfvertrouwen gewonnen; ze zijn 'back in history', zoals de Palestijnse spreker Nusseibeh het formuleerde. In Israël zijn de laatste maanden een flink aantal nieuwe vredesgroepen ontstaan. De organisatie 'Yesh Gvul' bijvoorbeeld bestaat uit militairen die andere dienstplichtigen oproepen geen dienst te doen in de bezette gebieden. Ze is opgericht tijdens de oorlog in Libanon in 1982 en opnieuw actief. Toch is er nog geen sprake van een politieke doorbraak.

In de Israëlische politiek dreigt met het voortduren van de bezetting een verdere verrechtsing. De Israëlische spreker op het forum, de journalist Elon, sprak over een ongelooflijke waanzin toen hij sprak over het idee om permanent anderhalf miljoen Palestijnen te willen 'absorberen' en een vreemde bevolkingsgroep blijvend

hun rechten te ontzeggen. De enige oplossing, zo zei hij, is een eervolle echtscheiding, een herverdeling van het land. Maar wie gedacht had dat deze twee voorstanders van een twee staten oplossing elkaar zouden vinden, had het mis. De Palestijn zei Israël wel te willen erkennen als dat voor het psychologisch klimaat in het land belangrijk is. Maar hij vroeg zich af wat dan de grenzen van Israël zijn: van het Israël van vóór '67, of het 'Groot-Israël' inclusief de bezette gebieden van daarna? En de Israëlische spreker hield niet op de PLO te beschuldigen van corruptie en politieke kortzichtigheid, terwijl hij vervolgens zeer vaag bleef op de vraag of hij de PLO als onderhandelingspartner aanvaardbaar achtte. De PLO is intern verdeeld over een politieke oplossing voor het conflict. Voor de bewoners van de bezette gebieden is terugtrekking van de Israëlische troepen en de oprichting van een eigen staat in hun onmiddellijk belang. Maar de Palestijnen in de vluchtelingenkampen in Libanon en in andere landen van het Midden-Oosten zijn dikwijls afkomstig uit gebied dat nu Israël is. Voor hen is een Palestijnse staat op de huidige bezette gebieden maar een halfslachtig compromis. Deze interne meningsverschillen zijn de oorzaak van het ontbreken van duidelijke voorstellen van de kant van de PLO die de inzet van een internationale vredesregeling zouden moeten zijn.

Maar de werkelijke blokkade voor een rechtvaardige oplossing van de Palestijnse kwestie ligt uiteraard in Israël zelf. De Likud-regering

weigert zelfs op de meest summiere vredesvoorstellen in te gaan. De Arbeiderspartij staat - en dat zelfs maar voor een deel van de partij - een oplossing voor waarbij de bezette gebieden als een soort provincie tussen Israël en Jordanië worden verdeeld. Daarom moet - ons inziens - de PSP naast het bekendheid geven aan de situatie van de Palestijnen, naast het pleidooi voor erkenning van de PLO, óók door de Nederlandse regering, aandacht schenken aan linkse en vredesorganisaties in Israël. Alleen een combinatie van buitenlandse druk op de Israëlische regering en steun voor binnenlandse politieke veranderingen ten gunste van een twee staten oplossing kan leiden tot een Israëlisch-Palestijnse dialoog met uitzicht op succes. Een totale boycot van Israël met de bijbehorende verkettering biedt dat in ieder geval niet.

JOOST LAGENDIJK
JOOSJE LAKMAKER

Israël - PSP (3)

Met verbazing las ik het artikel 'Veertig jaar Israël, PSP-standpunt herzien' in de Bevrijding van 24 mei. Ik vind de opstelling van Rutger van Santen niet getuigen van een pacifistische instelling die vrede naderbij brengt. Voor de goede orde: ik ben het niet eens met Israëls politiek in de bezette gebieden en evenmin met

deze bezetting zelf. Desondanks wens ik Israël niet te rangschikken 'in de categorie abjecte (...) (zoals) bijvoorbeeld Zuid-Afrika en Chili', en wil ik ook geen 'totale boycot' ondersteunen.

In de eerste plaats bestaan er voor mij geen abjecte landen, alleen abjecte regimes. En elk land met een geheel of gedeeltelijk verfoeilijke politiek beschikt over een eigen oppositie daartegen. Net zo min als de PSP het prettig zou vinden door buitenlanders vereenzelvigd te worden met het vluchtelingenbeleid of het werkloosheidscijfer onder alloctonen in Nederland, ligt het voor de hand bijvoorbeeld 'Vrede Nu' over één kam te scheren met de Israëlische bezettingspolitiek.

In de tweede plaats vind ik dat buitenlands beleid dient aan te knopen bij de wensen van oppositionele groepen ter plaatse. Ik ben voorstander van een totale boycot van Zuid-Afrika omdat erom gevraagd wordt door de mensen daar met wie ik me solidair voel. Uit Israël heeft ons die vraag nog niet bereikt. Van de Palestijnen trouwens ook niet. Ik zie dan ook uit naar de berichten in Bevrijding over intensieve PSP-contacten met Palestijnen uit de door Israël bezette gebieden en met oppositionele Israëli's. Pas na kennisneming van hun standpunten valt er op een doordachte wijze een PSP-standpunt te herzien, als dat al nodig is. Ook een bevriende natie valt immers te kritiseren.

Ik hoop tegen die tijd tevens in Bevrijding een diepgravender analyse tegen te komen dan de redenering dat de rechten van de Palestijnen worden ondergesneeuwd door 'het begrijpelijke respect voor de gruwelijke daden die tijdens WO-2 ten opzichte van de joden zijn bedreven'. Van Santen bedoelt waarschijnlijk 'het begrijpelijke respect voor de slachtoffers van de gruwelijke daden (...)', of ik kan hem echt niet meer volgen. Maar afgezien daarvan zijn de conflicten in het Midden-Oosten wel iets ingewikkelder.

Ronduit kwalijk vind ik tenslotte Van Santens zinsnede dat Israël 'potentieel in staat zou zijn genocide te bedrijven ten opzichte van de Palestijnen'. Aangezien wel meer groepen mensen 'in aanleg' of 'mogelijkerwijs' tot gruweligheden in staat zijn, is dat een loze kreet. In de context van het artikel vormt deze zin echter een ernstige verdachtmaking. Van Santen lijkt niet te willen zien dat er nog een wereld ligt tussen een aanleg en de verwerkelijking ervan. Of hij wil suggereren dat dat voor Israël niet opgaat, en dan etaleert hij een vooroordeel. Of erger. Over abject gesproken.

ANNE POLS

NASCHRIFT REDACTIE

Rutger van Santen zal in het volgende nummer van Bevrijding reageren op de kritiek in bovenstaande brieven.

FOTO: MICHEL DE RUITER

Amsterdam, aan Reforger-acties en aan de actie-driedaagse in Borssele. Er waren ook enkele acties bij bedrijven die betrokken waren bij de Golfoorlog. Een plan van de BONK regio Amsterdam werd door het zich formerende anti-Golfoorlog-comité overgenomen. Het was echter al een tijd duidelijk dat het elan uit BONK was, de Nieuwsbrief gaf de indruk dat men voornamelijk met zichzelf in discussie was. De verwarring binnen BONK over de te volgen koers werd groter. Zo kon het gebeuren dat

BONK landelijk niet deelnam in het anti-Golfoorlog-comité omdat daar partijen in zaten terwijl men formeel wel in BIVAK bleef. Tja. Uiteindelijk besloot men tot opheffen. BONK was toch met name een anti-kruisraketten club en na het INF-accord lukte het niet een nieuwe richting in te slaan. Ik vind het daarom een sterk besluit om BONK op te heffen. Het is een besluit in de traditie die BONK in die drie jaar heeft opgebouwd: men had veel kritiek op anderen, irritant veel vaak, maar ook een gezonde portie

zelfkritiek. Door BONK zijn begrippen burgerlijke ongehoorzaamheid en non-coöperatie zowel inhoudelijk als in talloze acties uitgewerkt. De vredesbeweging kan er haar voordeel mee doen.

Bert Freriks

De brochure is te bestellen door f 6,- over te maken op giro 3191118 t.n.v. H. Krikke te St. Jakko o.v.v. 'BONK-brochure'.

De PSP in Maastricht Actief met en zonder raadslid

23 Mei 1987: 1e Internationale Taptoe Maastricht. De hele week staat de pers bol van de acties tegen de taptoe. De PSP-afdeling Maastricht organiseert i.s.m. Jongeren tegen Kernwapens/Kiekeboem en de Vredeswinkel Maastricht een aantal acties hiertegen. Al vrij vroeg na het bekend worden van de plannen voor een taptoe wordt al het comité 'Muziek Ja, Militairen Nee' opgericht dat de gemeenteraad probeerde te bewerken. De linkse fracties in de gemeenteraad doen echter of hun neus bloedt en dus moet er naar zwaardere middelen gegrepen worden. Kort daarna verschijnen de eerste posters van de groep Okki in de stad. Een week voor de taptoe organiseert Kiekeboem, opvolger van Jongeren tegen Kernwapens, een blokkade van de Tapijnkazerne, die tegenover het taptoeterrein ligt. Deze blokkade wordt uit elkaar geslagen. De hele week zijn de acties in het nieuws. De plaatselijke krant publiceert steeds weer nieuwe berichten. Een aankondiging van de acties in de Bluf! zorgt voor weer nieuwe koppen. Tijdens de dag zelf wordt er in de stad gefolderd door het comité Muziek Ja, Militairen Nee. Er gaan dan geruchten over de komst van 2 bussen krakers. Als de demonstratie 's avonds begint zijn er zo'n 50 actievoer(st)ders uit anti-militaristische kring in Limburg. Er is een grote hoeveelheid politie op de been, maar die reageert rustig. Als 's avonds de taptoe begint zijn er maar zo'n 1000 van de 10.000 plaatsen bezet. Later lekt uit dat de taptoe-organisatie een strop had van f 30.000,-!

Meedoen aan dit soort acties typeert de PSP-Maastricht. Al vanaf de oprichting, zo'n 25 jaar geleden, worden er acties gevoerd. Aanvankelijk tegen de Vietnamoorlog en men shockeerde bijvoorbeeld de gemeenteraad door tijdens een debat over condoomautomaten in café's opgeblazen condooms de zaal in te blazen. In die tijd ontstonden de eerste politieke café's in Maastricht, de PSP was daarin heel actief. In '74 kreeg de PSP Maastricht haar eerste raadslid, maar na 4 jaar ging de zetel weer verloren. (Het toenmalige raadslid zit nu bij de PvdA.) Tijdens de Eurotop in Maastricht werd er een tegenhanger georganiseerd en ook een wapenbeurs was aanleiding voor een actie. Al in 1980 begon men met de aanloop voor de gemeenteraadsverkiezingen van 1982. Men formeerde toen een werkgroep gemeentepolitiek, waarvan de leden later doorgingen in de steunfractie. In 1982 werd er weer een zetel veroverd.

Frustraties in de raad

Toen de PSP in de raad kwam, waren er vrij veel buurtacties, bijvoorbeeld tegen de aanleg van kabeltelevisie en er waren nog krakers in Maastricht. Ook tijdens de raadsperiode was het contact met actiegroepen vrij goed, vaker werden er vragen gesteld in de raad voor actiegroepen. Tijdens de scholierenstaking tegen kruisraketten in '85 kwam de publiciteit pas los nadat de PSP vragen had gesteld. De gemeenteraadsverkiezingen van '86 verliepen aanmerkelijk minder goed. Het absolute stemmenaantal ging niet echt ver omlaag (zeker als de stemmen voor de PSO werden meegeteld), maar door de hoge opkomst was de kiesdrempel veel te hoog geworden. Vlak voor de verkiezingen was er nog ruzie geweest met de PSO, en dat werd breed uitgemeten in de krant. De PSP slaagde er dan ook niet in haar zetel vast te houden.

De PPR deed mee in het samenwerkingsverband ZALM (Zeer Actief Links Maastricht), dat een zetel haalde. Het raadslid van ZALM functioneert nu in de gemeenteraad meer als filiaal van

de PvdA. De verkiezingen van '86 zorgden voor een politieke aardverschuiving in Maastricht, de PvdA werd de grootste partij, nadat tot dan toe het CDA vrijwel de absolute meerderheid had. D'66, ZALM en PvdA hadden samen de meerderheid, maar toch kwam er geen links college. Het college bleef bestaan uit VVD, CDA en PvdA en alle andere partijen, inclusief ZALM, ondertekenden het collegeprogramma. Wel zijn er nu een aantal voorstellen doorgevoerd die de PSP eerder had ingediend, zoals het afschaffen van het gebed vooraf aan de raadsvergadering, het mogen bijwonen van steunfractieleden van een commissie, openbaarheid van collegebesluiten e.d. Deze voorstellen werden in de vorige raadsperiode veelal met 38-1 afgestemd!

Taptoe-demonstratie in Maastricht.

FOTO: PAUL MEERTENS

Samenwerking

De fratsen van de PvdA in Maastricht zijn helemaal een geval apart. Zo was de PvdA bijvoorbeeld voor de aanleg van een nieuwe schuilkelder in de Sint Pietersberg, terwijl zij in het Maastrichts Vredesplatform (MVP) een nota gemeentelijk vredesbeleid mede had geschreven en had aangenomen, die daar tegen was. Toch heeft PSP-Maastricht vrij veel actieve leden verloren aan de PvdA. De huidige wethouder van de PvdA was ten tijde van de condoomactie een berucht PSP-lid.

Na het verlies van de gemeenteraadszetel lag de afdeling een tijdje op z'n gat, maar na het succes van de taptoeactie kreeg iedereen weer veel zin. De samenwerking met andere radicale vredesgroepen werd voortgezet. Eind vorig jaar is er een avond over dienstweigeren geweest, georganiseerd door alle 3 de groepen. Zo'n 3 jaar geleden was samenwerking met een politieke partij überhaupt onmogelijk in Jongeren tegen Kernwapens (JtK). Veel anarchistisch getinte jongeren in JtK wilden dat absoluut niet. Door goede ervaringen tijdens acties zijn ze wat bijgedraaid en nu is er een behoorlijk goede relatie met JtK/Kiekeboem. Deze 3 groepen werken vooral buiten het MVP om. De PSP is nog wel lid, JtK/Kiekeboem is eruit gestapt en de vredeswinkel is nooit lid geweest. Dit jaar werden briefjes van duizend uitgedeeld om het fietsgebruik te bevorderen en er werd een openbare avond georganiseerd i.s.m. de afdeling Mergelland over de 4e nota Ruimtelijke Ordening, waarop Saar Boerlage sprak. Er waren zo'n 30 mensen aanwezig ondanks het niet voor de hand liggende thema.

Afgelopen jaar heeft de afdeling ook een aantal actieve leden verloren door verhuizing of bedanking. Nu draait de afdeling weer goed en van de 35 leden komen er nog ca. 10 op vergaderingen terwijl een jaar geleden dat er nog ca. 3 of 4 waren!

Veel PSP-leden zijn ook actief in allerhande actiegroepen en de werkgroep gemeentebestuur werkt weer. De persoonlijke benadering van nieuwe leden werkt vrij goed.

Een probleem voor afdelingen in de uithoeken van het land is het contact met Amsterdam. De laatste tijd is dat vrij goed door persoonlijke contacten, maar daarvoor was de afstand buiten de telefoon vrijwel onoverbrugbaar, vooral vanuit Amsterdam. De "ronde van Nederland" heeft dit verbeterd, eigenlijk zou dit regelmatig moeten gebeuren. De informatieverstrekking aan afdelingen is ook verbeterd. Eventueel zou er ook wel eens ergens anders dan in de randstad vergaderd kunnen worden. Ook binnen de afdeling is de afstand soms een probleem: voor de leden uit de omliggende dorpen is het lastiger om te komen en ze kunnen meestal niet meedoen met het napraten in de kroeg omdat ze de bus moeten halen.

Ivo Miesen

Dit artikel is gebaseerd op een gesprek met vijf actieve leden van de PSP-Maastricht.

Thuislozen zonder en met opvang

Dit voorjaar verschenen er twee boeken over thuislozen, waar twee Bevrijding-redacteuren iets mee te maken ze hadden. Ze lazen elkaar werk en schreven een stukje.

Iedere maatregel die in politiek Den Haag wordt genomen roept steevast discussies op. Moet de AOW naar beneden, de huursubsidie, de belasting-aftrek, de studiefinanciering en wat al niet meer. Het moet – in de ogen van de regering – eigenlijk allemaal omlaag. Er wordt namelijk teveel uitgegeven, is het verhaal, en de bomen groeien niet tot in de hemel en meer van dat soort abstracties.

De discussies over de wenselijkheid van al die maatregelen zijn er – gelukkig – nog. Alleen de kwaliteit van de palavers laat over het algemeen veel te wensen over. Of het nu om bejaarden, eigen woningbezitters, studenten, of alleenstaande ouders gaat, altijd zijn er wel een paar deskundigen die heel goed kunnen rekenen en elkaar met cijfers voor en tegen om de oren slaan. In de regel leidt dat niet bepaald tot veel begrip voor en inzicht in de gevolgen van maatregelen zoals ze worden voorgesteld of eenvoudig genomen.

Juist vanwege die praktijk is het goed dat er boeken verschijnen als "Zonder vaste woon- of verblijfplaats". Het boek is het resultaat van een serie gesprekken met thuisloze jongeren.

De auteur, Leo Platvoet, slaagt erin om de leef- en denkwereld van deze categorie jongeren waarvan er in Nederland toch al gauw ettelijke duizenden rondlopen, op een geloofwaardige manier duidelijk te maken.

En dan blijkt wat allerlei macro-economische ontwikkelingen voor uitwerking kunnen hebben op

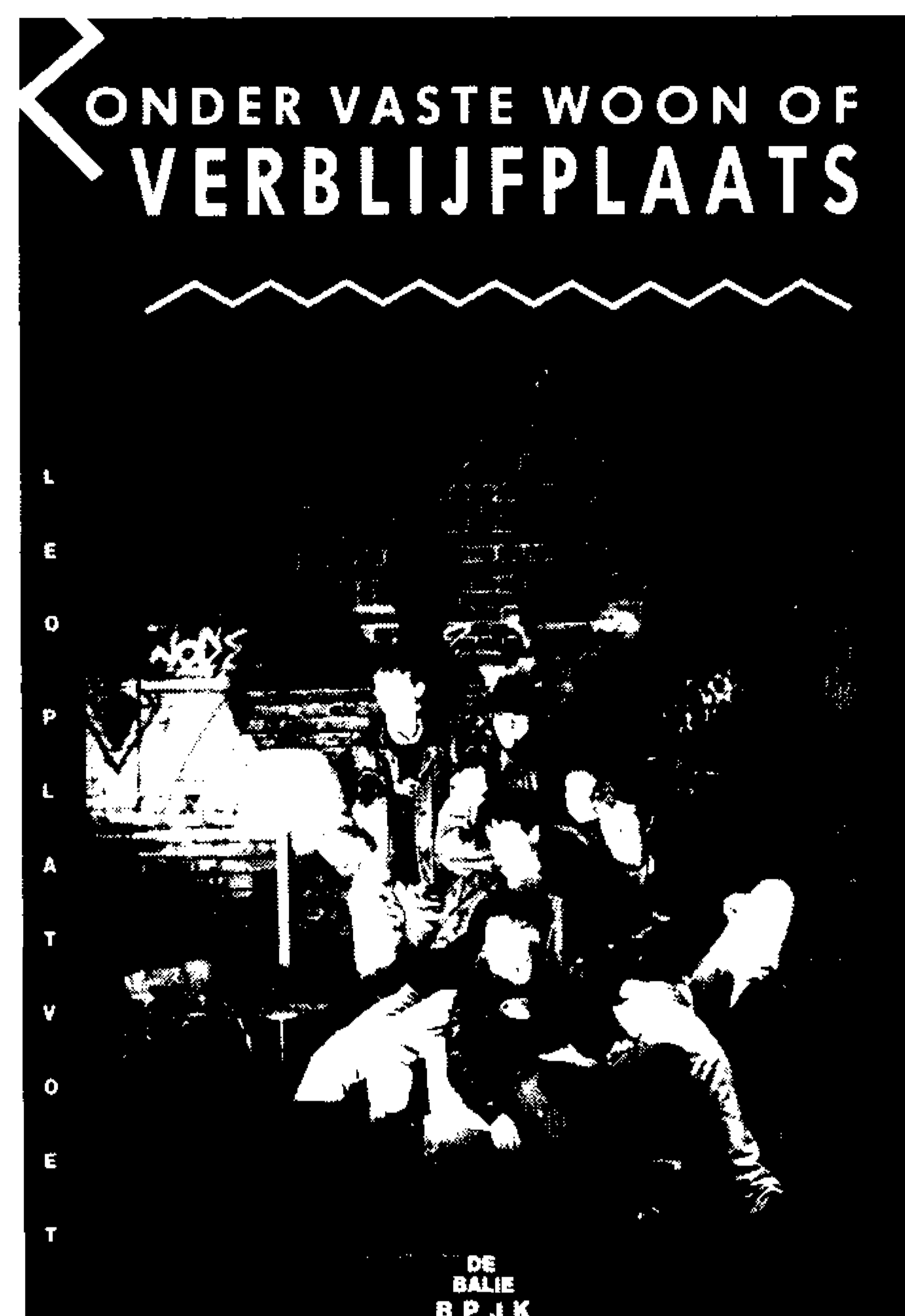
jonge mensen. Het falende beleid tegen de werkloosheid, de voortgaande individualisering, het korten op uitkeringen van jongeren. Het zijn als je het boek leest geen abstracties meer.

De lezer ziet de werkelijke gevolgen van allerlei maatschappelijke ontwikkelingen terug in de dagelijkse praktijk van 11 jongeren, in de leeftijd van 16 tot 21 jaar, jongens en meisjes, een doorsnee van de hedendaagse tienergeneratie. De auteur heeft met opzet zijn gesprekspartners gekozen ergens in een middelgrote provincie stad, om het misverstand te voorkomen dat dit soort jongeren, jongelui zonder een vast leefmilieu, alleen maar in Amsterdam en Rotterdam te vinden zouden zijn.

De verhalen die de ondervraagden vertellen zijn vaak niet erg opwekkend maar opvallend is dat veel van de ten tonele gevoerde jongelui, ondanks bakken vol tegenslag, er min of meer de moed inhouden.

Dat is echter volledig hun eigen verdienste en het geeft wellicht weer eens aan over wat voor veerkracht de menselijke soort beschikt. Zoiets mag echter nooit gezegd worden door de verantwoordelijke beleidsmakers. Die zouden dit boek verplicht moeten lezen, en meer van dit soort boeken, alvorens zij met hun cijfermatige benadering alweer een "stimulerende" maatregel nemen. Zij dragen de verplichting ervoor te zorgen dat iedere jongere in Nederland werkelijk de kans krijgt een eigen kansrijk bestaan op te bouwen. Zover is het echter nog lang niet, blijktens de verhalen van het elftal jongeren in "Zonder vaste woon- of verblijfplaats".

RUTGER VAN SANTEN

Huize Poels

Huize Poels in Tilburg is een opvangcentrum voor thuislozen van alle leeftijden en nationaliteiten, waaraan ter gelegenheid van het twintig jarig bestaan het boek 'Niet alle aardbeien gaan naar de veiling' is gewijd. In een achttal hoofdstukken worden scènes uit de dagelijkse praktijk van deze crisisopvang geschetst, waarvan Bevrijding-redacteur Rutger van Santen er drie voor zijn rekening heeft genomen. De 55 plaatsen die doorgangshuis Poels telt worden ingenomen door oude zwervers, drugsverslaafden, gevluchte Hongaren, alcoholici, mishandelde vrouwen, weggelopen jongeren, psychiatrische patiënten. Kortom, het kleurrijke palet van mensen die in deze meer en meer geïndividualiseerde maatschappij de eigen weg voor even of langere tijd kwijt zijn. Het is de achterkant van het 'iktijdperk', steunpunten ontbreken en onafhankelijkheid is voor een grote groep mensen meer een last dan een bevrijding. Een -veel te klein- aantal opvanghuizen probeert tenminste de minimale zorg te bieden die een mens nodig heeft: eten, een dak, huiselijkheid. Want opvallend is dat dit laatste juist zo op prijs wordt gesteld. Het progressieve dogma dat mensen onafhankelijk moet worden gemaakt van hulpverlening gaat voor vele thuislozen niet op. Maar dan moet de hulpverlening wel op maat worden toegesneden. Huize Poels, in 1968 opgericht door de nog immer actieve pater Gerrit Poels, heeft dat goed begrepen. Een groot probleem in de thuislozenzorg is de doorverwijzing naar andere instanties die minder goed begrijpen wat thuislozen nodig hebben. Huize Poels heeft dat probleem – deels- opgelost door een eigen netwerk van hulpverlening op te zetten: een tweede hands-spullen in- en verkoop (La Poubelle), een goedkoop eethuis (De Pol-

lepel), een club die de financiën van vele thuislozen regelt (stichting Blut) en het project Begeleid en Beschermd Wonen, dat nu 32 woningen beheert. Uit het boek blijkt dat er in Huize Poels een gestructureerde chaos heerst, waarin de problemen en behoeften van de bewoners centraal staan, maar de twintig begeleiders zowel fysiek als mentaal voldoende toegerust zijn om de tent draaiend te houden. Een hoofdstuk beschrijft een etmaal in Huize Poels. Daarin gebeurt meer dan in het hele leven van de gemiddelde burgermens. Naast een beschouwend hoofdstuk over de aard van de hulpverlening bevat het boek uitgebreide levensschetsen van vier bewoners. In het laatste hoofdstuk komt Gerrit Poels zelf uitgebreid aan het woord. ('De sterkte van het huis is dat het niet echt geleden heeft onder een structurering of onder de subsidiëring die een structuur met zich meebrengt.')

'Niet alle aardbeien gaan naar de veiling' geeft een doordringend beeld van een eigenwijs opvangcentrum, zijn bewoners en hun begeleiders. Het is een vorm van crisisopvang die niet door alle thuislozen wordt gewenst, maar noodzakelijk is voor zij die het willen.

LEO PLATVOET

'Zonder vaste woon- of verblijfplaats, gesprekken met thuisloze jongeren' door Leo Platvoet, uitgegeven door De Balie en BPJK, Bureau politiek vormingswerk voor jongeren, prijs f. 17,50.

'Niet alle aardbeien gaan naar de veiling, scènes uit een eigenwijs opvangcentrum, twintig jaar Huize Poels', uitgegeven door Stichting Gerrit Poels Fonds, verkrijgbaar door storting van f 14,50 (incl. verzendkosten) op giro 1857420 t.n.v. Stichting Opvangcentrum Poels te Tilburg.

Niet alle aardbeien
gaan naar de veiling

scènes uit een eigenwijs opvangcentrum

20 jaar Huize Poels

Uitgelote obligaties

Voor 1988 zijn uitgeloot de obligaties met een nummer eindigend op 6 (zes). Voor de achterliggende jaren was dit: 1985 1 (een), 1986 3 (drie) en 1987 8 (acht). Obligatiehouders worden vriendelijk verzocht aan het partijbureau te laten weten of men het bedrag van de uitgelote obligaties ontvangen dan wel schenken wil. De verschuldigde rente over alle obligaties zal z.s.m. worden overgemaakt.

ROB STEINBUCH
penningmeester

Iraanse Airbus

In een persbericht heeft het partijbestuur van de PSP zijn afgrijzen uitgesproken over het neerschieten van een Iraans passagiersvliegtuig door de Amerikaanse marine. *'Zoals bekend is de PSP van mening dat de vrede in en bij de Perzische golf niet gediend wordt door de aanwezigheid van vreemde marineschepen. Wij eisen dat de Nederlandse regering direct alles in het werk gaat stellen om de oorlogsschepen, dus ook het Nederlandse, uit dit gebied te laten vertrekken, teneinde de kans op gruwelijke ongelukken te verminderen.'* Aldus het persbericht.

Gezocht: On(s) Genoegens en verkiezingsprogramma's

Het partijbureau is voor haar archief nog op zoek naar een aantal ontbrekende nummers van On(s) Genoegens, het interne mededelingen- en discussieblad dat tussen 1975 en 1978 af en toe en tussen 1978 en 1985 tweewekelijks verscheen.

Het gaat om de volgende nummers:

nr 5 (1976)

nr 2 (1976)

nr 5 (1977)

nr 22 (1978)

nr 49 (1979)

nrs 60 en 62 (1980)

nrs 82, 88, 101, 104, 105 en 107 (1981)

nrs 110, 123 en 124 (1982).

Wie kan het partij-archief aan een of meerdere ontbrekende nummer helpen?

We zijn ook nog op zoek naar verkiezingsprogramma's 1986-1990. Het zou kunnen zijn dat afdelingen nog flinke aantallen in huis hebben. Wij willen die graag terugkopen. Laat dat ook even snel weten, anders moeten ze worden bijgedrukt.

PARTIJBUREAU

Uit het partijbestuur

Ook in juli kwam het partijbestuur, ondanks de wat geringere bezetting vanwege de vakantietijd, twee keer bij elkaar.

Op zaterdag 2 juli werd afgesproken met de Tweede Kamerfractie om i.v.m. Prinsjesdag een vergadering te beleggen, waarvoor ook een vertegenwoordiging van het Wetenschappelijk Bureau zal worden uitgenodigd. De bedoeling van deze extra bijeenkomst is om te proberen afspraken te maken over een aantal zaken waarmee we als partij aan de slag kunnen gaan, bijvoorbeeld bij de Algemene Beschouwingen.

Veel aandacht werd besteed aan het agenda-punt 'richtlijnen raads- en statenverkiezingen'. Op het komende najaarscongres zal dit punt behandeld worden en het ging er nu om de tekst, zoals die in de eerste congreskrant zal komen te staan, vast te stellen. Twee voorstellen lagen er op tafel: het eerste betrof het voorstel zoals dat in meerderheid door de Landelijke Werkgroep Parlementair Werk was vastgesteld, het tweede voorstel was door Bert Freriks ingediend en kwam overeen met het voorstel dat door een minderheid in de LWPW werd aangehangen en waarin de voorkeur werd gegeven aan meer en scherpere regelgeving, terwijl het eerste minder richtlijnen maar daarentegen wel veel vrijblijvende aanbevelingen kende. (Bij het begrip richtlijn gaat het om al die zaken waarin men plaatselijk niet vrij is om ze te regelen zoals men zelf wil, maar waarvoor het wel mogelijk is om ontheffing bij partijbestuur/partijraad aan te vragen.) De discussie in het partijbestuur kwam in grote lijnen hierop neer dat een deel van mening was dat afdelingen zelf moeten kunnen beslissen of, met wie en hoe ze samenwerken c.q. in het college gaan zitten e.d., terwijl anderen daarentegen er op wezen dat het congres de instantie in de partij is die bepaalt wat afdelingen wel en niet behoren te doen. Dan was er nog een groep pb-leden die zich precies daartussenin bevond (wel richtlijnen, maar slechts een zeer beperkt aantal). Het lukte niet om overeenstemming te bereiken over één uiteindelijke tekst en helaas zullen er dan ook dit jaar weer meerdere voorstellen aan het congres worden voorgelegd. De komende tijd zullen ook de andere teksten voor de eerste congreskrant in het partijbestuur worden vastgesteld. Het resultaat daarvan zullen jullie eind augustus in 'Bevrijding' kunnen bewonderen.

Na 'Schuivende Panelen' werd in het pb ook de vervolgnota van de PvdA 'Bewogen Beweging'

besproken. Leo Platvoet had daarvoor een reactie geschreven, die in grote lijnen ook zo in 'Bevrijding' (nr. 10) heeft gestaan.

De vergadering van woensdagavond 20 juli had een enorm rommelig karakter, mede door de diverse telefoontjes van bijvoorbeeld Luitje Douma en Hannah van Wijngaarden, die op dat moment i.v.m. de begrafenis van Ahmet Köksal in Istanbul verbleven. (Zie hiervoor ook elders in dit nummer.)

Een voorstel om het Huishoudelijk Reglement te wijzigen, zodat de beleidsverslagen van individuele partijbestuursleden voortaan door de partijraad zouden worden behandeld en niet meer door het congres, werd verworpen. Verder werd een concept van het aktieprogramma besproken. Algemeen was het pb van mening dat het programma erg pretentief, veelomvattend en daardoor niet reëel genoeg was, zodat het daadwerkelijke resultaat ervan niet al te hoog werd ingeschat. In augustus zal de definitieve congresstekst van dit programma worden vastgesteld.

Omdat de tijd ontbrak om dit punt terdege te behandelen werd besloten om nogmaals in augustus te praten over de problemen die inmiddels zijn gerezen over de naamgeving van de Europese lijst.

De notitie zoals die eerder in het pb was vastgesteld is inmiddels in het Groen Progressief Overleg ingebracht en werd daar slecht ontvangen. Over de wijze waarop het optreden van de PSP-delegatie beoordeeld moest worden, de interpretatie van de nu ontstane situatie en, niet te vergeten, hoe nu moet worden verdergegaan met de onderhandelingen, ontstond er een tamelijk felle en weinig ordelijk verloopende discussie, waaraan ook door Bram van der Lek en John Hontelez, die als betrokkenen voor de vergadering waren uitgenodigd, werd meegedaan. Een oplossing is nog niet meteen in zicht, maar daarvoor ontbrak, zoals gezegd, verder de tijd.

Op de vergadering van 17 augustus zal het pb hierover verder praten.

In verband met vakantie zal de secretaris in de maand augustus afwezig zijn. In die periode zal de verslaggeving van de partijbestuursvergaderingen door iemand anders gebeuren. Ik wens de lezers van 'Bevrijding' een prettige vakantie toe en hoop jullie in september van al het nieuws uit het partijbestuur weer op de hoogte te kunnen brengen.

letje van Poll

Geboren

Born

A nase

12 juli 1988

Julien Mashama Charles

Joseph Simmons
Andrée van Es

Amsterdam

Kopystop Bevrijding

De planning van Bevrijding voor de rest van 1988 ziet er als volgt uit:

nr	kopystop	verschijningsdatum
12	15-8	29-8
13	5-9	19-9
14	26-9	10-10
15	17-10	31-10
16	7-11	21-11
17	28-11	12-12

Hongaarse hongerstakers

Per brief hebben het partijbestuur en de Hongarije-werkgroep zich tot de Hongaarse ambassadeur Ivan Tivador in Den Haag gewend om de protesten te ondersteunen van de hongerstaking die op 19 juli in Boedapest begon. De stakers protesteren tegen het feit dat ze om politieke redenen geen paspoort krijgen. Ze maken deel uit van de democratische oppositie in Hongarije en zouden de regels niet juist hebben nagevolgd. De PSP schrijft dat iedere burger het recht heeft om naar andere landen te reizen en vrijuit te spreken over de politieke situatie in eigen land en andere landen. Er zijn nieuwe, ruimere regels aangekondigd in Hongarije omtrent de paspoortverstrekking en voor politieke activisten dient geen uitzondering te worden gemaakt. Het antwoord van de Hongaarse ambassadeur is nog niet binnen. Wellicht op vakantie. Bevrijding houdt u op de hoogte.

Centraal meldpunt en zaterdag-kalender

In de PSP is zaterdag bij uitstek de dag waarop er allerlei bijeenkomsten worden gepland. Gewesten, themawerkgroepen, partijraad en partijbestuur, zij vergaderen allemaal op de zaterdag.

Daarnaast vinden er op deze dag meestal heel wat 'buitenparlementaire activiteiten' plaats: demonstraties, manifestaties e.d. Vaak is dat alles bij elkaar zoveel dat er PSP-ers zijn die zouden willen dat ze op drie plaatsen tegelijk konden zijn.

Rennend van een anti-golfoorlog demonstratie in Muiden kun je misschien nog net de trein halen en die interessante discussie bij de PSP-vrouwenbijeenkomst in Dordrecht meepikken!

Er zijn in de partij ooit afspraken gemaakt over welke club op welke zaterdag vergadert. We hebben de indruk dat die afspraken zo langzamerhand wat in de vergetelheid geraakt zijn. Vandaar dat we ze bij deze weer eens onder jullie aandacht willen brengen:

eerste zaterdag van de maand: partijbestuur

tweede: themagroepen en andere werkgroepen, commissies etc.

derde: gewestenvergaderingen, vergaderingen op provinciaal niveau en evt. afdelingsbijeenkomsten

vierde: partijraad

De gedachte hierachter is natuurlijk dat liefst voorkomen moet worden dat er twee 'concurrerende' bijeenkomsten op één en dezelfde dag worden gepland, of dat er niemand bij een ver-

gadering op komt dagen omdat toch de voorkeur werd gegeven aan een demonstratie die toevallig net ook die dag werd gehouden.

Als een vorm van service-verlening naar de leden toe is het de bedoeling dat het partijbureau een soort 'kalender' gaat bijhouden, waarop ten eerste alle PSP-bijeenkomsten en vergaderingen staan gemeld en ten tweede alle interessante acties/demonstraties e.d. van derden, voorzover die ons ter ore komen.

Wil zo'n systeem goed werken dan is wel de medewerking van de leden nodig. Dat betekent concreet:

- eenieder in de PSP die van plan is een bijeenkomst (landelijk, maar ook op provinciaal, gewestelijk niveau) te beleggen, neemt eerst telefonisch contact op met het partijbureau in Amsterdam. De medewerkers daar kunnen dan meteen vertellen welke datum er nog 'vrij' is en vervolgens wordt die dag dan vastgelegd.
- het partijbureau zorgt ervoor dat er in elk nummer van Bevrijding een lijstje wordt gepubliceerd met alle relevante data van activiteiten, zowel in als buiten de PSP. Zo'n lijst is er nu ook al elke keer in Bevrijding, maar die is lang niet compleet.

Natuurlijk staat het iedereen vrij om zich bij het partijbureau aan te melden, maar zo'n systeem werkt uiteraard beter naarmate meer mensen er aan meewerken. Dus: laat eens wat van je horen!

Mensen die de feiten onder ogen durven zien, komen nu in actie:

De Wereldeconomie klopt van geen kant. De onrechtvaardigheden en ongelijkheden moeten de wereld uit. Iederéén weet dat, wie doet wat?

De Wereldwinkels zijn alvast begonnen. Werken aan een menselijker samenleving!

Er zijn er nu al zo'n 250 in Nederland. Volop bezig met de verkoop van 3e Wereldprodukten voor een eerlijke prijs.

GIRO 448 48 38

Maar de Wereldwinkels hebben geld nodig. Om dit werk ook op de langere termijn mogelijk

te maken. Wij zoeken vooral vaste donateurs, maar een éénmalige bijdrage is natuurlijk ook welkom.

- noteer mij als donateur; ik maak f . . . . . over (min. f 25,-; donateurs ontvangen minstens 2 x per jaar de info-krant)
- donateur word ik (nog) niet, maar ik maak f . . . . . over voor dit belangrijke werk.

In gesloten envelop (postzegel niet nodig)
verzenden aan: Stichting Steun de Wereldwinkels
Antwoordnr. 9186
3500 ZA Utrecht

agenda

Augustus

- 17 Partijbestuursvergadering**
- 22 Organisatie-commissie**
19.30 uur, partijgebouw Amsterdam; voor meer informatie: Bert van den Berg, tel. 020-267374.
- 24 Sociaal-economische commissie (SEK)**
Jaarlijkse evaluatie van het SEK-werk en bespreking van de opzet voor het seizoen '88/'89. Een ideaal moment om lid te worden van de SEK. Eerste verkenning van een nieuw thema: psychische gevolgen van werkloosheid en de PSP-visie.
19.45 uur, PSP-pand, Oude Gracht 243, Utrecht; voor meer informatie: Pieter van der Hijden, tel. 020-275003.
- 27 Partijraadsvergadering**

September

- 3 Partijbestuursvergadering**
Besproken zal onder andere worden het resultaat van de onderhandelingen over de deelname aan de Europese Verkiezingen.
- 11 Landelijk Chili-manifestatie**
zie ondersteboven
- 20 Prinsjesdag**
De koningin vertelt haar sprookjes en Andrée van Es en Joop Vogt zullen elders zijn om de laatste hand te leggen aan hun pacifistisch socialistische reactie daarop.
- 24 Partijraadsvergadering**
Aan de orde komen onder andere de kandidatenlijst, het hoofdpuntenprogramma en de naam voor de deelname aan de Europese Verkiezingen.
- 24 Anti Atoombommars 't Harde**
zie ondersteboven
- 28 Sociaal-economische commissie (SEK)**
Voorbespreking van de PSP-inzet bij de Algemene Beschouwingen. Ideeën voor een ATV-oppepper.
19.45 uur, PSP-pand, Oude Gracht 243, Utrecht; voor meer informatie: Pieter van der Hijden, tel. 020-275003.
- 29 Organisatie-commissie**
19.30 uur, partijgebouw Amsterdam; voor meer informatie: Bert van den Berg, tel. 020-267374.

De agenda en bijlagen voor de vergaderingen van partijbestuur en partijraad kunnen besteld worden bij het partijbureau.

Inlichtingen over de inhoud daarvan bij de secretaris van de Partijraad Floor de Kreij (05120-30156) of het partijbestuur letje van Poll 02263-3363 of (woensdag na 3 uur en op maandag) 020-267374.

Opgaven voor de volgende agenda inclusief documentatie en verwijzadres opsturen naar:

Partijbureau PSP, t.a.v. John Eland,

Postbus 700

1000 AS Amsterdam

ONDERSTE BOVEN

ANTI-ATOOMBOM-MARS 'T HARDE. De voorbereidingen van deze mars, die op 24 september wordt gehouden, zijn in volle gang. De leuzen van deze 14de demonstratietoet zijn:

TEGEN ALLE KERNWAPENS EEN KERNACHTIG NEE

ATOOMWAPENS NEDERLAND UIT

Na de mars is er een manifestatie met sprekers, muziek en een informatiemarkt. Voor deze markt

zijn nog kramen te huur: f 30 voor een hele en f 15 voor een halve kraam. Raambiljetten en A4-folders zijn inmiddels verkrijgbaar. Informatie: 05780-20134 (André Jonker) of 05784-692 (Margreet Noot).

IGLO, het blad van de LOBH ('als wonen je niet koud laat') heeft het 28 pag. dikke zomernummer geheel gewijd aan wonen op kamers. Beheersperikelen van studentencomplexen, het Groningse Kamerbewoners Advies Buro, de belastingvrijstelling bij kamerverhuur en een zeer bijzondere eigendomsconstructie van kamerverhuur in Utrecht passeren de revu. Leuk is het artikel over het kamerverleden van een aantal leden van de vaste kamercommissie van volkshuisvesting. Stoere verhalen, maar met de huidige situatie weten de volkshuisspecialisten minder raad. De

voorgestelde aantasting van de huurbescherming voor kamerbewoners worden in deze IGLO door CDA en VVD onderschreven en door PvdA en PSP bestreden. Andrée van Es vindt alle versoepeling volstrekt uit den boze en betreurt de kamermeerderheid die daar nu voor is.

Dit themanummer van IGLO kost f 3,50; een jaarabonnement f 35. Leden/donateurs van de LOBH krijgen het gratis en de prijs daarvan varieert al naar gelang het inkomen, maar het minimum bedraagt f 10. Adres: LOBH, Henri Polaklaan 12B, 1018 CS Amsterdam, 020-223505.

CHILI. Op 11 september 1988 is het vijftien jaar geleden dat de democratisch gekozen socialistische president van Chili, Allende, werd vermoord en dictator Pinochet de macht greep. Eind dit jaar is er in Chili een volksstemming over het presidentschap, waar de Chileense oppositie aan mee zal doen om een massaal 'nee' tegen de kandidaat van de dictatuur te laten horen. Vanwege deze beide gebeurtenissen is de landelijke herdenking (zoals gebruikelijk in Amsterdam) van 11 september dit jaar, op zondag, breder dan vorige jaren. Om 13 uur vertrekt een demonstratie vanaf het Jonas Daniël Meijerplein en om 14 uur begint een manifestatie op en rond het Leidseplein met sprekers, muziek, toneel, politiek-cultureel café, kinderprogramma, informatiemarkt, video's enz. Om 10.30 uur is er een door Huub Oosterhuis geleide kerkdienst in de Mozes en Aäronkerk en om 11.30 uur start er een Chili-solidariteitsloop van 10 km bij Paradiso. Het Chili Komitee Nederland brengt eind augustus een krant uit in grote oplage voor een breed publiek over de volksstemming. Deze krant is ter verspreiding tegen portokosten verkrijgbaar. (Chili Komitee Nederland, Nieuwe Herengracht 29, 1011 RL Amsterdam, 020-892459.)

Het Strijdfonds Chili zamelt sinds de staatsgreep geld in ter ondersteuning van het verzet tegen de militaire dictatuur. O.a. de volgende projecten konden het laatste jaar op steun rekenen: gaarkeukens, zomerkampen voor kinderen uit krottenwijken, volksonderwijs, gezondheidscentra, stakingsprotesten. Giro 3149800, Strijdfonds Chili, Amsterdam.

KOFFIE PLUKKEN IN NICARAGUA. Het Nicaragua-comité Amsterdam organiseert voor de periode december 1988-januari 1989 een koffieplukbrigade. Naast het economische aspect, het ondervangen van de arbeidsschaarste in die periode, zijn ook de solidariteit met de Nicaraguanen en het overdragen van de Nicaraguaanse ervaringen naar Nederland belangrijke onderdelen van het brigadewerk. Een goede voorbereiding hiervoor is gewenst, dus enthousiaste mensen kunnen nu al bellen: 020-229953/626854.

Het **LANDELIJK STEUNPUNT VLUCHTELINGEN** heeft zijn zesde Nieuwsbrief uitgebracht. Daarin veel aandacht voor de gevolgen van de Europese eenwording voor de positie van asielzoekers, het opvangcentrum in Goes en de positie van vluchtelingen uit Zaire en Sri Lanka. De Nieuwsbrief verschijnt één keer per twee maanden en kost f 15 per jaar. LSV, postbus 11501, 1001 GM Amsterdam, giro 609083, tel: 020-825589 (Afshin Afkari).

BEVRIJDING

NR. 12 - 29 AUGUSTUS 1988

FOTO: BERT VAN DEN BERG

in dit nummer:

- ~ Israël en de PSP
- ~ Ina Brouwer
tussentijds

Vierde nota Ruimtelijke Ordening

De sterken sterker, de zwakken zwakker

In het voorjaar publiceerde de regering de Vierde Nota voor de Ruimtelijke ordening. De werkgroep 'Volkshuisvesting en Planologie' van de PSP heeft de nota van een commentaar voorzien. Hieronder volgt de inleiding van dat commentaar en enige belangrijke wijzigingsvoorstellen die de werkgroep doet.

vervolg op pagina 3

Van de redactie

Met ingang van dit nummer wordt Bevrijding op de meest moderne wijze opgemaakt, namelijk op een computerscherm. Drukkerij Bevrijding heeft sinds kort apparatuur in huis die dit mogelijk maakt. Het voordeel hiervan is dat het zetten en opmaken van de tekst tot en kant-en-klare pagina's in één hand gebracht zijn. De zetster van Bevrijding, Joke Boks, zal deze klus klaren. Het gevolg hiervan is dat de lay-out van Bevrijding gewijzigd is. Met name het gebruik van rasters is nu een fluitje van een cent; een mogelijkheid die we graag benutten, omdat dit het aanzicht van het blad verbetert. Bovendien is het nu beter mogelijk een correctiemoment in te bouwen als de tekst gezet is: geen overbodige luxe gezien de vele zetduivels die Bevrijding ontsieren. Een ander gevolg van deze omschakeling is dat Rob Wesslius niet langer schaar en lijm hoeft te hanteren om Bevrijding drukklaar te maken. Rob heeft, als vrijwilliger, ruim 2 jaar de opmaak van Bevrijding prima verzorgd.

Hij heeft geen moeite met de nieuwe methode van opmaak en verlaat de redactie omdat zijn taak nu is weggevallen. We willen op deze plek Rob bedanken voor zijn betrouwbare inzet.

Ans Pieper, die sinds januari in de redactie zit, verlaat ook de redactie, omdat zij te vaak verhinderd is vanwege haar activiteiten als fractie-assistente in Zaanstad. Ook zij wordt bedankt.

Nieuw in de redactie (al moeten partijbestuur en partijraad dit formeel nog goedkeuren) is Ivo Miesen, die al enige tijd als medewerker mee-draait.

In dit nummer zitten maar liefst twee andere uitgaven meegeniet. De eerste aflevering van de Straatsburg Times die het komend jaar elke twee maanden als bijlage zal verschijnen i.v.m. de Europese verkiezingen en de eerste krant voor het najaarscongres. Een gevarieerd aanbod van leesvoer derhalve, waarmee het gewenningsproces van het leven-na-de-vacantie wellicht wat wordt ver-

PSP adressen

Het partijgebouw van de PSP is gevestigd in de Nieuwe Looiersstraat 45 te Amsterdam, telefoon: 020-267374. Het adres voor alle correspondentie is PSP, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam.

Partijbestuur: het dagelijks bestuur is op vele momenten in de week in het partijgebouw bereikbaar.

Adreswijzigingen: gaarne altijd schriftelijk.
Informatie & Bestellingen: bij voorkeur op woensdag- en donderdagmiddag (Johan Eland).

Stichting Vorming & Scholing/Uitgeverij De Bovenbouw/De Rode Draad: maandag t/m vrijdag van 10.00 - 16.00 uur (Ron Leyser en Bert van den Berg).

Wetenschappelijk Bureau: maandag t/m woensdag van 10.00 - 17.00 uur (Ine Megens).

Emancipatiewerkster: dinsdag, woensdag en donderdag van 10.00 - 17.00 uur (Trudy Koek).

Henk Lankhorst Stichting/Lokaal & Internati-onaal (steunpunt voor radikaal-linkse gemeentepolitiek op mondiaal terrein): 3e Oosterparkstraat 88hs, 1091 KB Amsterdam, tel.: 020-927826.

Pacifistisch Socialistische Jongerengroepen: dinsdag en vrijdag van 10.00 - 18.00 uur.

Eerste Kamerfractie PSP: tel.: 070 - 624571 (alleen op dinsdag).

Tweede Kamerfractie PSP: Binnenhof 1a, 2513 AA Den Haag, tel.: 070 - 183040.

Groen Progressief Akkoord (Eurofractie): Postbus 267, 1000 AG Amsterdam, tel.: 020 - 245515.

Partijraad: secr. Schuttersveld 113, 9201 GZ Drachten, tel.: 05120 - 30156 (Floor de Kreij).

BEVRIJDING

Bevrijding is een uitgave van de Pacifistisch Socialistische Partij en verschijnt 1 keer per 3 weken onder verantwoordelijkheid van het partijbestuur van de PSP.

Redactie: Ivo Miesen, Liesbeth Miltenburg, Leo Platvoet (hoofdredacteur), Rutger van Santen, Rob Snel en Henri van Wezel.

Redactie & Administratie: Postbus 700, 1000 AS Amsterdam, tel.: 020 - 267374.

Abonnementen: het abonnement is inbegrepen bij het lidmaatschap van de PSP. Niet-leden kunnen zich abonneren door storting van f30,- op giro 194240 t.n.v. PSP te Amsterdam o.v.v. 'abonnement Bevrijding'.

Advertentietarief 1/1 pag. f 1080,-; 1/2 pag. f 540,-; 1/4 pag. f 270,-; 1/8 pag. f 135,-.

Overige tarieven op aanvraag; korting bij contract is mogelijk. Basistarief f 1,- per mm/per kolom.

Zet- en drukwerk: Drukkerij Bevrijding, Amsterdam.

Congres op 15 oktober

Herverdeling van werk: een internationale uitdaging

Enkele weken geleden vermeldden de kranten dat een onderzoek van het Sociaal Cultureel Planbureau uitwees dat mannen in Nederland de laatste jaren vier uur meer vrije tijd per week hebben gehad dan vrouwen.

Een oneerlijke verdeling van het werk over vrouwen en mannen dus.

Wat de verdeling van de inkomens betreft, ligt de verhouding tussen vrouwen en mannen ook helemaal scheef: mannen verdienen gemiddeld meer dan vrouwen.

Voor vrouwen geldt: meer werk en minder inkomen dan mannen.

Deze dubbele ongelijke verdeling over vrouwen en mannen valt natuurlijk wel te verklaren. Veel van het onbetaalde werk wordt door vrouwen verricht. Niet alleen het vrijwillig(st)erswerk buiten de deur maar ook het huishouden en de kinderopvoeding komen grotendeels voor rekening van vrouwen.

En aan de kant van de inkomens moeten we helaas vaststellen dat veel vrouwen niet in de gelegenheid zijn om betaalde arbeid te verrichten - toch altijd nog het middel om boven het bestaansminimum te kunnen leven - omdat er te weinig kinderopvang is of omdat er net fors bezuinigd moest worden in die sectoren waarin traditioneel veel vrouwen werkzaam zijn.

Zo'n ongelijke verdeling van werk en inkomen is niet uniek voor Nederland of West-Europa.

Over de grenzen, in de zogenaamde derde wereld spelen vergelijkbare problemen een rol en die zijn daar in feite nog schrijnender dan hier.

De omstandigheden waaronder vrouwen in de derde wereld moeten werken, zijn zwaar. Steeds vaker proberen vrouwen door onderlinge samenwerking hun positie te verbeteren. Bijvoorbeeld in Peru, waar vrouwen gezamenlijk levensmiddelen inkopen en bij toerbeurt ko-

ken. Of in Kenia, waar vrouwen spaargroepen hebben opgericht om elkaar in staat te stellen handelskredieten te krijgen.

Maar:

- wat hebben de problemen elders te maken met de Nederlandse situatie?

- hoe kunnen wij vanuit Nederland de vrouwen in de derde wereld steunen?

- wat kunnen wij leren van de manier waarop vrouwen elders hun leven hebben ingericht?

Deze vragen komen aan de orde op een congres over herverdeling van de arbeid wereldwijd op 15 oktober a.s. Dit congres wordt georganiseerd door de NOVIB en Associatie Herverdeling Betaalde en Onbetaalde Arbeid. Zoals bekend, ijvert de Associatie Herverdeling Betaalde en Onbetaalde Arbeid al jaren in Nederland voor een betere verdeling van al het werk. De Associatie is een breed samenwerkingsverband van vrouwenorganisaties, waarin ook de PSP-Vrouwen zijn vertegenwoordigd.

Op 15 oktober a.s. zijn alle PSP-(st)ers van harte welkom op dit congres over herverdeling van werk.

Het congres wordt gehouden in het gebouw van de Vrije Universiteit in Amsterdam, De Boelelaan 1105 en het begint om 10 uur; de kosten bedragen inclusief koffie, thee en lunch f 15,-; reiskosten boven de f 10,- kunnen worden gedeclareerd.

Graag schriftelijk aanmelden bij de NOVIB, Amaliastraat 7, 2514 JC Den Haag. Telefonisch kan ook: 070-421777.

TITIA BOS
MARIJKE LINTHORST

vervolg van voorpagina

Vierde nota Ruimtelijke Ordening

De sterken sterker, de zwakken zwakker

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEK
PARTIJEN

Opvallend is dat zowel de gekozen doeleinden als de voor het verwezenlijken van de gestelde doelen te hanteren middelen fundamenteel verschillen van die in de drie vorige nota's Ruimtelijke Ordening.

De intentie van de eerdere nota's was: de negatieve gevolgen van de economische groei en de vrije markt af te zwakken. Zo poogde men de bedreigde groene ruimte in de economisch sterkste gebieden (de Randstad) open te houden en wonen en werken te spreiden naar die gebieden waar een tekort aan duurzame en hoogwaardige werkgelegenheid leidt tot een voortgaande uittocht van de beroepsbevolking (het Noorden en Oosten).

Dit betekende veelal het afremmen van wat sterk was ten gunste van wat zwak was. De sterke economische potenties van de Randstad werden vanwege de verwachte schadelijke gevolgen voor leefbaarheid, natuur en milieu afgezwakt. Zonder regulerende maatregelen zou het economisch gunstig gelegen gebied tussen Nieuwe Waterweg en Noordzeekanaal reeds lang zijn volgestroomd met onevenredig veel bedrijvigheid langs diep vaarwater en verkeersknooppunten.

Door de suburbanisatie in het groene hart van de Randstad zouden de vier grootste steden inmiddels aan elkaar zijn vastgegroeid. De werkgelegenheid uit het Noorden en Oosten zou nog meer naar de Randstad zijn gezogen dan nu het geval is. Om hun werk te behouden, zouden de mensen uit de noordelijke en oostelijke provincies gedwongen zijn mee te verhuizen. De uittocht uit deze streken naar de Randstad zou zijn voortgezet.

Een ontwikkeling als hierboven beschreven, is tot nu toe afgezwakt. Daardoor is de ruimtelijke inrichting en spreiding in Nederland op dit moment beter dan in ons omringende landen, waar de overheid niet of pas veel te laat heeft ingegrepen.

Sterken sterker, zwakken zwakker

Maar nu vindt er een omkering van het beleid plaats: de sterken sterker, de zwakken zakken zwakker.

Aanvaarding van de 4e Nota zou leiden tot een ingrijpende wijziging in het ruimtelijke beleid zoals Nederland dit de afgelopen 30 jaar heeft gekend.

De ideeën in de 4e Nota zijn niet nieuw. Ze worden al tientallen jaren verkondigd door diegenen die ruimtelijke ordening zien als een aantasting van hun belang. Te vrezen valt dat veel ontwikkelingen en tendensen die de afgelopen jaren zijn afgeremd of tegengehouden, bijvoorbeeld aantasting van het groene hart, nu door kunnen zetten. Tegelijkertijd wordt ook veel dat in de afgelopen periode is opgebouwd, zoals een nationale spreiding van wonen en werken, nu in zijn voortbestaan bedreigd.

De 4e Nota stelt bevordering van de economische groei in de daarvoor gunstigst gelegen gebieden centraal en maakt andere doeleinden daaraan ondergeschikt. Ruimtelijke ordening ten dienste van ontwikkelingen die tot nu toe met het ruimtelijke instrumentarium binnen de perken werden gehouden.

Sterke economische sectoren krijgen de ruimte die ze verlangen. Landbouw en natuur worden verwezen naar latere sectornota's, terwijl de economisch zakke regio's zichzelf maar moeten

redden. Wij vrezen dat in het bijzonder de laagstbetaalden en het milieu daarvan de dupe zullen worden. Aan betaalbare woningbouw en werkgelegenheid voor lager opgeleiden en langdurig werklozen wordt geen aandacht besteed. Natuur en milieu zullen vooral in de Randstad schade ondervinden.

Versterking van de concurrentiepositie

De vierde nota stelt de versterking van de internationale concurrentiepositie van de Randstad centraal.

voor ondernemingen gunstiger moet worden gemaakt. Dit zou kunnen betekenen: een overvloed aan gunstig gelegen bedrijfsterreinen en goederendistributiecentra, aanleg van super-snelwegen, uitbreiding van luchthavens, lagere lonen en werkloosheidsuitkeringen, een steeds groter ruimtebeslag voor auto's en het afzien van scherpe milieu-eisen.

Een eenzijdig streven naar versterking van de concurrentiepositie maakt Nederland afhankelijker van ontwikkelingen elders en gaat ten koste van de zakkere regio's binnen de Europese gemeenschap. Niet alleen de migratie vanuit de

Eén van de redenen hiervoor zal zijn de hoge (absolute) werkloosheid in deze steek. Niet omdat het in de Randstad slechter gaat dan elders, maar omdat hier de meeste mensen wonen.

Economische groei draagt in het automatiseringstijdperk niet vanzelfsprekend bij aan het terugdringen van het aantal werklozen. Dat kan alleen door eerlijker verdeling van betaalde arbeid over alle mensen door middel van algemene arbeidstijdverkorting. De vraag dient te zijn waar, na invoeren van arbeidstijdverkorting, gebrek aan werk blijft bestaan. Daarvoor is het werkloosheidspercentage belangrijk. Gezien de hogere werkloosheidspercentages buiten de Randstad is er geen enkele reden om extra economische activiteiten naar de Randstad te halen ten koste van de meer perifere regio's.

Het grote schrikbeeld de laatste tijd is het verplaatsen van economische activiteiten naar Zuid-Duitsland, Zuid-oost Frankrijk, het gebied rond de Alpen. Nederland zou dan eveneens als Scandinavië nu, perifeer komen te liggen. Alhoewel hierbij nooit genoemd wordt dat Scandinavië een van de meest welvarende streken van Europa is, wordt met dit argument in de hand verdedigd dat het 'vestigingsklimaat'

Noordoostelijke provincies naar de Randstad zal erdoor worden versterkt, maar ook op Europese schaal zal bevolking uit zwakkere regio's als Portugal, Zuid-Spanje, Zuid-Italië en Griekenland wegtrekken naar sterke regio's als Nederland.

Investerings

Overheidsinvesteringen waren onmisbaar om de doeleinden van de vorige nota's te realiseren.

Jarenlang gold de bouw van de nieuwe Utrechtse stationswijk Hoog Catharijne als een afschrikwekkend voorbeeld van hoe het beslist nooit meer mocht gebeuren. Een voorbeeld van een gemeente die alle zeggenschap uit handen had gegeven aan een projectontwikkelaar. Nieuwe inzichten van het gemeentebestuur en verzoeken tot aanpassing van de plannen konden daardoor niet worden uitgevoerd. De investeerder had de gemeente en daarmee de plaatselijke democratie, geheel in de tang. Deze les lijkt inmiddels vergeten. Op dit moment heeft 'de gemeenschap' geen geld meer en is de rijkdom van een kleine groep bedrijven en investeerders groeiende. Rijk, provincies en ge-

meenten kunnen hun taken niet naar behoren vervullen als ze niet meer beschikken over het geld dat nodig is voor nieuwe ontwikkelingen. Daarentegen zwemmen banken en grote ondernemingen in het geld. Zij zijn op zoek naar rendabele investeringen. Daartoe kunnen eventueel ook autowegen, tunnels, spoorbanen, bedrijfstreinen, nieuwe stadscentra en (dure) woningen behoren.

De 4e Nota sluit aan bij deze ontwikkeling. De ruimtelijke ordening wordt niet alleen gezien als middel om ruimte te scheppen voor particuliere kapitaal-verschaffers, ze maakt de overheid daarvan ook afhankelijk. Als gesteld wordt dat beleidsuitspraken niet tot hogere overheidsinvesteringen zal mogen leiden, maakt zij zich daarmee afhankelijk van particuliere investeerders.

De particuliere investeerders, waarop de nota rekent, beleggen hun geld in datgene waarvan ze de hoogste winst verwachten. Overheden kunnen dan wel plannen maken, voor de uitvoering zijn ze afhankelijk van de particuliere kapitaal-verschaffers. Overheden zullen vaak gedwongen worden hun plannen aan te passen aan de wensen van de investeerder. Democratische besluitvorming wordt hiermee vervangen door de wensen van diegenen die de geldkraan bedienen.

De volledige tekst van het commentaar is gratis bij het Partijbureau verkrijgbaar.

Concrete wijzigingen

Behalve algemene kritiek, zoals in de inleiding verwoord, heeft de PSP ook concrete tekstwijzigingen in het commentaar voorgesteld.

Zo stelt de PSP voor om in de nota op te nemen dat het rijk er naar streeft voor het jaar 2000 het huidige autopark te halveren. Dit moet dan samengaan met een verregaande versterking van het openbaar vervoer.

Verder wordt voorgesteld een strikte beperking op te leggen aan het woon-werk-recreatie verkeer; een strakke regelgeving voor afvalverwerking op nationaal niveau en het ontwikkelen van die energiebronnen die geen verslechtering van het leefmilieu veroorzaken.

Met betrekking tot het wonen stelt de PSP-werkgroep het volgende toe te voegen.

'De financiële en organisatorische verantwoordelijkheid voor de volkshuisvesting blijft bij de overheid berusten. Eventuele privatisering van deze taken, door corporaties leningen op de kapitaalmarkt af te laten sluiten, mag niet tot hogere woonlasten leiden.'

en:

'De door de Rijksoverheid geformuleerde uitgangspunten voor de volkshuisvesting in de jaren '90, zoals decentralisatie, 'meer markt minder overheid' en democratisering, dienen ter verbetering van de organisatie van de volkshuisvesting. Bezuinigingen vormen daarbij geen doel op zich.'

Als toelichting schrijft de werkgroep:

Bij het huidige volkshuisvestingsbeleid is de budgetaire ruimte bepalend voor het beleid, terwijl in onze ogen het benodigde budget bepaald dient te worden door het beleid.

André van Es, kamerlid voor de PSP, zei bij

de begrotingsbehandeling voor 1987 hierover het volgende: 'Als het huidige beleid voortgezet wordt, zal over enkele jaren volkshuisvesting voor het parlement niet meer bestaan. De dalende rente maakt subsidiëring grotendeels overbodig en het laatste restje subsidie zal worden vermalen door de wals van privatisering en debutgettering. De kern van het huidige volkshuisvestingsbeleid is niet meer dan het al dan niet bouwen van het aantal benodigde woningen, waarbij dit benodigde aantal niet alleen wordt bepaald door de behoefte aan woningen, maar ook door economische stand van zaken van het moment waarop de beslissingen worden genomen.

De volkshuisvesting is binnen die economische randvoorwaarde, niet meer dan de technische oplossing van een in technische termen gedefinieerd sociaal vraagstuk. Maar de woningnood is nog steeds niet opgelost en het woningtekort neemt zelfs toe. Veel mensen zijn nog steeds afhankelijk van individuele huursubsidie. De tendens van de afnemende aandacht voor de volkshuisvesting op landelijk niveau zien wij ook voor de bestaande voorraad. Eenmalige subsidiëring en de verplichting voor corporaties om op de kapitaalmarkt te lenen, zijn voorbeelden van het afschuiven van de verantwoordelijkheid voor de volkshuisvesting naar gemeenten en de private sector.

De PSP staat positief ten opzichte van een aantal in gang gezette ontwikkelingen op het terrein van de decentralisatie. Zij is altijd voorstander geweest van een zo groot mogelijke decentralisatie van beslissingen, binnen de verantwoordelijkheid voor de volkshuisvesting.

Titia's laatste dag in het parlement

De harmonisatiewet die met politieke geknoei in het parlement nog net voor de vakantie door de Eerste Kamer werd geperst is door de rechter afgekeurd.

Dat is een mooi succes voor de Landelijke Studenten Vakbond en de advocaat, en een prima zaak voor de studenten die nu kans hebben de studie af te maken zonder al te hoge schulden aan te gaan. Maar ook voor PSP Eerste Kamerlid Titia van Leeuwen is het verheugend, dat haar laatste debat met Deetman tot een (voorlopig) succes heeft geleid.

Het was op die zesde juli een beetje spannend, want de meerderheid van de Eerste Kamerleden had wel door dat de wet niet deugde, maar uiteindelijk stemde er een meerderheid voor de invoering van de wet, omdat men Deetman niet wilde laten vallen.

'Een belangrijk knelpunt dat dit wetsvoorstel teweegbrengt, vormt de doorstroombmogelijkheid voor HBO-afgestudeerden, die voor bepaalde groepen onder hen neerkomt op een doorstroomonogelijkheid. De minister stelt simpelweg in zijn antwoord, dat hij het aanvaardbaar vindt dat HBO-afgestudeerden die in

1984 met een WO-studie zijn begonnen, straks per 1 september ineens door hun inschrijvingsduur heen zullen blijken te zijn, terwijl zij aan de studie begonnen met de verwachting die binnen zes jaar te kunnen afronden.'

'Dit wetsvoorstel is ronduit slecht en in combinatie met alle gepasseerde wetsvoorstellen en voorstellen die nog komen, cumuleert die slechtheid. De bezuinigingen worden afgewenteld op de verkeerde schouders. Een overheid die enig verantwoordelijkheidsgevoel heeft voor haar toekomstige generaties en dus ook voor de huidige generatie jongeren mag niet bewerkstelligen, dat bepaalde groepen jongeren binnen die generatie zich tot over hun oren in de schulden moeten werken, want daarmee kweekt die overheid voor de toekomst een starre generatiegroep die zich dwangmatig moet bezighouden met het aflossen van te grote schulden. Een overheid die enig verantwoordelijkheidsgevoel heeft voor haar toekomstige generaties mag niet rücksichtslos een streep zetten door de toekomst-perspectieven van jongeren en mensen die op oudere leeftijd nieuwe wegen uitproberen, omdat andere voor hen zijn afgesneden, want daarmee kweekt deze overheid een verbitterde generatiegroep.'

En in 2e termijn:

'De minister zegt dat er geen sprake is van terugwerkende kracht. Oude feiten tellen mee in de nieuwe regeling, is zijn formulering voor het geheel, maar die oude feiten waren wel gekoppeld aan (oude) rechten, en daar doet het wetsvoorstel inbreuk op. De minister haalt er voor mij wat onduidelijke voorbeelden uit het Burgerlijk Wetboek bij. Ik ben geen jurist en kijk daarom graag naar uitspraken van echte juristen. Wij kregen via Delftse studenten een verhaal van advocatenkantoor Blacstone c.s. onder ogen, waarin naar aanleiding van de terugwerkende kracht de eerste stelling is: de voorgestelde maatregelen zijn strijdig met het rechtszekerheidsbeginsel en wellicht ook met het verbod van willekeur. Verderop wordt de Grondwet er zelfs nog bijgehaald. Het lijkt me wat lichtzinnig, aan dit soort uitspraken voorbij te gaan.'

Titia heeft in de jaren dat zij de PSP in de Eerste Kamer vertegenwoordigde uitstekend werk verricht, wat heeft geleid tot veel good-will in milieu-organisaties en de universitaire wereld. Ondanks de manier waarop Titia zelf het kamerwerk relativeerde, was haar inzet de moeite waard en graag zien we haar weer op een andere plek in de PSP opdruken.

SAAR BOERLAGE

CONGRESKRANT 1

Deze congreskrant van de PSP verschijnt als speciale bijlage bij Bevrijding nummer 12 (29 augustus 1988).
Uitgave: PSP, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam, telefoon 020-267374.
Druk: Bevrijding, Amsterdam

Ten geleide

Dit is de eerste congreskrant t.b.v. het najaarscongres dat op 26 en 27 november 1988 te Zutphen zal worden gehouden.

In deze eerste congreskrant vindt u de voorstellen van het partijbestuur waarop door afdelingen en autonome groepen in de PSP amendementen (=wijzigingsvoorstellen) kunnen worden ingediend. Het betreft de volgende onderwerpen:

- socialisme-discussie
- richtlijnen voor raads- en statenverkiezingen 1990-1993
- referendum Tweede Kamerverkiezingen.

De teksten die hierna, per onderwerp, volgen, bestaan uit een inleiding, het voorstel en een toelichting. Alleen het voorstel is amendeerbaar. In de kantlijn zijn alleen bij de amendeerbare tekst regelnummers afgedrukt. Dit is gedaan om bij het indienen van amendementen de verwijzing te vereenvoudigen. Afdelingen krijgen binnenkort speciale amendementenformulieren toegezonden, die ze voor dat doel kunnen bereiken.

Amendementen moeten voor 24 september bij het partijbestuur (Postbus 700, 1000 AS Amsterdam) binnen zijn. (Dit geldt ook voor voorstellen van afdelingen m.b.t. de andere agendapunten.)

Het partijbestuur zal zich dan buigen over de pre-adviezen. Rond 1 november verschijnen dan de tweede en derde congreskrant. In de tweede congreskrant worden amendementen van de eerste categorie en de daarbij behorende pre-adviezen opgenomen. Deze krant gaat eveneens naar alle leden. In deze krant staan tevens de voorstellen m.b.t. de andere agendapunten.

De derde congreskrant bevat de minder belangrijke amendementen. Deze wordt alleen naar de afgevaardigden toegezonden.

Afdelingsvergaderingen

De partijdemocratie van de PSP verlangt dat elke afdeling in de eerste helft van september een vergadering beleggt waarop de congresvoorstellen worden besproken en eventueel amendementen die de afdeling wil indienen, worden vastgesteld. Elk afdelingslid dient voor die vergadering schriftelijk te worden uitgenodigd. In Bevrijding nr 10 (van 10-7-1988) stond de congresplanning al afgedrukt, zodat afdelingsbesturen hiermee rekening konden houden. Voor veel afdelingen is het houden van zo'n vergadering heel gewoon. Voor andere, niet zo goed functionerende afdelingen echter niet. Indien u in zo'n afdeling woont, schroomt u dan niet het afdelingsbestuur aan te sporen een ver-

gadering te beleggen. Weet u niet hoe u dat bestuur kunt bereiken: neemt u dan contact op met het landelijk partijbureau (020-267374).

De partijdemocratie vereist voorts dat de afdelingsvergadering een delegatie kiest (de omvang hangt af van het aantal leden) die het standpunt van de afdelingsvergadering op het congres tot uitdrukking brengt. Daarbij worden eventueel verschillende standpunten die in de afdelingsvergadering tot uiting komen ook door de delegatie op het congres tot uitdrukking gebracht.

Kontakt het partijbestuur!

Het kan zijn dat het afdelingsbestuur de ledenvergadering wil 'verluchten' met een partijbestuurslid, die bijv. een agendapunt toelicht of discussie aanzwengelt. Verzoeken daartoe kunnen bij het dagelijks bestuur worden ingediend. Indien de afdeling telefonisch geïnformeerd wil worden over onduidelijkheden e.d. in een der voorstellen kan het beste kontakt worden opgenomen met die PB-leden die in eerste instantie de voorstellen hebben geschreven:

- richtlijnen raads en statenverkiezingen: Erik Meijer (010-4158025) (voor een der minderheidsvoorstellen: zie de genoemde partijbestuursleden, tel. nr zie Bevrijding nr 10, blz. 11);
- socialismediscussie: visiestuk: Joost Lagendijk (020-

INHOUD

* SOCIALISMEDISCUSSIE	blz. 3
visiestuk	blz. 4
aktieprogramma	blz. 14
* RICHTLIJNEN VOOR RAADS- EN STATENVERKIEZINGEN 1990-1993	blz. 15
* REFERENDUM TWEDE KAMERVERKIEZINGEN	blz. 21

382152), actieprogramma (Pieter vd Hijden (020-275003);

- referendum Tweede Kamerverkiezingen: Leo Platvoet (020-6686177).

In het kaderboek 'Wat Feminisering Vermag' is een hoofdstuk besteed aan een goede voorbereiding door afdelingen van congressen. Als het goed is heeft iedere afdeling zo'n kaderboek (deel 5) in huis, zo niet bestel er dan een bij het partijbureau.

Congresagenda

De -voorlopige- congresagenda stond in Bevrijding nr 10, maar wordt hieronder nog eens afgedrukt.

1. Opening (een toespraak van de partijvoorzitster is gebruikelijk)

2. Benoeming resolutiecommissie

3. Beleidsverslagen

- a. partijbestuur (algemeen)
- b. individuele partijbestuursleden
- c. Tweede Kamerfractie
- d. Eerste Kamerfractie
- e. Europees Parlementfractie
- f. partijraad
- g. Henk Lankhorststichting
- h. Stichting Vorming en Scholing en Wetenschappelijk Bureau

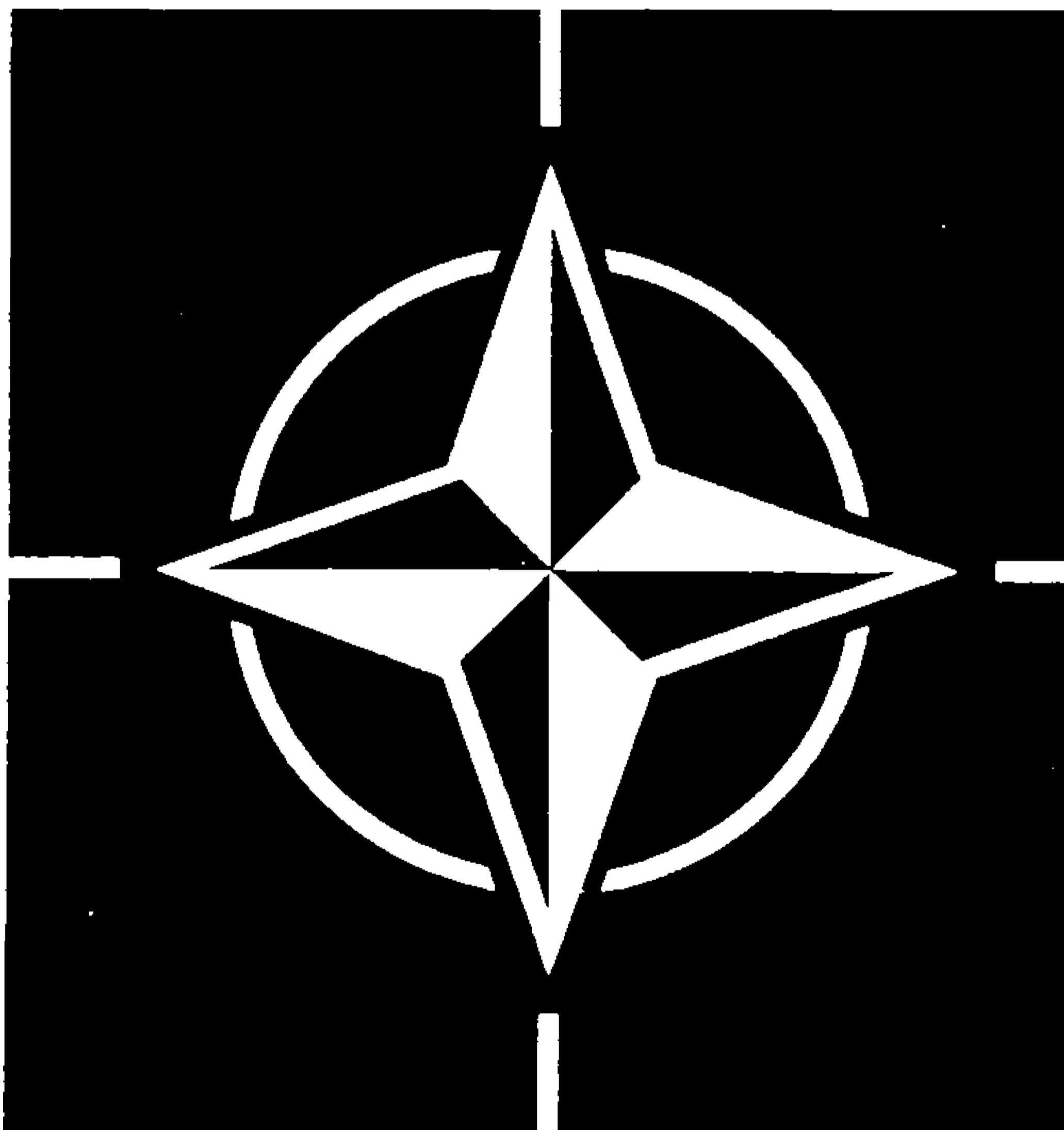
4. Financiën

- a. verslagen
- b. begroting 1989

5. Afronding socialisme-discussie

- a. visie-stuk
- b. actieprogramma

IS DEZE WERPSTER

SOMS NIÉT GEVAARLIJK

DE PSP WIL MET DE NAVO BREKEN · POSTBUS 700, 1000 AS AMSTERDAM

6. Europese verkiezingen

- a. verslag onderhandelingsdelegatie
- b. naamgeving en hoofdpuntenprogramma
- c. kandidatenlijst

7. Richtlijnen voor deelname raads- en statenverkiezingen

8. Resoluties

9. Sluiting

De oplettende lezer(es) zal hebben gezien dat het punt 'referendum Tweede Kamerverkiezingen' niet op deze agenda staat. Dat klopt, omdat deze -voorlopige- agenda is vastgesteld door de partijraad op 4 juni, terwijl het referendum-idee daarna opkwam. Het partijbestuur is zich goed bewust van het feit dat zij met het lanceren van het voorstel vooruit loopt op een wijziging van deze agenda, die nog definitief door de partijraad moet worden vastgesteld. Het partijbestuur vertrouwt er echter op dat de partijraad daar echter mee akkoord zal gaan, gezien het belang van het onderwerp. Overigens komen niet alle agendapunten aan de orde op het congres. Zo heeft het congres de gewoonte om de behandeling van een aantal beleidsverslagen door te schuiven naar de partijraad.

Congresorganisatie

De afdelingen zullen nog bericht ontvangen van het congresbureau inzake het bekend maken van afgevaardigden, kinderopvang tijdens het congres, overnachtmogelijkheden enz.

LEO PLATVOET

VRAGEN IS EEN VORM VAN VERZET

De federatie Amsterdam van de PSP brengt een huis-aan-huis brochure uit ter gelegenheid van Prinsjesdag onder het motto 'Vragen is een vorm van verzet'. De brochure gaat in op de regeringspolitiek en het noodzakelijke verzet daartegen. Er is ook een affiche in de maak over hetzelfde thema.

Brochure en affiche zijn uiteraard in het gehele land bruikbaar. De prijs van 100 brochures bedraagt f.15. Bestellingen graag zo spoedig mogelijk naar het partijbureau.

Socialisme-discussie

VOOR EEN MAAKBAAR SOCIALISME

Voorwoord

Op haar kongres van november 1986 besloot de PSP dat het wenselijk was dat in de komende twee jaar een discussie plaats vond, in en buiten de partij, over de aktualisering van het socialisme zoals dat de PSP voor ogen staat en over de totstandkoming van een sociaal-ekonomisch aktieprogramma voor de komende jaren.

Volgens de kongresuitspraak zou die aktualisering moeten plaatsvinden door een bezinning op de vragen waarop de PSP nog onvoldoende (wervende) antwoorden geeft, zoals bijvoorbeeld de konsekwenties van veranderende arbeidsorganisatie en samenstelling van de werkende bevolking; het burokratieprobleem; mogelijkheden van decentralisatie en basisdemokratie; verhouding planning vs. autonome initiatieven van onderop; de mogelijke rol van de markt in een gesocialiseerde ekonomie.

Een kommissie (voor de werkwijze van deze kommissie, zie volgende kongreskrant) ging aan het werk en presenteerde in mei het manifest 'Socialisme zonder illusies' dat een poging was tot een bezinning op de door het kongres genoemde problemen.

Over dit manifest werd op 28 mei 1988 in De Balie te Amsterdam een konferentie gehouden.

In augustus besprak het partijbestuur het manifest en stelde het met een aantal wijzigingen als kongresvoorstel vast. In 'Socialisme zonder illusies' stond in elk hoofdstuk een aantal stellingen. Het partijbestuur heeft besloten de discussie en besluitvorming op het kongres te willen beperken tot de samenhangende tekstdelen, die aan die stellingen vooraf gingen. Dat maakt een behandeling zinvoller, temeer daar het nu om een 'bezinning' gaat. Het komende verkiezingsprogramma kan dan in een meer konkrete vorm uitwerking geven aan die bezinning.

Het partijbestuur hoop dat deze bezinning niet leidt tot een eindeloos navelstaren, maar na een korte periode uitmondt in een vernieuwde orientatie en organisatie die mensen weet te stimuleren en de plaats opeist die radicaal-links toebehoort in het politieke krachtenveld.

Het manifest 'Socialisme zonder illusies', waar het kongresstuk 'Voor een maakbaar socialisme' voor een belangrijk deel op is gebaseerd, is voor f.5,- verkrijgbaar bij de Stichting Vorming Scholing van de PSP, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam, tel: 020-267374. Afdelingen die meer dan 5 exemplaren bestellen betalen f.2,50 per exemplaar.

VISIE-STUK

1. Inleiding

Voorbij lijkt de tijd waarin de ontwikkeling vrijwel vanzelf leek te gaan in de richting van meer economische gelijkheid voor allen, meer bestaanszekerheid, meer kollektieve voorzieningen en meer democratie. De tijd waarin radikale socialistische partijen zich erop konden toespitsen dit ogenschijnlijk onvermijdelijke proces door bewustwording en het organiseren van belanghebbenden te versnellen en voor de rest konden meeliften met de maatschappelijke ontwikkelingen. En waarin rechts zich steeds opnieuw genoodzaakt zag zich te verdeigen met de bewering dat het niet minder 'sociaal' was dan links.

De westerse samenlevingen staan aan het begin van een nieuwe periode van ingrijpende veranderingen. Eens te meer bewijst het kapitalisme bij uitstek een dynamisch systeem te zijn. Alle politieke partijen, van links tot rechts zijn bezig met het vinden van antwoorden op deze veranderingen, waarbij het opvallend is dat de PvdA in het vinden van die antwoorden steeds verder socialistische uitgangspunten en doelstellingen loslaat en opschuift in de richting van het CDA.

Deze crisis van de politieke ideologieën heeft de socialistische beweging in al haar schakeringen het hardst getroffen. Op zich is dat niet verwonderlijk: de groepen die de belangrijkste machtscentra beheersen hebben meer vat op nieuwe ontwikkelingen dan degenen die de maatschappij min of meer in socialistische richting willen omvormen. Daarbij komt dat de groepen waarop de socialistische beweging altijd heeft gesteund minder dan in het verleden homogeen zijn. Traditionele socialistische idealen spreken bij velen minder aan. Het op eigentijds wijze vorm en inhoud geven aan deze idealen is noodzakelijk om het vertrouwen terug te winnen dat de samenleving maakbaar is in socialistische richting. Het geloof dat je de ontwikkeling van de samenleving kunt sturen, in de maakbaarheid ervan, leeft op het moment meer bij de botte regeerders van rechts dan bij links. Het streven naar meer gelijkheid, het beperken van de ongebreidelde werking van de markt en produktie op basis van maatschappelijke behoeften - om een aantal centrale socialistische waarden te noemen - zijn in het huidige rechtse klimaat van de politieke agenda verdwenen. Het socialisme zou alleen maar kunnen leiden tot een bureaucratische nachtmerrie, waarin de individuele vrijheid verdwijnt en de gemakzucht overheerst. Ruim baan voor het kapitalisme, dat is de remedie die de neo-liberale heilmeesters voorschrijven.

De crisis bij links wordt voor een belangrijk deel ook bepaald door het vrij simpele gegeven dat verkiezingsresultaten en coalitievorming er toe hebben geleid dat in de jaren '80 de sociaal-democratie in enkele Noordwesteuropese landen in de oppositie terecht is gekomen (Engeland, West-Duitsland, Nederland).

Na de Tweede Wereldoorlog heeft de sociaal-democratie mede vorm gegeven aan de ontwikkeling van de verzorgingsstaat, waarmee ze zich in sterke mate heeft geïdentificeerd. In haar opvatting zou die verzorgingsstaat het kapitalisme leefbaar maken en daarmee het socialisme overbodig maken. Opmerkelijk daarbij is dat met name op lokaal nivo sociaal-democraten vaak geboorneerde machthebbers werden,

die veel noodzakelijke overheidstaken lieten liggen. De PSP is voor een grotere rol van de overheid, maar ook voor een vermenschlijking van die rol.

De verzorgingsstaat is onder sterke druk komen te staan. Binnen de sociaal-democratie overheerst de neiging om ter wille van een aandeel in de regeermacht nog meer dan in het verleden compromissen te sluiten en afscheid te nemen van de strijd van sociale bewegingen. Deze nieuwe realisten kapituleren meer en meer voor rechtse opvattingen en zetten het socialisme al dan niet openlijk op sterk water. Andere sociaal-democraten houden vast aan de beproefde modellen en denken vol weemoed terug aan de goede oude tijd van Vadertje Drees. Zij beseffen onvoldoende dat de kritiek op de betuttelende rol van de overheid een reële bestaansgrond heeft, omdat de 'zwakken' niet of nauwelijks zeggenschap hebben over de anonieme overheidsinstanties die over hun welzijn waken. Keer op keer merken de klassieke sociaal-democraten dat het verdedigen van bestaande verworvenheden niet voldoende is om de eigen aanhang te mobiliseren en om rechts verkiezingsnederlagen toe te brengen. Zij lijken dan ook het pleit binnen de sociaal-democratie verloren te hebben.

Lange tijd hebben kommunistische partijen een minderheid van strijdbare arbeiders georganiseerd. Daaraan is in bijna alle landen van West-Europa een definitief einde gekomen. Bij gebrek aan offensieve mogelijkheden voor revolutionaire veranderingen worden die partijen niet meer ervaren als een 'nuttig' alternatief voor de sociaal-democratie. Ook Gorbatsjov kan dat niet veranderen, hoeveel sympathie hij ook wekt bij grote delen van de bevolking. In feite geeft hij immers zelf impliciet toe dat de maatschappijen zoals die in Oost-Europa bestaan geen aantrekkelijk alternatief zijn voor het kapitalisme. De PSP heeft nooit veel affiniteit gehad met het Oost-Europese model, maar het besef dat de nadelen de voordelen ervan verre overtreffen is ook in links-socialistische kringen het laatste decennium sterk toegenomen.

De links-socialistische stroming waartoe de PSP behoort heeft gezocht naar een Derde Weg tussen de sociaal-democratie en het kommunisme. In West-Europa slagen de meeste links-socialistische en/of radikaal-linkse partijen er niet in te profiteren van de crisis van de twee traditionele hoofdstromen van de socialistische beweging. In Nederland spreken de laatste verkiezingsuitslag, dalende ledentallen, afnemende activiteit en een verminderde aantrekkingskracht op jongeren een niet mis te verstane taal.

In dit manifest proberen de PSP zich fundamenteel te bezinnen op de maatschappelijke veranderingen en op de houdbaarheid van veel traditionele vooronderstellingen van de PSP. We hopen dat we daarmee bijdragen aan het ontwikkelen van een socialistisch alternatief dat zowel radikaal als geloofwaardig is, een moeilijke maar uitdagende combinatie.

De noodzaak van die uitdaging wordt meer en meer door grote delen van radikaal-links in West-Europa onderschreven. Zowel binnen linkervleugels van de sociaal-democratie en kritische delen van de kommunistische beweging als binnen de recenter ontstane links-socialistische en groene partijen wordt met veel passie gediskussieerd over vernieuwing van politieke opvattingen en organisatievormen. Wij menen aan dit proces een bescheiden bijdrage te leveren, waardoor

1 radikaal-links in ons land op termijn weer een meer
2 offensieve rol in het politieke debat kan gaan spelen.

3 4 5 2. Individualisering en solidariteit

6
7 Kern van onze stellingname rond het thema individu-
8 alisering is dat door de stijging van het opleidingsni-
9 veau mensen mondiger zijn geworden en allerlei van-
10 zelsprekendheden ter discussie zijn gaan stellen. Dat
11 uit zich bij veel mensen in een kritische houding ten
12 opzichte van bestaande maatschappelijke verbanden
13 en in een streven naar economische zelfstandigheid.
14 Hierbij is sprake van een proces dat in Nederland al
15 vanaf de jaren zestig aan de gang is (denk bijvoor-
16 beeld aan een ver- schijnsel als de 'ontzuiling').

17 Naast deze linkse invulling van het begrip 'individua-
18 lisering' is de laatste jaren een invloedrijke rechtse
19 variant naar voren gekomen. Daarin wordt individua-
20 lisering verstaan als het vermogen van mensen om
21 hun zaakjes individueel te regelen. Het vrije individu
22 zou volgens die opvatting over het vermogen beschik-
23 ken om volledig het lot in eigen hand te nemen.

24 Dit gaat ongetwijfeld op voor de 'winnaars' in de sa-
25 menleving: de goed opgeleide mensen die in staat zijn
26 mee te gaan met de (technologische) veranderingen.
27 Voor hen is een appèl op volstreekte zelfstandigheid,
28 concurrentie en zelfontplooiing - los van de verzor-
29 gingsstaat - een aanlokkelijk perspectief. Hen is ook
30 het CDA-koncept van de zorgzame samenleving op
31 het lijf geschreven. Het CDA bedoelt immers met de
32 zorgzame samenleving niet de zorgzaamheid van
33 mensen jegens elkaar, maar het afschuiven van zorg-
34 taken van de overheid naar het partikulier initiatief,
35 teneinde te kunnen bezuinigen op de rijksbegroting.
36 Dit betekent voor de individuele burger die zorg no-
37 dig heeft meestal: minder zorg tegen hogere kosten.
38 Tegenover de 'winnaars', de mensen die zichzelf kun-
39 nen handhaven en een verzorgingsstaat niet meer no-
40 dig hebben, staan de 'verliezers', de groep die de
41 scholing ontbeert om mee te kunnen met de ontwik-
42 kelingen en in toenemende mate buiten het arbeids-
43 proces komt te staan en voor wie de verzorgingsstaat
44 een laatste vangnet is. Voor deze groep gaat van de
45 rechtse invulling van 'individualisering' met de daar-
46 bij horende visie van de zorgzame samenleving een
47 geweldige dreiging uit.

48 Het is van belang om de linkse en de rechtse invulling
49 van het begrip 'individualisering' zo goed mogelijk uit
50 elkaar te houden.

51
52 Traditionele maatschappelijke verbanden zijn door
53 genoemde ontwikkeling verdwenen of op z'n minst
54 veel lossier geworden, hetgeen positief beoordeeld
55 moet worden. Wel is het zo dat dat deze ontwikkeling
56 links ook voor problemen stelt. Met name ook de vak-
57 beweging, die al in discussie is over aanpassing van
58 haar beleid en organisatiewijze aan deze veranderingen.
59 Mondige werknemers verwachten meer vak-
60 bondsdemocratie en een beleid dat aansluit bij de
61 veranderende plaats van de arbeid. Een ander proble-
62 lem is dat het 'wij-gevoel' van diegenen die in de
63 huidige maatschappij worden benadeeld, is afgeno-
64 men. Ze zien minder dan vroeger een gemeenschap-
65 pelijke tegenstander in de werkgever of de huisbaas.
66 Daardoor sluiten ze zich niet meer zo vanzelfspre-
67 kend aan bij een vakbond, huurdersvereniging of be-
68 wonersorganisatie.

69 Er is echter ook sprake van een afnemende 'organisa-
70 tie-trouw'. De ledeninstroom bij politieke partijen

1 stukt en de achterbannen van politieke organisaties
2 worden, geheel in de lijn van hiervoor geschetste ont-
3 wikkelingen, kritischer, met het gevolg dat ze sneller
4 opstappen als iets niet bevalt. Deze twee ontwikke-
5 lingen leiden tot ledenverlies, ook bij de PSP.

6 Dit ledenverlies toont aan dat er veel kritiek moge-
7 lijk is op het functioneren deze (ook linkse) organisa-
8 ties. Het is evenwel moeilijk om de preciese aard
9 daarvan vast te stellen. Naast politieke factoren
10 speelt zeker een rol dat de toegepaste propaganda-
11 aktie- en organisatiemethoden meer aansluiten op de
12 jaren zestig dan op de jaren tachtig.

13
14 Het feit dat we globaal gesproken positief staan ten
15 opzichte van 'individualisering' betekent niet dat we
16 geen oog hebben voor de negatieve aspecten. Ook al
17 delen we bepaald niet de visie als zou het mondiger
18 worden van mensen automatisch leiden tot het te-
19 loorgaan van solidariteit, het valt niet te ontkennen
20 dat er sprake is van een versterkt 'ieder-voor-zich
21 denken', waarop rechts inspeelt. Daarnaast zien we
22 dat het uiteenvallen van vaste verbanden en patronen
23 - wanneer daar niets anders voor in de plaats komt -
24 leidt tot vereenzaming en vervreemding. Dat laatste
25 kan een voedingsbodem vormen voor konservatieve
26 stromingen die mensen een terugkeer naar de gebor-
27 genheid van het verleden beloven.

28 Dat leidt tot de vraag: hoe kunnen we voorkomen dat
29 grotere zelfstandigheid en keuzevrijheid voor mensen
30 tegelijkertijd leidt tot onverschilligheid ten opzichte
31 van anderen, hetzij in groepen, hetzij binnen de sa-
32 menleving als geheel. Een definitief antwoord op de-
33 ze vraag is moeilijk te geven. In elk geval zou de
34 linkse beweging meer moeten aansluiten op nieuwe
35 sociale verbanden die vooral buiten de directe woon-
36 en werksfeer aan het ontstaan zijn, zonder daarbij de
37 mensen die zich herkennen in linkse politiek, maar
38 zich meer thuisvoelen in traditionele verbanden, van
39 zich te vervreemden. Dat is immers de keerzijde van
40 pluriformiteit.

41
42 Individualisering en ontzuilingen hebben in de loop
43 van de jaren '70 en '80 geleid tot de opkomst van een
44 groot aantal nieuwe sociale bewegingen: vrouwen,
45 milieu, vrede, migranten, homo, uitkeringsgerechtig-
46 den. Deze sociale bewegingen willen alle niet-partij-
47 politiek gebonden zijn en streven naar radicale veran-
48 deringen, zij het dat de gehanteerde methoden nogal
49 eens verschillen. De opkomst en neergang van deze
50 bewegingen hangen nauw samen met behaalde resul-
51 taten, of juist het stelselmatig uitblijven daarvan; ak-
52 tiemoetheid, dan wel bereidheid onder de deelnemers,
53 de houding van de media en 'last but not least' de
54 weerklink in de politiek. De PSP heeft steeds deze
55 nieuwe items verwerkt in haar programma en politiek
56 optreden, voorzover ze aansloten bij, dan wel stimu-
57 leerden in, de politieke richting van de PSP. De con-
58 junctuurgevoeligheid van sociale bewegingen is ech-
59 ter tevens een probleem. Omdat dergelijke bewegin-
60 gen noodzakelijk zijn om veranderingen, zowel in po-
61 litieke als culturele zin, te bereiken is het van groot
62 belang dat socialisten moeten blijven nadenken over
63 de vraag op welke wijze acties zijn te organiseren die
64 grote groepen mensen aanspreken.

65
66
67
68
69
70

3. De veranderende plaats van de arbeid

Arbeid en technologie

De ontwikkeling van de mikro-elektronica is in een nieuwe fase aangeland. Na de massale verspreiding van kleine komputers volgt hun onderlinge verbinding via de tele-kommunikatie (telematica). Binnen enkele decennia zal de maatschappij op alle niveau's - (inter)nationaal, organisatie, huishouden - doortrokken zijn met kommunikatie-netwerken. Deze ontwikkelingen hebben niet alleen grote gevolgen voor de inrichting van de samenleving (bijvoorbeeld op het gebied van de dienstverlening, gezondheidszorg, vervoer, handel en produkten), maar gaan ook steeds meer de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt bepalen. De produkten en produktie-systemen zijn aan een sterke verandering onderhevig en dat geldt evenzeer voor de daarmee verbonden arbeidsverhoudingen, belonings- en kwalificatie-systemen. Een in het oog springend verschil met eerdere schoksgewijze aanpassingen van de arbeidsmarkt aan de ontwikkelingen van de techniek is de grote snelheid ervan. Kan het bedrijfsleven deze 'revolutie' al nauwelijks bijhouden, nog moeilijker is dat voor de vakbeweging, de overheid, de wetgever en de konsument. Zij zullen een inhaalmanoeuvre moeten uitvoeren, om weer greep te krijgen op de nieuwe verhoudingen.

Het staat vast dat de technologische ontwikkelingen een groot aantal verbeteringen met zich mee hebben gebracht en nog kunnen en zullen meebrengen. Te denken valt aan voorzieningen voor gehandicapten, betalingsverkeer, medische apparatuur of tele-kommunikatie-systemen. Desondanks heerst er binnen links nog steeds grote scepsis over deze 'voortgang'. Sommigen wijzen zelfs iedere automatisering af. Naast de terechte kritiek op de mogelijk toekomstige, ongewenste 'big-brother-maatschappij' - waarbij bescherming van privacy zwaar op de proef wordt gesteld - en de grotere dreiging en afhankelijkheid die van geavanceerde wapensystemen en computernetwerken uitgaat, wordt het wantrouwen ook gevoed door de negatieve effecten op de arbeidsmarkt. Verlies van werkgelegenheid in de industrie is voor een belangrijk deel veroorzaakt door invoering van arbeidsbesparende produktie-methoden. Ook in de bouw, de dienstverlening en de landbouw hebben automatisering en computerisering zowel de hoeveelheid beschikbare banen als de inhoud ervan drastisch gewijzigd. Verschraving van functies in het ene geval, integratie en verrijking in het andere. De besluitvormingslijnen worden onoverzichtelijker doordat men meer individueel werkt en de beslissers en opdrachtgevers anoniem geworden zijn.

Een verschijnsel dat sterk in opkomst is als gevolg van de zich wijzigende produktie-systemen, is de flexibilisering op de arbeidsmarkt. Ondernemers, maar ook overheden en non-profitorganisaties (zoals de gezinszorg), blijken een toenemende behoefte te hebben aan flexibel inzetbare, zo goedkoop mogelijke arbeidskrachten. De voordelen voor de werkgever zijn duidelijk. Ze kunnen naar believen worden opgeroepen; ze kosten weinig of geen sociale lasten en overhead; ze zijn niet lastig in medezeggenschapsorganen en ze eisen geen vrije dagen, vakantie en overwerkvergoeding. Alles bij elkaar zijn er nu al zo'n anderhalf miljoen van zulke baantjes, waarvan 80 % door vrouwen wordt bezet. Veel bedrijven ontwikkelen een beperkte trouwe en vaste kern van hoog gekwalifi-

ceerde en duurbetaalde werknemers. Zij worden in staat gesteld om de gekompliceerde en geavanceerde bedrijfssystemen te programmeren en te beheersen. Daaromheen groeperen zich losse werknemers en toeleverings- en facilitaire bedrijfjes. Daar is sprake van werknemers/sters die snel verkassen, weinig ontplooiings- en promotiekansen hebben en een zeer slechte rechtspositie. Daarnaast bevindt zich nog een groep die geheel buiten het arbeidspoces staat en daar met kontinuering van dit CDA/VVD-beleid ook moeilijk een redelijke baan meer zal vinden: de langdurig werklozen, de arbeidsongeschikten, leden van etnische minderheidsgroepen, bijstandsmoeders en anderen die op een uitkering zijn aangewezen.

Het heeft weinig zin als links aan de kant schande gaat staan roepen over deze ontwikkelingen en tendenzen. Er bestaan voldoende aanknopingspunten voor een socialistische strategie, gericht op een sterkere positie van werknemers/sters en werkzoekenden op de arbeidsmarkt. Samen met de vakbeweging moet de verbetering van de rechtspositie van 'flexibele werknemers' tot strijdpunt worden gemaakt, ook in de politiek. Het groter wordende belang van de kwaliteit en kwalificatie van de arbeid(skracht) maakt duidelijk dat sommige groepen werknemers/sters zeker invloed kunnen blijven uitoefenen op de strategie en het (sociale) beleid van de ondernemingen. De inzet van nieuwe technologieën voor nuttige, milieu- en energie-vriendelijke produkten en diensten moet fors gestimuleerd worden. Dat het kapitalistische vrije markt-systeem zich beperkt tot het ontwikkelen van vooral die produkten en diensten waarvoor een koopkrachtige markt bestaat en waarmee op korte termijn redelijke rendementen zijn te halen, mag voor links geen reden zijn zich louter verdedigend op te stellen tegen de mogelijkheden van technologische vernieuwing. Ook de toegenomen mobiliteit op de arbeidsmarkt en de grotere participatie van vrouwen zijn onder nader af te dwingen (arbeids)voorwaarden tendenzen die links niet meer terug hoeft te draaien.

Arbeid en inkomen

Uitgangspunt bij de discussie over arbeid en inkomen is het standpunt dat de PSP in het verkiezingsprogramma 1986-1990 heeft ingenomen, d.w.z. tegen de invoering van een basisinkomen.

De vraag of al dan niet gekozen wordt voor een basisinkomen hangt nauw samen met de inschatting of in de overzienbare toekomst 'betaald werk voor iedereen' een haalbare zaak is. De PSP is van mening dat dit het geval is op voorwaarde dat bestaand betaald werk en de daarbij behorende inkomens worden herverdeeld. Dat kan door drastische arbeidstijdverkorting, maar ook door de invoering van nieuwe vormen van herverdeling van werk. Hierbij gaat het om een skala van maatregelen: verzorgingsverlof van lange duur, werkroulatiesystemen met permanente scholingsmogelijkheden, recht op uitgebreid betaald verlof na een aantal jaren werken enz. Om dit te kunnen realiseren is aan de inkomenskant wel nivellering nodig om de lagere inkomens op peil te houden. Veel meer dan in het nabije verleden zullen voorstellen en maatregelen rond arbeidsduurverkorting echter moeten worden beoordeeld op de vraag of ze leiden tot herbezetting. Het gaat niet aan om het socialistisch gehalte van voorstellen tot arbeidsduurverkorting uitsluitend af te meten aan de eis van de 25-urige werk-

1 week.

2 We kunnen onze ogen niet sluiten voor het feit dat
3 een van de redenen waarom arbeidsduurverkorting
4 moeilijk ligt, gelegen is in het feit dat dit vooral door
5 het laagst betaalde deel van de loonafhankelijken als
6 een bedreiging wordt ervaren en daardoor verdeeld-
7 heid heeft opgeroepen binnen de vakbeweging.

8 Om het thema arbeidsduurverkorting weer op de
9 agenda te krijgen moeten minimaal de negatieve er-
10 varingen die ermee zijn opgedaan worden geanaly-
11 seerd en moet worden aangegeven hoe die in de toe-
12 komst te vermijden zijn. Verder is het noodzakelijk
13 dat een geloofwaardig model ontwikkeld wordt voor
14 de financiering ervan. Met name de gevolgen van ar-
15 beidsduurverkorting voor mensen met lage inkomens
16 (vaak in deeltijd werkend), de uitvoerbaarheid ervan
17 voor kleine bedrijven en de uitwerking op arbeidsin-
18 tensieve bedrijven en instellingen verdienen meer
19 aandacht.

20
21 Naast arbeidsduurverkorting zal het noodzakelijk zijn
22 om nieuw betaald werk te creëren in sectoren waar
23 een maatschappelijke behoefte bestaat (onderwijs,
24 betere infrastructuur, milieu- en energiesparende
25 voorzieningen). Probleem is wel dat de komende jaren
26 veel werk zal worden weggeautomatiseerd. Hoeveel
27 is overigens moeilijk te voorspellen. Daartegenover
28 staat een ander gegeven dat sterk aan betekenis zal
29 winnen: de vergrijzing van Nederland. Op basis van
30 demografische factoren is te voorzien dat op een ter-
31 mijn van twintig jaar het aantal mensen dat kan wer-
32 ken (de leeftijdskategorie 18-65 jaar) sterk zal afne-
33 men. Wij gaan ervan uit dat de komende twee decen-
34 nia het aantal mensen dat werk zoekt per saldo niet
35 zal stijgen.

36
37 Afwijzing van het basiskomen gebeurt zowel op prak-
38 tische als meer op principiële gronden. Een praktisch
39 argument is dat er geen brede maatschappelijke steun
40 voor een basisinkomen te verkrijgen is. Maar dit
41 praktische argument zou voor de PSP onvoldoende
42 zijn, want het geldt ook voor de PSP-eis dat Neder-
43 land uit de NAVO moet. Het praktische argument
44 wordt voorbijgestreefd door het principiële: een ba-
45 sisinkomen maakt alle mensen direct afhankelijk van
46 de staat. Het doorbreekt bovendien de koppeling tus-
47 sen arbeid en inkomen, een koppeling die de PSP
48 noodzakelijk acht, zij het op een andere manier dan
49 het huidige regeringsbeleid. Het ideaal 'productie op
50 basis van maatschappelijk noodzakelijke behoefte
51 veronderstelt een bijdrage aan die productie van allen
52 die dat kunnen. Als de planning van die productie de-
53 mokratisch is en de uitvoering is ecologisch verant-
54 woord, met een gelijk verdeelde arbeidstijd en een
55 genivelleerd inkomen is dat een principiële veel bete-
56 re oplossing dan het basisinkomen. Maar toegegeven
57 zij dat ook dit perspectief, als geïntegreerd geheel,
58 geen brede weerklank vindt. Wel echter op onderde-
59 len en daar ligt nu net de taak voor socialisten: het
60 verbinden van deze deelen op basis van een samen-
61 hangende visie. Een ander punt is dat er zeer veel
62 verschillende ideeën bestaan over de inhoud van een
63 basisinkomen, variërend van enkele honderden guldens
64 tot f. 1.500 per maand. De konsekventies van deze
65 verschillen zijn zo groot dat het om die reden alleen
66 al bijna onmogelijk is om voor of tegen een basisin-
67 komen te kiezen.

68 In de discussies rond het basisinkomen speelt het
69 recht voor iedereen op een leefwaardig eigen in-
70 komen een belangrijke rol. Dit zou ook te realiseren

1 moeten zijn door individualisering van het huidige
2 stelsel van sociale zekerheid.

3 4 5 4. De strijd om de verzorgingsstaat

6
7 Het kernpunt van de nieuw-rechtse ideologie die de
8 afgelopen jaren in West-Europa en Noord-Amerika
9 getriomfeerd heeft, is dat de verzorgingsstaat de
10 burgers berooft van hun zelfstandigheid, tot een on-
11 doorzichtige bureaucratie heeft geleid en zoveel geld
12 kost dat de economie erdoor ontwricht wordt. In veel
13 gevallen gaat de kritiek van rechts op de verzorgings-
14 staat gepaard met een kritiek op het onpersoonlijker
15 worden van de maatschappij. Vandaar het CDA-kon-
16 cept van de 'verzorgingsmaatschappij' als alternatief
17 voor de verzorgingsstaat. Eigenlijk zou die verzor-
18 gingsstaat maar het beste ontmanteld kunnen worden.
19 Sommige rechtse regeringen (bijvoorbeeld die van
20 Thatcher in Engeland) zijn ook bereid daar zeer ver in
21 te gaan.

22 Of de verzorgingsstaat in Nederland verder afgebro-
23 ken zal worden hangt sterk af van de mate van het
24 verzet daartegen en, in het verlengde daarvan, de po-
25 litieke verhoudingen. Van CDA/VVD, noch van het
26 bedrijfsleven is op dit punt enig soelaas te verwach-
27 ten. CDA en VVD hebben te veel hun politiek lot
28 hiermee verbonden en het grote bedrijfsleven is der-
29 mate internationaal geïntereerd dat koopkrachtver-
30 lies in het kleine Nederland niet opweegt tegen het
31 gevaar van internationale ombuiging van de door hen
32 zo toegejuichte trend van bedrijfsvriendelijke rege-
33 ringen. De (linkse) politiek zal perspectieven moeten
34 bieden voor stopzetting van de afbraak en een andere
35 invulling. Onontbeerlijk daarbij is dat de aanhang van
36 rechtse partijen moet teruglopen, iets waarvan de
37 eerste tekenen in Noordwest-Europa zichtbaar zijn.
38 Ook in Nederland, waar de bezuinigingen een groter
39 deel van de bevolking treffen dan een aantal jaren te-
40 rug: iedereen moet wel eens naar de dokter, heel veel
41 mensen hebben schoolgaande of studerende kinderen.
42 Ook mensen die misschien hadden gehoopt beter te
43 worden van het beleid van rechts beginnen de gevol-
44 gen ervan aan den lijve te voelen.

45
46 Maar ondertussen zijn veel verworvenheden verloren
47 gegaan die in de jaren zeventig vanzelfsprekend le-
48 ken. In elk geval is het links de afgelopen jaren niet
49 gelukt de bevolking te mobiliseren voor behoud van
50 de sociale verworvenheden. Links vond vooral geen
51 goed antwoord op de bewuste 'verdeel en heerspoli-
52 tiek' van CDA/VVD, waarin werkenden en niet-wer-
53 kenden tegen elkaar werden uitgespeeld met als re-
54 sultaat dat meer werknemers voor rechts kiezen. De
55 conclusie die hieruit getrokken moet worden mag niet
56 zijn dat links naar rechts opschuift, zoals in het
57 PvdA-rapport 'Schuivende Panelen' toch in een aantal
58 opzichten wordt geprobeerd.

59 Maar waar blijft het linkse tegenoffensief?

60 Om te beginnen: bepaalde elementen van de kritiek
61 van rechts moeten zeker serieus worden genomen. De
62 kosten en de bureaucratie rijzen inderdaad in een
63 aantal gevallen de pan uit en dat moet ook links zich
64 aantrekken. Daaruit volgt nog niet, dat daaruit de-
65 zelfde konklusies moeten worden getrokken als rechts
66 doet. Maar links mag zich best wel eens afvragen, of
67 professionalisering van zorg altijd tot verbetering van
68 de zorg leidt. Dat is nog niet hetzelfde als kapitule-
69 ren voor het concept van de 'verzorgingsmaatschap-
70 pij'. Integendeel, hierop zijn twee fundamentele kri-

3. De veranderende plaats van de arbeid

Arbeid en technologie

De ontwikkeling van de mikro-elektronica is in een nieuwe fase aangeland. Na de massale verspreiding van kleine computers volgt hun onderlinge verbinding via de tele-kommunikatie (telematica). Binnen enkele decennia zal de maatschappij op alle niveau's - (inter)nationaal, organisatie, huishouden - doortrokken zijn met kommunikatie-netwerken. Deze ontwikkelingen hebben niet alleen grote gevolgen voor de inrichting van de samenleving (bijvoorbeeld op het gebied van de dienstverlening, gezondheidszorg, vervoer, handel en produkten), maar gaan ook steeds meer de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt bepalen. De produkten en produktie-systemen zijn aan een sterke verandering onderhevig en dat geldt evenzeer voor de daarmee verbonden arbeidsverhoudingen, belonings- en kwalificatie-systemen. Een in het oog springend verschil met eerdere schoksgewijze aanpassingen van de arbeidsmarkt aan de ontwikkelingen van de techniek is de grote snelheid ervan. Kan het bedrijfsleven deze 'revolutie' al nauwelijks bijhouden, nog moeilijker is dat voor de vakbeweging, de overheid, de wetgever en de konsument. Zij zullen een inhaalmanoeuvre moeten uitvoeren, om weer greep te krijgen op de nieuwe verhoudingen.

Het staat vast dat de technologische ontwikkelingen een groot aantal verbeteringen met zich mee hebben gebracht en nog kunnen en zullen meebrengen. Te denken valt aan voorzieningen voor gehandicapten, betalingsverkeer, medische apparatuur of tele-kommunikatie-systemen. Desondanks heerst er binnen links nog steeds grote scepsis over deze 'voortgang'. Sommigen wijzen zelfs iedere automatisering af. Naast de terechte kritiek op de mogelijk toekomstige, ongewenste 'big-brother-maatschappij' - waarbij bescherming van privacy zwaar op de proef wordt gesteld - en de grotere dreiging en afhankelijkheid die van geavanceerde wapensystemen en computer-netwerken uitgaat, wordt het wantrouwen ook gevoed door de negatieve effecten op de arbeidsmarkt. Verlies van werkgelegenheid in de industrie is voor een belangrijk deel veroorzaakt door invoering van arbeidsbesparende produktie-methoden. Ook in de bouw, de dienstverlening en de landbouw hebben automatisering en computerisering zowel de hoeveelheid beschikbare banen als de inhoud ervan drastisch gewijzigd. Verschraving van functies in het ene geval, integratie en verrijking in het andere. De besluitvormingslijnen worden onoverzichtelijker doordat men meer individueel werkt en de beslissers en opdrachtgevers anoniem geworden zijn.

Een verschijnsel dat sterk in opkomst is als gevolg van de zich wijzigende produktie-systemen, is de flexibilisering op de arbeidsmarkt. Ondernemers, maar ook overheden en non-profitorganisaties (zoals de gezinszorg), blijken een toenemende behoefte te hebben aan flexibel inzetbare, zo goedkoop mogelijke arbeidskrachten. De voordelen voor de werkgever zijn duidelijk. Ze kunnen naar believen worden opgeroepen; ze kosten weinig of geen sociale lasten en overhead; ze zijn niet lastig in medezeggenschapsorganen en ze eisen geen vrije dagen, vakantie en overwerkvergoeding. Alles bij elkaar zijn er nu al zo'n anderhalf miljoen van zulke baantjes, waarvan 80 % door vrouwen wordt bezet. Veel bedrijven ontwikkelen een beperkte trouwe en vaste kern van hoog gekwalifi-

ceerde en duurbetaalde werknemers. Zij worden in staat gesteld om de gekompliceerde en geavanceerde bedrijfssystemen te programmeren en te beheersen. Daaromheen groeperen zich losse werknemers en toeleverings- en facilitaire bedrijfjes. Daar is sprake van werknemers/sters die snel verkassen, weinig ontplooiings- en promotiekansen hebben en een zeer slechte rechtspositie. Daarnaast bevindt zich nog een groep die geheel buiten het arbeidspoces staat en daar met continuering van dit CDA/VVD-beleid ook moeilijk een redelijke baan meer zal vinden: de langdurig werklozen, de arbeidsongeschikten, leden van etnische minderheidsgroepen, bijstandsmoeders en anderen die op een uitkering zijn aangewezen.

Het heeft weinig zin als links aan de kant schande gaat staan roepen over deze ontwikkelingen en tendenzen. Er bestaan voldoende aanknopingspunten voor een socialistische strategie, gericht op een sterkere positie van werknemers/sters en werkzoekenden op de arbeidsmarkt. Samen met de vakbeweging moet de verbetering van de rechtspositie van 'flexibele werknemers' tot strijdpunt worden gemaakt, ook in de politiek. Het groter wordende belang van de kwaliteit en kwalificatie van de arbeid(skracht) maakt duidelijk dat sommige groepen werknemers/sters zeker invloed kunnen blijven uitoefenen op de strategie en het (sociale) beleid van de ondernemingen. De inzet van nieuwe technologieën voor nuttige, milieu- en energie-vriendelijke produkten en diensten moet fors gestimuleerd worden. Dat het kapitalistische vrije markt-systeem zich beperkt tot het ontwikkelen van vooral die produkten en diensten waarvoor een koopkrachtige markt bestaat en waarmee op korte termijn redelijke rendementen zijn te halen, mag voor links geen reden zijn zich louter verdedigend op te stellen tegen de mogelijkheden van technologische vernieuwing. Ook de toegenomen mobiliteit op de arbeidsmarkt en de grotere participatie van vrouwen zijn onder nader af te dwingen (arbeids)voorwaarden tendenzen die links niet meer terug hoeft te draaien.

Arbeid en inkomen

Uitgangspunt bij de discussie over arbeid en inkomen is het standpunt dat de PSP in het verkiezingsprogramma 1986-1990 heeft ingenomen, d.w.z. tegen de invoering van een basisinkomen.

De vraag of al dan niet gekozen wordt voor een basisinkomen hangt nauw samen met de inschatting of in de overzienbare toekomst 'betaald werk voor iedereen' een haalbare zaak is. De PSP is van mening dat dit het geval is op voorwaarde dat bestaand betaald werk en de daarbij behorende inkomens worden herverdeeld. Dat kan door drastische arbeidstijdverkorting, maar ook door de invoering van nieuwe vormen van herverdeling van werk. Hierbij gaat het om een skala van maatregelen: verzorgingsverlof van lange duur, werkroulatiesystemen met permanente scholingsmogelijkheden, recht op uitgebreid betaald verlof na een aantal jaren werken enz. Om dit te kunnen realiseren is aan de inkomenskant wel nivellering nodig om de lagere inkomens op peil te houden. Veel meer dan in het nabije verleden zullen voorstellen en maatregelen rond arbeidstijdverkorting echter moeten worden beoordeeld op de vraag of ze leiden tot herbezetting. Het gaat niet aan om het socialistisch gehalte van voorstellen tot arbeidstijdverkorting uitsluitend af te meten aan de eis van de 25-urige werk-

1 week.
2 We kunnen onze ogen niet sluiten voor het feit dat
3 een van de redenen waarom arbeidsduurverkorting
4 moeilijk ligt, gelegen is in het feit dat dit vooral door
5 het laagst betaalde deel van de loonafhankelijken als
6 een bedreiging wordt ervaren en daardoor verdeeld-
7 heid heeft opgeroepen binnen de vakbeweging.

8 Om het thema arbeidsduurverkorting weer op de
9 agenda te krijgen moeten minimaal de negatieve er-
10 varingen die ermee zijn opgedaan worden geanaly-
11 seerd en moet worden aangegeven hoe die in de toe-
12 komst te vermijden zijn. Verder is het noodzakelijk
13 dat een geloofwaardig model ontwikkeld wordt voor
14 de financiering ervan. Met name de gevolgen van ar-
15 beidsduurverkorting voor mensen met lage inkomens
16 (vaak in deeltijd werkend), de uitvoerbaarheid ervan
17 voor kleine bedrijven en de uitwerking op arbeidsin-
18 tensieve bedrijven en instellingen verdienen meer
19 aandacht.

20
21 Naast arbeidsduurverkorting zal het noodzakelijk zijn
22 om nieuw betaald werk te creëren in sectoren waar
23 een maatschappelijke behoefte bestaat (onderwijs,
24 betere infrastructuur, milieu- en energiesparende
25 voorzieningen). Probleem is wel dat de komende jaren
26 veel werk zal worden weggeautomatiseerd. Hoeveel
27 is overigens moeilijk te voorspellen. Daartegenover
28 staat een ander gegeven dat sterk aan betekenis zal
29 winnen: de vergrijzing van Nederland. Op basis van
30 demografische factoren is te voorzien dat op een ter-
31 mijn van twintig jaar het aantal mensen dat kan wer-
32 ken (de leeftijdskategorie 18-65 jaar) sterk zal afne-
33 men. Wij gaan ervan uit dat de komende twee decen-
34 nia het aantal mensen dat werk zoekt per saldo niet
35 zal stijgen.

36
37 Afwijzing van het basiskomen gebeurt zowel op prak-
38 tische als meer op principiële gronden. Een praktisch
39 argument is dat er geen brede maatschappelijke steun
40 voor een basisinkomen te verkrijgen is. Maar dit
41 praktische argument zou voor de PSP onvoldoende
42 zijn, want het geldt ook voor de PSP-eis dat Neder-
43 land uit de NAVO moet. Het praktische argument
44 wordt voorbijgestreefd door het principiële: een ba-
45 sisinkomen maakt alle mensen direct afhankelijk van
46 de staat. Het doorbreekt bovendien de koppeling tus-
47 sen arbeid en inkomen, een koppeling die de PSP
48 noodzakelijk acht, zij het op een andere manier dan
49 het huidige regeringsbeleid. Het ideaal 'productie op
50 basis van maatschappelijk noodzakelijke behoefte
51 veronderstelt een bijdrage aan die productie van allen
52 die dat kunnen. Als de planning van die productie de-
53 mokratisch is en de uitvoering is ecologisch verant-
54 woord, met een gelijk verdeelde arbeidstijd en een
55 genivelleerd inkomen is dat een principiële veel bete-
56 re oplossing dan het basisinkomen. Maar toegegeven
57 zij dat ook dit perspectief, als geïntegreerd geheel,
58 geen brede weerklank vindt. Wel echter op onderde-
59 len en daar ligt nu net de taak voor socialisten: het
60 verbinden van deze deelen op basis van een samen-
61 hangende visie. Een ander punt is dat er zeer veel
62 verschillende ideeën bestaan over de inhoud van een
63 basisinkomen, variërend van enkele honderden guldens
64 tot f. 1.500 per maand. De consequenties van deze
65 verschillen zijn zo groot dat het om die reden alleen
66 al bijna onmogelijk is om voor of tegen een basisinko-
67 men te kiezen.

68 In de discussies rond het basisinkomen speelt het
69 recht voor iedereen op een leefwaardig eigen inko-
70 men een belangrijke rol. Dit zou ook te realiseren

1 moeten zijn door individualisering van het huidige
2 stelsel van sociale zekerheid.

3 4 5 4. De strijd om de verzorgingsstaat 6

7 Het kernpunt van de nieuw-rechtse ideologie die de
8 afgelopen jaren in West-Europa en Noord-Amerika
9 getriomfeerd heeft, is dat de verzorgingsstaat de
10 burgers berooft van hun zelfstandigheid, tot een on-
11 doorzichtige bureaucratie heeft geleid en zoveel geld
12 kost dat de economie erdoor ontwricht wordt. In veel
13 gevallen gaat de kritiek van rechts op de verzorgings-
14 staat gepaard met een kritiek op het onpersoonlijker
15 worden van de maatschappij. Vandaar het CDA-kon-
16 cept van de 'verzorgingsmaatschappij' als alternatief
17 voor de verzorgingsstaat. Eigenlijk zou die verzor-
18 gingsstaat maar het beste ontmanteld kunnen worden.
19 Sommige rechtse regeringen (bijvoorbeeld die van
20 Thatcher in Engeland) zijn ook bereid daar zeer ver in
21 te gaan.

22 Of de verzorgingsstaat in Nederland verder afgebro-
23 ken zal worden hangt sterk af van de mate van het
24 verzet daartegen en, in het verlengde daarvan, de po-
25 litieke verhoudingen. Van CDA/VVD, noch van het
26 bedrijfsleven is op dit punt enig soelaas te verwach-
27 ten. CDA en VVD hebben te veel hun politiek lot
28 hiermee verbonden en het grote bedrijfsleven is der-
29 mate internationaal geïntereerd dat koopkrachtver-
30 lies in het kleine Nederland niet opweegt tegen het
31 gevaar van internationale ombuiging van de door hen
32 zo toegejuichte trend van bedrijfsvriendelijke rege-
33 ringen. De (linkse) politiek zal perspectieven moeten
34 bieden voor stopzetting van de afbraak en een andere
35 invulling. Onontbeerlijk daarbij is dat de aanhang van
36 rechtse partijen moet teruglopen, iets waarvan de
37 eerste tekenen in Noordwest-Europa zichtbaar zijn.
38 Ook in Nederland, waar de bezuinigingen een groter
39 deel van de bevolking treffen dan een aantal jaren te-
40 rug: iedereen moet wel eens naar de dokter, heel veel
41 mensen hebben schoolgaande of studerende kinderen.
42 Ook mensen die misschien hadden gehoopt beter te
43 worden van het beleid van rechts beginnen de gevol-
44 gen ervan aan den lijve te voelen.

45
46 Maar ondertussen zijn veel verworvenheden verloren
47 gegaan die in de jaren zeventig vanzelfsprekend le-
48 ken. In elk geval is het links de afgelopen jaren niet
49 gelukt de bevolking te mobiliseren voor behoud van
50 de sociale verworvenheden. Links vond vooral geen
51 goed antwoord op de bewuste 'verdeel en heerspoli-
52 tiek' van CDA/VVD, waarin werkenden en niet-wer-
53 kenden tegen elkaar werden uitgespeeld met als re-
54 sultaat dat meer werknemers voor rechts kiezen. De
55 conclusie die hieruit getrokken moet worden mag niet
56 zijn dat links naar rechts opschuift, zoals in het
57 PvdA-rapport 'Schuivende Panelen' toch in een aantal
58 opzichten wordt geprobeerd.

59 Maar waar blijft het linkse tegenoffensief?

60 Om te beginnen: bepaalde elementen van de kritiek
61 van rechts moeten zeker serieus worden genomen. De
62 kosten en de bureaucratie rijzen inderdaad in een
63 aantal gevallen de pan uit en dat moet ook links zich
64 aantrekken. Daaruit volgt nog niet, dat daaruit de-
65 zelfde conclusies moeten worden getrokken als rechts
66 doet. Maar links mag zich best wel eens afvragen, of
67 professionalisering van zorg altijd tot verbetering van
68 de zorg leidt. Dat is nog niet hetzelfde als kapitule-
69 ren voor het concept van de 'verzorgingsmaatschap-
70 pij'. Integendeel, hierop zijn twee fundamentele kri-

1 tieken te geven.
2 - Het is onmogelijk traditionele sociale verbanden
3 weer terug te wensen; de 'verzorgingsmaatschappij'
4 zal uitsluitend neerkomen op het afschaffen van soci-
5 ale voorzieningen, zonder dat dit adequaat kan wor-
6 den opgevangen door de mensen zelf.

7 - Zorg voor mensen die dat nodig hebben is een vorm
8 van arbeid, net zo goed als het repareren van ie-
9 mand's fiets. Misschien is het zelfs wel de meest fat-
10 soenlijke vorm van arbeid die er is; dus moet het ook
11 fatsoenlijk betaald worden. Daaraan zijn natuurlijk
12 grenzen: wij gaan er niet van uit dat ouders finan-
13 cieel beloond moeten worden voor het opvoeden van
14 hun eigen kinderen. Maar veel werk dat nu door vrij-
15 willigers wordt gedaan dient gewoon (weer) te worden
16 betaald.

17
18 Dit brengt ons op het punt van de kostenbeheersing.
19 Het kan niet worden ontkend dat die noodzakelijk is.
20 Wel ontkennen wij dat dit zou moeten gebeuren door
21 middel van het opwerpen van financiële barrières. De
22 hoge kosten van het sociale zekerheidsstelsel bijvoor-
23 beeld zijn het gevolg van de hoge werkloosheid die
24 voor een groot deel juist weer het resultaat is van het
25 rechtse beleid.

26 De hoge kosten van de gezondheidszorg vormen in-
27 derdaad een probleem. Maar eigen bijdragen vragen
28 betekent alleen maar symptoombestrijding, nog afge-
29 zien van de onrechtvaardigheid ervan. De oorzaken
30 liggen elders: in het feit dat de farmaceutische indu-
31 strie steeds weer nieuwe middelen op de markt
32 brengt zonder dat duidelijk is dat die een verbetering
33 vormen ten opzichte van bestaande (en vaak goedko-
34 perel) middelen; het feit dat de producenten van me-
35 dische technologieën vaak allerlei peperdure gadgets
36 te koop aanbieden waarvan het nut eveneens twijfel-
37 achtig is; het feit dat met name medische spe-
38 cialisten per verrichting betaald worden, hetgeen de nei-
39 ging stimuleert patiënten vaak terug te laten komen;
40 het feit dat zowel artsen als patiënten gefixeerd zijn
41 op lichamelijke klachten, zonder dat boven tafel
42 komt welke psycho-sociale achtergronden er zijn.
43 Kostenbeheersing in de gezondheidszorg moet worden
44 gezocht in structurele hervormingen in de organisatie
45 van de zorg en het teruggedrijven van de behoefte aan
46 medische consultaties en niet in materiële drempels
47 voor de konsument.

48
49 Moeten eigen bijdragen altijd worden afgewezen, of
50 zijn er gevallen waarin dat wel redelijk is? Onderwijs
51 en gezondheidszorg beschouwen wij als voorzieningen
52 waar iedereen recht op heeft ongeacht het inkomen.
53 Iedereen kan ziek worden en iedereen heeft een op-
54 leiding nodig om maatschappelijk verder te komen.
55 Daarom blijven wij voorstander van een volksverze-
56 kering met inkomensafhankelijke premie.

57 Datzelfde geldt voor het openbaar vervoer. Het is
58 immers een maatschappelijk belang dat het partiku-
59 liere autogebruik wordt teruggedrongen. Het open-
60 baar vervoer moet de concurrentie ruimschoots aan
61 kunnen gaan, ook als dat de gemeenschap geld kost;
62 de gevolgen van de milieuvervuiling als gevolg van
63 autogebruik kosten immers minstens zoveel.

64 Anders ligt het bij theaters en dergelijke. Een (lage)
65 toegangsprijs daarvoor is redelijk. Maar ... ook dat
66 zal 'konkurrerend' moeten kunnen zijn met andere,
67 meer verspillende vormen van consumptie.
68
69
70

1 5. Planning versus markt

2
3 Dit hoofdstuk heeft een iets ander karakter dan de
4 andere. Meer dan de andere hoofdstukken gaat het in
5 op de wenselijke toekomst en meer in het bijzonder
6 die van de socialistische economie. Dat wil niet zeg-
7 gen dat er geen verbinding met het heden gelegd
8 moet worden, integendeel.

9 Er is vroeger veel nagedacht over hoe een socialis-
10 tische samenleving er uit zou moeten zien. En niet
11 alleen dat, utopische socialistische probeerden die sa-
12 menleving ook op kleine schaal te realiseren. Rond
13 1900 kozen parlementaire en 'wetenschappelijke' so-
14 cialisten voor een andere strategie: eerst moest de
15 macht van het kapitaal gebroken worden, daarna zou
16 men wel verder zien. Dit was een begrijpelijke hou-
17 ding gezien het vaak uiterst wazige, studeerkamer-
18 achtige en quasi-religieuze karakter van veel 'social-
19 istische toekomstverkenningen', die meestal volledig
20 los stonden van de maatschappijen waaruit een derge-
21 lijke ideale samenleving uiteindelijk zou moeten
22 voortkomen.

23 Inmiddels is er de nodige ervaring opgedaan met plan-
24 ekonomieën. Nu gebeurde dat onder omstandigheden
25 die sterk afweken van wat West-Europese socialistische
26 zich daarbij altijd hadden voorgesteld, namelijk in
27 landen met achtergebleven economieën, die vóór de
28 revolutie meestal nog autoritaire, half-feodale ver-
29 houdingen hadden gekend. Landen waarin ook ná de
30 revolutie niet zozeer de werkende bevolking de lei-
31 ding overnam, maar de 'verlichte diktatuur' van een
32 partij ... en binnen die partij werd al snel de dikta-
33 tuur van de partijleiding over de gewone leden inge-
34 steld. Men mag het vele feiten van het 'reëel bestan-
35 de socialisme' in Oost-Europa dus niet zonder meer
36 projekteren op een eventueel socialistisch West-Euro-
37 pa. Dat neemt niet weg dat de realiteit van het leven
38 in die landen de bevolking in het Westen nu niet be-
39 paald heeft geïnspireerd om het ook maar eens met
40 het socialisme te proberen.

41
42 De gang van zaken in de Westerse economieën maakt
43 duidelijk dat een economisch systeem dat in hoofd-
44 zaak gebaseerd is op ongelijkheid, concurrentie en
45 winstmaximalisatie, weliswaar over een groot (tech-
46 nisch) vernieuwend potentieel beschikt, maar niet in
47 staat is om blijvend bestaanszekerheid en werkge-
48 legenheid te garanderen voor iedereen. Ook is hoe
49 langer hoe meer duidelijk dat zo'n systeem er altijd
50 toe neigt om ecologische kosten van zich af te schui-
51 ven met als gevolg roofoverval en toenemende vernieti-
52 ging van het milieu.

53 Er is dus alle reden om ons af te vragen hoe een al-
54 ternatief er concreet uit zou moeten zien. Wanneer
55 mensen zich daar geen voorstelling van kunnen maken
56 die hun enig vertrouwen inboezemt, zullen ze er nooit
57 voor kiezen.

58 Er zijn motieven van sociale, van democratische en
59 van ecologische aard om van het kapitalisme af te
60 komen. Het is wenselijk om ons economisch stelsel
61 om te bouwen tot een systeem waarin iedereen in
62 staat wordt gesteld om zinvolle arbeid te verrichten -
63 niet alleen om de financiële beloning, maar ook om de
64 voldoening. Het is wenselijk dat afstompende en on-
65 gezonde vormen van arbeid worden afgeschaft.
66 Armoede dient te verdwijnen; het is een schandaal
67 dat dat in een rijke maatschappij als de onze über-
68 haupt nog kan voorkomen.

69 Momenteel is het kapitalisme op wereldschaal een
70 systeem geworden dat door niemand meer te besturen

1 is, zelfs niet door de kleine elite aan de toppen van
2 het internationale bedrijfsleven. Het systeem ontwik-
3 kelt zich volgens een eigen dynamiek, ten koste van
4 de minder bedeelden in de rijke landen, maar nog
5 meer ten koste van de Derde Wereld en het milieu.
6 Toch geloven veel mensen niet in een alternatief.
7 Hoe komt dat en is dat te verhelpen?

10 Niet alleen in de landen van het 'rebel bestaande so-
11 cialisme' is de staat tot gigantische proporties uitge-
12 gield. Ook de Westers-kapitalistische staten zijn uitge-
13 groeid tot grote bureaucratieën, die door veel burgers
14 worden ervaren als bevoogdende Big Brothers. Het
15 feit dat er in het Westen bepaalde elementaire demo-
16 kratische rechten gerealiseerd zijn - hoe belangrijk
17 dat ook is - houdt nog niet in dat mensen werkelijk
18 geloven de staat via hun stem werkelijk te beheersen.
19 En bij 'socialisme' stellen veel mensen (veel socialis-
20 ten inkluis) zich nu eenmaal voor dat 'alles van de
21 staat is'. En onder 'staat' verstaat men dan niet iets
22 van zichzelf, een democratische gemeenschap van
23 onderop, maar de anonieme macht van de 'hoge he-
24 ren'.

25 Een van de middelen om het socialisme te bereiken is
26 inderdaad socialisatie, oftewel in gemeenschapsbezit
27 brengen van bedrijven. Het is met name dit aspekt
28 van socialisme waarvan veel mensen een afschrik-
29 wekkende voorstelling hebben. daarop zijn in principe
30 twee antwoorden mogelijk.

31 - Socialisatie houdt helemaal niet in dat de betrokken
32 bedrijven door ambtenaren geleid moeten worden. Er
33 moet juist zelfbeheer van de werkers worden toege-
34 past en er moet alleen maatschappelijke controle zijn
35 of dat beheer wel juist wordt uitgeoefend.

36 - Socialisatie is vooral van belang voor grootschalige
37 bedrijven en financiële instellingen, of voor bedrijven
38 die een 'strategische' rol in de economie spelen. Ech-
39 ter niet in het midden- en kleinbedrijf.

40 Het eerste punt is binnen de PSP gemeengoed gewor-
41 den. Het tweede pleegt nog altijd discussies op te
42 roepen. Kan met het socialiseren van alleen de be-
43 langrijkste bedrijven het winststreven wel uitgescha-
44 keld worden? Wordt niet het kapitalisme en de daar-
45 bij behorende uitbuiting van loonarbeid dan weer door
46 de achterdeur binnengehaald?

47 Het is goed om te bedenken dat ook het eerste punt
48 een breuk inhoudt met ideeën die vroeger algemeen
49 werden aangehangen door linkse socialisten. Zo'n 'be-
50 perkte' opvatting van socialisatie betekent immers
51 dat bijvoorbeeld de keuze van leveranciers wordt
52 vrijgelaten; dat prijzen niet vastliggen, maar tussen
53 vastgestelde minima en maxima vrij kunnen bewegen;
54 dat beslissingen zo veel mogelijk gedecentraliseerd
55 moeten worden genomen, zowel 'sektoraal' (per be-
56 drijfstaking) als 'territoriaal' (per gemeente of provin-
57 cie).

58 Kortom, het houdt in dat er ook in een socialistische
59 economie een marktmechanisme blijft funktionieren.
60 In deze opvatting kan economische planning op zich
61 zeker niet gemist worden, maar het kan de markt
62 niet volledig vervangen. Die opvatting wordt ver-
63 sterkt door het gegeven dat een echt democratische
64 'totaalplanning' niet mogelijk is. In een moderne in-
65 dustriële samenleving worden miljoenen produkten
66 vervaardigd. Het is niet mogelijk om dat allemaal
67 exakt in een economisch plan vast te leggen. Een sy-
68 steem van totaalplanning stimuleert ook absoluut niet
69 tot technische vernieuwingen en leidt daarmee tot
70 ekstra verspilling van energie en grondstoffen. Het is

1 niet voor niets dat de huidige Sovjet-leiding van dit
2 systeem af wil.

3 Socialisten hebben vaak de neiging om 'markt' en
4 'winst' automatisch te associëren met 'kapitalisme'.
5 Dit is niet juist. 'Markt' betekent dat producenten en
6 konsumenten - of producenten onderling - zelf beslis-
7 sen wat zij willen kopen en bij wie. 'Winst' betekent
8 dat de geldswaarde van wat er uit het produktiepro-
9 ces komt, groter is dan de waarde van wat er is inge-
10 stopt. Hoe je een en ander beoordelen moet, hangt
11 maar net af over welke produktie je het precies hebt.
12 'Kapitalistische winst' houdt in, dat een (kleine)
13 groep bezitters van produktiemiddelen kan beschik-
14 ken over de arbeid van een andere (grote) groep niet-
15 bezitters en de vrije beschikking heeft over de winst
16 die daarmee gemaakt wordt. Dat ligt heel anders als
17 er over die winst democratisch beschikt wordt. In het
18 algemeen kunnen ook gemeenschapsbedrijven er maar
19 beter voor zorgen dat er winst is waarover de ge-
20 meenschap kan beschikken, want anders wordt er
21 slecht gewerkt. Daar zijn natuurlijk uitzonderingen
22 op: als het om gezondheidszorg gaat is het voor soci-
23 alisten natuurlijk onaanvaardbaar dat zoiets winst
24 zou moeten opleveren. Maar als bijvoorbeeld een zien-
25 kenhuis verlies mag leiden, dan zal dit toch gefinan-
26 cierd moeten worden uit de rest van de economie.

27 Wat het marktmechanisme betreft: er zijn ekonomi-
28 sche beslissingen die niet door de markt bepaald mo-
29 gen worden. Wanneer democratisch besloten wordt
30 dat het gebruik van personenauto's moet worden te-
31 ruggedrongen om het milieu te sparen, is het niet de
32 bedoeling dat de arbeiders in de autoindustrie daar op
33 eigen houtje tegen ingaan, omdat er met personenau-
34 to's meer winst te maken zou zijn dan met autobu-
35 sen. Voor het bankwezen moet democratisch worden
36 vastgesteld volgens welke richtlijnen er wel of geen
37 kredieten worden verstrekt en er zal controle moge-
38 lijk moeten zijn of de banken zich daar wel aan hou-
39 den.

40 De PSP bepleit geen 'vrije markt-socialisme', waarin
41 bedrijven onder arbeiderszelfbestuur volledig vrij
42 blijven concurreren en waarin democratische bestu-
43 ring van de economie afwezig of marginaal is. Grote
44 kapitaalsinvesteringen zullen zeker getoetst moeten
45 worden aan democratisch vastgestelde doelen. Dat is
46 zowel mogelijk als wenselijk, zonder automatisch in
47 bureaucratie te vervallen. Maar dat betekent wel een
48 vorm van economische planning die alleen de hoofd-
49 lijnen vastlegt, zonder alles in detail te willen regule-
50 ren.

51 Wat betekent dat nu voor het midden- en kleinbe-
52 drijf? In een socialistische economie zal de maat-
53 schappelijke bemoeienis met het midden- en kleinbe-
54 drijf niet meer inhouden dan een controle of de mi-
55 lieuwetgeving niet wordt overtreden, of er geen uit-
56 buitiging plaatsvindt van arbeiders aan wie volledige
57 deelname aan de besluitvorming van het bedrijf wordt
58 onthouden en eventueel of de vereiste vergunningen
59 wel aanwezig zijn Kortom: of men zich wel aan de
60 wet houdt. Dat is bij middelgrote bedrijven heel goed
61 te verenigen met een kooperatieve bedrijfsvorm. Bij
62 kleine bedrijfjes (tot een bepaald maximum aan per-
63 soneelsleden) hoeft ook een privé-bedrijfsvorm niet
64 problematisch te zijn als de openbaarheid van be-
65 drijfsgegevens en de democratische zeggenschap van
66 het personeel maar goed geregeld zijn. Sterker nog:
67 socialisatie zou in dergelijke gevallen (van kleine
68 werkplaatsen, winkels, eethuisjes, computer-kollek-
69 tieven, e.d.) neerkomen ofwel op nodeloze betutteling
70

1 van bovenaf.
 2 Een voorbeeld maakt dat duidelijk: òf een software-
 3 specialiste mag haar eigen personal computer kopen,
 4 daar zelf programma's op maken en die kennis te gel-
 5 de maken, kortom een eigen software-bedrijfje heb-
 6 ben. Of de regel wordt ingevoerd dat zij per sé geen
 7 eigen computer mag aanschaffen en haar program-
 8 ma's moet afleveren bij een of ander Bureau voor de
 9 Automatisering. Een 'socialisme' waarin het laatste
 10 het geval is, heeft ten eerste niets met socialistische
 11 waarden te maken en maakt ten tweede geen enkele
 12 kans om ooit een meerderheid van de bevolking te
 13 overtuigen van de wenselijkheid ervan.
 14
 15 Tot slot nog wat opmerkingen van algemene 'filoso-
 16 fische' aard. Socialistten hebben in het verleden vaak
 17 ulterst idealistische, soms zelfs bijna religieuze voor-
 18 stellingen gehad van de toekomstige socialistische
 19 samenleving. Het zou gaan om een maatschappij
 20 waarin aanvankelijk nog wel spanningen, en kon-flik-
 21 ten zouden voorkomen, maar uiteindelijk zouden die
 22 zich oplossen in een algemene sociale harmonie waar-
 23 in iedereen bijdraagt naar vermogen en ontvangt naar
 24 behoefte en waarin geen tegenstellingen meer be-
 25 staan. Er zou als gevolg van de ontwikkeling van de
 26 produktiekrachten zo'n enorme overvloed aan alles
 27 bestaan dat de tegenstelling tussen eigenbelang en
 28 algemeen belang eindelijk overstegen zou worden. En
 29 het geld zou overbodig worden.
 30 Het zal duidelijk zijn dat wij de realiteitswaarde van
 31 dergelijke voorstellingen niet hoog inschatten. Met
 32 name de ekologische crisis maakt het volgens ons
 33 noodzakelijk met dergelijke opvattingen te breken.
 34 Menselijke behoeften zijn in principe onbegrensd.
 35 Vaak worden behoeften zelfs in het leven geroepen
 36 door de technische mogelijkheden om ze te bevredi-
 37 gen. We hebben het dan niet over evidente onzinnig-
 38 heden als elektrische tandenborstels. Maar de behoef-
 39 te om je snel en flexibel te kunnen verplaatsen, ofte-
 40 wel: om een eigen auto te bezitten, wordt niet alleen
 41 gekreëerd door de reclame, maar ook door het feit
 42 dat auto's gemaakt kunnen worden. Aan de andere
 43 kant blijkt steeds meer dat de natuurlijke hulpbron-
 44 nen wel degelijk begrensd zijn, zodat het op den duur
 45 (en dat moment begint nu zo langzamerhand echt aan
 46 te breken!) niet alle mogelijke behoeften meer verv-
 47 vuld kunnen worden. Dat betekent dat er 'eko-
 48 nomische schaarste' zal blijven bestaan. En dat bete-
 49 kent weer dat het probleem hoe die schaarste te ver-
 50 delen ook blijft bestaan. Dat kan beslist op een recht-
 51 vaardiger manier dan in het kapitalisme. Maar een
 52 ideale manier bestaat niet.
 53 Er is geen ideale vorm van economische planning, net
 54 zo min als de ideale markt bestaat waar liberalen van
 55 dromen. Dat wil zeggen dat de tegenstelling tussen
 56 planning en markt ook in een socialistische economie
 57 zal blijven bestaan en vermoedelijk ook een onder-
 58 werp van politieke strijd zal blijven in een socia-
 59 listische democratie. Sommige mensen zullen dat mis-
 60 schien betreuren en het gevoel hebben dat hun idea-
 61 len hun ontnomen worden. Wij menen daarentegen dat
 62 de strijd tegen het kapitalisme beter gediend is met
 63 een realistische analyse van wat er wel en wat er niet
 64 mogelijk is in een socialistische samenleving. Volma-
 65 akte samenlevingen bestaan niet, omdat er nu een-
 66 maal geen volmaakte mensen bestaan.

1 6. De Europese dimensie

2
 3 De verschillende landen worden steeds afhankelijker
 4 van elkaar. Het begrip 'nationale onafhankelijkheid'
 5 begint steeds minder in te houden. Met name op
 6 economisch terrein is dit het geval. Maar ook op an-
 7 dere terreinen wordt de (West-)Europese integratie
 8 steeds belangrijker. Het probleem is natuurlijk wel
 9 welke aard die internationale integratie moet krijgen.
 10 Op het ogenblik krijgt die in Europa met name vorm
 11 in de EG (in het Westen) en de Comecon (in het Oos-
 12 ten). Beide spelen een belangrijke rol in de verster-
 13 king van de economische systemen van hun landen,
 14 het kapitalisme in West-Europa en het autoritaire
 15 staatskollektivisme in Oost-Europa.

16 De interne vrije markt die de EG in 1992 gerealiseerd
 17 wil zien draagt een uitdrukkelijk kapitalistisch karak-
 18 ter: het gaat om een versterking van de vrije konkur-
 19 rentie in West-Europa. Mogelijke tegenkrachten zijn
 20 (nog) voornamelijk nationaal georganiseerd. Dat geldt
 21 zowel voor 'nieuwe sociale bewegingen' als voor de
 22 vakbeweging. Dat maakt dat de Europese integratie
 23 voornamelijk in het belang van het grote bedrijfsle-
 24 ven zal uitpakken.

25 Er ontstaan ook op andere terreinen vormen van Eu-
 26 ropese samenwerking waar links onmogelijk over kan
 27 juichen: uitwisseling van gegevens door de repressie-
 28 apparaten, een gemeen- schappelijke buitenlandse po-
 29 litiek waarin juist de meest konservatieve standpun-
 30 ten de boventoon voeren (denk aan het beleid van de
 31 EG t.a.v. Zuid-Afrika). De West-Europese Unie (WEU)
 32 begint een steeds centralere rol te krijgen in de mili-
 33 taire samenwerking als een soort Europese pijler in
 34 de NAVO. De WEU valt formeel weliswaar niet onder
 35 het complex van instellingen dat samen de EG vormt,
 36 maar de belangrijkste lidstaten van de EG zijn ook
 37 WEU-lid of hebben het lidmaatschap daarvan aan-ge-
 38 vraagd. Er is ook sprake van een groeiende bemoeie-
 39 nis van de EG met de Europese defensieindustrie. Op
 40 handelsgebied vormt de EG een machtsblok tegenover
 41 de Derde Wereld.

42 Hoe men het funktionieren van nationale parlementen
 43 ook beoordeeld, ze hebben in elk geval wel reële be-
 44 voegdheden. Het Europees Parlement daarentegen is
 45 een praatkollege dat weinig te beslissen heeft. Het
 46 beleid van de EG komt op een ondoorzichtige en in
 47 elk geval ondemokratische wijze tot stand. Besluiten
 48 worden voorbereid door een technokratisch apparaat
 49 onder leiding van de Europese Commissie en knopen
 50 worden uiteindelijk doorgehakt door de Raad van Mi-
 51 nisters... op een manier die ook voor nationale parle-
 52 menten heel moeilijk achteraf is bij te sturen.

53 Om al deze redenen was de PSP in de jaren '70 voor
 54 uittreding van Nederland uit de EG. In 1983 is dat
 55 iets genuanceerd tot het standpunt dat Nederland zou
 56 moeten uittreden als de EG socialistische ontwikke-
 57 lingen in ons land in de weg zou staan. Maar nog
 58 steeds wordt uitgegaan van een Nederlands socialis-
 59 me dat mogelijk met de EG in konflikt zou kunnen
 60 komen.

61
 62 Maar wat zijn eigenlijk de mogelijkheden van een so-
 63 cialistische ontwikkeling op nationaal nivo? Door
 64 sociaal-demokraten wordt het de laatste tijd nogal
 65 eens voorgesteld alsof deze mogelijkheid tot nul
 66 gereduceerd zou zijn. Dat is overdreven en bovendien
 67 doen zij ook geen voorstellen om dan tot socialisme
 68 op Europees niveau te komen. Het zal echter moeilijk
 69 en vaak zelfs onmogelijk zijn om bepaalde grote
 70 multinationals op nationaal niveau aan te pakken.

1 Waarschijnlijk zal een land waar linkse socialisten het
2 voor het zeggen hebben gedwongen zijn met dergelij-
3 ke bedrijven tot een kompromis te komen dat in hoge
4 mate rekening houdt met de belangen van deze be-
5 drijven. Socialisatie ervan zal meestal geen haalbare
6 kaart zijn. Verder zal zo'n land rekening moeten hou-
7 den met de belangen van de omringende landen: in-
8 voerbependingen bijvoorbeeld zullen waarschijnlijk
9 afgestraft worden met economische sancties. Zeker
10 voor een open economie als de Nederlandse zou dat
11 funest zijn. Kortom: de marges voor socialisme op
12 nationaal niveau zijn smal. Maar dat houdt nog niet in
13 dat het onmogelijk is om stappen naar het socialisme
14 te zetten, zoals arbeiderskontrole, openbare controle
15 op investeringsbeslissingen, verplichte openbaarheid
16 van de boekhouding, nationalisatie van belangrijke
17 bedrijven, banken en verzekeraars e.d.

18 De Europese integratie aangrijpen om socialistische
19 maatregelen op nationaal niveau af te wijzen, vinden
20 wij onjuist. Dat neemt niet weg dat de mogelijkheden
21 voor socialistische politiek sterk worden bepaald door
22 de krachtsverhoudingen op internationaal niveau. Dit
23 probleem wordt niet opgelost door uit de EG te tre-
24 den: dat doet de economische afhankelijkheid van het
25 kapitalistische buitenland namelijk niet teniet. Ook
26 als Nederland geen EG-lid was, zou het toch in sterke
27 mate gedwongen zijn met de EG rekening te houden.
28 De EG heeft de macht om Nederland economisch te
29 breken en de omgekeerde mogelijkheid is niet aanwe-
30 zig.

31 Het valt bovendien niet vol te houden dat alle EG-
32 maatregelen zonder uitzondering slecht zouden zijn.
33 Moet links er bezwaar tegen maken als de EG Neder-
34 land dwingt tot een gelijke behandeling van mannen
35 en vrouwen? Moeten aanzetten tot een Europees mi-
36 lieubeleid worden afgewezen wanneer die in het ka-
37 der van de EG genomen zouden worden? Het is niet
38 ondenkbaar dat een socialistisch Nederland op een
39 gegeven moment noodgedwongen een nog niet socia-
40 listische EG moet verlaten, maar om je inspanningen
41 daarop te concentreren begint hoe langer hoe meer
42 een steriel en overmatig defensief standpunt te wor-
43 den.

44 Ook in politiek opzicht is Nederland geen eiland. Als
45 er een sterke socialistische beweging op zou komen
46 die grote delen van de bevolking weet te mobiliseren,
47 lijkt het ons niet waarschijnlijk dat die tot een land
48 beperkt zou blijven.

49 Socialisten hebben nooit gevonden dat de soevereine
50 nationale staat onder alle omstandigheden bewaard
51 moet blijven. Veel meer voor de hand ligt het te stre-
52 ven naar een federatie van landen die voor een socia-
53 listische ontwikkeling gekozen hebben.

54 Dat houdt in dat links zich veel aktiever moet opstel-
55 len op Europees niveau. Of de EG ooit instrument kan
56 zijn voor een socialistische politiek hangt af van het
57 succes om de EG te democratiseren, zodat het Euro-
58 pees Parlement aan de eisen voldoet die de PSP aan
59 alle volksvertegenwoordigende organen stelt. De EG
60 is wel het meest voor de hand liggende forum op in-
61 ternationaal niveau: daar worden allerlei maatregelen
62 genomen die door links bestreden dan wel bijgestuurd
63 moeten worden.

64 Momenteel krijgt de inbreng van Europees radikaal-
65 links gestalte in, maar in enkele gevallen ook buiten
66 (zoals de SF), de Groen-Alternatieve fractie in het
67 Europees Parlement. Dat is zeer nuttig, maar niet
68 voldoende. Volgens ons moet er ook buitenparlemen-
69 tair veel meer samengewerkt worden in Europa: alle-
70 lei campagnes die op nationaal niveau te weinig

1 kracht hebben, zouden mogelijk effectiever kunnen
2 zijn wanneer zij op Europees niveau gekoördineerd
3 werden. Arbeidstijdverkorting bijvoorbeeld is een eis
4 die niet alleen in Nederland speelt.

5 Er moet een aktieprogramma op konkrete punten ko-
6 men, gepaard aan afspraken over gezamenlijke akti-
7 viteiten om dit programma kracht bij te zetten. Hier-
8 bij moeten zowel links-socialistische als linkse groene
9 als vernieuwingsgezinde communistische partijen
10 worden betrokken, niet alleen uit EG-landen, maar
11 ook daarbuiten. Niet-partijpolitieke groepen en bewe-
12 gingen zouden hieraan moeten kunnen deelnemen.
13 Maar bovenal: het gaat erom dat links in Europa niet
14 langer opgedeeld moet kunnen worden door lands-
15 grenzen wanneer dat voor het kapitalisme al lang niet
16 meer geldt.

7. De ekologische grenzen

21 Aktiviteiten van de mens hebben altijd invloed gehad
22 op de omringende natuur waardoor die beter voldeed
23 aan de behoeften van de mens. De keerzijde is vanaf
24 het begin aanwezig geweest: verwoestiging, erosie,
25 overstromingen en epidemieën, veroorzaakt doordat
26 ekologische evenwichten ernstig verstoord raakten.
27 De omvang van de milieuproblemen is de laatste vijf-
28 tig jaar echter enorm toegenomen. Aanvankelijk wer-
29 den ze alleen bestreden door de problemen te ver-
30 plaatsen (bijvoorbeeld hogere schoorstenen). Sinds
31 een jaar of vijftien komt - met name in de rijke hoog-
32 geïndustrialiseerde landen - een breder milieubeleid
33 op gang. Tot nu toe volstrekt onvoldoende, want het
34 milieu is er slechter aan toe dan vijftien jaar terug.
35 Bestond aan het begin van de jaren zeventig de indruk
36 dat milieuproblemen vooral voorkomen in industriële
37 centra, nu weten we wel beter. In de Derde Wereld is
38 de situatie minstens even erg. En wellicht moeilijker
39 oplosbaar, door gebrek aan kapitaal en technologie,
40 maar nog meer door de ongelijke machtsverhoudingen
41 op het nationale en op het internationale niveau.

42 De milieuproblematiek mag niet onderschat worden.
43 Het gaat deels om levensbedreigende ontwikkelingen,
44 deels om ernstige bedreigingen voor de levensstan-
45 daard van mensen, zelfs waar die nu al erbarmelijk
46 laag is. Denk aan de wereldwijde afname van de bo-
47 demvruchtbaarheid, de vervuiling van de oceanen, het
48 afsterven van de bossen in Europa, de reeds onvermij-
49 delijke toename van huidkanker door de afbraak van
50 de ozonlaag. Strijd voor erkenning van de ekologische
51 grenzen en voor politieke en economische veranderingen
52 om daaraan tegemoet te komen moet daarom een
53 centrale plaats gaan innemen bij radikaal-links. De
54 doelstelling moet zijn te komen tot een duurzame
55 wereldeconomie, waarin de ekologische grenzen lei-
56 draad zijn voor het economisch handelen. Zo'n ekono-
57 mie kan overigens alleen voortbestaan als er ook
58 sprake is van sociale duurzaamheid: gelijke kansen
59 voor iedereen, opheffing van onderdrukking en ar-
60 moede, gelijkwaardige verhoudingen tussen de regio's
61 van de wereld.

62 De kapitalistische produktieverhoudingen zijn voor
63 links vanaf het begin een belangrijke verklaring ge-
64 weest voor de milieuproblematiek. Het behoud van
65 een goed leefmilieu is voor de individuele onderne-
66 ming geen doelstelling en de verantwoordelijkheid
67 daarvoor wordt afgeschoven op de overheid. Vervol-
68 gens wordt de overheid door datzelfde bedrijfsleven
69 70

1 onder druk gezet zo weinig mogelijk te doen wat de
2 kosten van de ondernemers verhoogt.
3 Daarnaast is ook al snel het besef gegroeid dat hierbij
4 een naïef vertrouwen in de technologie een grote rol
5 speelt. Het vertrouwen dat de wetenschap - vroeger
6 of later - voor elk probleem wel met een oplossing
7 komt en daarmee de mens de natuur z'n wil kan op-
8 leggen, heeft tot het nemen van steeds grotere risi-
9 ko's geleid. Toepassing van kernenergie zonder het
10 oplossen van het afvalvraagstuk is daar een voorbeeld
11 van. Dit aspect verklaart ook waarom in niet-kapita-
12 listische maatschappijen eveneens een ernstig milieu-
13 probleem bestaat.

14 Wetenschap en technologie zijn zowel deel van het
15 probleem als van de mogelijke oplossingen. Daarom is
16 openbaarheid van onderzoek, democratisch georgani-
17 seerde maatschappelijke besluitvorming over investe-
18 ringen en toepassingen essentieel.

19
20 Een derde faktor van belang, als argument lange tijd
21 niet populair bij links, is het hoge gemiddelde kon-
22 sumptieniveau in het rijke westen. De verviervoudig-
23 ging van de wereld ekonomie sinds de jaren vijftig is
24 vooral ten goede gekomen aan het Westen, waar mo-
25 menteel 1/4 van de wereldbevolking 3/4 van de op de
26 wereld gebruikte grondstoffen en hulpbronnen ge-
27 bruikt. Dat leidt in Nederland onder andere tot een
28 wekelijkse afvalberg van 100 kg per inwoner!

29 Links en het grootste deel van de milieubeweging
30 hebben steeds de opstelling gekozen dat de individue-
31 le konsument niet verantwoordelijk gesteld kan wor-
32 den voor de milieuproblematiek en dat het bedrijfsle-
33 ven en de overheid voor oplossingen moeten zorgen
34 die de konsument niet benadelen. Naarmate de kon-
35 sumenten beter voorgelicht worden over de proble-
36 men (met name door de milieubeweging) en naarmate
37 duidelijker wordt hoe verweven ons konsumptiepa-
38 troon is met de verslechtering van de omstandigheden
39 in de Derde Wereld, neemt de druk toe om ook aan de
40 konsumptiekant eisen te stellen.

41 Een radikale aanpak van de milieuproblemen wordt
42 onmogelijk in een politiek klimaat waarin haast iede-
43 reen weer onver- bloemd voor economische groei
44 pleit. Het debat over nulgroei of selektieve groei is
45 onder invloed van de massawerkloosheid en de toege-
46 nomen arrogantie van de ondernemers op de achter-
47 grond geraakt. Economische groei wordt weer meer
48 gehanteerd als middel om de strijd voor een eerlijke
49 verdeling van de produktie uit de weg te gaan. Daar-
50 mee wordt aan de ernst van de milieuproblemen voor-
51 bijgelopen. Het is op zichzelf juist dat er geen recht-
52 lijnig verband bestaat tussen groei en vervuiling.
53 Maar de illusie wekken dat we de problemen de baas
54 kunnen en ons welvaartsniveau gelijktijdig verder op-
55 schroeven is onverantwoord, zeker als we de Derde
56 Wereld in onze beschouwingen betrekken. In plaats
57 van groei moet in het economisch denken de kwalita-
58 tieve verbetering van de ekonomie centraal staan.
59 Daarin moeten - naast sociale - ekologische doelstel-
60 lingen een grote rol spelen. De vergroting van het
61 Bruto Nationaal Produkt, waarmee economische groei
62 altijd aangeduid wordt, is hiervoor een slechte graad-
63 meter.

64 De ekonomieën van de Derde Wereld moeten aanzien-
65 lijk versterkt worden om de noodzakelijke gemiddelde
66 konsumptie- stijging te realiseren en de milieukata-
67 strofes te kunnen bestrijden. Economische groei is
68 daarbij onvermijdelijk. De economische ontwikkeling
69 daar mag echter geen kopie worden van die in het
70 Westen. De noodzakelijke steun uit de rijke landen

1 moet vooral bestaan uit het opheffen van de ongelijke
2 ekonomische verhoudingen en het radikaal veranderen
3 van de eigen ekonomieën.

4
5 Voor de totstandkoming van een duurzame, socialisti-
6 sche ekonomie is de rol van de vakbeweging van groot
7 belang. Terecht heeft de milieubeweging in Neder-
8 land samenwerking gezocht met de FNV, met redelijk
9 sukses. Het maakt het voor de ondernemers moeilij-
10 ker het bekende argument in stelling te brengen dat
11 de milieubeweging werkgelegenheidsaspecten onbe-
12 langrijk vindt.

13 Maar hiermee is de spanning tussen milieubeweging
14 en vakbeweging niet verdwenen. De vakbeweging zal
15 moeten akcepteren dat milieuvijandige activiteiten
16 moeten stoppen, ook al kost dat werk. De milieube-
17 weging zal actief moeten deelnemen aan de strijd
18 voor volledige werkgelegenheid, onder andere door
19 drastische arbeidstijdverkorting, om daarmee de soci-
20 ale duurzaamheid van de ekonomie dichterbij te bren-
21 gen.

22
23 De ekologische grenzen waarbinnen de maatschappij
24 zich moet bewegen zijn niet duidelijk omschreven en
25 waarschijnlijk ook niet statisch. Duurzame ekonomie
26 is geen stilstand maar ontwikkeling, waarbij de kwali-
27 teit voorop staat. Een democratisch georganiseerde
28 samenleving met een ontwikkeld ekologisch be-wust-
29 zijn en een goed gerichte toepassing van wetenschap
30 en techniek kan een duurzame ekonomie opleveren
31 waarin goed te leven valt.

32 33 34 8. Slot

35 REALIST VOOR HET HEDEN, OPTIMIST VOOR DE 36 TOEKOMST

37
38 Met dit manifest wil de PSP aanzetten geven tot een
39 nieuwe oriëntatie op de manier waarop socialistische
40 veranderingen moeten plaats vinden en in welke rich-
41 ting deze moeten gaan. Wij schromen daarbij niet het
42 verliggende, voor velen utopische, ideaal, van de
43 vrije, klassenloze en geweldloze maatschappij als
44 doel voor ogen te houden. Het bereiken van dit klas-
45 sieke ideaal, de preciese invulling van tussenstappen
46 en einddoel, moet echter ontdaan worden van scherp-
47 slijperij en dogmatisme. Het streven naar een inte-
48 grende, socialistische visie op de maatschappij en
49 vorm te geven aan een radicaal alternatief blijft de
50 uitdagende plicht, die echter niet zwaardrukkend,
51 maar creatief en strijdlustig opgepakt moet worden.
52 Op een geloofwaardige en open wijze.

53 Mensen moeten zich kunnen voorstellen dat wezenlij-
54 ke stappen op weg naar zo'n socialisme binnen een
55 mensenleven tot stand kunnen komen, op basis van de
56 huidige kultuur, technologie, politieke tradities etc.
57 Dromerijen van een maatschappij zonder geld en zon-
58 der staat waar geen tegenstellingen meer bestaan en
59 alles in overvloed is, bevolkt door de 'nieuwe mens'
60 die spontaan in het algemeen belang werkt, hebben
61 als utopie hoogstens een funktie als inspiratiebron.
62 Ook politiek in het socialisme zal een kwestie blijven
63 van het maken van harde en minder harde keuzes.

64 In zo'n samenleving moeten de mensen meer moge-
65 lijkheden hebben tot het actief vormgeven van zowel
66 het individuele als het maatschappelijke leven, en
67 niet minder, zoals in Oost-Europa. Het spanningsveld
68 tussen vrijheid en gelijkheid, tussen verschillende
69 emancipatoire doelstellingen, zal blijven bestaan. We
70 kunnen dat beter nuchter erkennen en tot inzet ma-

Straatsburg Times

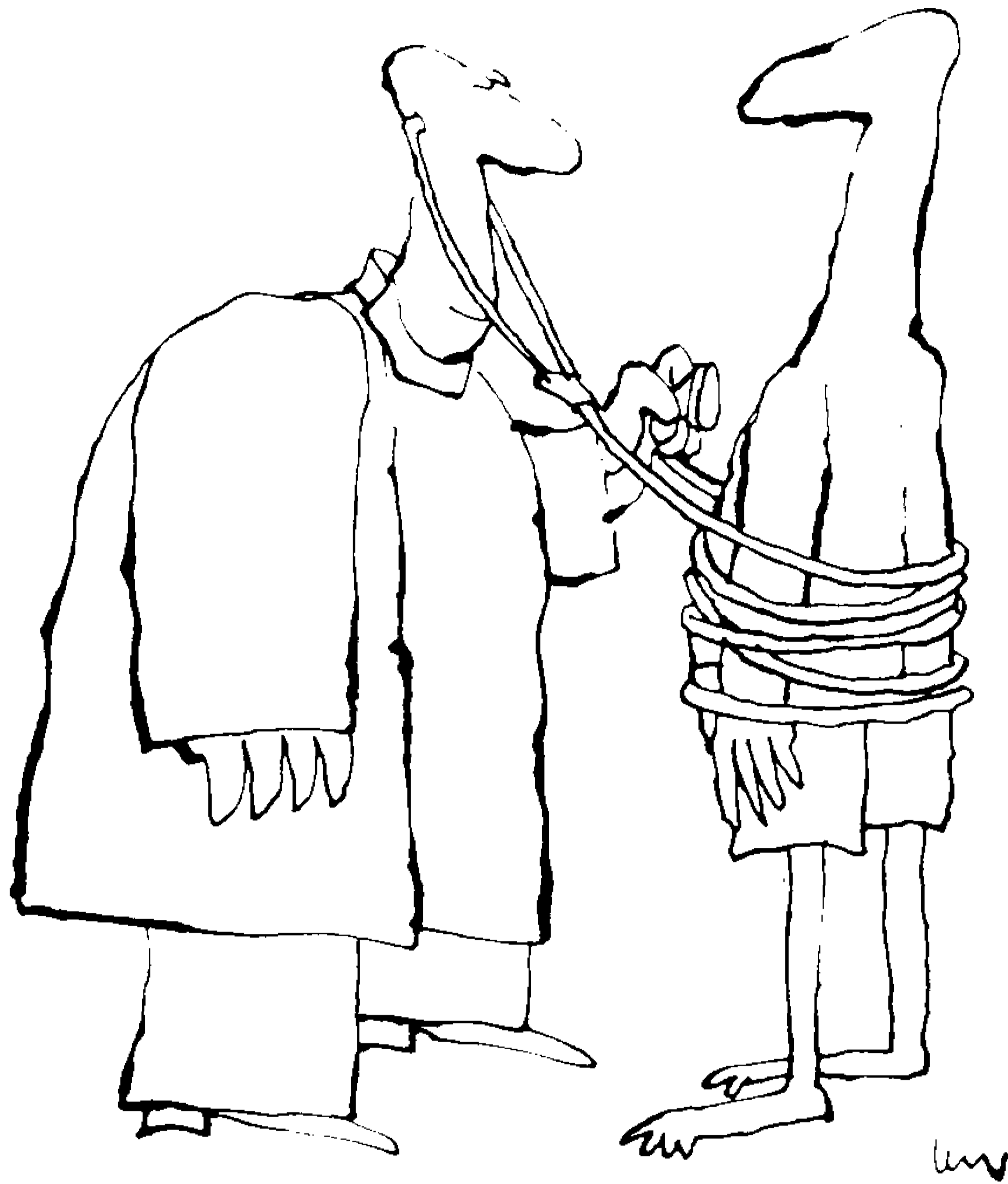
prijs: f 1,75; Ned. Ant. Af 2,10; België/Lux. 46 F; Frankrijk 7 F; Bondsrep. DM 2,15; Verenigd Koninkrijk £ 0,75; Malta £ 0,40; Spanje/Andorra Pst 160

september '88 2e jaargang no 17

Van Dijk wil productieverbod: DES-kundigen bestrijden zwangerschapshormoon

Onder de titel: "50 jaar Des – 50 jaar teveel" werd in juni in Brussel de Eerste Europese Des-conferentie gehouden. De bijeenkomst was georganiseerd door de Nederlandse DES-actiegroep in samenwerking met het vrouwenbureau van de GRAEL. Het werd niet bepaald een feestelijk jubileum.

DES is vanaf 1938 toegediend aan miljoenen zwangere vrouwen over de hele wereld, vooral ter voorkoming van miskramen. Al in 1953 bleek uit Amerikaans onderzoek dat DES geen effect heeft op het behoud van de zwangerschap. In 1971 werd ontdekt dat DES een zelfzame vorm van vaginakanker kan veroorzaken bij de dochters die uit de zwangerschappen zijn geboren. Dit leidde in de VS tot een verbod op het gebruik van DES tijdens zwangerschap. Mede onder druk van DES-actiegroepen werden door de Amerikaanse regering een reeks onderzoeken gesubsidieerd, die nog meer negatieve effecten van het hormoon aan het licht brachten. Bij DES-dochters komen vorm- en weef-

Deskundige is geen DES-kundige

selafwijkingen aan vagina en baarmoeder voor. Ook is een verhoogde kans op vruchtbaarheids- en zwangerschapsproblemen. DES-zonen blijken vaak verminderd vruchtbaar. Bij DES-moeders bestaat een verhoogd

risico op borstkanker.

DES is in Europa – ook tot ver na 1971 – op grote schaal gebruikt. Maar de ervaring leert dat alleen in landen waar betrokken vrouwen zelf DES-actiegroepen oprichtten, zoals in Nederland in

In deze TIMES:

DES-kundigen over zwangerschapshormoon:
GPA wil productieverbod

Bankiers hanteren kettingzaag:
Schulden dwingen tot houtkap

GPA in Gelderland:
Pleidooi voor provinciale lobby

Extra:
Straatsburg Time Table

1981 en in Frankrijk in 1987, aandacht wordt geschonken aan het DES-probleem.

In Nederland heeft de DES-actiegroep door publiciteitsacties duizenden DES-betrokkenen opgespoord en aan hen informatie en opvang geboden. Tegelijk heeft ze druk uitgeoefend op artsen en overheid om het DES-probleem serieus aan te pakken. Dit heeft geresulteerd in een netwerk van "DES-kundige" gynaecologen, waar DES-dochters voor een jaarlijks onderzoek terecht kunnen. Langzamerhand beginnen steeds meer huisartsen en gynaecologen bekend te raken met DES-verschijnselen, zodat verkeerde diagnoses en overbehandeling van DES-dochters nu minder vaak voorkomen.

Luis in pels

Op de conferentie kwam naar voren dat in andere Europese landen het DES-probleem totaal niet wordt onderkend. Het probleem raakt in de vergetelheid of het publiek wordt gerust gesteld. Maar intussen wordt er niets gedaan om DES-betrokkenen op te sporen of in informeren. Uit de verhalen van de sprekers kwam een goed beeld naar voren van de "succesformule" van de Nederlandse DES-actiegroep als voorbeeld voor andere Europese landen. De gynaecologe Van Erp ging in op de gevolgen van DES en het onderzoeksbeleid voor DES-dochters. Agnes Koerts, die in 1981 het eerste Nederlandse artikel over DES schreef, gaf in een serie nuttige tips aan hoe men journalisten voor het DES-probleem kan interesseren. De heer Van Geuns, Plaatsvervangend Geneeskundig Hoofdinspecteur van de Volksgezond

Redactioneel

Een zelfstandig en eigenzinnig GPA heeft een eigenzinnig en zelfbewust blad nodig. Met de Straatsburg Times zijn we inmiddels al halverwege de tweede jaargang aangeland. Elke maand wordt het groen-linkse nieuws uit Straatsburg en Brussel op een professionele en compacte manier inzichtelijk gemaakt. Met het oog op 1992 en alle andere jaren, mag je de Straatsburg Times ook in 1988 eigenlijk al geen maand meer missen. Onze abonnees – sommigen dachten jarenlang dat het Europees Parlement slechts saaiheid uitstraalde – smullen elke keer van smeugige en diepgravende analyses en van

de heldendaden van GPA-vertegenwoordigers in binnen- en buitenland. De Straatsburg Times zit boven op het nieuws. Niet alleen het parlementaire gestic, juist ook de buitenparlementaire beweging mag zich in onze voortdurende aandacht verheugen. Wie belang stelt in een groen-linkse EG, spelt onze Times, zo blijkt uit de enthousiaste reacties van onze lezers.

De Straatsburg Times kiest principieel voor een onafhankelijke opstelling. We zijn geen applausmachine voor prominenten uit de eigen kring. We overstijgen met gemak het niveau van de doorgaans brave clubblaadje

van andere politieke formaties. Maar onze kritische berichtgeving is altijd opbouwend en loyaal.

Als lid van een van de bij het GPA aangesloten partijen bent u in de komende periode, de opmaat voor de verkiezingen van juni 1989, de gelukkige ontvanger van de Straatsburg Times als bijlage bij uw partijblad. Wij van de redactie zijn daar blij mee, we zullen extra goed ons best doen. En we weten bijna zeker dat u, na stopzetting van de gratis toezending, serieus zult overwegen een betaald abonnement te nemen. Daartoe mag u ook alvast de bon op pagina 8 invullen.

vervolg op pag. 7

Rapport-van der Lek over ontbossing unaniem aanvaard: Westerse bankiers hanteren kettingzaag

Op vrijdag 8 juli debatteerde het Europees Parlement over twee 'groene' rapporten van Bram van der Lek (GPA) en Paul Staes (van de Vlaamse milieupartij Agalev). In beide rapporten stond de grootschalige ontbossing van de tropische regenwouden centraal. Van der Lek behandelde in zijn rapport de case Sarawak (Noord-West Borneo) en Staes de wijze waarop technologieoverdracht kan bijdragen aan de strijd tegen ontbossing. Een derde rapport van de Hemmo Muntingh (PvdA) over deze problematiek is bovendien in aantocht. Uit het feit dat de rapporten van Staes en van der Lek unaniem werden aangenomen blijkt wel dat het Europees Parlement ernst maakt met de strijd tegen ontbossing.

Slechts zes procent van moeder aarde wordt bekleed met tropische regenwoud, dat is qua oppervlakte ongeveer tweeënhalf maal West-Europa. In dit relatief kleine gebied treffen we echter wel 50 tot 80% van alle soorten leven op aarde aan. Dit unieke gebied wordt in hoog tempo ontbost. Als we op de huidige voet doorgaan, is rond de eeuwwisseling het leeuwedeel van deze aardse 'bekleding' verdwenen en dertig tot veertig jaar later staat er geen boom meer overeind. Het wordt steeds duidelijker dat de gevolgen van de huidige trends zeer ingrijpend zijn. Voordat ik daarop inga, eerst een poging om de oorzaken van de ontbossing op een rijtje te krijgen. Ontbossing is een resultante van verschillende factoren. Als eerste noem ik de commerciële houtkap. Tropisch hardhout is voor enkele ontwikkelingslanden een voornaam exportartikel. Het hout wordt ondermeer in de woningbouw gebruikt. Zo staat er in hal van de hoofdingang van het Palais de l'Europe, de vaste vergaderstek van het EG-parlement, een schitterend imposant houten gewelf, gemaakt -u raadt het al- van tropisch hardhout. Een tweede factor is het afbranden van bos, onder andere in Centraal Amerika, het afgebrande gebied wordt dan gebruikt voor extensieve veeteelt. Een derde factor vormt de 'slash-and-burn' landbouw van de kleine boeren. Dit zijn boeren die een stuk oerwoud platbranden, er een tijdje landbouw op bedrijven en dan weer verder trekken. Volgens regenwoudspecialist Norman Meyers (NRC-Handelsblad van 14 juni 1988) richten deze kleine boeren "meer schade aan dan de houtfirma's en de hamburgerboeren tezamen (...)". Tenslotte is er de schuldenlast, die het ontwikkelingslanden verhin-

dert om industrie en landbouw te ontwikkelen, waardoor slash-and-burn methoden tot het verleden gaan behoren en het rendement per hectare weidegrond verhoogd wordt. Meyers zegt daar over: "De schuldenlast staat het ontwikkelen van industrie en landbouw in de weg. Daarmee hebben de bankiers in feite hun hand op de kettingzaag, net zoals de afnemers van hardhout en hamburgers overigens".

gevolgen ontbossing

De gevolgen van de grootschalige ontbossing zijn grofweg de volgende. Het verdwijnen van de tropische regenwouden betekent het verdwijnen van miljoenen soorten leven. Daarbij gaat het bij voorbeeld om allerlei kruiden en planten die gebruikt worden in de geneeskunst. Daarnaast hebben de tropische wouden een

stabiliserende uitwerking op het klimaat in onze streken. Hoewel niet precies duidelijk is wat de gevolgen zullen zijn staat het wel vast dat de groene wouden zonnestraling absorberen. Zijn die wouden er niet dan weerkaatst de aarde meer zonlicht. Het terugkaatsen van dat zonlicht naar de dampkring heeft invloed op luchtstromingen, wind- en regenpatronen. Wat de oerwouden ook doen is het binden van koolzuurgas. En koolzuurgas is in ruimschoots voldoende mate aanwezig. Met name door de verbranding van fossiele brandstoffen komt veel koolzuurgas vrij. Als de oerwouden nu verdwenen zijn wordt dat koolzuurgas niet gebonden en wordt de aarde warmer, het zg. broeikas-effect. Door dat broeikas-effect smelten de poolkappen en stijgt de zeespiegel, dat laatste is voor een grotendeels beneden de zeespiegel gelegen Nederland niet onbelangrijk.

schulden en bomen

Het rapport-Staes munt vooral uit in de veelheid van behandelde onderwerpen. Onder de vlag "technologieoverdracht naar de derde wereld in het kader van de strijd tegen ontbossing" wordt een lading aan thema's gepresenteerd. Zowel een eigen EG-bosbouwbeleid als een pleidooi voor het gebruikmaken van hernieuwbare energiebronnen passeren de revue. Dat neemt niet

weg dat Staes nadrukkelijk de relatie legt tussen de schuldenlast en de ontbossing, "schuldenlast zet aan tot ontbossing", meent de Vlaamse afgevaardigde. Door aanvaarding van het rapport-Staes dringt het EG-parlement er dan ook op aan dat het IMF, de Wereldbank en de crediteurenlanden hun beleid herzien en rekening houden met de relatie schuldenlast en ontbossing. Verder wil het rapport-Staes de voortgaande vernietiging van de oerwouden tegengaan door geen bos meer te kappen ter uitbreiding van het landbouwareaal en de commerciële houtkap planmatig laten plaatsvinden mits het aantal gekapte bomen in gelijke aantallen wordt herplant.

opschorten

De case Sarawak (rapport van der Lek) is volledig gewijd aan ontbossing. Sarawak, dat op Borneo ligt en deel uitmaakt van de staat Maleisië, is om urgente redenen tot voorbeeld gekozen. Van der Lek: "Ten eerste omdat het een van de grootste leveranciers van de Gemeenschap is. Ten tweede omdat de zaak hier extra dringt, doordat de lokale bevolking -zeer begrijpelijk- in opstand is gekomen wegens de vernietiging van levensomstandigheden". Sarawak wordt met name door de commerciële houtkap in een rap tempo ontbost. Sinds 1962 is circa 30% van het oerwoud verdwenen en als dat zo door gaat is Sarawak in de tweede helft van de jaren negentig ontbost. De EG is een belangrijke importeur van het hout uit Sarawak. In 1986 ging 32% van de Maleise export naar de EG. De gevolgen van de houtkap laten zich raden. De bijzondere flora en fauna in de oerwouden van Sarawak lopen terug. Uniek genetisch materiaal dreigt verloren te gaan. Er is sprake van erosie, waardoor ook de waterhuishouding verstoord wordt en de inheemse volkeren, in totaal zo'n 500.000 mensen, worden in hun bestaan bedreigd. Hiertegen zijn deze stammen, de Penan en Dayak, in verzet gekomen. In 1987 blokkeerde men gedurende zeven maanden de toegangswegen, waardoor de houtkap stil lag. Pas na ingrijpen van politie en leger, waarbij enkele tientallen arrestaties vielen, werden de blokkades opgeheven.

vervolg op pag. 7

Straatsburg TIMETABLE

GPA campagnenieuws Euroverkiezingen 1989

Kandidaten Europese lijst

Lijsttrekker of team?

Bij verkiezingen hoort een kandidatenlijst. Het Groen Progressief Akkoord heeft een speciale commissie in het leven geroepen die een voorstel moet doen aan het algemeen bestuur, het Groen Progressief Overleg (GPO). Deze commissie bestaat uit Bram van Ojik (PPR), Ton van Hoek (CPN), Joost Lagendijk (PSP) en, als toehoorder, Bart van Bolhuis van de Groene Partij Nederland.

De commissie heeft de kandidaten gesproken die door PPR, CPN en PSP naar voren zijn geschoven voor de eerste zes à acht plaatsen: John Hontelez en Bob van Schijndel (PSP), Herman Verbeek en Bert Willemse (PPR), Nel van Dijk en Anne de Boer (CPN). Verder heeft de commissie nog gesproken met niet-partijgebonden mensen, die de lijst extra gewicht kunnen geven, zoals de ex-voorzitster van Milicudefensie Jacqueline Cramer, de generaal b.v. Von Meyefeld en Lucas Reijnders.

Na wikken en wegen is de

Herman Verbeek (links) en Nel van Dijk

commissie tot een voorstel voor een lijstvolgorde gekomen, waarover het GPO zich op 30 augustus moet buigen. Indien het GPO unaniem akkoord gaat met de voordracht zullen de verschillende partijbestuursdelegaties zich sterk maken om hun eigen achterban mee te krijgen. Bram van Ojik: 'Een groot probleem voor de commissie was dat van het lijsttrekkerschap. Kiest het GPA

voor één lijsttrekker of voor een team van de eerste vier mensen? Wij hebben voor de eerste plaatsen op de lijst uitstekende kandidaten, die echter moeilijk onderling te vergelijken zijn en waarbij eigenlijk geen uitgesproken lijsttrekker zit. Het ligt dan voor de hand een team te vormen.'

Dat team zou dan in ieder geval bestaan uit Nel van Dijk, Herman Verbeek en John Hontelez, die in het voorstel van de commissie ook in deze volgorde de lijst aanvoeren. Met dien verstande dat bij het halen van één zetel Verbeek en van Dijk halverwege wisselen en bij twee zetels Hontelez en van Dijk.

	GPA
Themaconferenties	8 88
Programma	9 88
Kandidatenlijst	11 88
Affiches	3 89
Manifestaties	4 89
Debatten	5 89
Verkiezingen Straatsburg	6 89 7 89

What's in the name

Het Groen Progressief Akkoord is de vlag die sinds 1984 de Europese lading dekt van CPN, Groene Partij Nederland, PPR en PSP. Deze naam, is 4 jaar geleden na moeizaam onderhandelen gekozen. Wie dacht dat niemand veel trek zou hebben in een herhaling van de geschiedenis vergist zich. Het PSP-congres besloot immers in november 1987 dat zowel 'groen', als 'progressief' uit de naam moesten verdwijnen. Er werd niet bij verteld welke naam er wel genomen moest worden, maar dat zal toch meer moeten zijn dan het overblijvende 'akkoord'. Het PSP-partijbestuur heeft het congresbesluit trouw uitgevoerd. In een 12 (!) blz. tellende notitie werden alle vermoede en onvermoede aspecten van de naamgeving uiteengezet om uit te monden in een drietal alternatieven: Radikaal Links, Links Europa en Links Akkoord. Op 30 juni is er in het algemeen bestuur van het GPA, waarin de deelnemende partijen met delegaties zijn vertegenwoordigd, langdurig over de naamgeving gesproken. Geen van de overige delegaties bleek bereid te zijn in deze vergadering de PSP-wens in te willigen of tegemoet te komen. Men zal echter wel terugkoppelen naar de eigen partijbesturen om te kijken hoe daar tegen naamsverandering wordt aangekeken. Op de GPO-vergadering van 30 augustus worden de resultaten daarvan besproken en zal er definitief worden besloten.

Themaconferenties brengen hot-items

Als aanloop naar de Europese Verkiezingen toe organiseert het GPA een vijftal themaconferenties. Op deze themaconferenties zullen op een interessante manier de hot-items uit de Europese verkiezingsstrijd over het voetlicht worden gebracht. Vanaf oktober wordt er elke twee maanden een conferentie gehouden. De eerste gaat over het thema 'ontspanning in Europa' onder het motto 'Perestrojka in Straatsburg'. In de volgende vier conferenties komen aan de orde: sociaal-economisch beleid, landbouw/derde wereld, milieu en Europese integratie.

Een verrassende plaats van samenkomst, de doordachte dosering van discussie en deskundigheid en een speciaal programma-onderdeel moeten de themaconferenties doen uitstijgen boven de gebruikelijke discussiedag.

Voor elke themaconferentie zal er een map verschijnen, waarin speciaal aangezochte auteurs achtergronden en perspectieven van het thema schetsen.

Conferentiemap en deelname aan de themaconferentie zijn gratis. Geen financiële drempels dus voor de leden van de zusterpartijen in het GPA om met elkaar de komende tijd te discussiëren over de Europese politiek, waarbij de Nederlandse situatie overigens niet ongemoeid zal blijven.

Program in discussie

Een allereerste aanzet ('konseptontwerp') tot het nieuwe verkiezingsprogramma cirkuleert op dit moment binnen het GPA. De eerste proeve is geschreven door Nel van Dijk en bevat, naast een inleiding van 4 blz., een tiental onderwerpen waarin puntsgewijs opvattingen en wensen zijn vastgelegd. De tien onderwerpen zijn: sociale zekerheid, vervoer, democratische controle in de EG, landbouw, rechten van de burger, economie, milieu, vrede en veiligheid, ontwikkeling en buitenland.

Frans Jansen, lid van het dagelijks bestuur van het GPA, heeft de niet geringe taak op zich genomen de binnengekomen kritiek op het program te verwerken en een samenhangend nieuw concept te schrijven dat op de GPO-vergadering van 30 augustus wordt besproken. Daarna kunnen de afzonderlijke partijen reageren op het programma. Half oktober zal het definitieve programma dan door het GPO vastgesteld moeten worden, als onderdeel van het onderhandelingsresultaat.

Themaconferentie	8.88
Programma	9.88
Kandidatenlijst	11.88
Afiches	3.89
Manifestaties	4.89
Debatten	5.89
Verkiezingen Straatsburg	6.89
	7.89

Op 1 oktober de eerste themaconferentie Perestrojka in Straatsburg

De eerste themaconferentie van het Groen Progressief Akkoord, in de aanloop naar de Europese verkiezingen van juni 1989, gaat over ontspanning tussen Oost- en West-Europa. Onder het motto 'Perestrojka in Straatsburg' wordt de houding van de politiek in West-Europa bediscussieerd ten opzichte van de door velen zo toegejuichte Perestrojka van kameraad Gorbatsjov.

De EVP wil meedoen

Begin juli kwam er bij het GPA een brief van de Evangelische Volkspartij binnen, waarin het partijbestuur van deze partij meedeelde dat zij tot de slotsom was gekomen 'dat de EVP zich dient aan te sluiten bij het Groen Progressief Akkoord, mede om de versnippering van de progressieve groene krachten zo gering mogelijk te doen zijn'.

Op verzoek van de EVP is er inmiddels een gesprek geweest tussen een delegatie van de EVP en het dagelijks bestuur van het GPA. Afgesproken is dat het algemeen bestuur van het GPA, het Groen Progressief Overleg, op 30 augustus zal moeten beslissen of en zo ja hoe de EVP zich bij het GPA kan aansluiten.

Eventuele besprekingen zouden dan in september moeten plaats vinden. De EVP-delegatie gaf te kennen dat de EVP actief in de GPA-campagne wil meedoen, graag over het programma wil meepraten en rekent op een serieuze plaats op de lijst.

Om tot werkelijke ontspanning in Europa te komen is het nodig dat beide blokken hervormingen doorvoeren. De opstelling in West-Europa (ook van de Nederlandse regering, zoals beschreven in de nota 'Het beleid ten aanzien van Oost-Europa, Joegoslavië en Albanië') gaat te makkelijk uit van een zwart-wit opstelling: in het westen is alles oké, de veranderingen moeten in Oost-Europa plaats vinden.

Op vier terreinen wordt bekeken wat die verandering van beleid moet inhouden: de economische betrekkingen, het vredesbeleid, de rol van sociale bewegingen bij ontspanning en de opstelling van de EG, zoals die door het GPA als het meest wenselijk wordt gezien.

Conferentiemap

Als voorbereiding op de conferentie wordt er een map geproduceerd met enkele speciaal voor deze gelegenheid geschreven artikelen.

In deze artikelen wordt zowel een schets gegeven van de huidige stand van zaken als een perspectief voor het wenselijke - op ontspanning gerichte - beleid in de toekomst.

De map heeft de volgende inhoud:

★ Gerrit Pas (onlangs afgestudeerd op de NAVO) schrijft over de West-Europese militarisering (meer bevoegdheden EPS, WEU, wapenproductie, Frans-Duitse samenwerking).

★ Ine Megens (medewerkster Wetenschappelijk Bureau PSP) beschrijft hoe dat wenselijke, alternatieve vredesbeleid er uit zou moeten zien (neutraliteit, collectieve veiligheid).

★ Hans van Zon (Internationale Betrekkingen, Universiteit van Amsterdam en bezig met te promoveren op dit onderwerp) geeft een overzicht van de economische relaties die er thans tussen Oost- en West-Europa bestaan.

★ Alexander de Roo (medewerker GPA) beschrijft de 'Oost-politiek van de EG op m.n. politiek (maar ook economisch en cultureel) terrein en het beleid dat het GPA voor ogen staat.

★ Joost Eskes (historicus en lid van de commissie Internationale Zaken van Pax Christi) geeft een overzicht van bijdragen die vanuit sociale bewegingen (m.n. vredesbeweging, maar ook milieubeweging) wordt geleverd aan uitwisseling van contacten tussen Oost en West en welk verdergaand perspectief men daarvoor ziet.

Beckmanstichting) en Bram van de Lek(GPA) met elkaar discussiëren over met name het beleid dat in West-Europa gevoerd moet worden om die ontspanning daadwerkelijk op spanning te brengen.

Uit de Sovjet-Unie wordt voorts een bijzondere gast verwacht. Op dit moment zijn daar nog geen bijzonderheden over te vertellen. Het is de bedoeling dat deze Rus kritisch geïnterviewd zal worden.

De conferentie vindt plaats in de Amsterdamse bioscoop Desmet. Dat heeft een speciale reden: Na het ochtenddeel zal er 's middags een mini-Sovjet-filmfestival zijn, waar recente Sovjet-films vertoond zullen worden die laten zien dat er (ook) op dit gebied meer mogelijk is dan ooit.

De map en de toegang tot de conferentie zijn gratis. Met onderstaande bon kunt u de map bestellen en zich opgeven voor de conferentie. U krijgt de map dan begin september toegestuurd met het complete programma van de conferentie.

Themaconferentie in Desmet

De conferentie wordt gehouden op zaterdag 1 oktober 1988. Onder voorzitterschap van Ina Brouwer zullen Wim Bartels (IKV), Paul Scheffer (PvdA, Wiardi

BON

naam: .....

straat: .....

plaats: .....

wil de map en het programma van de themaconferentie 'Perestrojka in Straatsburg' ontvangen

Deze bon opsturen naar GPA, Postbus 267, 1000 AG Amsterdam.

Campagneplan

Zelfbewust, betrouwbaar, nuchter, eigenzinnig, ironisch en vitaal

GPA	7.89
Themaconferentie	5.89
Programma	11.89
Kandidatenlijst	
Affiches	3.89
Manifestaties	4.89
Debatten	5.89
Verkiezingen Straatsburg	7.89

Geen verkiezingen zonder campagne. En geen campagne zonder plan. Ook het GPA komt daar niet onder uit.

In het GPA-campagneplan worden de organisatie, de doelen, het produkt, de promotiemiddelen, de interne zaken en het tijdspad met een welhaast naar perfectie neigende precisie uiteengezet in een groot aantal onderdelen en tussenstappen. De in het najaar aan te trekken campagnecoördinator en -medewerker moeten zorgdragen voor een goede uitvoering.

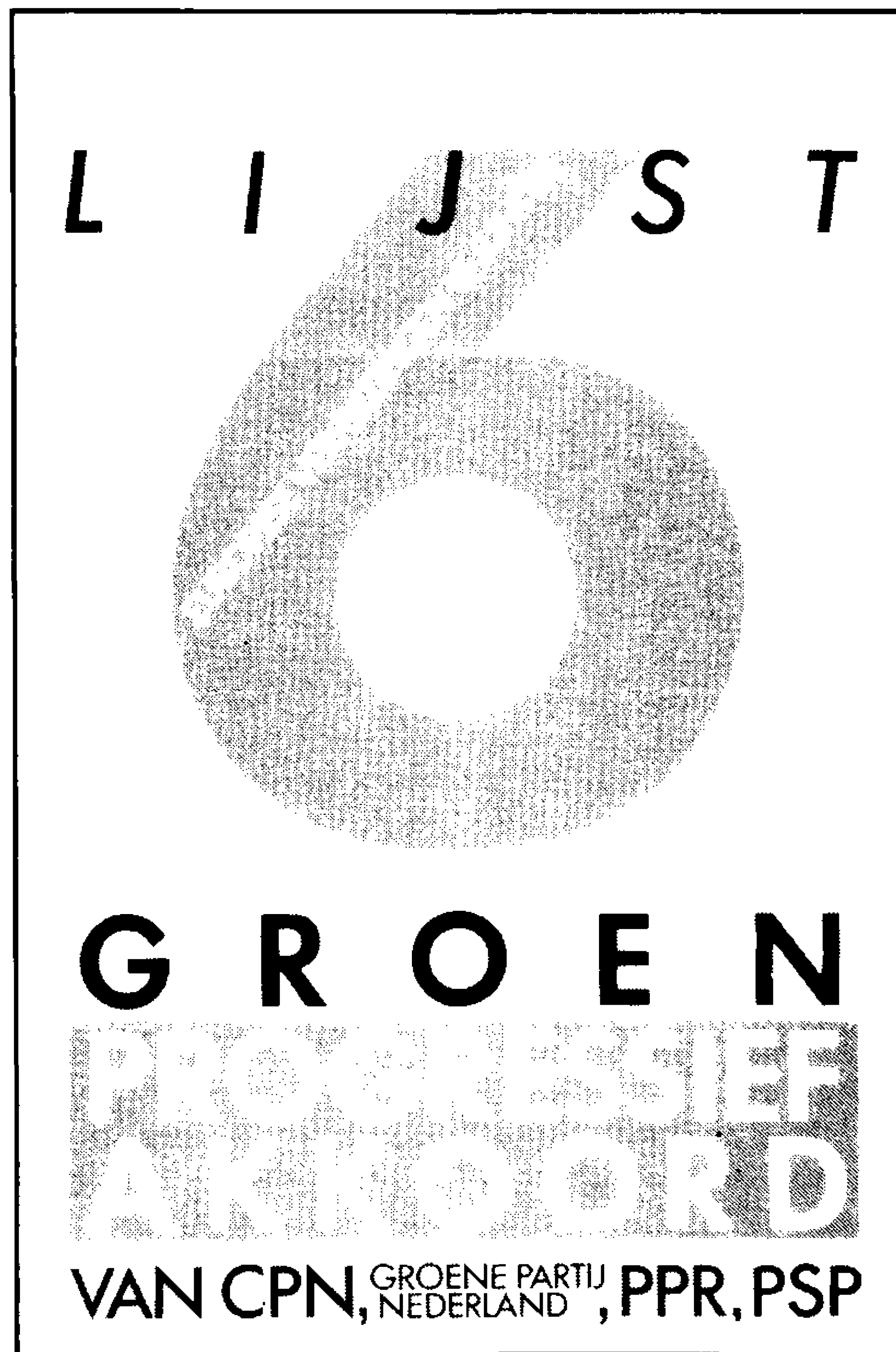
Zij hoeven dat niet alleen te doen, maar kunnen terugvallen op de inmiddels al gevormde campagnecommissie waarin naast de beide GPA-medewerkers Jan-Willem Vos (voorlichter) en Leo Platvoet (organisator themaconferenties) zitten: Jeanet van Beuzekom, Gerard Heemskerck, Lenneke Overmaat en Tim Verhoef. Het plan voorziet in de vorming van verschillende subgroepen die brainstormen, teksten schrijven, een klankbord vormen, de zendtijd verzorgen of middels ingezonden stukken reageren.

Als doelen van de campagne worden o.a. genoemd het inspelen op wat onder kiezers leeft en het behalen van twee zetels. De uitgangspositie daarvoor is vol-

gens het plan niet ongunstig. Het potentiële electoraat van de GPA-partijen schommelt tussen 10 en 15%, al is potentieel iets geheel anders als gerealiseerd. Geconstateerd wordt dat het GPA nauwelijks een beeldvorming heeft en dat er in de campagne gewerkt moet worden aan een grotere naambekendheid en beeldvorming.

Die beeldvorming moet inhoudelijk bepaald worden door het karakter van het GPA, in het plan omschreven als: 'ideeën aandragen, geesten rijp maken voor noodzakelijke veranderingen, mentaliteit beïnvloeden, stem geven aan mensen die uit de boot vallen, drogredeneringen ontzenuwen, overtuigend aantonen dat we niet ongestraft door kunnen gaan met de aarde naar de knoppen helpen, opkomen voor een sociale economie, waar iedereen wat beter van wordt, slechten van muren en loopgraven, niet het recht van de sterkste, maar de rechten van mens en milieu'.

In de campagne moet dat tot uitdrukking komen in het gebruik van een groot aantal promotiemiddelen die als kenmer-

Het GPA-affiche uit 1984

ken de kwalificaties meekrijgen als zelfbewust, betrouwbaar, nuchter, eigenzinning, ironisch en vitaal.

Het campagneplan zit goed in elkaar. Voor de uitvoering wordt

gestreefd naar een zo professioneel mogelijk opererende landelijke GPA-organisatie, die daarbij hopelijk kan rekenen op de enthousiaste inzet van veel partijleden in dorpen en steden.

Laatste nieuws

Mini-Russisch Filmfestival

De GPA-conferentie van 1 oktober a.s. zal in het Amsterdamse theater Desmet plaatsvinden. Een meer dan honderd jaar oud theater, dat sinds 1983 een podium is voor de kunstzinnige film. Het theater, met een fraai art-deco interieur, heeft twee zalen (220 en 90 stoelen). Een passende omgeving, want een deel van de conferentie wil laten zien dat de Perestrojka in de Sovjet-Unie (ook) in de cultuur tot uitdrukking komt. Het is de bedoeling om in de twee zalen enkele uren een parallel-filmprogramma te draaien met zeer recente Russische films. Onderhandelingen zijn er gaande over twee films die dit jaar tijdens het filmfestival van Cannes veel aandacht kregen: 'De Boete' en 'De Koude Zomer Van 1953'. Met name de laatste film is een aanklacht tegen het stalinisme. Andere films die tot de mogelijkheden behoren zijn: 'Dead Man's

Letters' (het Russische antwoord op 'The Day After') en 'Farewell': de verfilming van het ook in Nederland uitgegeven boek 'Afscheid van Matjora' van de populairste hedendaagse Russische schrijver Valentin Raspoetin.

Op dit moment valt nog niet met zekerheid te zeggen welke films er precies zullen draaien, maar dat er op 1 oktober in Desmet de Nieuwe Russische Film te zien is, staat vast. Indien u zich opgeeft voor de conferentie (zie de bon elders in dit nummer) krijgt u het definitieve programma van conferentie, inclusief het filmfestival(letje) toegezonden.

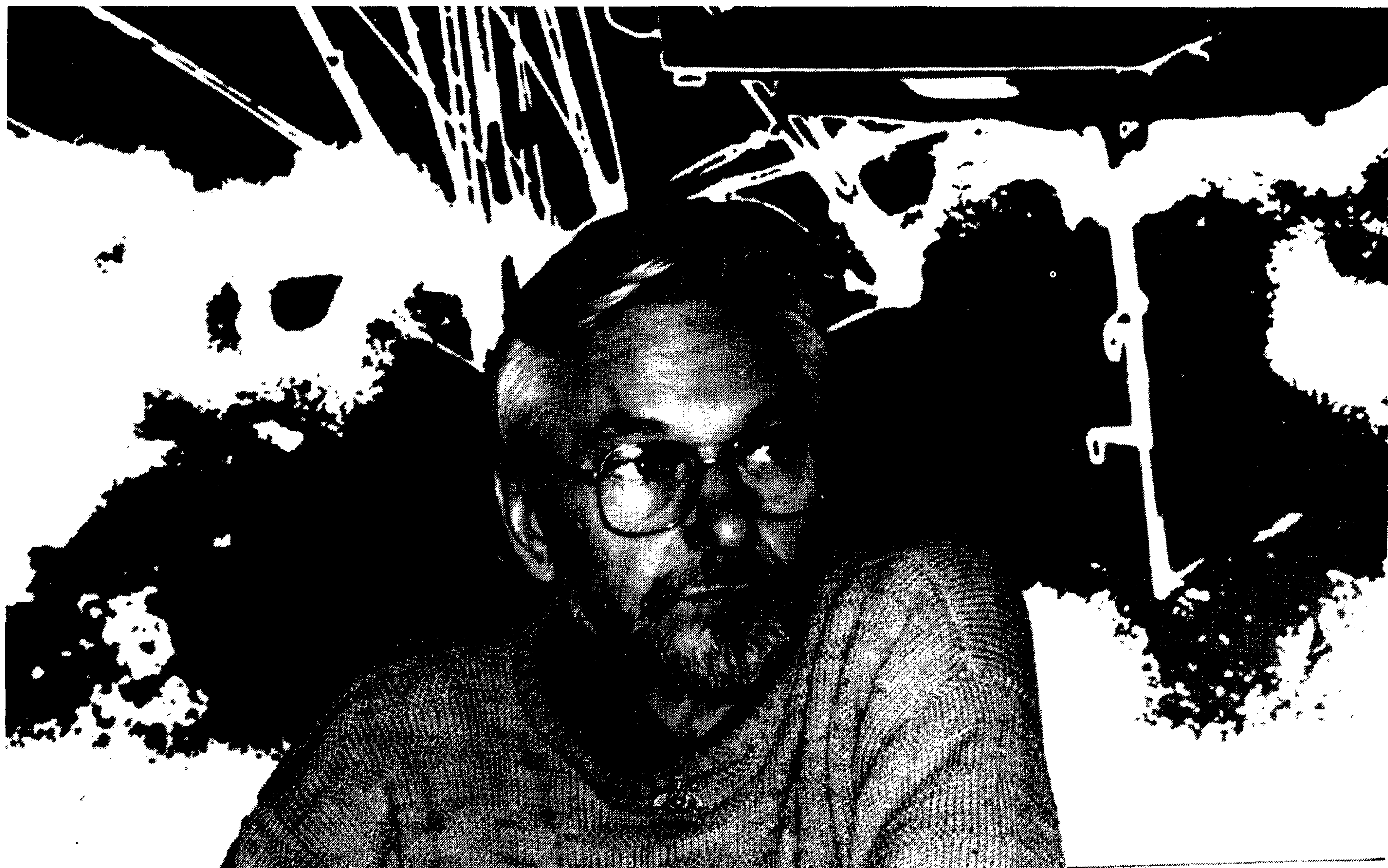

Tweede conferentie: Landbouw & Derde Wereld

De tweede themaconferentie van het GPA zal onder het motto 'Bergen Verzetten' gaan over de relatie tussen landbouwpolitiek en (onder)ontwikkeling. Als datum voor deze confe-

rentie staat zaterdag 19 november genoteerd. In de volgende 'Straatsburg TimesTable', die eind oktober verschijnt, volgen meer bijzonderheden over conferentiemap, plaats en programma.

Themaconferenties	8.86
Programma	9.88
Kandidatenlijst	11.86
Artikelen	3.89
Manifestaties	4.89
Debatten	5.89
Verkiezingen	6.89
Straatsburg	7.89

Bram van der Lek (57), in 1984 lijsttrekker voor het GPA, stelt zich niet herkiesbaar voor een volgende periode. En daarmee verliest het GPA iemand die in Nederland, maar langzamerhand ook in de Europese politiek, bij voor- en tegenstanders respect afdwingt voor de integere manier waarop hij politiek bedrijft. We vroegen Bram naar het hoe en waarom.

Bram van der Lek neemt in 1989 afscheid

Geen ruimte scheppen voor de mystieke Groenen

Waarom stel je je niet herkiesbaar?

Ik heb altijd gezegd maar voor één zittingsperiode beschikbaar te zijn. Het is een heel vermoeiende baan, er blijft geen privé-leven over. Ik heb altijd een heel ambivalente houding gehad tegenover het parlementaire werk, zo van 'is dit nou waar ik me leven mee moet vullen?'. Maar toch heb ik getwijfeld of ik niet door zou gaan, want het werk is zo interessant en nuttig.

Wat ga je doen volgend jaar, als je na 20 jaar parlementair werk, 'buiten-parlementair' wordt?

Ik heb nog geen duidelijk omlijnde plannen, daar ga ik eerst eens rustig over nadenken. Misschien schrijven over alles wat ik heb meegemaakt, misschien

een adviseursbaan in de internationale sfeer.

Je hebt in Eerste en Tweede Kamer gezeten en in het Europees Parlement zit je nu. Wat vond je het interessantst?

Je kunt die organen niet met elkaar vergelijken. In de Tweede Kamer heb je als kleine fractie meer invloed en meer publiciteit. Je dwingt andere partijen tot stellingnamen in gevallen waar ze anders het zwijgen over zouden bewaren. Je hebt ook meer instrumenten als schriftelijke vragen en interpellaties. In het Europees Parlement heb je die veel minder en je publiciteit moet je zelf verzorgen. Maar toch hebben we zaken voor elkaar kunnen krijgen die weliswaar niet wereldschokkend, maar wel erg nuttig zijn, zoals

de te verwachten versoepeling in de Griekse dienstweigerwetgeving, het tegenhouden van een Russische aluminiumfabriek in Delfi en een ingrijpende wijziging van wetgeving inzake borstvoedingvervangende produkten. In meer politieke zin heeft de GRAEL-fractie, waar het GPA onderdeel van uit maakt, een belangrijke functie in het parlement vervuld. Men houdt bij het uitbroeden van allerlei plannen rekening met onze opstelling. We zijn ook heel duidelijk een spreekbuis van sociale bewegingen. Het GPA heeft ook een grote invloed in de GRAEL-fractie, die wij moeten versterken door de Deense SF en Grieks Links (EAK) erbij te betrekken.

Hoe zie je de toekomst van het GPA?

Wij moeten ons nog beter profileren, ons nadrukkelijker bezighouden met de vraag wat wij met Europa willen. En wat mijn eigen partij, de PSP, nu met die naamsverandering wil... Het is zo'n ongelooflijk stomme streek dat te willen nu die naam net een beetje ingeburgerd raakt. Die energie kan beter gestopt worden in het programma, ontwikkeling van visie, een goede lijst. Wij moeten de claim op de vernieuwende politiek die met groen wordt aangeduid niet kwijtraken. Die verbondenheid tussen milieu en economie is zo'n belangrijk strijdpunt de komende jaren. Wij mogen geen ruimte scheppen voor mystiek volk als de Van Duijns die zich verbeelden een nieuwe boodschap voor de wereld te hebben.

De aanvaarding van het rapport van der Lek betekent dat het EG-parlement zich uitspreekt voor het opschorten van de invoer van Maleis hout. Men gaat pas weer hout importeren als de EG en Maleisië een overeenkomst afsluiten, waarin vastgelegd wordt dat die houtimport op een ecologisch- en sociaal verantwoorde wijze wordt gewonnen.

niet thuis

De unanieme aanvaarding van de rapporten Staes en van der Lek is op zich natuurlijk belangrijk. Maar zij heeft vooral effect als Raad en Commissie er wat mee

doen. Dat nu is zeer de vraag. Commissaris Marin liet in het debat over de rapporten natuurlijk zijn verontrusting over de ontbossing blijken, maar dat is nogal makkelijk, het kost immers niets. Toen van der Lek hem echter om het nemen van concrete maatregelen vroeg, gaf Marin niet thuis. Dat belooft dus weinig goeds. Voorlopig lijken de rapporten vooral symbolisch van groot belang te zijn. Voordat de EG concrete maatregelen neemt zal er nog heel wat druk uitgeoefend moeten worden

JAN-WILLEM VOS

Boer & Milieu

Op 1 juli bracht het GPA een werkbezoek, op uitnodiging van de fractie Links Gelderland, aan Gelderland. Op het programma stond een ontmoeting met Prof. de Wit, vermaard wetenschapper van de landbouwuniversiteit Wageningen. Het werd een interessante discussie tussen politiek en wetenschap, Herman Verbeek versus Prof. de Wit.

De Wit heeft uitgezocht dat toename van de landbouwproductie een autonoom proces is. Om dit proces te beheersen zijn prijsverlagingen nodig en moet er grond uit de produktie worden genomen. Want dat is de grote zorg van de Wit, de toename van de landbouwgrond, waardoor het milieu bedreigd wordt. Daarnaast is het volgens hem heel goed mogelijk om het gebruik van pesticiden en stikstof terug te dringen zonder dat dit de opbrengst negatief beïnvloed. Verbeek verzette zich terecht tegen de wel erg autonome beschrijving van de stijging van de landbouwopbrengst. Ook dit proces kun je volgens hem door politieke maatregelen beïnvloeden. Bovendien vroeg Verbeek zich af waarom landbouw als vijand van de natuur wordt gezien. "Waarom kunnen we geen andere denkwijzen in de landbouw ontwikkelen, een landbouw die juist arbeidskracht aantrekt", vroeg Verbeek zich af. De Wit ziet daar weinig in. Werkloosheid los je niet op met de landbouw, wat je wel kunt doen is zorgen dat er ook op de marginale gronden landbouw mogelijk blijft. Waar de Wit meer in ziet is een systeem waarbij de politiek de boer niet alleen beloont voor de produktie maar bij voorbeeld ook voor een goed beheer van flora en fauna. De boer kiest dan de middelen om deze vorm van geïntegreerde landbouw, landbouwproductie gekoppeld aan het behoud van natuur en milieu, te bereiken. Verbeek voelt meer voor prijsverhogingen. Hij wil prijsverhogingen voor een basisquotum. Dit quotum moet dusdanig zijn dat elke boer hier redelijk van kan leven. Produceert een boer meer dan dat quotum, dan volgen prijsverlagingen. De Wit vreest dat invoering van dit systeem leidt tot een bureaucratische chaos, aangezien je het stelsel per boer, per streek en per produkt moet invoeren. Bovendien wordt het boerengezin steeds meer een anachronisme, op veel boerderijen blijft de man of vrouw gewoon werken, terwijl de partner dan het boerenbedrijf runt.

Wie heeft er nu gelijk? Zonder die vraag te beantwoorden is het aantrekkelijke van het systeem-Verbeek, dat er ook voor de kleine boer in Noord-Portugal mogelijkheden blijven. Gezien de lamentabele economie van dat land is het nog niet zo gek als de landbouw daar juist werkgelegenheid betekent. Het aardige van de Wit's ideeën is de relatie milieu/landbouw. De boer krijgt zelf de vrijheid om te werken aan een produktie die het milieu niet te veel belast. Een gedachte waar we nog maar eens op moeten studeren.

JAN-WILLEM VOS

Het GPA op bezoek in Gelderland

Het GPA bezocht op 1 juli, op uitnodiging van de fractie Links Gelderland, de provincie Gelderland. Bram van der Lek en Herman Verbeek spraken er met CDA-gedeputeerde Jan van Dijkhuizen, met de Gelderse milieufederatie en de Stichting Reinwater. Verder discussieerden zij met Professor de Wit van de Landbouwuniversiteit Wageningen over de landbouw en bezochten ze het biotechnologisch laboratorium.

Volgens gedeputeerde van Dijkhuizen krijgt Gelderland te weinig geld van de EG voor de ontwikkeling van de provincie. Bovendien is er volgens hem te weinig contact tussen Gelderland en de EG. Verbeek suggereerde van Dijkhuizen om door gezamenlijk met andere provincies te lobbyen daar verandering in aan te brengen. De gedeputeerde reageerde positief op dit idee. Verbeek bepleitte ook een directe invloed van de regio's in het EG-parlement. Dat zou kunnen door het kiezen van regionale afgevaardigden in het parlement. In het gesprek met de gedeputeerde werd ook uitvoerig gesproken over de Vierde nota ruimtelijk ordening. Daarbij kwam ook de intensieve veehouderij aan de orde. De Nota ziet wat dat betreft de Gelderse Vallei als een probleemgebied. Van Dijkhuizen wil, om daar wat aan te doen, geld van rijkswege. Met dat geld wil hij de intensieve veehouderij meer in bepaalde streken concentreren, zodat andere gebieden gevrijwaard worden.

Op het programma stond ook een gesprek met de Stichting Reinwater en de Gelderse Milieufederatie. Hierbij signaleerde men het probleem van de industriële intrekking van het grond-

water. Deze ontwikkeling is tamelijk zorgwekkend, omdat hierdoor zowel de drinkwatervoorziening bedreigd wordt als verdroging optreedt. De milieugroepen drongen er verder op aan dat de EG de vervuiling van de grote rivieren, zoals Rijn, Maas en Po, gecoördineerd gaat aanpakken. Ook vindt men dat de EG een richtlijn moet maken die openbaarheid en lozingsgegevens verlangt.

's Middags hadden de fracties onder andere een ontmoeting met Prof. de Wit van de Landbouwuniversiteit van Wageningen. Daarbij spitste een interessante discussie zich toe op de positie van de kleine boer en de mate waarin landbouw bijdraagt aan de instandhouding van het milieu. De Wit bepleitte de invoering van een systeem, waarbij boeren niet alleen voor productie, maar ook voor een goed beheer van flora en fauna worden beloond. Verbeek ziet meer in stelsel waarbij via prijsverhogingen voor een basisquotum de kleine boer beschermd wordt ten koste van de grote boer, doordat boeren die meer produceren dan het basisquotum minder geld ontvangen.

JAN-WILLEM VOS

Vervolg van pag. 1

heid, noemde de DES-actiegroep een "luis in de pels", onmisbaar voor de kwaliteit van de hedendaagse gezondheidszorg. Van Geuns sprak de hoop uit dat DES-actiegroepen niet alleen moreel, maar ook financieel op steun kunnen rekenen.

De conferentie was de start voor een Europese campagne. Het Europarlementslid Nel van Dijk heeft een resolutie ingediend waarin zij aandringt op onderzoek naar de omvang van het DES-gebruik in de diverse Europese landen en op voorlichtingscampagnes om zowel het publiek als de medische stand op de hoogte te brengen van de

gevolgen van DES. Daarnaast pleit zij voor een totaal productie- en exportverbod om misbruik van DES in Derde Wereldlanden te voorkomen.

Aan het slot van de conferentie werden door de aanwezige vrouwen uit België, Engeland, Ierland en Spanje plannen bekend gemaakt voor de start van DES-campagnes in hun land, terwijl de Franse en Duitse vrouwen hun acties zullen voortzetten. De DES-actiegroep Nederland zal deze acties van harte ondersteunen en coördineren.

HETTY ZALMSTRA

Nederlandse bedrijven en de Europese markt

De laatste maanden zijn er de nodige artikelen en boeken verschenen over de verwezenlijking van de interne markt. Kortgeleden voegde zich bij die reeks een handzaam boekje van de Stichting Maatschappij en Onderneming (SMO). De schrijver van deze publicatie is VVD-Europarlementariër Gijs de Vries. De titel van het boekje is "1992: Nederlandse bedrijven en de Europese markt". Doel van het werkje is "bijdragen aan een gedegen voorbereiding van vooral kleine bedrijven en hun werknemers, op wat hen tot eind 1992 te wachten

Aan het doel beantwoord het werkje zeker. Het is helder geschreven en geeft een goede inleiding over wat de bedrijven vooral op economisch gebied te wachten staat. De teneur van het boekje is overwegend feitelijk van aard. Hoewel de Vries zijn warme sympathie voor de Europese eenwording niet altijd verbergt. In het boek komen achtereenvolgens de volgende onderwerpen aan de orde. Het interne marktprogramma, waarbij het gaat om de opstelling van de markt voor overheidsaankopen, het vervoerbeleid, de mededinging en de liberalisering van het

kapitaalverkeer. Stuk voor stuk terreinen die voor het bedrijfsleven natuurlijk niet zonder belang zijn. Verder komen de belendende beleidsterreinen aan bod, zoals milieu, consumenten, sociaal beleid en technologiebeleid. In het hoofdstuk "besluitvorming" worden de bevoegdheden van Europarlement, Europese Commissie en Raad van Ministers besproken. Een paragraaf die niet alleen voor bedrijven maar ook voor andere geïnteresseerden van belang is. Het geeft in kort bestek weer, op welke terreinen en in welke mate de macht van het EG-parle-

Europa 1992: extra werk of minder banen?

ment sinds de aanvaarding van de Europese Acte is toegenomen. In het laatste hoofdstuk blikt de Vries vooruit. Wat staat de EG na 1992 te wachten. Om te beginnen stelt hij vast dat de EG-markt dan nog niet volledig vrij zal zijn. Vooral op het gebied van de belastingharmonisatie en het vrije verkeer van personen zal nog het nodige moeten gebeuren. Voor het overige denkt hij dat de EG op een aantal vragen een antwoord zal moeten geven. Hij noemt de rol van een centrale Europese Bank, de culturele dimensie van de EG, de handelsverhoudingen met de VS en Japan en de EVA en de Comecon en het defensiebeleid van de Twaalf.

Hoewel het boekje een beperkte opzet heeft en nadrukkelijk de kleinere ondernemers als doelgroep kiest vallen er belangrijke onderwerpen buiten en krijgen andere zaken te veel nadruk. Gijs de Vries is kennelijk een groot voorstander van een militaire EG. Verschillende malen roert hij dit onderwerp aan. Terwijl officieel de EG niet meer is dan een economische Gemeenschap. In de conclusie stelt hij onder andere "Uiteindelijk zal de Europese Gemeenschap het kader moeten zijn waarbinnen de Europese defensie gestalte krijgt; niet los van, maar gekoppeld aan de Noord Amerikaanse partners". Op de laatste bladzijde bepleit hij dan ook een gunstiger concurrentiepositie voor de Europese defensie-industrie, omdat "een

EG die ook openlijk militaire betekenis heeft met meer gezag in onderhandelingen met derde landen" spreekt. Dat is een Europese eenwording waar ik weinig in zie. Europese eenwording zou juist moeten bijdragen tot een veiliger wereld met minder wapens, in plaats van de verwezenlijking van een derde machtsblok, naast de VS en de Sowjet-Unie. Kritiek is naar mening ook op zijn plaats waar het de positieve gevolgen van de interne markt betreft. De Vries vermeldt de cijfers uit -vermoedelijk- het onderzoek van de Europese Commissie. Hieruit blijkt dat de eenwording twee miljoen nieuwe arbeidsplaatsen oplevert. Tegelijkertijd constateert hij dat de concurrentie toeneemt en moet hij toegeven dat de hogere accijnzen op tabaksprodukten (een voorstel van de Europese Commissie) de positie van de Nederlandse tabaksindustrie zullen aantasten. De gevolgen van die twee zaken laten zich raden: werkloosheid. Het zou evenwichtiger zijn geweest als er behalve aan de nieuwe arbeidsplaatsen, ook wat meer aandacht was besteed aan het verlies van werkgelegenheid. Tenslotte ontbreken er ook belangrijke zaken. In het summiere paragraafje over sociaal beleid wordt bij voorbeeld met geen woord gerept over de positie van uitkeringsgerechtigden na 1992.

KOLOFON:

Straatsburg Times is een uitgave van het Groen Progressief Akkoord in de Regenboog-fractie, Nieuwe Looiersstraat 45, 1017 VB Amsterdam, postbus 267, 1000 AG Amsterdam. Telefoon: 020-245515.

Eindredactie: Bram van Ojik en Jan-Willem Vos.

Straatsburg Times verschijnt tienmaal per jaar, kost f 1,75 per nummer, of als abonnement f 15,- per jaar.

Vormgeving: Hollandse Hoogte, Ruparo.

Productie: K&L grafische produkties.

Foto's, Illustraties: v.d. Lee (p.1), Fred Jansz (p.2), Michiel Wijnbergh (p.8).

Medewerking: Hetty Zalmstra

INTERNATIONALE ALLURE

Dat zeggen onze lezers van de Straatsburg Times.

Een greep uit de reacties:

Frankfurter Allgemeine Zeitung:

... man soll die ST bestimmt lesen ..."

Le Monde:

...un periodique magnifique ..."

The Independant:

... rather readable ..."

De Bazuin:

ST is schokkend en scherp ..."

BON

Ja, ik wil de Straatsburg Times:

NU, tot juni 1989 GRATIS, daarna: 15 piek per jaar.

Naam: .....

Adres: .....

Postcode: ..... Woonplaats: .....

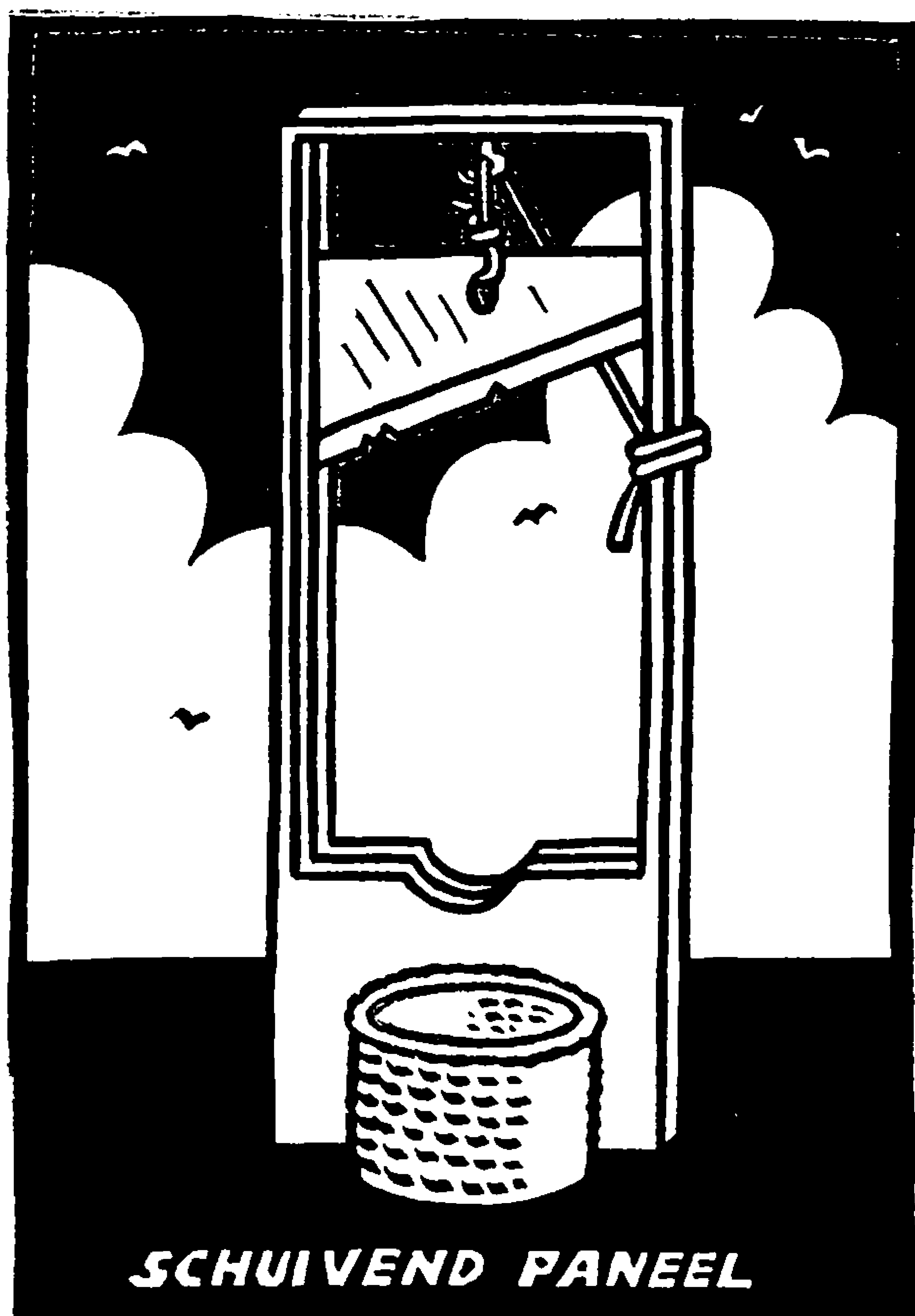
1 ken van permanente politieke discussie dan onze kop
2 in het zand steken.

3 Onze visie moet steeds ter discussie staan en zich
4 blijven ontwikkelen. Het socialisme is geen vast-
5 staande wereldbeschouwing voor alle tijden, die
6 steunt op historische wetten, maar een politieke visie
7 die zich steeds moet vernieuwen en ontwikkelen met
8 de maatschappij waarin ze bestaat. Ook in het verle-
9 den hebben verschillende generaties, beroepsgroepen
10 en naties verschillende invullingen aan het socialisme
11 gegeven. Op het moment is het socialisme geen van-
12 zelfsprekend referentiepunt meer voor mensen met
13 radicale sympathieën. Het is meer de voorlopige uit-
14 komst van een proces van discussie, waaraan mensen
15 deelnemen vanuit individuele motivatie of vanuit hun
16 praktijk in een specifieke sociale beweging.

17 Tegenover de verbrokkeling van het socialistische
18 denken staat de inzet van velen voor de vormgeving
19 van menselijke emancipatie. Dat streven beperkt zich
20 niet meer tot de werkplek, tot het grote fabrieks-
21 complex met de rokende schoorsteen van de affiches
22 van de oude socialistische beweging. Het krijgt vorm
23 op alle gebieden van het maatschappelijk leven. Het
24 streven naar die emancipatie is niet dood en vormt de
25 basis voor radikaal-linkse politiek, in het verleden en
26 in de toekomst. Socialisten moeten aansluiten bij de
27 emancipatoire verlangens die leven, pogen die op el-
28 kaar af te stemmen en zo een zinnig en levendig ka-
29 der proberen te bieden waarbinnen mensen politiek
30 actief kunnen zijn.

31 Reden tot algemeen pessimisme is er niet. De grote
32 vraagstukken die in dit manifest aan de orde zijn ge-
33 komen zijn nog volop inzet van politieke en ideologi-
34 sche strijd. De machtsarrogante rechtse leiders in
35 Europa zullen in de komende jaren ook nog wel eens
36 van een koude kermis thuiskomen en merken dat ook
37 hun versie van de maakbaarheid van de samenleving
38 op grenzen stuit. Laten we niet vergeten hoe de zelf-
39 verzekerdheid van de beursyuppies op 'zwarte maan-
40 dag' in één tel plaats maakte voor nerveuze angst. De
41 zwartgallige verhalen over het verdwijnen van de so-
42 lidariteit worden niet bevestigd door degelijk onder-
43 zoek. De recente ledenwinst van de FNV onder vrou-
44 wen onderstreept dat een moderne vakbeweging wel
45 degelijk een toekomst heeft. Ook is het de vraag of
46 Lubbers zijn karwei wel kan afmaken nu de coalitie
47 vermoeidheidsverschijnselen begint te vertonen. De
48 akties tegen de bezuinigingsplannen wijzen erop dat
49 de stemming van defaltisme haar langste tijd gehad
50 heeft

51 Het socialisme kan haar mid-life crisis overwinnen en
52 aan een tweede jeugd beginnen door zonder valse illu-
53 sies maar met het nodige zelfbewustzijn een eigen vi-
54 sies te ontwikkelen op de maakbaarheid van de samen-
55 leving zoals die zich ontwikkelt, en door met argu-
56 menten aan te tonen dat de ongebreidelde vrijheid
57 van de markteconomie de sociale ongelijkheid ver-
58 groot en maatschappelijke problemen onbeheersbaar
59 dreigt te maken.

SCHUIVEND PANEEL

AKTIEPROGRAMMA

I. VERZELFSTANDIGING EN SOLIDARITEIT

1 De PSP wil individuele economische zelfstandigheid voor iede-
 2 een. Ze wil daarom juist aandacht geven aan die mensen die er
 3 in inkomen steeds verder op achteruit gaan terwijl ook de voor
 4 hen bestemde voorzieningen worden afgeschaft. Twee groepen
 5 krijgen daarbij bijzondere aandacht: jongeren en ouderen. In
 6 het verleden hebben jongeren in o.m. de PSP een waardevolle,
 7 vernieuwende en energieke rol vervuld, maar de politiek is de
 8 laatste jaren het contact met hen enigszins kwijtgeraakt. Aan
 9 ouderen gaf de PSP tot nu toe slechts beperkte aandacht. Hun
 10 ervaring en energie gaat ook voor de PSP steeds belangrijker
 11 worden.

12
 13 Op 1 oktober 1988 belegt de PSP een manifestatie 'beter jong,
 14 beter oud' rond het thema 'economische zelfstandigheid'. De
 15 bedoeling hiervan is dat individuele leden van de PSP en van
 16 organisaties van jongeren en van ouderen met elkaar in contact
 17 komen, dat nagegaan wordt in hoeverre verschillende akties el-
 18 kaar zouden kunnen versterken, en dat nieuwe aktievormen in
 19 theorie en praktijk worden voorbereid. Het doel is een verbeter-
 20 de relatie tussen PSP en 'haar' jongeren, een opzet voor een
 21 geschikte organisatie-vorm voor de ouderen in en rond de PSP
 22 en voorstellen voor structurele samenwerking tussen de PSP
 23 en organisaties van vooral jongeren en ouderen rond 'economi-
 24 sche zelfstandigheid'.
 25

II. ARBEID EN TECHNOLOGIE

26
 27 De PSP wil dat nieuwe technologie op een positieve manier
 28 wordt aangewend. Ook veranderingen in de produktie-structuur
 29 die daarmee mogelijk zijn zullen verbeteringen in de positie van
 30 de werkers moeten opleveren. Dat is momenteel met de zoge-
 31 heten flexibilisering van de arbeidsmarkt niet het geval. Daar
 32 gaat de PSP zich m.n. op richten.
 33

34
 35 De PSP komt in het voorjaar van 1989 via haar kamerfracties
 36 met concrete voorstellen voor het opheffen van de achterstand
 37 in rechtspositie van 'flexibele' werkers. Het gaat daarbij om de
 38 positie van deeltijdwerkers, thuiswerkers, mensen met nul-uren-
 39 contracten, maar ook de onvrijwillige 'free-lancers' e.d. De PSP
 40 pleegt over die voorstellen overleg en zoekt steun bij de vakbe-
 41 weging, (andere) belangengroepen en deskundigen op dit
 42 gebied.
 43

III. ARBEID EN INKOMEN

44
 45 De PSP wil een radicale herverdeling van alle betaalde en on-
 46 betaalde arbeid. Ze vindt een drastische arbeidsduurverkorting
 47 daarvoor het meest geschikte middel.
 48

49
 50 In de komende tijd gaat de PSP actief participeren in discussies
 51 van anderen over arbeidsloos inkomen, arbeidsduurverkorting,
 52 economische zelfstandigheid, maatschappelijke en individuele
 53 behoeften, produceren en consumeren, tijd en geld. Ze gaat
 54 haar inbreng in platforms e.d. elders beter kordineren. In het
 55 voorjaar van 1989 moet e.e.a. leiden tot een PSP-voorstel om
 56 radicale herverdeling van alle betaalde en onbetaalde arbeid
 57 weer op de politieke agenda te krijgen.
 58
 59
 60

IV. DE STRIJD OM DE VERZORGINGSSTAAT

61
 62 De PSP wil de strijd tegen de afbraak van de collectieve voor-
 63 zieningen versterken. Die strijd wordt momenteel nogal versnip-
 64 perd gevoerd.
 65

66
 67 In het najaar van 1988 gaat de PSP het streven ondersteunen
 68 om te komen tot een bundeling van landelijke initiatieven tegen
 69 de afbraak van de verzorgingsstaat.
 70
 71
 72

V. PLANNING VERSUS MARKT

1 De PSP wil een socialistische economie. Haar ideeën over bij-
 2 voorbeeld de relatie tussen planning en markt zijn tamelijk glo-
 3 baal en roepen extern en intern vragen op. Die zijn deels ter
 4 verduidelijking, deels ter verantwoording. In feite is socialisti-
 5 sche economie zo'n complex thema dat het permanent studie
 6 en discussie vereist. Tot nu toe vinden dergelijke studies en
 7 discussies binnen de PSP echter eerder incidenteel dan struk-
 8 tureel plaats.
 9

10 De PSP gaat systematisch aandacht geven aan studie en dis-
 11 kussie over socialistische economie. In de zomer van 1989 zal
 12 dit resulteren in een 'zomeruniversiteit'.
 13

VI. DE EKOLOGISCHE GRENZEN

14
 15 De PSP wil het groeiend bewustzijn van de bevolking op milieu-
 16 gebied versterken en omzetten in concrete akties.
 17

18 In het najaar van 1989 gaat de PSP via haar landelijk netwerk
 19 van afdelingen aansluiting zoeken bij diverse akties van andere
 20 lokale groeperingen op milieu-gebied die een beroep doen op
 21 de eigen verantwoordelijkheid van de individuele consument.
 22
 23

Richtlijnen voor raads- en statenverkiezingen 1990 - 1993

Hieronder volgt het meerderheidsvoorstel van het PB, tezamen met twee minderheidsstandpunten.

* VERSIE I wordt voorgesteld door de meerderheid van het partijbestuur. Deze versie van de richtlijnen gaat uit van de thans bestaande praktijk, met zo weinig mogelijk dwingende landelijke beslispunten en verboden.

Ook de twee minderheden in het PB zijn het in grote lijn met deze tekst eens, maar hebben elk tegen één bepaalde strekking bezwaar. Wij drukken deze minderheidsstandpunten (op het kongres te behandelen als amendementen op versie I) hierbij af als de versies II en III.

* VERSIE II wil de richtlijnen aanscherpen door een verbod toe te voegen in die zin dat de in de punten 15 en 16 toegestane kollegesamenwerking met rechts erbij - zoals die thans bv. bestaat in Leiden en Delft - vanaf 1990 onmogelijk wordt gemaakt.

* VERSIE III wil de richtlijnen afzwakken door de punten 5 en 6 - die betrekking hebben op onderdelen waarover landelijk door PB en PR beslist wordt en waarbij op overtreding sancties staan - en alle onderdelen die daarnaar verwijzen eruit te schrappen, waardoor alles gaat vallen onder de in punt 4 bedoelde aanbevelingen.

V E R S I E I :

Het kongres van de PSP, bijeen op 26 en 27 november 1988 te Zutphen, stelt de volgende richtlijnen vast met betrekking tot alle van 1990 t/m 1993 te houden verkiezingen voor (deel-)gemeenten en provincies.

A. UITGANGSPUNTEN:

1. ALGEMENE DOELEINDEN.

Verkiezingsdeelname door de PSP is vooral gericht op de volgende drie doeleinden:

- *1 Propaganda voor (deelname aan) de door de PSP nagestreefde ingrijpende maatschappijveranderingen in socialistische, ekologische, feministische, anti-racistische en pacifistische richting en voor de door haar voorgestane praktische oplossingen voor problemen op de korte termijn.
- *2 Het bewerkstelligen van tussentijdse resultaten op weg naar de door de PSP nagestreefde maatschappijveranderingen en van andere maatregelen die in het belang zijn van diegenen die worden benadeeld door de huidige maatschappij.
- *3 Ondersteuning van sociale bewegingen die belangen behartigen, acties voeren en oplossingen nastreven die verwant zijn met die van de PSP.

2. HANDHAVING PSP-REGELS.

Op PSP-leden blijven alle PSP-regels van toepassing, ook indien zij kandidaat zijn op een niet alleen door de PSP ondersteunde lijst. Zij kunnen alleen kandidaat staan op een lijst die is samengesteld en ingediend op grond van voorafgaande besluiten van het tot kandidaatstelling bevoegde PSP-orgaan (HR art. 85-87). Indien meerdere (deel-)gemeenten behoren tot het werkgebied van één afdeling, kan de afdelingsvergadering de besluitvorming over de wijze van deelname in elk der (deel-)gemeenten en de samenstelling van de kandidatenlijsten overlaten aan een door het afdelingsbestuur te organiseren vergadering van leden in de betrokken (deel-)gemeente.

3. GEDECENTRALISEERDE VERANTWOORDELIJKHEID.
De beoordeling van de mogelijkheid om door middel van een gezamenlijke lijst met andere linkse partijen en/of door kollegedeelname bij te dragen aan de versterking van de strijd voor de in punt 1 genoemde doeleinden is een verantwoordelijkheid van de betrokken afdeling resp. de provinciale vergadering.

4. AANBEVELINGEN VOOR LANDELIJKE HERKENBAARHEID.

Ter ondersteuning van de kwaliteit van de plaatselijke en provinciale besluitvorming, alsmede terwille van de herkenbaarheid van de PSP als landelijke partij in de gemeentelijke en provinciale politiek, geeft het kongres aan afdelingen en provinciale vergaderingen een aantal aanbevelingen mee voor linkse samenwerking en kollegedeelname. Het partijbestuur zorgt voor een brede verspreiding van deze aanbevelingen ten behoeve van de gedecentraliseerde besluitvorming. Op plaatselijke en provinciale besluiten om van deze aanbevelingen af te wijken staan geen sancties.

5. LANDELIJKE BESLISPUNTEN EN VERBODEN.

Naast aanbevelingen bevatten de richtlijnen enkele landelijke beslispunten en verboden. Uitsluitend voor deze onderdelen dragen landelijke partijorganen de eindverantwoordelijkheid. Dit betekent dat afwijking op deze onderdelen kan leiden tot sancties.

Verzoeken van afdelingen en provinciale vergaderingen die betrekking hebben op de landelijke beslispunten dienen te worden voorgelegd aan het partijbestuur. Voor zover deze betrekking hebben op de gemeenteraadsverkiezingen van 1990 moeten die zijn binnengekomen voor 1 november 1989. Voor de provinciale statenverkiezingen van 1991 dient dit te gebeuren voor 1 november 1990. Bij tussentijdse andere verkiezingen ligt dit tijdstip vier maanden voor de eerste dag van de maand waarin de verkiezingen worden gehouden.

6. ROL PARTIJBESTUUR EN PARTIJRAAD.

Het partijbestuur legt alle verzoeken die de landelijke beslispunten betreffen met een afdoeningsvoorstel voor aan de partijraad. Als het partijbestuur voorstelt om een verzoek af te wijzen, dient de betrokken afdeling resp. provinciale vergadering in staat gesteld te worden om een nadere nadere toelichting van haar motieven aan de partijraad te geven.

B. SAMENWERKING.

7. STREVEN NAAR OVEREENSTEMMING MET CPN EN PPR.

De PSP streeft ernaar om op basis van deze richtlijnen met CPN en PPR landelijk overeenstemming te bereiken over:

- *1 een standaardmodel voor samenwerkingskontrakten (als in 1986/87)
- *2 een overal bruikbare landelijke naam voor samenwerkingsverbanden.
- *3 een gezamenlijke opstelling en aanpak m.b.t. de kollegedeelname.

8. SCHRIFTELIJK KONTRAKT.

De PSP gaat alleen samenwerking op gezamenlijke lijsten aan op grond van een schriftelijk kontrakt met de andere samenwerkende partijen en groepen. In zo'n kontrakt dient tenminste geregeld te worden:

- *1 de deelnemers aan het samenwerkingsverband;
- *2 de naam van het samenwerkingsverband;
- *3 vaststelling van het verkiezingsprogramma;
- *4 wijze van verantwoording van de gekozenen;
- *5 de fractiebegeleiding (gezamenlijke steunfractie);
- *6 de lijstvolgorde;
- *7 de verdeling van de zetels tussen de deelnemende groeperingen;
- *8 een regeling van voorkeursstemmen;
- *9 regels voor tussentijdse opvolging;
- *10 de wijze waarop het terugroeprecht is geregeld;

- 1 *11 eventuele plaatselijke afdrachtverplichtingen, die niet strijdig mogen zijn met de
2 landelijke afdrachtregeling van de PSP;
3 *12 de bij de kollegevorming gezamenlijk te
4 hanteren uitgangspunten;
5 *13 de binding van eventuele wethouders of
6 gedeputeerden aan de fractie.
7 Alle betrokken besturen en alle personen die op
8 de kandidatenlijst worden geplaatst zijn gebonden
9 aan het kontrakt.

9. ALTIJD TOEGESTANE LIJSTEN.

Bij samenwerking gaat de voorkeur van de PSP uit naar die linkse partijen die haar het meest verwant zijn. Gezamenlijke lijsten en fracties met CPN, PPR, SAP en EVP zijn altijd toegestaan.

10. LIJSTEN WAARVOOR LANDELIJKE GOEDKEURING NODIG IS.

Plannen voor gezamenlijke lijsten met andere links van het midden staande groeperingen dienen met een duidelijke motivering ter beoordeling te worden voorgelegd aan het partijbestuur (voor procedure: zie punten 5 en 6).

11. LIJSTNAMEN.

Om de landelijke herkenbaarheid van de PSP voor de kiezers te handhaven en te voorkomen dat samenwerkingslijsten worden gezien als een zuiver plaatselijke of provinciale groepering, is het van belang dat iedere samenwerkingslijst waarop PSP-leden voorkomen een naam draagt waarin de aanduidingen van de deelnemende partijen worden opgesomd.

Waar desondanks plannen bestaan om in de lijstnaam niet de deelnemende partijen te vermelden, dienen deze met een duidelijke motivering te worden voorgelegd aan het partijbestuur (voor procedure: zie punten 5 en 6).

Indien tussen PSP, CPN en PPR een landelijke naam voor samenwerkingsverbanden wordt overeengekomen, verdient het gebruik van die naam terwille van de landelijke herkenbaarheid en de coördinatie van kampanjes de voorkeur.

12. LIJSTVERBINDING.

De PSP of de samenwerkingslijst waaraan de PSP deelneemt streeft naar lijstverbinding van alle linkse en progressieve lijsten. Indien deze breedst mogelijke lijstverbinding door de opstelling van anderen onmogelijk wordt gemaakt, blijft lijstverbinding met een deel van van deze lijsten wenselijk.

C. KOLLEGEVORMING.

13. DEELNAME AAN KOLLEGE-ONDERHANDELINGEN.

Terwille van de beïnvloeding van het kollegeprogramma en de mogelijkheden om de publieke aandacht op onze standpunten te vestigen, verdient het aanbeveling om gebruik te maken van een eventuele uitnodiging tot deelname aan de onderhandelingen over het kollege-programma, ook indien niet de verwachting bestaat dat er een kollege kan worden gevormd waarvoor de PSP (of het samenwerkingsverband waaraan de PSP deelneemt) de bestuurlijke medeverantwoordelijkheid wenst te dragen.

14. EERSTE VOORKEUR IS KOLLEGE VAN LINKS EN PROGRESSIEF.

De mogelijkheid tot realisering van het door de PSP gewenste beleid is in het algemeen het grootst in een kollege waarvan naast de PSP (of een samenwerkingsverband waaraan de PSP deelneemt) uitsluitend linkse en progressieve partijen deel uitmaken.

Op grond daarvan gaat de eerste voorkeur van de PSP bij kollegedeelname uit naar kolleges van PSP, CPN en PPR met de PvdA, zonodig aangevuld met andere linkse en progressieve partijen.

15. TWEDE VOORKEUR IS ZO PROGRESSIEF MOGELIJK KOLLEGE.

Indien een kollege als bedoeld in punt 14 niet tot de mogelijkheden blijkt te behoren, kan als tweede voorkeur worden gestreefd naar een zo progressief mogelijk kollege, waarbij naast de

PSP (of een samenwerkingsverband waaraan de PSP deelneemt) en de PvdA ook rechts of een (lieft zo klein mogelijk) deel van rechts is betrokken. Bij zo'n kollege is het wenselijk dat tenminste aan een of meer van de volgende voorwaarden wordt voldaan:

- *a- Dat binnen de raad dan wel het kollege een meerderheid van linkse en progressieve fracties bestaat.
- *b- Dat het overeengekomen program een overwegend progressief karakter draagt en aan rechtse wethouders of gedeputeerden geen ruimte geeft om een daarmee strijdig beleid door te zetten.
- *c- Dat de eigen vertegenwoordiger(s) in het kollege voldoende ruimte behoudt om op te treden voor het door ons gewenste beleid.
- *d- Dat het te vormen kollege kan dienen als wegbereider voor een toekomstig kollege dat uitsluitend is samengesteld vanuit linkse en progressieve partijen.

16. DEELNAME AAN ANDERSSOORTIGE KOLLEGES.

De PSP (of het samenwerkingsverband waaraan de PSP deelneemt) gaat niet in op uitnodigingen van rechts om deel te nemen aan een kollege waarvan de rest van links is uitgesloten. Alleen in gemeenten met minder dan 20.000 inwoners kunnen bijzondere plaatselijke omstandigheden (een sterke afwijking van de landelijke politieke verhoudingen, het ontbreken van PvdA-raadsleden) reden zijn om eventueel over te gaan tot deelname aan een kollege waarvoor niet ook de PvdA medeverantwoordelijkheid draagt. Plannen hiertoe dienen met een duidelijke motivering te worden voorgelegd aan het partijbestuur (voor procedure: zie punten 5 en 6). Indien dit onmogelijk is dienen partijbestuur en partijraad achteraf vast te stellen of hier sprake is van een verboden situatie die tot sancties moet leiden.

17. ONDERTEKENING KOLLEGEPROGRAMMA.

Ondertekening van een kollegeprogramma dient gericht te zijn op het verwerven van meer invloed in plaats van minder. Op grond daarvan is het wenselijk om bij de afweging of een kollegeprogramma al dan niet moet worden ondertekend uit te gaan van het volgende:

- *a- Uitnodigingen om een tussen alle overige fracties overeengekomen afspiegelingsprogramma te ondertekenen, waarbij ten onrechte de indruk ontstaat dat men het raads- of statenbreed met elkaar eens is, kunnen het beste gemotiveerd worden afgewezen.
- *b- Indien de PSP (of het samenwerkingsverband waaraan de PSP deelneemt) het kollegeprogramma ondertekent, wordt er in principe ook aanspraak gemaakt op een wethouderszetel.
- *c- Alleen daar waar de eigen fractie te klein is om een wethouder te kunnen leveren of we door plaatselijke omstandigheden het gedogen van een PvdA-minderheidskollege bewust verkiezen boven eigen deelname, kan er reden zijn om ons vast te leggen op steun aan een kollege waaraan we zelf geen vertegenwoordiger hebben. In dat geval is het van belang te bedingen dat de fractie voortdurend wordt betrokken bij overleg over de uitvoering van het kollege-programma en tijdig de daartoe benodigde informatie ontvangt.
- *d- Indien de PSP (of het samenwerkingsverband waaraan de PSP deelneemt) het kollegeprogramma ondertekent, moet de fractie ten allen tijde de vrijheid hebben om de eigen standpunten in het vertegenwoordigend lichaam naar voren te brengen, ook als deze afwijken van het standpunt van het kollege.

V E R S I E   I I :

1 Deze is voor wat betreft de punten 1 tot en met
2 13, de eerste zin van punt 14 en het hele punt
3 17 gelijk aan versie I.
4 In de overige punten worden de volgende wijzi-
5 gingen doorgevoerd:

6 Punt 14:

7 Nieuwe titel:

8 "ALLEEN KOLLEGES VAN LINKS EN PROGRESSIEF."

9 De tweede (laatste) zin wordt vervangen door:

10 "Op grond daarvan kiest de PSP bij kollegedeel-
11 name voor kolleges van PSP, CPN en PPR met de
12 PvdA, zonodig aangevuld met andere linkse en
13 progressieve partijen."

14 Punten 15/16:

15 Nieuwe titel:

16 "TEGENGAAN VAN KOLLEGES MET RECHTS."

17 De gehele tekst schrappen en vervangen door:

18 "In gemeenten met meer dan 20.000 inwoners is
19 deelname van de PSP (of het samenwerkingsver-
20 band waaraan de PSP deelneemt) aan een kollege
21 waarvan ook rechtse partijen deel uitmaken niet
22 toegestaan. Het partijbestuur neemt de nodige
23 maatregelen om een strikte naleving van dit
24 verbod door alle PSP-organen te verzekeren."
25
26
27

28 V E R S I E   I I I :

29 Deze is voor wat betreft de punten 1 tot en met
30 4, 7, 9, 12 tot en met 15, en 17 gelijk aan
31 versie I.

32 In de overige punten worden de volgende wijzi-
33 gingen doorgevoerd:

34 Punt 5, 6, 10 en 16: vervallen geheel.

35 Punt 8 vanaf het begin tot de opsomming (eer-
36 ste 5 regels) andere tekst:

37 "Het verdient sterk aanbeveling om bij gezamen-
38 lijke lijsten gebruik te maken van een schrif-
39 telijk kontrakt waarin de volgende punten gere-
40 geld worden:"

41 (voor het overige zelfde tekst als versie 1)

42 Punt 11: de tweede (middelste) zin vervalt.
43
44
45
46
47

TOELICHTING VERSIE I :

Algemeen:

Hoewel de feitelijke besluitvorming over kolle-
gedeelname in alle partijen op het nivo van ge-
meenten en provincies plaatsvindt, kent de PSP
sinds 22 jaar daarvoor landelijke richtlijnen.
Elke vier jaar, op een tijdstip dat ligt in het
tweede jaar voorafgaande aan de gemeenteraads-
verkiezingen, stelt het PSP-kongres daarvoor
richtlijnen vast. Sinds het kongres van 6-2-
1966 houden deze richtlijnen in dat de PSP
streeft naar volledig linkse kolleges (aanvan-
kelijk uitsluitend van PvdA, CPN en PSP, later
aangevuld met nadien opgerichte nieuwe partijen
links van het midden) en bij mislukking de op-
positie verkiest. Deze opstelling is overeen-
komstig de oorspronkelijke opvatting van de
sociaal-demokraten (tot 1914) en de kommunisten
(tot 1948), welke tot de overname door de PSP
alleen nog enthousiast werd verdedigd door de
trotskistische stroming (vanaf 1952 als groep
in de PvdA, vanaf 1965 als groep in de PSP en
sinds 1972 apart als SAP).

Die richtlijnen hadden aanvankelijk tot doel om
de interne samenhang binnen de toen nog jonge,
snel groeiende en nogal pluriforme (dus uiteen-
lopend denkende) PSP te vergroten en om vervol-
gens als eensgezinde partij meer invloed uit te
oefenen op de keuzes van andere linkse partij-
en. Zo hoopten we uit het zicht te houden dat
binnen de PSP over kollege-deelname eigenlijk
drie sterk verschillende opvattingen leefden:
altijd proberen mee te besturen als we daarmee
iets denken te kunnen bereiken, alles inzetten
voor de vorming van zuiver linkse kolleges, of
principieel kiezen voor oppositie.

Onze eerste verwachting was dat het door de PSP
nadrukkelijk propageren van één kollegemodel
(het kollege van alleen linkse en progressieve
partijen) ertoe zou leiden dat we de rest van
links daarin zouden kunnen meeslepen en radika-
liseren. Dat zou bijdragen tot meer polarisatie
tussen links en rechts, tussen arbeid en kapi-
taal, in het verlengde van de klassenstrijd.
Ondanks ons streven gebeurde het tegendeel; de
strijd voor deze linkse kollegevorming is bij
sociale bewegingen en de linkervleugel van de
PvdA volledig uit de politieke aandacht verdwen-
nen. Alleen PPR en CPN kunnen zich in grote
lijn wel met onze voorkeur verenigen, maar
sluiten op praktische gronden andere mogelijk-
heden niet uit. Voor zover zuiver linkse kolle-
ges er komen, zijn die dan ook een produkt van
toeval, en niet van een brede buitenparlemen-
taire betrokkenheid of een door de PSP gewonnen
politieke strijd.

Onze tweede verwachting was dat landelijke
richtlijnen zouden waarborgen dat alle PSP-af-
delingen in gelijksoortige situaties volstrekt
gelijk zouden handelen. Zo zou dus bv. de aan-
pak in linkse steden als Utrecht en Leiden de-
zelfde moeten zijn, in plaats van wat nu ge-
beurt: Utrecht kiest zelf al voor de verkiezin-
gen voor oppositie en Leiden neemt deel aan een
kollege met een deel van rechts erbij. Het in
1966 gekozen centralisme heeft in de praktijk
nooit echt gewerkt. In die 22 jaar zijn onze
richtlijnen in de praktijk ongeveer 40 keer
overtreden, doordat fracties waarin de PSP
deelneemt werden betrokken in kollegevorming
met VVD en/of CDA. Onze partijdemocratie op
afdelingsnivo blijkt steeds weer te leiden tot
keuzes voor afwijking van het landelijke model.
Dat leidde veelal tot het ook in de pers voeren
van interne PSP-ruzies, waarbij de ene stroming
riep dat diegenen die voor deze deelname ver-
antwoordelijk waren uit de partij dienden te
verdwijnen, maar de andere stroming uiteinde-
lijk altijd won. Ons jongste kongres (20/21
november 1987) heeft een dergelijke kollege-
deelname met rechts erbij in Leiden en Delft
goedgekeurd.

Het is in de praktijk altijd volstrekt onduide-
lijk gebleven of de richtlijnen moesten worden
gezien als een dwingend voorschrift (met zono-
dig keiharde sancties op afwijking, zoals schor-
sing van afdelingen of raadsfracties!) of als
een welgemeend advies t.b.v. de plaatselijke

besluitvorming. Die tegengestelde verwachtingen vormden in de loop der jaren een bron van geruzie en negatieve publiciteit, en leidden tot een vertoon van machteloosheid van de PSP als landelijke partij. Als er plaatselijk of provinciaal eenmaal voldongen feiten waren geschapen, werden die telkens weer achteraf landelijk aanvaard.

Ondanks de negatieve ervaringen totnutoe blijft enige landelijke politieke sturing op hoofdlijnen wenselijk. Daarom stelt het partijbestuur voor de vanouds geldende politieke strekking van de richtlijnen te handhaven, maar voortaan een duidelijk onderscheid te maken tussen aanbevelingen (waarmee afdelingen en provinciale vergaderingen zelfstandig moeten werken) en een zeer beperkt aantal landelijke beslispunten of verboden. Daarmee wordt tegemoetgekomen aan de voortdurend gebleken wens om zo veel mogelijk de verantwoordelijkheid voor samenwerking en kollegevorming over te laten aan de daarmee belaste partijorganen in gemeenten en provincies, en centrale betutteling zo veel mogelijk achterwege te laten. Verboden die we achteraf toch nooit konsekwent blijken na te leven zijn volstrekt zinloos. Daarom moeten we ons met dwingende voorschriften beperken tot een klein aantal weinig voorkomende en nadrukkelijk omschreven keuzes die onaanvaardbaar sterk afwijken van onze eerste voorkeur. Het partijbestuur heeft de verwachting dat de partij alleen in zulke gevallen niet opnieuw zal terugdeinzen voor zoodoig harde sancties.

Het ontwerp voor de richtlijnen gaat uit van handhaving van de politieke strekking van de op vorige congressen vastgestelde regels, met toevoeging van de daarop achteraf door kongres en partijraad toegestane afwijkingen. Daarmee wordt de PSP-praktijk van de afgelopen 22 jaar op een overzichtelijke wijze in kaart gebracht en bevestigd.

PUNTSGEWIJS:

1. Deze doeleinden werden tot nu toe wel verlangd van samenwerking maar niet van afzonderlijke fracties. We stellen ze nu voorop als uitgangspunt voor de gedecentraliseerde besluitvorming (zie 3). Dit leidt er hopelijk toe dat beginselloze, onherkenbare en ondoordachte vormen van samenwerking en kollegedeelname zo veel mogelijk worden voorkomen.

2. Op zelfstandige PSP lijsten is de verantwoordelijkheid van PSP-leden (kandidaatstelling, afdrachtverplichting, terugroeprecht, regeling voor tussentijdse opvolging, e.d.) het meest duidelijk. Nu gezamenlijke lijsten overheersen, komt het helaas voor dat sommige leden daarin een rechtvaardiging zien om zich van die regels los te maken. In de praktijk staan PSP-ers op lijsten zonder dat ze door een bevoegd partijorgaan gekandideerd zijn, en zijn leden op samenwerkingslijsten wel eens geneigd zich aan richtlijnen, afdrachtverplichtingen of het terugroeprecht te onttrekken. Daarom is op dit punt nogmaals duidelijkheid nodig. Eigenlijk hoort het thuis in het huishoudelijk reglement.

3, 4. In tot nu toe ongeveer 40 gevallen bleek de plaatselijke afdeling voor iets anders te kiezen dan het kongres eerder had voorgeschreven. Deze afwijkingen betroffen o.a. het leveren van een PSP-wethouder bij een rechtse raadsmeerderheid (Zeist, Naarden, Goirle), het leveren van een PSP-wethouder bij een linkse meerderheid maar met kollegedeelname van rechts (Leiden), het door een gezamenlijke fractie deelnemen aan afspiegelingskolleges (tientallen gevallen, het laatst in Delft) en het bij voorbaat afzien van de mogelijkheid van een links kollege door een keuze voor de oppositie (Utrecht). Na veel of weinig geruzie kreeg de betrokken afdeling tenslotte steeds gelijk van partijraad of kongres. Daarom stellen we nu vast dat de verantwoordelijkheid voor de toepassing van punt 1 bij de afdelingen ligt. Dus geen landelijke onderzoekskommissies en dreigen met straffen waarvoor we in de praktijk uiteindelijk terugdeinzen. Die leiden slechts tot een

ruzie sfeer en negatieve publiciteit. Maar wel aanbevelingen en informatie door het partijbestuur om zo veel mogelijk te voorkomen dat men plaatselijk afwijkt van ons landelijke streven naar een zo links mogelijk beleid.

5. Op een beperkt aantal punten blijft enige landelijke bemoeienis gewenst. Daarbij gaat het om zaken die bezwaren kunnen oproepen en op z'n minst enige begeleiding nodig hebben. Dat betreft:

* lijsten met gematigd linkse partijen (PvdA, D'66, Groenen) die ons kunnen meezuigen in afspiegelingskolleges of met groeperingen (SP, VCN) die door hun stalinistische erfenis enige gebruiksaanwijzingen nodig hebben (punt 10).

* lijstnamen die de PSP onnodig onvindbaar maken (punt 11).

* het in bijzondere gevallen in kleinere gemeenten deelnemen aan kolleges zonder PvdA (punt 16).

Deze punten onderscheiden zich van de aanbevelingen doordat het laatste woord hier ligt bij de landelijke partijorganen. Om naleving van deze beslissingen te verzekeren is de mogelijkheid van sancties op overtreding hier onmisbaar. Op grond van de artikelen 4 en 8 van het Huishoudelijk Reglement kunnen zowel individuele leden (waaronder raadsleden en wethouders) als zoodoig gehele afdelingen worden geschorst. Partijbestuur en Partijraad dienen zich bij het opleggen van verboden steeds te realiseren of zij ook bereid zijn om bij overtreding zulke zware sancties te hanteren, anders zijn die verboden zinloos of zelfs belachelijk.

6. De bestaande regeling is gehandhaafd: ontheffingsverzoeken worden voorgelegd aan het PB en die legt ze met een voorstel voor aan de PR.

7. Toepassing van de landelijke PSP-regels werd mede bemoeilijkt omdat daarover met CPN en PPR geen afspraken bestonden en alles dus plaatselijk moest worden "uitgevochten". Plaatselijke en provinciale samenwerking verloopt het gemakkelijkst als er landelijk tussen de betrokken partijen in grote mate overeenstemming bestaat. Voor het begin van de huidige raads- en statenperiode is daarmee een begin gemaakt; voorgesteld wordt om daarmee verder door te gaan.

8. Deze reeds langer gehanteerde regels moeten voorkomen dat er achteraf geruzie en misverstanden ontstaan omdat de partijen vooraf niet goed hebben nagedacht over allerlei in de praktijk optredende problemen. In feite gaat het om een onmisbaar huishoudelijk reglement voor het samenwerkingsverband.

9. In de praktijk zijn in 1986 aan gezamenlijke lijsten met deze vier partijen geen belemmeringen opgeworpen. Het enige punt waarmee de toetsingskommissie zich serieus bezig hield was het controleren van de uiteenlopende soms mistige formules m.b.t. kollegedeelname. Als toetsingskommissie, PB en PR toen keihard hadden vastgehouden aan een principiële uitsluiting van kolleges met CDA of VVD, hadden we alléén de volledig overeenkomstig onze vanouds geformuleerde richtlijnen denkende SAP als partner kunnen aanvaarden. Samenwerking met CPN en PPR komt het meest voor en telt het meest aan, maar ook tegen een (passende bescheiden) deelname van kleinere partijen die zelfstandig niet de kiesdeler halen bestaat geen enkel bezwaar. Zo wordt in de twee grootste steden naast PPR en CPN ook samengewerkt met resp. EVP (Amsterdam) en SAP (Rotterdam).

10. Gezamenlijke lijsten met PvdA en D66 leveren veel meer dan lijsten met PPR en CPN de kans op dat de gezamenlijke fractie wordt betrokken in een breed afspiegelingskollege, waarin alle politieke verschillen worden weg-gemasseerd. Daarom is hier landelijke aandacht gewenst. Samenwerkingslijsten met de PvdA kunnen desondanks zin hebben in kleine gemeenten

waar links als geheel zwak is of in gemeenten waar een gezamenlijke lijst nodig is voor het behalen van een linkse meerderheid. Nadat de vele PAK-lijsten met PvdA en D66 geen succes waren geworden, hebben we de laatste 10 jaar wat meer afstand van deze partijen gehouden, zonder plaatselijke samenwerking uit te sluiten. Die lijn wordt voortgezet.

Ingewikkelder ligt het met de inmiddels 43 zetels bezettende SP. Aanvankelijk was dat een voorkeurspartner, waarmee we al gezamenlijke lijsten hadden toen dat met de CPN nog niet mogelijk was (zowel omdat de CPN niet wilde als omdat veel PSP-ers veel negatiever dachten over de CPN dan over de toen als zeer verwant ervaren SP). Uit boosheid over SP-geschriften over feminisme en gastarbeid hebben we ze daarna in de ban gedaan, ondanks overeenstemming over veel andere zaken. Het gevolg is dat de PvdA nu in sommige gemeenten samenwerking zoekt met de daar inmiddels sterke SP, terwijl de PSP zichzelf verplicht afstand te houden. We stellen nu het midden tussen beide uitersten voor: samenwerking met de SP is niet onmogelijk maar verdient een kritische afweging (zie ook punt 14). Voor het VCN (evenals de SP een kommunistische partij van het traditionele soort, maar veel kleiner) dient dan hetzelfde te gelden.

Het nieuwe verschijnsel van de Groenen (de klub van Roel van Duijn, met zetels in de raad van Amsterdam en de staten van Noord-Holland), die wel groen maar niet vooral niet al te links wil zijn, verdient dezelfde wat afstandelijker benadering.

Overigens valt te verwachten dat SP en Groenen, die beiden winstruiken, zelf voorlopig helemaal niets voor gezamenlijke lijsten met ons zullen voelen.

11. Dit is vanouds een punt waar de PSP goed op let, soms zonder succes. Vooral in kleinere plaatsen, zonder leden die veel betrokkenheid hebben bij het landelijke partijwerk, is er de neiging om zich los te maken van landelijke partijen en op te treden als een plaatselijke linkse gemeentebelangen-lijst. Als gevolg daarvan zijn PSP, CPN en PPR daar op het plaatselijke nivo onvindbaar geworden, en worden er ook geen nieuwe leden meer geworven. Vandaar dit punt, dat erop gericht is plaatselijke samenwerkingslijsten herkenbaar te houden. De daarnaast genoemde mogelijkheid van één landelijk te hanteren voorkeursnaam sluit niet uit dat (voorlopig) wordt doorgegaan met een bestaande afwijkende naam waarmee we in de afgelopen jaren extra bekendheid en werfkracht hebben bereikt.

12. Vanaf de volgende verkiezingen is lijstverbinding waarschijnlijk niet alleen voor Europarlement, kamers en staten toegestaan, maar ook voor de gemeenteraden, en krijgen we er dus veel vaker mee te maken. Voor de door ons nagestreefde zo sterk mogelijke positie van links tegenover rechts is lijstverbinding een nuttig hulpmiddel. Soms dwingen anderen ons om binnen links een keuze te maken. Daar verdient het terwille van de politieke duidelijkheid aanbeveling om niet alleen uit te gaan van rekensommetjes over het verwachte grootst mogelijke voordeel voor onszelf (d.w.z. een keuze voor de grootst mogelijke partner), maar ook te kijken naar de mogelijkheid om onbenutte reststemmen op onze lijst ten goede te laten komen aan een andere lijst waarmee we de grootste politieke verwantschap hebben. Dit standpunt over lijstverbinding wordt al vele jaren door de PSP ingenomen. Met name de weigering van de PvdA om lijstverbindingen met de CPN aan te gaan, dwong ons te kiezen tussen PvdA en CPN. In 1981 heeft ons kongres nadrukkelijk bevestigd dat we de CPN dan verkiezen boven de PvdA.

13. Onze bezwaren tegen afspiegelingskolleges leiden er soms toe dat we ook aarzelen bij deelname aan een afspiegelingsoverleg dat is gericht op het tot stand komen van zo'n kollege. Op grond daarvan hebben we onze bereidheid tot overleg soms beperkt tot gesprekken met andere linkse partijen, die uitsluitend de vor-

ming van een links kollege tot doel zouden kunnen hebben. In de praktijk komen we daardoor vrijwel altijd meteen buiten spel te staan, en missen we de kansen op beïnvloeding van het program en publiciteit. Bovendien krijgen we zo ook nauwelijks de kans om bij het ontploffen van de onderhandelingen alsnog te gaan praten over een kollege zoals wij dat wensen. In de praktijk wordt de laatste 10 jaar dan ook - ondanks onze bezwaren tegen deze procedure - meestal meegepraat.

14. Hier wordt de sinds ons kongres van 6-2-1966 voortdurend vastgelegde eerste voorkeur opnieuw bevestigd. De PSP kan zich blijven profileren als een strijdorganisatie voor polarisatie en het buiten spel zetten van rechts. Daarvoor hebben we echter wel partners nodig. Wat we van de PvdA mogen verwachten weten we zo ongeveer. Meer verrasingen kunnen D66 en de SP opleveren, maar voor de vorming van een zuiver links kollege zijn ze soms gewoon onmisbaar. Gezien de twijfels die het gedrag van deze partijen heeft opgeroepen, verdienen zij een kritische benadering. Bij deelname van D66 dient speciaal gelet te worden op het te voeren sociaal-ekonomische beleid; bij deelname van de SP op de positie van vrouwen en migranten. Hun kollegedeelname mag zeker niet leiden tot privatisering, gedwongen ontslagen, tot maatregelen in het nadeel van migranten of het tegengaan van feminisering van het gemeentelijk beleid.

15. Dit betekent een in de praktijk reeds vele malen toegepaste afwijking van onze sinds 1966 uitgesproken voorkeur. Sinds 1986 funktioneert in Leiden een kollege PvdA-VVD-PSP/CPN/PPR en in Delft een kollege PvdA-CDA-PSP/CPN/PPR. Als andere partijen dat niet in de weg hadden gestaan en/of onze verkiezingsuitslag wat beter was geweest, waren er ondanks de landelijke PSP-richtlijnen in veel meer gemeenten zulke kolleges tot stand gekomen. De medeverantwoordelijkheid van de PSP voor zulke kolleges heeft flink wat emoties opgeroepen, maar in november 1987 heeft het PSP-kongres deze gang van zaken uiteindelijk goedgekeurd. Deze lijn wordt in dit voorstel aangehouden. Op grond van de nieuwe richtlijnen worden de eerder toegestane afwijkingen voortaan mogelijk gemaakt, hoewel die zeker niet onze eerste keus zijn en een kritische benadering blijven verdienen. We geven een aantal overwegingen aan die in dit geval van belang zijn voor het maken van de in punt 3 bedoelde plaatselijke beoordeling. Als kollegedeelname in kolleges met rechtse deelname ertoe leidt dat wij alleen maar medeverantwoordelijk worden gemaakt voor een door rechts beheerst beleid, kunnen we het beter laten. Maar we hebben zeker niet de illusie dat dit beter zou kunnen worden beoordeeld door partijbestuur en partijraad dan door de plaatselijke afdeling. Bovendien komen zulke kolleges altijd op het allerlaatste moment tot stand, zodat er landelijk toch niets meer valt bij te sturen. Iedere vorm van landelijke toetsing blijkt alleen maar geruzie achteraf (de eis tot aftreden van de inmiddels gekozen wethouder) op te leveren, en heeft dan geen enkel effect omdat een meerderheid in de PSP uiteindelijk nooit zover durft te gaan. Daarom wordt een dergelijke toetsing, die geen enkel positief effect heeft, niet voorgesteld.

16. Soms nodigt rechts radikaal links uit tot kollegedeelname om de grote arrogante PvdA buiten spel te zetten. In 1974 werd de PSP daartoe door CDA en VVD uitgenodigd in Zwolle; de CPN overkwam datzelfde in dat jaar voor Noord-Holland (op dezelfde wijze pakteert de PvdA met klein rechts om CDA en VVD buiten spel te zetten!). Ingaan op dit soort uitnodigingen is voor ons beslist ongewenst, en moet daarom blijven leiden tot landelijk ingrijpen. In de praktijk blijkt het in sommige kleine gemeenten wel eens wenselijk om af te wijken van datgene wat in echte politieke verhoudingen (landelijk, provinciaal, grote gemeenten) normaal is. De afweging of dit toelaatbaar is dan

wel valt onder het verbod op samenzworen met rechts, is echter veel ingrijpender dan die bij andere gevallen van kollegedeelnames waar ook rechts bij betrokken is. Daarom is hier wel een landelijke afweging gewenst, hoewel die in de praktijk moeilijk uitvoerbaar zal zijn (in het uiterste geval: sancties ná de kollegevorming.) In dergelijke echt compromiterende gevallen moet het mogelijk blijven dat landelijk wordt ingegrepen d.m.v. schorsing van de afdeling, rojement van de wethouder, e.d. Ingrijpen in zulke gevallen is minder pijnlijk en beter verdedigbaar dan bij 15.)

17. Het behoort in vele gemeenten tot de slechte tradities dat verwacht wordt dat de partijen na de verkiezingen hun meningsverschillen bijleggen en dat op grond daarvan alle frakties het kollegeprogramma ondertekenen. De PSP doet hier vanouds niet aan mee. Voorkomen moet worden dat frakties zich uit onervarenheid of gebrek aan strijdbaarheid laten vastleggen op overeenstemming, zonder dat daar echte invloed op het program en vooral de uitvoering tegenover staat. Als we ons wel vastleggen omdat het ons in de vorm van kollegedeelname of een gedoogrol invloed geeft, mag dat er niet toe leiden dat onze echte verdergaande standpunten voortaan worden verzwegen. Daarom worden deze vanouds gehanteerde aanbevelingen gehandhaafd.

TOELICHTING VERSIE II: (BERT FRERIKS, LUITJE DOUMA, HANNAH VAN WIJNGAARDEN, ROB STEINBUCH)

De PSP stelt op landelijk nivo hoge voorwaarden aan regeringsdeelname. Hierover bestaat binnen de PSP gelukkig (nog?) grote consensus. Per kongres en per verkiezingsprogramma is dit samenhangende pakket wel altijd in discussie, maar slechts een zeer kleine minderheid zal de noodzaak van dit pakket betwisten. Al jarenlang geldt de uitspraak: besturen is een praktische en geen principiële keuze. Het gaat erom of het een nuttige bijdrage levert aan het verwezenlijken van onze doelstellingen. Het (anarchistische) standpunt "nooit regeren" of "pas na de revolutie" is nooit een PSP-standpunt geweest, hoewel bv. Fred van der Spek dat graag beweert. Het is opvallend dat op lokaal nivo deze voorwaarden, dit samenhangende pakket, ontbreekt. Althans op papier, want vele afdelingen hebben dit in hun verkiezingsprogramma's wel verder uitgewerkt. Tot nu toe moeten we het stellen met het vage begrip "herkenbare PSP-inbreng" en "uitsluiten van rechts". Het is ongewenst dat de discussie zich toespitst op dit laatste standpunt. De inhoudelijke, organisatorische en procedurele voorwaarden zouden ook in discussie moeten komen. Natuurlijk moet de PSP wel vasthouden aan dit (beperkte) criterium. Er is geen enkele goede reden om dit beproefde PSP-standpunt los te laten of af te zwakken in de vorm van eerste en tweede opties zoals bedoeld in de punten 14 en 15. Waarom?

* Het is politiek ongeloofwaardig om met politieke tegenvoetters/tegenstanders bestuurlijk samen te werken. CDA en VVD - om ons hier maar eens toe te beperken - zijn ervoor opgericht om deze bestaande kapitalistische, militaristische, patriarchale, ondemokratische, racistische en milieuverwoestende maatschappij in stand te houden. De PSP is ervoor opgericht om deze maatschappij fundamenteel te veranderen.

* De voorwaarden vooraf (breekpunten) zijn nooit in een kollegeprogramma met deze partijen te realiseren als uitgangspunten voor de lokale politiek. Deze breekpunten zijn: de financiële politiek (tegen het dogma van de sluitende begroting), een strijdbare houding naar de rijksoverheid en het bedrijfsleven (economische boycot bv). Indien het wel lukt die in het program te krijgen, blijven ze een dode letter en worden ze niet uitgevoerd.

* Onze lokale linkse politiek moet politiek en ideologisch passen in een globaal alternatief voor de huidige maatschappij. De suksessen en strijd voor deze politiek dienen ook als middel om het draagvlak van rechts op landelijk nivo te verzwakken en te verkleinen. Hierin past een strategie van politiseren en polariseren met rechts. Dit is onmogelijk als we tegelijkertijd met rechts bestuurlijk samenwerken. Links moet op lokaal nivo bewijzen dat er een alternatief is voor het neo-liberale en neo-konservatieve beleid van rechts. Scheutjes CDA-VVD-water in onze rode wijn levert een niet te verteren produkt op (een beetje privatisering of een beetje politieoptreden naar aktievoerders?).

* Als plaatselijke CDA-ers of VVD-ers linkser zijn dan de PvdA (wat veelvuldig voorkomt), zegt dat vooral veel over de PvdA ! Uitsluiten van rechts houdt dan ook niet in dat er dus altijd automatisch met de PvdA moet worden samengewerkt. De PvdA moet ook inhoudelijk beoordeeld worden.

* Het is daarom politiek verstandiger deze bestaande voorwaarden verder te ontwikkelen en aan te scherpen in plaats van af te zwakken, want de PvdA schuift steeds verder op naar rechts. De PSP heeft slechts elektorale kansen als ze deze open ruimte intelligent weet te bezetten. Een PSP in de oppositie als alternatief voor de PvdA biedt ons prima mogelijkheden.

* Ook in de oppositie kunnen we resultaten boeken, juist als we nauw contact onderhouden met sociale bewegingen, aktiegroepen en andere direkt betrokkenen. Ook in de oppositie kunnen we over vrijwel alle informatie beschikken,

kunnen we met alternatieven komen en onze machtsvorming vergroten. Oftewel: waarom zo'n behoefte aan meedoen in het kollege? Meer invloed op het beleid is vaak wederzijds: ook meer (rechtse) invloed op de PSP. De vele mislukkingen met wethouders moeten nog maar eens serieus bestudeerd worden.

* Het is onjuist dat deze richtlijn in de praktijk niet zou hebben gewerkt. Deze richtlijn, dit PSP-standpunt, heeft een ideologische en politieke binding en daarmee dus ook preventieve werking. Met deze richtlijn is bv. in Wageningen een kollege zonder CDA en VVD tot stand gekomen.

* Het feit dat PPR en CPN problemen hebben met dit PSP-standpunt kan op zich geen argument zijn om dit PSP-standpunt op te geven. Als PPR en CPN niet van dit standpunt zijn te overtuigen, is er inderdaad een niet te overbruggen politiek meningsverschil. Het markeert precies het verschil tussen een meer gematigde bestuurlijke formatie links van de PvdA (al dan niet vrolijk) en een meer rebelse revolutionaire formatie.

* De landelijke richtlijnen zijn kaders waarbinnen lokale politiek zich dient te bewegen. Een landelijk herkenbare PSP is nodig om de gevaren van lokalisme in te dammen.

* Tenslotte: de PSP dient toch eerder een betrouwbaar bondgenoot te zijn van het maatschappijkritische protest en verzet dan te koersen op akseptatie bij het politiek establishment?

TOELICHTING VERSIE III: (SAAR BOERLAGE, FRED GERSTELING)

Onder de huidige omstandigheden mogen we blij zijn dat er op lokaal nivo nog zoveel door PSP-ers wordt gedaan. Het heeft weinig zin om ze daarbij te gaan hinderen door landelijk voor te schrijven dat in bepaalde gevallen samenwerking verboden of juist verplicht is. Het is voldoende om landelijk een aantal goede tips rond te zenden. Het kongres kan zich beter beperken tot inhoudelijke standpunten dan overal detailvoorschriften voor verzinnen. De lokale herkenbaarheid van de PSP hangt niet af van landelijke beslispunten zoals bedoeld in de punten 5 en 6, maar van de acties die we plaatselijk voeren. Op plaatselijk nivo moeten de leden zelf maar uitmaken wat daar het handigst is. Het kongres moet niet gaan oordelen over plaatselijke zaken. Daarmee maak je van de PSP naar buiten toe alleen maar een ruzie-partij. Van dat image moeten we nu juist af. Bovendien worden partijbestuur en partijraad overbelast als ze zich in allerlei plaatselijke zaken moeten gaan storten en daarvoor onderzoeks-, begeleidings en bemiddelingscommissies moeten gaan instellen. Daarnaast is bij stringente landelijke voorschriften je plaatselijke onderhandelingsvrijheid met andere partijen veel te beperkt, omdat ook zij dan kunnen weten wat PSP-ers wel of niet mogen. Daarom dienen we ons te beperken tot aanbevelingen zoals bedoeld in punt 4.

Referendum 2e Kamerverkiezingen

Het partijbestuur heeft kennis genomen van de brief van een viertal partijgenoten (zie Bevrijding nr 11/1988) waarin een pleidooi wordt gehouden voor het instellen van een referendum onder de leden van de PSP over de vraag op welke wijze de PSP moet deelnemen aan de Tweede Kamerverkiezingen die uiterlijk in 1990 gehouden zullen worden.

Het argument dat zoveel mogelijk partijleden bij deze voor de PSP zo essentiële besluitvorming moet worden betrokken is voor het partijbestuur aanleiding het volgende voorstel aan het congres voor te leggen.

1 Het congres van de PSP, in vergadering bijeen op 26
2 en 27 november 1988 te Zutphen,

3
4 overwegende

5
6 1. dat de wijze van deelname door de PSP aan de
7 Tweede Kamerverkiezingen van -uiterlijk- 1990 een
8 essentiële keuze is;

9
10 2. dat de grote verdeeldheid op dit punt in de partij
11 om een zorgvuldige, zo breed mogelijk gedragen be-
12 sluitvorming vraagt, waar een zo groot mogelijk aan-
13 tal leden direct aan deel kan nemen;

14
15 besluit op grond van artikel 18 van de statuten en ar-
16 tikel 85 van het Huishoudelijk Reglement:

17
18 1. Er wordt een besluitvormend referendum gehouden
19 onder alle per 1 januari 1989 geregistreerde leden
20 over de volgende twee, elkaar uitsluitende keuzen:

21
22 DE PSP NEEMT ZELFSTANDIG DEEL AAN DE VER-
23 KIEZINGEN VOOR DE TWEDE KAMER, DIE
24 UITERLIJK IN 1990 ZULLEN WORDEN GEHOUDEN

25
26
27 of

28
29 DE PSP STREEFT NAAR EEN GEMEENSCHAPPE-
30 LIJKE LIJST VAN PARTIJEN EN GROEPERINGS-
31 TER LINKERZIJD VAN DE PVDA

32
33
34 2. Het referendum wordt gehouden in de periode van
35 1 tot en met 15 februari 1989; op 1 januari 1989 ver-
36 schijnt een speciale Bevrijding met informatie en opi-
37 niërende artikelen over de vraagstelling; in januari
38 kunnen afdelingen discussiebijeenkomsten beleggen.

39
40 3. Het congres benoemt een referendumcommissie
41 die de organisatie van het referendum ter hand
42 neemt, zorg draagt voor een zorgvuldige telling en op
43 17 februari 1989 aan partijraadsbestuur en dagelijks
44 bestuur de uitslag bekend maakt.

45
46 4. De besluitvorming van het referendum is alleen
47 van kracht indien tenminste 50% van het per 1-1-
48 1989 geregistreerde aantal leden heeft deelgenomen
49 aan het referendum.

- 1 5. Alleen eenduidig ingevulde referendumbiljetten,
 2 zulks ter beoordeling van de referendumcommissie,
 3 zijn geldig;
 4
- 5 6. Het voorstel dat meer dan de helft van het geldig
 6 aantal uitgebrachte stemmen krijgt, is de besluitvor-
 7 ming van het referendum; indien op elk der voorstel-
 8 len een even groot aantal stemmen wordt uitge-
 9 bracht, heeft het referendum geen besluit genomen
 10 en moet een zo spoedig mogelijk te organiseren spe-
 11 ciaal congres alsnog besluiten over de wijze van deel-
 12 name.
 13
- 14 7. Indien het referendum kiest voor het streven naar
 15 een gemeenschappelijke lijst wordt het partijbestuur
 16 gemachtigd om de onderhandelingen te voeren m.b.t.
 17 programma, kandidatenlijst, campagne en samenwer-
 18 kingscontract en het onderhandelingsresultaat ter be-
 19 oordeling voor te leggen aan het najaarscongres 1989
 20 of zoveel eerder als mogelijk; hierbij gelden nog de
 21 volgende voorwaarden:
 22 a. de partijraad wordt tussentijds bij elke vergadering
 23 op de hoogte gesteld van de onderhandelingen;
 24 b. de leden worden regelmatig via Bevrijding geïnfor-
 25 meerd;
 26 c. in de onderhandelingen wordt een fase ingebouwd,
 27 waarin sociale bewegingen de kans krijgen hun opvat-
 28 tingen uit te spreken over het concept-programma.

Toelichting

Het houden van een referendum past volgens het partijbestuur binnen de geldende regels in de partij. Artikel 85 van het HR bepaalt simpelweg dat 'de partij' deel neemt aan alle verkiezingen voor Provinciale Staten, Eerste en Tweede Kamer en Europees Parlement, 'tenzij het kongres anders beslist'. Voorts is in dit artikel bepaald dat goedkeuring van het congres is vereist voor het indienen van gemeenschappelijke kandidatenlijsten met andere partijen of groeperingen. Deze goedkeuring wordt met het referendum niet uit handen gegeven (zie besluit 7). Volgens de statuten (art. 18) komen aan het congres alle bevoegdheden toe die niet door de wet of de statuten aan het partijbestuur of de partijraad zijn opgedragen. Derhalve komt het congres ook de bevoegdheid toe een referendum in te stellen.

toelichting per besluit:

1. 'per 1 januari 1989 geregistreerde leden': het partijbureau volgt sinds jaar en dag een bepaald beleid m.b.t. het in- en uitschrijven van leden. Dit beleid wordt gewoon voortgezet en leidt dus tot een aantal geregistreerde leden per 1-1-1989.

Gekozen wordt in de tekst voor een besluitvormend referendum, omdat alleen op die manier tegemoet kan worden gekomen aan de inzet: zo veel mogelijk leden bij de besluitvorming betrekken. Een aan het congres raadgevend referendum maakt de besluitvorming gecompliceerder en voorkomt geenszins dat de discussie op het congres dezelfde erfenis nalaat als in 1985. Er wordt nadrukkelijk gekozen voor twee keuzen, omdat drie keuzen (b.v. zoiets als zelfstandige deelname, maar gemeenschappelijk program en fractiesamenwerking) niet voldoet aan de belangrijkste voorwaarde van een referendum, nl. dat er een besluit genomen moet worden. Bij drie keuzen is de kans immers groot dat geen der mogelijkheden de absolute meerderheid behaalt. Naast dit technische argument is er ook een inhoudelijk argument: de discussie gaat zeer duidelijk langs twee hoofdlijnen; de tus-

senpositie is als een onderhandelingscompromis te beschouwen en is derhalve een variant van het streven naar een gemeenschappelijke lijst.

2. Er is voor een ruime inlevertijd gekozen, omdat de krokusvacantie in het begin van februari valt.

3. In de tweede congreskrant zal een oproep worden geplaatst voor het stellen van kandidaten.

4. Het quorum van 50% is nodig om het referendum voldoende legaliteit te geven. Ook blanco uitgebrachte stemmen dragen hier aan bij.

6. Besluitvorming waarbij 'de helft plus 1' geldt is normaal binnen de PSP.

Voor de bepaling van de uitslag tellen de blanco stemmen niet mee (vgl. het Huishoudelijk Reglement art. 81.3).

Het referendum is uiteraard geheim. Wel moet er op het referendumbiljet een controlenummer worden aangebracht, om dubbele inzendingen uit te sluiten en te controleren of een ingezonden referendumbiljet ook uitgegeven is. Dit controlenummer legt echter geen enkel verband naar individuele leden toe.

Ruimte voor aantekeningen

ZIJN WE NOU ALLEMAAL YUPPIES GEWORDEN?

Neem nou *De Helling*. Een prachtig nieuw 'tijdschrift voor linkse politiek'. Magazine-formule. Mooi uitgevoerd. Te weinig advertenties. Boeiende betogen, analyses, polemieken, columns, commentaren, reportages, dossiers, dagboeken en recensies. Links, leesbaar en toch leefbaar.

Heel wat beter dan de bladen van de wetenschappelijke bureau's van CPN, PSP en PPR waaruit 't is voortgekomen – moest zelfs *De Waarheid* bekennen (voor we ze kritisch gingen toespreken).

Maar denk maar niet dat de abonnees toestromen. De moderne linkse rakker (m/v) koopt 't liever los, tegelijk met z'n full-colorlijfblad dat 'm precies vertelt waar-ie dat mooie halogeenlampje kopen kan.

Aan de ene kant is dat natuurlijk een compliment. Zeker als je voortkomt uit een traditie waarin het goede leven gereserveerd is voor het socialistische paradijs hiernamaals.

Maar, kameraden! Jullie weten inmiddels toch uit eigen ervaring dat kwaliteit zijn prijs heeft in het reëel bestaande kapitalisme. En dat er heel wat aan de strijkstok van de tussenhandel blijft hangen voor je dit fantastische produkt, dat 't zo goed doet in je Philippe Starck-stoel, in huis hebt.

Wordt wakker! Koop prijsbewust! Sta op uit die stoel!

ZET JE KOOPGEDRAG OP DE HELLING.

NEEM EEN ABONNEMENT.

Noteer mij als abonnee; stuur mij een acceptgiro.

Naam: .....

Adres: .....

Postcode en woonplaats:.....

De bon in gefrankeerde envelop sturen naar:

DE HELLING – Postbus 15240 – 1001 ME Amsterdam

'Tussentijds' van Ina Brouwer

Eigentijdse observeringen

De foto op de omslag van het boek doet het al vermoeden. Ina Brouwer's boek 'Tussentijds' is vooral Eigentijds en Modern. Qua vorm en inhoud is het een poging af te rekenen met de schamele manier waarop Nederlandse politici hun geheime gedachten aan het papier toevertrouwen.

Natuurlijk, vroeger was het anders. Toen ronkten socialistische voormannen als Troelstra en Vliegen dikke delen Herinneringen door om vooral het eigen gelijk achteraf te staven. Om nog maar te zwijgen van oud-CPN leider Paul de Groot wiens herinneringen en overdenkingen in twee delen ('De dertiger jaren') een aanschakeling van geschiedvervalsing is. Deze beproefde aanpak is niet meer. En Ina Brouwer is natuurlijk nog te jong (38 als ik goed gerekend heb) om haar herinneringen te boekstaven. Vandaar de titel Tussentijds, die toch verdraagt dat er een balans wordt opgemaakt, maar dan een tussenbalans. Een soort voorjaarsnota, op weg naar het volgende begrotingsjaar.

In Tussentijds hanteert Ina Brouwer (dochter van een politiecommissaris die via de BVD vernam dat Ina in het partijbestuur van de CPN was gekozen, zoals de flaptekst van dit door de Staat Uitgegeven boek publiciteitgevoelig meedeelt) verschillende stijlen: dagboekantekeningen, brieven, herinneringen en beschouwingen. Daarmee wordt onmiddellijk een zekere lichtvoetigheid geïntroduceerd, die het boek onevenwichtig maakt, maar tegelijkertijd leesbaar houdt.

De dagboekantekeningen (weinig hoopvol beginnend met 'Tsja, zegt Andrée (Van Es), 'we kunnen er niks meer aan doen') bestaan de periode waarin de Tweede Kamerverkiezingen van 1986 plaatsvonden, die voor de CPN zo slecht afliepen. Ina beschijft op een innemende manier de twee zielen die in haar woonden, het heen-en-weer geslingerd worden tussen 'ligt dat nu aan mij/ons of aan de boze buitenwereld'. Dat ze daar meer last van heeft (wie niet trouwens) blijkt uit de dagboekantekeningen van juni 1987 toen ze een vrouwencongres in Moskou bezocht. Zij de sovjet-communisten nu, ten principale, bondgenoten, of deel van het probleem? Is de Perestrojka nu vernieuwend, of slim-conserverend. Is Mugabe nu een feminst of een macho? (Dit laatste verdient enige uitleg. Mugabe sprak de slotzitting van het vrouwencongres op volgens Ina zeer poëtische wijze toe met de woorden 'Ik ben deel van een vrouw, want ik ben geboren uit een vrouw. Haar zaak is mijn zaak. De vrouw is de belangrijkste van de twee sexen. Ze droeg de mensheid in haar schoot, ze wast haar luiers en droeg haar op haar rug'. Ina tekent aan dat hij wel erg veel baarmoeder in zijn toespraak stopte en niets zei over de economische, sociale en politieke capaciteiten van vrouwen.)

Politiek en muizenissen

Zo staan er vele eigentijdse observeringen in Tussentijds, variërend van het vriendelijke gedrag van Lubbers tot het drukke dubbelleven van een dissidente in Moskou. Soms leuk, soms oubollig, soms voorspelbaar (*Per metro - een dubbeltje ongeacht de duur van de rit, moet je in Amsterdam eens om komen! - naar het centrum.* (van Moskou - LP.) wandelt de lezer aan de hand van Ina Brouwer mee door het land van de Grote Politiek en de Kleine

Muizenissen. Onderhoudend, maar niet wereldschokkend.

Naast een briefwisseling tussen Ina en haar oud-lerares Duits, jeugdherinneringen aan een verblijf in de VS en een denkbeeldige redevoeving in de Tweede Kamer over armoedebestrijding, bevat het boek ook een aantal beschouwingen over de toekomst van de linkse politiek. Inherent aan de opzet zwerven deze beschouwingen te hooi en te gras door het boek heen, hetgeen nogal eens dubbellezen oplevert. Maar de kern van haar visie is duidelijk: *'De late zestiger en zeventiger jaren waren de jaren van de impulsen. Het waren de decennia van de nieuwe ideeën, van het formuleren van idealen; oude en nieuwe. In de tachtiger jaren gaat het om iets anders. Het gaat erom vormen te vinden voor de verdieping en de praktische uitwerking van diezelfde ideeën en idealen. Het gaat daarbij ook om een herformulering van de functies van de staat, de politieke partij en het individu.'* En hoe moet dat gebeuren? *'Allereerst het openbreken van het partijpolitieke circuit en daarnaast het zoeken van de aansluiting met de huidige maatschappij; met haar problemen maar zeker ook met haar oplossend vermogen. Zo'n proces op gang brengen, vergt nieuwe vormen maar ook die zijn er niet zomaar. Daar zal langere tijd aan gewerkt moeten worden.'* Zij ziet een voortrekkersrol voor CPN, PSP en PPR die *'de politieke discussie en de experimenteerfase (moeten) starten, zowel binnen als buiten het parlement.'* Zij pleit dan voor samenwerking tussen deze drie en andere groeperingen en ongebondenen in de vorm van een *'parlementaire kiesvereniging'* en voor platforms voor onderzoek, debat en politieke vernieuwing. *'De open samenwerking is voorwaarde voor onderzoek naar en experimenteren met politieke vernieuwing.'*

Veilige landing

En zo belanden we toch weer veilig met de voeten op de radicaal-linkse grond, al is die vooral snog wat moerassig van aard. Een onvermijdelijke landing gezien de titel van het boek. Je

moet wel waardering hebben voor haar pleidooi, zeker als je daarbij in ogenschouw neemt dat zij tot 1986 fractieleidster van de CPN was. Natuurlijk, in de ogen van tegenstanders van samenwerking, zal het wel oude wijn in nieuwe zakken zijn. Maar dat is het zeker niet. In tegenstelling tot bijv. de -- inmiddels verstomde -- geluiden van de Linkse Doorbraak wordt haar pleidooi niet gevoed door cynisme, teleurstelling of rancune, maar door een nogal volounturistische zienswijze op ontwikkelingen als individualisering, automatisering en eigentijdse bewustwording die moeten leiden tot politieke vernieuwing.

Met de inkijs in het radicaal-linkse gevoelsleven maakt deze, zeker in eigen CPN-kring, toch gedurfde visie het boek waardevol voor geïnteresseerden in radicaal-linkse politiek. Het begint in zekere zin daar, waar een ander schrijfsel uit radicaal-linkse kring ('Vreemd gaan in gedachten' van PPR-voorzitter Bram van Ojik) ophoudt, namelijk het vertrouwen hebben in een -- gewijzigde -- voortrekkersrol van PSP, PPR en CPN.

Natuurlijk, men kan schamper suggereren dat de CPN geen andere keus heeft dan te willen samenwerken. Evenals men het hernieuwde zelfvertrouwen (dat m.i. nogal cosmetisch van aard is) van de PPR kan interpreteren als de wil om een volledige groene claim op elke samenwerking te leggen. Of men kan het PSP-manifest 'Socialisme zonder illusies' bespreken met behulp van afgesleten cliché-beelden, zoals onlangs in de PPR-Radikalenkrant. Met andere woorden aan alle kanten wordt getrokken aan de ledematen van de radicaal-linkse drie-eenheid die (op landelijk niveau) alleen in metafysische zin bestaat. Of Ina Brouwer in een God gelooft weet ik niet, maar haar tussentijdse boodschap verdient een beter lot.

LEO PLATVOET

Ina Brouwer: Tussentijds, dagboeknotities en beschouwingen over politieke vernieuwing, SDU-Uitgeverij, ISBN 9012054303, prijs f 29,90.

FOTO: ERWIN OLAF

OPWINDEND

In Opwindend kunnen lezers en lezeressen hun reacties kwijt over de gang van zaken in de PSP. Graag kort en bondig formuleren. De redactie houdt zich het recht voor brieven in te korten of - met reden omkleed - te weigeren. Adres: redactie Bevrijding, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam.

Israël - PSP (4)

Naar een PSP-Studieconferentie over het lot van de Palestijnen

In 'Bevrijding' van 8 augustus 1988 schrijft Jan Willem van Doormolen over Israël: 'Wij zitten echter met de ellendige situatie dat hetzelfde land door twee volkeren wordt geclaimd, en beide op even goede (of slechte) gronden. Dat de Palestijnen er het laatst woonden is naar mijn mening geen zwaarder of lichter argument dan dat de Joden er het eerst woonden.'

Waar heeft Jan Willem het vandaan, dat 'de Joden er het eerst woonden'? Dat vormt precies zo'n zionistische propagandastelling, waarvan je toch zou verwachten, dat men in de PSP wel beter zou weten. Aan de vooravond van de eerste wereldoorlog woonden er in Palestina volgens een Trukse census 630.000 Palestijnen. Toen waren er nog maar een handjevol Joden. De bekende leus van de Britse zionist Israël Zangwill: 'Een volk zonder land voor een land zonder volk', was dus van het begin af aan onzin. Maar die leus, waarmee elke zionist vertrouwd is, heeft wel bijgedragen tot een sfeer, waarin de Palestijnen steeds als quantité négligeable werden beschouwd, als mensen die geacht werden er niet te zijn.

Maar ook die andere claim gaat niet op, namelijk als zouden zij, die zich thans Joden noemen, afstammelingen zijn van het oude Joodse volk en de Palestijnen slechts de nakomelingen van latere Arabische veroveraars. Anders dan zowel de anti-semieten als de zionisten menen zijn praktisch alle moderne 'Joden' in het geheel niet van semietische oorsprong.

Dat geldt zeker voor de Asjkanaziem, die de ruime meerderheid van het wereldjodendom uitmaken. Zij stammen immers grotendeels af van de Chazaren, een Turks sprekende volk-stam, die van het begin van de zevende tot ver in de tiende eeuw een militair en economisch machtig rijk vormden, dat geheel Zuid-Rusland beheerste, een gebied vele malen groter en volkrijker dan Israël ooit is geweest. Omstreeks 740 gingen de Chazaren over tot het Joodse geloof. Na de nederlaag tegen de Russen in 965 waren ze geen grote mogendheid meer, maar ze bleven als onafhankelijke Joodse staat bestaan tot in de dertiende eeuw, toen ze werden verdreven naar het Westen (vooral naar Polen) door de drastische terreurmethode van de Mongolen onder Djengis Khan. Wie hier meer over wil weten, raadplege Arthur Koestler: 'The Thirteenth Tribe - The Khazar Empire and its Heritage'.

Ook de afstamming van de Sephardiem is hoogst gemengd, om het zacht te zeggen. In de tijd van het Hellenisme vigeerden er in het Oostelijk deel van het Middellandse Zeegebied een veelheid van religieuze stromingen, die elkaar vrolijk beconcurrerden in bekeringsijver en die gaandeweg ook naar het Westen doordrongen. Isis, Mithras, Cybele en andere Oosterse godheden vonden in het oude Rome massalere aanhang dan Bagwan, Soefi's en Hare Krishna's tegenwoordig bij ons. Onder die

zieltjes-winners stonden de Joden bekend als de verbeterste, getuige de versregel van Horatius (Satiren I --IV regels 142 en 143) ... ac veluti te / Iudaei cogemus in hanc concedere turbam. ('... en als de Joden zullen we jou dwingen toe te treden tot onze troep'). De enorme toewas van Joodse gelovigen in bijvoorbeeld Alexandrië kan alleen maar verklaard worden uit het succes van dit soort hard-selling missionarissen. En Alexandrië was al de stad, waarin meer aanhangers van het Joodse geloof woonden dan in welke Israëlische stad ook, lang voor de Romeinen ertoe overgingen Joden uit hun land te verdrijven.

Niet alleen in Zuid-Rusland, ook in Jemen heeft er in de Middeleeuwen een koninkrijk bestaan, waarvan de inwoners collectief tot het Joodse geloof overgingen.

Het duidelijkste voorbeeld van niet-semietische bekeerlingen zijn de Falasja's uit Abessinië, die pretenderen van Joden af te stammen, die lang geleden uit Jeruzalem verbannen zijn. Die pretentie wordt gehonoreerd door de Israëlische regering, die kosten noch moeite gespaard heeft om hen naar Israël over te vliegen, ofschoon ze een zwarte huid hebben, zwarte ogen en zwart kroeshaar. Begrijp me goed, ik vind het prima, wanneer er niet tegen negers gediscrimineerd wordt. Maar de Falasja's krijgen automatisch het Israëliësch staatsburgerschap krachtens de zogeheten 'Wet op de terugkeer', die een afstammelingen van verre voorouders uit Jeruzalem veronderstelt, dat in hun geval zonneklaar apekool is, terwijl een dergelijke terugkeer niet is weggelegd voor Yasser Arafat, die nota bene zelf in Jeruzalem is geboren en getogen.

Dat brengt me op de afkomst van de Palestijnen. Je hebt woordvoerders in hun kamp, die de ene mythe met de andere mythe beantwoorden en voor de Palestijnen een afstamming inroepen van de oude Kanaëniëten, die dat land bewoonden nog voor Mozes met zijn gezelschap uit Egypte kwam aanzetten. Ach ja. Onder gelovigen zal zo'n argumentatie nog best aanslaan ook. In werkelijkheid zijn de Palestijnen natuurlijk ook een mengvolk, onderworpen als ze zijn in de loop der eeuwen door Babyloniërs, Perzen, Grieken, Romeinen, Kruisvaarders, Arabieren, Turken en Britten, terwijl zowel handelaars als religieus bevlogen uit alle windstreken zich gestadig tussen hen zijn komen vestigen. Niettemin zou ik best de stelling durven opperen, dat ondanks de slachtingen onder Titus en later Hadrianus er genoeg Joden in Palestina overgebleven zijn om de Palestijnen aan te merken als de ware nazaten van het oude Joodse volk. Zij zijn in de loop der geschiedenis eerst Christelijk en later voor negen-tiende Islamiet geworden, maar dat doet aan hun oorsprong niets af. Naar alle waarschijnlijkheid is Yasser Arafat dus honderdmaal meer Jood dan extreme Palestijnenhaters als de Jemenitische Geula Cohen of dan Menachem Begin, die van de Chazaren afstamt. Zou de volgende these geen goed uitgangspunt zijn voor een pacifistische poging om de zionisten tot beschaafdere gedachten te brengen? *Juist wie Joods-nationaal voelt zou moeten beginnen met de Palestijnen te respecteren, want zij zijn de echte Joden van onze dagen.*

Er bestaat in Nederland een lange traditie van anti-Arabische vooringenomenheid, die ook in de kwestie-Israël meespeelt. Alle misvattingen tegenspreken zou een heel boekwerk vergen en gaat de publicatieruimte van Bevrijding verre te buiten. In de PSP pleegt men zich doorgaans gedegener dan in andere partijen te oriënteren inzake buitenlandse politiek. Toch geloof ik, dat er ook bij vele partijgenoten nog heel wat schort aan feitenkennis. Daarom zou ik er bij het Partijbestuur op willen aandringen op niet al te lange termijn een studieconferentie te organiseren, waarop de PSP-standpunten inzake Israël

en de Palestijnen eens wat grondiger zouden kunnen worden uitgediept.

PEDRO VAN HOEK -- DEN HAAG

Naschrift redactie

Niet in dit nummer, maar in het volgende nummer van Bevrijding zal Rutger van Santen reageren op de ingezonden brieven n.a.v. zijn artikel over Israël in Bevrijding nr. 9. Het partijbestuur is van plan om in november een discussiedag te beleggen over de Israël-Palestijnen kwestie.

Vrouwarme Partijraad

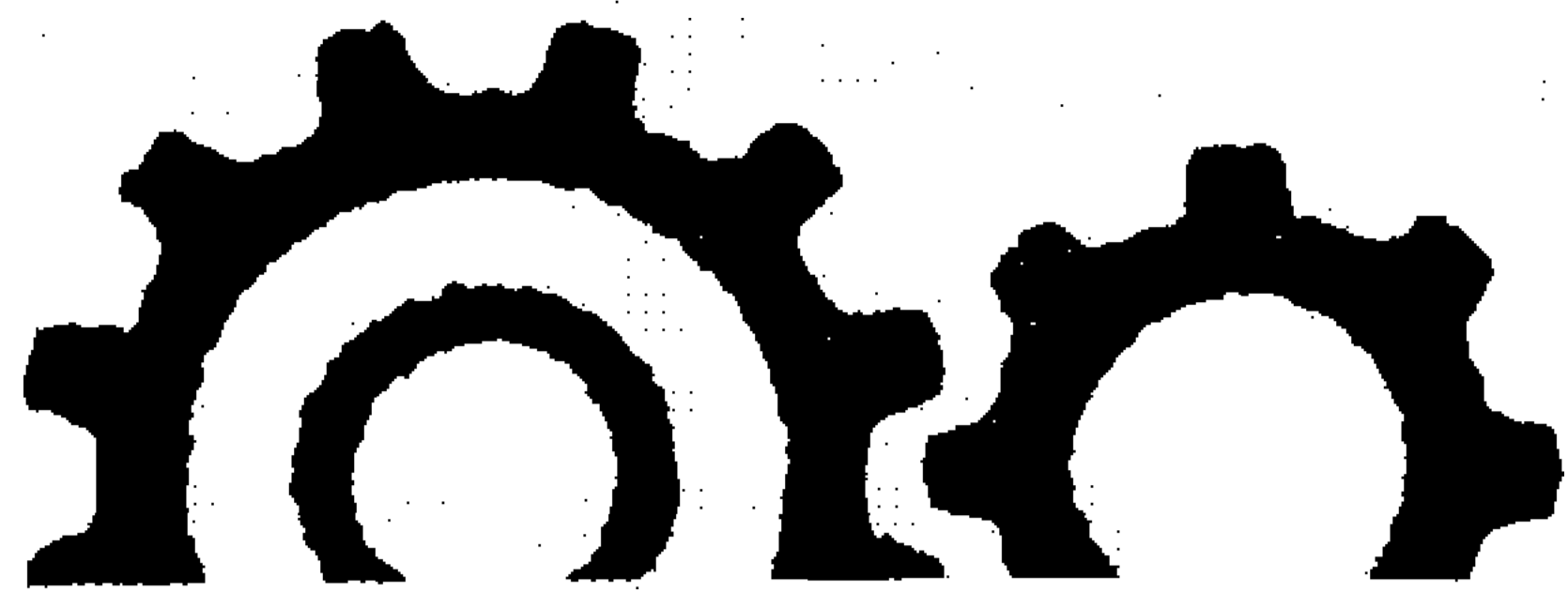
In het voorpagina-artikel van Bevrijding nr. 11, 8.8.88. maakt Ans Pieper gewag van een onderzoek dat in het voorjaar is gehouden door Letje van Poll, Johan Eland en Evelien Bruggink. Uit dat onderzoek kwam naar voren dat 4 vrouwen zitting hebben in de partijraad, naast 32 mannen. Hiermee spant de partijraad de kroon in de ondervertegenwoordiging van vrouwen. Deze conclusie is onjuist omdat de genoemde getallen vermoedelijk dateren van 3 juni 1987.

Naar ik veronderstel zijn deze gegevens gehaald uit het PSP-adressenkatern van december 1987. Bij het verschijnen van dat katern waren die gegevens reeds achterhaald.

Wanneer men geïnformeerd had bij de PR-secretaris had men kunnen vernemen dat de partijraad op dit moment gunstig afsteekt in de getalsverhouding vrouw-man. Weliswaar slechter dan het partijbestuur, maar beter dan de PSP-gemeenteraads- en statenleden. Per 1 juli 1988 zitter er naast 20 mannen, 7 vrouwen in de partijraad. Dat wil zeggen 26% van de PR-leden is vrouw. Bij de reserve-PR-leden is de verhouding wel verslechterd ten opzichte van 3 juni 1987: 3 vrouwen, 22 mannen.

Het is evident dat er te weinig vrouwen lid zijn van de partijraad. Een van de belemmeringen probeert het partijraadsbestuur steeds weg te nemen: voorafgaande aan iedere vergadering biedt zij aan kinderopvang te regelen. Blijkbaar is dit niet genoeg. Te denken zou zijn aan een vrouwvriendelijkere vergadercultuur. Maar hoe die te bereiken? Een eerste aanzet zou kunnen zijn, het partijraadsbestuur te voeden (danwel op te voeden) met goede suggesties. Als er één club is waarin vrouwen ondervertegenwoordigd zijn is het wel het partijraadsbestuur: 5 mannen, géén vrouwen.

FLOOR DE KREIJ - DRACHTEN
secretaris partijraad

Het Apparaat

Uit het partijbestuur

In zomerse sferen vergaderde het partijbestuur op zaterdag 6 augustus. Het was een pittige agenda die, ondanks de warmte, in een niet-verhitte sfeer werd afgehandeld.

De **socialisme-discussie** moet op het najaarscongres (voorlopig) afgerond worden met een, meer algemeen, visiestuk en een concreet actieprogramma op sociaal-economisch terrein. De werkgroep socialisme-discussie, die aan het eind van de rit helaas moeizamer functioneerde, had voor beide punten en voorstel gemaakt. Het actieprogramma werd, met enige wijzigingen, door het partijbestuur vastgesteld en staat in de eerste congreskrant als voorstel afgedrukt. Veel meer moeite had het partijbestuur met het visiestuk dat een samenvatting in stelling-vorm was van het manifest 'Socialisme zonder illusies' en de daarop geleverde kritiek. Men vond de aangeleverde tekst wel geschikt materiaal voor een discussie over het verkiezingsprogramma 1990, maar niet geschikt om de afdelingen als congresstuk aan te binden. Een groot probleem dus, omdat het PB harde toezeggingen had gedaan dat dit najaarscongres over het visiestuk zou discussiëren. (Het dagelijks bestuur, dat twee dagen later bijeen kwam, constateerde dat deze besluitvorming iedereen zwaar op de maag lag en besloot voor de PB-vergadering van 17 augustus dit punt opnieuw aan de orde te stellen, teneinde alsnog te komen tot vaststelling van een tekst die wel geschikt is om aan de afdelingen en het congres voor te leggen.)

Een tweede belangrijk punt was het voorstel om te komen tot een **referendum** onder de leden over de deelname aan de Tweede Kamerverkiezingen van - uiterlijk - 1990. In het vorige nummer van Bevrijding werd daartoe een oproep gedaan door vier partijgenoten. Drie van hen (Marko Mazeland, Henk Branderhorst en Huup Dassen) waren bij dit punt aanwezig. Leo Platvoet had een conceptvoorstel gemaakt, na overleg met Luitje Douma, dat praktisch ongewijzigd door het PB is overgenomen. Het staat eveneens afgedrukt in de eerste congreskrant, die bij deze Bevrijding is gevoegd. Kern van het voorstel is dat het om een besluitvormend referendum gaat, waarvan de tekst twee mogelijkheden voorstelt: zelfstandige deelname, of streven naar samenwerking met partijen/groeperingen ter linkerkant van de PvdA.

Derde belangrijk agendapunt betrof het voorstel van de politiek secretaris Vredesvraagstukken, Bert Freriks, om de al aangekondigde **anti-NAVO campagne**, verder in te vullen. Het PB reageerde enthousiast op het voorstel dat een aantal eigen PSP-activiteiten kent (een tweetal publikaties, een conferentie, affiche, pamfletten en aandacht voor militarisering van de regio) en deelname in het anti-NAVO comité, dat eveneens enige activiteiten in petto heeft. In Bevrijding zal de komende tijd ongetwijfeld bericht worden over deze campagne die volgend voorjaar zijn hoogtepunt moet krijgen wanneer het illustere bondgenootschap zijn veertigste verjaardag viert.

Het PB besloot voorts dat buitenland-secretaris Joost Lagendijk een brief aan de Nederlandse

regering schrijft om te bewerkstelligen dat Nederland in VN-verband aandacht vraagt voor de positie van de Koerden in de onderhandelingen tussen Iran en Irak.

Om 5 uur tenslotte kon op een terrasje wat verfrissing gezocht worden, want zowel drankautomat als ijskast in de keuken van het partijgebouw werden 's morgens al leeg aangetroffen. Sinds het partijbestuur heeft besloten dat de drankvoorraad alcoholvrij dient te zijn, is de schaarste opvallend groot. Het bonzendom in de PSP gaat, anders dan bij de KNVB, gepaard met droge kelen.

LEO PLATVOET

Discussiedag GPA-verkiezings- programma

Op zaterdag 17 september a.s. vindt er in het partijgebouw te Amsterdam van 11-15 uur een discussiebijeenkomst plaats over het conceptverkiezingsprogramma van het Groen Progressief Akkoord. Begin september is het resultaat bekend van de onderhandelingen in het GPA over het verkiezingsprogramma voor de Euroverkiezingen van juni 1989.

Op 24 september buigt de partijraad zich over het resultaat en uiteindelijk moet het congres zijn fiat geven aan dit programma. Op 17 september bestaat de mogelijkheid om van gedachte te wisselen over het dan voorliggend programma.

Belangstellenden kunnen vanaf 5 september bij het partijbureau een exemplaar van het concept-programma opvragen.

Organisatie-Kommissie

De Organisatie-Kommissie (OK) heeft wat bedacht. De komende tijd zullen wij in elke Bevrijding deze ruimte vullen met zaken die met name voor afdelingen van belang zijn.

Van onze kant willen we afdelingsbestuurders, actieve leden en leden die het moeten stellen zonder een goed lopende afdeling in de nabijheid gaan informeren over het werk van de OK. We willen laten zien wat de OK en het partijbureau voor afdelingen en leden kan doen of reeds doet.

We hopen hiermee van afdelingen en leden

meer ideeën, wensen en vragen over het afdelingsfunctioneren te krijgen, om zo o.a. ook ons eigen inzicht in 'wat er speelt' te vergroten.

Het is geen geheim dat veel PSP-afdelingen de afgelopen jaren vooral meer interne organisatorische moeilijkheden hebben zitten op te lossen dan maatschappelijke moeilijkheden. Allerlei oorzaken kunnen hiervoor worden aangedragen, maar het feit wordt er niet minder treurig om. Het geloof in eigen kunnen is een beetje weggezaakt en daarmee de lust tot het aanpakken van nieuwe zaken.

Nee, het is niet bemoedigend als het 3-koppige afdelingsbestuur een ledenvergadering uitschrijft en één lid hierop mogen begroeten. In deze omstandigheden zal men niet snel geïnspireerd raken en tot daden komen.

Aan deze situatie wil de OK op de volgende manier iets doen. We stellen ons voor dat her en der best wel goede ideeën voor acties over tafel gaan, maar o.a. door de genoemde problemen of geldgebrek direct weer onder de tafel verdwijnen.

Ook lijkt het niet ondenkbeeldig dat het voor afdelingen met weinig active leden een probleem is om originele acties te bedenken, met de intenties ze uit te voeren, die voor de afdeling realiseerbaar zijn.

Tot slot worden in goed functionerende afdelingen waarschijnlijk ook veel acties bedacht, waarvan maar enkelen uitgevoerd worden, en de rest blijft liggen.

De OK nu wil al die ideeën voor acties, al dan niet reeds uitgevoerd, verzamelen en gecatalogiseerd op politieke thema's in de computer opslaan. Eens per half jaar zenden we dan een overzicht van verzamelde ideeën naar de afdelingen. Dat is één.

Ten tweede wil de OK op deze plaats onder de noemer 'actie-voer' elke keer een actie-idee speciaal belichten om haar originaliteit, verfrissende eenvoud of actualiteit.

Dus we roepen afdelingen en individuele leden op de OK alle actie-ideeën, van tam tot uiterst wild, van uitgevoerd tot net bedacht, toe te sturen. Het adres:

PSP-OK, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam.
Wij wachten af!

De Organisatie-Kommissie

(Josje Adriaanse, Bert v.d. Berg, Frank Feiner,
Robert Giesberts, Pieter v.d. Hijden,
Trudy Koek, Ietje van Poll,
Hannah van Wijngaarden)

Vergroot je spreekvaardigheid Spreekvaardigheidstraining voor vrouwen

Dit najaar organiseren de emancipatiewerksters van de PPR, CPN en PSP een training voor vrouwen die hun spreekvaardigheid willen vergroten. Het programma is gericht op het vergroten van je vaardigheid om in het openbaar in politieke organen te spreken, zoals op vergaderingen, conferenties, congressen en in de gemeenteraad.

Aan tijd ben je er gedurende vijf weken één avond mee kwijt. Eind oktober zal in Utrecht de eerste training van start gaan. Afhankelijk van de aanmeldingen worden de twee andere uitvoeringsplaatsen gekozen.

De kosten zijn f 30,-. Als dit een bezwaar is, dan is er een regeling te treffen. In het programma komen de volgende onderdelen aan bod:

1. Kennismaken en basis: houding, stem en microfoon.
2. Speech: opbouw
3. Speech: voordracht.

4. Improviseren en ingaan op commentaar.
5. Integratie van de voorgaande onderdelen.

Voor meer informatie of opgave kun je bellen naar Trudi Koek op dinsdag en donderdag op het partijbureau, tel. 020-267374. Je kunt ook de onderstaande bon sturen naar:

PSP, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam, t.a.v. Trudi Koek.

Naam: .....

Adres: .....

Telefoon: .....

Ik geef mij op voor de training in Utrecht

Ik geef mij op voor de training in .....

Agenda

September

- 3. Partijbestuursvergadering.***
Besproken zal o.a. worden het resultaat van de onderhandelingen over de deelname aan de Europese Verkiezingen.
- 11. Landelijk Chili-manifestatie**
Helaas alweer de 15e herdenking onder militaire dictatuur van de staatsgreep tegen de regering van Salvador Allende. Het Chili-comitee wijst erop dat dit jaar de manifestatie een bijzonder karakter krijgt vanwege de 'Volksstemming' die eind 1989 in Chili zal worden gehouden.
Meer informatie om mee te doen: Chili Comitee Nederland, Herengracht 29, 1011 RL Amsterdam. Tel. 020-270307.
- 13. Radio uitzending PSP*****
18.20 uur.
- 20. Prinsjesdag**
De koningin vertelt haar sprookjes en Andrée van Es en Joop Vogt zullen elders zijn om de laatste hand te leggen aan hun pacifistisch socialistische reactie daarop.
- 21. Nationale Straatspeeldag**
In veel plaatsen zullen gemeentebesturen opgeroepen worden de woonstraten 'bespeelbaar' te maken voor kinderen. Vele buurt en clubhuizen, scholen en bewonersgroepen hebben al gehoor gegeven aan de oproep van STOP DE KINDERMOORD om deel te nemen aan deze tweede actiedag.
Inlichtingen: Stop de Kindermoord, 1e Nassaustraat 5, 1052 BD Amsterdam. Tel. 020-826322.
- 24. Partijraadsvergadering.****
Aan de orde komen o.a. de kandidatenlijst, het hoofdpuntenprogramma en de naam voor de deelname aan de Europese verkiezingen.
- 24. Anti Atoombommars 't Harde**
Onder het motto 'TEGEN ALLE KERNWAPENS EEN KERNACHTIG NEE' wordt iedereen opgeroepen mee te lopen in de 14e anti-atoombommars in 't Harde. Voor informatie kan je terecht bij: Andre Jonker, tel. 05780-20134 of Margreet Noot, tel. 05784-692. Voor het bestellen van propaganda of het huren van een kraam bellen naar Nel en Sied de Wit. (tel. 05255-3250 alleen na 18.00 uur)
- 27. Radio uitzending.*****
Radio 5, 18.20 uur.
- 28. Partijbestuur, Kamerfracties, sociaal-economische commissie (SEK)**
Voorbespreking van de PSP-inzet bij de Algemene Beschouwingen. 19.00 uur, PSP-partijgebouw, Nieuwe Looiersstraat 45, Amsterdam; voor meer informatie: PSP-partijbureau, tel. 020-267374.
- 29. Organisatie-commissie**
19.30 uur, partijgebouw Amsterdam; voor meer informatie: Bert van den Berg, tel. 020-267374.

Oktober

- 1. Beter oud, beter jong**
Aandacht voor diverse actievormen in de strijd voor een socialistisch alternatief. Deze PSP-manifestatie met allerlei workshops is het vervolg op de conferentie 'Socialisme zonder Illusies' Ook als je daarbij niet aanwezig bent geweest kun je je opgeven voor een van de workshops. Je kunt kiezen uit o.a. video, muziek, toneel, het maken van een aktiekraant, het ontwerpen van de ideale woonomgeving en

zelfs meedoen aan een gezellig ouderwetse discussie.

Hele dag, Kosmos, Prins Hendrikkade 142, Amsterdam; voor inlichtingen en aanmeldingen kan je schrijven naar het partijbureau PSP, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam t.a.v. Bert van der Berg (tel. 020-267374).

- 1. Perestrojka in Straatsburg**
Onder dit motto houdt het Groen Progressief Akkoord zijn eerste themaconferentie in het Amsterdamse Desmet-theater. Zie verder de Straatsburg Times.
- 8. FNV demonstratie tegen kabinetsbeleid**
Aan de vooravond van de algemene beschouwingen over de rijksbegroting van 1989 organiseert de FNV een landelijke demonstratie tegen het kabinetsbeleid. Museumplein, Amsterdam.
- 11. Radio PSP*****
Radio 5, 18.20 uur.
- 12. Partijbestuursvergadering***
Bespreking van de pre-adviezen over de amendementen op de 1e congreskrant.
- 17. Televisie-uitzending door de PSP*****
Deze uitzending zal gebruikt worden om kritische kantekeningen te plaatsen bij de miljardenrekening die gepresenteerd werd op Prinsjesdag. Te zien op Nederland 3 van 19.41 tot 19.51.
- 22. Themadag Basisinkomen**
De sociaal-economische commissie (SEK) organiseert samen met de PSP-vrouwen een themadag over BASISINKOMEN. De dag krijgt niet alleen een 'technisch-economisch', maar ook een 'filosofisch' karakter. Het programma en achtergrondmateriaal is te vinden in het SEK/SVS-bulletin dat op 8 oktober verschijnt.
10.30 uur, PSP-pand, Oude Gracht 243, Utrecht. Voor meer informatie: PSP-Partijbureau, tel. 020-267374.
- 22. Partijraadsvergadering****
- 23. Feest & Informatiedag voor Vluchtelingen**
Het is niet de bedoeling om alleen aandacht en publiciteit aan het vluchtelingenprobleem te geven. De organisatoren van deze dag willen ook zorgen dat vluchtelingen in contact kunnen komen met mensen van de hulporganisaties. Culturele activiteiten waaronder eten & drinken zijn daarbij enkele van de hulpmiddelen.
Een en ander zal plaatsvinden tussen 11 uur en 10 uur 's avonds in Paradiso te Amsterdam.
Voor inlichtingen kan je terecht bij Amsterdams Solidariteits Komitee Vluchtelingen, van der Hoopstraat 85", 1051 VD Amsterdamse. Tel. 020-861567.
- 25. Radio 'De PSP'*****
Radio 5, 18.30 uur.
- 27. Organisatie-Kommissie**
19.30 uur, partijbureau Amsterdam. Voor meer informatie: Bert van den Berg, tel. 020-267374.

De agenda en bijlagen voor de vergaderingen van partijbestuur en partijraad kunnen besteld worden bij het partijbureau.

Inlichtingen over de activiteiten van:

- * Het partijbestuur.
letje van Poll, tel. 02263-3363 of (woensdag na 3 uur en maandag) 020-267374.
- ** De partijraad.
Floor de Kreij. Tel. 05120-30156.
- *** De Radio & Televisiecommissie.
Saar Boerlage 's morgens tot 11 uur 020-267374 & Jurgen Groeneboom 010-4772268.
Opgaven voor de volgende agenda inclusief documentatie en verwijzadres opsturen

ONDERSTE BOVEN

De **ANTON CONSTANDSE LEZING** zal dit jaar worden gehouden op zaterdag 10 september a.s. in het gebouw van Vrijdenkersvereniging 'De Vrije Gedachte' op de Mathenesserdijk 23 te Rotterdam, vlakbij het Marconiplein.

Ditmaal zal de bekende polemoloog Leon Wecke, directeur van het Studiecentrum voor Vredesvraagstukken van de Universiteit van Nijmegen, spreken over: 'Vijand, Vijandbeeld, Vijanddenken'.

De aanvang van de lezing is 11.30 uur, de zaal

is open om 11.00 uur, mogelijkheden voor consumptie van voedsel en drank zijn aanwezig en de toegang is geheel vrij.

WERKKAMPEN. De AfrikaGroep van de Stichting Internationale Vrijwilligersprojecten SIW organiseert dit jaar een oriëntatie-cursus voor groepen van ongeveer acht personen, waarin wordt ingegaan op ontwikkelingsproblematiek. De cursus is regionaal opgezet. De bijeenkomsten vinden plaats tussen november en juli a.s.. Na het volgen van de oriëntatie-cursus bestaat de mogelijkheid van deelname aan een vrijwilligersproject in Afrika. Nadere informatie is te verkrijgen bij:
Sekretariaat SIW, Willemstraat 7, 3511 RJ Utrecht.

PARTIJ EN VAKBEWEGING is het thema van

Centrum voor Scholing en Vorming organiseert in het najaar van 1988.

- historische relatie tussen vakbeweging en PvdA, CPN en PSP.

- wat heeft een politieke partij een actief vakbondslid nog te bieden?

- waarom waren, c.q. zijn partijleden actief in de vakbeweging?

- bedrijfsdemocratisering en vormgeving hiervan binnen vakbeweging en partij.

De cursus is bedoeld voor historisch geïnteresseerden en zij die actief zijn in bonden en medezeggenschapswerk. Data: 28-29 oktober, 25-26 november, 16-17 december 1988 (van vrijdag 19.00 tot zaterdag 16.00 uur). Kosten: f 150,- all-inn. Opgave vóór 7 oktober. Inlichtingen: Harrie Peer, tel. 023-244450.

BEVRIJDING

UITGAVE: PACIFISTISCH SOCIALISTISCHE PARTIJ - NR. 13 - 19 SEPTEMBER 1988

FOTO: KADIR VAN LOHUIZEN

in dit nummer:

- ~ PSP en Palestijnen
- ~ GPA
- ~ Referendum

1 Oktober

PSP-aktiedag

Sinds 1979 is er systematisch op lonen en uitkeringen van jongeren gekort.

Sinds 1985 wordt er op slimme wijze ingegrepen in de AOW.

'Armoede' wordt weer een begrip.

Wij pikken het niet langer. 1 Oktober organiseert de PSP een aktiedag tegen de afbraak van de economische zelfstandigheid van jongeren en ouderen. Praten is één manier van protesteren, maar er zijn er meer.

Bestrijd de media door de media te gebruiken!

Maak je eigen: the way of midlife. Weg met incidenteel: vijftig pop of een enveloppe, maar structureel elk donderdje een extra honderdje. Laat opnieuw 'Het morgenrood' klinken, of uit je zoals 'The dead Kennedy's'. Leer je eigen aktiekranen maken. Of ontwerp je eigen buurt. Maar doe iets aan je situatie. Doe dat samen. Ouderen geef je levenswijsheid door aan de jeugd. Jongeren, deel je enthousiasme met de ouderen. Kom op 1 oktober naar de Kosmos, Prins Hendrikkade 142, Amsterdam. Geef je wel even op met het aanmeldingsformulier uit Bevrijding nr. 12. Je ontvangt dan het aktieprogramma en de nadere toelichting op de door jou gekozen workshop.

Gülnoz Aslan zal deze dag aan elkaar praten. Hennie de Swaen doet een beroep op de strijdbare ouderen. En Maarten van Poelgeest verklaart de oorlog aan het kabinet.

Van de redactie

Veel mensen hebben er jarenlang aan getwijfeld maar de PSP-achterban is kennelijk toch nog in beweging te krijgen. Twee zaken houden de pacifistisch-socialisten blijkens de post die BEVRIJDING ontvangt, behoorlijk bezig. Allereerst is daar het conflict tussen Israël en de Palestijnen, waarover in dit nummer de al eerder aangekondigde repliek van de aanstichter van de discussie. De schrijver was het grootste deel van de zomer niet op zijn thuisbasis en dat is ook de reden dat hij nu pas reageert. Vervolg op de discussie is uiteraard van harte welkom.

Een andere zaak die de geleerden beroert is het REFERENDUM. De vraag of zo'n onderzoek al dan niet wenselijk is, blijkt verschillende antwoorden op te roepen. Ook daarvan in dit nummer een aantal voorbeelden.

Verder schrijven Joost Lagendijk en Wilbert Willems bijdragen over de nogal moeilijke bevalling en naamgeving van een komende gezamenlijke Europese lijst. Wat heeft de PSP toch met bevalling, vraag Joost zich af.

Toch is er ook nog gezelligheid in de PSP. Dat blijkt uit het verhaal van Rob Snel die op zoek ging naar de gewone leuke dingen.

Daarnaast positief nieuws over positieve actie. Ietje van Poll doet één en ander uit de doeken. Overigens moet ons nog maar eens van het hart dat bijdragen uiteraard van harte welkom zijn maar dan wel graag voor de daartoe ingestelde deadline. Veel schrijvers blijven over die schreef gaan en dat is in het geheel niet prettig. Wij vertrouwen op beterschap.

RUTGER VAN SANTEN

Uit het partijbestuur

De vergadering van 17 augustus bestond uit twee, zware agendapunten: vaststelling van het zgn. visiestuk en de onderhandelingen in het GPA. Het visiestuk is het resultaat van de socialisme-discussie die de laatste twee jaar in de partij is gevoerd. De commissie die deze discussie startte en begeleidde, heeft haar werk afgerond. Aanvankelijk zag het partijbestuur op zijn vergadering van 6 augustus jl. geen kans om het werk van de commissie te vertalen in een voorstel aan het congres. Maar zoals de lezers van de vorige Bevrijding ontdekten is het op deze vergadering wel gelukt. Vastgesteld werd, na een aantal wijzigingen (waaronder de titel 'Voor een maakbaar socialisme') het manifest dat als 'Socialisme zonder illusies' onderwerp van discussie was in de hoofdstedelijke Balie. Het visiestuk is afgedrukt in de eerste Congreskrant die in Bevrijding nr. 12 was bijgesloten.

Voorts is er wederom gepraat over de onderhandelingen die in het Groen Progressief Akkoord worden gevoerd over de deelname aan de Europese verkiezingen. De stand van zaken m.b.t. het programma werden akkoord bevonden. Anders lag het met de voorgestelde topkandidatenlijst van een speciaal daartoe in-

gestelde commissie. Deze commissie stelt voor te komen tot een gezamenlijk lijsttrekkerschap van de eerste drie, waarbij John Hontelez (PSP) op de tweede plaats komt. Het partijbestuur ging hiermee akkoord zij het dat een tweetal leden vonden dat de partijgrootte het doorslaggevend criterium voor de lijstvolgorde dient te zijn en de PSP derhalve de 2de plaats moest hebben. De naamdiscussie werd ook weer met verve gevoerd. Het congres heeft immers besloten dat er een naam moet komen, waar niet 'groen', maar wel 'links' in voor komt. De andere partijen zien dit niet zitten, vandaar dat het nu opnieuw op de agenda stond. Besloten werd dat het op de volgende vergadering van de deelnemende partijen (het Groen Progressief Overleg) vastgehouden wordt aan het eerder ingenomen standpunt; opsomming van de namen der deelnemende partijen is eveneens voor een nipte meerderheid van het partijbestuur acceptabel. Het voorstel om uiteindelijk dan maar met de naam GPA genoegen te nemen werd net verworpen; over de naam Groen Links Akkoord staakten de stemmen. (wordt vervolgd)

LEO PLATVOET

Bij de foto op de voorpagina

LEVEN IN VERZET

Een kleine twee maanden fotografeerden Michiel de Rooter en Kadir van Lohuizen de opstand van de Palestijnen in de bezette Gazastrook en de Westbank. Een Selectie van hun foto's publiceerde Rampspeed van de

PSP-Jongeren al in het voorjaar. Nu is de gehele serie te zien in café/ galerie Zeezicht onder de titel 'Leven in Verzet'.

Zo goed als zeker zal de reportage eind van dit jaar ook in boekvorm verschijnen bij de NOVIB. De expositie is van 2 tot en met 30 oktober te zien in: Café/Galerie Zeezicht, Nobelstraat 2, Utrecht.

PSP adressen

Het partijgebouw van de PSP is gevestigd in de Nieuwe Looiersstraat 45 te Amsterdam, telefoon: 020-267374. Het adres voor alle correspondentie is PSP, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam.

Partijbestuur: het dagelijks bestuur is op vele momenten in de week in het partijgebouw bereikbaar.

Adreswijzigingen: gaarne altijd schriftelijk.
Informatie & Bestellingen: bij voorkeur op woensdag- en donderdagmiddag (Johan Eland).

Stichting Vorming & Scholing/Uitgeverij De Bovenbouw/De Rode Draad: maandag t/m vrijdag van 10.00 - 16.00 uur (Ron Leyser en Bert van den Berg).

Wetenschappelijk Bureau: maandag t/m woensdag van 10.00 - 17.00 uur.

Emancipatiewerkster: dinsdag, woensdag en donderdag van 10.00 - 17.00 uur (Trudy Koek).

Henk Lankhorst Stichting/Lokaal & Internationaal (steunpunt voor radikaal-linkse gemeentepolitiek op mondiaal terrein): 3e Oosterparkstraat 88hs, 1091 KB Amsterdam, tel.: 020-927826.

Pacifistisch Socialistische Jongerengroepen: dinsdag en vrijdag van 10.00 - 18.00 uur.

Eerste Kamerfractie PSP: tel.: 070 - 624571 (alleen op dinsdag).

Tweede Kamerfractie PSP: Binnenhof 1a, 2513 AA Den Haag, tel.: 070 - 183040.

Groen Progressief Akkoord (Eurofractie): Postbus 267, 1000 AG Amsterdam, tel.: 020 - 245515.

Partijraad: secr. Schuttersveld 113, 9201 GZ Drachten, tel.: 05120 - 30156 (Floor de Kreij).

BEVRIJDING

Bevrijding is een uitgave van de Pacifistisch Socialistische Partij en verschijnt 1 keer per 3 weken onder verantwoordelijkheid van het partijbestuur van de PSP.

Redactie: Ivo Miesen, Liesbeth Miltenburg, Leo Platvoet (hoofdredacteur), Rutger van Santen, Rob Snel en Henri van Wezel.

Redactie & Administratie: Postbus 700, 1000 AS Amsterdam, tel.: 020 - 267374.

Abonnementen: het abonnement is inbegrepen bij het lidmaatschap van de PSP. Niet-leden kunnen zich abonneren door storting van f30,- op giro 194240 t.n.v. PSP te Amsterdam o.v.v. 'abonnement Bevrijding'.

Advertentietarief 1/1 pag. f 1080,-; 1/2 pag. f 540,-; 1/4 pag. f 270,-; 1/8 pag. f 135,-. Overige tarieven op aanvraag; korting bij contract is mogelijk. Basistarief f 1,- per mm/per kolom.

Zet- en drukwerk: Drukkerij Bevrijding, Amsterdam.

Totstandkoming Eurolijst Hordenloop

Over 9 maanden, in juni 1989, zullen er weer Europese verkiezingen worden gehouden. De totstandkoming van één radicaal-linkse lijst voor die verkiezingen is echter nu reeds een zware bevalling. Joost Lagendijk, buitenland-secretaris en namens de PSP-onderhandelaar in de besprekingen met CPN en PPR, bericht over al dan niet dwingende congresuitspraken, de grenzen van partijsolidariteit maar vooral de hoog oplopende discussies over de meest wenselijke naam van de boreling.

Bij de vorige Europese Verkiezingen in 1984 nam de PSP deel op een samenwerkingslijst met CPN, PPR en de Groene Partij Nederland (GPN). De naam van de lijst was Groen Progressief Akkoord (GPA), lijsttrekker was Bram van de Lek en op de plaatsen twee en drie stonden Herman Verbeek (PPR) en Nel van Dijk (CPN). Door een goede verkiezingsuitslag en een voor het GPA fortuinlijk uitgevallen lijstverbinding met de PvdA, werden twee zetels behaald. Volgens afspraak betekende dit dat Bram van der Lek de volle periode van vijf jaar uit zou zitten en dat Nel van Dijk na 2,5 jaar Herman Verbeek af zou lossen. Aldus geschiedde.

Over het algemeen bestaat er bij de deelnemende partijen tevredenheid over de wijze waarop het GPA heeft gefunctioneerd afgelopen jaren. Enige wanklank was de aanhoudende verdeeldheid in Groen Nederland, met als resultaat een marginale positie voor deze GPA-poot. Het was dan ook niet meer dan logisch dat het PSP-congres in 1987 besloot dat wederom aangekoerst moest worden op een gezamenlijke lijst, gedragen door CPN, PPR en PSP. Tevens sprak het congres uit dat het wenselijk was dat de naam van die lijst niet het woord 'Groen' bevatte en wel het woord 'Links'. Met die opdracht begon de PSP-delegatie, bestaande uit Frans Janssen (penningmeester en Dagelijks Bestuurslid van het GPA), Saar Boerlage, Erik Meyer en ondergetekende, aan de onderhandelingen met CPN en PPR in het Groen Progressief Overleg (GPO), het bestuur van het GPA.

Kandidaten

Dit voorjaar werden door alle drie de partijen twee kandidaten naar voren geschoven. De CPN koos Nel van Dijk en Anne de Boer, de PPR Herman Verbeek en Bert Willemsen, de partijraad van de PSP sprak haar voorkeur uit voor John Hontelez, de afgelopen assistent van Bram van der Lek, en Bob van Schijndel, raads-lid in Amsterdam.

Afgesproken werd dat een kandidatencommissie, bestaande uit één vertegenwoordiger per partij, zou proberen de voorgedragen kandidaten in een voor iedere partij acceptabele volgorde te zetten en tevens zou pogen niet partijgebonden, linkse, bekende Nederlanders voor de lijst te werven. Op dit moment heeft de laatste aktie nog geen concrete resultaten opgeleverd. Tot 1 oktober worden echter nog serieuze pogingen ondernomen om één of meerdere personen bereid te vinden, mede als invulling van de in het GPO geuite wens te komen tot een politieke verbreding van het GPA buiten de partijen.

In principe eenvoudiger leek de taak met betrekking tot de zes partijkandidaten. Door alle partijen onderschreven uitgangspunt daarbij was dat gestreefd zou worden naar een beoordeling van de kandidaten op kwaliteit, waarbij het partijlidmaatschap een ondergeschikte rol speelde.

Concreet betekende dit dat Herman Verbeek niet automatisch op één zou komen omdat de PPR bij de laatste Tweede-Kamerverkiezingen de meeste stemmen kreeg en omgekeerd Nel van Dijk niet automatisch op de derde plaats. Het bleek echter helaas niet mogelijk om een kandidaat te vinden die voor de gehele kandi-

datencommissie aanvaardbaar was als lijsttrekker.

Eén of meer

Mede daarom en omdat de drie topkandidaten, Herman Verbeek, John Hontelez en Nel van Dijk, elk hun eigen specifieke inbreng en sterke punten hebben, werd door de kandidatencommissie besloten aan het GPO voor te stellen campagne te voeren met een koplijst van drie evenwaardige kandidaten (later eventueel nog aangevuld met een niet-partijgebundene). Omdat nu eenmaal niet drie personen op de eerste plaats kunnen staan, zou de volgorde moeten zijn: 1. Nel van Dijk, 2. Herman Verbeek en 3. John Hontelez. Bij het behalen van één zetel zou dat betekenen dat Nel en Herman in die volgorde ieder 2,5 jaar de zetel zouden bezetten en dat John bezoldigd lid van de fractiekerngroep van het GPA zou worden; bij twee zetels zou Nel na 2,5 jaar worden afgevoerd door John en zou Herman de hele periode volmaken.

In het GPO van 30 augustus jl. bleek dat de PPR grote moeite heeft met dit voorstel. Zij willen eigenlijk één duidelijke lijsttrekker en wel Herman Verbeek. CPN en PSP konden zich wel vinden in het voorstel van de commissie. Het is nu aan de partijraad van de PPR op 24 september a.s. om te bepalen of ook de PPR uiteindelijk (met tegenzin) akkoord zal gaan in het GPO. In november en december zullen dan de verschillende partijcongressen moeten beoordelen of ze ja of nee zeggen tegen het definitieve GPO-voorstel.

Programma

Minder problemen zijn er tot nu toe geweest rond het programma. Iedereen is het er over eens dat het weinig zin heeft een vele tientallen pagina's tellend document samen te stellen dat vervolgens snel in bureaulade of prullemand verdwijnt. Afgesproken is daarom dat er een beknopt hoofdpuntenprogramma wordt opgesteld en dat in de campagne ook veel gewerkt zal gaan worden met flitsende themabrochures. Een concept voor dat hoofdpuntenprogramma is geschreven door Nel van Dijk en circuleert op dit moment in de partijen. In de PSP bestaat voor alle leden de mogelijkheid er over te discussiëren op 17 september, de partijraad buigt zich er over op 24 september. In oktober zal dan in het GPO, met inachtneming van alle opmerkingen, het definitieve programma worden vastgesteld. Het is dan aan de congressen van de drie partijen om het laatste ja-woord te ge-

Voorlopig nog wat onklare luchten boven Europa.

ven. Een eerste inventarisatie leverde echter geen grote verschillen op tussen de drie partijen zodat de verwachting gerechtvaardigd lijkt dat inhoudelijk de GPA-partners elkaar in ieder geval zonder veel moeite zullen vinden.

What's in a name?

Bestaat er binnen de PSP-delegatie en ook in het partijbestuur nagenoeg geen verschil van mening over kandidaten en programma, anders ligt dat bij de naam van de lijst. De verschillen spitsten zich daarbij toe op twee punten: 1. hoe zwaarwegend is het congresbesluit over de naamswijziging en 2. wat is dan de naam die de PSP wèl wil?

Om met het laatste te beginnen. In eerste instantie viel daarbij de keus, niet geheel verrassend, op 'Radikaal Links', 'Links Akkoord' of 'Links Europa'. Op het GPO van 30 juni werd deze keuze uitgebreid beargumenteerd en met de nodige dreigementen naar voren gebracht. Toen CPN en PPR zich voor beiden niet zo gevoelig toonden, is in het GPO van 30 augustus nogmaals geprobeerd de GPA-partners te overtuigen door voor te stellen om óf simpelweg de partijnamen achter elkaar te zetten óf te kiezen voor de (compromis)naam Groen Links Akkoord. Ook deze keer was het enthousiasme bij de anderen nihil, in feite omdat men sowieso naamswijziging onverstandig en onnodig vindt. Het is nu aan de PSP-partijraad om op 24 september te beslissen óf en zo ja waarmee de PSP-delegatie in het GPO akkoord mag gaan, ook als het zou inhouden dat de naam niet verandert en Groen Progressief Akkoord blijft.

Lijmen of breken

Daarmee zijn we dan gelijk bij de eerste vraag over het gewicht van de congresuitspraak op dit punt. Een deel van de delegatie en het partijbestuur is van mening dat natuurlijk geprobeerd moet worden de congresuitspraak uitgevoerd te krijgen, maar dat als blijkt dat de andere partijen daar echt helemaal niets voor voelen, de PSP in het GPO gas moet terugnemen en uiteindelijk akkoord moet gaan met een gelijkblijvende naam. Een ander deel van delegatie en partijbestuur vindt echter dat deze congresuitspraak destijds met zo'n grote meerderheid is aangenomen dat alleen het congres zelf dit besluit kan terugdraaien. Daar komt bij dat volgens hen de naam Groen Progressief politiek gezien een richting aangeeft die zij niet voor hun rekening willen nemen en die hen zonnig zelfs een breuk waard is.

Het zal duidelijk zijn dat deze meningsverschillen voor nogal wat discussie hebben gezorgd in het partijbestuur maar niet tot een eensluidende opstelling. Het is nu aan de partijraad te beslissen of snel een punt gezet kan worden achter deze slepende en inmiddels bijna slopende discussie of dat het congres opgezegd wordt met deze kwestie.

De totstandkoming van de nieuwe Europese lijst is zoals gezegd een tamelijke moeizame bevalling. Of de baby meer op de vader of meer op de moeder lijkt, of het een meisje of een jongetje is en hoe zij/hij heet, het is op dit moment allemaal nog niet bekend. Wat heeft de PSP toch met zwangerschappen?

JOOST LAGENDIJK

Groen-rode coalitie?

Tijdens haar laatst gehouden congres besloot de PSP om aan de komende Europese verkiezingen opnieuw gezamenlijk met CPN en PPR deel te nemen. Door een amendement van Amsterdam-Oost over te nemen besloot het congres ook om geen groen in de lijstnaam op te nemen.

In het september-nummer van De Rode Draad, het bijblad voor PSP- en PPR-raads- en statenleden, verdedigde Erik Meijer die uitspraak weer eens op zijn heel eigen wijze: groen jaagt de arbeiders - inclusief Eric - naar de PvdA. Willen we 'onze traditionele aanhang ooit nog terugkrijgen en de verdere afkalving stoppen' dan moeten we niet onder een groene, maar onder een rode naam verder.

Image

Nu vind ik die discussie over de naamgeving niet zo bijster interessant (zouden bij de vorige verkiezingen ook zoveel kiezers van de GPA-lijst overgelopen zijn naar de PvdA?), maar de vraag op welke doelgroepen we ons richten, met welk 'image' is natuurlijk wel een serieuze zaak. Als Eric zich kan herkennen in het visiestuk uit de congreskrant, naar aanleiding van de socialisme-discussie, dan zal hij met mij moeten vaststellen dat 'de traditionele aanhang' niet meer bestaat. Natuurlijk zijn er nog steeds vakbondsvriendelijke en vakbondsvijandige politieke partijen, maar die scheidslijn ligt bepaald niet tussen enerzijds PSP/PvdA/CPN en anderzijds D'66/PPR. En dat de arbeiders allemaal op de PvdA stemmen, valt uit de verkiezingsuitslagen en onderzoeken bepaald niet af te leiden.

Leven

Nee, de PSP en met haar de CPN en de PPR, richt zich op progressieve mensen die een radikaal milieubeleid, een actieve vredespolitiek en een mensvriendelijk overheidsbeleid voorstaan. De individualisering en het neo liberale beleid hebben naast de vakbeweging (nieuw) leven ingeblazen waar radikaal-links zich stuk mee geïdentificeerd heeft. Die verworvenheid moeten we niet willen terugdraaien door terug te grijpen op oude normen en namen. Groen-rode politiek geeft juist uitdrukking aan die nieuwe ontwikkelingen, waarin aandacht voor de ecologische randvoorwaarden voor een gezonde economie een centrale plaats inneemt. Daarvoor moet je niet bij de PvdA zijn, of je nu werknemer bent of niet.

WILBERT WILLEMS

Wilbert Willems, Brabants Statenlid.

Ook elders voeren vrouwen positieve acties.

Nieuwe werkgroep aan de slag met positieve actie voor vrouwen in de PSP Startschot voor PAV gevallen

Dat het met de deelname van vrouwen in allerlei PSP-activiteiten, ondanks de fraaie besluiten van het feminisme-congres in 1983, nog steeds niet goed wil lukken, dat mag inmiddels bij ieder genoeg bekend zijn. Of je nu kijkt naar de samenstelling van afdelingsbesturen, of naar gemeenteraadsleden, de partijraad of congresafgevaardigden, telkens doemt hetzelfde beeld op: het zijn mannen die er de toon aangeven.

Maar, partijgenoten, opgelet: daarin gaat nu echt iets veranderen. Het partijbestuur keurde op 3 september de nota 'Positieve actie binnen de PSP' goed. Daarmee is de werkgroep 'Positieve Actie Vrouwen' (kort en bondig: PAV genoemd) formeel een feit. Over wat de werkgroep van plan is te gaan doen, hoe het plan er uitziet en wat positieve actie nu precies is, gaat dit artikel.

De PSP na het feminisme-congres: nog steeds een mannenbolwerk

De afgelopen jaren is het feminisme, naast de P van pacifisme en de S van socialisme, langzamerhand tot een inherent deel van het gedachtengoed van onze partij uitgegroeid. Het feminisme-congres in 1983, menigeen zal het zich nog kunnen herinneren, gaf hiertoe een belangrijke aanzet. Behalve dat toen gewerkt werd aan het ontwikkelen van een gedegen (zij het in de ogen van sommigen nogal abstract-theoretische) analyse van de 'vrouw-onvriendelijke' samenleving waarin wij ons bevinden en getracht werd verbanden te leggen tussen het feminisme enerzijds en het socialisme anderzijds, nam het congres ook heel concrete besluiten gericht op de eigen partij-organisatie: niet alleen naar buiten toe maar ook intern moest de PSP een feministische organisatie worden. Eén van de uitspraken van het congres luidde: 'Ook bij de organisatie van de partij is het feminisme voor de PSP een uitgangspunt. Op organisatorisch gebied heeft feminisering van de partij dan ook de hoogste prioriteit. Dit is in de eerste plaats een verantwoordelijkheid van alle PSP-leden. Bijzondere verantwoordelijkheid hebben echter de PSP-organen. Zij zullen initiatieven om de feminisering gestalte te geven in de organisatie van de PSP dienen te stimuleren.'

Dat is heel mooi, maar wat is er in de tussenliggende jaren daadwerkelijk gebeurd? Wanneer je onder 'interne' feminisering verstaat' het be-

vorderen van een werkwijze en een werkklimaat in de PSP, waarbij drempels voor vrouwen worden geslecht' (Kaderboek 'Wat feminisering vermag') dan moeten we met z'n allen constateren dat we er weinig van terecht hebben gebracht. Nog steeds is de partij een mannenbolwerk, zijn de drempels voor vrouwen blijkbaar hoog. Uit een onlangs gehouden onderzoek (dat binnenkort in SVS-bulletin vorm zal verschijnen) blijkt de participatie van vrouwen nog steeds beduidend achter te blijven bij die van mannen. Weliswaar groeit het aantal vrouwelijke leden langzaam (het bedraagt momenteel 40%) wanneer je op zoek gaat naar actieve vrouwen, dan is de situatie ronduit bedroevend. Een paar voorbeelden: vrouwen bezoeken relatief minder vaak afdelingsvergaderingen dan mannen, rond eenderde van de afdelingsbestuurders is vrouw en slechts een kwart van alle PSP-raadsleden, van de 10 Provinciale Statenleden die de PSP kent is slechts één vrouw, en ga zo maar door... Iets beter is het nu gesteld met de samenstelling van de partijraad: sinds dit voorjaar is het percentage vrouwen daar toegenomen tot 23% (was 11%). Ook het partijbestuur biedt wat dit betreft perspectieven: van de 12 bestuurders zijn er maar liefst 5 (!) vrouw.

Terecht zou men er op kunnen wijzen dat feminisering niet alleen een kwestie van aantallen is, maar dat een andere mentaliteit, een ander gedrag minstens zo belangrijk is. De werkgroep PAV is zich daar terdege van bewust.

Positieve Actie

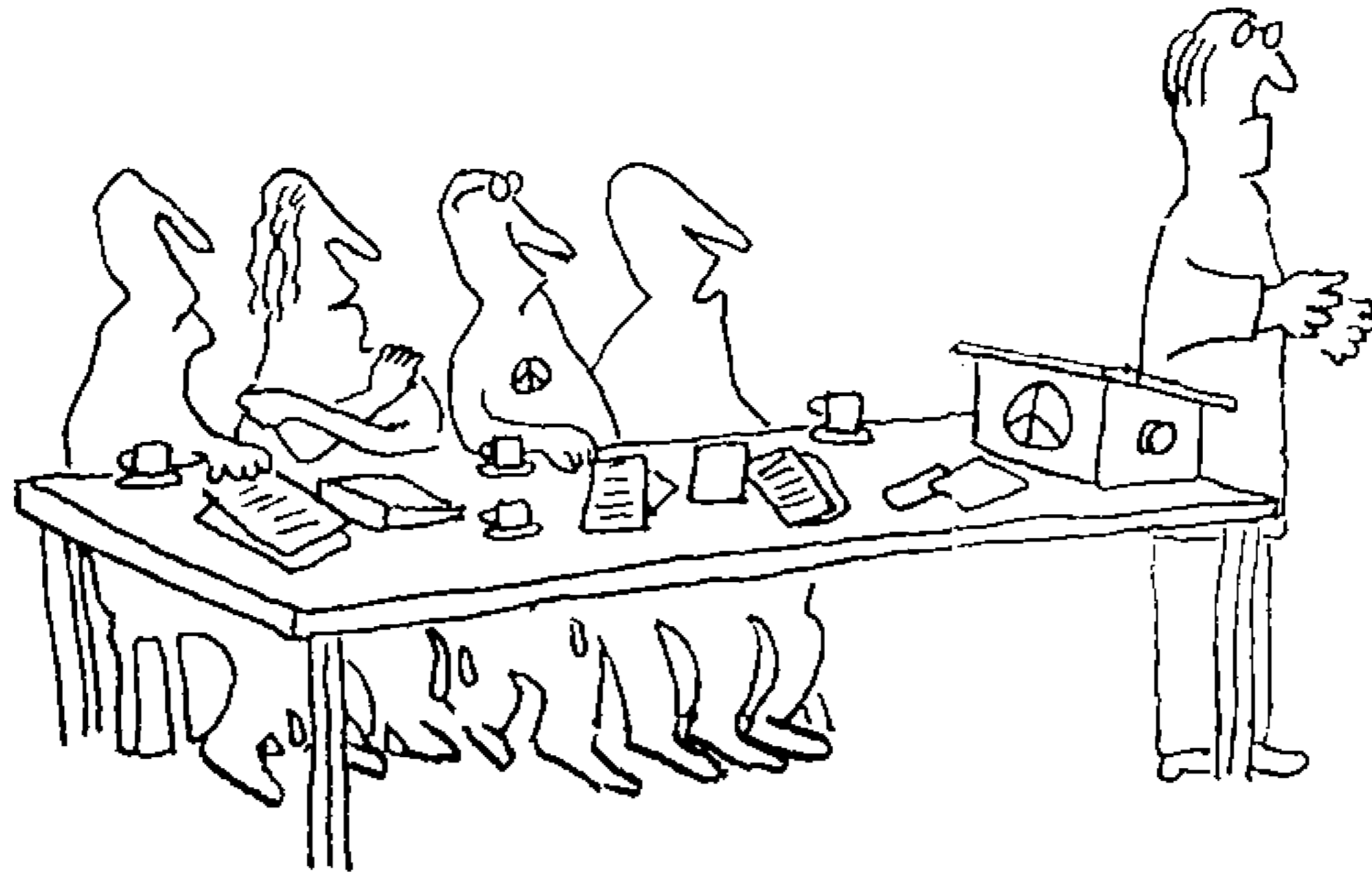
Van verschillende kanten werden er de laatste tijd in de PSP geluiden gehoord waarin geweten werd op de noodzaak van een meer structureel beleid, gericht op de vergroting van de participatie van vrouwen. Nu na het Dordrechtcongres van vorig jaar quoterings als mogelijkheid is afgevalen, zul je als partij na moeten denken over andere gerichte voorstellen, wanneer je nu eindelijk eens echt ernst wilt maken met de feminisering van de partij-organisatie. Zulke voorstellen kun je vervatten in een plan, een Positief Actieplan. Onder Positieve Actie kan over het algemeen worden verstaan een samenhangend geheel van maatregelen die arbeidsorganisaties nemen om een evenredige vertegenwoordiging van vrouwen én mannen op alle functies en alle niveaus's te krijgen. Positieve Actie wil zeggen dat je vrouwen tijdelijk een voorkeursbehandeling geeft, totdat de ongelijke situatie is opgeheven. Het is een soort beleidsmodel, dat toegepast wordt in arbeidsorganisaties, maar dat ook voor een politieke partij een zeer geschikt middel kan zijn.

Met de komst van de nieuwe emancipatiewerkster, Trudie Koek, kreeg het idee van een positief actieplan langzaam gestalte. Trudi heeft een nota opgesteld 'Positieve Actie binnen de PSP' die op 3 september door het partijbestuur werd besproken. Sinds dit voorjaar heeft een aantal partijgenoten, Josje Adriaansen (oud-emancipatiewerkster van de PSP), Bert van den Berg (medewerker partij-opbouw), Johan Eland (medewerker partijbureau), Ietje van Poll en Hannah van Wijngaarden (beide partijbestuurslid), waarvan de meesten ook lid zijn van de Organisatie-Kommissie van de PSP, haar daarbij geholpen.

Wat houdt Positieve Actie nu precies in? In de nota wordt dat heel duidelijk leesbaar uitgelegd:

- allereerst is er een duidelijke intentieverklaring nodig. Het zojuist geciteerde congresbesluit uit 1983 biedt hiervoor de nodige aanknopingspunten.
- als tweede stap in het plan is het nodig dat je beschikt over cijfermatige gegevens: voordat je met voorstellen komt om de situatie in de partij te verbeteren, is het eerst noodzakelijk dat je weet hoe die situatie met betrekking tot de participatie van vrouwen er precies op dit moment uitziet. Daartoe is kwantitatief onderzoek nodig. Inmiddels is ook deze fase afgerond.
- ten derde moet je kenbaar maken waar je als partij naar streeft en daarbij termijnen stellen: gezien de huidige situatie waarin 40% van het ledenbestand uit vrouwen bestaat, is het realistisch dat je dit streefcijfer hanteert als het gaat om de beoogde participatie van vrouwen in de PSP in allerlei partij-organen. Uiteraard is het streven er uiteindelijk op gericht de helft van ons ledenbestand uit vrouwen te laten bestaan. Belangrijk is echter dat je steeds het lokale niveau in de gaten houdt. In de ene afdeling zal de situatie nu eenmaal heel anders liggen dan in de andere. Per afdeling zullen de komende tijd dan ook streefcijfers dienen te worden opgesteld, waarbij de verschillende factoren ter plekke worden betrokken.
- stap vier is het eigenlijke opstellen van het plan door de afdelingen. Onderdelen kunnen bijvoorbeeld liggen op het gebied van werking en publiciteit, het bevorderen van de deskundigheid van vrouwen, het veranderen van de vergadercultuur, de wijze van kandidaatstelling en dergelijke. (Weliswaar is het doel van Positieve Actie kwantitatief, dit doel zal met kwalitatieve, inhoudelijke middelen bereikt moeten worden.)
- stap vijf beslaat de eigenlijke uitvoeringsfase. Daarvoor is het hele jaar 1989 uitgetrokken.
- tot slot zul je als zesde stap de voortgang op langere termijn in de gaten moeten houden: in hoeverre heeft het plan resultaat opgeleverd? Is bijsturing nodig?

In de nota worden verder vele concrete suggesties gedaan die variëren van het maken van een scholingsaanbod, het maken van een publi-

citeitsplan, het organiseren van excursies tot een ledenwerfcampagne. Deze zullen de komende tijd verder worden uitgewerkt.

De werkgroep PAV

Op 3 september werd de nota door het partijbestuur behandeld. Het partijbureau keurde de nota goed en besloot tot 'het aannemen en uitvoeren van een positief actieplan voor vrouwen met als doelstelling het vergroten van het aantal actieve vrouwen in alle geledingen van de partij tot een percentage overeenkomstig de verhouding vrouwen en mannen in het ledenbestand... De eerste prioriteit dient daarbij te liggen op afdelingsniveau...' Daarmee is de werkgroep Positieve Actie Vrouwen formeel een feit. De werkgroep heeft als taak het Positieve Actieplan verder te gaan ontwikkelen en te begeleiden, met name naar de afdelingen toe, die in het plan een belangrijke plaats innemen. Dat betekent dat alle afdelingen het komend najaar door de werkgroep benaderd zullen worden. Van hen wordt verwacht dat ze streefcijfers zullen opstellen en dat ze lokaal het plan in gaan vullen. De werkgroep is bereid om de afdelingen daarbij de nodige assistentie te verle-

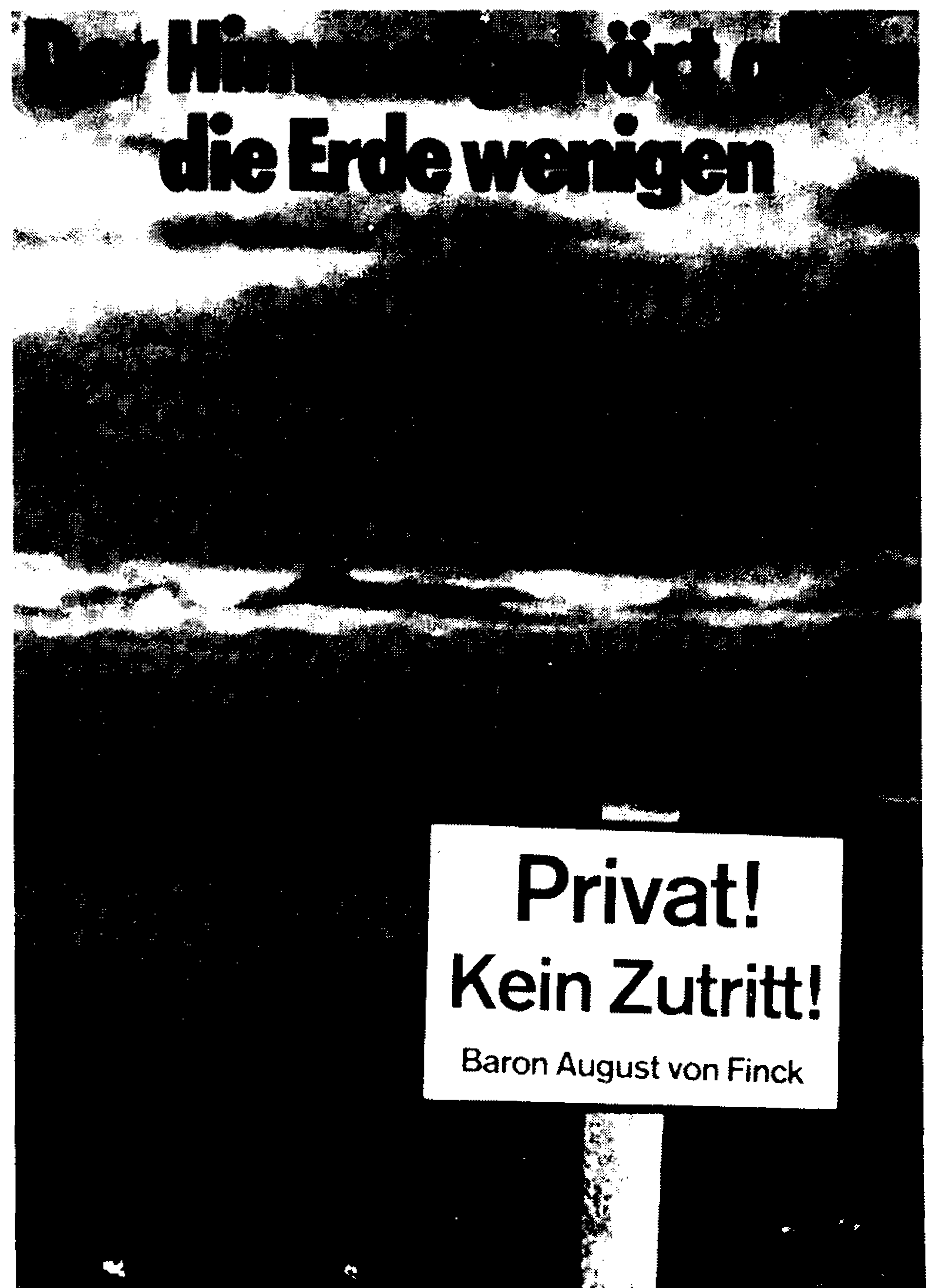
nen. (Er wordt op dit ogenblik gewerkt aan een folder, waarin alles nog eens op een rijtje wordt gezet.) Natuurlijk, voor de afdelingen betekent dit extra werk, wat vaak op de schouders van alweer diezelfde, toch al zo druk bezette PSP-ers neer zal komen. Toch hopen we dat elke afdeling zijn medewerking aan het plan zal gaan geven. Zonder die medewerking zal er van Positieve Actie immers weinig terecht komen.

De werkgroep PAV is van mening dat het doel van Positieve Actie: een evenredige deelname van vrouwen in alle partijgeledingen voor de PSP van zodanig belang is, dat PSP-ers op al die plekken in de partij zich daar druk over zouden moeten maken, en niet alleen een klein clubje mensen op het partijgebouw in Amsterdam.

Kortom: kom in actie voor Positieve Actie!

namens de werkgroep PAV
IETJE VAN POLL

Reacties op dit artikel zijn altijd welkom. Richten aan: Trudi Koek of Ietje van Poll, partijgebouw PSP, postbus 700, 1000 AS Amsterdam, tel.: 020-267374

Klaus Staeck

Israël en de PSP

Traangasbommetjes waar je wel van doodgaat

'Als er iets is waardoor de discussie over het Midden-Oosten alleen maar vertroebeld raakt, is het het gebruik van dergelijke grove vergelijkingen.'

Dat schrijven Joost Lagendijk en Josje Lakmaker in *Bevrijding* nr. 11. En met dat 'dergelijke' doelen ze op mijn vergelijking tussen de huidige regeringspolitiek van de staat Israël en die van de overheid van Zuid-Afrika. Ik laat even in het midden of de discussie dan inderdaad vertroebeld raakt, feit is dat er nu in ieder geval discussie komt. En dat is al winst. Ik geef graag toe dat mijn bijdrage in Nr. 8 van dit blad een tikkeltje zwaar was aangezet, dat met in het achterhoofd de gedachte dat men reacties in de PSP nu eenmaal vaak een beetje provocatief moet loskietelen.

Ik zie echter in het geheel geen reden om de strekking van mijn verhaal uit nr. 8 te herzien. Niet na lezing van de mening van Joost en Josje en ook niet na de inhoud van de reacties van de andere schrijvers tot me te hebben genomen.

Het is opvallend dat in de reacties vaak over het verleden gesproken wordt. Allerlei historische feiten en verhalen die moeten aantonen dat de ene partij in Palestina cq Israël meer of minder rechten zou kunnen claimen op het grondgebied dan de andere. In mijn ogen zou er heel wat minder met dat verleden gewapperd moeten worden. Peder van Hoek toont overigens aan dat van de verhalen en zogenaamde feiten die door beide partijen. Joden en Palestijnen, als het zo uitkomt worden aangevoerd, het merendeel moet worden beschouwd als apekool.

Nuttiger en noodzakelijker is het om de hedendaagse realiteit in ogenschouw te nemen en van daaruit over mogelijke oplossingen te gaan denken. Let wel, ik wil niet beweren dat men in het algemeen bij het peinen over kwesties elk historisch besef overboord moet zetten, maar vaak verdient het aanbeveling dat besef niet te laten prevaleren, als het erop aankomt een actueel standpunt te ontwikkelen.

Wijziging

Daarom ben en blijf ik voorstander van het wijzigen van het PSP-standpunt ten aanzien van de Palestijnse kwestie. En dat dient mijns inziens inderdaad 'luidruchtig' te gebeuren. Die wijziging zou hem niet zozeer hoeven of moeten zitten in tekstuele aanpassing van het paragraafje uit het partijprogramma want, dat zijn allemaal braaf geformuleerde, goedbedoelde wensen. Maar veel meer in de manier waarop de PSP omgaat met de actualiteit van het conflict. Daarin zou de zo kenmerkende schroom die er al jaren bestaat bij alle Nederlandse politieke partijen, als het gaat er om kritiek te leveren op de regeringspolitiek van Israël, moeten verdwijnen. Er valt mijns inziens geen enkel begrip meer op te brengen voor de middelen die de huidige regering in Israël toepast om het Palestijnse volk onder de duim te houden. Of het nu gaat om het neerknuppelen van teenagers, het afschieten van demonstranten, het platbranden van Palestijnse, dus verdachte huizen of het zonder vorm van proces, zelfs zonder aanklacht opsluiten van duizenden veelal jonge Palestijnen in bloedhete woestijnkampen. En dan hebben we het niet eens over de honderden administratieve pesterijen - die voor het gemak wetten worden genoemd - waarmee Palestijnen binnen Israël en op de bezette gebieden al jarenlang getreiterd, gekoeieneerd, klein en arm gehouden worden. 'Wetten' die betrekking hebben op landeigendom, gezondheidszorg, de media, huisvesting of welk gebied van welke mensenrechten dan ook. Om nog

Ontheemde Palestijnen. Hoe lang nog?

maar te zwijgen over het feit dat de Palestijnse demonstraties in de intifada door het militaire establishment van het beschaafde Israël worden gezien als 'proeftuin' om hun geavanceerde 'defensieve' strijdgassen uit te proberen. Traangasbommetjes waar je wel van doodgaat dus.

Als je die realiteit ziet, hoort en leest, is het dan vreemd dat er zich een analogie opdringt met Zuid-Afrika? Simplistisch? Joost en Josje moeten dat maar eens gaan vragen aan de inwoners van Gaza en de Westbank.

Abject

Bij mij wekt dat inderdaad woede en ontzetting op en ik noem het abject. Anne Pols heeft gelijk als zij schrijft dat er geen abjecte landen bestaan maar wel abjecte regimes. Ik onderschrijf dat en heb dat ook zo bedoeld. Ik ben het ook eens met Anne als ze zegt dat een politieke

partij er goed aan doet aan te knopen bij wensen van oppositionele groepen ter plaatse. Volgens haar moet er daarom géén economische boycot worden gepropageerd tegen Israël. Toch heb ik die boycot niet zelf uit mijn hoed getoverd. Het is een idee waarover onder Palestijnen in Israël, op de westoever en in Gaza veel gesproken wordt. En een idee dat groeiende steun krijgt. En die Palestijnen zijn in mijn ogen de meest geloofwaardige oppositionele groepen die er bestaan tegen de officiële Israëlische politiek. Natuurlijk moet de PSP ook contact zoeken met Joods/Israëlische groeperingen die zich verzetten tegen het regeringsbeleid. Maar helaas zijn er maar heel weinig tegenstanders van die politiek die óók voorstander zijn van echte gelijke rechten voor hun Palestijnse medeburgers. Een groepering als Vrede Nu bijvoorbeeld, is wel tegen oorlog of andere militair optreden maar vaak net zozeer tegen Palestijns aspiraties als die inhouden dat er gelijktijdig Israëlische concessies moeten worden gedaan. En toch zullen die in belangrijke mate nodig zijn om een echte oplossing te bereiken. Voordat zo'n oplossing er is, zal er - vrees ik - nog heel wat water door de Jordaan stromen. Ondertussen pleit ik ervoor dat de PSP, als eerste politieke partij in Nederland, zich solidair verklaart met de Palestijnse kant van het conflict, de Palestijnse zaak actief en daadkrachtig in de openbaarheid brengt en krachtig en zonder voorbehoud stelling neemt tegen de actuele Israëlische regeringspolitiek.

Punt

Overigens is er al jarenlang een soort van koudwatervrees als het gaat om het openlijk sympathiseren met de Palestijnse zaak - ook in de PSP. Men had en heeft helaas nog steeds het idee dat daarmee bijvoorbeeld het kapen van vliegtuigen of het opblazen van diplomaten zou worden goedgekeurd. (Over vooroordelen - die mij worden aangewreven - gesproken). Niets is echter minder waar. Wanneer men de tijd zou nemen zich op de hoogte te stellen van de werkelijke aard van de PLO, die door het allereergrootste deel van de 5 miljoen Palestijnen als hun vertegenwoordiger wordt beschouwd, zou men wellicht ontdekken, hier met een organisatie van doen te hebben die er een democratische structuur op nahoudt waaraan zelfs onze eigen PSP heel vaak een punt kan zuigen. Tenslotte wil ik mijn instemming betuigen met en waardering uitspreken voor het PB, vanwege het besluit om in november een studiedag te beleggen over de Palestijnse kwestie. Ik zal daar graag aan deelnemen en ik hoop veel PSP-leden met mij.

RUTGER VAN SANTEN

PSP: het sociale gebeuren Na de vergadering samen de kroeg in

Bestaat de PSP uit meer dan vergaderingen alleen? Is er zoiets als een sociaal gebeuren in PSP-kringen, en waar bestaat dat dan uit? De redactie van Bevrijding heeft eens geprobeerd op deze vragen een antwoord te vinden. Het is niet meer dan een korte impressie geworden over hetgeen zich in een klein aantal afdelingen afspeelt aan sociaal gebeuren. Een telefonische enquête wijst er in elk geval op dat het actieve kader van de PSP elkaar doorgaans ook geregeld opzoekt in de informele sfeer. Wel lijkt het sociale gebeuren in veel gevallen minder voor de te stellen dan een aantal jaren geleden. Samen na een vergadering een borrel drinken of even de kroeg in is iets wat in de meeste afdelingen wel gebeurt.

In de rubriek Op lokatie die nu ruim een jaar Bevrijding opsiert, wordt telkens een afdeling belicht. De nadruk ligt daarbij op het in kaart brengen van de politieke activiteiten die zo'n afdeling ontplooit en hoe het er organisatorisch aan toegaat. Eigen acties en het werk voor raadsfracties en dergelijke vormen de belangrijkste ingrediënten voor deze rubriek. Wat daarbij veelal buiten beschouwing blijft is het sociale gebeuren in afdelingen. Daarom werd het tijd om ook de andere kant van de PSP eens te belichten en te kijken wat er zich naast het vergadercircuit nog afspeelt op het menselijke vlak tussen (actieve) PSP(st)ers. Om hier een indruk van te krijgen benaderde de redactie van Bevrijding telefonisch een tiental willekeurig gekozen afdelingen. Ook werd opnieuw het materiaal bekeken uit de rubriek Op Lokatie.

Voor het actieve kader

Het sociale gebeuren in de PSP verschilt van afdeling tot afdeling. Wat doorgaans niet verschilt is dat het sociale PSP-begeuren zich beperkt tot het actieve kader, dat ook geregeld de vergaderingen bezoekt en meedoet aan activiteiten. Het zal daarnaast ook best zo zijn dat 'gewone' PSP-leden met elkaar optrekken, maar dat is meer op individuele basis, en dus nauwelijks waar te nemen. Onder het actieve kader verstaan we hier PSP-(st)ers in afdelingsbesturen, gemeenteraadsfracties en dergelijke, een selecte groep dus. Een standaardelement van het sociale PSP-begeuren lijkt te zijn om na afloop van een vergadering samen nog een borrel te drinken. Dat kan zijn bij iemand thuis, in het eigen PSP-pandje of ergens in een kroeg. De indruk bestaat dat deze na-borrel een belangrijke bindende factor is voor de bezoekers van deze vergaderingen. In een ontspannen sfeer kunnen dan allerlei zaken nog eens worden doorgepraat of geregeld worden en ook is er dan wat gelegenheid voor meer persoonlijke contacten. Maar ook hiernaast blijken PSP-kaderleden geregeld met elkaar op te trekken. Zo zijn er tal van eetgroepjes voorafgaand aan vergaderingen, of periodieke eetpartijen met de hele actieve PSP-kern. In sommige afdelingen gaat de informele omgang veel verder. Soms helpt men elkaar met verhuizen, of met werken in elkaars tuin. Weer ergens anders zijn PSP-clubjes ontstaan die geregeld met elkaar spelletjes doen als klaverjassen, bridge of risk. Ook samen naar de film gaan komt regelmatig voor, evenals in individuele gevallen samen op vakantie gaan. Wel is duidelijk dat in tal van afdelingen het sociale gebeuren een knauw heeft gekregen in de lange periode dat hoogoplopende controverses over al dan niet linkse samenwerking. De vaak ver uiteen liggende standpunten daarover hebben zeker ook de informele onderlinge contacten negatief beïnvloed. Heel wat kadergroepen zijn toen uiteen gevallen. Van de ontstane groepjes hebben er heel wat alweer opgehouden te bestaan.

Het persoonlijke is ook politiek

Een enkele afdeling trekt zich periodiek gezamenlijk ergens in de bossen terug voor een beleidsweekend, of gaat, zoals op Texel, samen op tentenkamp. Dit soort dingen kwam een jaar of vijf geleden nog heel regelmatig voor. Zoals gezegd, er zijn grote verschillen tussen afdelingen onderling voor wat betreft de intensiteit van het sociale gebeuren. In een aantal afdelingen gaat dit niet verder dan de bijna traditionele na-borrel. In andere afdelingen is het onderlinge contact veel hechter. Veel afdelingen functioneren echter zo slecht dat er vrijwel geen enkel onderling contact tussen leden daar meer bestaat. De indruk bestaat dat hoe hechter de informele contacten zijn, des te beter de afdeling als zodanig functioneert. Het sociale gebeuren

Twee leden nemen er nog één op de vrede.

kan dus een motor zijn voor een goeddraaiende PSP-club, maar een garantie is het natuurlijk niet. Gezelligheid kan ook best in vrijblijvendheid blijven steken. Dit stukje pretendeert dan ook niet meer te zijn dan een indicatie over hoe PSP-(st)ers ook goed met elkaar kunnen omgaan. Een betere sfeer binnen afdelingen zou volgens mij wel eens een belangrijke voorwaarde kunnen zijn voor het behoorlijk functioneren van de PSP als geheel.

ROB SNEL

Vredesweek 1988 Conciliaire proces centraal

Van 18 tot en met 25 september wordt dit jaar weer de vredesweek gehouden. De vredesweek wordt jaarlijks vooral door het IKV vorm gegeven. Maar ook Kerk en Vrede doet er aan mee. De vredesweek van 1988 staat vooral in het teken van het zogeheten conciliaire proces dat met name vanuit de kerken gestalte zou moeten krijgen. Het conciliaire proces wordt in de Vredeskrant 88 aangegeleid met het motto "Vrede verbindt, vrede verplicht". Bevrijding kijkt vooruit op de Vredesweek en vraagt zich af wat het allemaal nog met ontwapening te maken heeft.

Het IKV opent de jaarlijkse Vredeskrant met een vijftal leuzen: ontspanning-van-onderop; stop iedere modernisering van de kernbewapening; meer 0-opties; verlaging van de militaire uitgaven; geleidelijke terugtrekking van vreemde troepen uit Centraal Europa. Het zijn leuzen die ook een pacifist moeten aanspreken. Maar wie denkt dat hierover vervolgens ook meer in de krant is te lezen komt bedrogen uit. Er wordt wel geschreven over het bevorderen van ontspanning in Europa via contacten van onafhankelijke groeperingen in Oost- en West-Europa, democratie in Europa, de geschiedenis van de militarisering in Europa, gemeentelijk ontspanningsbeleid, de vernietiging van het tropisch regenwoud, atoomproeven in de Pacific en een bezoek aan Praag. En natuurlijk aandacht voor het conciliaire proces. Het gaat daarbij vooral om de ontspanning van onderop. Het IKV roept met name de kerken op zich hiervoor in te spannen. Want het denken in Europa moet zodanig beïnvloed worden dat het schema van 'zij' en 'wij', van 'Oost' en 'West' wordt doorbroken en het gemeenschappelijke naar de voorgrond komt. Volgens het IKV moet 'Europa, ons gemeenschappelijk huis' realiteit worden. De deuren tussen Oost en West moeten open en niet op een kier. En de barricaden van nucleaire en conventionele wapens, die nu nog achter de deuren staan opgestapeld, moeten worden opgeruimd en geen plaats maken voor nieuwe, van bijvoorbeeld Franse makelij. Het IKV denkt dat dit is te bereiken doordat mensen zich informeren over het vredesproces in Europa, contacten te leggen met Oost-Europa en lid te worden van het IKV.

Symboliek

Voor kerken betekent dit ongetwijfeld een grote stap vooruit. Maar om het conciliaire proces als

een serieuze aanval op de wereldomspannende bewapeningslobby te beschouwen lijkt mij toch overdreven. De leus 'Kernwapens de wereld uit, te beginnen met Nederland', is definitief van het toneel verdwenen. In de vredesweek zoals het IKV die ziet is geen plaats meer voor eenzijdige ontwapeningsstappen of kritiek op een militaire organisatie als de NAVO. De betekenis van de vier laatste van de vijf leuzen in de Vredeskrant lijkt niet meer dan symbolisch. Die indruk wordt versterkt als de Vredeskrant als voorbeelden voor Oost-West contacten noemt die op kerkelijk terrein, op het gebied van kunst en cultuur en tussen vredesgroepen. Het IKV stelt voor dat ieder op lokaal niveau eerst een rapportje opstelt, waarin staat welke problemen er zijn rond 'gerechtigheid, vrede en heelheid van de schepping'. Want milieuproblemen en armoede liggen vaak voor het oprapen en het is genoegzaam gebleken dat er zeer uiteenlopende opvattingen over oorlog en vrede zijn, aldus de Vredeskrant. Met zo'n rapportje moet men dan zien een vaste plaats te krijgen binnen het kerkelijke aandachtsveld. Hieruit blijkt hoe sterk het IKV de aandacht heeft verlegd van de vredesbeweging naar de kerken. Het woord actie of verzet komt in de hele vredeskrant niet meer voor. Dat tekent toch wel de koerswijziging van het IKV sinds de kruisrakettendiscussie.

Chilistage

Ook Kerk en Vrede brengt in het kader van de vredesweek een infokrant uit. Veel aandacht wordt hierin besteed aan het Chilistage-project. In het kader van dit project wordt een geweldsloze volksorganisatie in Chili, SERPAJ, gesteund. Kerk en Vrede doet dit project samen met andere maatschappelijke organisaties. De ervaringen van het project kunnen worden gebruikt bij het werk rond de 'nieuwe armoede' in Nederland. Naast de Chilistage is er in de krant aandacht voor het stimuleren en helpen van christelijke jongeren bij het weigeren van militaire dienst. Ook bij Kerk en Vrede is er aandacht voor het conciliaire proces. Ontwapening lijkt ook hier niet een echt centraal thema voor de vredesweek.

Op dit moment is nog niet bekend wat voor activiteiten er in het kader van de Vredesweek zullen plaatsvinden. Let dus op aankondigingen in de pers hierover, of mogelijk via een lokale vredeswerkgroep.

ROB SNEL

Te veel condooms, te weinig norit

De PSJG op een internationaal zomerkamp

Europa 92; voor de PSJG-ers die deze zomer deel hebben genomen aan een internationaal zomerkamp heeft de abstracte Europese eenwording meer betekenis gekregen -- Europa is een Algerijns meisje in de leiding van de Franse organisatie S.O.S. racisme, Duitse Grunen die voortdurend protesteren tegen het gebruik van plastic bestek en daarom (?) bordjes jatten op een feest van de communistische partij, een meisje uit Greenham Common dat haar verblijf op het Eco-pacifistische jongerenkamp betaalt door voor iedereen armbandjes te knopen, en een Nederlandse Turk die alleen met visa in Zuid-Italië kan komen.

Europa is niet alleen een kwestie van partijtopen (of topjes) die een zetel in een machteloos Europees Parlement trechten te bemachtigen maar ook de aangename gewaarwording dat er overal in Europa 'geestverwanten' of om het kampjargon over te nemen 'kameraden' zijn.

Kameraden met wie we het niet op alle punten eens zijn zo bleek reeds na 1 minuut na aankomst. De eis van de organisatie om de paspoorten in te leveren leidde onmiddellijk tot veel commotie; we waren immers al 2500 kilometer door Europa gereden zonder ergens ons paspoort te tonen.

Door slaap overmand en uit beleefdheid om niet onmiddellijk onze gastvrouw Decrazia Proletaria voor het hoofd te stoten werd de eis toch ingewilligd.

De discussie ontbrandde echter in volle hevigheid toen de volgende morgen bleek dat wij niet alleen ons paspoort in hadden moeten leveren maar dat we daarvoor in plaats ook nog eens verplicht werden om een kamppasje te dragen. Door een pasje hoopte de organisatie deelnemers aan het kamp te onderscheiden van de

mensen die het kamp bedreigden, volgens de organisatie te weten de maffia en de autonomen.

Verbazing alom toen bleek dat de Hollanders principiële bezwaren hadden tegen pasjes en de pasjes op het kamp in verband brachten met de strijd tegen de legitimatieplicht, een van de zegeningen van Europa '92.

Het hollandse verzet leidde tot discussies in alle delegaties die op het kamp aanwezig waren en had in ieder geval het resultaat dat de veiligheid van het kamp niet langer een zaak was van een klein groepje rode kaarten (de deelnemers hadden blauwe pasjes) maar een zaak waar het hele kamp bij betrokken raakte, en het was immers ook een self-management kamp. De pasjes bleven echter wel gehandhaafd zodat bij de sporadische controle na terugkeer van het strand de PSJG-ers ongestoord het kamp op konden lopen na de vraag Ollandesi? bevestigend te hebben beantwoord terwijl de Franse kameraad nog wanhopig op zoek was naar dat kolere ding.

Het spontane debat over pasjes was overigens

niet het enige politieke onderwerp dat die week aan bod kwam. Van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat vonden er algemene vergaderingen, werkgroepen en fora plaats waarin elk issue van links aan bod kwam: Aids, milieu, antisemitisme van links, racisme, scholieren en studentenstrijd, huisvesting, sociale-zekerheid, werk etc. Te veel om goed over te kunnen discussiëren, net genoeg tijd om de verschillen in politieke cultuur en benadering te kunnen opmerken en je onder andere te verbazen over de spreeklust van de Italianen.

Net als de tolk tijdens het Aids forum de vraag van de Duitse delegatie 'of er een recht bestaat op penetratie' had vertaald grepen de Italiaanse feministen de Aids alweer aan om hun verhaal te houden over de heteronorm, gevolgd door een Franse jongeling die de coming-out van homo's aan de orde wilde stellen. Te veel en soms te weinig; er was bijvoorbeeld maar één forum over racisme waarin vertegenwoordigers van SOS-racisme over de campagne tegen Le Pen vertelde en vertegenwoordigers van de DP aandacht vroegen voor het dilemma van het racisme van de gewone man' waartegen de linkse partijen niet altijd stelling tegen durfden te nemen.

Institutioneel racisme

Kwesties als institutioneel racisme kwamen in dit ene forum nog niet eens aan bod. De tijd voor al deze kwesties werd met name beperkt door het hoofdthema van het kamp: de strijd tegen de NAVO en tegen de stationering van F 16's uit Spanje in Italië. Speciaal voor deze strijd was het kamp een week voor aanvang nog van plaats gewijzigd zodat het kamp vlak bij de basis was waar de F 16's moesten worden geplaatst. Op een discussie tussen de burgemeester de DP en enkele anderen Italiaanse vertegenwoordigers bleek hoe moeilijk de lokale autoriteiten van Capo Rizzuto het vonden om de Amerikaanse vliegtuigen te weigeren. De burgemeester hoopt zo eindelijk uit de ellende van te weinig werk, te weinig voorzieningen etc. te komen en verzette zich tegen de alloctonen die een weekje langs kwamen om te protesteren tegen de vliegtuigen. De deelnemers aan het kamp en talloze andere die naar het dorp waren gekomen om te demonstreren werden echter gesteund door onder andere een burgemeester uit een naburig dorp die niet afhankelijk wilde zijn van Amerikaanse kadootjes maar van mening was dat er eisen aan de Italiaanse regering moesten worden gesteld. In een demonstratie vol rode vlaggen droegen wij dus een steentje bij aan het verzet tegen de komst van de NAVO.

Voordat we het kamp verlieten hebben wij met al onze 'kameraden' afgesproken dit jaar nader gestalte te geven aan een gezamenlijke anti-NAVO campagne en het voorbereiden van een volgend kamp.

Een kamp dat alleen dichterbij moet zijn en waar de hygiënische omstandigheden beter zijn. Dit keer werd ruim de helft van de 35-koppige PSJG-delegatie geveld door buikloop en andere ziekteverschijnselen. In plaats van de condooms die de Grunen over hadden gehouden van een anti-Aids manifestatie en daarom het kamp werden uitgedeeld waren potjes norit beter van pas gekomen.

CHRISTA COMPAS

De Nederlandse delegatie

FOTO: ELLEN MOKER

Perestrojka in Straatsburg

Op zaterdag 1 oktober wordt in Theater Desmet te Amsterdam een conferentie gehouden onder het motto Perestrojka in Straatsburg.

De ontspanning tussen Oost- en West-Europa staat hierop centraal, in woord en beeld.

's Morgens zullen Bram van der Lek (Groen Progressief Akkoord), Paul Scheffer (PvdA,

Wiardi Beckmanstichting) en Wim Bartels (IKV) o.l.v. Ina Brouwer met elkaar in debat gaan over de vraag op welke manier Europese politiek kan leiden tot daadwerkelijke ontspanning tussen Oost- en West-Europa.

Verwacht wordt een speciale gast uit de Sovjetunie die kritisch aan de tand zal worden gevoeld.

's Middags is er een mini-Russisch-filmfestival met recente films uit de Sovjetunie die aantonen dat Perestrojka & Glasnost ook in de cultuur zijn doorgedrongen.

Voor de conferentie verschijnt een fraai verzorgd discussiedagboek met vijf, speciaal voor deze dag geschreven artikelen die onmisbare achtergrondinformatie geven.

Dagboek en conferentie zijn gratis. Wel graag opgeven, dan krijgt u dagboek en programma toegezonden.

Organisatie: Groen Progressief Akkoord, Postbus 267, 1000 AG Amsterdam, tel.: 020-245515.

Binnenhof in BEWEGING

In het reces zijn vragen gesteld over de arrestatie van een Nederlandse man in de Bondsrepubliek. Hij zou exemplaren van de bundel 'Widerstand heisst Angriff', met teksten en verklaringen van de RAF op Duits grondgebied hebben gebracht. Voor de Duitse justitie genoeg aanleiding om overtreding van het berucht artikel 129a, ondersteuning van een criminele of terroristische vereniging, ten laste te leggen. Voor de PSP fractie genoeg aanleiding om te vragen naar eventuele betrokkenheid van de BVD of justitie bij de voorbereiding van deze arrestatie. Ook wilde de PSP dat de bewindslieden van Buitenlandse Zaken en Justitie hun invloed zouden aanwenden om de vrijlating van de betrokkene te bewerkstelligen. Het gaat om bezit en invoer van literatuur die in Nederland vrij verkrijgbaar is. Tevergeefs, bleek uit de antwoorden: 'iedereen die zich binnen het grondgebied van een staat ophoudt dient de wetten van die staat te respecteren'. Het verzoek om rechtshulp van de Bondsrepubliek is derhalve gehonoreerd, want daarbij is niet van belang dat het om feiten gaat die ook naar Nederlands recht strafbaar zijn.

Een knieval voor de oosterburen in plaats van een krachtig pleidooi voor de vrijheid van meningsuiting en drukpers.

Het ongeluk bij de militaire vliegshow in in het Westduitse Ramstein was voor Andrée van Es aanleiding de minister van Defensie te vragen om - net als zijn collega in de Bondsrepubliek en in Denemarken - dergelijke shows voortaan te verbieden. Naar aanleiding van de uitspraak van een woordvoerder van het ministerie van Defensie dat de functie van luchtvaartshows vooral ligt in de mogelijkheid tot vlagvertoon, wilde Andrée weten of de minister de mening deelt dat het uit moet zijn met dergelijke hoge representatiekosten.

Begin oktober wordt in Rotterdam een grote kolenconferentie gehouden waaraan - volgens het programma - minstens twee vertegenwoordigers van Zuid-Afrikaanse kolenmaatschappijen zullen deelnemen. Onderwerp van het congres zal zijn het verkennen van nieuwe exportmogelijkheden voor kolen. En terwijl de Nederlandse regering in EG-verband, dat moet gezegd, altijd ondubbelzinnig heeft gepleit voor een boycot van Zuid-Afrikaanse kolen is staatssecretaris van Economische Zaken Evenhuis van plan de conferentie te openen. De PSP-fractie heeft de staatssecretaris gevraagd of het gezien deze stellingname van de regering niet erg vreemd zou zijn deze opening te verrichten. Bij de minister van Buitenlandse Zaken heeft zij aangedrongen geen visa te verstrekken aan Zuid-Afrikanen die de kolenconferentie willen bijwonen.

Mister B.

'Good morning miss Es!', 'Hallo mister B.!' Met het vertrek van Martien Bouwmans behoort deze vrolijke ochtendgroet tot het verleden. Per 1 september is Martien Bouwmans in dienst getreden bij het FNV als beleidsmedewerker sociale zaken en volksgezondheid. Dezelfde beleidssterreinen die hij zeven jaar met veel inzet en verve behartigde voor de fractie. Maar hij deed meer. De belastingperikelen van Lubbers, te duur uitgevallen dienstauto's, het inkomen van

de kroonprins, de kosten van de OV-jaarkaart, kleine en grote schandalen inspireerden hem altijd tot het stellen van ontelbare vragen. Niet onopgemerkt, dat is zijn stijl niet. Hij wist maar al te vaak de pers te bereiken. Zijn voorstel om de specialisten een gulden per tien minuten wachttijd aan de patienten te laten betalen haalde de 'fone-in vraag' van het Veronica radioprogramma de Wereld in een half uur. Aparte vermelding verdient ook zijn bijdrage aan de voordeursdelersbrochure en de strijd tegen het toepassen van de electroshock.

De federatie krijgt een goeie aan hem, wij zullen Martien missen.

High and mighty

Met de komst van de nieuwe medewerker bestaat de fractie niet meer uitsluitend uit dertigers. Kees Vendrik is 25 jaar, onlangs afgestudeerd bij de vakgroep Internationale betrekkingen, politicologie aan de Universiteit van Amsterdam. Hij is sinds 1981 lid van de PSP. Kees neemt sociale- en economische zaken onder zijn hoede en de financiële kanten van de volksgezondheid. De rechtspositionele onderwerpen in de volksgezondheid komen bij Annelies Schutte. Kees Vendrik is net als de andere medewerkers op dinsdag, woensdag en donderdag te bereiken onder nummer 070-183040.

PRPRIVE

Ine Megens verlaat WB

Ine Megens (34) heeft per 1 september jl. het Wetenschappelijk Bureau van de PSP verlaten, waar zij sinds 1 maart 1982 werkzaam voor was. Zij gaat werken als onderzoeker bij het Polemologisch Instituut in Groningen. Onderwerp van haar onderzoek is: de functies van militaire hulpverlening, toegespitst op de militaire hulp die de Verenigde Staten in de jaren '50 hebben gegeven aan Nederland voor wat betreft materieel en de opbouw van militaire industrie (Storks in Hengelo b.v.). Als onderdeel van dat onderzoek moet ze ook naar Washington afreizen om aldaar een duik in de National Archives te nemen. In de jaren dat Ine bij het WB/PSP werkte, heeft ze zich beziggehouden met het ontwikkelen van alternatieven voor de veiligheid in Europa; alter-

natieven die alle neutraliteit als rode draad kenden. Ze heeft hierover ook een aantal malen gepubliceerd; het meest recent in het 'discussiedagboek' van het GPA voor de themaconférentie over 'ontspanning in Europa' van 1 oktober a.s. Verder heeft ze bijdragen geleverd op en aan de END-conferenties, de pacifisme-conferentie van verleden jaar. is ze spil van de Hongarije-werkgroep en heeft ze veel inhoudelijke en organisatorische bijdragen geleverd aan discussiedagen van de themawerkgroep Vredesvraagstukken.

In het bestuur van het Wetenschappelijk Bureau/Stichting Vorming en Scholing is een vacature ontstaan door het aftreden van Joost Lagendijk. Het WB/SVS-bestuur heeft inmiddels Lieke Thesingh kandidaat gesteld. Ook afdelingen kunnen kandidaten stellen voor deze vacature. De Partijraad van 24 september a.s. zal het WB/SVS-bestuur weer aanvullen. Kandidaten kunnen worden aangemeld bij Huup Dassen, Reyckenborg 3, 6228CT Maastricht.

OPWINDEND

In Opwindend kunnen lezers en lezeressen hun reacties kwijt over de gang van zaken in de PSP. Graag kort en bondig formuleren. De redactie houdt zich het recht voor brieven in te korten of - met redenen bekleed - te weigeren. Adres: redactie Bevrijding, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam.

Referendum (1)

PSP is geen Wehkamp-partij

Ik ben niet erg geporteerd van het idee, een referendum te houden over de vraag hoe PSP-leden denken over samenwerking m.b.t. de verkiezingen in 1990.

Natuurlijk, PSP-leden zijn in het algemeen te weinig betrokken bij wat er zowel plaatselijk, provinciaal als landelijk speelt. Beslissingen worden vaak genomen door weinig, te weinig mensen.

Maar ik blijf van mening dat afdelingsvergaderingen en het Congres (om maar even bij het plaatselijke c.q. landelijke vlak te blijven) dé uitgesproken plaatsen zijn om vergaande beslissingen te nemen.

Afdelingsvergaderingen bespreken standpunten over samenwerking; die standpunten vinden we terug op het Congres. Iedereen kan naar die vergaderingen toe; kom je niet, dan is dat jammer.

Als op het Congres afgesproken is, dat er geen samenwerking dient plaats te vinden met andere partijen, dan moet het ook datzelfde Congres zijn dat over diezelfde samenwerking oordeelt, als er weer verkiezingen zijn.

De PSP is geen Wehkamp-partij, waarin je doormiddel van briefjes invult welke keuze je het beste lijkt. De PSP is een partij waarin mensen dienen te discussiëren. Dat kan op afdelings c.q. landelijke vergaderingen.

We moeten niet gaan afglijden naar het middel van het referendum; dat werkt slechts in de hand, dat er nog meer mensen wegblijven van afdelingsvergaderingen. Want over beslissingen hoeft immers niet meer te worden gepraat; er komt wel een formulier in de brievenbus en dat kun je dan wel invullen.

Beslissingen t.a.v. samenwerking dienen niet thuis in de luie stoel te worden gevormd maar door discussie en onderlinge meningsvorming. Dat gebeurt op vergaderingen van de afdeling en op het Congres.

LEO POLHUIS - DEVENTER

Referendum (2)

Dynamiet

De bestaande organisatie-structuur van de PSP is voor mij niet onaantastbaar. Ook het congres besloot in november 1986 dat het partijbestuur voorstellen diende te doen ter versterking en/of verandering van de partijstructuur.

Formeel doet het huidige partijbestuur geen organisatie-voorstel aan het in november te houden congres in Zutphen. Wel wordt dynamiet geplaatst onder een van de peilers van de partijstructuur. Het partijbestuur doet een voorstel dat de algemeen aanvaarde afspraak in de PSP, dat het congres het hoogste orgaan in de partij is, naar de geschiedenis zal verwijzen. Voorgesteld wordt namelijk om een referendum te houden onder de leden van de partij. Dit referendum zou de vraag moeten beantwoorden op welke wijze de PSP denkt deel te nemen aan de Tweede Kamerverkiezingen in 1990. Mocht de partijraad eind september toestaan dat dit punt wordt toegevoegd aan de congresagenda,

dan staat het congres voor de keuze al dan niet haar eigen brevet van onvermogen te tekenen. Door in te stemmen met het houden van een referendum zegt het congres in feite dat zij zelf niet bij machte is om in een belangrijke kwestie een beslissing te nemen.

Een voornaam, zo niet het voornaamste, argument om een referendum te houden is volgens het partijbestuur in navolging van de initiatiefnemers, Henk Branderhorst, Huup Dassen, Titia van Leeuwen en Marko Mazeland, dat slecht een klein gedeelte van de leden actief deelneemt aan congresvoorbereidingen en er dus een manier gevonden moet worden om in dit geval, wijze deelname Tweede Kamerverkiezingen, zoveel mogelijk leden actief bij de besluitvorming te betrekken. Vervolgens wordt dan het voorstel voor een referendum gedaan, waarbij van actieve betrokkenheid geen sprake is. De leden hebben de passieve mogelijkheid om per post hun stem uit te brengen.

Het argument dat slechts weinigen actief deelnemen aan congresvoorbereidingen kan ik helaas niet weerleggen. Maar ik vraag mij af of dat een gevolg is van de partijstructuur, zoals door dit voorstel wordt gesuggereerd. Veeleer denk ik dat het kader, zoals de initiatiefnemers het noemen, er niet in slaagt om de leden ervan te overtuigen dat de issues die congressen behandelen voor hen betekenis hebben en dat zij daar ook over kunnen meebeslissen. De vraag is dan ook of het in de PSP ontbreekt aan een goed kader of dat de PSP bestaat uit leden die zo wie zo niet te motiveren zijn om zich met de landelijke politiek bezig te houden. In het laatste geloof ik niet, omdat het omgekeerde wel plaats vindt, als men het niet eens is met congresuitspraken of partijraadsuitspraken zegt men zijn lidmaatschap op. (Zou dat bij een referendum anders zijn?) Ik houd het voorlopig maar op het eerste, gezien het feit dat de partijbesturen sinds 1986 niet met aanvaardbare organisatieveranderingen/verbeteringen zijn gekomen en dat het huidige partijbestuur iedere openbare verbale discussie in de partij over de wijze van deelnamen aan de Tweede Kamerverkiezingen probeert te omzeilen door genoemd voorstel. (Is dit uit vrees om zelf de nek uit te steken met een duidelijk voorstel naar het congres te gaan?) Ondertussen wordt de afdelingsvergadering en het congres gevraagd zichzelf niet serieus te nemen.

Overigens ben ik van mening dat het congres in Zutphen een principe uitspraak moet doen over de wijze van deelname aan de Tweede Kamerverkiezingen in 1990. Wat mij betreft hoeft dat niet te wachten tot 1 maart 1989.

FLOOR DE KREIJ - DRACHTEN

Naschrift

Floor de Kreij maakt het wel erg grijs om het partijbestuur ervan te beschuldigen niet met een standpunt te durven te komen t.a.v. de wijze waarop de PSP in 1990 aan de Tweede Kamerverkiezingen moet deelnemen. Het partijbestuur wilde dat het komende najaarscongres hier een besluit over zou nemen, maar de partijraad verplaatste dit punt naar een speciaal te houden congres in maart 1989. Als voorbereiding op de besluitvorming heeft het partijbestuur een commissie ingesteld (bestaande uit Luitje Douma en ondergetekende) die een uitgebreide standpuntbepaling heeft opgesteld. In juni heeft het partijbestuur hier al een keer over vergaderd en binnenkort zal het definitief vastgesteld worden. Indien het congres tot een referendum besluit zal dit partijbestuursstandpunt in de speciale Referendum-Bevrijding worden afgedrukt. Indien het congres geen referendum wil, is dit standpunt het voorstel van het partijbestuur aan het maart-congres. In beide gevallen komt het partijbestuur dus met een standpunt. De kritiek is dan ook misplaatst.

LEO PLATVOET

Het einde van de PSP!

(Een noodkreet)

Het is afgelopen met de PSP als dat referendum doorgaat.

Ben ik dan de enige die er zo over denkt? Mensen die al langer partijlid zijn zeggen sus-send dat er altijd al conflicten waren. Dat vind ik (zeker nu ik wat op de hoogte raak van de geschiedenis van de partij) helemaal geen geruststellende gedachte. De onenigheden speelden zich af tussen mensen die bij het partijgebeuren betrokken waren. De minder actieve leden en niet te vergeten - de kiezers ervaren dat voortdurende gebakkelei vooral als vervelend. Velen zijn al opgestapt. Misschien om andere redenen maar de eeuwige ruzies zullen toch hun invloed hebben gehad.

Echter, nu moeten niet allen de actieven maar ook de andere leden zich uitspreken. De kloof in de partij, die tot nu toe vooral bovenaan bestond, zal niet worden gedicht maar dieper worden, dwars door de gehele partij gaan lopen; een echte scheuring kan het resultaat zijn.

Ik beschrijf de controverse wel schertsenderwijs als een strijd tussen 'rekkelijken' en 'preciezen'. En, zoals bij iedere richtingsstrijd, beide partijen hebben voor een deel gelijk in hun verwijten naar de andere kant: als je tezeer de nadruk legt op de zuiverheid in de leer houd je te weinig openheid om iets te bereiken. Je wordt een secte. Maar wie te gretig met andere samenwerkt loopt gevaar zoveel van zijn identiteit en idealen in te leveren dat daarvan niets meer terug te vinden is. Beide groeperingen hebben echter vooral ongelijk!

Het zit er dik in dat ook bij een referendum de winnaars niet meer dan fracties van procenten méér halen. En dat is geen overwinning, zie de vorige keer. Ik voorzie dat nu een groot deel van de leden - iedereen was er immers heel direct bij betrokken - die het 'verliezende' standpunt aanhangen, zijn lidmaatschap zullen opzeggen.

Dan is er geen politieke partij 'PSP' meer, maar een debatingclub 'voorheen PSP'.

Daarvan hoef ik geen lid te zijn.

Ik vind het overigens onbegrijpelijk dat mensen die zich pacifist noemen zich zo star en vijandig tegenover elkaar kunnen opstellen in het geval van onenigheid. In het groot, maar ook tussen mensen onderling is vrede alleen te breken door overleg, door bereidheid aan beide kanten om voor de ander open te staan en naar een oplossing te zoeken waardoor niemand tekort wordt gedaan.

Wij, die naar vrede streven, kunnen alleen geloofwaardig zijn als wij onze eigen conflicten in vrede oplossen. We moeten een compromis zoeken als uitweg uit deze doodlopende weg. Niemand heeft dan natuurlijk het gevoel dat zijn gelijk heeft gewonnen maar de samenwerking binnen de partij blijft dan mogelijk, zodat we eindelijk onze aandacht kunnen richten op zaken die niet alleen de partijstrategie betreffen maar ook de kiezers interesseren. Want alleen zo is het mogelijk dat de PSP blijft bestaan en dat er nog mensen op stemmen ook!

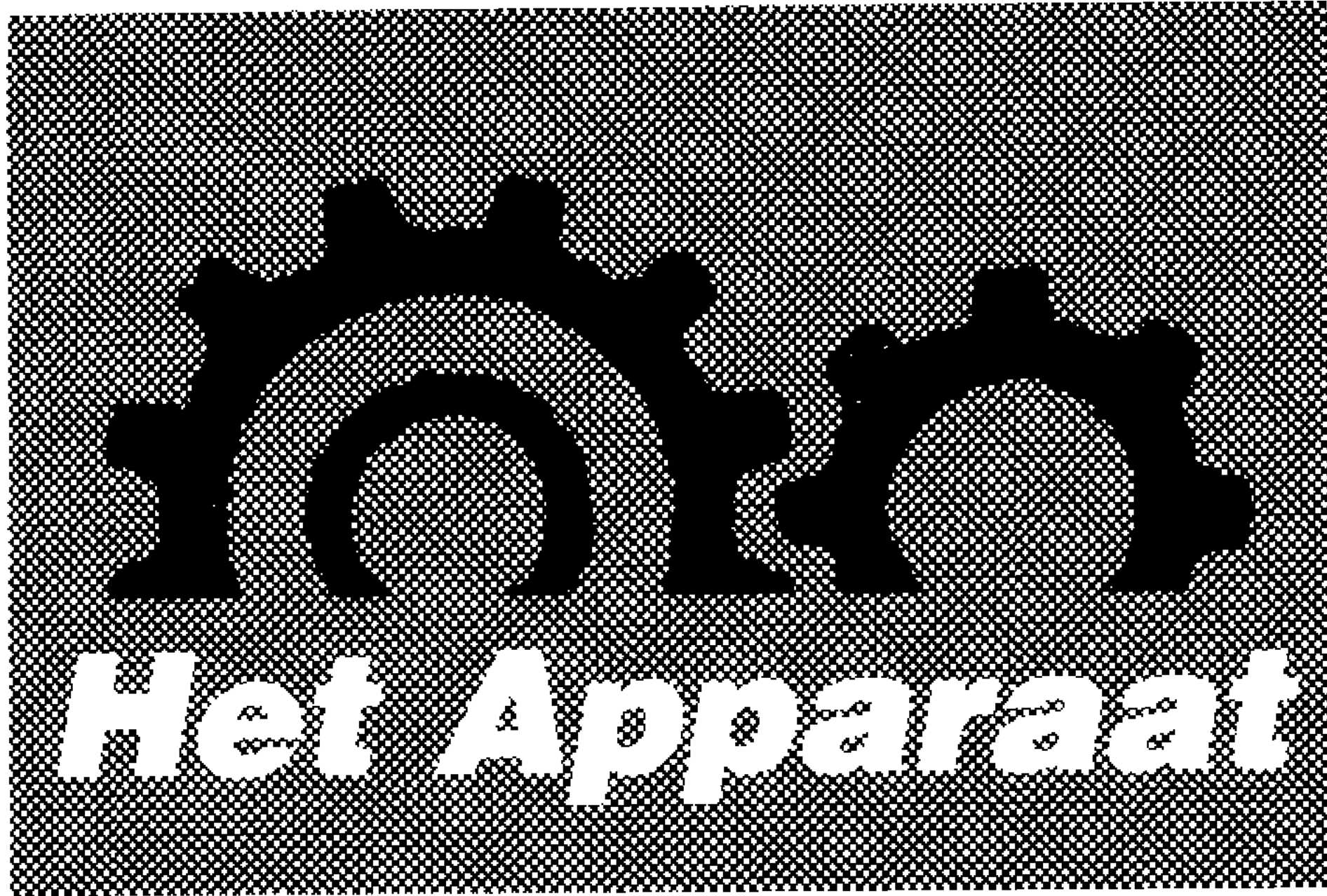
Daarom doe ik een oproep

Aan het bestuur: wees moedig, trek je referendum-voorstel in, zoek een andere oplossing om uit de crisis te geraken,

Aan de afdelingen: amendeer het bestuursvoorstel zodanig dat het mogelijk is om de eenheid in de partij te herstellen en een débâcle te voorkomen. Want de PSP moet blijven bestaan - we hebben niets beters!

DINY HAEYEN

Uit het partijbestuur

Op zaterdag 3 september boog het partijbestuur zich over een groot aantal zeer uiteenlopende punten. Ondanks dat lukte het toch om de volle agenda af te handelen. Alhoewel werd opgemerkt dat veel efficiënter zou kunnen worden vergaderd, beoordeelde ieder de vergadering, ook de sfeer, als positief. Nu het Kamerreces inmiddels voorbij en Andrée weer in de kamerbankjes present is, is het zaak om, met Prinsjesdag in het zicht, ook in Den Haag weer van ons te laten horen. Aan Andrée werd een aantal suggesties voor het stellen van Kamervragen gedaan. Rond de 3e dinsdag van september staat er het nodige op stapel. Afsproken werd dat er een aparte bijeenkomst komt, waarop een vertegenwoordiging van de fractie, het partijbestuur, de Sociaal Economische Commissie (SEK) en het Wetenschappelijk Bureau van de PSP aanwezig zal zijn, om te kijken hoe één en ander vorm kan krijgen. Suggesties lagen op het gebied van onder andere de 'rechtsstaatachtige' ontwikkeling rond de veroordeelde RaRa-activist, de armoedebestrijding, Europa in 1992, het falende regeringsbeleid met betrekking tot de werkloosheid. Daarnaast waren er de nodige ideeën voor concrete acties, ter plekke op het Binnenhof.

Het partijbestuur benoemde als leden van de Radio- en Televisie- c.q. Publiciteits-commissie Saar Boerlage, Jurgen Groenenboom, Ron Leijser, Kees Neefjes, Leo Platvoet, Jos van Remundt, Joe Simmons, Evert de Vos en Peter van de Westeringh.

Een groot deel van de agenda op 3 september had betrekking op het novembercongres in Zutphen. Het partijbestuur zal de partijraad voorstellen aan de agenda toe te voegen het referendum-voorstel (zie eerste congreskrant) en het punt 'vacatures partijbestuur'. Nog steeds is het partijbestuur immers niet compleet: behalve een vice-voorzitter en een progandist ontbreekt de voorzitter SVS/WB. Over de consequenties die het houden van het referendum heeft voor het extra congres, waartoe de partijraad eerder heeft besloten, gesteld dat behalve de partijraad ook het novembercongres hieraan zijn fiat geeft werd ook gepraat.

Het voorstel van de Organisatie-Kommissie om tijdens het novembercongres ruimte vrij te maken voor een bijeenkomst van afdelingsvertegenwoordigers/sters in de vorm van één of meerdere workshops werd met instemming begroet. (Zie hiervoor elders in Bevrijding.)

Daarnaast zal er ook een meer inhoudelijke workshop komen op het congres over de kwestie 'Israël en de Palestijnen', een thema wat naar het partijbestuur verwacht ook onder de PSP-leden tot de nodige discussie zal leiden, gezien bijvoorbeeld de diverse artikelen en ingezonden brieven hierover in Bevrijding.

Over de onderhandelingen met betrekking tot de Euro-verkiezingen werd overeenstemming bereikt over de hoofdlijnen van het voorstel wat eind september aan de partijraad zal worden voorgelegd. Ook daarover zal na verloop van tijd uitgebreidere berichtgeving in Bevrijding

plaatsvinden, met name in de tweede congreskrant.

Tot slot werd gediscussieerd over het zogenaamde 'Sociaal Economisch Manifest', waaraan een initiatiefgroep (twee partijbestuursleden, te weten Saar Boerlage en Hannah van Wijngaarden hebben hierin op persoonlijke titel zitting) gedurende de maand augustus heeft gewerkt. Het initiatief tot het oprichten van de groep vind instemming, op het resultaat daarvan - het manifest - was echter kritiek. In grote lijnen was deze gericht tegen het nogal utopistische, dirigistische en onuitvoerbare karakter van het voorstel tot toekenning aan iedere volwassene van een vast inkomen. Wil er werkelijk iets gedaan worden aan de bestrijding van de armoede, dan zou volgens het partijbestuur arbeidstijdverkorting en individualisering van ons stelsel van sociale zekerheid meer perspectieven bieden.

IETJE VAN POLL

SEK-Bulletin

De Sociaal-Economische Commissie van de PSP (SEK) geeft regelmatig in samenwerking met de Stichting Vorming en Scholing een Bulletin uit. In het septembernummer staan de volgende artikelen:

- het voorstel dat de Tweede Kamerfractie van de PSP heeft gedaan om de minima belastingvoordeel te geven;
- aandacht voor het stelsel van sociale (on)zekerheid dat nu één jaar 'functioneert';
- een overdruk van een artikel over de 'arme kant van Nederland';
- kritiek op de evaluatie van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid van de Wet op Ondernemingsraden;
- een artikel over ervaringen met de ATV in de afgelopen jaren.

Het SEK-Bulletin is te bestellen bij de SVS/PSP, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam.

Organisatie-Kommissie

Het zal nietmand ontgaan zijn: het congres komt eraan. Ook de Organisatie-Kommissie is dit opgevallen, en heeft er een plannetje voor gemaakt.

Aangezien het congres één van de weinige, zolang het enige moment in één jaar is, waarop de meeste afdelingen elkaar ontmoeten, heeft de Organisatie-Kommissie bedacht dat, gezien het huidige functioneren van vele afdelingen, het aardig zou zijn de vele afdelingen tijdens het congres enkel rond die problematiek bij elkaar te halen. We doen dit zowel op zaterdag als op zondag.

De bedoeling is niet dat deze samenscholingen ontaarden in wederzijdse klaagzangen, integendeel. Als het goed is weet elke afdeling 1) hoe je grote afstanden binnen de afdeling (geografisch) kan overbruggen, hoe je je ondanks een samenwerkingsverband als PSP kan profileren, en weet de Organisatie-Kommissie wat afdelin-

gen van actie-pakketten vonden en vinden. Daarnaast zullen ook de PB'ers wat vaker vandaan komen om zich onder het volk te mengen!

Maar er is meer. De Organisatie-Kommissie is momenteel druk bezig met het activeren van ingeslapen afdelingen danwel het opzetten van nieuwe afdelingen. Het heeft hiervoor een plan uitgewerkt, welke als eerste uitgevoerd zal worden in die streken waar de nood het hoogst is. Vooralnog betreft het afdeling Noordenveld (Drente) en Purmerend (Noord-Holland). 'Van het leien dakje' lopen deze projecten helaas nog niet.

Iets beter gaat het activeringswerk van de afdeling Nieuwegein, waar het gewest Utrecht de Organisatie-Kommissie voor heeft benaderd. We hopen hier dat naar aanleiding van één of meerdere acties mensen zich bereid vinden de afdeling hier her op te richten.

Helemaal goed gaat het in Amsterdam, waar na een her-inleiding van de afdelingen, onder de enthousiaste leiding van Jos van Remundt de één na de andere afdeling ontwaakt. Zo heeft onlangs de afdeling West daar een tweede succesvolle bijeenkomst belegd en heeft men plannen gemaakt tot het organiseren van thema-bijeenkomsten en het uitbrengen van een ledenblad.

En nog altijd liggen er op het partijbureau vele kaderboeken voor de heren en dames afdelings-bestuurders en gemeenteraadsleden. Voor weinig geld te bestellen, en je leert alles over wat een PSP-afdeling moet zijn en de taken van haar bestuurders, over radicaal-linkse gemeentepolitiek en over feminisering van de partij.

Tot slot: blijf ideeën voor leuke acties insturen. Je kunt er vele afdelingen een plezier meedoen.

Voor vragen en wensen kun je je richten tot Bert van den Berg, op maandagen en woensdagen t/m vrijdagen bereikbaar op het Partijbureau.

Verontrust over Section 28

Het partijbestuur heeft een oproep ondertekend die, op initiatief van een landelijke actiegroep tegen Section 28, is uitgegaan aan het Nederlandse parlement. Section 28 is de wet die vanaf 24 mei in Groot-Brittannië van kracht is een bedreiging is voor een objectieve voorlichting over homoseksualiteit in het onderwijs. Deze wet maakt het mogelijk dat in het subsidiebeleid organisaties gediscrimineerd worden die zich bezighouden met de belangen van homoseksuelen. De wet kan worden gebruikt om discriminatie voort te zetten, dan wel te intensiveren, van homo's, lesbiennes en bi-seksuelen. De wet 'section 28' is een schending van de mensenrechten, zoals die in verschillende internationale verklaringen is vastgelegd.

In de oproep wordt de Nederlandse regering gevraagd afkeuring uit te spreken over Section 28 en deze afkeuring over te brengen aan de Britse regering. Voorts wordt er op aangedrongen dat in de diverse internationale overlegorganen initiatieven worden genomen door Nederlandse ministers om de internationale druk op de Britse regering op te voeren.

Agenda

September

20. Prinsjesdag

De koningin vertelt haar Sprookjes en Andrée van Es en Joop Vogt zullen elders zijn om de laatste hand te leggen aan hun pacifistisch socialistische reactie daarop.

Informatie: Titia van Leeuwen (1e Kamer) 020-237587. Andrée van Es (2e Kamer) 070-183040.

21. Nationale Straatspeeldag

In veel plaatsen zullen gemeentebesturen opgeroepen worden de woonstraten 'bespeelbaar' te maken voor kinderen. Vele buurt en clubhuizen, scholen en bewonersgroepen hebben al gehoor gegeven aan de oproep van STOP DE KINDERMOORD om deel te nemen aan deze tweede actiedag.

Inlichtingen: Stop de Kindermoord, 1e Nassaustraat 5, 1052 BD Amsterdam. Tel. 020-826322.

24. Partijraadsvergadering.**

Aan de orde komen o.a. de kandidatenlijst, het hoofdpuntenprogramma en de naam voor de deelname aan de Europese verkiezingen.

24. Anti Atoombommars 't Harde

Onder het motto 'TEGEN ALLE KERNWAPENS EEN KERNACHTIG NEE' wordt iedereen opgeroepen mee te lopen in de 14e anti-atoombommars in 't Harde. Voor informatie kan je terecht bij: Andre Jonker, tel. 05780-20134 of Margreet Noot, tel. 05784-692. Voor het bestellen van propaganda of het huren van een kraam bellen naar Nel en Sied de Wit. (tel. 05255-3250 alleen na 18.00 uur).

24. Strijdlieden.

Het voor de CASA-conferentie gevormde koor gaat door met het instuderen en uitvoeren van Zuidamerikaanse strijdlieden. Voor koren en individuele bestaat de mogelijkheid aan de eerstvolgende repetities mee te doen. Dat zal gebeuren in 'De Duif' aan de Prinsengracht 754 te Amsterdam. Inlichtingen bij Corry Zoll (AABN 020-267525).

27. Radio uitzending.***

Afstemmen op Radio 5 en luisteren tussen 18.20 en 18.30 uur.

Oktober

1. Beter oud, beter jong

Aandacht voor diverse actievormen in de strijd voor een socialistisch alternatief. Deze PSP-manifestatie met allerlei workshops is het vervolg op de conferentie 'Socialisme zonder Illusies' Ook als je daarbij niet aanwezig bent geweest kun je je opgeven voor een van de workshops. Je kunt kiezen uit o.a. video, muziek, toneel, het maken van een aktiekraant, het ontwerpen van de ideale woonomgeving en zelfs meedoen aan een gezellig ouderwetse discussie.

Hele dag, Kosmos, Prins Hendrikkade 142, Amsterdam; voor inlichtingen en aanmeldingen kan je schrijven naar het partijbureau PSP, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam t.a.v. Bert van der Berg (tel. 020-267374).

1. Partijbestuursvergadering.*

Tijdens deze vergadering worden de teksten vastgesteld van de 2e en 3e congreskrant.

1. Gandhi-dag.

Onder het motto 'Zeven stappen naar mondiale verandering' organiseert het Gandhi Vredescentrum Nederland een studiedag. Aan de orde komt o.a. hoe die veranderingen ook in Nederland vormgegeven kunnen worden. Plaats van handeling is 'De Weyst' in Handel (N-Brabant) Eventueel kan men vrijdags komen en in 'De Weyst' overnachten.

Opgave kan door storting van f 12,50 of f 7,50 (Jongeren tot 15 jaar) op giro 5502067 t.n.v. Gandhi Vredescentrum te Boxtel. Vermelden: Gandhi-dag en eigen telefoonnummer.

11. Radio PSP***

Een actueel onderwerp wordt toegelicht op Pacifistisch Socialistische wijze. Luisteren tussen 18.20 en 18.30 uur op radio 5.

12. Partijbestuursvergadering*

Bespreking van de pre-adviezen over de amendementen op de 1e congreskrant.

14. FNV demonstratie tegen kabinet.

17. Televisie-uitzending door de PSP***

Deze uitzending zal gebruikt worden om kritische kantekeningen te plaatsen bij de miljardenrekening die gepresenteerd werd op Prinsjesdag. Te zien op Nederland 3 van 19.41 tot 19.51. (Inlichtingen bij Saar Boerlage 's morgens tot 11 uur 020-267374 of Jurgen Groeneboom 010-4772268)

22. Partijraadsvergadering**

23. Feest & Informatiedag voor Vluchtelingen

Het is niet de bedoeling om alleen aandacht en publiciteit aan het vluchtelingenprobleem te geven. De organisatoren van deze dag willen ook zorgen dat vluchtelingen in contact kunnen komen met mensen van de hulporganisaties. Culturele activiteiten waaronder eten & drinken zijn daarbij enkele van de hulpmiddelen.

Een en ander zal plaatsvinden tussen 11 uur en 10 uur 's avonds in Paradiso te Amsterdam.

Voor inlichtingen kan je terecht bij Amsterdams Solidariteits Komitee Vluchtelingen, van der Hoopstraat 85", 1051 VD Amsterdamse. Tel. 020-861567.

25. Radio 'De PSP'****

De visie van de PSP op een actueel onderwerp. Te beluisteren op radio 5 tussen 18.20 en 18.30 uur.

De agenda en bijlagen voor de vergaderingen van partijbestuur en partijraad kunnen besteld worden bij het partijbureau.

Inlichtingen over de activiteiten van:

* Het partijbestuur.

Ietje van Poll, tel. 02263-3363 of (woensdag na 3 uur en maandag) 020-267374.

** De partijraad.

Floor de Kreij. Tel. 05120-30156.

*** De Radio & Televisiecommissie.

Saar Boerlage 's Morgens tot 11 uur 020-267374 & Jurgen Groeneboom 010-4772268.

Opgaven voor de volgende agenda inclusief documentatie en verwijzadres opsturen naar Partijbureau PSP, t.a.v. Johan Eland, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam.

ONDERSTE BOVEN

BART DE LIGT. Op 3 september was het 50 jaar geleden dat Bart de Ligt overleed, de vader van de polemologie. Om dit feit te gedenken is er een herdenkingsboek uitgekomen onder de titel 'Drie generaties spreken over Bart de Ligt (1883-1938) als vredes-aktivist, christen-socialist, anarchist, vrijdenker en humanist'. Het boek bevat een biografische schets, veel herinneringen en herdenkingsartikelen en 60 foto's, waarvan vele nooit eerder zijn gepubliceerd. Verder een volledig overzicht van alles wat er door en over Bart de Ligt is geschreven. Het boek telt 280 blz., kost f 26,50 en is uitgegeven door SVAG, Postbus 137, 8000 AC Zwolle, in samenwerking met het Bart de Ligtfonds, Postbus 90, 5280 AB Zwolle. (ISBN 90-6346-106-2)

Het **POLISARIO-KOMITEE** zet zich sinds 1977 in voor de onafhankelijkheid en zelfbeschikking van het volk van de Westelijke Sahara. Het geeft humanitaire en politieke hulp aan het Front Polisario en publiceert vier keer per jaar de Polisariokrant. In het augustusnummer wordt aandacht besteed aan het bezoek van een VN-missie aan de Westelijke Sahara, het bezoek van een Saharaanse delegatie in Nederland en, uiteraard, informatie over de Marokkaanse bezetting. Ook is er een petitie aan de Marokkaanse regering afgedrukt, die o.a. ondertekend is door Andrée van Es en de beide Europarlementariërs van het GPA, Nel van Dijk en Bram van der Lek. De krant wordt aan een ieder toegezonden die een financiële of een andere bijdrage levert aan het werk van het Komitee. Adres: Postbus 63089, 3002 JB Rotterdam, tel.: 010-4779157/4672775, giro 3704961 (algemene steun) en 4058671 (humanitaire steun).

FRONTLIJNSTATEN. Zoetermeer tegen Apartheid organiseert op maandag 12 september een avond over het thema 'Frontlijnstaten rond

Zuid Afrika".

Spreekster is SWAPO-activiste Rosalinde Blond, die uit Namibi via Angola naar Nederland is gevlucht. Haar inleiding zal gaan over de verlamme invloed van Zuid-Afrika op de situatie in de frontlijnstaten. Ook is er aandacht voor de actie 'Koop frontlijnproducten'. De avond vindt plaats in de foyer van wijkcentrum Buitenwegh de Leyens in Zoetermeer. Aanvang 20.00 uur, toegang gratis.

PROGRESSIEVE KIESVERENIGING? De gezamenlijke ledenverdering van PPR, CPN en PSP in Gouda heeft de eerste stap gezet naar de oprichting van een Kiesvereniging Progressief Gouda. De meerderheid van een druk bezochte vergadering stond positief tegenover bundeling. Dat betekent dat men alle plaatselijke activiteiten van de drie partijen, ook die buiten de gemeenteraad, onder een bestuur wil brengen. Er is een voorlopig bestuur gekozen dat definitieve voorstellen zal uitwerken. Onduidelijk is nog de juridische vorm en de relatie met de landelijke partijorganen.

BEVRIJDING

UITGAVE: PACIFISTISCH SOCIALISTISCHE PARTIJ - JAARGANG 32 - NR. 14 - 10 OKTOBER 1988

Paspoortmonster en Prinsjesdag, Zie blz. 4

FOTO: ANP

in dit nummer:

- ~ interview
Hans Achterhuis
- ~ de sociale
dimensie van
de EG
- ~ Brundlandt-rapport

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEKE
PARTIJEN

Het referendum en de achterban

Vooralsnog veel twijfels

Enige tijd geleden werd het idee van een referendum omtrent de manier van deelname van de PSP aan de Tweede Kamer verkiezingen in 1990 gelanceerd. Inmiddels is er in diverse partijorganen al weer veel over gediscussieerd, er zijn wijzigingsvoorstellen ingediend op het voorstel dat het PB heeft geformuleerd en in *Bevrijding* werden een aantal ingezonden brieven gepubliceerd waarin verschillende standpunten werden vertolkt.

Diny Haeyen voorziet het einde van de PSP als het referendum doorgaat en doet een hartstochtelijke oproep om ervan af te zien. Leo Polhuys vindt de PSP geen Wehkamp-partij die discussies af zou moeten doen per postorder. Anderen – zoals de vier oorspronkelijke initiatiefnemers – zijn positief en zien in het referendum een middel om de veelal inactieve meerderheid van de leden-achterban te bereiken en zo tot een verantwoord en breedgedragen standpunt te komen.

vervolg op pag. 3

Onbegrip over referendum

Het voorstel van het partijbestuur, als reactie op het initiatief van een viertal partijgenoten, om middels een referendum een zo breed mogelijk draagvlak te vinden voor het antwoord op de vraag hoe er aan de Kamerverkiezingen moet worden deelgenomen, is nogal wisselend ontvangen. De Partijraad had er eind september weinig moeite mee om dit punt toe te voegen aan de congresagenda. Anderen hebben dat wel, zoals bleek uit enkele ingezonden brieven in de vorige Bevrijding en commentaren, o.a. in de Groene Amsterdammer.

Uit de afwijzende reacties blijkt wel enig begrip, cq. misplaatste cynisme over het referendumvoorstel.

Allereerst moet duidelijk gesteld worden dat een referendum geen middel is om de eenheid in de PSP te herstellen. Als dat zo makkelijk zou gaan... De enige bedoeling van het voorstel is om het besluit over de wijze van deelname zo breed mogelijk te laten dragen. Ook in het referendumvoorstel blijft het congres de plaats waar de vergaande beslissing wordt genomen om eventueel daadwerkelijk een vorm van samenwerking aan te gaan. Het referendum zal immers een tekst bevatten, waarin, naast de keuze voor zelfstandige deelname, een wilsuitdrukking tot samenwerking wordt uitgesproken. Indien de leden daarvoor zouden kiezen, gaat er onderhandeld worden. Het resultaat van die onderhandelingen zal uiteraard aan het congres voorgelegd worden. Het congres beslist dus uiteindelijk.

Constant Vecht werpt in De Groene de vraag op of het eigenlijk allemaal niet te laat is. Immers, in 1985 hield de PSP de samenwerking af, en nu zouden PPR en CPN niet meer in de markt zijn. Waar de ex-Waarheidman deze wijsheid vandaan haalt, is een raadsel. Uit de regelmatige contacten die er op partijbestuursniveau zijn tussen PPR, CPN en PSP blijkt geenszins dat PPR en CPN niet zouden willen. Wel heeft iedere partij zo haar eigen opvattingen over de meest wenselijke vorm van samen-

werking, maar dat is logische en onvermijdelijk. Er moet ook nog iets te onderhandelen zijn!

Verder wordt verondersteld dat het referendumvoorstel een voorstel tot samenwerking is, wat het dus **niet** is. Maar stel dat het referendum daartoe de opdracht zou geven, komt dit dan als mosterd na de maaltijd? Natuurlijk, veel samenwerkingsgezinden hebben de drie partijen inmiddels verlaten. Maar hetzelfde geldt voor sectarische pacifisten, horizontale communisten en sociaal-democratische radicalen. Beide stromingen hebben in elk der partijen veren gelaten. Weglopers verliezen nu eenmaal altijd greep op ontwikkelingen. De vraag is of de huidige partijen nog genoeg kracht en visie hebben om in een of andere vorm samen linkse politiek te maken die aanspreekt en perspectief biedt. Voor velen een retorische vraag, die tegengesteld zal worden beantwoord door het gros der partij-activisten en teleurgestelden. Wat zij ervan vinden is echter minder interessant dan de mening van (potentiële) kiezers, die niet geïnteresseerd zijn in haarkloverij op de vierkante centimeter, maar wel in een krachtig links alternatief voor de PvdA. Om die uitdaging moet het gaan bij verdere discussie en besluitvorming. Met een referendum alleen hef je verdeeldheid en crisisverschijnselen bij links, waaronder ik met name ook het eeuwige gezeur daarover reken, niet op. Maar dat is ook zeker niet de pretentie van het voorstel. Of de door Vecht, in navolging van Ina Brouwer, bepleite radikaal-linkse kiesvereniging dat wel doet, is ook niet meer dan wishfull thinking.

Naast vele geluiden van instemming zijn er binnen de PSP ook mensen die vraagtekens zetten bij het nut van een referendum. Tot hen zou ik willen zeggen: geef dit middel het voordeel van de twijfel. Het onderwerp is belangrijk genoeg voor om te proberen het (onvermijdelijke) verschil van invloed tussen actieve en papieren leden zo klein mogelijk te laten zijn.

LEO PLATVOET

NOVIB/Gast aan tafel-kalender 1989

De NOVIB/Gast aan tafel-kalender 1989 is weer uit. Het is voor de vijftiende keer dat deze fraai verzorgde kalender de 12 maanden van het jaar voorziet van met informatie gelardeerde foto's. De kalender van 1989 bevat een twaalfstal panoramafoto's met op de achterkant levensbeschrijvingen van 12 bekende personen uit de Derde Wereld. Nieuw dit jaar is de verjaardagskalender, met aquarellen van foto's uit de kalenders 1988 en 1989. Jaarkalender (f 33,50) en verjaardagskalender (f 12,50) kunnen besteld worden bij de NOVIB, telefoon 070-421766.

PSP adressen

Het partijgebouw van de PSP is gevestigd in de Nieuwe Looiersstraat 45 te Amsterdam, telefoon: 020-267374. Het adres voor alle correspondentie is PSP, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam.

Partijbestuur: het dagelijks bestuur is op vele momenten in de week in het partijgebouw bereikbaar.

Adreswijzigingen: gaarne altijd schriftelijk.
Informatie & Bestellingen: bij voorkeur op woensdag- en donderdagmiddag (Johan Eland).

Stichting Vorming & Scholing/Uitgeverij De Bovenbouw/De Rode Draad: maandag t/m vrijdag van 10.00 - 16.00 uur (Ron Leyser en Bert van den Berg).

Wetenschappelijk Bureau: dinsdag en woensdag van 10.00 - 17.00 uur (Judith Klappe).

Emancipatiewerkster: dinsdag, woensdag en donderdag van 10.00 - 17.00 uur (Trudy Koek).

Henk Lankhorst Stichting/Lokaal & Internationaal (steunpunt voor radikaal-linkse gemeentepolitiek op mondiaal terrein): 3e Oosterparkstraat 88hs, 1091 KB Amsterdam, tel.: 020-927826.

Pacifistisch Socialistische Jongerengroepen: dinsdag en vrijdag van 10.00 - 18.00 uur.

Eerste Kamerfractie PSP: tel.: 070 - 624571 (alleen op dinsdag).

Tweede Kamerfractie PSP: Binnenhof 1a, 2513 AA Den Haag, tel.: 070 - 183040.

Groen Progressief Akkoord (Eurofractie): Postbus 267, 1000 AG Amsterdam, tel.: 020 - 245515.

Partijraad: secr. Schuttersveld 113, 9201 GZ Drachten, tel.: 05120 - 30156 (Floor de Kreij).

BEVRIJDING

Bevrijding is een uitgave van de Pacifistisch Socialistische Partij en verschijnt 1 keer per 3 weken onder verantwoordelijkheid van het partijbestuur van de PSP.

Redactie: Ivo Miesen, Liesbeth Miltenburg, Leo Platvoet (hoofdredacteur), Rutger van Santen, Rob Snel en Henri van Wezel.

Redactie & Administratie: Postbus 700, 1000 AS Amsterdam, tel.: 020 - 267374.

Abonnementen: het abonnement is inbegrepen bij het lidmaatschap van de PSP. Niet-leden kunnen zich abonneren door storting van f30,- op giro 194240 t.n.v. PSP te Amsterdam o.v.v. 'abonnement Bevrijding'.

Advertentietarief 1/1 pag. f 1080,-; 1/2 pag. f 540,-; 1/4 pag. f 270,-; 1/8 pag. f 135,-.

Overige tarieven op aanvraag; korting bij contract is mogelijk. Basistarief f 1,- per mm/per kolom.

Zet- en drukwerk: Drukkerij Bevrijding, Amsterdam.

ISSN 0167-0735

vervolg van voorpagina

Bevrijding informeerde links en rechts, volstrekt willekeurig in den lande bij afdelingsbestuurders, raadsleden, statenleden en PSP'ers die wel lid zijn maar geen partijactiviteiten ontplooiën. De simpele vraag was wat men vindt van een referendum.

Twijfels

Het meest opvallende in de reacties was dat vrijwel geen van de naar hun mening gevraagde pacifisten - het waren er een stuk of twaalf - in eerste instantie iets te melden had over een voorkeur voor samenwerking of geen samenwerking. De inhoudelijke kant van het eventuele referendum lijkt vooralsnog een ondergeschikte rol te spelen. De overgrote meerderheid van de ondervraagden sprak echter wel twijfels uit over het middel referendum en de manier waarop zo iets georganiseerd zou moeten worden. Fer Oerlemans, raadslid in het Brabantse Veldhoven: *'Ik ben er enigszins huiverig voor, voor zo'n referendum. Misschien ben ik er eigenlijk wel op tegen. Kijk eens, wat voor standpunt je inhoudelijk ook inneemt, uiteindelijk is er geen onderlinge discussie meer mogelijk. Misschien schakel je zo de democratie wel een beetje uit. Ja, ik heb grote twijfels.'*

Ook Marion Stein, die in Voorburg tot voor kort de PSP in de gemeenteraad vertegenwoordigde, is er nog lang niet uit.

'Ik vind het zeker geen onverdeeld succes. Het lijkt me een beetje D66-achtig. Ik weet het niet hoor. Aan de andere kant dreigt de PSP soms ook wel enigszins ingemaakt te worden door een klein groepje actieve mensen en dat is natuurlijk ook niet goed. Maar hoe je nu alle leden op de goede manier bij zoiets zou kunnen betrekken?... Nee, ik weet het echt nog niet.'

Vraagstelling

Saskia Nispelblom zit in de gemeenteraad van Zwijndrecht. Ook zij zit nog boordevol twijfels; *'Ik moet om te beginnen zeggen dat ik er nog niet het fijne van weet maar ik zie het niet zo zitten. Afgezien van het feit dat er toch nog een congresuitspraak ligt over die kwestie van een paar jaar geleden, heb ik echt geen idee hoe ze het willen doen met zo'n referendum. Wat voor soort vraagstelling krijg je dan, is die wel objectief en zo. Dat zie ik allemaal nog niet zo voor me.'*

In dezelfde trant gaat het door. Er heerst onduidelijkheid, er bestaat onbegrip, er bestaan twijfels. Zelfs de enige echte voorstander van het middel referendum onder het geraadpleegde twaalftal, raadslid Johan Feenstra uit Wageningen, heeft reserves over de manier

waarop dat middel moet worden toegepast. Feenstra: *'Ik vind het wel een goed idee, omdat nu ook eens al die mensen die het in een afdeling vaak verliezen aan het woord kunnen komen. Maar we moeten oppassen met de vraagstelling, trekjes van demagogie zouden er in kunnen sluipen. We moeten in dit specifieke geval niks forceren. En je moet je afvragen of je wel de mensen hebt om de kar te kunnen trekken. Het vraagt dus veel wijsheid en voorzichtigheid voordat je tot een referendum kunt overgaan. Maar nogmaals, het lijkt me toch een goed idee.'*

Verstandig

Afgaande op de reacties uit deze bescheiden Bevrijding-enquete, lijkt het verstandig als het partijbestuur extra veel aandacht schenkt aan de formulering van de keuzemogelijkheden voor een eventueel referendum en dat men de leden ook individueel op de hoogte brengt van de stand van zaken. Gebeurt dat niet of niet goed genoeg, dan bestaat de mogelijkheid dat erg veel leden zich helemaal niet wagen aan de beoordeling van de voorgelegde keuze, maar gewoon afzien van deelneming. Want ook dat bleek uit de antwoorden. Men doet liever niet mee, dan zich aan iets dubieus te wagen. We wachten af.

RUTGER VAN SANTEN

Saar Boerlage op 1 oktober

Moedig voorwaarts

Op 1 oktober hield de PSP een strijdbare manifestatie in Amsterdam onder het motto: Beter Jong, Beter Oud. PSP-voorzitster Saar Boerlage sprak het slotwoord, dat Bevrijding hieronder afdrukt.

Laten we er geen doekjes om winden: in dit welvarende Nederland is er voor velen weinig perspectief, althans op korte termijn. Er is sprake van armoede bij jongeren, bij migranten, bij ouderen, bij werklozen, bij vrouwen in de bijstand en bij WAO-ers. Het aantal mensen dat van een uitkering moet rondkomen is in tien jaar verdubbeld. En het bedrag waarvan men moet rondkomen is verminderd: uitkeringen worden verlaagd, de woonlasten, de kosten van gezondheidszorg, en ook de prijzen van de levensmiddelen zijn verhoogd.

Het resultaat is dat Nederland voor de jongeren bijna een onleefbaar land wordt. Van f 750,- per maand (tot 27 jaar!) kan niemand zelfstandig leven, ook al volgt men de NIBUD-adviezen. Maar ook speciale groepen ouderen met name de alleenwonenden boven de 75 jaar zijn er (volgens het Sociaal- en Cultureel Planbureau), slecht aan toe. En dan hebben we het nog maar niet eens over de beknibbelingen die mensen in verpleeg- en verzorgingshuizen ondergaan.

Een somber beeld dus. Waarbij een discussie over de vraag, wie er het meest de dupe is weinig zinvol is: om beurten worden de verschillende minima gepakt. Een tijdlang is er weinig verzet geweest tegen deze salamie-politiek van de regering. Eerst omdat men wellicht dacht dat de eigen groep niet zo erg zou worden gepakt, la-

ter omdat men murf werd van de diverse uitspraken. Maar gelukkig komt daar nu verandering in.

Men begint elkaar te vinden. Het wordt voor iedere belangengroep duidelijk, dat het huidige kabinet alleen samen met anderen kan worden bestreden. Gingen eerst de studenten, de jongeren, de vrouwen in de bijstand, etc. naar afzonderlijk georganiseerde manifestaties, nu beginnen gezamenlijke activiteiten de overhand te krijgen. In kerkelijke kringen wordt de kritiek op het regeringsbeleid steeds luider, en ook de vakbeweging gaat er flink tegenaan. Uit het feit, dat zowel bij de kerkelijke acties als bij die van het FNV allerlei groepen zich aansluiten, blijkt, dat velen al enige tijd zaten te wachten op een goed georganiseerd massale beweging tegen de huidige regering.

Het is heel belangrijk, dat al diegenen, die een laag inkomen hebben (in Amsterdam is dat de helft van de bevolking) gaan inzien, dat het niet nodig is om steeds maar weer in de hoek te zitten waar de klappen vallen. In de eerste plaats is dat voor de mensen zelf van belang. Het is niet nodig je een tweederangs burger te voelen als je geen goed betaalde baan hebt. Ook, en misschien wel juist, diegenen, zonder veel binding met ons kapitalistisch systeem kunnen een prima functie hebben. Zij kunnen echte solidariteit van de grond tillen in de buurten, in organisaties en waar niet al. De ouderenbonden bijvoorbeeld, krijgen steeds meer actieve en kritische leden, die zich gaan inzetten voor een betere samenleving. En de kans van slagen is daarbij volop aanwezig. Immers: er begint een goed doortimmerd alternatief voor het huidige onrechtvaardige sociaal zekerheidsstelsel te ontstaan, met daaraan gekoppeld een eerlijke verdeling van betaalde arbeid. Voorts neemt de actiebereidheid sterk toe, en, voor pacifisten

FOTO: HAPE SMEELE

ook heel belangrijk, er is in de wereldpolitiek een kentering ten goede.

Als je aan een willekeurige Nederlander vraagt wat of wie de grootste volksvijand is, worden de voortdurende werkloosheid en de armoede genoemd. Nog niet zo lang geleden zouden de meeste mensen een buitenlands staatshoofd of een buitenlands regiem genoemd hebben, maar de tijden veranderen. De koude oorlog verdwijnt, en de oude leus 'bewapening is diefstal van de armen' duikt op. Velen waren er al van overtuigd, dat het gebruik van de moderne wapens tot vernietiging van de wereld leidt, maar nu wordt ook ingezien, dat er verband bestaat tussen de sterke invloed van de bewapeningsindustrie (plus toeleveringsbedrijven) de zogenaamde noodzaak om Oost-Europa als vijand te zien, en de hoge defensielasten. Nu de middelste poot van de NAVO, het vijanddenken, aan het verdwijnen is, zit de NAVO niet meer zo stevig. Het wordt vanzelfsprekend, om, samen met hen, die meer de nadruk leggen op de huidige onrechtvaardige verdeling van welvaart en van toekomstmogelijkheden een massale en sterke tegenbeweging te organiseren. Ik heb dus goede moed, dat zowel bij de jongeren als bij de ouderen, maar ook bij anderen uiteraard, de bereidheid kan worden gevonden, om linkse alternatieven te verwezenlijken.

SAAR BOERLAGE

Euroverkiezingen

De naderende Europese verkiezingen blijven de gemoederen bezighouden. Niet zozeer vanwege de Europese politiek, maar vanwege de wijze waarop de PSP, in het samenwerkingsverband Groen Progressief Akkoord (GPA), daar aan zal deelnemen. De PSP wordt wel eens van anti-parlementarisme beschuldigd, maar deze zonde lijkt inmiddels in het va-gevuur van verkiezingskoorts te zijn opgebrand. Eind september vergaderde de partijraad van de PSP. Belangrijkste punten: naam en kandidatenlijst van het GPA.

In de vorige Bevrijding is door een van de PSP-onderhandelaars in het GPA, Joost Lagendijk, al verslag gedaan van de stand van zaken met betrekking tot naam, kandidatenlijst en programma.

Het PSP-congres heeft verleden jaar besloten dat 'Groen' uit de naam moest en 'Links' erin. Dit stuit op problemen bij CPN en PPR die geen naamswijziging willen. Op de partijraad werd daar verschillend over gedacht. Volgens de een (Pedero van Hoek/Zuid-Holland) moet de PSP niet zeuren, omdat de naam verleden keer ook is geaccepteerd en inmiddels bekendheid heeft. Frank Köhler (Noord-Holland-Zuid) heeft bezwaar tegen de groene dominantie die uit de naam GPA spreekt. Eiko de Vries (Groningen) benadrukte dat de naam geen breekpunt mag zijn. Een opvatting die veel aanhang lijkt te hebben in de partij. Bram van der Lek, die speciaal voor deze gelegenheid de vergadering bezocht, sprak zich duidelijk uit voor een etiket groen, dat volgens hem veel meer omvat dan alleen milieubehoud.

Belangrijk element in de discussie vormde de inschatting of het etiket 'groen' nu staat voor een politieke richting die onaanvaardbaar is

voor de PSP. Omdat de tijd ontbrak om het wel geagendeerde concept-verkiezingsprogramma te bespreken, bleef die vraag onbeantwoord. Ander punt was de vrees dat met de aanvaarding van een of andere naam met 'groen' erin de PSP zich al vastlegt op naamgeving van een eventuele gezamenlijke lijst in 1990. Een motie van het gewest Utrecht om te streven naar de naam 'Groen Links Akkoord' werd met het staken der stemmen verworpen. De tegenstemmers wilden niet de delegatie te veel binden of het congresbesluit afzwakken.

Kandidatenlijst

Over de kandidatenlijst werd eveneens vrij lang gesproken. De GPA-kandidatencommissie heeft voorgesteld een team te vormen van de eerste drie gekandideerden, respectievelijk Nel van Dijk (CPN), Herman Verbeek (PPR) en John Hontelez (PSP). Zowel in de PPR als de PSP is gemor ontstaan over deze lijstvolgorde, omdat ze geen recht doet aan de grootte van de deelnemende partijen. Het voorstel van de kandidatencommissie werd door de meeste sprekers gezien als een deel van het onderhan-

delingspakket, waar de naamsdiscussie en programma eveneens deel van uit maken. Dat was de reden dat ook een tweede motie werd verworpen, waarin door de fractie uit het gewest Utrecht werd voorgesteld dat de PPR de eerste plaats moest innemen. Opvallend was dat op dezelfde dag in Amersfoort op de PPR-partijraad een gelijklopende motie werd ingediend, die eveneens (zij het met nog minder stemmen voor) werd verworpen. Hoe eendrachtig verloopt de scheiding der geesten; als dat geen voorbode is, weet ik het niet meer!

Eveneens werd op de PSP-partijraad de motie verworpen om bij het behalen van een zetel deze te laten wisselen tussen PPR en PSP. Over het idee om partijloze, maar bekende, Nederlanders hoog op de lijst te zetten, werd verschillend gedacht. Joost Lagendijk deelde mee dat de kandidatencommissie daar voorstander van is, maar de kans klein acht. Josje Adriaansen (Rijnmond) vond het prima dat onafhankelijken op de lijst staan, 'maar dan als lijstduwers, niet als trekkers'.

Het is te hopen dat het algemeen bestuur van het GPA, waarin de delegaties de onderhandelingen voeren, snel tot besluiten komt. Concessies zullen daarbij onvermijdelijk zijn, maar als de pijn evenredig wordt verdeeld, zal dat voor de meesten aanvaardbaar zijn.

En als de delegaties er niet uit komen rest nog het middel van de volks- cq. ledenraadpleging. Of de kolommen van de Volkskrant-rubriek Dag In Dag Uit.

LEO PLATVOET

Binnenhof in BEWEGING

Een bewolkte Prinsjesdag

Het gaat goed met de B.V. Nederland: de markt functioneert als nooit tevoren, met de Nederlandse concurrentiepositie gaat het prima, het financieringstekort daalt, Nederland wordt schoner en aan de opmars van de criminaliteit lijkt een eind gekomen te zijn. Mede dankzij het kabinetsbeleid. Het plaatje is rond, want nu kan ook verdienend Nederland profiteren van het gevoerde beleid: lastenverlichting in vorm van lagere premies, een lager BTW-tarief en vermindering van de belastingdruk vanaf 1990. Prachtig. Het karwei is bijna af. Zegt het kabinet.

Vanaf mid jaren 70 zat flink de klad in het bestaande groeimodel, waarop onze welvaartsstaat berustte. In vrijwel alle westerse economieën werd gekozen voor een vorm van export-oriëntatie. Voor Nederland, traditioneel al een sterk open economie, betekende dit bijvoorbeeld voortdurende druk op de lonen en uitkeringen, strijd tegen de inflatie en omvorming van onderwijs ten behoeve van bedrijfsgerichte en daarom noodzakelijk technologie. De

prijs, die hiervoor betaald werd, was onder meer de beroemde tweedeling van Van Dam: door de hoge werkloosheid en dalende uitkeringen waarvan zo'n 7 miljoen mensen op een of andere manier afhankelijk zijn, werd opnieuw het recht van de sterkste het belangrijkste principe in de samenleving. Zit je bij de 'verkeerde groep', dan is dat erg jammer, lullig, pijnlijk maar helaas onvermijdelijk. Misschien ligt het wel aan jezelf.

Het kabinetsbeleid was en is nog steeds op dit principe geënt. De markt moet haar werk kunnen doen. En dat is inderdaad precies wat er gebeurd is. Het succes, dat nu geclaimd wordt, is wat dat betreft terecht. Nederland (zo wordt het Nederlandse bedrijfsleven ook wel genoemd) doet het inderdaad prima. De vraag is echter of de bereidheid van de vakbeweging niet veel meer aan dit succes heeft bijgedragen. De loonontwikkeling in Nederland is ver achter gebleven bij die in het buitenland. En ook de groei van de wereldmarkt heeft een flinke duit in het zakje gedaan.

Maar er valt meer te zeggen. Door progressief Nederland is onmiddellijk de te hoge werkloosheid van stal gehaald. En terecht. De hoofddoelstelling van dit kabinet is immers niet gehaald. De werkloosheid is nauwelijks verminderd. Officieel 685.000, eigenlijk 430.000, maar waarschijnlijk boven de 1 miljoen, dat is een logische uitkomst van dit beleid. Het kabinet zit zichzelf hier dwars, want de alom geprezen markt is er niet primair voor baanloos Nederland. De markt lost de werkloosheid niet op, hoeveel her-, om-, bij- en terugscholing er ook plaats vindt. Het werkgelegenheidsbeleid is zo versmald tot een onderwijs-aangelegenheid. Dat het kabinet hiervoor op de vingers is getikt is juist, maar tevens schrijnend omdat zelfs in een situatie van ruime overheidsfinanciën het kabinet er niet voor wil kiezen een stuiver extra aan werkgelegenheidsstimulering te besteden. Hetzelfde geldt voor de te verdelen belasting-

meevallers. Opnieuw wordt de prikkel tot werken gehanteerd om de uitkeringen te bevriezen (en in 1990 ten dele te verlagen). De extra welvaart vloeit naar de portemonnaie van modaal en hoger. De BTW-verlaging van 1,5% zal concreet voor de lage inkomens vrijwel niet uitmaken. Een brood van f 1,- kost straks 98,5 cent en dus gewoon f 1,-. Dergelijke voordelen gaan pas echt tellen, wanneer op grote schaal dure (luxe)goederen worden aangekocht. Deze laatste uitgaven horen echter niet tot het reguliere uitgavenpatroon van de minima. De beroerde financiële positie, waarin vooral langdurige werklozen en uitkeringsminima in zitten lijkt in geen enkel opzicht aan te slaan bij de MENS in het kabinet. Armoede is niet langer een zaak van de overheid, maar is een individueel probleem. De overheid gedraagt zich als een marktpartij, die alleen zich ten doel stelt de uitgaven te beperken. De verantwoordelijkheid voor emancipatie, de slechte positie van buitenlandse werknemers en werkozen, een rechtvaardige verdeling van de kosten van de gezondheidszorg moet niet alleen betaalbaar zijn, maar tevens passen in het beeld van de terugtrekkende overheid, zorgzame samenleving en de markt, die er misschien iets aan kan verdienen.

Op de fractievergadering, maandag voor Prinsjesdag, was de eerste collectieve opwelling: bijna onbeschoft, wat in de Miljoenennota aan resultaten en voornemens bekend gemaakt wordt.

De fractie heeft in haar reactie sterk de nadruk gelegd op de herverdeling van de belastingmeevallers ten behoeve van de minima na jaren van 'grote offers, die gebracht zijn' (Troonrede), de grote kortingen op studiefinanciering en de buitensporig voordelen, die aan het bedrijfsleven toegekend worden. Tevens werden kritische opmerkingen gemaakt over de

lees verder op pagina 11

Hans Achterhuis: Individuele acties liggen voor de hand

Einde jaren zeventig ging er een schok door welzijnsland. In het boek 'de markt van welzijn en geluk' leverde auteur Hans Achterhuis forse kritiek op het welzijnswerk. Teneur van de kritiek: het welzijnswerk helpt de mensen niet, maar maakt ze van zich afhankelijk en houdt zichzelf op die manier in stand.

Het boek werd een best-seller en menig politicus gebruikte het om bezuinigingen op het welzijnswerk te rechtvaardigen. Met een glimlach om de mond vertelt Achterhuis nu dat in de raad van Utrecht een VVD'er, met het boek in de hand een subsidie voor een buurthuis wilde tegenhouden en een links raadslid, zich eveneens beroepend op het boek, de subsidie wilde doorvoeren.

Hans Achterhuis werkt als filosoof aan de universiteit van Amsterdam en sinds kort ook nog part-time aan de Landbouw Universiteit van Wageningen. Achterhuis staat vooral bekend om zijn visie dat filosofen niet alleen de wereld moeten interpreteren maar ook moeten veranderen. Hij is een aanhanger van de kleinschaligheid, gelooft in veel ideeën die het feminisme heeft voortgebracht en heeft vier boeken geschreven: het al genoemde 'De markt van welzijn en geluk', 'Filosofen van de derde wereld', 'Arbeid een vreemd medicijn' en recentelijk 'Het rijk van de schaarste' over derde wereld milieu en gezondheidszorg.

Met hem spraken we over het PSP manifest 'Socialisme zonder illusies', welk door het partijbestuur onder de titel 'Voor een maakbaar socialisme' als voorstel voor het najaarscongres is ingediend.

Achterhuis prijst de realistische stellingnames die in het manifest worden ingenomen. Als voorbeeld noemt hij het hoofdstuk over Europa. 'Door o.a. de toenemende internationale verslechting van het kapitaal en de mondialisering van de problemen van vandaag (bewapening, milieu, honger) is het niet meer mogelijk om je nationaal te oriënteren met je politieke activiteiten.'

Achterhuis geeft onmiddellijk toe dat dit weinig te maken heeft met kleinschaligheid.

Afgelopen zomer nam hij deel aan een forum in de VS. Daar ontmoette hij Frank Davidson, destijds lid van de club van Rome, en nu de drijvende kracht achter de kanaaltunnel, die Groot-Brittannië met het vaste land van Europa verbindt. Davidson heeft het boek *Big is beautiful* geschreven, dat bij dezelfde uitgeverij is uitgegeven als het boek van Schumacher, waarin de kleinschaligheid gepredikt wordt. Davidson maakte Achterhuis duidelijk dat Schumacher helemaal niet pleitte om alles kleinschalig te organiseren. Soms kan het niet anders dan groot-schalig. De watervoorziening van New York komt van 500 mijlen ver, hoe wil je dat kleinschalig aanpakken?

Achterhuis vertelt het verhaal om te laten zien dat het goed is realistisch tegen de wereld aan te kijken. Nog niet zo lang geleden zou hij gezegd hebben dat heel Amsterdam kleinschalig zou moeten. 'Je kan dat echter wel lopen roepen aan de kant van de weg, maar het proces gaat toch door'. Belangrijker is het om grip op de situatie te krijgen en het in de jouw gewenste richting te veranderen.

Hetzelfde geldt voor automatisering. Of automatisering goed of slecht is, is niet belangrijk. De vraag die centraal moet staan is: 'Hoe krijgen we de automatisering in een door ons gewenste richting'.

Individualisering

De individualisering van de samenleving vindt Achterhuis een goede en wenselijke zaak. 'Socialistische politiek is politiek die mensen greep geeft op de levensvoorwaarden. En niet alleen greep maar ook mogelijkheden aanreikt om ze te beheersen.'

Achterhuis laat in een historisch referaat zien dat de individualisering waar links zich terecht zo voor in zet haar oorsprong vindt in het kapitalisme.

'De eerste mensen die zich losmaakten uit de

beknellende middeleeuwse verbanden waren kapitalisten. Nu zeggen we dat ze dat deden om hun medemens te onderdrukken en er zelf beter van te worden. Maar de stap op zich was een goede.

Op zich is het met de arbeiders-, vredes- en milieubeweging op dezelfde manier gegaan. De klassieke mensenrechten, waar Amnesty International zich voor inzet, zijn in de kapitalistische samenleving ontstaan en gedijen daar goed in'.

Achterhuis komt met dit verhaal op de proppen om het probleem aan te geven waar links mee

sen dat de komende jaren werk zoekt niet zal stijgen. Met Ierland is Nederland het land met het laagste percentage werkende vrouwen. De vrouwen in Nederland willen wel werken maar worden door de overheid ontmoedigd.

Of de samenstellers moeten duidelijker maken wat ze bedoelen of anders is het volstreekte latriekook en dan moet het zo snel mogelijk verdwijnen uit het manifest.

...en nu de praktijk

'Het manifest is een goed en leesbaar verhaal. Maar bij de verder behandeling moet er voor gewaakt worden, dat de oplossingen niet in mooie slogans worden verpakt. Maak niet alleen de keus voor een mooie leus. Geef handvatten voor het politieke handelen van mensen.' Geamuseerd verwijst hij naar de zin dat het Communistisch manifest de wereld heel wat minder veranderd heeft, dan de bourgeoisie die erin beschreven wordt.

Achterhuis weet echter ook niet één, twee, drie hoe die handvatten er uit moet zien. 'Als ik het wel had geweten, had ik het jullie allang meegedeeld.' Omdat de samenleving individualiseerd lijkt de keuze voor individuele acties erg voor de hand liggend. 'Individuele acties kunnen zeker politiek effect hebben. Denk aan de boycot van Angola koffie begin jaren zeventig. Een boycot van Shell kan succes hebben, maar dan moet wel goed duidelijk gemaakt worden waarom andere maatschappijen niet geboycot hoeven te worden. Ook zie je dat mensen nog steeds op hun eigen manier hun leven willen inrichten. De keuze om met meerdere samen te wonen of helemaal of helemaal alleen, eigen bedrijfjes starten.

Een politieke partij kan daar relatief weinig aandoen. Oproepen tot koopstakingen, de nieuwe bewegingen steunen en de wensen in het parlement vertalen. Dat is alles.

Overigens blijft het onmogelijk om er achter te komen waardoor mensen aangesproken worden. Omwentelingen vallen niet te organiseren en te voorspellen. Als dat kon was Parijs '68 nooit gebeuren want dan had de overheid van te voren kunnen ingrijpen... De meeste revolu-

FOTO: HAPE SMEELE

te maken heeft. Politiek rechts heeft op dit moment een voorsprong. Het concept van de zorgzame samenleving is afgerond. Links is in het defensief gedrongen, maar omarmt zaken, als de mensenrechten, die het monopolie van rechts zijn. Links moet een concept zoeken voor de huidige samenleving die door de mensen als positief ervaren wordt.

Voordat we overgaan op het thema 'en nu de daden' lopen we eerst nog het manifest door.

Ernstige kritiek heeft Achterhuis op de aanneme van de samenstellers dat het aantal men-

ties in Europa zijn door pietluttige dingen ontstaan. De Franse revolutie vond zijn oorsprong in een verbod op een toneelstuk. Lodewijk de Veertiende verbood het omdat het koningshuis er in bespot werd. Ook het protestantisme is ooit begonnen met iemand die 92 kritiekpunten op een katholieke kerkdeur spijkerde.

Toch blijkt dat steeds weer mensen met veranderingen bezig zijn, iets proberen of voortborduren op wat iemand ooit begonnen is. Soms lijken bewegingen dood en komen ze opeens na jaren weer tot leven'.

HENRI VAN WEZEL

Gezamenlijke verklaring CPN, PPR en PSP Boycot KLM

De partijbesturen van CPN, PPR en PSP ondersteunen het pleidooi van het bestuur van de Nederlandse Hervormde Kerk om het luchtvaartverdrag met Zuid-Afrika op te zeggen en de KLM te laten stoppen met het onderhouden van een luchtverbinding met het Zuidafrikaanse apartheidsregime.

Eerder is deze kwestie al in de Tweede Kamer door de linkse partijen aan de orde gesteld. De minister van Buitenlandse Zaken, Van den Broek, reageerde op het – gematigde – voorstel van D'66, PvdA, PSP en PPR om op Europees niveau deze kwestie aan de orde te stellen dat hij niet van plan is *'als een soort Don Quichot langs de hoofdsteden te gaan om te vragen of men misschien bereid is een economisch actiepakket tegen Zuid-Afrika voor te bereiden'*.

Deze uitspraak tekent het CDA/VVD-regeringsbeleid: alsof het Europese 'leed' van 'Don Quichot' Van den Broek ook maar enigszins opweegt tegen het werkelijke leed van de miljoenen zwarte Zuidafrikanen!

Nederland, dat toch al een extra verantwoording heeft, gezien de historische banden, dient voorop te lopen in de strijd tegen het apartheidsregime. Dit kan prima door, in navolging van Scandinavië, de VS en Australië, de luchtverbinding met Zuid-Afrika te verbreken.

Hierdoor worden haast uitsluitend blanke Zuidafrikanen getroffen, die dan voortaan kunnen uitwijken naar de frontlijnstaten om via de lucht te reizen. De positie van deze staten wordt hiermee versterkt en blanke Zuidafrika-

nen ondervinden aan den lijve de gevolgen van het apartheidsregime.

Hoewel voor PSP, PPR en CPN niet van doorslaggevend belang, is de mogelijke schade die Nederland als gevolg van deze opzegging zou lijden gering.

Het beleid van de KLM t.a.v. Zuid-Afrika is niet van smetten vrij. Zolang er verdiend wordt, wordt er gevlogen en met een toename van landen die weigeren te vliegen op de Apartheid, groeit het marktaandeel van de KLM. Bovendien worden daarbij contacten onderhouden met de Zuid-Afrikaanse veiligheidsdienst. Een onaanvaardbare gang van zaken. Het argument dat men ongeacht de politieke situatie op alle landen vliegt kan niet opgaan voor Zuid-Afrika dat de rassendiscriminatie in de grondwet heeft vastgelegd en op vele manieren al in een terecht isolement is geplaatst.

Dat isolement moet verder worden verscherpt. De luchtvaartverbindingen met Zuid-Afrika moeten worden verbroken.

PARTIJBESTUREN, CPN, PPR en PSP

In memoriam

Henk de Nie

Op 1 september is, 85 jaar oud, Henk de Nie overleden. Tien jaar lang PSP-statenlid in Noord-Holland (1964-1974, met een korte onderbreking in 1970), voorzitter van de PSP-afdeling Haarlem, gemeenteraadslid aldaar, lid en voorzitter (1966-1969) van de partijraad. Maar vooral is hij bekend geworden als verwoorder van het anti-kernenergiestandpunt van de PSP.

Zijn rol daarin was tekenend voor de persoon van Henk de Nie: niet bang als kleinst mogelijke minderheid een standpunt in te nemen, vasthoudend anderen proberen te overtuigen met de gave van het woord die hem eigen was. Henk de Nie was een van de laatste *'kanselredenaars'* in de PSP, die enthousiast, met een levendige betoogtrant en zonder spiekbriefje, het spreekgestoelte beklom. Daar zal de ervaring, opgedaan in spreekbeurten bij de vrijzinnig-hervormden (een bevoegdheid die hij vele jaren uitoefende) niet vreemd aan geweest zijn. Zo hield hij ook in 1972 zijn eerste grote rede in de Staten van Noord-Holland tegen de kernenergie: een perfect nagespeelde uitzending van het televisie-programma Panoramiek. Dat programma, waarin Amerikaanse geleerden de gevaren van kernenergie uiteenzetten, had hem zeer getroffen. Aanvankelijk als eenling, maar gevoed door zijn kennis als inspecteur bij het Haarlemse elektriciteitsbedrijf, was hij zich van de draagwijdte van deze problematiek bewust. Andere partijen namen het onderwerp nog niet serieus, en betichtten de PSP ervan, dat die terug wilde naar de tijd van de trekschuit en de petroleumlamp. Gaandeweg heeft Henk de Nie echter meer steun voor zijn inzichten gekregen, binnen en later ook buiten de PSP. In 1974 verscheen van zijn hand de PSP-brochure *'Het einde... Kernenergie'*. Vervolgens, toen hij uit de Staten was, schreef hij nog een brochure over alternatieve

ve energiebronnen, en bleef hij vele jaren de Statenfractie deskundig adviseren over het energiebeleid.

Wat betreft de kernenergie was Henk de Nie voor de PSP de landelijke trendsetter, maar natuurlijk was dat niet het enige onderwerp waarvoor hij zich inzette. Het milieu in brede zin had zijn belangstelling: met name de luchtverontreiniging door de verregaande industrialisatie in de jaren zestig werd door hem bestreden. Bekend is vooral zijn strijd tegen de fluoridering van het drinkwater, waar voor hem ook heel principiële kanten aan zaten: mag een overheid door middel van dwang een medicijn toedienen aan de bevolking? Hoewel hij pas op latere leeftijd in de Staten kwam – hij was toen 61 – was hij in dat gezelschap een onconventioneel statenlid, wars van alle plechtstatigheid die

er in die tijd heerste. Dat maakte zijn omgang met de merendeels veel jongere PSP'ers ook gemakkelijk.

'Als ik met mijn hoofd tegen de muur loop, zoek ik gewoon een nieuwe muur op'. Die uitspraak tekent zijn vasthoudendheid, een noodzakelijke eigenschap voor een vertegenwoordiger van een kleine partij. Het verklaart ook zijn trouw aan de PSP, waaruit hij nooit wilde weglipen, ook als de koers hem soms niet beviel. Henk de Nie wilde in de politiek niet het streven naar de macht centraal stellen, maar in de eerste plaats werken via de weg van de overtuiging; zoals hij ook zelf – in verzet tegen een orthodox-calvinistisch milieu – overtuigd was geraakt van pacifisme en socialisme.

Moge hij daarom rusten in vrede.

PETER ZWART

Ledenbinding in badpak

Zwemfeest van PSP Zwijndrecht

Het is een zachte zaterdagavond in de nazomer. In het Zwijndrechtse Develpark valt een druilerige regen. Op de parkeerplaats van het al daar gesitueerde zwembad staan een dertigtal auto's en een aantal fietsen. Binnen is het subtropisch warm. In de entree van het zwembad tussen de kleedkamers zijn stoelen en tafels geplaatst. Daar zit een aantal lieden in zwemkostuum, waaronder enkele in gestreepte jaren-30 hansop-outfit. Er wordt bier gedronken, gerookt en veel gelachen. Iets verderop bevindt zich het eigenlijke zwembassin.

De ruimte is schaars verlicht. Er branden wat rode lampen onder water en een paar spotjes verlichten de randen. Honderden vlaggetjes hangen in lange lijnen door de ruimte. In het water bevindt zich een twintigtal mensen. Mannen, vrouwen, kinderen, jong en oud. Aan de rand van het bassin alweer een terras. Ook daar wordt dapper ingenomen en geconverseerd terwijl iets verderop een groepje mensen in badkleding danst op de aanstekelijke maten van reggae-muziek.

Vlag

De rond en in het water aanwezigen zijn even later getuige van een opmerkelijk staaltje acrobatie. Een gespierde heer lanceert zichzelf van de duikplank. Hij voert een grote rode vlag met vredesteken met zich mee. In het midden van het bad komt hij met vlag onder gejuich weer boven water.

Extra

De afdeling Zwijndrecht van de PSP viert feest. Een zwemparty is het. Ze doen dat in de Zuid-Hollandse plaats tussen Dordrecht en Rotterdam elk jaar een keer. Met de beheerder van het zwembad is een soepele huurafpraak gemaakt en op een streepje extra op de thermostaat wordt niet gekeken. Cees Pot is penningmeester van de afdeling. Hij was ook degene die met de PSP-vlag te water ging. Al was het maar om de tekening op het entreebewijs voor de avond te illustreren. Pot vertelt enthousiast over de afdeling Zwijndrecht die om en nabij de 40 leden telt. Het marcheert er allemaal heel soepeltjes en Pot verklaart dat mede uit het feit dat de afdeling twee keer per jaar iets voor de leden organiseert in de feeste-

lijke sfeer. Naast de jaarlijkse traditie van het zwemfeest waar leden en symphatisanten met hun vrienden en familieleden graag aan deelnemen, gaat de afdeling ook elk jaar een keer een weekeinde de hort op. De laatste keer was dat ergens in Brabant en ze hebben er veel gelachen. Het Zwijndrechtse gemeenteraadslid Saskia Nistelblom, die in haar eentje radicaal links volksvertegenwoordigt, gelooft ook in de feestelijke formule van ledenbinding. Ze heeft geconstateerd dat avonden als het zwemfeest goed zijn voor de spirit in de afdeling. Men ziet elkaar eens anders dan in de vergadersfeer en dat bevordert de onderlinge verstandhouding. Volgens de Zwijndrechtenaren werkt een en ander heilzaam op de daadkracht en ausdauer van de leden van de afdeling als het weer gaat om de reguliere PSP-activiteiten.

Pilsje

Op de zwemparty is het weliswaar verboden over politiek te praten maar men wordt niet buitengegoid bij overtreding van de reglementen. Zo kunnen er toch nog regelmatig discussies aanhoord worden over alle mogelijke heikele punten in het Zwijndrechtse. Discussies in zwembroek dus, met een pilsje in de hand. En raakt men alsnog verhit, dan is er altijd nog het water dat afkoeling biedt. Overall in Nederland staan zwembaden en de PSP-afdeling Zwijndrecht heeft geen enkel bezwaar als partijgenoten elders ook eens in PSP-verband te water gaan.

RUTGER VAN SANTEN

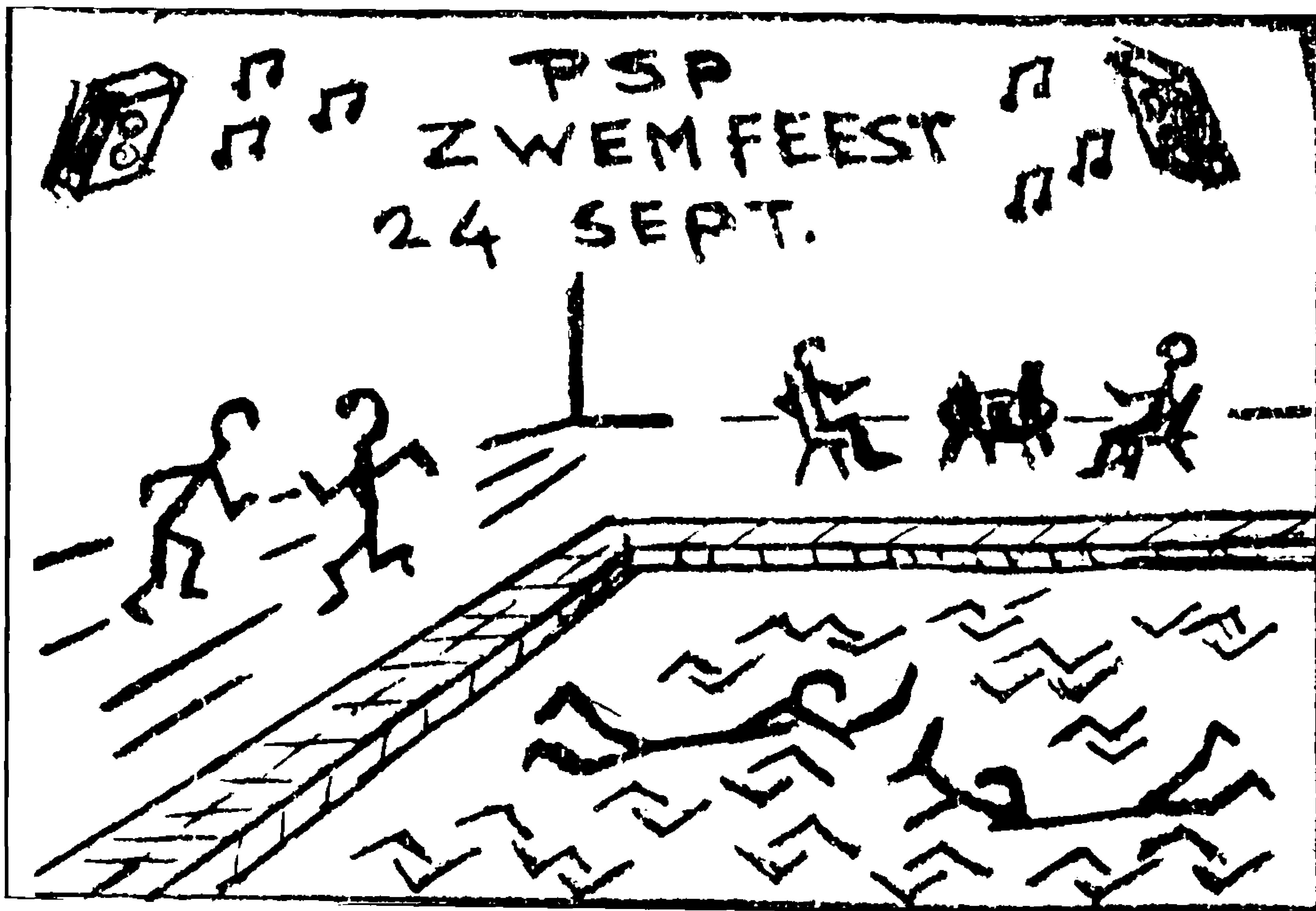
COLUMN

tv-democratie

Nuchter bekeken is de keuze van een nieuwe Amerikaanse president natuurlijk een kwestie van lood om oud ijzer. Of het nou Bush wordt of Dukakis, na 20 januari 1989 gaat de VS gewoon verder met de orde van de dag. Een orde overigens die mij in het geheel niet bevalt. Maar dat terzijde. Toch presenteren B&D het momenteel alsof zij voor iets geheel anders staan. Ze beweren beiden dat als de keus op de ander valt, dit zo goed als de ondergang van de trotse natie zou betekenen. Als dat eens zou kunnen, denk ik nogmaals terzijde. Vanzelfsprekend is het allemaal enorme onzin maar het valt niet te ontkennen dat veel mensen gevoelig zijn voor dit soort prietpraat. In die zin is het begrijpelijk dat een tv-debat tussen Bush en Dukakis wordt gevolgd als ware het een bokswedstrijd. Het liefst zou men een k.o. zien maar bij het uitblijven daarvan moet een der vechtjassen op punten winnen. And the winner takes it all, want de doorsnee Amerikaan heeft het niet op verliezers.

Het is een Amerikaans fenomeen maar sinds Veronica over het miljoen is, ligt het voor de hand dat ook in Nederland zoiets aan het ontstaan is als tv-democratie. Een aardig voorbeeld was het rechtstreeks uitgezonden kamerdebat over de paspoortellende. Gans het vaderland kon live meeleven hoe de dames en heren elkaar de oren wasten. En elke krant in Nederland had in de volgende dagen kolommen vol over het Haagse gebabbel. De uitslag; van Mierlo was de intellectuele kampioen, Voorhoeve deed het slim met een glimlach, Bert de Vries was genant saai, Lubbers bestreed mist met rookwolken en Wim Kok leek te geloven onder de jongens van de nachtploeg van hal 5 van Hoogovens te verkeren. Zelfs Meindert Leerling bleek vasthoudend bijbelvast. Leve de beeldvorming. Nou moet natuurlijk nog blijken of zo'n serie tv-indrukken ook hier te lande electoraal effect heeft maar voor de PSP is dat niet van belang. Die speelde het spel niet mee, leek het wel. Ik vind dat vreemd voor een ongebonden, principiële roepstoeter, die de PSP in het parlement is. Een gemiste kans van Andrée. Jammer.

RUTGER VAN SANTEN

BRUNDTLAND- RAPPORT KRITISCH BEKEKEN

In 1987 bracht de 'World Commission on Environment and Development' van de Verenigde Naties een rapport uit getiteld 'Our Common Future'. Het rapport werd bekend als het Brundtland-rapport, naar de voorzitter van de commissie de Noorse premier mevrouw Gro Harlem Brundtland. Nederlandse Derde Wereld-, vredes- en milieuorganisaties hebben bij wijze van reactie het rapport laten samenvatten en van commentaar voorzien. Het resultaat is het boek van Thijs de la Court: 'Onze gezamenlijke toekomst - het Brundtland-rapport kritisch bekeken', dat in mei 1988 verscheen. *Bevrijding* bespreekt deze kritische beschouwing.

De Brundtland-commissie ziet in de eerste plaats een sterk verband tussen armoede en de milieuproblematiek. Ten tweede is ze optimistisch, in tegenstelling tot de Club van Rome. De kritiek van milieu-, Derde Wereld- en vredesorganisaties richt zich vooral op de vorm van ontwikkeling die de commissie nastreeft. Het volgt alle regeringen en documenten van de Verenigde Naties in het aanwijzen van armoede en de bevolkingsexplosie als het belangrijkste obstakel voor milieubescherming. Een belangrijke kritiek, want voor de Brundtland-commissie is ontwikkeling, en daarmee economische groei, de basis van haar analyse.

Kernbegrip van het Brundtland-rapport is 'duurzame ontwikkeling'. 'Duurzame ontwikkeling is ontwikkeling die de vraag van deze tijd bevredigt, zonder de mogelijkheden van toekomstige generaties aan te tasten'. Het Brundtland-rapport laat zien dat de internationale economische afhankelijkheid van landen bepalend is voor het milieu. De commissie zet armoedebestrijding centraal in haar antwoord op de milieuproblematiek. Want 'de milieuproblemen ontstaan uit een tekort aan ontwikkeling en door onbedoel-

de gevolgen van sommige vormen van economische groei'. Maar is armoede nu werkelijk de oorzaak, zo vragen de critici zich af. Volgens hen is 'duurzame ontwikkeling' een manier van omgaan met de natuurlijke hulpbronnen, waardoor we tot in de verre toekomst met het milieu en met elkaar kunnen leven.

Bevolkingsbeleid effectief?

De Brundtland-commissie concludeert optimistisch dat uit cijfers blijkt, dat we met een goed bevolkingsbeleid wel degelijk veel invloed op de bevolkingsdruk kunnen uitoefenen. Welke problemen ontstaan nu door de bevolkingsexplosie? Volgens de commissie ontstaan de grootste problemen in de voedselvoorziening. Moet het afremmen van de bevolkingsgroei voorop staan? Vanuit veel organisaties is kritiek op een dergelijke benadering. Je kunt het bevolking-sprobleem volgens hen pas oplossen als je armoede en ongelijkheid opheft. De oorzaken van de armoede liggen volgens vele critici in het vernietigen van reeds lang bestaande lokale en duurzame vormen van samenleven. Het recept van meer economische groei, ook al wordt die goed verdeeld, gaat hier niet op, aldus de critici. Veel Derde Wereld- en milieu-organisaties waarschuwen ook tegen de hoge verwachtingen die veel mensen, zoals de commissieleden, schijnen te hebben van een 'genetische revolutie'.

Een van de plannen die de Brundtland-commissie sterk ondersteunt is het Tropisch Bos Actie Plan. Dit plan omvat een actieprogramma van vijf jaar dat acht miljard dollar kost. Het is gericht op de productie van hardhout, commerciële bosbouw, herbebossing en het behoud van tropische bossystemen. Veel geïndustrialiseerde landen steunen dit plan. Milieu- en Derde Wereldorganisaties hebben zeer verschillend gereageerd op dit plan. Sommigen wezen het totaal af omdat ze het met de benaderingswijze van de Wereldbank en de Verenigde Naties volstrekt oneens zijn. Anderen steunen het toch en hopen dat deze machtige organisaties iets ten goede kunnen veranderen.

Energiebesparing

Over energie stelt het Brundtland-rapport: 'Energie is noodzakelijk om elke dag te kunnen overleven. De toekomstige ontwikkeling hangt af van een groeiende hoeveelheid energie waarop we kunnen rekenen, die veilig is en milieuvriendelijk. Op dit moment bestaat er geen enkele vorm of combinatie van energie-bronnen die aan deze vraag beantwoordt'. Deze rampzalige ontwikkeling moet gestopt worden. Dat kan ook. De Brundtland-commissie wijst op energiebesparing en alternatieve energie-bron-

nen als oplossing. Natuur en Milieu concludeert dat we meer energiebesparing, een stop op de bouw van kolencentrales, drastische terugdringing van chloorfluor-koolwaterstoffen en het opzetten van een hergebruikstelsel voor koelvloeistoffen nodig hebben.

De commissie waarschuwt voor de effecten van industriële groei, maar roept toch om een enorme groei van de industriële productie. Afgezien van ecologische bezwaren tegen industrialisering, achten milieu- en Derde Wereldorganisaties het streven van Derde Wereld-landen om dezelfde industriële ontwikkeling als de 'Westerse wereld' te volgen, niet reëel. De steden in de Derde Wereld zullen over ruim tien jaar tot één miljard extra mensen moeten herbergen. Dat betekent dat die steden dan hun inspanningen met 65 procent moeten vergroten om dezelfde diensten te verlenen als nu. Wil er voor de boeren werkelijk toekomst zijn, dan zullen ze grond moeten (terug)krijgen. Landhervorming is dus het belangrijkste beleidsinstrument.

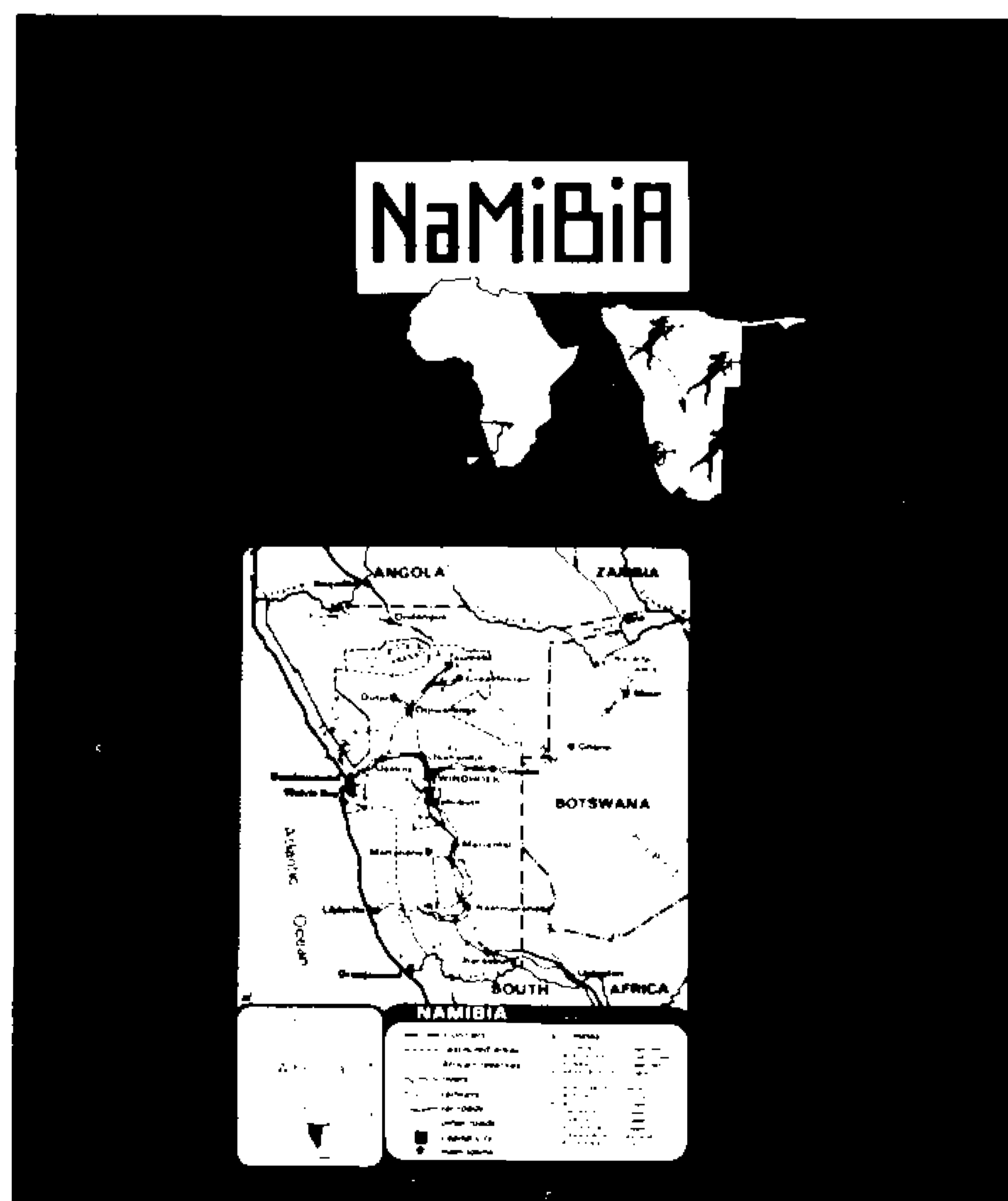
Ontwikkeling en ontwapening

Armoede, onrecht, vernietiging van het milieu en gewapende conflicten hebben op een ingewikkelde manier veel met elkaar te maken. Dit wordt de laatste tijd duidelijker zichtbaar door de 'milieuvluchtelingen'. Volgens de Brundtland-commissie is de grondstoffen-exploitatie altijd een excuus geweest om andere mensen te onderdrukken. Hoewel de commissie in haar rapport niet op de massale politieke repressie in de dictaturen van de wereld ingaat, is het duidelijk dat onze welvaart en het daarmee verbonden zeer grote gebruik van grondstoffen veel met deze regimes te maken heeft. De Brundtland-commissie was bij het vraagstuk van kernenergie heel voorzichtig, hoewel ze wel stelde dat alternatieven voor kernenergie uitgebouwd moeten worden en dat grote prioriteit gegeven moet worden aan energiebesparing. Waar ze niet op ingaat, is de relatie tussen kernwapens en kernenergie. Wel wijst de commissie erop dat wapenhandel de afhankelijkheid van Derde Wereldlanden vergroot omdat de wapens gefinancierd moeten worden met buitenlandse deviezen.

De critici besluiten hun commentaar door te stellen dat het dwaasheid zou zijn te denken dat de Brundtland-commissie oplossingen kan vinden binnen het 'contraproductieve kader' van regeringen, Verenigde Naties, Wereldbank enzovoort. Omdat het volgens hen deze structuur is die ons de ziekte heeft gegeven, is het niet echt logisch dat zij ons ook het medicijn levert. Dit geeft de beperking aan van de Brundtland-commissie die volgens de critici zelf uit deze structuren is voortgekomen. Al met al is dit boekwerkje, zeker met de socialisme-discussie nog vers in het geheugen, volgens mij zeer de moeite van het lezen waard.

ROB SNEL

Thijs de la Court: 'Onze gezamenlijke toekomst - milieu, ontwikkeling, ontwapening - het Brundtland-rapport kritisch bekeken'; Bijeenkomst 53, Den Bosch mei 1988.

Een achtzijdige affiche-tentoonstelling over het leven, het verzet en de onderdrukking in het door Zuid-Afrika bezette Namibië. Zeer geschikt voor scholen, bibliotheken, wereldwinkels etc.

U kunt de tentoonstelling bestellen door 10 gulden over te maken op gironummer: 600657, t.n.v. Komitee Zuidelijk Afrika, Amsterdam, o.v.v. Namibië tentoonstelling.

De sociale dimensie van de EG

De Europese eenwording lijkt niet meer te stuiten. Vroeger had de PSP een duidelijk standpunt over de EG: de EG was een kapitalistisch project en dus verwerpelijk. Dit simpele standpunt voldoet echter niet meer. Uittreden uit de EG is waarschijnlijk geen realistische optie. De discussie die in de PSP zou moeten plaatsvinden is of en hoe we de Europese ontwikkelingen kunnen beïnvloeden in de door ons gewenste richting. Daarom zal Bevrijding de komende tijd berichten over verschillende aspecten van de EG. Als eerste een artikel over het sociaal beleid van de EG en de positie van de vakbonden.

Begin september presenteerde de Europese Commissie (het dagelijks bestuur van de EG) een werkdocument over het sociale beleid van de EG, met de titel *'De sociale dimensie van de interne markt'*. Na 1992 moeten immers alle binnengrenzen in de EG open zijn, en dat zal verstrekende gevolgen hebben voor zaken als werkgelegenheid en sociale zekerheid in de lidstaten.

Het sociaal beleid is altijd een ondergeschoven kindje geweest in de EG. De Europese eenwording stond en staat vooral in het teken van de grote bedrijven, de werkgevers en de regeringen. De werknemers, werklozen en consumenten krijgen veel minder aandacht in Brussel en Straatsburg. Hun enthousiasme voor 'Europa' is dan ook gering. Dit wordt door de Europese Commissie echter in toenemende mate als een probleem gezien, nu de interne markt steeds dichterbij komt.

Het witboek voor de interne markt, waarin alle maatregelen staan die voor 1992 genomen moeten worden, bevatte geen sociale paragraaf. Het werkdocument dat nu gepubliceerd is door de Europese commissaris voor sociale zaken, de Spanjaard Marin, is bedoeld om die leemte op te vullen. Erg succesvol lijkt deze poging niet. De commissaris pleit vooral voor meer overleg op Europees niveau tussen werkgeversorganisaties en vakbonden. Zij zouden een 'Sociaal Handvest' moeten opstellen, waarin de rechten van werknemers worden vastgelegd. De Europese Commissaris doet zelf geen concrete voorstellen voor zo'n handvest. Dat is geen toeval: de Europese eenwording is een liberaal concept, waarin het versterken van de markt centraal staat en weinig plaats is voor staatsingrijpen. De sociale partners moeten in onderling overleg hun zaken regelen. Het laat zich raden wie de sterkste machtspositie heeft in dit overleg.

Sociaal paradijs

Geheel in overeenstemming met deze gedachtegang verwacht de Commissie alle heil van de interne markt zelf. Als die maar tot stand komt, komt de rest vanzelf. De Commissie voorspelt positieve gevolgen voor de economie, en daarmee voor de werkgelegenheid, het milieu, de armere lidstaten van de EG en voor de Derde Wereld. Illustratief voor deze opvatting is de optimistische titel van een andere publikatie van de Commissie: *'De grote Europese markt - hoogste troef voor economie en werkgelegenheid'*. Op grond van studies voorspelt de Commissie bijvoorbeeld 2 a 5 miljoen nieuwe banen als gevolg van de voltooiing van de interne markt. Dat lijkt veel, tot je bedenkt dat de EG nu 16 miljoen werklozen telt. Bovendien heeft de EC alleen naar de voordelen van de interne markt gekeken; de mogelijke nadelen werden niet bij het de studies betrokken. Wat zijn bijvoorbeeld de gevolgen van de sterkere concurrentiestrijd en de schaalvergroting die vooruitlopend op 1992 nu al plaatsvindt? De afbraak

van werkgelegenheid die daardoor ontstaat zou wel eens veel groter kunnen zijn dan de winst aan nieuwe banen.

De Commissie is overigens verdeeld over het werkdocument van Marin. Sommige leden vinden dat zijn voorstellen niet ver genoeg gaan. De afgelopen tijd is '1992' ook vaak als toverformule gebruikt waarmee een nieuwe aanval op de sociale zekerheid kan worden ingezet. Zo zei de voorzitter van de christelijke werkgeversvereniging, Weitenberg, dat Nederland na 1992 niet het sociaal paradijs van Europa kan blijven. Minister De Koning en staatssecretaris De Graaf verzekerden echter dat het kabinet vindt dat de sociale zekerheid niet tot het niveau van de armere EG-landen hoeft te zakken. Ook Europees commissaris Marin is die mening toegedaan. Van gelijkschakeling van sociale zekerheidsstelsels zal geen sprake zijn, zo benadrukte hij. Mooie woorden, maar hoe het in de praktijk uit zal pakken weet niemand. Gezien het feit dat de interne markt vooral tot doel heeft de concurrentiepositie van de EG te versterken ten opzichte van Japan en de VS, waar het niveau van de sociale voorzieningen een stuk lager is, is enig wantrouwen op zijn plaats.

Vakbonden

De vakbonden hebben zich altijd enthousiast achter de plannen voor Europese eenwording geschaard. In de jaren zestig en zeventig pleitten de Europese vakbonden zelfs voor een Verenigde Staten van Europa. Het is triest dat de vakbonden voor dit enthousiasme nooit iets hebben teruggekregen. Vorig jaar verscheen een boek van oud-EVV voorzitter Georges Debunne (*'Vakbonden en Europa'*) waaruit duidelijk blijkt hoezeer de werkgevers zich aan iedere verplichting tot een sociaal beleid op Europees niveau wensen te onttrekken. Debunne doet verslag van een aaneenschakeling van eindeloze conferenties, bijeenkomsten en intentieverklaringen van werkgeversorganisaties en vakbonden, die zelden concrete resultaten opleverden. (Dit maakt het boek overigens uiterst saai.) De werkgevers wilden zoals gezegd alleen op bedrijfsniveau onderhandelen, de regeringen wilden hun soevereiniteit niet opgeven en de vakbonden waren (en zijn) zwak georganiseerd op Europees niveau. Gezamenlijke actie op Europees niveau veronderstelt dat de nationale vakbonden een deel van hun autonomie opgeven, en dat blijkt problematisch te zijn. Om een tegenwicht te vormen tegen de huidige richting van de Europese eenwording zijn de vakbonden (maar ook linkse partijen en sociale bewegingen) echter gedwongen zelf ook op Europees niveau te gaan samenwerken.

Het bedrijfsleven is gewend aan internationaal opereren, de vakbonden veel minder. Het EVV is altijd een *'papieren tijger'* geweest, zoals oud-FNV-voorzitter Wim Kok het eens uitdrukte. Onenigheid over de te volgen koers, maar ook de geringe strijdbaarheid zijn daar debet aan. In

Debunnes boek staat een hoofdstuk getiteld: *'acties, voetstappen, dialogen'* dat echter voor het grootste deel gaat over manifestaties, toespraken en overleg. Slechts een enkele keer is er sprake van een staking in afzonderlijke landen. Van een gezamenlijke werkonderbreking in heel West-Europa is nooit sprake geweest. Het probleem met de vakbonden is echter dat zij voor een groot deel meegaan in de door regeringen en bedrijfsleven gepropageerde Europese integratie. Ook de vakbonden vinden namelijk dat herstel van de werkgelegenheid versterking van de concurrentiepositie van de EG vergt.

De sociale gevolgen daarvan kunnen dan slechts achteraf gecontroleerd c.q. bestreden worden. Zo raken de vakbonden in een zeer defensieve positie verzeild.

De FNV heeft tot voor kort de Europese eenwording enthousiast omarmd en '1992' steeds als een uitdaging bestempeld. Op de onlangs gehouden werkconferentie van de FNV in Maastricht kwam er gelukkig kritiek op dit ongebreidelde optimisme. Het wordt tijd dat de FNV zich buigt over de negatieve gevolgen van het Europa zonder grenzen, zo was de teneur van veel reacties. FNV-voorzitter Stekelenburg beloofde in antwoord op deze kritiek dat de FNV haar *'wervende lijn'* zou veranderen in een *'loyaal-kritische strategie'*.

In 1965 schreef Georges Debunne al: *'Het Europa dat wij willen is niet hetzelfde als dat van het patronaat, de kartels en de trusts'*.

Dat lijkt nog steeds een prima uitgangspunt.

JUDIT KLAPPE

medewerkster Wetenschappelijk Bureau PSP

Georges Debunne. 'Vakbonden en Europa. Verleden en toekomst'. Kritak, Leuven 1987.

Judit Klappe (28 jaar) is met ingang van 1 september voor 25 uur per week in dienst getreden bij het Wetenschappelijk Bureau van de PSP. Zij is de opvolgster van de in april vertrokken Herman Krommendijk. Judit, afgestudeerd politicologe, is aange trokken voor onderzoek op het terrein 'sociaal-economische vraagstukken en democratie'. Het Wetenschappelijk Bureau heeft als beleid om de medewerkers aan projecten te laten werken die een half jaar duren. Het project waar Judit mee van start gaat is: gevolgen van de interne EG-markt voor Nederland en ontwikkeling van de visie van de PSP hierop. Als onderdeel van dit project zal ze af en toe in Bevrijding hierover schrijven. Voorts zal ze de discussie in de PSP hierover proberen te stimuleren door middel van een landelijke discussiedag; en afdelingen kunnen haar voor een vergadering vragen.

OPWINDEND

In Opwindend kunnen lezers en lezeressen hun reacties kwijt over de gang van zaken in de PSP. Graag kort en bondig formulieren. De redactie houdt zich het recht voor brieven in te korten of - met reden bekleed - te weigeren. Adres: redactie Bevrijding, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam.

Verkiezingen in Israël

De discussie die in Bevrijding is losgebrand over Israël en de Palestijnen, is wellicht ook aanleiding enige aandacht te schenken aan degenen daar die - tegen de klippen op - proberen een uitweg te vinden.

Op 1 november vinden er in Israël verkiezingen plaats. De relatie tussen Joden en Arabieren zal ongetwijfeld één van de hoofdthema's van die verkiezingen zijn. Enerzijds zijn er natuurlijk de partijen van het rechtse Likoedblok, die het Palestijnse probleem willen 'oplossen' met nog meer geweld, nog meer onderdrukking, nog meer uitzettingen. Andere partijen, zoals de Arbeiderspartij van Peres, dragen weinig méér aan dan oude clichés en platitudes.

Het is uitermate belangrijk dat bij deze verkiezingen het geluid wordt versterkt van degenen die zich onomwonden uitspreken voor een Israëlijsch-Palestijnse vrede. Zo'n geluid komt onder meer van de kant van de PLP - de Progressieve Lijst voor de Vrede. Een partij, waarin Joden en Arabieren samenwerken - als voorafspiegeling van een mogelijk Joods-Arabisch samenwerkingsverband, op grotere schaal in de toekomst. De Likoed-partijen hebben al aangekondigd dat zij alle pogingen in het werk zullen stellen om de PLP van deelname aan de verkiezingen uit te sluiten. Als dat lukt dan zal de PLP - net als in 1984 - allereerst een campagne moeten voeren om in ieder geval het recht op te eisen aan de verkiezingen deel te nemen en kandidaten te kunnen stellen. Eén van de problemen, waarmee de PLP wordt geconfronteerd is dat, hangende het onderzoek dat door het Likoed-blok is aangevraagd, haar verkiezingsfondsen zijn bevroren. Die situatie kan voortduren tot het Hooggerechtshof tot een uitspraak komt en die is niet eerder te verwachten dan twee weken voor de verkiezingen van 1 november.

Vanuit de PLP is daarom een dringende oproep naar het buitenland gestuurd met de simpele boodschap: help ons. In méér dan één opzicht staat de PLP dicht bij de PSP. Vandaar dat ik het verzoek van de PLP onder de aandacht van de lezers van Bevrijding wil brengen. Behalve discussiëren óver de problemen in en rond Israël, kunnen we ook, op bescheiden schaal wat dóen om de positie van onze bondgenoten daar te verbeteren.

Giften kunnen worden overgemaakt op rekening 184855 van de Bank Hapoalim, Hameásfim branch 510, Tel Aviv. Op naam van de PLP, POB 31109, Tel Aviv 61311, Israël.

HENK BRANDERHORST - DOORN

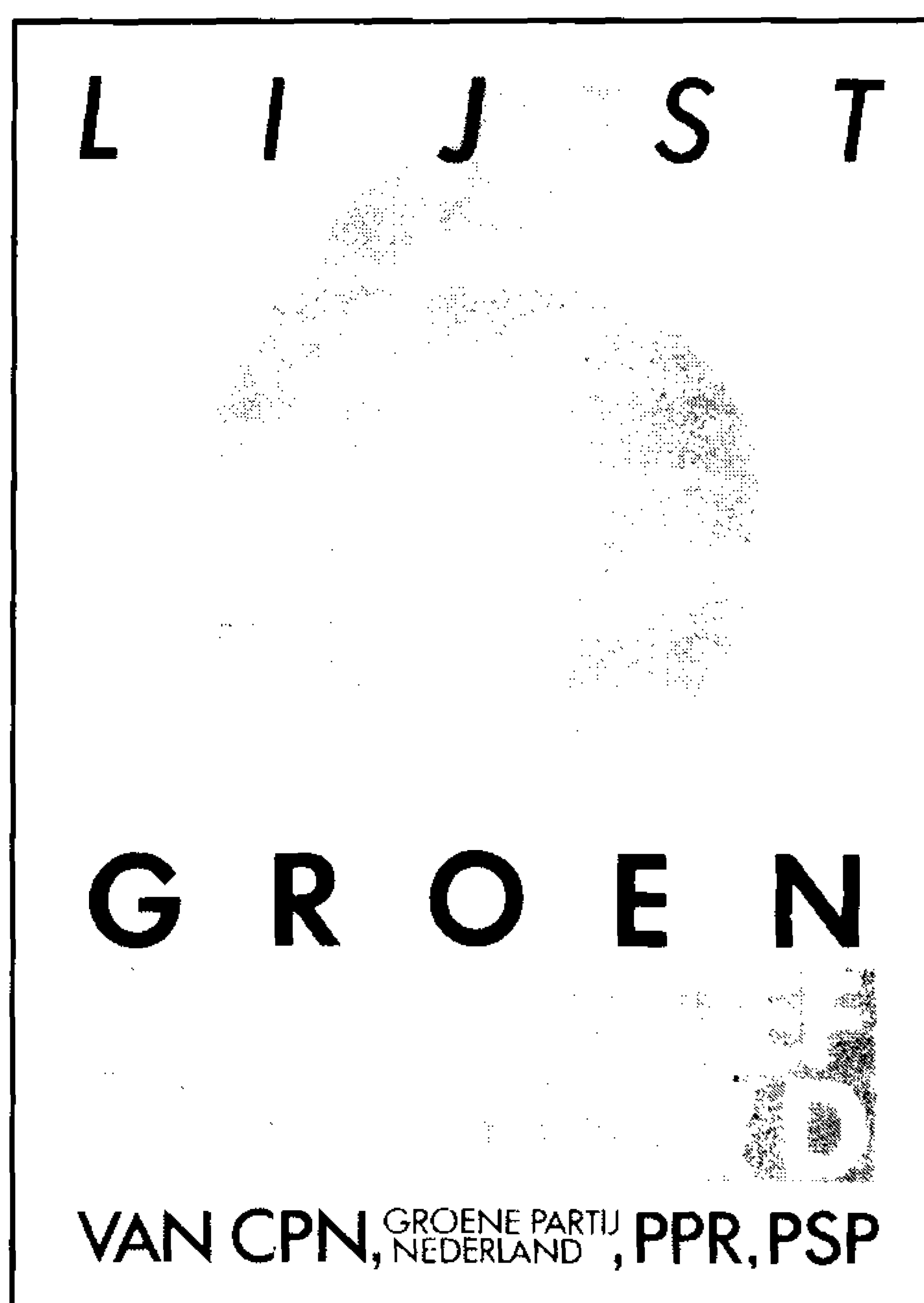
Groen en Rood

Alle rode partijen in Nederland, van de gematigde PvdA tot de meest radicale SP en SAP, zijn gelukkig behoorlijk milieubewust. Een zich groen noemende nieuwkomer kan - anders dan 10 jaar geleden in West-Duitsland - daaraan

weinig zinnigs toevoegen. Wie in dit land desondanks een groene partij wil, kan dan ook alleen maar mikken op rechtse kiezers, die het terecht niet meer pikken dat hun partijen het voortbestaan van het leven opofferen aan de bedrijfswinsten. In Zweden hebben we kunnen zien dat zo'n groene middenpartij flink kan winnen ten koste van rechts, en dat links er volstrekt geen last van heeft.

Ook in Nederland wordt al jaren gewerkt aan de opbouw van zo'n partij. Bij de Euroverkiezingen van 1984 haalden ze 1,3% en daarna zijn ze versterkt met de aanhang van Roel van Duyn. Als zo'n club erin slaagt een succes te worden, heeft dat ook voordelen voor rood. Dat kan dan samen met dit groen te midden een parlementaire meerderheid vormen voor een beter milieubeleid. Maar dat is iets heel anders dan het omvormen van een deel van rood tot een tweede groene partij, zoals dat nu dreigt te gebeuren.

De PPR, van oorsprong een partij van naar links opschuivende christelijke sociaaldemocraten,

ten, vindt eerdere ideeën over een samengaan met PSP en CPN achterhaald. Zij heeft in de afgelopen het onzalige idee gekregen dat zij nu beter plaats kan maken voor iets dat nieuw en groen is. Liefst samen met anderen, waaronder naast groepen en personen aan haar rechterzijde eventueel óók de soms aan hun oorspronkelijke rode opvattingen twijfelende PSP en CPN. Dat ik mij in 'De Rode Draad' keerde tegen het ingaan op die uitnodiging heeft in Bevrijding nummer 13 het ongenoegen van Wilbert Willems opgeroepen. Hij verwijt mij dat ik terugrijp naar oude normen en namen en opkom voor een traditionele aanhang die niet meer bestaat.

Partijen als CPN (1909), OSP/RSAP (1932) en PSP (1957) waren een gevolg van de strijd tussen de linkervleugel en de rechtervleugel van de sociaal-democratie, waarbij links verloor en dus voor zichzelf moest beginnen. Ze zouden nooit zijn ontstaan als de sociaal-democratie haar oorspronkelijke aanhang (arbeiders), doeleinden (gemeenschapsbezit van productie-middelen) en herkenningstekenen (rode vlaggen en strijdlieden) niet in de steek hadden gelaten.

Ik ben van mening dat dit niet alleen maar geschiedenis is, maar ook van belang blijft voor de toekomst. PSP en CPN kunnen zich alleen duurzaam handhaven zolang ze herkenbaar blijven als verzelfstandigde linkervleugel(s) van

de PvdA. Ze moeten het steeds weer opnieuw hebben van mensen die op de PvdA afknappen zodra die partij blundert, onverwachte standpunten omhelst of onvruchtbare coalities met rechts sluit. Wie de PvdA niet rood genoeg meer vindt, kan wel overlopen naar 'echt rood', maar niet zo gauw naar iets heel anders.

De vraag is dus of partijen als PSP en CPN hun oude taken, doelen en aanhang moeten afstoten naar hun moederpartij PvdA en hun dochters SAP en SP, omdat zij nu samen met de PPR veel meer kiezerswinst verwachten van een milieu-profileringsactie in het politieke midden. Wie daarvoor in de PSP een meerderheid wil verwerven moet dat maar proberen. Maar dan moeten de voorstanders daarvan het mij niet kwalijk nemen dat ik als 'ouderwetse socialist' echt geen reden zie om zo'n nieuwe groene partij te verkiezen boven de nog steeds lang niet ideale PvdA.

ERIK MEIJER - ROTTERDAM

Referendum (4)

Angst voor de zwijgende meerderheid?

Of hoe een referendum van actieve leden angsthazen maakt.

Behorende tot de zwijgende massa in de PSP-achterban trof het mij te moeten vernemen dat ik passief ben en alleen recht van spreken zou hebben op vergaderingen. Referenda zijn bij sommige PSP-leden blijkbaar uit den boze. Een goedkoop middel dat van de PSP een 'Wehkamp-partij' zou maken.

De angst voor de zwijgende achterban druipert er van af. Dat die achterban zich zo weinig mengt in de schreeuwerige discussies is niet zo erg. Erger is de mogelijkheid, dat de 'passieven' een andere opvatting zullen laten horen via een referendum dan die van de hiërarchisch actieven. En dat dat zelfs een meerderheid kan worden. De geest uit de fles.

Nu kun je allerlei leuke theorieën ophangen over wat democratisch is, maar de meerderheid van je partij buitenspel zetten, omdat ze niet kunnen/willen komen naar de vergaderingen lijkt mij toch wat extreem. Daarnaast vind ik het onwijs om over iets wat blijkbaar een principekwestie is voor velen, de 'passieven' niet te raadplegen. Als er een groep leden is, die snel en makkelijk zijn of haar lidmaatschap opzegt, dan moet die wel in deze categorie gezocht worden. De enige pijn die zij daarvan hebben is dat zij hun contributie niet meer weg mogen geven. Onwijs ook, omdat ik denk dat PSP-kiezers meer op één lijn te plaatsen zijn met de passieve leden dan met de actieven in de partij. Juist bij zo'n onderwerp zou je dan ook naar je draagvlak moeten kijken. Wanneer dat wegvault, dan gaat de PSP bij de verkiezingen kopje onder. En ik ben dan niet bereid om een aantal vergader- en discussie-enthousiasten te blijven subsidiëren. Principiële standpunten in de politiek hebben alleen waarde als ze uitgedragen kunnen worden en daarmee de politieke besluitvorming kunnen beïnvloeden.

Overleven kan de PSP alleen met een breed draagvlak. Het zal van vele actieven nogal wat vergen om zich dan ook neer te leggen bij de opvattingen van dat brede draagvlak. Het referendum voorspellen kan niemand, maar dat er een grote meerderheid uit komt geloof ik eerder dan de fractie van procenten die sommigen verwachten.

H.B.J. SCHOEMAKER - MEPEL

Uit de partijraad

Een groot deel van de partijraad van 24 september jl. werd besteed aan de voorbereiding van de verkiezingen voor het Europese Parlement. Elders in dit nummer zal hier uitgebreid op worden ingegaan.

De definitieve agenda voor het komende PSP-congres leidde tot uitgebreide discussies in de partijraad. Met name het voorstel om het 'referendum' op de congresagenda te zetten, was niet onomstreden. Een deel van de partijraad had er bezwaar tegen om via een referendum beslissingen te nemen. Het congres is, volgens dit deel van de partijraad, de plaats waar discussies moeten worden gevoerd en waar besluiten moeten worden genomen. Naast deze inhoudelijke bezwaren werd gevreesd, dat het agendapunt 'referendum' zoveel tijd in beslag zou nemen op het congres, dat daardoor de socialisme-discussie in gedrang zal komen. Om die reden had de partijraad van 4 juni al besloten dat er een extra congres moest komen rond 1 maart a.s., waarop de wijze van deelname aan de Tweede Kamerverkiezingen moet worden behandeld.

De partijraad besloot uiteindelijk de voorgestelde congresagenda te accepteren. De belangrijkste punten op het komende congres zijn nu, naast het referendum, de afronding van de socialisme-discussie, de besluitvorming over de Europese verkiezingen in 1989 en de vaststelling van richtlijnen voor de deelname aan raads- en statenverkiezingen.

Het congres zal worden voorgezeten door een congrespresidium, bestaande uit Marion Arends, Gerda Bosdriesz, Huup Dassen, Karin Dekker, Ben Koeleman, Marko Mazeland, Cora Mulder, Joop Vogt en Frans Wulffers. Omdat de partijraad besloot dat het presidium uit 12 personen moet bestaan, zullen de overige 3 leden door het partijraadsbestuur worden benoemd.

Naar aanleiding van een brief van de penningmeester van de PSP, Rob Steinbuch, constateerde de partijraad dat de financiële situatie van de partij zorgelijk is. De partijraad besloot tot het instellen van een commissie, die Rob Steinbuch ter zijde moet staan. Het partijraads-

bestuur zal kandidaten voor deze commissie zoeken.

De partijraad heeft er een gewoonte van gemaakt iedere vergadering met 2 partijbestuursleden in een ongedwongen sfeer te praten over hun, activiteiten en beleidsterreinen. Op 24 september gebeurde dat met Leo Platvoet (hoofdredacteur Bevrijding) en met de politiek secretaris onderwijs, welzijn en gezondheidszorg, Ger Groenenboom. De discussie met Leo Platvoet ging voornamelijk over de vraag of Bevrijding een maandblad zou moeten worden (maar dan dikker) of dat het, zoals nu het geval is, een driewekelijks blad moet blijven.

Met Ger Groenenboom werd vooral gesproken over het oprichten van themawerkgroepen op de beleidsterreinen onderwijs en welzijn. Vanuit de partijraad kwam de suggestie voor het opzetten van groepen rond een actueel thema (bijvoorbeeld studie-financiering). Los hiervan pleitte de partijraad voor een alert reageren op actuele gebeurtenissen (bijvoorbeeld door middel van verklaringen).

Naar aanleiding van het jaarverslag van de Europese Parlementsfractie ontstond er een discussie over toekomstige fractievorming in het Europese Parlement. Besluiten hierover werden niet genomen, maar het vormen van een politieke fractie (lieftst uitgebreid met o.a. de Deense SF) lijkt de meest wenselijke optie. De partijraad keurde het verslag van de Europese Parlementsfractie goed.

Ook het jaarverslag van de Eerste Kamerfractie werd goedgekeurd. Titia van Leeuwen, die zoals bekend de Eerste Kamer heeft verlaten, werd bedankt voor haar activiteiten in de afgelopen vier jaar. Het voornemen, om haar visie over het al dan niet moeten voortbestaan van de Eerste Kamer op schrift te stellen, werd door de partijraad toegejuicht.

Zoals in de inleiding al gezegd is, wordt over de rapportage van de PSP onderhandelingsdelegatie voor de Europese verkiezingen, de naamgeving van de lijst en de volgorde van de kandidaten elders in dit nummer van Bevrijding verslag gedaan.

De partijraad kwam door tijdgebrek niet toe aan het behandelen van het concept-verkiezingsprogramma. Door middel van een schriftelijke stemming zullen de partijraadsleden zich uitspreken over de ingediende amendementen.

Ook de verkiezing van een aantal kandidaten (voor de RTC/Publiciteitscommissie, kascontrolecommissie, beheerscommissie FBU, bestuur SVS/WB) kwam door tijdgebrek niet aan de orde. Deze verkiezingen werden uitgesteld tot de volgende partijraad.

FRED DE VRIES

Rampspoed

Het nieuwe nummer van Rampspoed, het blad van de Pacifistisch Socialistische Jongeren

leert ons anders. Het debat is uitgelopen op een krachtmeting tussen kabinet en regeringsfracties, waarbij de laatsten hebben gebogen voor het machtswoord. Het paspoort was geen kabinetscrisis waard en dat heeft meer te maken met electorale redenen dan met bestuurlijke zorgvuldigheid. 'The agreement to disagree is daar en ik kan het niet anders interpreteren dan een precedent waar de bewindslieden nog veel plezier van zullen hebben', waren de slotwoorden van Andrée van Es in het finale debat.

Politieke verantwoording

Ook in eerdere debatten hekelde de PSP fractie de gang van zaken. Zowel bij het aftreden van Van Eekelen als bij Van der Linden stond de invulling van de politieke verantwoordelijkheid centraal. Merkwaardigerwijs wezen beide bewindslieden de inhoudelijke kritiek van de enquete-commissie op hun beleid van de hand, maar traden wel af. Ze bezweken voor de ondermijnende acties van de bevriende fracties. Echte helderheid over de vraag naar de verantwoordelijkheid is daardoor niet verkregen. Curieus was dat bij de ontslagbrief van Van der Linden een briefje van de premier was gevoegd waarin

Groepen, besteedt in het nieuwe nummer aandacht aan de jeugd van Saar Boerlage; bevat een interview met computerkrakers van de 'Chaos-Computer Club'; een portret van een videokunstenaar en een fotoreportage van de Conradstraat: de ontruiming en afbraak van het toevluchtsoord van mensen, waar hulpverleners geen raad mee wisten. Nummer 6 is voor f 2,50 verkrijgbaar in een aantal boekhandels en bij de PSJG, postbus 700, 1000 AS Amsterdam, telefoon 020-267374. Een abonnement kost slechts f 15,- per jaar.

Partij en Vakbeweging

Het Woodbrokers Bentveld Centrum voor scholing en vorming belegt op 28/29 oktober, 25/26 november en 16/17 december een serie scholingen over partij en vakbeweging. De onderwerpen zijn:

- historische relatie tussen vakbeweging en PvdA, CPN en PSP;
- wat heeft een politieke partij een actief vakbondslid nog te bieden;
- waarom waren cq. zijn partijleden actief in de vakbeweging;
- bedrijfsdemocratisering en vormgeving hiervan binnen vakbeweging en partij.

De cursusleiding in handen van Harry Peer met medewerking van Stan Poppe (PvdA), Siep Geugjes en Frank Köhler (PSP).

De kosten bedragen f 150,- inclusief studiemateriaal, overnachtingen en maaltijden. De bijeenkomsten zijn steeds van vrijdagavond 19.00 uur tot zaterdagmiddag 16.00 uur en vinden plaats in Bentveld. Voor informatie kan men terecht bij Harry Peer, Woodbrokers Bentveld, Postbus 73. 2110 AB Aerdenhout, telefoon 023-244450.

Ook na Prinsjesdag: Actie

Prinsjesdag is weer voorbij, maar dat mag niet gelden voor de acties tegen de regeringsplannen. De PSP heeft een speciale huis-aan-huis krant uitgebracht tegen de aangekondigde plannen. Daarnaast is er een affiche gemaakt. Beide met als motto 'vragen is een vorm van verzet, ga in verzet, wordt lid van de PSP'. De huis-aan-huis-krant, die ook heel goed na Prinsjesdag verspreid kan worden, is voor afdelingen tegen de verzendkosten verkrijgbaar. Het affiche kost f 0,50 per stuk.

vervolg van pagina 4

euforie van 1992. Wat gaat er gebeuren met de sociale zekerheid, hoe omvangrijk en grensoverschrijdend wordt het optreden van justitie en politie en welke prijs betaalt de Derde Wereld voor deze Europese eenwording?

KEES VENDRIK

Paspoort

Het parlementaire jaar is spectaculair geopend. Het paspoortmonster dwaalde rond over het Binnenhof en overtroefde zelfs de optimistische toon in Troonrede en Miljoenennota. De inzet van het paspoortdebat is dan ook altijd veel hoger geweest dan louter de vervanging van het 'zwarte vod' in een fraudebestendig document. In de Troonrede stond het aldus geformuleerd: 'het gemeen overleg zal in het teken staan van de bevordering van de rechtszekerheid en de bestuurlijke zorgvuldigheid'. De paspoortaffaire was in zekere zin te beschouwen als een test-case voor dit prachtige uitgangspunt. Zei de PSP in haar reactie op de troonrede te hopen dat dit prachtige uitgangspunt met terugwerken de kracht zal worden uitgevoerd, de praktijk

deze zich beklagde over 'een geur van oneerlijkheid', die boven de paspoortaffaire zou hangen. In het door haar aangevraagde debat, deelde Andrée van Es de premier mee dat zij van zulke aantijgingen niet was gediend: 'Het probleem ligt aan zijn kant van de tafel. Daar is een puinhoop gemaakt van een beleidsonderdeel en al wekenlang wordt daar een puinhoop gemaakt van het afleggen van verantwoording daarvoor aan de kamer en aan de burgers'.

KEP-syndikaat

De PSP fractie deelt de conclusies van de enquete-commissie ten aanzien van het paspoortbeleid en begrijpt niet waarom van de zijde van de regering nooit op enigerlei wijze aan de Nederlandse burgers excuses zijn aangeboden voor de wanorde die gebrek aan politieke belangstelling voor het nieuwe paspoort heeft opgeleverd. Verder houden wij ons hart vast voor de paspoortbestandsadministratie die is ondergebracht bij KEP. Onder beheer van Buitenlandse Zaken, maar toch... Zeer gevoelige persoonsgegevens liggen opgeslagen bij een firma wiens directeur zich verkneukelt dat

lees verder op pagina 12

Agenda

Oktober

- 11. Radio PSP*****
Een actueel onderwerp wordt toegelicht op Pacifistisch Socialistische wijze. Luisteren tussen 18.20 en 18.30 uur op radio 5.
- 12. Partijbestuursvergadering***
Bespreking van de pre-adviezen op de amendementen op de 1e congreskrant.
- 15. Congres: Herverdeling van de arbeid wereldwijd**
De NOVIB en de Associatie voor Herverdeling Betaalde en Onbetaalde Arbeid organiseren een congres over herverdeling van werk en inkomen hier en in de Derde Wereld:
-- wat hebben de problemen elders te maken met de Nederlandse situatie?
-- hoe kunnen wij vanuit Nederland de vrouwen in de Derde Wereld steunen?
-- wat kunnen wij leren van de manier waarop vrouwen elders hun leven hebben ingericht?
De PSP-Vrouwen hebben besloten om hun normale maandelijkse bijeenkomst, voor deze keer, te verplaatsen naar dit gebeuren, waar ze elkaar dan in de lunchpauze nog even kunnen ontmoeten.
10.00 uur, Vrije Universiteit, De Boelelaan 1105, Amsterdam; entree plus koffie, thee, lunch: f 15,-; voor meer informatie en aanmelden: NOVIB, telefoon 070-421777.
- 17. Televisie-uitzending door de PSP*****
Deze uitzending zal gebruikt worden om kritische kanttekeningen te plaatsen bij de miljardenrekening die gepresenteerd werd op Prinsjesdag. Te zien op Nederland 3 van 19.41 tot 19.51.
- 23. Feest & Informatiedag voor Vluchtelingen**
Het is niet de bedoeling om alleen aandacht en publiciteit aan het vluchtelingenprobleem te geven. De organisatoren van deze dag willen ook zorgen dat vluchtelingen in contact kunnen komen met mensen van de hulporganisaties. Culturele activiteiten waaronder eten & drinken zijn daarbij enkele van de hulpmiddelen.
Een en ander zal plaatsvinden tussen 11 uur en 22 uur in Paradiso te Amsterdam.
Voor inlichtingen kun je terecht bij Amsterdams Solidariteits Komitee Vluchtelingen, van der Hoopstraat 85, 1051 VD Amsterdamse. Tel. 020-861567.

25. Radio 'De PSP'***

De visie van de PSP op een actueel onderwerp. Te beluisteren op radio 5 tussen 18.20 en 18.30 uur.

27. Organisatie-kommissie

19.30 uur, partijgebouw Amsterdam; voor meer informatie: Bert van den Berg, telefoon 020-267374.

27. Sociaal-ekonomische commissie (SEK)

Ideeën voor een ATV-oppepper.

19.45 uur, PSP-pand, Oude Gracht 243, Utrecht; voor meer informatie: Pieter van der Hijden, telefoon 020-275003.

November

5. Partijbestuursvergadering

12. PSP-Vrouwen bereiden zich voor op het congres

Deze bijeenkomst willen we voornamelijk besteden aan de amendementen uit de Tweede Congreskrant, met als hoofdmoot natuurlijk het PSP-Vrouwen-amendement over basisinkomen. Komt allen!!!

We beginnen om 11.00 uur en we hopen om 15.00 uur af te sluiten. Plaats: PSP-pand, Oudegracht 243, te Utrecht.

Voor meer informatie: Corrie van der Velden telefoon 020-935470.

De agenda en bijlagen voor de vergaderingen van partijbestuur en partijraad kunnen besteld worden bij het partijbureau.

Inlichtingen over de activiteiten van:

* Het partijbestuur.

Ietje van Poll, tel. 02263-3363 of (woensdag na 3 uur en maandag) 020-267374.

** De partijraad.

Floor de Kreij. Tel. 05120-30156.

*** De Radio & Televisiecommissie.

Saar Boerlage 's Morgens tot 11 uur 020-267374 & Jurgen Groeneboom 010-4772268.

Opgaven voor de volgende agenda inclusief documentatie en verwijzadres opsturen naar Partijbureau PSP, t.a.v. Johan Eland, Postbus 700,

vervolg van pagina 11

'zo'n klein drukkertje' Buitenlandse Zaken in zijn zak heeft, dreigementen uit om tienduizendenpaspoorten aan de Amsterdamse onderwereld te leveren, in te dure mercedessen rondrijdt en een dubbelfunctie heeft wat aardige declaraties oplevert. Andrée van Es hierover: 'Het geeft te denken met wie de overheid in zee gaat in het kader van de privatisering en public private partnership'. De PSP verzet zich dan ook tegen privatisering van overheidstaken. Er wordt nog wel eens lacherig gedaan over het paspoortgedoe, maar het is niet voor niets de uit de Grondwet voortvloeiende plicht van de overheid burgers reisdocumenten verschaffen. Artikel 2 lid 4 van de Grondwet: ieder heeft het recht het land te verlaten, behoudens in gevallen bij de wet bepaald. Het zou mooi geweest zijn als de tentoongespreide minachting voor de burger het kabinet had doen vallen. Dat bleek te veel gevraagd.

ANNELIES SCHUTTE

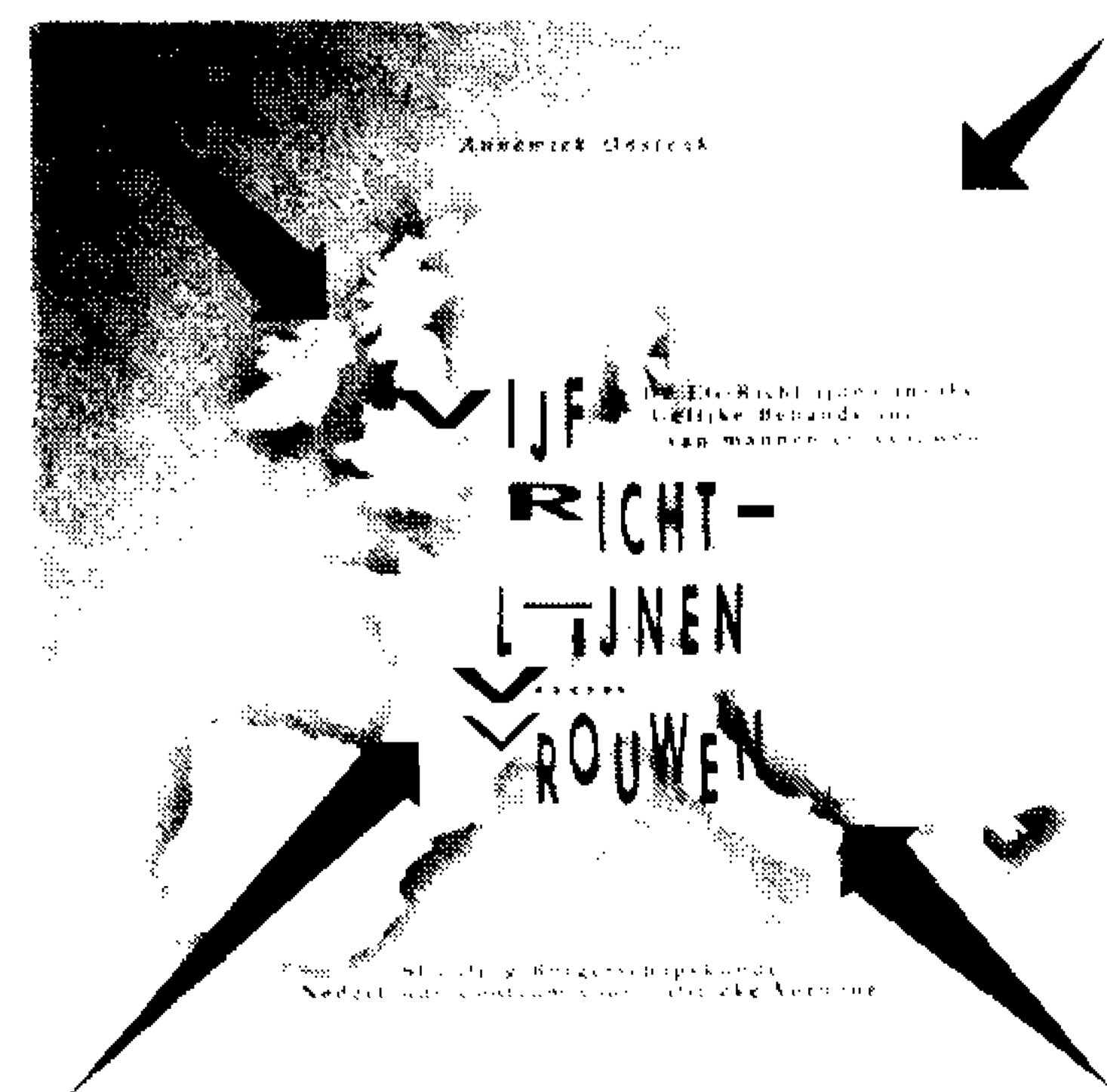
tot het uitgeven van een muziekcassette onder de titel Chili Crea, Holanda 1988 en bevat een aantal bekende en speciaal voor deze gelegenheid geschreven nummers. Naast de groep Tupac-Amaru hebben o.a. Veronica Castro, Carlos Aguilar en Benedicto 'piogo' Salinas aan de cassette meegewerkt. De cassette is voor f 15,- verkrijgbaar (vanaf 5 exemplaren f 12,50) bij het Salvador Allende Centrum (010-4658616) of het Chili Komitee Nederland (020-270307). Verzendingkosten worden in rekening gebracht.

In de zomer van 1989 wordt een **VREDESESTAFETTE** georganiseerd vanuit Nederland, via België, Luxemburg, de beide Duitslanden en Polen naar het Rode Plein in Moskou. Er zijn al vele enthousiaste meldingen uit Oost- en Westeuropese landen en de VS. Mensen die mee willen doen, dan wel informatie willen hebben kunnen terecht bij Bert Bom, Asterstraat 379, 6708 DW Wageningen, telefoon 08370-15336, of Arthur van de Klashorst, Wijkerstraatweg 55, 1951 EB Velsen, telefoon 02510-23932.

VIJF RICHTLIJNEN VOOR VROUWEN is de titel van een boekje geschreven door Annemiek Onstenk, medewerkster van de Regenboogfractie in het Europees Parlement, over de EG-richtlijnen inzake gelijke behandeling van mannen en vrouwen. In het boekje wordt duidelijk uit de doeken gedaan wat de vijf tot nu toe aangenomen richtlijnen precies inhouden en hoe deze in de praktijk worden uitgevoerd, of juist niet worden uitgevoerd. Een apart hoofdstuk gaat in op de vraag wat de richtlijnen in Nederland ('het land van Jantje

Goedkoop') voor vrouwen kunnen betekenen. Voorafgaand aan deze hoofdstukken wordt uitgelegd hoe de EG in elkaar zit. Het boekje telt 48 pagina's en ziet er mooi uit. Het kost f 2,50 exclusief verzendkosten en is te bestellen bij de Stichting Burgerschapskunde, Nederlands Centrum voor Politieke Vorming, Postbus 349, 2300 AH Leiden, telefoon 071-121841

SECTION 28. In Nijmegen vindt op 14, 15 en 16 oktober een aantal activiteiten plaats tegen 'Section 28', de Engelse knevelwetgeving tegen homo's. Op vrijdag 14 oktober om 20 uur in vila 'Lila' (Betouwstraat 9) een forumdiscussie met o.a. Bram v.d. Lek (GPA-Europarlement) over de actiemogelijkheden. Zaterdag 15 oktober is er op de Ganzeheuvel tussen 14 en 17 uur een infomarkt met optredens. Zondag 16 oktober wordt het actieweekend afgesloten met een benefit-feest in vila 'Lila'.

ONDERSTE BOVEN

CHILI CREA is het motto waaronder in Chili deze zomer een ontmoeting heeft plaatsgevonden tussen kunstenaars en wetenschappers die opkomen voor terugkeer van de democratie in Chili. In Nederland verblijvende Chileense kunstenaars hebben zich daardoor laten inspireren

BEVRIJDING

UITGAVE: PACIFISTISCH SOCIALISTISCHE PARTIJ - JAARGANG 32 - NR. 15 - 1 NOVEMBER 1988

in dit nummer:

- ~ Congreskrant 2
- ~ Straatburg Times
- ~ GPA-campagnenieuws

Bevlogen Bewegingen Vervlogen Bewegingen?

zie blz. 7

Algemene Beschouwingen

De modeshow van Lubbers & Co

Enkele dagen na de grote FNV-demonstratie in Amsterdam werden in de Tweede Kamer de Algemene Beschouwingen gehouden. Andrée van Es was een van de weinigen die de demonstratie noemde. Ze benoemde echter nog veel meer. Hieronder drukt Bevrijding haar verhaal integraal af. Als u het leest zult u begrijpen waarom.

vervolg op blz. 3

19 Nov. GPA-CONFERENTIE: BERGEN VERZETTEN
zie: GPA-Campagnenieuws

PSP-manifestatie Beter Jong, Beter Oud

Het is niet de leeftijd die telt, maar het meedenken en meewerken'

'Jong zijn is in de eerste plaats fun. Laat dat vooral duidelijk zijn. Je ontdekt steeds meer mogelijkheden en interesses bij jezelf. De wereld gaat voor je open. Wat je nodig hebt is tijd om jezelf te ontplooiën. En verder vooral ruimte: woonruimte, ontmoetingsruimte, financiële ruimte, beslissingsruimte en ruimte in je hoofd. De werkelijkheid ziet er anders uit.'

Evenals de sprekers/sters Hennie de Swaan, Maarten van Poelgeest, Saar Boerlage en inleidster Gulnuz Aslan spreekt het jongerenmanifest duidelijke taal. Maar er werd niet alleen gepraat, er waren ook workshops (o.a. video, radio, toneel) en er werd een PSP-ouderengroep opgericht. De ouderengroep lijkt een succes te worden. Er zijn nu al zo'n 10 to 20 personen die meedoen, die veel deskundigheid bezitten, en dan niet alleen op het gebied van ouderengroepen. Een aandachtspunt van de ouderengroep zal ook het uitwisselen en doorgeven van ervaringen zijn. Er is inmiddels al een volgende bijeenkomst gepland: 21 januari 13.00 uur (de plaats wordt nog aangekondigd).

Niet praten maar doen

Kritiek werd niet geschuwd. Maarten van Poelgeest gaf met een aantal punten aan waarom links (en dan ook de PSP) veel minder jongeren aantrekt dan vroeger. Er heersen veel vooroordelen over elkaar. Volgens veel jongeren hebben ouderen (met name 30-ers) hun geweten verkwaanseld voor een goede baan. Er heerst een post-marxistische depressie, waarin men vasthoudt aan het eigen gelijk. Veel ouderen zien jongeren als verwend, ze hebben geen besef van de strijd die voor de luxe gevoerd is. Verder halen jongeren hun neus op voor de pacifistische waarden, ze zijn te gewelddadig. In de praktijk spreekt de politieke cultuur binnen 'links' veel jongeren niet aan. Men wil niet in het vergadercircuit zitten, maar iets doen. Verder spreekt de visie van links op de staat veel jongeren niet aan. Volgens Maarten van Poelgeest staat de staat te centraal in de linkse maatschappijtheorie, deze is eenzijdig, maatschappelijke activiteit wordt verwaarloosd. Hij zag er

meer in om een aantal delen van de staat te ontmantelen in autonome sectoren, bestuurd door mensen die er werken en er mee te doen hebben. De staat moet een aantal randvoorwaarden garanderen zoals bijvoorbeeld een basisinkomen. Verder moet de staat problemen aanpakken die individuen niet kunnen oplossen (bijvoorbeeld milieuverontreiniging). Geen socialisme van bovenaf, maar van onderop.

Links moet niet op basis van een verhaal over de socialistische heilstaat, waar geen twijfel over mag bestaan, mensen winnen. De partij moet niet het belangrijkste zijn, maar maatschappelijke bewegingen.

Jongerenmanifest

Tijdens de manifestatie werd ook het jongerenmanifest besproken. Hierin werd kritiek op de maatschappij gegeven, zoals slechte huisvesting, racisme en discriminatie, dienstplicht, ongelijkheid tussen meiden en jongens, onderwijs en arbeid en inkomen. Bij het stukje over arbeid en inkomen werd een basisinkomen aangegeven als een oplossing voor de slechte financiële positie van jongeren. Dit in tegenstelling tot het visiestuk uit de 1e congreskrant. Daarnaast wordt gepleit voor de herverdeling van betaald en onbetaald werk. Het is de bedoeling dat dit jongerenmanifest gebruikt gaat worden om mensen te werven.

Tijdens de manifestatie is een volledige integratie van jongeren en ouderen niet helemaal gelukt, maar het was toch een leuke dag waarbij ook kritiek uitgeoefend werd op links, kritiek waarmee de PSP iets kan doen.

IVO MIESEN

Eén van de 'jonge helden' spreekt de manifestatie toe

FOTO: BERT VAN DEN BERG

PSP adressen

Het partijgebouw van de PSP is gevestigd in de Nieuwe Looiersstraat 45 te Amsterdam, telefoon: 020-267374. Het adres voor alle correspondentie is PSP, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam.

Partijbestuur: het dagelijks bestuur is op vele momenten in de week in het partijgebouw bereikbaar.

Adreswijzigingen: gaarne altijd schriftelijk.

Informatie & Bestellingen: bij voorkeur op woensdag- en donderdagmiddag (Johan Eland).

Stichting Vorming & Scholing/Uitgeverij De Bovenbouw/De Rode Draad: maandag t/m vrijdag van 10.00 - 16.00 uur (Ron Leyser en Bert van den Berg).

Wetenschappelijk Bureau: dinsdag en woensdag van 10.00 - 17.00 uur (Judith Klappe).

Emancipatiewerkster: dinsdag, woensdag en donderdag van 10.00 - 17.00 uur (Trudy Koek).

Henk Lankhorst Stichting/Lokaal & Internationaal (steunpunt voor radikaal-linkse gemeentepolitiek op mondiaal terrein): 3e Oosterparkstraat 88hs, 1091 KB Amsterdam, tel.: 020-927826.

Pacifistisch Socialistische Jongeren-groepen: dinsdag en vrijdag van 10.00 - 18.00 uur.

Eerste Kamerfractie PSP: tel.: 070 - 624571 (alleen op dinsdag).

Tweede Kamerfractie PSP: Binnenhof 1a, 2513 AA Den Haag, tel.: 070 - 183040.

Groen Progressief Akkoord (Eurofractie): Postbus 267, 1000 AG Amsterdam, tel.: 020 - 245515.

Partijraad: secr. Schuttersveld 113, 9201 GZ Drachten, tel.: 05120 - 30156 (Floor de Kreij).

BEVRIJDING

Bevrijding is een uitgave van de Pacifistisch Socialistische Partij en verschijnt 1 keer per 3 weken onder verantwoordelijkheid van het partijbestuur van de PSP.

Redactie: Ivo Miesen, Liesbeth Miltenburg, Leo Platvoet (hoofdredacteur), Rutger van Santen, Rob Snel en Henri van Wezel.

Redactie & Administratie: Postbus 700, 1000 AS Amsterdam, tel.: 020 - 267374.

Abonnementen: het abonnement is inbegrepen bij het lidmaatschap van de PSP. Niet-leden kunnen zich abonneren door storting van f30,- op giro 194240 t.n.v. PSP te Amsterdam o.v.v. 'abonnement Bevrijding'.

Advertentietarieven 1/1 pag. f 1080,-; 1/2 pag. f 540,-; 1/4 pag. f 270,-; 1/8 pag. f 135,-.

Overige tarieven op aanvraag; korting bij contract is mogelijk. Basistarief f 1,- per mm/per kolom.

Zet- en drukwerk: Drukkerij Bevrijding, Amsterdam.

ISSN 0167-0735

vervolg van voorpagina

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEK;
PARTIJEN

Algemene Beschouwingen

De modeshow van Lubbers & Co

Het gaat volgens de regering weer goed met Nederland. Dat heeft al vele reacties opgeroepen. Maar het vraagt in elk geval om een terugblik.

Sinds 1982 is de aanval geopend op alles wat overheid, tekort en uitkering heet. Ineens was een nieuwe minderheidsgroep in Nederland ontstaan, die dringend behoefte had aan een vriendelijk kabinetsbeleid: de ondernemers. Luid en duidelijk werd de welvaartsstaat omschreven en afgedaan als verstikkend voor ondernemend Nederland. Diverse bezuinigingsronden en strijd tegen de inflatie hebben sindsdien het kabinetsbeleid gedomineerd, de overbelaste democratie en de collectieve lastendruk waren vertrekpunten van beleid. Voor alles moest de markt weer de ruimte krijgen. Het tekende de inzet van het beleid: de problematiek van de werkloosheid, het inkomensbeleid en de sociale zekerheid, de gezondheidszorg alsmede de schuldenproblematiek in de Derde Wereld, om enkele belangrijke thema's te noemen, kenden slechts één uitgangspunt: laat de ondernemers het doen en geef ze voldoende ruimte.

35 Jaar Keynesiaanse bagage werd in een klap over boord gegooid. Het kapitalisme met het beroemde menselijke gezicht was bijna niet meer. De voorgenomen deregulering werd blijkbaar ook Bert de Vries te gortig: hij introduceerde de Bert-norm, waar hij ook vandaag op teruggkwam.

De overheid heeft echter de taak burgers in de brede zin van het woord een volwaardig bestaan te garanderen, juist omdat de marktkrachten dit niet kunnen. Dit brede besef werd vervangen door de grootste paradox van de jaren '80: de overheid die geen overheid meer wil zijn. Het privatiseringsspook deed haar intrede. Zo betaalt de minister van Ontwikkelingssamenwerking nu drie keer zoveel voor zijn ex-ambtenaren, die als consultancies het beleid onder de loep nemen.

Tegelijkertijd meent diezelfde overheid haar relatie tot de burger naar eigen inzicht te kunnen wijzigen. Niet altijd even succesvol. De rechter greep hier meerdere malen in: de Harmonisatiewet van minister Deetman is inmiddels berucht. Minder bekend werd de uitspraak van de president van de Haagse rechtbank, waarin de maatregel van minister Korthals Altes om opnieuw de inkomens van de sociale advocatuur te verlagen als onrechtmatig werd bestempeld. En in dit rijtje hoort ook het tussenvonnis met betrekking tot de Surinaamse asielzoekers thuis, waarin de staatssecretaris van Justitie werd gemaand nu toch eens eindelijk een lijstje met objectieve criteria te overleggen, op grond waarvan mensen het land uit gegooid worden. En wie zal niet een grimlach hebben moeten onderdrukken bij de rechterlijke uitspraak dat het woonoord Lunetten niet tegen de wil van de bewoners ontruimd mag worden. Niet voor niks heeft slechts 11% van de Nederlandse bevolking vertrouwen in de politiek, tegenover 63% in de rechterlijke macht. Wie het overheidsbeleid beziet, moet wel tot de conclusie komen dat het in toenemende mate onrechtmatig, onjuist, willekeurig en zelfs onbeschoft is.

Werkloosheid

Maar wat zijn de andere resultaten van dit beleid? Het financieringstekort en de collectieve lastendruk zijn gedaald. Exporterend Nederland doet het beter dan ooit tevoren. De winsten van

het bedrijfsleven zijn gestegen. Het onderwijs moet zich binnen korte tijd omvormen om massaal in snel tempo high-tech arbeidskrachten af te leveren. En nu mag ook een deel van de burgers ervan meeprofiteren: belastingverlaging.

De tragiek is nu dat deze resultaten helemaal niet op het conto van het kabinet geschreven mogen worden. De inschikkelijke vakbeweging en niet te vergeten de gigantische bestedingsstimulering door de Amerikaanse overheid, niet in de laatste plaats t.b.v. bewapening, zijn primair verantwoordelijk voor de economische voorspoed. Niet voor niks wordt de vakbeweging door minister De Korte op kleeft wijze omhelsd voor het innemen van een 'reële' positie.

FOTO: HAPE SMEELE

Zelfs nu 150.000 mensen zich ondubbelzinnig tegen het kabinetsbeleid hebben uitgesproken. Er zijn grenzen aan het onderhandelen, mee denken en alternatieven aandragen: kinderen die vragen worden nu eenmaal overgeslagen. Daar waar het kabinet wel fatsoenlijk beleid had kunnen voeren, is dit volstrekt mislukt.

Het werkgelegenheidsvraagstuk wordt nog steeds gepresenteerd als een probleem van de aanbodzijde. De Nederlandse werklozen zouden voornamelijk niet passen in de vraag van het bedrijfsleven. Het werkgelegenheidsbeleid wordt zo in sterke mate geïndividualiseerd, waarmee op zijn minst de indruk wordt gewekt, dat baanloos Nederland zelf verantwoordelijk is voor het werkloos-zijn. Dit, terwijl vast staat, dat sinds eind jaren '70 de vraag naar arbeid veel minder is geweest dan het aanbod. Dit probleem is de laatste jaren nog veel nijpender geworden door de grote stijging van de arbeidsproductiviteit. Het vertrouwen op de marktkrachten heeft er slechts toe geleid, dat de loonkostenontwikkeling in het bedrijfsleven zich gezien de concurrentieverhoudingen uitstekend heeft gedragen.

Werkgevers zijn elementair niet geïnteresseerd

in het bereiken van volledige werkgelegenheid. Dat is altijd zo geweest en zal nooit anders worden. Daarom hebben vanaf de Tweede Wereldoorlog de overheid en vakbeweging hierin een voortrekkersrol gespeeld. Het blijft daarom onverteerbaar, dat het kabinet blijft vasthouden aan marktwerking en scholing, terwijl het hier om een macro-economisch probleem gaat. De cijfers tonen dit aan. Ook als we de allerlaagste werkloosheidscijfers nemen: 430 tot 455.000, moeten die passen in slechts 64.500 openstaande vacatures. Dat gaat alleen, wanneer een gigantische ATV wordt toegepast. Slechts een herverdeling van betaald en onbetaald werk zou hier uitkomst kunnen brengen. Het beruchte heroriënteringsgesprek verandert niets aan deze werkelijkheid. Het kabinet kan blijkbaar niet anders dan vertrouwen op een bijna antiek standpunt: economische groei. Met dit bijna onbegrensde vertrouwen in de werking van de markt heeft het kabinet zichzelf een vrijbrief verschaft het werkgelegenheidsbeleid slechts marginaal ter hand te nemen.

En mede daardoor lukt het een waterscheiding aan te brengen tussen het 'succes' van het kabinetsbeleid, ook waar het de werkgelegenheidsontwikkeling betreft en het jammerlijke gegeven dat er nog steeds meer dan 600.000 werklozen zijn. Deze dagen vliegen de banenplannen ons om de oren. De afgelopen jaren heb ik herhaaldelijk al die Job-plannen, Jeugdwerkgarantieplannen en nog veel meer plannen geheld. Inderdaad, de werkloosheid is er niet door afgenomen. Maar er is wel heel veel geld mee gemoeid. En het ging en gaat om het belang van honderdduizenden. Electoraal misschien niet zo interessant voor het kabinet. Voordat er opnieuw met een uitgestreken gezicht allerlei nieuwe plannen op stapel gezet worden, waarmee honderden miljoenen gulden zijn gemoeid, vindt de PSP het tijd om eens te onderzoeken wat het rendement is geweest van al die plannen en beleidsonderdelen in het verleden. Gegeven het feit dat de werkloosheid onverminderd hoog is, kun je stellen, dat het beleid heeft gefaald. Het is bovendien een volkomen ondoorzichtig beleid geweest. Degene die op een rijtje probeert te krijgen hoeveel geld de afgelopen jaren op welke wijze is besteed aan de werkgelegenheid, raakt binnen een uur verstrikt in een onontwarbare kluwen gegevens. Ik kan niet anders dan concluderen dat op grote schaal overheids gelden zijn verkwanseld door onduidelijke en tegenstrijdige doelstellingen. Daarom pleit ik voor het instellen van een parlementaire enquête naar het werkgelegenheidsbeleid van de afgelopen jaren. De vermaning van Lubbers, dat een enquête naar lopend beleid minder wenselijk is, zou de Kamer toch beleefd naast zich neer moeten leggen. Mij lijkt het althans niet zinvol te wachten tot 2050.

Economische groei

M.b.t. de werkloosheid valt nog meer te zeggen.

Vanaf eind jaren '70 is de financiële sector in de westerse landen enorm sterk gegroeid. Het kabinet heeft, zij het met enige vertraging, hieraan meegewerkt. Liberalisatie van de Nederlandse kapitaalmarkt is nu integraal onderdeel geworden van de zgn. marktverbeterende maatregelen. Dit is een zeer gevaarlijke ontwikkeling. Velen maken zich al jaren zorgen over de onbeheersbaarheid van de financiële markten en de grote risico's van deze ontwikkeling. De schulden crisis is hier het meest beruchte voorbeeld van.

Bedrijven maken geen winst meer door te produceren, ze doen dat door papier te verhandelen. De werkgelegenheid is hiermee absoluut niet gediend. Nog minder kan ik het parasitaire karakter van deze sector goedkeuren: deze bedrijven produceren niets, maar verdelen het maatschappelijk produkt ten eigen voordele. Het kabinet steunt deze ontwikkeling.

Tegelijkertijd worden de uitkeringsgerechtigden (niet-produktieven) keer op keer gekort. Maar: de financiële sector groeit, en dan is alles prima. Economische groei is immers de deus ex machina, die ons uit de problemen moet helpen. Dat, terwijl het zo duidelijk is geworden, dat economische groei zelf een levensgroot probleem is geworden. Dat blijkt wel uit de zeer gespannen relatie tussen economische groei en een schoon milieu op termijn. In de Miljoenennota wordt over deze zo belangrijke afweging met geen woord gerept. Terwijl reeds genomen en nog te treffen maatregelen wijzen op een vasthouden aan economische groei; het verkeersbeleid van de minister van Verkeer en Waterstaat is hier uitdrukking van. Zelfs de christelijke werkgevers zijn bereid economische groei op te offeren aan de kwaliteit van het milieu. Het kabinet stelt bovendien, dat Nederland schoner wordt. Hier wordt ongetwijfeld geduid op de esthetiek van de Nederlandse architectuur en schone kunsten. De concepten van het nog te presenteren Nationaal Beleidsplan voor het Milieu wijzen uit, dat Nederland een nog grotere vuilnisbelt is dan we al gedacht hadden. Koersen op de aandelenbeurs laten zich nog wel omhoogpraten, het milieu niet. Het is in dit verband verheugend dat de PvdA inmiddels zo voortvarend met maatregelen op milieuterrein is gekomen. Dat is een stapje voorwaarts. Ik begriep van PvdA-voorzitter Sint, dat deze activiteiten in elk geval gedeeltelijk te verklaren zijn uit de wens radicaal links de wind uit de zeilen te nemen. Ik leen me daar graag voor; het maakt mij niet uit om welke redenen partijen fatsoenlijke standpunten innemen. En het geeft hoop: als het CDA nu de wind uit de zeilen van de PvdA moet nemen en de VVD... etc. dan is het milieu uiteindelijk toch de overwinnaar.

Sociale zekerheid

Maar er is meer. Reeds meerdere jaren is er sprake van afbraak van de sociale zekerheid. In eerste instantie werd dit nog gepresenteerd als een conjuncturele noodzaak. Iedereen moest naar rato inleveren: het stelsel van de evenredige broekriem. Je zou verwachten, dat wanneer het goed gaat, de broekriem collectief een gaatje lossen mag. Helaas. We praten niet meer over inkomensongelijkheid, zelfs niet meer over evenredig inleveren. We praten slechts over de hoogte van het inleveren. Nu reeds spreekt staatssecretaris De Graaff van nieuwe aanpassingen met het oog op 1992. Opnieuw worden plannen gemaakt de WAO-uitkeringen te 'stroomlijnen' en wordt voor de zoveelste keer de WAM buiten werking gesteld en binnenkort zelfs ingetrokken, waardoor de minimumlonen bevroren worden.

Ook de jongeren zijn opnieuw slachtoffer. Zelfs plaatsvervangend directeur-generaal sociale zekerheid Den Broeder geeft toe, dat 765 gulden wel erg weinig is voor jongeren, die langere tijd baanloos zullen blijven. Of moeten ze gezien de hoogte van het bedrag als student worden aangemerkt? Het is toch de bedoeling van het kabinet dat iedereen werkt of studeert, zodat we straks op die manier van de werkloosheid zijn verlost? Betekent dat overigens, dat de begrotingspost uitkeringen van het ministerie van Sociale Zaken straks kan worden opgeheven? En dat Minister Deetman zijn pot studiefinanciering nog hoger zal moeten opvoeren? Dit alles natuurlijk binnen de grenzen van zijn eigen begroting? Graag opheldering, anders krijgen we straks weer een eruptie van deze getergde minister in de media.

Afgezien daarvan zijn de voorstellen natuurlijk asociaal en stuitend, zeker gezien de koopkrachtverbeteringen, die worden toegekend aan de boven-modale inkomens.

Europa

In de juichtonen van de miljoenennota past ook

de euforie rondom Europa 1992. Ook hier valt op hoezeer er een grenzeloos vertrouwen is in de werking van de vrije Europese markt. De grote sociale en maatschappelijke gevolgen van 1992 zijn nog nauwelijks besproken; het kabinet huldigt blijkbaar het standpunt, dat meer van hetzelfde goed is. Dan kunnen we nogal wat verwachten t.a.v. een te vormen Europese overheid. Sociale zekerheid, volksgezondheid en milieu zijn potentieel slachtoffer van deze operatie. Het gaat bovendien niet alleen om het welzijn van de Europese burger. Minister Bukman heeft reeds melding gemaakt van de risico's van de 'Muur rondom Europa' voor ontwikkelingslanden. Ik voorspel dat de open grenzen vooral de open grenzen voor het kapitaal zullen zijn en dat de burgers er bekaaid af zullen komen. Niet voor niets staan politieorganisaties en justitiewoordvoerders al te dringen om de 'gevaaren' van 1992 aan te kaarten: de gevaren van minder personencontrole wel te verstaan. In elk geval levert 1992 voorlopig vooral stof voor vele symposia en congressen. Die open grenzen zullen in elk geval de migranten in Europa nog lang heugen. Voor hen zullen die open grenzen vooral een nieuwe barrière in hun bewegingsvrijheid vormen en in hun strijd voor gelijke behandeling en gelijke rechten. Het woonlandbeginsel, twee jaar geleden nog zo principieel afgewezen als discriminerend criterium in de kinderbijslag, blijkt nu onderwerp van onderzoek geweest te zijn van een ambtelijke werkgroep. De aanbevelingen schijnen te zijn: invoering van het woonlandbeginsel in de kinderbijslag, de Toeslagenwet, de AOW, de AAW en de AWW; het stopzetten van uitkeringen krachtens de Ziektewet en de WAO aan uitkeringsgerechtigden die in het buitenland wonen. beperkte toepassing van de AWBZ voor migranten en beperking van de remigratiesubsidies. Hier wreekt zich op gruwelijke maar voorspelbare wijze het feit dat er nooit een Wet Gelijke Behandeling voor migranten is gekomen. Samen met het harde gegeven dat in alle mooie banenplannen geen specifieke aandacht aan de extreem hoge werkloosheid onder migranten en Molukkers wordt besteed. In dit licht moet de verhoging van het subsidie voor het Landelijk Bureau Racismebestrijding worden gekwalificeerd als een afkoopbeleid.

Ontwikkelingssamenwerking

Een oplossing voor de schuldenproblematiek is in zes jaar geen stap dichterbij gekomen. Terwijl in Berlijn het Interimcomité van IMF en Wereldbank onder leiding van minister Ruding de positieve cijfers over de wereldeconomie presenteerde, klaagden demonstranten de rampzalige gevolgen van dit beleid voor de Derde Wereld aan. Wat illustreert deze navrant opvatting over hulp beter, dan de uitspraak van onze minister van Financiën het een interessante gedachte te vinden als de Nederlandse bijdrage voor schuldenverlichting voor de armste landen uit het budget van Ontwikkelingssamenwerking komt? Het werd niet de eerste confrontatie tussen hem en minister Bukman. Op een CDA-bijeenkomst verzette de laatste zich tegen het verwijt dat de groei van ontwikkelingssamenwerking een van de oorzaken zou zijn van het financieringstekort. Met welke stem spreekt het kabinet eigenlijk als het hierom gaat? En wat is de mening van de regering over het voornemen van staatssecretaris Van Rooy om de zeer populaire subsidiëring van export naar de Derde Wereld uit het budget van ontwikkelingssamenwerking nog te verruimen? Wie helpt wie eigenlijk?

Defensie

In de luwte van de vredesonderhandelingen tussen Iran en Irak heeft zich een gruwelijke slachting afgespeeld onder Irakese Koerden. Pas na dreiging met sancties door de Verenigde Staten en onder zware druk van de

Verenigde Naties heeft het Irakese regime haar binnenlandse chemische oorlog stop gezet. Chemische wapens waarvan de grondstoffen overigens afkomstig waren uit West-Europa. Waarom heeft de minister van Buitenlandse Zaken in zijn rede voor de VN wel het gebruik van chemische wapens veroordeeld, maar niet Irak met name genoemd? De regering moet aandringen op toevoeging van het Koerdische probleem aan de agenda van de VN-onderhandelingen tussen Iran en Irak en op het zenden van een onderzoekscommissie naar Irak. Tot nog toe hebben de Irakese autoriteiten dit geweigerd. Hoe is de stand van zaken met betrekking tot het opnemen van een contingent Koerdische vluchtelingen? Honderdduizend Koerdische vluchtelingen zijn naar Turkije gevlucht. Hetzelfde Turkse regime, dat voor 't eerst het woord 'Koerd' in de mond neemt nu de ogen van de hele wereld en vooral de EG op haar gericht zijn, zette nog heel kort geleden wapens in tegen de Koerden in eigen land. Gaat Nederland die wapens in het kader van structurele defensiehulp ter waarde van 40 miljoen per jaar leveren of mee ontwikkelen, zoals het kabinet voorstelt? De PSP vindt dat schokkend. De twee andere begunstigde leden van de NAVO-Zuidflank zijn Griekenland en Portugal. Nota bene de twee landen die staatssecretaris Van Rooy onlangs op een seminar over wapenhandel betitelde als 'twijfelachtige NAVO-partners' omdat zij herhaaldelijk aan hen geleverde wapens doorverkopen aan regimes in een oorlogsgebied. Een zeer recent bericht meldt, dat Nederland in 1992 40 miljoen zal bijdragen aan het overplaatsen naar Italië van de Amerikaanse eenheid F-16's, die Spanje niet meer op haar grondgebied wil. Eén gesprekje met de Amerikaanse onderminister van Defensie was voor onze nieuwe minister kennelijk genoeg om zijn enthousiaste bijdrage aan de 'burden-sharing' te tonen.

Voor de wapenfabrikanten blijkt het INF-akkoord vooral een stimulans in plaats van minder meer kostbare wapensystemen te produceren. Tegelijkertijd is er sprake van een overcapaciteit aan wapenondernemingen. En zo ontstaat er vanuit de wapenmarkt niet alleen druk op politici om het defensiebudget vooral niet te verlagen, maar ontstaat ook hier de neiging om zo snel mogelijk tot samenwerking over te gaan met andere Europese partners om het eigen voortbestaan veilig te stellen. Ook hier heeft het kabinet gemeend onze nationale ondernemingen niet te moeten teleurstellen. Maar liefst 10 miljard wil staatssecretaris Van Houwelingen tot 2000 investeren in internationale defensieprojecten. Is dat nu onze bijdrage aan ontspanning in het post-INF klimaat? Misschien zou de staatssecretaris mij antwoorden zoals onlangs op een bijeenkomst van de Atlantische Commissie, namelijk dat de kosten van wapenakkoorden niet moeten worden onderschat. Als voorbeeld noemde hij dat het INF-akkoord alleen al een kapitaalsvernietiging betekent aan Pershing en kruisvluchtwapens van zo'n negen miljard dollar. Ik wil graag de staatssecretaris een herhaling van een dergelijke pijnlijke constatering besparen. Overigens juich ik zijn uitspraak, dat de NAVO-afpraak over de jaarlijkse groei van het defensiebudget van 3% zijn geloofwaardigheid heeft verloren, toe. Maar ik zal me er met kracht tegen verzetten als dit een verdere stap betekent naar Westeuropese defensiesamenwerking.

Modeshow

Alles overziend lijkt de teneur te zijn: Lubbers maakt zijn karwei niet af, dat doet de markt wel. Tot nader order wacht de PSP in spanning op de aangekondigde depressie mid-jaren '90, zoals de Werelbank voorspeld heeft. Regeren is vooruitzien. Als het financieringstekort volgens de minister van Financiën de hypotheek van de toekomst is, dan geldt dat in veel sterkere mate voor het milieu, de verschillen tussen rijk en arm, de achteruitgang van het onderwijs en de

onvoldoende overheidsinvesteringen. Maar nog sterker dan voorheen is Nederland overgeleverd aan de internationale conjunctuur en is een werkelijke beheersing van het economisch proces verder weg dan ooit. Ons economisch systeem is in wezen anarchistisch. De

benadering van het kabinet houdt niet anders in, dan dat ook Nederland weer mee moet gaan doen aan de economische modeshow, waar de internationale bedrijven hun punten geven.

ANDREE VAN ES

FNV-DEMONSTRATIE

Op 9 oktober was de gezellig, massale FNV-demonstratie op het Museumplein in Amsterdam. FNV-voorzitter Stekelenburg spreekt, tegen een bonte verzameling mensen, vlaggen en spandoeken.

FOTO: ANP

Partnercontacten gebruiken voor internationale vredesstrijd

Het Europese huis mag geen bunker worden

De gemeenteraadsfractie van de PSP in Geleen heeft sinds 1984 vriendschappelijke banden met de raadsfractie van de Grünen in de partnergemeente Böblingen (bij Stuttgart).

Op uitnodiging van de Grünen nam de Geleense PSP met een delegatie van zeven leden deel aan een internationaal vredesweekend op 1 oktober jl. in Böblingen.

De Westeuropese unie (WEU) heeft een beleid in gang gezet om te komen tot nauwe samenwerking in Europa op militair gebied. In plaats van gedurfd stappen om de militaire opdeling van Europa in militaire blokken te doorbreken en het streven naar ontwapening centraal te stellen, wordt de nadruk gelegd op een zelfstandige Westeuropese defensiemacht. Versterking van het Westeuropese militaire blok (en bewapeningsindustrie!) staat in deze plannen op de voorgrond. In dit kader is op 1 oktober in de Geleense partnergemeente Böblingen met veel vertoon de eerste Frans-Duitse militaire brigade geïnstalleerd. Deze militaire brigade zal waarschijnlijk mede de beschikking krijgen over kernwapens waarmee een oude wens van Duitse machthebbers dichterbij komt: een Europese strijdmacht met eigen atoomwapens. De Duitse vredesbeweging is fel gekant tegen de militaire as Bonn-Parijs en organiseerde daarom op zaterdag 1 oktober in Böblingen een vredesdemonstratie.

Internationaal manifest

Op initiatief van de Grünen is er in de week voor de demonstratie een internationaal vredesmanifest verschenen in alle partnergemeenten. Daarin roepen de ondertekenaars op zich in te zullen zetten voor verdere ontwapening en tegen de komst van een Frans-Duitse brigade. Ons gemeenschappelijk Europees huis mag géén bunker worden.

Dit internationale vredesmanifest verscheen via de advertenties in de regionale dagbladen van Böblingen (D), Geleen (NL), Pontoise (Fr), Alba (I), Dronfield (GB), Krems (O) en Corbein Essonnes (Fr). Tot de ondertekenaars behoren honderden mensen waaronder raadsleden van de Grünen, SPD, Labour Party, Democrazia Proletaria, PSP, tal van lokale vredesgroepen, priesters, vakbondsactivisten, studenten, artsen, advocaten etc. In Geleen ondertekenden naast de PSP ook het IKV en een raadslid van de PvdA dit internationale manifest. Opvallend is de ondertekening door de burgemeester, de wethouders en een raadsmeerderheid van de Franse gemeente Corbein-Essonnes. Deze burgemeester sprak ook tijdens de demonstratie.

Vredesfeest en demonstratie

Aan de vooravond van de internationale demonstratie vond er een vredesfeest plaats waarbij vertegenwoordigers uit de diverse partnergemeenten aanwezig waren. Namens de Geleense PSP voerde An Hoek het woord. Ze benadrukte dat het kapitaal de wapenhandel en de milieuvuiling al lang geen grenzen kent. De economische machten zullen zich in Europa verder concentreren hetgeen ten koste zal gaan van de kleine bedrijven en vooral van de Derde Wereld. An Hoek haalde een oude soci-

alistische uitspraak aan 'Heel het matige raderwerk staat stil, als uw machtige arm dat wil' waarmee ze benadrukte dat in Europa van onderop consumenten een invloedrijke macht kunnen vormen. Ze haalde twee voorbeelden uit Nederland aan van consumentenacties: de weigering van de 3% heffing op de stroomrekening voor de snelle kweekreaktor in Kalkar en het toenemende kritische gebruik van koffie. Nu méér mensen bewust kiezen voor solidariteitskoffie van boerencoöperaties uit de Derde Wereld komen de grote koffie-producenten ook langzaam in beweging. Nu hun marktaandeel bedreigd wordt, nemen ze het consumentengedrag serieus al is hun voornemen om enkele procenten solidariteitskoffie in een pakje te mengen nog volstrekt onvoldoende. De voorbeelden laten zien dat consumenten invloed kunnen uitoefenen. En daarbij is internationale samenwerking van onderop zoals nu in Böblingen in het kader van de vredesstrijd, van groot belang. Als BASF of SANDOZ de Rijn vervuilen zouden consumenten daar internationaal via een boycot op moeten reageren zodat de industrie gedwongen wordt noodzakelijke milieumaatregelen te nemen. An Hoek sloot

haar bijdrage af met de oproep:
Consumenten aller landen verenigt u tegen de multinationals tegen de wapenhandel en produktie tegen de milieuvuiling voor de Derde Wereld, voor één Wereld!

Op 1 oktober trok een internationale vredesdemonstratie door de straten van Böblingen. Met zo'n 7000 deelnemers werd het een geslaagde demonstratie. De PSP-vlaggen wapperden vrolijk mee naast die van Duitsers, Fransen, Italianen etc. Er kwamen veel vragen over wat PSP betekent en met een stapel internationale bulletins van de PSP is onze internationale bekendheid uitgebreid. Inspirerende toespraken, muziek en een vredesmarkt: de vredesbeweging leeft! Dat is nog eens duidelijk aangetoond.

Een van de sprekers was een Bondsdaglid van de SPD. Deze sprak zich duidelijk uit tegen de vestiging van een Frans-Duitse brigade. Het raadslid van de Grünen vertelde ons dat die maar eens met de SPD-burgemeester van Böblingen moet gaan praten want deze blijkt warm voorstander te zijn van de militaire brigade.

De Geleense PSP kijkt met genoeg terug op het vredestreffen in Böblingen. Er zijn nuttige contacten gelegd met geestverwanten in partnergemeenten. Radicaal-links dient bestaande partnercontacten te gebruiken voor politieke doeleinden. Als de officiële delegaties aanschuiven voor het zoveelste diner dient radicaal links in gesprek te zijn met geestverwanten, milieu- en vredesorganisaties e.d. uit de partnergemeenten. Zij aan zij voor een ander Europa!

JAN MUIJTJENS (Raadslid voor de PSP Geleen)

(advertentie)

VISSEN IN TROEBEL WATER?

Vissen sterven in onze zeeën, rivieren en beken. De bossen, onze groene longen, worden bedreigd door zure regen. Tropische regenwouden worden in een angstaanjagend tempo gekapt. De bodem zit stampvol troep. De beschermende ozonlaag wordt aangetast: de aarde een broeikas. Is dit doemdenken of werkelijkheid? Ondanks alle waarschuwingen blijven we toch zorgeloos met ons milieu omgaan. Tot het te laat is...

Kan het anders?

Steunen van ontwikkelingen op het gebied van milieutechniek. Steunen van organisaties die de bescherming van het milieu in hun vaandel voeren. Aandringen op een strak overheidsbeleid dat kwalijke ontwikkelingen tegengaat.

De Algemene Spaarbank voor Nederland werkt op haar wijze mee aan het bereiken van deze doelstellingen.

De ASN kiest voor een principiële opstelling. Belegt de haar toevertrouwde spaargelden in sociale en maatschappelijke projecten. En draagt haar zwaarte uit.

U doet hetzelfde als u een spaarrekening opent bij de ASN.

Dan krijgt u rente zonder bijsmaak.

Als u nu een spaarrekening opent bij de ASN met tenminste f 50,- als eerste inleg, ontvangt u f 7.50 welkomstpremie.

**ALGEMENE SPAARBANK
VOOR NEDERLAND**
geeft rente zonder bijsmaak

BON Zenden in enveloppe zonder postzegel aan:
Algemene Spaarbank voor Nederland
Antwoordnummer 1188 2502 WB 13 Gravenhage

Naam:
Adres:
Postcode en woonplaats:

- wens nadere inlichtingen over:
- de ASN spaarrekening gekoppeld aan de groene rege
- de Vroeg BT rekening (een unieke rekening voor jongers
- en meisjes t/m 17 jaar)
- de Zierkleet voor jongeren van 15 t/m 20 jaar
- Vrij Sparen
- BNW Sparen
- Bedrijfs spaarrekening
- het Deposito sparen (met vaste looptijd)
- aankruisen wat u wenst
- Beleef of bezoeken kan ook
- Rijnstraat 28, 13 Gravenhage of telefoon (070) 710880

CONGRESKRANT 2

TEN GELEIDE

Dit is de tweede congreskrant t.b.v. het 47e congres in Zutphen, dat op 26 en 27 november a.s. plaats zal vinden.

In de eerste congreskrant (zie Bevrijding nr. 12 van 29 augustus) stonden de voorstellen van het partijbestuur, waarop door de afdelingen en de autonome groepen in de PSP amendementen (wijzigingsvoorstellen) konden worden ingediend. Dat is inmiddels in grote getale gebeurd. Het resultaat daarvan treft u hierbij aan: een groot gedeelte van deze krant is gevuld met amendementen. Daarbij staat steeds het preadvies van het partijbestuur erbij vermeld. Deze amendementen zijn zoals gebruikelijk in drie categorieën ingedeeld: de eerste (aangegeven met een sterretje) categorie omvat voorstellen die belangrijke discussiepunten bevatten en als zodanig op het congres besproken zullen worden; deze voorstellen zullen ook op de ledenvergadering van de afdelingen aan de orde komen. De tweede categorie (twee sterretjes) bevat duidelijke beslispunten, waarover op het congres zonder specifieke discussie besloten zal worden (tenzij het gaat om een amendement, dat duidelijk gekoppeld kan worden aan een categorieën amendement); de derde categorie (drie sterretjes, dus) bevat wijzigingen van een zodanige orde dat deze voorstellen zonder nadere besluitvorming overeenkomstig het preadvies van het partijbestuur worden afgehandeld. De indeling is aangebracht door het partijbestuur. De mogelijkheid bestaat om amendementen van de derde categorie voor te dragen voor 'promotie' naar de eerste categorie. Dit dient vantevoren schriftelijk bij het congrespresidium te gebeuren.

Alleen amendementen van de eerste categorie zijn in deze congreskrant opgenomen; de overige vinden jullie in de derde congreskrant, die binnenkort aan alle afgevaardigden wordt toegezonden, en die voor andere leden bij het partijbureau aan te vragen is (tijdens kantooruren bereikbaar op tel.nr. 020-267374). In de derde krant treffen jullie verder aan de stukken behorend bij het agendapunt 'Europese Verkiezingen': het verslag van de delegatie die voor de PSP de onderhandelingen heeft gevoerd, het hoofdpuntenprogramma en een voorstel over de kandidatenlijst en de naamgeving. Ook staan in die krant alle beleidsverslagen van de individuele partijbestuursleden.

Verder bevat deze tweede krant:

- algemene informatie over het congres
- informatie van het congresbureau

- mededelingen van het congrespresidium
- de definitieve congresagenda
- een oproep aan de afdelingen en autonome groepen om kandidaten te stellen voor de diverse vacatures in het partijbestuur. (Zoals te lezen valt hebben een aantal afdelingen alvast kandidaten voorgedragen. Beleidsvoornemens van de kandidaten zijn in dat geval bijgevoegd.)
- diverse beleidsverslagen.

Afdelingsvergaderingen

De afdelingen hebben inmiddels hun eerste congresvergadering achter de rug. De eerste congreskrant is besproken en de afgevaardigden die hun afdeling op het congres zullen vertegenwoordigen zijn gekozen. De interne partijdemocratie vereist voorts dat afdelingen ook over deze tweede (en derde) congreskrant vergaderen. Het standpunt t.a.v. de ingediende amendementen

INHOUD

3a algemeen beleidsverslag partijbestuur	blz 4
3c beleidsverslag tweede kamerfractie	6
3d beleidsverslag eerste kamerfractie	9
3e beleidsverslag fractie europees parlement	11
3f beleidsverslag partijraad	13
3i verslag commissie socialisme-discussie	14
4 financiële verslagen en begroting 1989	15
5a amendementen visiestuk	17
5b amendementen aktieprogramma	24
6 Europese verkiezingen	25
7 amendementen richtlijnen raads- en statenverkiezingen	27
8 amendementen referendum	29
9 verkiezingen partijbestuursleden	33

Deze Congreskrant verschijnt als speciale bijlage bij Bevrijding nummer 16 van 1 november 1988.

PSP, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam, tel: 020-267374.

wordt op deze afdelingsvergaderingen vastgesteld. Daarbij worden eventueel verschillende standpunten die in deze vergaderingen leven ook door de afgevaardigden op het congres tot uitdrukking gebracht.

Dat is echter de meest ideale situatie. Die leden die om welke reden dan ook niet op de hoogte zijn c.q. zijn gesteld van de congresvoorbereiding in hun afdeling, maar daarover wel meer willen weten, kunnen hun afdelingsbestuur daarover aanspreken.

(Weet u niet hoe u dat bestuur kunt bereiken, neemt u dan contact op met het landelijke partij bureau).

Op de oproep in de eerste congreskrant om een partijbestuurslid uit te nodigen voor de ledenvergadering is tot nu toe geen respons gekomen. Alhoewel de tijd gaat dringen en vele bestuursleden waarschijnlijk de komende weken met een zeer volle agenda zullen zitten, wil het partijbestuur bij deze nogmaals haar oproep herhalen. (Verzoeken daartoe graag bij het dagelijks bestuur indienen.)

Plaats en tijd

Het congres zal plaatsvinden op zaterdag 26 en zondag 27 november a.s. Plaats is 'de Hanzehof' in Zutphen. Het adres is: Coehoornsingel 1, 7201 AA Zutphen (tel.nr. 05750 - 12013).

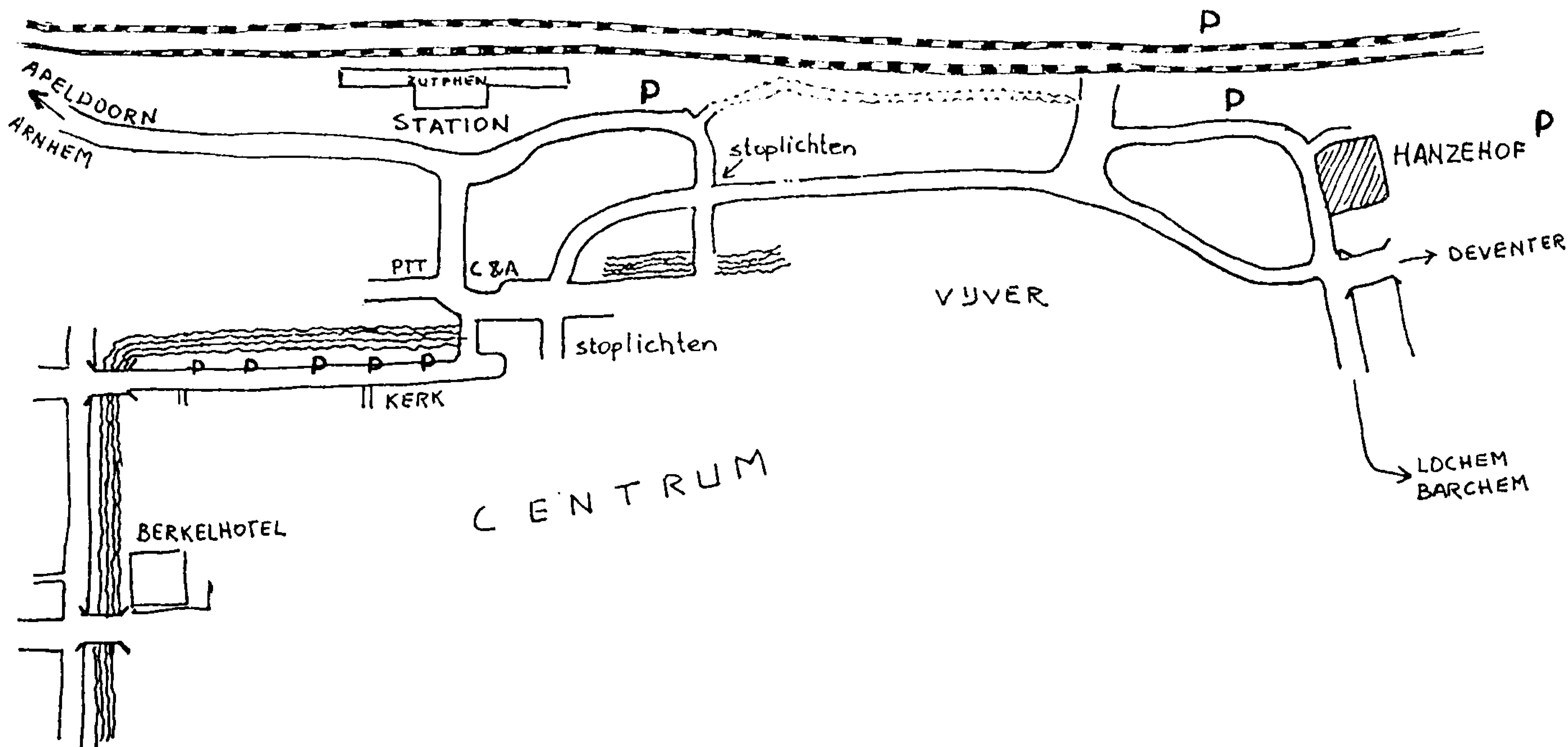
Het congres begint om 10.30uur. Aan de afgevaardigden het verzoek om rond 10 uur aanwezig te zijn; dit in verband met de te verwachten drukte bij de balie van het congresbureau, waar de congresmappen voor aanvang van het congres zullen worden uitgereikt.

Hoe laat het congres afgelopen zal zijn (op de zaterdag en de zondag) valt nu nog moeilijk te zeggen. Dat hangt immers helemaal af van het

verloop van het congres. De congresbezoekers zullen er echter rekening mee moeten houden dat de sluiting naar alle waarschijnlijkheid niet veel eerder dan 17.00uur zal zijn (terwijl de mogelijkheid niet uitgesloten kan worden dat dit op de zaterdag nog later zal zijn)

'De Hanzehof' is als volgt per trein te bereiken (de vertrektijden volgens NS-spoorboekje staan erbij vermeld)

- Amsterdam c.s.: v. 8.19uur
Utrecht : v. 8.50uur
Arnhem : a. 9.27uur
overstappen op trein richting Zwolle
Arnhem : v. 9.29uur
Zutphen : a. 9.58uur
- Rotterdam : v. 8.10uur
Utrecht : v. 8.47uur
Arnhem : a. 9.27uur
overstappen op trein richting Zwolle, zie verder hierboven
- Den Haag : v. 8.03uur
Gouda : v. 8.23uur
Utrecht : v. 8.50uur
Arnhem : a. 9.27uur
overstappen, zie verder hierboven
- Vlissingen : v. 6.54uur
Roosendaal : v. 7.55uur
Breda : v. 8.20uur
Tilburg : v. 8.39uur
Den Bosch : v. 8.56uur
Nijmegen : v. 9.25uur
Arnhem : v. 9.42uur
Zutphen : a. 10.04uur
- Heerlen : v. 7.00uur
Maastricht : v. 6.51uur (Sittard overstappen)
Eindhoven : v. 8.08uur

Den Bosch : a. 8.29uur
 overstappen trein richting Zwolle
 Den Bosch : v. 8.56uur
 zie verder hierboven

- Groningen : v. 8.37uur
 Zwolle : a. 9.44uur
 overstappen trein richting Vlissingen
 Zwolle : v. 9.49uur
 Zutphen : a. 10.26uur

- Leeuwarden : v. 8.36uur
 Zwolle : a. 9.40uur

overstappen, zie verder hierboven

vanaf het NS-station in Zutphen naar 'de Hanzehof' is het ca. 10 minuten lopen. Staande met de rug naar het station loopt men naar links, bij de eerste stoplichten vervolgens weer linksaf slaan en daarna de bordjes volgen. Op het bijgevoegde plattegrondje is een routebeschrijving aangegeven.

Congresorganisatie

De organisatie van het congres is in handen van de afdelingen Lochem, Zutphen en Wageningen. Bij de afdelingspost zat een formulier, bestemd voor de hoofdafgevaardigde van de afdeling, waarop informatie over slaappleatsen en kinderopvang van de congresafvaardiging en eventuele bezoekers kon worden ingevuld. De afdelingen die formulier nog niet hebben teruggestuurd, worden verzocht dit alsnog zo snel mogelijk te doen. Van de slaappleatsen die beschikbaar zijn liggen de meeste een eind buiten Zutphen, daarom zal er een bus rijden van de Hanzehof langs de verschillende slaappleatsen. Mochten er nog vragen zijn, neem dan contact op met het secretariaat van het congresbureau:

congresbureau PSP
 postbus 192
 6700 AD Wageningen
 t.a.v. Fred van der Knaap

Het congresbureau is telefonisch bereikbaar onder nr. 08370-13541, uitsluitend op maandag-, dinsdag- en woensdagavond, tussen 18.30uur en 20.00uur.

Mededelingen van het congrespresidium

Het congrespresidium is de groep mensen die het congres voorziet en er voor zorgt dat het congres wat dit betreft correct wordt geleid.

De partijraad heeft op 24 september de volgende mensen benoemd:

Marion Arends, Gerda Bosdriesz, Huup Dassen, Karin Dekker, Ben Koeleman, Marko Mazeland, Cora Mulder, Joop Vogt en Frans Wulffers.

De partijraad heeft de omvang van het presidium op 12 personen vastgesteld; de nog 3 ontbrekende presidiumleden zullen door het partijraadsbestuur worden aangezocht.

Het presidium wil aan het congres de volgende volgorde van de congresagenda voorleggen:

op de zaterdag: de agendapunten
 ordevoorstellen, beleidsverslagen en socialismediscussie
 op de zondag: begroting, referendum, Europese Verkiezingen en richtlijnen raads en statenverkiezingen.

Amendementen van de derde categorie kunnen bij het presidium worden voorgedragen voor promotie naar categorie twee. Dit dient echter aangemeld te worden vantevoren bij het secretariaat van het congrespresidium, uiterlijk op 20 november a.s.

Het presidium verzoekt de afdelingen om, indien op het congres over eenzelfde amendement wordt gepraat, spreektijd te bundelen.

Het secretariaat van het presidium is gevestigd op het volgende adres: Cora Mulder, Columbusstraat 186, 2561 AR Den Haag, tel. 070 - 631348.

Congresagenda

De voorlopige agenda stond al eerder in Bevrijding. De definitieve agenda, zoals de partijraad die heeft vastgesteld, ziet er als volgt uit:

1. Opening (een toespraak van de partijvoorzitter is gebruikelijk)
2. Benoeming resolutiecommissie
3. Beleidsverslagen
  - a. partijbestuur (algemeen)
  - b. individuele partijbestuursleden
  - c. Tweede Kamerfractie
  - d. Eerste Kamerfractie
  - e. Europees Parlementfractie
  - f. partijraad
  - g. Henk Lankhorststichting
  - h. Stichting Vorming en Scholing en Wetenschappelijk Bureau
  - i. Verslag commissie socialismediscussie
4. Financien
  - a. verslagen
  - b. begroting 1989
5. Afronding socialisme-discussie
  - a. visiestuk
  - b. actieprogramma
6. Europese Verkiezingen
  - a. verslag onderhandelingsdelegatie
  - b. naamgeving en hoofdpuntenprogramma
  - c. kandidatenlijst
7. Richtlijnen voor deelname Raads- en Statenverkiezingen
8. Referendum Tweede Kamerverkiezingen
9. Verkiezing partijbestuursleden
10. Resoluties
11. Sluiting

Niet alle beleidsverslagen, die in de congresagenda zijn vermeld, staan in deze tweede congreskrant. De ontbrekende beleidsverslagen (van de individuele partijbestuursleden, van de Stichting Vorming en Scholing/Wetenschappelijk Bureau en van de Henk Lankhorst-

stichting) komen in de derde congreskrant.

In deze derde krant zult u voorts aantreffen een meer uitgebreid verslag van de onderhandelingsdelegatie en het hoofdpuntenprogramma m.b.t. de Europese Verkiezingen (agendapunt 6).

AGENDAPUNT 3.a. ALGEMEEN BELEIDSVERSLAG PARTIJBESTUUR december 1987 tot november 1988

Inleiding

In het afgelopen jaar heeft de regering Lubbers de afbraak van voorzieningen, de lakse houding tegenover de milieuvervuiling, het schandalige vreemdelingenbeleid en het kritiekloos volgen van het NAVO-beleid voortgezet. Een treurige situatie dus. Maar er zijn lichtpunten: er is een kentering merkbaar. Het museumplein heeft dit jaar twee maal een grote demonstratie te zien gegeven, n.l. die tegen het beleid in Zuid-Afrika en die van de FNV, en ook elders, in kerken, in vrouwen-groepen, ouderenbonden, organisaties van jongeren en van uitkeringsgerechtigden groeit het verzet. In Europa begint, mede door de nieuwe ontwikkelingen in de Sovjet Unie het vijanddenken te verdwijnen, en daarmee samenhangend begint de bereidheid om de hoge defensielasten te accepteren te verminderen. Ook buiten Europa is er aan de ene kant sprake van voortdurende ellende, maar zijn er daarnaast hoopgevende ontwikkelingen: de vredesinitiatieven nemen toe in delen van Zuidelijk Afrika, Midden- en ZuidAmerika, in Afganistan en ook in Iran en Irak wordt er, behalve in Koerdistan, minder gevochten.

In het afgelopen jaar zijn er, lijkt het, uitzonderlijk veel natuurrampen geweest met buitengewoon veel slachtoffers. Het besef neemt toe, dat rampen, zoals de watersnood in Bangladesh, of de droogte in Afrika, duidelijk te maken hebben met menselijke onverschilligheid of pure uitbuiting.

Zowel internationaal als nationaal wordt de situatie van ons milieu steeds meer erkend als een urgent probleem. Naar de kritische geluiden uit onze gelederen wordt thans vaker geluisterd, maar luisteren is uiteraard niet voldoende. Verheugend is ook, dat er weer meer gedacht wordt over de alternatieven op het sociaal-economisch gebied. Zowel in als buiten de partijen komen studies naar voren, die het beleid in de jaren negentig trachten te beïnvloeden. Hoewel de toonzetting nog vaak negatief is, winnen konstruktieve alternatieven terrein. De PSP doet aan deze debatten naar vermogen mee, hetgeen o.m. op het dit congres zal blijken.

Het partijbestuur

Het nieuwe partijbestuur heeft getracht planma-

tig te werk te gaan. Er werd een werkplan opgesteld "realiteitszin en perspectief" geheten, waarin de volgende activiteiten prioriteit kregen:

- a. Twee konferenties van radikaal-linkse gemeenteraadsfrakties
- b. Socialisme-diskussie/PSP-manifestatie (28 mei)
- c. Konferentie met de Europese zusterpartijen (7 en 8 mei)
- d. Het samenstellen van een drietal aktiepakketten (vrede en veiligheid, verbetering inkomens minima, vluchtelingen en migrantenbeleid)
- e. Reageren op aktuele ontwikkelingen (verklaringen, debatavonden, notities, open brieven etc.)
- f. Het kritisch volgen van de ontwikkelingen in de PvdA
- g. Propaganda, publiciteit en voorlichting
- h. Voorbereiding tweedaags kongres
- i. Europese verkiezingen voorbereiden
- j. Diskussie aktualiseren betreffende samenwerking met CPN en PPR
- k. En tenslotte: stroomlijnen en verbeteren PSP-organisatie (personeelsbeleid, toegankelijkheid partij-apparaat en de activiteiten van de Organisatie Kommissie waaronder een positief aktieplan en organisatiedagen voor o.m. afdelingsbestuursleden.)

ad a: Deze twee dagen (in Wageningen op 19 maart en in Amsterdam op 24 september) trokken vrij veel belangstellenden. Besloten is dit initiatief halfjaarlijks te herhalen.

ad b: Ook deze aktiviteit is uitgevoerd. De bijdragen werden door velen als zeer waardevol aangeduid. Ook de aansluitende bijeenkomst waar Wilbert Willems debatteerde Pronk voldeed aan de verwachtingen. Het ligt in de bedoeling in november een vergelijkbare diskussiebijeenkomst

ad c: Hoewel de opkomst gering was (de Denen waren bijv. afwezig vanwege nationale verkiezingen), was deze bijeenkomst, die door Joost Lagendijk samen met Joosje Lakmaker werd georganiseerd heel nuttig. Volgend jaar vindt een dergelijk weekend plaats in België. ad d: Van het produceren van aktiepakketten is in de voorgenoemen vorm niet veel terecht gekomen. De socialisme-diskussie, die wel geresulteerd heeft in het verschijnen van een brochure, heeft veel

energie gekost. Op dit moment wordt de brochure "in vredesnaam" door het partijbestuur herschreven, en verder heeft de federatie Amsterdam, toen bleek, dat de propaganda-voorziening vanuit het partijbestuur stokte, het een en ander op grotere schaal geproduceerd. Voorts zijn er wel brochures verschenen bij de PSJG en bij WB/SVS, en is het boek naar aanleiding van dertig jaar PSP geïntroduceerd, maar de eigenlijke plannen zijn (nog) niet gerealiseerd. Naar aanleiding van het a.s. NAVO-jubileum zal er dit voorjaar een anti NAVO-pakket verschijnen.

ad e: Op actuele gebeurtenissen is voorzover mogelijk, gereageerd. In het partijbestuur komt maandelijks een onderwerp op de agenda voor, dat zich leent voor een reactie. Soms is dat een reactie op een politiek stuk (vanuit de PvdA of vanuit een ongebonden linkse hoek zoals de groep "genoeg gezeurd"), een andere keer wordt onze discussie meegenomen in een reactie (van de groep VOHUP (Volkshuisvesting en Planologie) op de vierde nota ruimtelijke ordening van de regering. Een aantal debat-bijeenkomsten is georganiseerd (zie boven). Nog niet vermeld zijn de bijeenkomst in Utrecht over de ontwikkelingen in de Sovjet-Unie, de bijeenkomst "beter jong, beter oud" van 1 oktober j.l., en de, uiteindelijk door de federatie Amsterdam georganiseerde debataavond over Israël. Voorts zijn er door de diverse leden van het partijbestuur, veelal in overleg met een DB-lid verklaringen, telegrammen en advertenties opgesteld over actuele zaken.

ad f: Zowel "schuivende panelen" als "bewogen beweging" zijn bestudeerd en van reactie naar de pers toe voorzien.

ad g: Het werk van de propagandist is door verscheidene bestuursleden na het vertrek van Bart Groeneveld overgenomen. Formeel is de voorzitter propagandist ad interim.

ad h: Ietje van Poll heeft nu reeds (half oktober)

ad i: In het bestuur van het GPO (Groen Progressief Overleg) zitten namens de PSP : Frans Janssen (DB), Joost Lagendijk, Erik Meijer en Saar Boerlage. De voorbereiding van de verkiezingen kosten veel (onderhandel)tijd. (voor informatie verwijzen wij naar het stuk van Joost Lagendijk in de Kongrskrant II)

ad j: In het partijbestuur is een debat in voorbereiding over dit onderwerp. Voorts is het onderwerp middels het voorstel over een referendum geaktualiseerd.

ad k: Met het personeel op het partijbureau is veel contact. Er is sprake van overbelasting. En ondanks het afronden van de verbouwing, zijn er nog steeds ergernisverwekkende gebreken in het gebouw. Het streven is er op gericht, om in de maand november de problemen doortastend te benaderen. Andere activiteiten, rond de ledenwerving en de positieve actie zijn in uitvoering of worden wederom opgepakt.

Naast de geplande activiteiten is er ook aandacht besteed aan door anderen aangedragen activiteiten zoals die tegen het apartheidsregiem in Zuid-Afrika, die van het Chili-komitee ter ondersteuning van het verzet tegen de terreur, en van een turkse groep om toestemming te krijgen voor het vervoer van het stoffelijk overschot van een landgenoot naar Istanboel. Over deze laatste activiteit heeft de partijraad informa-

tie gevraagd. Deze zal in december onderwerp van bespreking zijn.

Kwesties

Er waren ook enige interne PSP zaken die onze aandacht opeisten.

In januari bleek Andree van Es aan Wilbert Willems gevraagd te hebben of hij eventueel bereid zou zijn, met in achtneming van de officiële procedure, haar tijdelijk te vervangen als lid van de tweede kamer. Dit idee kwam voortijdig in het nieuws, waardoor Andree niet meer in staat was o.m. het partijbestuur van haar plannen op de hoogte te stellen. Vooral voor Titia Bos, die over deze zaak geheel onvoorbereid tijdens haar vakantie via de krant werd geïnformeerd, kwam een en ander hard aan.

Ondanks onze bemiddelingspogingen bleek het niet mogelijk om een goede vervangingsregeling te realiseren. Het partijbestuur had daarbij ook weinig speelruimte, immers, ons huishoudelijk reglement bepaalt, dat de partijraad over een dergelijke (tijdelijke) opvolging beslist. Ons huishoudelijk reglement geeft heel duidelijk aan, dat bij opvolging niet de lijstvolgorde maatgevend is, maar de besluitvorming in de partijraad. Na enige maanden vertrokken er vier bestuursleden uit ons midden, om diverse redenen. Bert van den Berg aangesteld op het partijbureau, en moest daardoor uit het bestuur. Voor Lieke Thesingh gold, dat zij het te druk had gekregen met haar nieuwe baan. Wij hebben op een prettige wijze van haar afscheid genomen, en zolang de opvolging niet rond is, neemt zij het voorzitterschap van WB&SVS waar. Ook blijft zij namens de PSP in het comitee dat de KKN-gelden verdeelt, zitten.

Het vertrek van Bart Groeneveld (propagandist) en van Frans Janssen (penningmeester) heeft ons veel ekstra werk gekost. Van Frans hebben wij niet echt afscheid genomen, hij zit thans namens de PSP in het bestuur van het Groen Progressief Overleg.

En wat de werkzaamheden van de propagandist en de penningmeester betreft kunnen we melden, dat de nieuwe penningmeester nu ingevoerd is en is er nu een regelmatig vergaderende RTC/publiciteitscommissie. De radio- en t.v. uitzendingen worden thans zorgvuldig voorbereid. En ook andere propaganda-mogelijkheden, worden gepland en uitgevoerd.

Het ontbreken van een propagandist in het partijbestuur wordt ondanks deze noodmaatregelen als zeer ongewenst ervaren. Op de valreep dient te worden vermeld, dat Luitje Douma zeer onlangs uit het bestuur is gegaan. Aan haar beweegredenen en aan de overdracht van haar werkzaamheden zal het bestuur binnenkort aandacht besteden.

De contacten met andere organisaties. Het progressief overleg (PSP, PPR, CPN, plus PvdA en EVP) komt wel bijeen, maar na de jaren zeventig geen grote betekenis meer. Leo Platvoet en Saar Boerlage zijn daarin de afgevaardigden. De contacten met PPR en CPN zijn intensiever zowel in GPO-verband als in het Links Overleg. In dit laatste overleg participeren wederom Leo en Saar. Gemeenschappelijke initiatieven en problemen, zoals de financiering van het

tijdschrift "de helling" en een verklaring over de positie van de KLM in de anti-apartheidstrijd komen daar op tafel.

Na een discussie in het partijbestuur is bij meerderheid besloten uit BIVAK te treden. Wel wordt er, samenwerking gezocht met een groot aantal organisaties teneinde het a.s. NAVO-jubiläum waardig te vieren. De voorbereiding betreffende deze activiteiten komt op gang. De samenwerking met de PSJG en met WB/SVS is in het algemeen goed te noemen. Met de PSJG zijn afspraken gemaakt over de korting die jonge PSP-leden krijgen als zij tevens lid zijn van de PSJG. Ook over de financiële kanten van de samenwerking met deze organisaties bouwen wij een zakelijk contact op, waardoor de inhoudelijke onderlinge steun en uitwisseling optimaal kan worden.

Tenslotte

Het partijbestuur heeft veelal in goede sfeer vergaderd. Opvallend is het aantal vrouwen in dit bestuur. De vraag of dat een betere sfeer, een bekwamer, en doortastender bestuur oplevert,

kunnen wij niet beantwoorden. De, door het kongres besloten vermindering van het aantal bestuursleden van ongeveer twintig tot ongeveer twaalf, lijkt een werkbaar geheel op te leveren. Maar, toen de propagandist en de penningmeester vertrokken, vielen er wel gaten. Toen bleken de aanwezige partijbestuursleden te veel taken te moeten verrichten. Wij menen dus dat het huidige aantal partijbestuursleden aan de krappe kant is, vooral als men bedenkt, dat er enige partijbestuurders zijn, die toevallig en tijdelijk veel tijd beschikbaar hebben. Ook is ons gebleken, dat wij het niet kunnen redden zonder vrijwillige ondersteuning van o.m. onze uitstekende notuliste. Voor het funktionieren van het DB kan hetzelfde gesteld worden, de werkdruk is hoog, maar we redden het net. En dus, partijgenoten, met de steun, en de hulp van jullie moet het mogelijk zijn om te werken aan een goede toekomst. Zowel de taken rond het draaiende houden van de partijorganisatie als de taken, gericht op het tot stand brengen van een socialistische vredespolitiek kunnen wij alleen gezamenlijk tot een sukses brengen.

AGENDAPUNT 3.c. BELEIDSVERSLAG TWEEDE KAMERFRACHTIE van 1-8-1987 tot 1-10-1988

Politieke situatie

Het tweede jaar van het kabinet Lubbers II kenmerkte zich door meer van hetzelfde: Meer bezuinigingen, meer discussies over tegenvallers en meevallers. Meer parlementaire enquêtes en discussies over politieke cultuur. Dit laatste fenomeen vond zijn oorsprong in de vele "affaires" die het kabinet Lubbers inmiddels rijk is, zonder dat dat geleid heeft tot het aftreden van bewindslieden. Zelfs Deetman mocht van de meerderheid van de Kamer blijven zitten, ondanks schandalige taferelen bij de studiefinanciering en de problemen die de man zegt te hebben met de bezuinigingen op en daarmee het kwaliteitsverlies van het onderwijs. Naar verluidt werd dit alles vooral de VVD te gortig en dat zou de reden zijn dat naar de paspoortaffaire een enquête is ingesteld: Om op die manier "netjes" af te komen van Van Eekelen en Van der Linden. Overigens hebben al die affaires vooral de irritatie tussen VVD en CDA aan het licht gebracht. De behoefte aan profilering van beide regeringsfakties deed de rol van de oppositie vaak verbeelen. De oppositie van de PvdA werd dan ook steeds geforceerder en tegelijkertijd zwakker.

De werkloosheid bleef ook het afgelopen jaar een konstante faktor. Duidelijk werd definitief dat de "beloofde" 500.000 werklozen in 1990 (wat een perspectief) niet gehaald zullen worden. Terwijl de beurskrach vooralsnog niet geleid heeft tot de voorspelde ineenstorting van de ekonomie en het afschaffen van de WIR-premie vooral tot gevolg heeft gehad dat het laatste

weekeinde een ware "boom" aan aanvragen is ingediend, terwijl het volgens Lubbers goed gaat met de werkgelegenheidsontwikkeling en de ekonomische groei, bleven bij de arbeidsbureaus nog steeds rond de 685.000 mensen geregistreerd als werkloos. Helaas gaf dat feit de regering geen aanleiding nu dan toch eindelijk serieus werk te maken van de herverdeling van arbeid. Men bleef loonmatiging vragen van de vakbeweging, alsof de afgelopen jaren nog niet genoeg was ingeleverd zonder dat daar banen tegenover stonden. Opnieuw werd het minimumloon en daarmee de uitkeringen en de ambtenarensalarissen bevroren. Sterker dan ooit tevoren werd duidelijk dat van nu af aan de hoge inkomens meer vooruit moesten en zouden gaan dan lage inkomens.

Op het gebied van vrede en veiligheid werd ook de nederlandse discussie gedomineerd door het INF-akkoord. Die discussie leek, ergerniswekkend genoeg, vooral te gaan over te gaan over de vraag met welke kerntaken of ander wapentuig het niet plaatsen van kruisraketten gekompenseerd zou moeten worden. De PvdA bekende zich tot het standpunt, dat overige, bestaande kerntaken slechts via onderhandelingen en niet eenzijdig afgestoten moeten worden in de toekomst. Het sturen van mijnenjagers naar de Perzische Golf leidde tot verbluffende heroiek en weinig principieel verzet.

Op milieugebied gaf de maatregel de maximumsnelheid te verhogen tot 120 km per uur beter dan wat ook de prioriteiten op dit gebied aan: Vele zorgelijke woorden, maar vooralsnog weinig daden. De vergaloppering van de regering om in de

Troonrede de zin te zetten, dat ons land schoner is geworden, lijkt in elk geval een positief effect te hebben: Men moet nu wel, om het gezicht te redden.

Veel aandacht kreeg het afgelopen jaar het zogenaamde "Paasdebat", waarin de sociaal-ekonomische ontwikkelingen voor de komende tijd werden vastgelegd. Daarbij viel op hoeveel nadruk gelegd werd op "Europa 1992", een thema, dat vanaf dat moment een prominente plaats zou krijgen in politieke diskussies. De besluitvorming gaat weliswaar over open grenzen, maar is zelf buitengewoon ondoorzichtig, besloten en daarmee ondemokratisch. De structuurwijziging van de volksgezondheid, ook wel de plannen van de cie. Dekker genoemd, werd door de Tweede Kamer aanvaard, met uitzondering van PvdA en PSP. Voor beiden woog zwaar het argument, dat ook hierbij inkomensgevolgen ongelijk en in het nadeel van lagere inkomens uit zullen pakken en dat deze plannen niet een goede stap zijn op weg naar een volksverzekering. Een aanvang werd gemaakt met de operatie "Oort", de vereenvoudiging en verlaging van de belastingen.

Voor links was het afgelopen jaar meer dan ooit het jaar van de zelfbeinning, plaatsbepaling, herorientatie, misschien wel het jaar, waarin het dieptepunt wat betreft zelfvertrouwen en aanhang gepasseerd werd.

Aktiviteiten van de fractie

We zijn het jaar begonnen met een fraktieweek-einde in augustus 1987. De ervaringen daarmee zijn ronduit positief te noemen. Ook in september 1988 hebben we twee dagen elders vergaderd. De broodnodige prioriteitenstelling komt o.a. hierdoor iets beter tot zijn recht.

Een van de onderwerpen die in die prioriteitenstelling hoog scoorden, is de wapenexport. Dat heeft vorig jaar geleid tot een actieve delname aan debatten en commissievergaderingen, met name over Muiden Chemie en de leveranties van kruit aan Iran.

Het buitenlands beleid van de fractie werd vorig jaar gedomineerd door de "intifadah", de Palestijnse volksoptocht in de door Israel bezette Westelijke Jordaanoever en de Gazastrook.

Samen met Joosje Lakmaker heb ik in januari een bezoek gebracht aan Israel en de Westbank. Daar voerden we vele gesprekken met Palestijnen en Israeli, hier hebben we daarvan verslag gedaan in o.a. De Helling en in diverse interviews. Beiden hebben we gesproken op openbare avonden die over het thema werden georganiseerd. Ten slotte heb ik natuurlijk in de Kamer aan diverse debatten over het onderwerp meegedaan en schriftelijke vragen gesteld. Het bezoek heeft ons nog meer dan tevoren overtuigd van de noodzaak van een internationale vredeskongres, met als doelstelling een twee statenoplossing. De Nederlandse regering zou de PLO als volwaardige gesprekspartner moeten erkennen. Het uitblijven van een vreedzame oplossing in bovengenoemde zin zal een verdere eskalatie van de situatie in het midden-oosten tot gevolg hebben.

Het "buitenlandgroepje", advies groep voor de fractie, heeft tot mei 1988 gefunctioneerd. Voorlopig zijn we gestopt met de groep, die aan haar doelstelling (het inwerken in het buitenlands beleid) heeft beantwoord.

Bij de begroting voor het Koninklijk Huis voor 1988 heb ik gevraagd de uitkeringen aan de leden van het koninklijk huis in navolging van de minimumlonen, te bevriezen. De PSP werd daarin slechts gesteund door de PPR.

Veel aandacht kregen voorts de Surinaamse asielaanvragers, de uitbreiding van het aantal gevangencellen, waartegen uitsluitend radikaal links nog stelling neemt, de diverse sociaal-ekonomische debatten, de mijnenjagers en natuurlijk de "affaires". Naar aanleiding van twee suicides in het heropende amsterdams Huis van Bewaring aan de havenstraat heb ik een bezoek aan dat HvB gebracht.

De fractie heeft een extra vergadering gewijd aan het thema milieu en EG, waarvoor mensen van het GPA werden uitgenodigd.

Publiciteit

Afgezien van de negatieve publiciteit rond mijn zwangerschap is de fractie niet ontevreden over de mate waarin en de manier waarop deze eenpersoonsfractie met regelmaat van de klok en naar aanleiding van diverse activiteiten in het nieuws komt. Tot juni 1988 heb ik een wekelijkse column ingesproken voor de regionale zender Radio West.

TV-demokratie en PR worden steeds belangrijker. Ook een kleine, principiële partij als de PSP kan zich daar niet geheel aan onttrekken. Het is niet altijd gemakkelijk om ons wat dat betreft te meten met veel professioneler toegeruste grote fracties en het blijft laveren tussen je eigen geloofwaardigheid en de noodzaak je opvatting over het voetlicht te brengen.

Kontakten met andere partijen.

De eigen profilering, met name van de PPR, die wij vorig jaar al signaleerden, heeft zich voortgezet. Dat liet onverlet, dat de PPR diverse malen voor de PSP gesproken heeft ten tijde van mijn zwangerschapsverlof. Verder is op de fractie op dit front niets gebeurd dat vermeldenswaard is.

Kontakten binnen de partij

Bert van den Berg is tot zijn aftreden als partijbestuurder onze zeer gewaardeerde kontaktpersoon geweest vanuit het PB. Hij woonde de fractievergaderingen bij. Inmiddels is in zijn opvolging voorzien. Saar Boerlage zal de komende tijd zijn functie overnemen. Met Titia van Leeuwen, eerste kamerlid tot zomer 1988, liepen de kontakten altijd even formeel als gemakkelijk. Ook zij woonde de meeste fractievergaderingen geheel of gedeeltelijk bij. Bij de Partijraad en het PB is telkens iemand van de fractie aanwezig bij het vaste agendapunt "kontakten met de fractie".

Het verrichte kamerwerk

In de verslagperiode is aan 71 debatten deelgenomen, verdeeld over de volgende departementen (de som van de uitsplitsing komt boven de 71 uit, omdat sommige debatten meerdere departementen betroffen): Algemene Zaken 20, justitie 10, sociale Zaken, werkgelegenheid en emancipatie 16, binnenlandse zaken 15, VROM 8, buitenlandse zaken 11, defensie 8, economische zaken 4, WVC 6, verkeer en waterstaat 3, onderwijs en wetenschappen 6, ontwikkelingssamenwerking 1, financiën 11.

Bij deze debatten zijn 12 moties ingediend door de PSP, die allen zijn verworpen. Deze moties gingen o.a. over: Mijnenjagers, kerntaken Orion en F 16, vluchtelingenbeleid, kinderopvang, belastingverlaging minimuminkomens, afschaffen harmonisatiewet, inlichtingen- en veiligheidsdiensten.

24 moties zijn door de PSP meegetekend. Daarvan zijn er 8 aangenomen.

Overzicht van de door de fractie gestelde schriftelijke vragen: justitie 22, defensie 12, onderwijs 4, VROM 10, buitenlandse zaken 29, binnenlandse zaken 11, sociale zaken 6, verkeer en waterstaat 6, economische zaken 12, financiën 2, ontwikkelingssamenwerking 2, WVC 6.

Een vergelijkbare opsomming van buitenparlementaire spreekbeurten en interviews ontbreekt, hetgeen natuurlijk niet wil zeggen, dat die het afgelopen jaar niet hebben plaatsgevonden.

Personeel, bestuur en financiën

Per 1 september 1988 heeft Martien Bouwmans de fractie verlaten voor een beleidsfunctie bij de FNV. hij heeft gedurende 7 jaar met veel inzet en verve gewerkt bij de fractie. Wij zullen hem om zijn werk en om zijn persoon missen. per 1 september is Kees Vensrik bij de fractie in dienst getreden als zijn opvolger, met een nagevoeg zelfde takenpakket.

In dienst bij de fractie zijn nu: Peter vd Westeringh, Joosje Lakmaker, Annelies Schutte en Kees Vendrik, allen voor 30 uur per week.

Het bestuur van de Stichting fractieassistentie is in het verslagjaar niet gewijzigd en bestaat uit:

Wilbert Willems, voorzitter
Geert Visscher, penningmeester
Peter vd Westeringh, sekretaris.

Het financieel verslag van de Stichting over het jaar 1987 is bij de tweede kamerfractie verkrijgbaar.

Perikelen rond zwangerschap

Tot nu toe lijkt het op een heel gewoon jaar. Dat was het niet, voor niemand van ons. ok al was mijn uiteindelijke zwangerschapsverlof beperkt tot een maand kamervergaderingen en ben ik in het voorjaar zes weken ziek geweest, de perikelen hebben het werk op de fractie zeker gedu-

rende een half jaar fors beïnvloed. Zoals iedereen uit het verslag kan lezen, is desondanks ook het afgelopen jaar veel werk verzet door de fractie, waarvoor ik de medewerkers oneindig veel dank verschuldigd ben.

Mijn voorstel aan de partijraad dd. 1 februari 1988 om mij tijdelijk te laten vervangen door Wilbert Willems in verband met mijn zwangerschap, heeft zeer veel opschudding verwekt. Voor het voortijdig uitlekken van dit nieuws, waardoor velen, ook Titia Bos, tweede op de PSP kandidatenlijst, het uit de krant moesten vernemen, ben ik volledig verantwoordelijk. Dat had niet mogen gebeuren. Maar al diegenen, die achter deze heuglijke gebeurtenis met in bepaalde opzichten zo dramatische gevolgen een complot van welke aard dan ook bevroeden, hebben ongelijk. Mijn enige intentie is steeds geweest het PSP-fraktiewerk zo groot mogelijke continuïteit te garanderen. Voor de partij, voor de fractie-medewerkers, ook voor mijzelf, als eerste verantwoordelijke voor het werk. Voor de goede orde: Ik ben van mening, dat ik niet alleen het recht, maar ook de plicht had zelf een voorstel met betrekking tot mijn vervanging aan de partij te doen.

Via Bevrijding zijn de leden geïnformeerd over de gang van zaken rond deze rel. Op het kongres zal ik vragen erover graag beantwoorden. Intussen heeft het werk op de fractie weer zijn normale, meestal gedreven verloop gekregen.

Ten slotte wil ik de afdelingen en individuele leden, die mij gelukwensen hebben gestuurd, zeer hartelijk bedanken.

Amsterdam, oktober 1988

Andree van Es

AGENDAPUNT 3.d.

BELEIDSVERSLAG EERSTE KAMERFRACTIE

Inleiding

Dit verslag gaat over de periode augustus 1987 t/m juli 1988. Een uitgebreide versie van dit verslag is besproken op de partijraadsvergadering van 24 september 1988.

In juni 1987 had ik als voorbereiding op het moeten functioneren in een eenpersoonsfractie een werkplan opgesteld en besproken met de Tweede Kamerfractie. In dit verslag worden daarom ook kort de voornemens en afspraken die volgden uit het werkplan geëvalueerd.

Deelname aan plenaire debatten

Bij de Algemene Beschouwingen werd in de PSP-bijdrage onder meer ingegaan op de komende zogeheten '1990' maatregel. Volgens deze maatregelen zullen vanaf 1990 meisjes die na 1971 geboren zijn en die gehuwd zijn of samenwonen met een uitkeringsgerechtigde, zich beschikbaar moeten stellen voor de arbeidsmarkt. Schijnbaar een eerste stapje op weg naar economische zelfstandigheid van vrouwen, maar de maatregelen die de regering concreet neemt zijn alleen maar gericht op het onzelfstandig houden van jongeren, als ook gehuwde en samenwonende vrouwen. Lubbers had dan ook geen antwoord op de interrupties van de PSP hierover.

Daarnaast ook veel aandacht voor het 'dichtschroeven' van de 'open-eindregelingen', een discussie die in de loop van het jaar steeds weer terugkwam (rond Sociale Zaken, inperking huursubsidie en het afschaffen van de WIR). Verder werd ook aandacht besteed aan gezondheidszorg (commissie Dekker), onderwijs, de milieuproblematiek, minima, individualisering, de Chileense politieke gevangenen, Woensdrecht en de Westeuropese Unie.

Op verschillende onderdelen uit de Algemene Beschouwingen werd later in het jaar bij de verschillende wetsvoorstellen en begrotingsbehandelingen teruggegrepen. Zoals bijv. over de Westeuropese Unie. Alle ontwikkelingen wijzen erop dat men bezig is een zelfstandige Westeuropese defensiegemeenschap te vormen, een soort tweede NAVO. Dit werd door de PSP bij de behandeling van de Defensiebegroting duidelijk aan de orde gesteld, maar de regering wenst dat nog steeds te ontkennen.

Bij de begrotingsbehandeling van Buitenlandse Zaken werd de aandacht vooral gericht op de ontwikkelingen in Zuid-Afrika en rond Israel en op het zwakke en terughoudende beleid van de Nederlandse overheid in deze.

Op het terrein van Sociale Zaken en Werkgelegenheid werd meegedaan aan de begrotingsbehandeling. De wet gelijke behandeling kwam bijv. aan de orde bij een wijziging op de algemene ouderdomswet. Ook aan de eenmalige uitkering werd door de PSP aandacht besteed.

De milieuproblematiek kwam uitgebreid aan de orde bij de behandeling van de afschaffing van de energie- en milieutoeslag in de WIR (dat was nog voor de hele WIR werd afgeschaft, maar hier ging het nu juist om een positief onderdeel van de WIR), bij de behandeling van de begroting van Landbouw en Visserij en bij de Wet Chemisch Afval, die ook weer lijkt neer te komen op mooie woorden en halve maatregelen (naar Afrika mag geen chemisch afval uitgevoerd worden, maar bijv. naar Oosteuropese landen weer wel).

Het heel eigen geluid van de PSP kwam weer naar voren bij de behandeling van het Wetsvoorstel op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten, de begroting van Binnenlandse Zaken (waarbij nog eens op ontwikkelingen rond de BVD e.d. werd ingegaan), en bij het wetsvoorstel verboden rechtspersonen (artikel 140). Gelet op de meer recente ontwikkelingen rond de interpretatiemogelijkheden van het zogeheten artikel 140, volgens welk artikel men strafbaar kan zijn op grond van lidmaatschap van een organisatie die iets strafbaars zou willen gaan doen, heeft de PSP in de Eerste Kamer, in afwijking van de Tweede Kamer, tegen deze wet gestemd.

Tenslotte kwam op de laatste zitting voor het zomerreces de Harmonisatiewet nog door de Eerste Kamer. Wat je toen al kon vertellen, namelijk dat het wetsvoorstel gewoon niet kan, is later door de rechter bevestigd.

Deelname aan commissiebehandelingen

Veel tijd werd het afgelopen jaar besteed aan de problematiek rond de Eems-Dollard. Duitsland wil daar een nieuwe haven aanleggen, maar heeft de toestemming van Nederland nodig, omdat het voor een groot deel om Nederlands grondgebied gaat (hoewel daar ook weer om gestreden wordt). Het gaat om een typisch zestiger jaren prestige-project, waarvan de zin allang door de feiten achterhaald is. In hetzelfde gebied liggen bovendien al een aantal andere havens grotendeels braak, denk maar aan de Eemshaven. In feite heeft dus niemand meer baat bij de haven en het waddenmilieu wordt er alleen maar door geschaad. Ook in Duitsland zelf ontstaat steeds meer ongelof in het project. Maar de Nederlandse overheid houdt tegen beter weten in, onder de kreet van 'boed nabuurschap' heel bot en star vast aan de goedkeuring van het samenwerkingsverdrag.

De Tweede Kamer had het verdrag, ook tegen beter weten in, goedgekeurd, nu was de Eerste Kamer aan de beurt. In nauw overleg met plaatselijk opererende (milieu-)organisaties bereidde ik de schriftelijke vragen voor en werd het gebied bezocht.

Zelfs werd een tweedaags bezoek door de betrokken kamercommissies aan het Nederlandse en het Duitse deel van de Eems-Dollard gebracht. In het najaar zal de plenaire behandeling volgen.

Andere wetsvoorstellen waaraan bij de voorbereiding veel aandacht werd besteed waren bijv. de Alimentatiewet (gaat om de verkorting van de alimentatieduur), het wetsvoorstel persoonsregistratie (in het kader van de voorbereiding van dit wetsvoorstel heb ik ook aan een forum over privacy deelgenomen), het wetsvoorstel onbeloonde arbeid uitkeringsgerechtigden (waarbij vrijwilligerswerk aan duizenden regels wordt gebonden), de wijziging op de dienstplichtwet (waarbij het erom gaat of je onvrijwillig kunt worden uitgezonden naar gevechten elders), het structuurschema burgerluchtvaartverbindingen en een verdrag met Canada over het oefenen in laagvliegen door Nederlandse militairen boven indianenvolken aldaar.

Schriftelijke vragen

De schriftelijke vragen aan de bewindslieden zijn dit jaar volledig gericht geweest op regionale kwesties.

Vragen over belastingproblemen van gehandicapten in een aantal gemeenten in Zuid-Limburg kregen in de plaatselijke pers veel aandacht. Datzelfde gold voor vragen over de nachtvluchten op het vliegveld Beek, waarover de Regionale Omroep Zuid me een interview afnam. Vanuit Zeeland kwam het verzoek vragen te stellen over het vliegen boven kerncentrales.

Spreekbeurten, publiciteit

Het parlementaire jaar begon met een optreden voor de VARA-radio. In het interview stonden vooral de opstelling van de PSP in de sociale zekerheid, de samenwerking binnen radikaal-links, het begrip individualisering en mijn activiteiten voor het Breed Platform Vrouwen voor Economische Zelfstandigheid centraal. Verder heb ik regelmatig spreekbeurten gehouden en aan fora deelgenomen over onder meer sociale rechercheurs, sociale zekerheid, individualisering, privacy en wetgeving, emancipatie, milieu-problematiek, alsook algemeen politieke zaken. Door de radio werd af en toe aandacht besteed aan de activiteiten van de PSP in de Eerste Kamer (Veronica Nieuwsradio, Regionale Omroep Zuid). De krant werd bijvoorbeeld gehaald rond de Eems-Dollard (regionale Duitse pers) en de Harmonisatiewet (NRC).

Samenwerking Tweede Kamerfractie

Door de Tweede Kamerfractie werd in het begin van het parlementaire jaar een fractieweekend belegd waaraan ik ook deelnam. Daar werd ondermeer verder doorgepraat over de afspraken die uit een door mij opgesteld werkplan voortvloeiden. Over het algemeen zijn die afspraken goed gerealiseerd. De lange-termijnagenda van de Eerste Kamer werd een vast agendapunt van de gezamenlijke fractievergaderingen. Er werd ook regelmatig overlegd over de prioriteitstelling bij de keuze tussen de vele onderwerpen die een eenpersoonsfractie voor haar kiezen krijgt. Samen met de Tweede Kamerfractie werden de banden met milieugroeperingen nauwer aangehaald

door een aantal bezoeken en gesprekken met milieuorganisaties.

Contacten partij

Het in het werkplan aangekondigde initiatief om regelmatig in Bevrijding te berichten over de activiteiten van de PSP in de Eerste Kamer is dit jaar goed van de grond gekomen.

Daarnaast is in samenwerking met het partijbureau een folder naar de afdelingen en gewesten gestuurd waarin zij werden opgeroepen om vragen over regionale problemen naar de Eerste Kamerfractie te sturen. Ook in Bevrijding heeft in maart een dergelijke oproep gestaan, waarop enige respons kwam.

Kamerbreed Vrouwenoverleg

Het Kamerbreed Vrouwenoverleg leidt, ik meldde het al in eerdere verslagen, een zeer kwijnend bestaan. De paar keren dat het overleg dit jaar bijeenkwam ben ik er wel zo veel mogelijk naar toe geweest. Op een paar bijeenkomsten van NIVON-vrouwen heb ik gesproken over 'vrouw en politiek' in het algemeen en het Kamerbreed Vrouwenoverleg in het bijzonder.

Overleg andere fracties

Overleg met andere fracties vond vooral op ad-hoc-basis plaats, gericht op specifieke wetsvoorstellen. Dit ging dan meestal met de brede 'meer linkse' fracties.

Fractiemedewerker

Een van de voornemens uit mijn werkplan bestond uit het aantrekken van een fractiemedewerker voor acht uur per week, die ik uit mijn onkostenvergoeding voor de kamer zou betalen. Het werd Ruud Bosgraaf, die naast de post en archief mede zorg droeg voor de inhoudelijke voorbereiding van de behandeling van verschillende wetsvoorstellen. Het is ons beiden goed bevallen. Ruud zal nu Joop Vogt gaan bijstaan.

Brochure Eerste Kamer

Om voor mijzelf en de partij mijn vier, nu afgesloten jaren ervaring in de Eerste Kamer op een bevredigende wijze af te ronden, heb ik besloten om met hulp van Ruud Bosgraaf een brochure/boekje over de Eerste Kamer te schrijven. Daarin zal een visie gegeven worden op de discussies over het al dan niet moeten voortbestaan van de Eerste Kamer. Er zullen wat ervaringen, opgedaan in de afgelopen vier jaren worden weergegeven, en er zullen suggesties worden gedaan richting PSP en radikaal-links, over 'wat te doen als radikaal-linkse partij met een Eerste Kamer'.

Titia van Leeuwen

VERSLAG FRAKTIE EUROPEES PARLEMENT

Dit verslag beslaat de periode September 1987-Augustus 1988. De voorafgaande periodes zijn in eerdere verslagen aan bod gekomen.

1. de Europese Fractie

In het vorige verslag (voor het najaarskongres 1987, zie derde kongreskrant) ben ik uitgebreid ingegaan op de teleurstellende ontwikkelingen in de GRAEL. Die ontwikkelingen hebben zich in de huidige verslagperiode doorgezet. De benoeming van een nieuwe secretaris-generaal is hiervan een sprekend voorbeeld. Een eenstemmig advies aan de GRAEL door een sollicitatiekommissie werd op puur partijpolitieke gronden (de kandidaat was lid van het partijbestuur van de CPN) verworpen en in plaats daarvan werd een in onze ogen slechte keuze gedaan voor de combinatie Juan Behrend (was al co-secretaris) en Frank Schwalba-Hoth (ex-Europarlementarier voor de Gruenen). Daarbij werden ook de uitdrukkelijke wensen en adviezen van de medewerkers genegeerd. Dat maakt de basis voor een goede werksfeer binnen het team er ook niet beter op. Enkele medewerkers besloten, misschien mede daarom, hun dienstverband te beëindigen. Onder hen twee Nederlanders: Marianne Ebertowski en Herman Verhagen. De laatste is overigens vervangen door de in de nederlandse anti-kernenergiebeweging alom bekende Wim Kersten uit Tilburg.

Inmiddels is de rotatie-ellende bij de Duitse Gruenen achter de rug. Drie (Frank Schwalba-Hoth, Dorothee Piermont en Friwi Graefe zu Bahringdorf) zijn afgetreden en vervangen door: Wilfried Telkaemper, Wolfgang von Nostitz, en Egbert Nitsch. Onze collega Brigitte Heinrich overleed van de winter zeer plotseling. Voor haar kwam in de fractie Jakob van Uexkuell. Omdat wij het zeer oneens waren met de gang van zaken, en met de manier waarop de democratisch gemaakte afspraken en regels steeds werden doorbroken en misbruikt, heeft het GPA zich het afgelopen jaar afzijdig gehouden van het besturen van de GRAEL. Een beslissing die momenteel (eind augustus) opnieuw bezien wordt. Naast dit enigszins negatieve verhaal hoort (opnieuw) gesteld te worden dat de GRAEL als instituut nuttige en belangrijke dingen heeft gedaan. Zo was er - in december 1987 - de goed bezochte conferentie over de toekomst van de veeteelt in het licht van de ontwikkeling van de biotechnologie (met name ivm. de komst van het groeihormoon BST). Op deze conferentie gingen vertegenwoordigers van boerenorganisaties uit een groot aantal Europese landen en de V.S. in debat met deskundigen, ambtenaren en vertegenwoordigers van de farmaceutische industrie. De conferentie heeft tot resultaat het ontstaan van een netwerk van boeren-, milieu- en vrouwenorganisaties dat zich met alle aspecten

van de biotechnologieontwikkeling gaat bezighouden. Andere belangrijke conferentieonderwerpen in deze periode: de EG-import van tropisch hardhout, basisinkomen, visumplicht voor buitenlandse werknemers, DES-vrouwen.

De bijeenkomst van de Wereldbank en de IMF in West-Berlijn, eind september dit jaar, is voor de GRAEL aanleiding geworden tot een groot projekt. Hierin worden de wijze van hulpverlening aan de derde wereld, de politieke aspecten van het schuldenvraagstuk en de antwoorden van de traditionele politiek aan de kaak gesteld. Het projekt bestaat uit bijeenkomsten in Brussel, een video over de IMF, een toernee door Europa van een Columbiaanse straattheatergroep en ondersteuning van een tegenkonferentie in West-Berlijn.

De GRAEL-formule verdient aanpassing. Er moeten betere afspraken komen over werkwijzen en delegatie van verantwoordelijkheden. Maar voor mij is duidelijk dat de GRAEL in 1989 een vervolg moet krijgen. Het is belangrijk voor de PSP (en de andere GPA-partijen) om mee te werken aan het op Europees niveau uitdrukking geven aan een tegenbeweging en bundeling van partijen die de gevestigde orde kritisch bekijken en uitdagen. Ik spreek dan over partijen als de Duitse Gruenen, Ecolo, Agalev, DP, Euskadiko Eskerra, maar ook nog niet opgenomen partijen als de SF, Grieks links (EAR, de opvolger van een deel van de KKEes), de Italiaanse groene partij, e.a. Een van de opgaven voor na de verkiezingen zal zijn om tot een goed opgezet samenwerkingsverband te komen. Als het goed is worden de eerste verkenningen daarvoor nu al gedaan.

2. Het GPA

De samenwerking binnen de GPA-fractie is goed. Zowel tussen de drie leden als met het Dagelijks Bestuur en het GPO. Alleen met de vertegenwoordiging van het Groen Platform wil het maar niet vlotten. Aanvankelijk leek het dat John van Tilborg (als vervanger van Roel van Duyn) goed zou gaan functioneren. Helaas moet gemeld worden dat ook met hem het contact steeds meer te wensen overliet. Na een aantal vergeefse pogingen om dat te verbeteren waren wij gedwongen de zaak in handen te geven van het Groen Progressief Overleg, dat voor de verdere afhandeling zal zorgen.

Nel van Dijk heeft veel tijd gestoken in twee rapporten die zij dit najaar in het Parlement moet verdedigen; een is een alomvattend rapport over vrouwen en gezondheidszorg, het andere is een voorstel een onderzoek te starten naar de realiseerbaarheid van een basisinkomen in de EG. Herman Verbeek besteed een groot deel van zijn tijd aan het op gang brengen van een boerenbeweging in Nederland die opkomt tegen de

milieuverniestigende en sociaal desastreus landbouwontwikkelingen. Tevens treedt hij op als (interim-)sekretaris van de fractie-kerngroep.

Telkens weer blijkt het zeer moeilijk tijd en plaats te vinden om met elkaar te overleggen. Zelfs nu we slechts met drie mensen zijn. Met moeite lukt dit ons tweemaal per maand. Dit illustreert enigzins de tamelijk absurde werkomstandigheden van dit parlement.

3. Eigen activiteiten

a. In het parlement.

In het afgelopen jaar heb ik me met zeer verschillende dingen beziggehouden. Enerzijds bleven parlementaire zaken de aandacht vragen. Veel tijd kostte bijvoorbeeld het werk aan de begroting voor de milieu-, consumenten-, en volksgezondheidscommissie. Een van de nuttige effecten daarvan was een beter inzicht in de subsidie-methoden van de (Europese) Commissie met name tav. Europees georganiseerde milieu-organisaties, en de mogelijkheid om daar invloed op uit te oefenen. Het volgen van de tientallen richtlijnvoorstellen die samenhangen met de schepping van de interne markt (1992) kost veel tijd. Een kritisch volgen onzerzijds en amenderen waarnodig zet weliswaar niet zoveel zoden aan de dijk, maar hoort m.i.wel tot onze taak. Van tijd tot tijd is terugkoppeling naar onze kamerfractie(s) nuttig en mogelijk.

In de politieke commissie lukte het een aantal kritische noten opgenomen te krijgen in een resolutie over Chili. Uitgebreide debatten vonden plaats over de Europese politiek tov. Centraal Amerika (Nicaragua), Zuidafrika, bewapening. Als eerder gezegd komt de bijdrage daaraan meestal neer op het kritisch volgen en ventileren van een afwijkend geluid.

In deze commissie kreeg ik (op verzoek) een rapportage toegewezen over het vervolg dat gegeven is aan de resultaten van de Onderzoekscommissie naar de Opkomst van Racisme en Fascisme. De tekst daarvoor is dezer dagen ingeleverd. Als het meezit wordt e.e.a. in november/december in de zitting behandeld. Rond de jaarwisseling maakte ik een rapport voor de milieu-commissie over het tropisch regenwoud in Sarawak (Maleisie). Dit was een (voor dit parlement) zeer snelle actie naar aanleiding van het verzet van de inheemse bevolking daar, de Penan, tegen de vernietiging van hun leefomgeving. Eerder hadden we geprobeerd een urgentie-debatje er over uit te lokken. Dat lukte echter niet als gevolg van het bekende gedrang van meer in de belangstelling liggende misstanden. Een goede samenwerking met enkele leden in de commissie (met name Hemmo Muntingh (PvdA) die zelf ook met tropisch regenwoud bezig is) leidde tot deze opdracht. In mei werd het (vergaande!) voorstel: stoppen van de import tot een garantie gegeven kan worden dat het hout milieu- en sociaal aanvaardbaar gewonnen is, unaniem aangenomen. De lobby van de tegenkrachten (houthandel; elite in de exporterende landen)

moet nog op gang komen. Intussen sluit het onderwerp goed aan bij de op gang komende acties tegen de vernietiging van tropisch regenwoud in West-Europa.

de resolutie over Oost-Timor heeft geleid tot een rapport van Ien van de Heuvel over dit onderwerp. Enige amendementen van mij op dit rapport zijn door de commissie overgenomen. Al met al is het een goed rapport geworden. Nu dreigt er echter roet in het eten gegooid te worden door de Indonesische regering die enkele Europarlementariërs gevonden heeft die (eind augustus) naar Oost-Timor zijn geweest. Erg is dat er een fractiegenoot van Ien v.d. Heuvel mee was (Beate Weber; voorzitter van de Milieu etc. commissie).

Verder is veel tijd gaan zitten in het volgen en bestrijden van een rapport over geneesmiddelenwetgeving in de Gemeenschap, waar met name het onderdeel export (naar de Derde Wereld) van belang is.

b. Buitenparlementair.

Half in en half buiten vinden de activiteiten plaats ter ondersteuning van Griekse dienstweigeraars. In februari j.l. bezocht ik als getuige een proces van Michaelis Maragakis. In aansluiting daarop intervenueerde ik verschillende keren, schreef brieven, organiseerde een gezamenlijk telegram, etc. Na hun diverse hongerstakingen hebben Michael en een kollega nu de toezegging dat er werkelijk een dienstweigeringswet zal komen. Nu maar weer afwachten.

In november 1987 was ik naar Polen om met andere vredesactivisten samen gesprekken te voeren met Wolnoz y Pokoj (Vrede en Vrijheid). Dit is een zeer verspreide maar actieve oppositiegroep, die o.a. opkomt voor het recht op dienstweigeren in Polen. Helaas kon ik er maar kort blijven. Ik zou al niet lang gaan wegens tijdgebrek, maar voor dat we goed en wel in gesprek waren werden vijf van ons uit het land verwijderd omdat we aangetroffen werden in gesprek met enkele jongelui die pamfletten verspreiden van Solidarnosc. Jammer, maar volgende keer beter. Een aantal goed contacten heb ik er aan o er gehouden.

Ik was op enkele congressen om te spreken over het recht op informatie, o.a. in Milaan en in Lissabon. In beide plaatsen konden meteen de contacten met de plaatselijke milieubeweging beter aangehaald worden. In Lissabon voerden John en ik meteen een aantal gesprekken over het (omstreden) uitbreiden van een NAVO schietbaan, en konden adviezen geven over het aktievoeren daartegen. Mede dankzij vragen van Undine Bloch en mij aan de Eur. Commissie (verbeelden wij ons) gaat de uitbreiding niet door.

In april/mei bereikte mij een geheim rapport van de IAEA (controlerende atoomburo in Wenen). In het kader van de hoorzittingen over de NUKEM etc. schandalen bleek hieruit zonneklaar dat de experts van deze instelling en van Euratom veel zaken mooier voorstellen dan ze zijn. Na een perskonferentie van mij, Undine en Paul Staes, werd de Euratomman opnieuw gehoord, en zijn aanvullend getuigenis heeft het verslag

ingrijpend beïnvloed.

c. VS-delegatie.

Nuttig en belangrijk was ook dit keer weer de reis naar de VS. Ditmaal had ik enige geschreven bijdragen meegenomen, o.a. over pesticiden-export en export van gevaarlijk afval. In de VS was net het zgn. "Greenhouse-effect" het gesprek van de dag. De senaat had er een hearing over georganiseerd, die John en ik gedeeltelijk bijwoonden. Door daarbij aante knopen was het mogelijk voor het eerst de Amerikanen (en de Europese kollega's) er toe te brengen voor e volgende keer het "milieu wereldwijd" (global environment) op de agenda te zetten.

AGENDAPUNT 3.f.

BELEIDSVERSLAG PARTIJRAAD

Ook dit jaar heeft de partijraad opnieuw minder vergaderd dan volgens het Huishoudelijk Reglement de bedoeling is. Dat neemt niet weg dat de vergaderingen die gehouden werden in menig opzicht de moeite waard waren. Wat daar besproken is kan ieder PSP-lid bekend zijn, aangezien het een goede gewoonte is geworden dat na iedere vergadering een kort verslag in Bevrijding verschijnt. Daardoor kan dit verslag kort blijven en zich toespitsen op een paar essentiële gebeurtenissen.

In het afgelopen jaar is de partijraad vernieuwd. De terugloop in het ledenaantal deed zich ook hier voelen. Het aantal pr-leden liep terug van 41 naar 32 en wat erger is: niet alle 32 zetels zijn bezet, en er is nog steeds een aantal vacatures.

Tien van de 49 pr-leden en reserveleden zijn vrouw. Het partijraadsbestuur kwam weer op sterkte. Was het een duo, nu is het een kwintet, na toetreding van Arno van Deuzen, Fred de Vries en Chris van der Born. Huup Dassen en Floor de Kreij zaten en bleven.

In verhouding tot andere punten is de meeste energie gestoken in 'de kwestie': de vervanging van Andree van Es wegens zwangerschap. Op 27 februari ging de pr akkoord met haar verzoek voor zes maanden rond de geboorte van haar kind te vervangen. Daaraan werd de voorwaarde verbonden dat alle betrokkenen de uitvoering van dit besluit mogelijk zouden maken. Mocht de uitvoering mogelijk zijn, dan zou Wilbert Willems de vervanger moeten zijn. Een maand later werd die uitspraak nog eens herhaald, zij het in een vorm die meer ultimatief bedoeld was. Aan de kandidaten werd gevraagd binnen twee weken te laten weten of zij bereid zouden zijn zich aan pr-besluiten te conformeren. Dat bleek in een geval niet zo te zijn, waardoor de hele vervangingsoperatie kon worden afgeblazen. Aan de hele zaak zit vanuit pr-perspectief het principiële punt van de bevoegdheden vast. Deze zijn in die tijd nogal eens in twijfel

Slechts met de grootste moeite lukte het uiteindelijk het onderwerp doodstraf is de VS op de agenda te krijgen. De opvattingen van de meeste congresleden erover zijn verbijsterend. Tot en met de perskonferentie (in Minnesota) probeerden de Amerikanen het onderwerp weg te drukken. Behalve van mijn liberale Belgische kollega Karel de Gucht had ik van niemand van de Europese delegatie enige medewerking bij deze zaak.

We hadden weer veel gesprekken met activisten, groepen, etc. en namen veel literatuur en adressen mee terug. Ook ditmaal is er weer een verslag (in het Engels), te verkrijgen bij het GPA.

Bilthoven, 4 september 1988.

getrokken. Ten onrechte, de pr is van mening dat hij op grond van het HR wel degelijk bevoegd was om in dit geval een besluit te nemen omdat:

- het niet uitmaakt of over een vervanging dan wel een opvolging wordt beslist; het gaat er natuurlijk om wie namens de PSP in de Tweede Kamer zit, niet op welke basis dat is
- het HR geen twijfel laat bestaan over de bevoegdheid van de pr om tussen twee congressen door dit soort beslissingen te nemen in afwijking van een eerder vastgestelde lijstvolgorde
- het pb de zaak nadrukkelijk in handen van de pr had gelegd, conform het HR.

De partijraad heeft vaker op zijn strepen gestaan dit jaar. Zo werd het pb-voorstel voor de voorlopige congresagenda gewijzigd en werd, buiten het pb om, een voorstel tot PSP-steun aan een deel van de voorstellen van de commissie Biesheuvel inzake referenda afgewezen. Voor het eerst in lange tijd heeft de pr op eigen initiatief een politiek-inhoudelijk punt opgepikt, bediscussieerd en tot besluitvorming gebracht. Besloten werd dat de PSP zich niet achter de kabinetsvoorstellen inzake raadplegende referenda kon stellen en evenmin achter verdergaande voorstellen voor referenda van de commissie Biesheuvel.

Op grond van de besluiten van het vorige congres zou de pr voortdurend op de hoogte moeten worden gehouden van de onderhandelingen ter voorbereiding van de Europese Verkiezingen. Dat is slecht uit de verf gekomen. Terugkoppeling naar de pr was nauwelijks mogelijk, omdat wezenlijke problemen in de onderhandelingen steeds naar achteren werden verschoven. De septembervergadering van de pr was mede daardoor grotendeels aan 'Europa' gewijd, waarbij besluiten werden genomen met betrekking tot de naam van de lijst en de kandidatenvolgorde. Amendementen op het programma werden, wegens tijdgebrek, schriftelijk afgehandeld. De beslissing over het uiteindelijke

onderhandelingsresultaat ligt bij het congres.

Twee kleine 'puntjes' tot slot. Het is elke vergadering een probleem om van sommige functionarissen tijdig de stukken 'los' te krijgen. Het partijraadsbestuur is voornemens om

hierin strenger op te gaan treden.

Een oude gewoonte werd door de pr weer opgepakt: twee pb-leden per pr. In een wat informele sfeer spreekt de partijraad met leden van het partijbestuur over hun functioneren, hun plannen en de uitvoering daarvan.

AGENDAPUNT 3.i.

VERSLAG COMMISSIE SOCIALISME-DISCUSSIE

Twee jaar commissie socialisme-discussie

Gezien het stoeve functioneren van de commissie de afgelopen maanden, mag haar start in maart 1987 zeker voortvarend genoemd worden. De toen 16-koppige groep splitste zich voor de eerste maanden op in vier werkgroepen die zich respectievelijk met de thema's 'sociaal-cultureel', 'arbeid', 'macro-economie' en 'internationaal' bezig zouden houden.

Volgens het op de eerste vergadering vastgestelde werkplan zouden deze werkzaamheden tot een inhoudelijke basis moeten leiden voor de plaatselijke discussie's, later het jaar. De organisatie van deze discussie's, waarbij elke afdeling een contactpersoon zou benoemen, lag in handen van een kerngroep, bestaande uit vertegenwoordigers van de vier werkgroepen. Tijdens maandelijkse plenaire vergaderingen bleken de werkwijzen en aandachtspunten van de vier werkgroepen nogal te verschillen. Er werd daarom besloten onze werkzaamheden te richten op de korte en middellange termijn.

In september publiceerde de commissie een voorlopig inhoudelijk verslag in Bevrijding, dat een inventariserend karakter had en als basis diende voor de afdelingsdiscussie's. Tevens gaven we een werkmap uit over vormen van discussie's en organiseerden we een dag voor de aangezochte contactpersonen ter voorbereiding. De afdelingsdiscussie's waren gepland voor de laatste drie maanden van 1987, maar ook tot diep in dit jaar hebben afdelingen een discussie-avond rond dit thema georganiseerd.

Inmiddels hield de commissie zich ook bezig met de (interne) publiciteit. Er werd met regelmaat in Bevrijding aandacht besteed aan de discussie, op het congres (november 1987) organiseerde de commissie een workshop en er werden drie SVS-bulletins uitgebracht met inhoudelijke achtergrondinformatie.

Voor 1988 besloot de commissie twee conferenties te organiseren, die achtereenvolgens een visie-stuk en een actieprogramma dienden op te leveren. Wederom splitste de commissie zich op, nu in twee groepen, elk voor een conferentie. Volgens hetzelfde principe werd er ook een kerngroep gevormd, die echter als zodanig nooit heeft gefunctioneerd.

Ter inhoudelijke voorbereiding op de twee conferenties werden er in de maanden januari t/m april thema-ochtenden gehouden over resp. individualisering, technologie, milieu en planning & markt, waarbij de inleiding steeds

door iemand 'van buiten' werd verzorgd. Voor deze openbare bijeenkomsten werden met name leden van de kamerfracties, het partijbestuur en de partijraad gericht uitgenodigd.

Met de discussie-moeheid al enigszins in het hoofd werd het visie-stuk 'Socialisme zonder illusies' toch nog tijdig voor de gelijknamige conferentie in de Balie (28 mei, Amsterdam) afgekregen. Zeker inhoudelijk mag de conferentie geslaagd genoemd worden, al was het jammer dat er zich tussen de conferentie-gangers maar weinig afdelings-activisten c.q. 'nieuwe gezichten' bevonden. De tweede conferentie rond het actieprogramma, inmiddels tot manifestatie omgedoopt, die voor een maand later gepland was, werd om organisatorische redenen tot na de zomer uitgesteld.

Na de zomer bleken de ideeën over het actieprogramma en de daarmee verbonden conferentie tussen de verantwoordelijke groep en enkele overige commissie-leden nogal uiteen te liggen. Het op dat moment ter tafel liggende concept voor een actieprogramma werd onvoldoende geacht. Besloten werd de tweede conferentie als onderdeel van een nieuw, op basis van het visie-stuk, te schrijven actieprogramma te organiseren. Tegelijkertijd werd ook besloten het partijbestuur een synopsis van het visie-stuk 'Socialisme zonder illusies' voor te leggen, waarover het congres zich zou moeten uitspreken. Vanwege de omvang van het visie-stuk werd het niet zinnig geacht dit in z'n geheel aan het congres voor te leggen, al diende het wel een speciale status te krijgen voor komende verkiezingsprogramma's.

De synopsis werd in eerste instantie door het partijbestuur afgewezen, voornamelijk omdat men de vorm waarin de synopsis gegoten was niet goed vond. Een nieuwe synopsis werd uiteindelijk wel door het partijbestuur goedgekeurd.

In deze problematische gang van zaken kwam het stoeve functioneren van de commissie in de voorafgaande maanden tot uiting, en het vormde voor de voorzitter van de commissie, Jan Gravestein, de aanleiding om uit de commissie te treden.

Een kleine twee jaar socialisme-discussie met zo een breed scala aan onderwerpen heeft haar sporen op de commissie nagelaten. Tussentijds haakten velen, veelal om drukke werkzaamheden elders, al dan niet stilzwijgend, af. Bij de overblijvers raakte de fut er op den duur ook uit, wat er toe leidde dat het afgelopen jaar plenaire vergaderingen matig bezocht werden.

Hierdoor, en door het niet functioneren van de kerngroep dit jaar is de commissie in een van haar laatste taken, het afleveren van een visiestuk en een actieprogramma, tekort geschoten, en heeft het partijbestuur deels deze taken overgenomen.

Ondanks dit zijn we niet ontevreden. De afdelingsdiscussie's zijn redelijk aangeslagen en in circa 40 afdelingen zijn avonden rondom de socialisme-discussie geweest. Niet alle afdelingen hebben echter een verslag van de afdelingsdiscussie opgestuurd, waardoor we wat betreft de inbreng van de leden in de discussie voornamelijk hebben gesteund op wat commissieleden in afdelingen gehoord en geproefd hadden.

De gebrekkige verslaggeving van afdelingsdiscussie's maakt het ook moeilijk iets

te zeggen over deelname en inbreng van niet-PSP-ers aan de discussie. Voor wat de overige activiteiten van de commissie betreft kan hierover opgemerkt worden dat eigenlijk alleen tijdens de eerste conferentie niet-PSP-ers zich in de discussie gemengd hebben. Verder moeten we in dit verband het vele werk noemen wat Wim Bot als niet-PSP-lid voor de commissie heeft gedaan. Voor de commissie zit het werk er op, de socialisme-discussie mag van ons nog wel enige tijd voortduren.

commissie socialisme-discussie

(Wim Bot, Jan Duijghuisen, Robert Giesberts, Pieter van der Hijden, John Hontelez, Joost Lagendijk, Titia van Leeuwen, Bram van der Lek, Hannah van Wijngaarden, Jan Wijnia)

4. FINANCIËLE VERSLAGEN EN BEGROTING 1989

Als gevolg van de opgelopen achterstand in financieel beheer (zie beleidsverslag algemeen penningmeester) was het helaas niet mogelijk om tijdig voor het congres definitieve jaarstukken van partij en fondsen over 1987 en een definitieve, gespecificeerde begroting voor 1989 klaar te hebben. Het partijbestuur stelt voor om de afhandeling hiervan te verwijzen naar de partijraad en het hierna volgende voor kennisgeving aan te nemen.

Wel is het mogelijk om als orde van grootte voorlopige, globale cijfers te vermelden zodat de leden zich een oordeel kunnen vormen over de financiële positie van de partij. In bijgaand overzicht zijn deze globale cijfers gegeven voor de uitkomst 1987, de verwachte uitkomst 1988 en de begroting voor 1989, alleen van de partij.

1987

Voor 1987 wordt een tekort van f.43.000 verwacht, o.m. als gevolg van tegenvallende afdrachten van raads- en statenleden. De post 'verhuur gebouw -20' is administratief verwerkt in de verlaging van de huren die door de partij zijn betaald, waardoor m.n. de uitgaven voor 'centraal bestuur' lager zijn dan begroot. Van de f.160.000 aan afdrachten aan afdelingen en gewesten is ongeveer f.85.000 opgevraagd, zodat f.75.000 is toegevoegd aan de reserves van het Fonds Bijzondere Uitgaven (FBU). Dit is een op dit moment nogal karakteristiek beeld: enerzijds is er sprake van een tekort, anderzijds is er een overschot omdat delen van de partijorganisatie het voor hen gereserveerde geld kennelijk niet nodig hebben.

1988

Voor 1988 is als contributieinkomsten een raming van f.400.000 opgevoerd, hetgeen overeenkomt met het voor 1988 toegezegde bedrag; inmiddels was daar op 1/10/88 reeds 382 van ontvangen. Het is dus een voorzichtige raming. Andezijds heeft de post van f.90.000 voor afdrachten van raads- en statenleden een taakstellend karakter; het PB vermoedt dat de in 1987 ontvangen f.61.000 te laag is. De voorlopige raming voor 1988 laat een

tekort zien van f.85.000 maar vermoedelijk zal van de f.110.000 afdrachten aan afdelingen en gewesten slechts f.60.000 worden opgevraagd, zodat opnieuw f.50.000 kan toevloeien naar de reserves van het FBU.

1989

De eerste voorlopige raming voor 1989 gaat uit van eenzelfde inkomsten- en uitgavenpatroon als voor 1988 wordt verwacht. Alleen is de post 'giften' met f.20.000 vergroot. Het PB wil nl. voortaan twee maal per jaar een financiële actie houden voor het Verkiezings- en Propagandafonds en de helft van de opbrengst gebruiken voor de lopende propaganda-activiteiten en het overige reserveren voor de Tweede Kamerverkiezingen van 1990. Verder verwacht het WB in 1989 meer eigen inkomsten te kunnen realiseren. Het tekort wordt dan f.20.000, maar ook voor volgend jaar mag worden verwacht dat het bedrag voor afdracht aan afdelingen en gewesten niet geheel nodig zal zijn.

Het PB wil aan de partijraad voorstellen om de tekorten over 1987, 1988 en 1989 op te vangen door overboeking van reserves van het FBU naar het partijvermogen. Eind 1986 bedroeg deze reserves f.60.000, zodat na bijstorting en verrekening met het tekort van de partij deze reserves eind 1989 tenminste dit bedrag zullen bedragen, en dit is ruim genoeg om aanvragen van afdelingen en gewesten voor uitkeringen uit het FBU te honoreren.

Op het congres zal een voorstel worden uitge-reikt over een mogelijk andere opzet van 'nettopartijbladen', echter binnen het begrotingsbedrag.

Het PB wil pas tot uitkering van subsidies over 1989 overgaan na kennisneming van de financiële stukken over 1988 en de begroting voor 1989 van de door de partij gesubsidieerde instellingen.

Globale cijfers PSP 1987, 1988 en 1989

BEDRAGEN IN F.1.000	BEGR. 1987	VERM. UITK. 1987	BEGR. 1988	RAMING UITK. 1988	VOORL. BEGR. 1989
<u>INKOMSTEN</u>					
contributie	520	522	460	400	400
afdracht kamerleden	22	29	22	29	29
idem raads- statenleden	115	61	90	90	90
verkoop prop. materiaal	10	9	5	7	7
giften/acties	9	14	9	1	20
rente	8	12	8	8	10
tekort	-	43	30	85	20
TOTAAL	684	690	624	620	576
<u>UITGAVEN</u>					
afdracht afd/gew/FBU	151	160	131	110	110
centraal bureau	240	229	187	186	183
centraal bestuur	110	63	83	78	70
partijbladen (netto)	80	68	78	86	80
propaganda	15	29	24	27	20
radio en TV	12	15	12	30	10
subsidie SVS	35	35	54	40	40
subsidie WB	43	73	42	50	50
subsidie PSJG	13	13	13	13	13
subsidie HLS	5	5	-	-	-
verhuur gebouw	-20	-	-	-	-
TOTAAL	684	690	624	620	576

VISIE-STUK

AGENDAPUNT 5.a.

(Hieronder volgen alleen de amendementen van de eerste categorie. In de derde congreskrant staan alle amendementen afgedrukt.)

Inleiding

5.1 Amsterdam-Zuid *

blz. 4, kolom 1, r.1: 'VISIE-STUK' vervangen door: 'OPSTELLING VAN DE PSP EIND JAREN TACHTIG'.
Toelichting: Het Visie-stuk zoals het er nu ligt, is niet wat een visie in het algemeen pretendeert te zijn, nl. een 'visie' op een door ons als 'einddoel' beschouwde maatschappijvorm; het stuk is wel bruikbaar als beschrijving van een eerste stap in de richting van een meer pacifistisch-socialistische maatschappijvorm.

Wat we blijven missen, ook met een door ons voorgestelde titel, is de relatie tussen de hier beschreven korte-termijnopstelling en verderwegliggende (pacifistische-socialistische) doelstellingen.

PRE-ADVIES: afwijzen. Doel van het manifest en o.i. ook van dit visie-stuk is nu juist om aan te geven dat het heden ten dage niet gaat om het opstellen van algemene, verwegliggende idealen maar aankomt op het formuleren van een samenhangend maakbaar socialisme. Dit is inderdaad een eerste stap maar wel een waar we onze handen de komende 25 jaar meer dan vol aan hebben.

5.2 Wageningen *

Blz 4 kolom 1 r. 1 'VISIE-STUK' vervangen door: 'STRATEGIE-STUK'.

Toelichting: We vinden voorliggend stuk geen visie-stuk. Het is meer een stuk waarin de problemen die nu signaleerd worden beantwoord worden met een PSP-standpunt. Een visie-stuk moet geformuleerd zijn in de vorm van waarden en normen, m.a.w. uitgangspunten waarop de PSP zich in het dagelijks handelen baseert. Met deze titelwijziging willen we aangeven dat dit stuk en de discussie daarover wel een basis kunnen vormen voor een verkiezingsprogramma, maar niet gepresenteerd moet worden als het politieke visie-document van de PSP.

PRE-ADVIES: afwijzen. Zie 5.1. Strategie-stuk roept bovendien veel te veel misverstanden op (strategie-discussie Steenwijk).

5.3 Voorne *

blz 4, kolom 1, r.1: 'VISIE-STUK' vervangen door 'TUSSENTIJD'S VERSLAG SOCIALISME-DISCUSSIE'.
Toelichting: Hoewel tijdens dit congres de socialisme-discussie afgerond zou moeten worden door een visie-stuk, beschouwt onze afdeling de tekst niet als zodanig. Het stuk ontwijkt veel essentiële keuzes en kent weinig structuur/samenhang. Als gevolg daarvan bleek het onmogelijk om via een aantal amendementen te komen tot een aanvaardbaar (definitief) visie-stuk. Toch willen we dit stuk (d.m.v. een tegenstem) niet verwijzen naar de prullebak. Het bevat een aantal waardevolle analyses, maar blijkbaar kon/kan de socialisme discussie nog niet als afgerond

beschouwd worden.

PREADVIES: Afwijzen. Zie ook 5.1; dit stuk beoogt de noodzakelijke bezinning gestalte te geven. Daarmee is de discussie inderdaad nog niet afgerond in de zin dat er nu een kant-en-klare visie voor de komende 20 jaar ligt. Wel is d.m.v. dit stuk voldaan aan de congresopdracht om lacunes in de idee-vorming over wat de PSP onder socialisme verstaat op te vullen. Concrete vertaling daarvan dient in het verkiezingsprogramma plaats te vinden.

5.43 Deventer *

blz 6 kolom 2 r.21 t/m 24 'Samen.....litiek.' vervangen door:

'De PSP moet in de allereerste plaats het verschijnsel flexibilisering met al zijn nadelige gevolgen voor werknemers met kracht tegengaan.'

Toelichting: Door het verschijnsel flexibilisering gepaard te laten gaan met een betere rechtspositie van werknemers, accepteer je in feite deze vorm van arbeid. De PSP dient zich hier tegen te keren, aangezien flexibilisering vrijwel uitsluitend nadelen voor de werknemers met zich meebrengt. Werkgevers moeten eerst maar eens zien dat ze werkgelegenheid scheppen in gewone, volwaardige banen. De PSP moet hen niet toestaan te gaan werken met een legertje flexibele, slecht betaalde en op afroep beschikbare werkers.

PREADVIES: Afwijzen. Zie ook toelichting bij 5.44. De werkelijkheid is dat meer dan 1 miljoen werknemers op dit moment een soort flexibele baan hebben. I.p.v. langs de kant te roepen dat dit allemaal niet mag, is het beter de huidige slechte arbeidsvoorwaarden om te zetten in acceptabele.

5.44 Wageningen, Rotterdam *

blz. 6 kolom 2, r.38 t/m 41 'Ook...draaien' schrappen.

Toelichting Wageningen: Hoezo willen we de toegenomen mobiliteit van vrouwen en de grotere participatie van vrouwen terugdraaien? Dat wordt wel gesuggereerd door de formulering zoals die er nu staat.

Toelichting Rotterdam: Het woordje 'ook' kan de indruk wekken dat ook de flexibiliteit niet meer terug hoeft te draaien. In dat geval: flexibilisering is net zo'n ondernemers-wens als b.v. de beheersing van de lonen. Als de PSP de kans krijgt biedt ze toch zeker een gezond tegenwicht?!

PREADVIES: Afwijzen. Flexibilisering is helemaal niet per definitie een ondernemerswens. Bij de huidige machtsverhoudingen neemt de invoering ervan inderdaad vaak een zeer werknemersvijandig karakter aan. Maar wat is er tegen om mensen de keus te geven tussen drie werkdagen van 8 uur of 5 ochtenden van 5 uur, een maandag en dinsdag vrij i.p.v. een vrij weekend of de mogelijkheid om drie maanden op vakantie te gaan. Ook dat is flexibilisering. Waar het om gaat is de zeggingsmacht voor werknemers bij invoering en het vrijwillige karakter.

5.48 PSP-vrouwen *

blz. 6, kolom 2, r.46 t/m r. 49 'Uitgangspunt.....basisinkomen' schrappen en vervangen door: 'In het verleden heeft de PSP zich uitgesproken tegen het invoeren van een basisinkomen. De aanhoudende werkloosheid en het daarmee gepaard gaande negatieve toekomstperspectief voor mensen is de reden dat de PSP zich wil gaan beraden over de eventuele wenselijkheid van de invoering van een basisinkomen. Op dit moment is dit onderwerp nog onvoldoende bediscussieerd om al een standpunt vast te kunnen leggen. Met het oog op de totstandkoming van een nieuw verkiezingsprogramma zal een grondige discussie opgestart worden in de PSP.'

Toelichting: De PSP-vrouwen hebben een aantal bijeenkomsten gediscussieerd hierover en het resultaat daarvan dat de PSP-vrouwen veel positiever zijn komen te staan tegenover het basisinkomen. De PSP-vrouwen vinden het onacceptabel dat zovelen uitzichtsloos, onvrijwillig werkloos zijn. Het stelsel van sociale zekerheid is fnuikend. Onderdelen ervan, zoals het kostwinnerschap, sollicitatieplicht en WAO-keuringen, hadden in een andere tijd, een andere samenleving wel reden tot bestaan. Bij elkaar vormen ze heden een stelsel, dat niet bij de tijd is en dat vrijheden onnodig inperkt. Wij menen dat iedere volwassene in Nederland recht zou moeten hebben op economische zelfstandigheid, op een eigen inkomen, dat voldoende is om van te leven. Zo'n inkomen moet gegarandeerd, welvaartsvast en onvoorwaardelijk zijn. Dit houdt in dat kortingen en toetsingen vanwege samenlevingsvorm, inkomsten en vermogen afgeschaft moeten worden. Tot voor kort gold een dergelijk systeem voor de 65-plussers. Een goed voorstel zou zijn om aan iedere volwassene een soort AOW toe te kennen. PRE-ADVIES: Overnemen, zonder daarbij de hele tekst van de toelichting te onderschrijven.

5.49 Groningen *

blz. 6, kolom 2, r.46 t/m r.49 'Uitgangspunt.....basisinkomen' vervangen door: 'In het verkiezingsprogramma van de PSP en in verschillende brochures heeft de PSP het standpunt ingenomen, dat elk individu zelfstandig recht heeft op een eigen inkomen. De uitkeringen worden in de PSP-opvattingen verhoogd en geïndividualiseerd. Daarnaast staat de PSP op het standpunt, dat in de huidige situatie de sollicitatieplicht dient te worden afgeschaft. Dit standpunt kan als een vorm van basisinkomen worden beschouwd. De PSP is er geen voorstander van, dat ook mensen die bijv. fl. 80.000 verdienen ook nog eens een basisinkomen van de staat krijgen.'

Toelichting: De formulering 'tegen een basisinkomen' is te negatief. Jarenlang heeft trouwens in PSP-programma's gestaan dat we voor een basisinkomen waren. Dit standpunt werd nooit uitgewerkt. Het lijkt ons verstandiger het recht op een geïndividualiseerd, zelfstandig en verhoogd inkomen als een vorm van basisinkomen te beschouwen en het verschil toe te spitsen op twee punten: geen basisinkomen zonder drastische nivellering en waarom zouden mensen met een riant inkomen nog een basisinkomen van de staat moeten ontvangen.

PRE-ADVIES:afwijzen, voorkeur voor 5.48. Als 5.48 wordt afgewezen,

overnemen door 5.49': In amendement 5.49 laatste zin schrappen,rest overnemen.Bij aannname moet de tekst daarna redactioneel worden aangepast. Het PB vindt dat de laatste zin geschrapt moet worden omdat dat standpunt nog nooit goed bediscussieerd is.

5.50 Groningen-minderheid *

blz. 6, kolom 2, r. 46 t/m 49 'Uitgangspunt.....basisinkomen' schrappen en vervangen door: 'Het is de vraag of er in de toekomst voor iedereen een arbeidsplaats is weggelegd. Ondanks alle maatregelen van herverdeling van werk kan de uitstoot van mensen doorgaan door toenemende automatisering en robotisering in de toekomst. Het alternatief kan zijn een basisinkomen voor iedereen waardoor tevens de scheiding tussen werkenden en niet-werkenden ook in de toekomst kan worden opgeheven. Daarom spreekt de PSP zich uit voor een gegarandeerd basisinkomen voor iedereen.'

PRE-ADVIES: afwijzen. Het PB is er tegen op dit moment reeds een standpunt over het basisinkomen, pro of contra, vast te leggen. Vandaar onze overname van 5.48.

5.51 Amsterdam-Zuid *

blz. 6, kolom 2, r.46 t/m 54: 'Uitgangspunt....dat bestaat betaald' vervangen door: 'De PSP wijst het basisinkomen af. Invoering van een basisinkomen in de huidige situatie betekent voor velen, die nu afhankelijk zijn van de staat (uitkeringen e.d.) of afhankelijk zijn van het gezin, een vastleggen van hun afhankelijkheidsituatie. Het betekent tevens een bevestiging van de positie van velen waar eerder positieve actie voor geboden is (vrouwen, migranten en minder opgeleiden). Bovendien vooronderstelt een basisinkomen een situatie waarin een keuze kan worden gemaakt. Zo'n situatie is pas bereikt als eerst (bijna) volledige werkgelegenheid kan worden gegarandeerd.

De PSP kiest daarom voor 'betaald werk voor iedereen'. De PSP is van mening dat dit in de nabije toekomst te realiseren is op voorwaarde dat bestaat betaald'..... (volgt verder de tekst).

Toelichting: zie andere amendement Amsterdam-Zuid.

PRE-ADVIES: afwijzen. Het zal duidelijk zijn dat wij tegen een duidelijke uitspraak, pro of contra, op dit moment zijn.

5.61 PSP-vrouwen *

blz. 7, kolom 1, r.37 t/m kolom 2, r.2: 'Afwijzing.....sociale zekerheid': schrappen. Bij aannname van PSP-vrouwen amendement over basisinkomen vervangen door de algemene uitgangspunten, genoemd in de toelichting bij dat amendement.

Toelichting: De argumenten, die hier bij elkaar geraapt zijn, komen we (gelukkig) elders niet vaak tegen in de PSP. Sinds wanneer laat de PSP zich intimideren met argumenten als: 'er is geen meerderheid voor te vinden'?! Is afhankelijkheid van de staat 'principieel' beter dan afhankelijkheid van meer niet dan wel beschikbare loonarbeid?! Waar zijn mensen, die geen loonarbeid verrichten nu dan afhankelijk van? De verschillende ideeën die er leven over de hoogte van lonen, uitkeringen e.d. zijn toch geen reden om er dan maar geen standpunt over in te nemen?!

Het ziet er zeker niet naar uit dat met de invoering van een basisinkomen gelijk de koppeling tussen arbeid en inkomen teniet gedaan zal worden, integendeel, het systeem van loonarbeid blijft gewoon bestaan, alleen zullen dan meer mensen de kans krijgen om daaraan deel te nemen. De PSP-vrouwen vinden, dat gezien al deze ontwikkelingen, het oude standpunt van de PSP niet langer houdbaar is en dat een grondige discussie nodig is op basis van algemene uitgangspunten, waarop we elkaar in de PSP waarschijnlijk vrij snel zullen kunnen vinden. Het is beter om de resultaten daarvan af te wachten en ondertussen geen standpunt vast te leggen, noch voor, noch tegen het basisinkomen. (Zie ook punt III van het Aktieprogramma, blz. 14, 46 t/m 59.)

PREADVIES: Bij overname van het amendement 5.48 van de PSP-vrouwen kan ook dit overgenomen worden. Dat wil zeggen: het schrappen. Met de algemene uitgangspunten uit de toelichting bij 5.48 zijn wij echter niet allemaal zo gelukkig dus die nemen we niet over in de tekst. Het geformuleerde 'traditionele' anti-basisinkomenverhaal spreekt o.i. in de PSP steeds minder aan. Niet dat zoveel PSP-leden opeens pro zijn maar er is wel behoefte aan een up-to-date standpunt. Dat is er hopelijk volgend voorjaar. In afwachting daarvan is enige terughoudendheid beter dan de huidige tekst.

5.62 Utrecht *

blz. 7, kolom 1, r.37 t/m kolom 2, r.2: 'Afwijzing.....van sociale zekerheid' vervangen door: 'De PSP houdt niet vast aan een verplichting tot arbeid, met (inkomens)sancties voor degenen die daaraan niet voldoen.'

Een verplichting tot arbeid is namelijk alleen reeel in (nood-) situaties waarin werkelijk de inzet van iedereen nodig is om in de maatschappelijke behoeften te voorzien. Als gevolg van de technologische ontwikkeling begint dit beeld althans in de Westerse industrielanden tot het verleden te behoren. Daarom moeten socialisten wel het RECHT op arbeid en de strijd tegen onvrijwillige werkloosheid centraal blijven stellen; de PLICHT tot arbeid begint echter overbodig te worden.

Over de vraag of deze stellingname moet leiden tot een keuze voor het basisinkomen, of een keuze voor individualisering van het huidige stelsel van sociale zekerheid met afschaffing van de sollicitatieplicht voor bijstandsgerechtigden, meent de PSP nu nog geen definitieve uitspraak te kunnen doen. In het eerstvolgende verkiezingsprogramma moet deze keuze wel worden gemaakt. Het komende jaar zal de PSP ter voorbereiding van deze keuze een intensieve discussie voeren over deze problematiek.'

Toelichting: Wij hebben de indruk dat de PSP nog lang niet is uitgediscussieerd over deze materie. Symptomatisch hiervoor is het feit dat er minstens drie discussies door elkaar spelen. Ten eerste de discussie over het recht op (betaalde) arbeid. Sommige voorstanders van de ontkoppeling van arbeid en inkomen baseren dit op het idee dat betaald werk voor iedereen die dat wil, toch een 'illusie' zou zijn. Dit gaat volledig voorbij aan het feit dat onvrijwillige werkloosheid voor verreweg de meeste betrokkenen zowel psychologisch als financieel een ramp is. De PSP moet daar niet aan toegeven, en dus het

recht op arbeid voorop blijven stellen, en dus ook: verdwijning van de (onvrijwillige) werkloosheid.

Dat houdt nog niet in dat je dan dus moet kiezen voor een arbeidsplicht, die bijv. wordt afgedwongen d.m.v. kortingen op de uitkering van bijstandsgerechtigden die niet genoeg solliciteren naar de zin van de Sociale Dienst. O.i. is dat alleen gerechtvaardigd als er sprake is van een materiele nood die alleen oplosbaar is bij inzet van alle beschikbare arbeidskrachten. Zo ligt het in Nederland inmiddels niet meer.

Waarom zou je dan van iedereen zonder uitzondering eisen dat ze zich in de eerste plaats moeten bepalen tot het soort activiteiten dat 'de samenleving' bereid is te honoreren met een loon? Ook in een socialistische samenleving vinden wij dat helemaal niet vanzelf spreken. Maar ook als je met het bovenstaande instemt, volgt daar nog niet uit dat je dat dan moet realiseren d.m.v. het basisinkomen. Een andere mogelijkheid is nl. de keuze die de PSP maakte in het verkiezingsprogramma van 1986 voor een gegarandeerde individuele minimumuitkering, zonder sollicitatieplicht voor degenen die op dat minimum zitten. Met name op dit punt is de discussie in de partij o.i. nog ten ene male onvoldoende uitgekristalliseerd. Over de eerste twee punten (recht op resp. plicht tot arbeid) kan en moet de PSP nu wel een principiële uitspraak doen. Maar gesteld dat er niet gekozen wordt voor een verplichting tot arbeid, dan zijn de argumenten voor en tegen de beide mogelijkheden hiervoor nog niet afdoende op een rijtje gezet om nu een verantwoord besluit te kunnen nemen. Dat geeft ook niet, want per slot van rekening hoeven we daar pas uitsluitel over te geven in het najaar van 1989, als het nieuwe verkiezingsprogramma moet worden vastgesteld. Laten we dat jaar voor dat ene punt dan ook gebruiken.

Het was de bedoeling geweest dat deze discussie in het kader van het socialisme-debat afgerond zou worden. Maar in vergelijking met de kwesties van 'individualisering' en 'planning-markt' is dit punt ondergesneeuwd, zowel in de afdelingsdiscussie als op de conferentie van 28 mei in de Balie.

Tot slot: in de versie van het partijbestuur (die een impliciete keuze voor een verplichting tot arbeid inhoudt) kunnen wij ons niet vinden. Er wordt onvoldoende in beargumenteerd waarom e.e.a. zo noodzakelijk zou zijn, dat dit aan mensen opgelegd zou moeten worden op straffe van verlies van inkomen tot beneden de bijstandsgrens.

PRE-ADVIES: afwijzen. Voorkeur voor 5.61.

5.64 Alkmaar *

blz. 7, kolom 1, r.37 t/m 44/45: 'Afwijzing.....basisinkomen': schrappen.

Toelichting: Op de eerste plaats vindt een deel van onze afdeling dat er wel brede maatschappelijke steun voor een basisinkomen te vinden is. Op de tweede plaats is de vergelijking met de NAVO-eis niet ter zake doende en een beetje knullig.

PREADVIES: afwijzen. Voorkeur voor 5.61. Overnemen als 5.61 wordt verworpen.

5.65 Breda *

blz. 7, kolom 1, r. 37 t/m kolom 2, r.2: 'Afwijzing.....sociale zekerheid': schrappen en vervangen door: 'In de discussies rond het basisinkomen speelt het recht voor iedereen op een leefwaardig eigen inkomen een belangrijke rol. Het invoeren van het basisinkomen heeft het voordeel dat het leidt tot economische zelfstandigheid en dat het de ontplooiing van mensen bevordert. Daar staat het nadeel tegenover dat het rolbevestigend zou kunnen werken, zolang niet tot drastische arbeidstijdverkorting en herverdeling betaald en onbetaald werk is overgegaan. Een ander punt is dat er zeer veel verschillende ideeën bestaan over de inhoud van een basisinkomen, variërend van enkele honderden guldens tot fl. 1.500 per maand. De consequenties van deze verschillen zijn zo groot, dat het om die reden alleen al onmogelijk is om nu voor of tegen een basisinkomen te kiezen. Invoering van het basisinkomen zal dus ook binnen de PSP nog nader bestudeerd moeten worden.'

Toelichting: De argumenten tegen het basisinkomen in r. 38-49 spreken ons niet aan. Waarom maakt een uitkering niet en een basisinkomen wel mensen afhankelijk van de staat? Als wij het praktische argument 'geen brede maatschappelijke steun' zouden loslaten op het PSP-programma, zou er wel een heel klein programma over kunnen blijven. Regel 49-52 riekt naar arbeidsplicht en dit willen we toch niet? Het basisinkomen is binnen de PSP nog onvoldoende bediscussieerd. Het is verstandiger er zich nu niet over uit te spreken.

PRE-ADVIES: afwijzen, voorkeur voor 5.61. Overnemen, als 5.61 wordt verworpen Deze formulering schetst de problemen maar neemt nog geen definitief standpunt in.

5.66 Amsterdam-Zuid *

blz. 7, kolom 1, r. 37 t/m 47: 'Afwijzing....arbeid en inkomen' vervangen door: 'De PSP wijst het basisinkomen ook af omdat het de koppeling tussen arbeid en inkomen doorbreekt'.

Toelichting: Om als eerste en beslissend argument in de afwijzing van het basisinkomen een standpunt te noemen wat de PSP heeft ingenomen in een verkiezingsprogramma is niet erg sterk. Bovendien wordt in de tekst de argumentatie door de rest van de tekst gevlochten, iets wat de helderheid ook niet bevordert. In voorgestelde tekst wordt geprobeerd duidelijker aan te geven dat de PSP op de eerste plaats de aandacht richt op volledige werkgelegenheid d.m.v. herverdeling van werk en een keuze voor een basisinkomen deze strategie in de weg loopt.

PRE-ADVIES: afwijzen. Zie toelichting bij andere amendementen over dit onderwerp.

5.80 Alkmaar *

blz. 8, kolom 1, r.49 t/m 67 'Moeten eigen.....consumptie' schrappen en vervangen door: 'Moeten eigen bijdragen altijd worden afgewezen, of zijn er gevallen waarin dat wel redelijk is? We vinden het bijv. wel redelijk dat geld moet worden neergelegd als men een brood wil kopen.

Onderwijs en gezondheidszorg beschouwen wij als voorzieningen waar iedereen recht op heeft ongeacht het inkomen. Iedereen kan ziek worden en iedereen heeft een opleiding nodig om maatschappelijk verder te komen. Daaromn blijven wij

voorzitter van een volksverzekering met inkomensafhankelijke premie.

Anders ligt dat met openbaar vervoer of culturele voorzieningen. Woon-werkverkeer moet natuurlijk vergoed worden, maar vervoer met recreatieve doeleinden vindt plaats voor eigen plezier. Wij vinden het redelijk als daar een (klein) bedrag voor moet worden neergeteld. Dat neemt niet weg dat wij de hoge prijs die er nu betaald moet worden voor het treinkaartje van de hand wijzen. Het is immers een maatschappelijk belang dat het particuliere autogebruik wordt teruggedrongen. Het openbaar vervoer moet de concurrentie ruimschoots aan kunnen gaan, ook als dat de gemeenschap geld kost; de gevolgen van de milieuvervuiling als gevolg van autogebruik kosten immers minstens zoveel.

Voor theaters, musea en dergelijke geldt iets soortgelijks. Een (lage) toegangsprijs daarvoor is redelijk. Maar... ook dat zal 'concurrerend' moeten kunnen zijn met andere, meer verspillende vormen van consumptie.

Willen wij een andere, meer ecologisch (en cultureel) verantwoorde levensstijl propageren dan die van de kapitalistische consumptiemaatschappij, dan zullen we wel degelijk ook financieel aantrekkelijke alternatieven beschikbaar moeten stellen.'

Toelichting: begrijpelijker en genuanceerder. PREADVIES: Afwijzen hele amendement. Overnemen laatste alinea via accentvoorstel

5.80': 'Willen wij een andere ... moeten stellen'.

Groot verschil tussen visiestuk en amendement is de prijs van het openbaar vervoer. Het PB pleit voor gratis openbaar vervoer omdat reeds nu de prijs van een kaartje een fractie is van de werkelijke kosten. Bij gratis openbaar vervoer komt weliswaar ook die fractie niet meer binnen bij de overheid maar daar tegenover staat dat de afschaffing van controle en kaartverkoop aanmerkelijke bedragen oplevert. De keuze is in feite tussen een kostendekkend o.v., wat gigantische prijsverhogingen met zich meebrengt, en gratis o.v.

5.87 Bussum *

blz. 8, kolom 1, r.64 t/m 67: 'Anders...consumptie' schrappen en vervangen door: 'Deze voorzieningen moeten gratis zijn, uitgaande van sterke nivellering van de inkomens. Zolang geen nivellering heeft plaatsgevonden gaat de voorkeur uit naar inkomensafhankelijke heffingen, ook voor culturele voorzieningen als bibliotheek.'

Toelichting: Het is niet juist een grens te trekken tussen enerzijds voorzieningen die gratis zijn en anderzijds een eigen bijdrage te bepleiten voor culturele voorzieningen; daarmee wordt cultuur ten onrechte tot luxe verklaard.

PRE-ADVIES: overnemen.

5.91 Capelle a/d IJssel *

blz. 8 r. 1 t/m blz. 10, r.66: '5. Planning versus markt.....mensen bestaan': het gehele hoofdstuk schrappen en volgens de hieronder gegeven suggesties herschrijven.

Toelichting: Het gehele hoofdstuk pleit voor het loslaten van het socialisme als uitgangspunt van de PSP. Winst is winst ook al noem je hem socialistische winst of kapitalistische winst; het blijft een tegenstrijdig gegeven met de uitgang-

spunten van het socialisme. Hoewel wij erkennen dat de grote bedrijven gesocialiseerd moeten worden, vinden wij het onfair van de makers van het visie-stuk om toe te geven aan de werkgevers-gedachte dat winst een noodzaak is voor het bedrijf om te blijven voortbestaan. De keuze die voorgelegd wordt is eigenlijk geen keuze. Wij pleiten meer voor handhaving van de uitgangspunten van het socialisme of de PSP zal de S van socialisme in haar naam ter discussie moeten stellen.

PREADVIES: afwijzen. Het PB heeft het idee dat zij d.m.v. dit visiestuk de socialistische uitgangspunten van de PSP handhaaft, sterker nog, zoals ook de opdracht van het kongres luidde, die heeft geaktualiseerd en daarmee versterkt. Voor onze opvatting over winst verwijzen we naar de gedeelten daarover op in het visiestuk. Het is onzin dat af te doen als een 'werkgeversgedachte'.

5.96 Deventer *

blz. 9, kolom 1, r.10 t/m blz. 10 r.14: 'Niet alleen in de.....overtuigen van de wenselijkheid ervan.': schrappen.

Toelichting: Met de schrijvers van het visiestuk zijn we van mening, dat er drie niveau's zijn te onderscheiden in de economie, te weten:

1. De belangrijkste en strategisch belangrijkste bedrijven en instellingen, waaronder banken, producenten van kapitaalgoederen etc.

2. Het Midden- en Kleinbedrijf

3. De sector van de uiterst kleine bedrijven.

Echter, in het visiestuk worden o.i. fundamentele denk- en beoordelingsfouten gemaakt, m.b.t. de drie verschillende niveau's.

ad 1. Het stuk wekt sterk de indruk, dat t.a.v. de belangrijkste bedrijven en instellingen volstaan kan worden met socialisatie, t.w. zelfbeheer van de werknemers en enige maatschappelijke controle. Duidelijk zal zijn dat t.a.v. deze strategisch belangrijke groep met een verstrekkende invloed op het gehele economische gebeuren (vergelijk de banken) hiermee niet volstaan kan worden. Hier is een totale greep van de overheid nodig, kortom: nationalisatie.

-ad 2. Volgens het visiestuk zal de maatschappelijke bemoeienis met het Midden- en Kleinbedrijf niet meer inhouden dan controle m.b.t. milieuaspecten, m.b.t. aspecten van uitbuiting en m.b.t. de benodigde vergunningen. Ons ontgaat het waarin de beoogde situatie wezenlijk verschilt van de huidige, binnen de kapitalistische economie. Voor het Midden- en Kleinbedrijf dient o.i. onvoorwaardelijk aan socialisatie te worden vastgehouden om de invloed en zeggenschap van de werkers te kunnen waarborgen. Socialisatie gepaard gaande met maatschappelijke controle t.a.v. maatschappelijke behoeftes.

ad 3. Bij kleine bedrijfjes hoeft volgens het visiestuk de prive-bedrijfsvorm geen probleem te zijn, als de openbaarheid van bedrijfsgegevens en de democratische zeggenschap van het personeel maar goed geregeld zijn. Hier is duidelijk sprake van een paradox.

Ofwel, er is sprake van een algehele democratische zeggenschap dus ook over verdeling van inkomen c.q. winst van het bedrijf en is er feitelijk geen sprake meer van een prive-bedrijfsvorm. Ofwel democratische zeggenschap van het personeel komt niet te pas aan wezenlijke

beslissingen zoals investeringen en winstverdeling. O.i. kan niet anders dan vastgesteld worden dat democratische zeggenschap zich überhaupt niet verdraagt met de prive-bedrijfsvorm.

M.a.w.: daar waar sprake is van meerdere werken binnen een bedrijf, dient voor een gesocialiseerde bedrijfsvorm te worden gekozen. O.i. dient aan de hand van de door de afd. Deventer gepropageerde optiek het onderhavige gedeelte van het hoofdstuk 'Planning versus markt' herschreven te worden. Als basis voor een verdere analyse en het opstellen van het verkiezingsprogramma.

PREADVIES: afwijzen. Dit amendement wordt om verschillende redenen door het PB afgewezen. Toelichting meerderheid PB: Voorkeur voor andere amendementen (5.100). Toelichting minderheid PB: Wat heeft het voor zin om de kern uit een verhaal weg te nemen? Dit hoofdstuk is opgebouwd uit drie delen:

1. achtergrond/geschiedenis

2. probleemstelling/aangeven grote lijn en

3. filosofische basis.

Als je 2. weghaalt kun je net zo goed het hele hoofdstuk schrappen. Wat betreft de aangevoerde argumenten:

1. de indieners zijn slechte lezers. In de r. 40 t/m 50 op blz. 9, kolom 2, staat duidelijk dat wat betreft sleutelindustriën er sprake zou moeten zijn van overheidsplanning, democratisch en op hoofdlijnen.

2. vraag is niet zozeer of wat wij voorstellen fundamenteel verschilt van de huidige situatie. Dat is niet per definitie het streven. Vraag is veel meer of het vasthouden aan de ook nu weer door Deventer voorgestelde 'onvoorwaardelijke socialisatie' iets oplost. Sterker nog: of die 'oplossing' niet leidt tot nodeloze betutteling, een gigantische bureaucratie en een compleet verdwijnen van enig eigen initiatief. Mede gezien de ervaringen in Oost-Europa is het antwoord op die vraag bevestigend.

3. Dat geldt nog in sterkere mate voor kleine prive-bedrijven. Er is iets te zeggen voor bepaalde grenzen aan het 'vrij ondernemerschap', bijv. wat betreft maximaal aantal in dienst te nemen personen of maximaal vrij te besteden winst. Dat binnen die grenzen uiteindelijk een persoon beslist over bijv. de aanwending van de winst is wat ons betreft geen verraad aan het socialisme maar veel eerder een garantie dat ons streven niet uitloopt op een bloedeloze eenheidsmaatschappij.

5.99 Breda *

blz. 9, kolom 2, r.52 t/m blz. 10, kolom 2, r.13: 'Wat betekent dat nu.....van de wenselijkheid ervan' vervangen door: 'In een socialistische economie zal de besluitvorming op een zo laag mogelijk niveau moeten worden genomen. Socialisatie van kleinere bedrijven in die zin dat deze in het bezit komen van de overheid en dat op dat niveau afspraken gemaakt moeten worden over de produktiedoelen en de wijze van produceren kan leiden tot sterke bureaucratisering en betekent dat dan geen recht gedaan wordt aan het principe dat het personeel zeggenschap heeft over zijn/haar arbeidssituatie. Bij kleinere ondernemingen kan het bezit in plaats van rijk/provincie of gemeente daarom in veel gevallen beter in handen worden gegeven van het per-

soneel. Voor zo'n bedrijf(je) dat in handen is van de daar werkende mensen, zal de overheid wel regels dienen te stellen, waarbinnen het bedrijf zal moeten opereren. Een prive -bedrijfsvorm wijst de PSP af bij kleinere ondernemingen.' Toelichting: De bestaande tekst laat te veel onduidelijkheid over het bezit van het midden- en kleinbedrijf. Het wekt de indruk dat de PSP hier afziet van socialisering. Een zeer groot deel van 'onze' economie valt onder de categorie midden- en kleinbedrijf. Hier behoort te gelden dat niet alleen het beheer, maar ook het bezit in gemeenschapshanden moet zijn. Anders is beheer een fopspeen. Dat gemeenschapsbezit niet synoniem is met overheidsbezit, is voor ons evident.

PREADVIES: afwijzen

TOELICHTING meerderheid PB: Voorkeur voor 5.100

TOELICHTING minderheid PB: Zie toelichting bij 5.96. Waar beheer van de economie totaal is, of dat nu gemeenschap of overheid is, is democratie en eigen initiatief een fopspeen. Dat is voor ons evident.

NB. Het verdient wellicht voorkeur om eerst 5.100 in stemming te brengen en daarna pas 5.99. Bij aanneming van 5.100 wordt 5.99 overbodig.

5.100 Groningen *

blz. 9, kolom 2, r.53 t/m 62: 'In een socialistische economie.....met een cooperatieve bedrijfsvorm' vervangen door: 'Naast het gemeentebedrijf, het provinciaal bedrijf en het staatsbedrijf staat de PSP produktiecorporaties voor. Een produktiecorporatie is een onderneming waarvan de gezamenlijke werkers de eigenaar zijn. Met name het midden- en kleinbedrijf zal tot deze categorie gaan behoren. Afhankelijk van het belang dat een produktiecorporatie voor de economie heeft, zal deze wat planning betreft te maken hebben met ofwel de gemeentelijke ofwel de provinciale ofwel de nationale overheid. In een socialistische maatschappij zal de produktiecorporatie uiteraard ook gecontroleerd worden op het gebied van milieuwetten en andere vergunningen.'

Toelichting: Deze tekst is overgenomen uit het SVS-bulletin nr. 121. Het is gebaseerd op de theorieën van A. Nove. De corporatievorm wordt wel verplicht en niet zoals in de bestaande tekst: 'heel goed te verenigen met'. Loondienst en dus uitbuiting wordt afgewezen. Een aparte passage is nodig omdat in de bestaande tekst het midden- en kleinbedrijf wel erg vrij wordt gelaten en zelfs niet meer aan planning is onderworpen. Zelfs in het kapitalisme kent men distributie planologische onderzoeken op basis waarvan beoordeeld wordt of een nieuwe supermarkt niet de ruimte voor anderen wegneemt.

PREADVIES meerderheid PB: overnemen; eens met toelichting.

PREADVIES minderheid PB: afwijzen. Het dwingend voorschrijven van de produktiecooperatie gaat ons te ver. Dat geldt in nog sterkere mate voor het op alle niveau's onderwerpen van het midden- en kleinbedrijf aan planning. Uit dit stuk zal toch duidelijk zijn dat wij niet pleiten voor een vergaande, gedetailleerde planning van overheidswege. Natuurlijk wordt er nu ook gepland, door bedrijven, door de overheid. Het is echter fundamenteel anders, en o.i. ongewenst, te proberen elke bedrijfsautonomie 'weg' te plannen.

5.102 Groningen *

blz. 9, kolom 2, r.62 t/m blz.10, kolom 1, r.1: 'Bij kleine bedrijfjes.....betutteling van bovenaf' vervangen door: 'Voor individuen bestaat de mogelijkheid om zelfstandig een prive-bedrijf op te richten'.

Toelichting: Voor socialisten moet het onaanvaardbaar zijn dat de ene mens de arbeidskracht van een ander huurt om winst te maken. We noemen dat uitbuiting. Het is geen enkel probleem om bij uitbreiding van een prive-bedrijfje de cooperatieve vorm in te voeren. In de tekst staat dat het kapitalistisch kleinbedrijf mag blijven bestaan als de democratische zeggenschap van het personeel goed geregeld is. Dit kan echter niet: in een prive-bedrijf zal het nooit verder kunnen gaan dan inspraak en eventueel een geringe mate van medezeggenschap. Het moet echter niet gaan om medezeggenschap maar om zeggenschap van de werkenden in het bedrijf.

PREADVIES: Meerderheid PB: overnemen via accentvoorstel 5.102'. Zie daarvoor 3e congreskrant. Minderheid PB:: afwijzen. Teneur van dit amendement is: als het nou niet anders kan, vooruit dan maar! Het PB is over die behoefte veel positiever, binnen bepaalde grenzen en onder bepaalde voorwaarden. Dat democratische zeggenschap per definitie privé-eigendom onmogelijk maakt is niet waar. Er zijn allerlei constructies te bedenken waarin de invloed van het personeel zeer vergaand is, bijv. een veto bij investeringsbeslissingen, maar waarbij privé-eigendom mogelijk, zij het wellicht niet aantrekkelijk, blijft.

5.109 Deventer *

blz. 10, kolom 2, r.62 t/m blz. 11, kolom 1, r.63: 'Maar wat zijn eigenlijk.....bijgestuurd moeten worden': schrappen.

Toelichting: De houding van de opstellers van dit gedeelte van het visiestuk t.a.v. de EG is o.i. veel te positief. Natuurlijk zal de EG geen ontwikkelingen steunen in de richting zoals de PSP die graag zou zien.

Eerder gaat de EG die ontwikkelingen tegen. De EG zal uitsluitend een buffer blijken te zijn tegen progressieve ontwikkelingen.

Vooruitlopend op de interne markt herstructuren bedrijven zich nu al tot kapitaalgiganten van internationale allure. Het kapitalisme onder EG-vlag krijgt ruim baan. Te verwachten is dat ook een EG-defensiebeleid sterker wordt aangehouden. Het is onzin te denken dat je pas in de EG-organen moet zitten om bovengenoemde ontwikkelingen te voorkomen. De PSP is een nationale

partij en we moeten door ons gewenste ontwikkelingen in de allereerste plaats in ons eigen land en in onze eigen steden en dorpen in gang zien te zetten.

Een beroep op de EG-richtlijnen (gelijkwaardige beoordeling sociale zekerheid mannen en vrouwen) als rechtvaardiging van de EG is onjuist. Die richtlijnen kunnen ook op nationaal niveau worden doorgevoerd. Bovendien: momenteel werkt de EG misschien zelfs wel als excuus-orgaan. (Laten we geen maatregelen nemen, de EG vertelt over twee jaar wel wat we moeten doen.)

De PSP dient kortom een fel anti-EG standpunt in te nemen. Hoe ondemocratisch de EG is en hoeveel nadelen er aan het beleid kleven staat treffend beschreven in r. 3 t/m 60 van blz. 10, kolom 2. PREADVIES: afwijzen. Wat ons met name verbaast bij dit schrapvoorstel is de motivatie, zoals neergelegd in de zinsnede: de PSP is een nationale partij die zich vooral moet beperken tot het nationale en regionale niveau. Daarmee zijn wij het fundamenteel oneens. De opstelling van Deventer leidt tot een uitzichtsloos isolatisme. Bovendien, welke macht denkt Deventer dat er sowieso nog ligt op nationaal niveau om bijv. het internationale bedrijfsleven onder controle te houden?

5.111 Groningen *

blz. 11, kolom 1, r.22 t/m 30 'Dit probleem..... is niet aanwezig' en 37 t/m 43 'Het is niet ondenkbaar.....standpunt te worden': vervangen door: 'Maar net als vele zusterpartijen van de PSP in Europa stelt de PSP, dat Nederland moet breken met de EG.

Socialistische politiek is niet te verenigen met deze kapitalistische EG. Er wordt vaak gezegd, dat Nederland economisch failliet gaat als zij eenzijdig uit de EG stapt. Daar zit ongetwijfeld een kern van waarheid in. Maar het zou wel erg onwaarschijnlijk zijn, dat alleen in Nederland fundamentele breuken in het kapitalisme ontstaan en gestreefd wordt naar een opbouw van het socialisme, terwijl dat in andere landen niet gebeurt.

Het is veel waarschijnlijker, dat in andere landen deze veranderingen veel eerder plaatsvinden.

We moeten vooral niet achterblijven t.o.v. deze landen omdat ditzelfde argument, net als het argument van de 'internationale concurrentiepositie', ook in andere landen gehanteerd wordt om daar de anti-EG beweging onder de duim te houden.

Om de traagheid van Nederland nog even te illustreren kan verwezen worden naar de afschaffing van de slavernij: dat gebeurde in Nederland het laatst!

PREADVIES: afwijzen. Welke zusterpartijen? Geen van de partijen waarmee wij de laatste jaren in Europa optrekken vindt op dit moment dat 'hun' land uit de EG moet stappen. De enige klup die dat wel vindt is de Deense Ant-EG lijst, maar onze zusterpartij aldaar, de SF, is die mening geenszins toegedaan. Maar ook al zou dat wel zo zijn, dan nog zouden wij ons sterk verzetten tegen een dergelijke uitspraak omdat hij Nederland noch de PSP een stap dichterbij het socialisme brengt. Deze opstelling miskent de realiteit van een sterk verweven Europese economie waarin ook de Westeuropese niet-EG landen door allerlei afspraken en verdragen een plaats hebben. Het is een illusie om te denken dat een land daar op z'n eentje uit kan stappen, of dat nou als eerste of als laatste is. Waar het om gaat is dat de EG drastisch gewijzigd wordt, zowel qua vorm als qua politiek. Daarvoor moet links Nederland bondgenoten zoeken in Europa, in de EG. Het spel zal ook de komende jaren gespeeld worden op het veld, niet op de tribune.

5.115 Wageningen e.o. *

blz. 11, kolom 2, na r. 17 achter 'meer geldt' toevoegen: 'Maar de wereld houdt niet op bij de grenzen van Europa.... Het beleid dat in Europa wordt gevoerd is van invloed op landen buiten Europa, met name de Derde Wereld. Importen uit de Derde Wereld zijn van invloed op de economie aldaar en de manier waarop deze importen plaatsvinden zijn belangrijk voor de vraag aan wie de gelden ten goede komen. Multi-nationale ondernemingen zijn de laatste decennia uitgegroeid tot transnationale bedrijven die zeer flexibel over de hele wereld investeren. Omdat deze bedrijven in vele landen opereren is het voor nationale overheden bijna onmogelijk geworden invloed op het beleid van deze bedrijven uit te oefenen. Sterker nog, veel landen zijn afhankelijk van deze bedrijven. In Derde-Wereldlanden is dit het sterkste zichtbaar, maar ook in Europa zijn voorbeelden hiervan te vinden. De machtsstructuren in veel Derde-Wereldlanden zijn vergelijkbaar met de machtsstructuren in rijke landen. Het zijn dezelfde banken en bedrijven die de economie beïnvloeden en het milieu bedreigen. Bij een standpuntbepaling door radikaal-links over maatregelen in Europa zullen we ons steeds bewust moeten zijn van de consequenties daarvoor in landen buiten West-Europa. Daarover zal overlegd moeten worden met groepen in Derde-Wereldlanden. Om tegenwicht te bieden aan de macht van transnationale ondernemingen zal samengewerkt en overlegd moeten worden met linkse groepen, in landen buiten West-Europa. Toelichting: zie eerder amendement van afd.Wageningen e.o.

PREADVIES: overnemen.

5.121 Deventer *

blz. 12, kolom 2, r.34 t/m blz. 13 r. 60 . Slot.....onbeheersbaar dreigt te maken' (heel hoofdstuk 8.): schrappen.

Toelichting: Voegt niets toe aan voorgaande teksten. Een slap wauwelstuk. Bovendien weinig concreet. Er staan geen concrete stappen in die duidelijk maken hoe we als PSP het socialistische ideaal als verderweg liggend perspectief kunnen verwezenlijken.

PREADVIES: afwijzen. Het zal de oplettende lezer inmiddels duidelijk zijn geworden dat de afdeling Deventer niet veel op heeft met dit visiestuk. Dit amendement zet de kroon op het werk. Het zal dan ook niet verbazen dat wij even gedeceideerd zijn in onze afwijzing.

AGENDAPUNT 5.b.

AKTIEPROGRAMMA

0.1 Amsterdam-Noord *

Ordevoorstel bij Aktieprogramma

Het congres van de PSP, bijeen op 26 en 27 november 1988 te Zutphen, overwegende

- dat tijdens dit congres de zogeheten socialisme-discussie aan de orde is,
- dat de uitkomst van de socialisme-discussie bepalend dient te zijn voor de inhoud van het aan deze discussie gekoppelde aktieprogramma, constaterende
- dat vooruitlopend op de uitkomst van de socialisme-discussie thans een basistekst voor een aktieprogramma aan het congres wordt voorgelegd, van mening
- dat aldus handelende een onwenselijk voorschot genomen wordt op de uitkomst van de socialisme-discussie,
- dat slechts na de formulering van de uitkomst van de socialisme-discussie een doeltreffend aktieprogramma vastgesteld kan worden,
- dat de voorliggende basistekst niet of nauwelijks beantwoordt aan fundamentele kwaliteitseisen, geldend voor teksten in het algemeen en wervende teksten met propagandistische waarde in het bijzonder;

vraagt het partijbestuur van de PSP

- na vaststelling van de uitkomst van de socialisme-discussie een uit die uitkomst voortvloeiend aktieprogramma binnen een termijn van drie maanden na 28 november 1988 ter goedkeuring aan de partijraad van de PSP voor te leggen, welk aktieprogramma na verkregen goedkeuring als onderdeel van het reeds vastgesteld werkplan 1988 - 1990 van het partijbestuur wordt beschouwd.

Toelichting: De socialisme-discussie moet leiden tot een wervend en concurrerend aktieprogramma, waarmee concrete politieke resultaten geboekt gaan worden en perspectief op ledenwinst ontstaat.

Door nu reeds een basistekst voor een op de uitkomst van de socialisme-discussie gebaseerd aktieprogramma aan te bieden wordt het risico genomen, dat het aktieprogramma niet spoort met de uitkomsten van de socialisme-discussie. Bovendien is het enigszins onzuiver om vooruit te lopen op de beoordeling van het aangeboden visiestuk. Tenslotte is de basistekst voor het aktieprogramma op een aantal punten uiterst vaag, op een ander aantal punten onbegrijpelijk en in het geheel vrij van enige wervende waarde. Overname door het congres van de vraag in het dictum van dit voorstel leidt tot aanzienlijke kwaliteitsverbetering van het vast te stellen aktieprogramma en impliceert voor het overige een meer zorgvuldige procedure van behandeling. PRE-ADVIES: afwijzen. Het congres van 22 november 1986 te Hilversum heeft besloten dat de discussie gaat over 'socialistische doelstellingen en een sociaal-economisch aktieprogramma'. Dat is gebeurd en leidt thans tot besluitvorming.

5.123 Maastricht *

blz. 14, kolom 1, r.0: 'Aktieprogramma' vervangen door: 'Wensenlijst. Het partijbestuur zal aan het voorjaarscongres in 1989 of aan de partijraad indien het voorjaarscongres geen doorgang vindt, inhoudelijk uitgewerkte plannen voorleggen van de onderstaande voornemens'.

Toelichting: Het opgesomde op blz. 14 is meer een organisatievoorstel hoe diverse plannen worden uitgewerkt. Van enige inhoudelijke voorstellen is hier geen sprake. Prima dat voorstellen worden uitgewerkt met sociale bewegingen. De uiteindelijke plannen zullen wel met de leden besproken moeten worden.

PREADVIES: afwijzen.

5.126 Deventer *

blz. 14, kolom 1, r. 37 en 38: 'het opheffen van de achterstand in rechtspositie van 'flexibele werknemers' vervangen door: 'het zo sterk mogelijk tegengaan van het verschijnsel flexibilisering.'

Toelichting: Zie ook ons andere amendement aangaande flexibilisering. Deze vorm van arbeid is slechts voor de werkgever voordelig, niet voor de werknemer. Ga je de rechtspositie verbeteren of doe je pogingen daartoe, dan accepteer je in feite dit zeer negatieve excès op de arbeidsmarkt. Sterker nog, misschien versterk je het verschijnsel er wel mee. De werknemers krijgen immers een betere rechtspositie!

PREADVIES: afwijzen. Zie toelichting op amendementen m.b.t. flexibilisering in het visiestuk.

6. EUROPESE VERKIEZINGEN

0.1 Groningen-minderheid *

Op grond van de ons tot nu toe bereikte informatie beoordelen wij het onderhandelingsresultaat inzake deelname Europese Verkiezingen als onvoldoende.

Derhalve dient de PSP zelfstandig deel te nemen aan de eerstvolgende Europese Verkiezingen.

0.2 Rotterdam *

Het congres van de PSP, bijeen op 26 en 27 november 1988 te Zutphen,

- overwegende dat het vorige PSP-congres aan een gezamenlijke lijst met CPN en PPR bij de Euro verkiezingen 1989 de voorwaarde heeft gesteld dat die lijst wel 'Links' en niet 'Groen' zal heten,
- tevens overwegende dat het onderhandelingsresultaat daarmee nu nog niet in overeenstemming is,
- besluit het PSP-lidmaatschap van het Groen Progressief Akkoord per 1-6-1989 te beëindigen en met een eigen lijst aan de Europese Verkiezingen 1989 deel te nemen, met als ontbindende voorwaarde dat alsnog een gezamenlijke lijst met CPN en/of PPR mogelijk wordt indien deze partij(en) voor 1-2-1989 of een nader door de partijraad te stellen datum hebben ingestemd met de door de PSP als voorwaarde gestelde

naamgeving.

Toelichting: Dit voorstel loopt vooruit op de door ons gevreesde uitkomst van de onderhandelingen, maar kan alleen serieus besproken worden als het al wordt opgenomen in de tweede congreskrant. Wij achten een groene naam uiterst schadelijk voor onze band met 'rode' kiezers, voor de politieke inhoud en voor de eigen PSP-inbreng in de linkse samenwerking. Voorstanders van een groene naam zullen pas rekening met ons gaan houden als duidelijk blijkt dat de PSP haar eigen bezwaren serieus neemt, en niet terugdeinst voor zonodig een eigen lijst.

Natuurlijk hopen we dit voorstel op het congres te kunnen intrekken, omdat blijkt dat er dan alsnog een aanvaardbaar resultaat is bereikt, maar tot dan blijft het helaas nodig.

PREADVIES 0.1 en 0.2: afwijzen, het getuigt meer van vooringenomenheid dan van inzicht om geruime tijd voordat de onderhandelingen zijn afgerond al een dergelijk amendement in te dienen. Het congres heeft in Dordrecht besloten de samenwerking voor de Europese lijst voort te zetten. Het resultaat van de onderhandelingen wordt door het congres bij het desbetreffende agendapunt beoordeeld.

HERMAN VERBEEK VOERT REGENBOOGLIJST AAN

In Bevrijding nr.13 werd verslag gedaan van de moeizame onderhandelingen tussen CPN, PPR en PSP over de samenwerkingslijst voor de komende Europese verkiezingen. Vlak voor het ter perse gaan van dit nummer werden op het Groen Progressief Overleg (GPO) van 20 oktober echter een aantal knopen doorgehakt. Een verslag heet van de naald.

De impasse in de onderhandelingen, met name rond de naam van de lijst en de volgorde van de eerste drie kandidaten, was voor het Dagelijks Bestuur van het GPA aanleiding om met een eindbod te komen waarin alle elementen (naam, lijst, structuur, verbreding) aan bod komen. Vraag aan de GPAPartners was of zij met dit totaalvoorstel akkoord konden gaan of niet. Hieronder volgen de belangrijkste punten uit het DBvoorstel, inclusief de beslissing die daarover uiteindelijk genomen is. Voor het hele voorstel verwijs ik naar de 3e congreskrant, die rond 10 november naar alle afgevaardigden wordt gestuurd en die voor elk PSPlid te verkrijgen is op het partijbureau.

Naam

In haar voorstel geeft het DB aan tot voor kort weinig tot niets te hebben gezien in een naamsverandering. Een standpunt waarin zij gesteund werd door de CPN en vooral de PPR. Toch stelt het DB voor de naam te wijzigen en wel van Groen Progressief Akkoord in Regenboog. Als reden daarvoor wordt aangevoerd dat enerzijds gebleken is dat een gelijkblijvende naam voor de PSP nagenoeg onoverkomelijke bezwaren oplevert, terwijl anderzijds de noodzakelijk geachte verbreding van het GPA met een naamwijziging is.

Over de bezwaren van de PSP hoeft hier niet veel meer gezegd te worden. Weliswaar komt het woordje Links niet in de nieuwe naam voor maar dat geldt ook voor

de woorden Groen en Progressief, en dat waren voor het laatste PSPcongres nu juist de stenen des aanstoots.

Voor het DB ook van groot belang is het signaal dat uitgaat van deze nieuwe naam. De Regenboog als symbool voor een pluriforme formatie die de deuren ook open zet voor linkse mensen die niet tot een van de drie partijen behoren. De vele kleuren als aanduiding voor de diverse schakeringen, zonder een dominante kleur. Bijkomend voordeel van de naam Regenboog is de internationale bekendheid (Europarlement, Jesse Jacksoncoalitie, Campagne voor het Nee in Chili), het feit dat hij goed in het gehoor ligt en 'mediageniek' is.

Op het GPO gingen CPN en PSP met de nodige op en aanmerkingen akkoord maar bleek de PPR nog steeds zeer veel bezwaren te hebben met dit onderdeel van het DBvoorstel. Met veel moeite ging uiteindelijk ook de PPR akkoord. De PSP heeft als aanvulling voorgesteld om achter de naam, om de herkenbaarheid te vergroten, tussen haakjes de namen van de deelnemende partijen op te nemen. Daarover is echter nog geen besluit genomen.

Lijst

Zoals bekend lag er een voorstel van de kandidatencommissie om de kop van de lijst als volgt samen te stellen: 1. Nel van Dijk, 2. Herman Verbeek en 3. John Hontelez. Ondanks de toezegging dat de campagne niet toegespitst zou worden op de persoon van de lijsttrekker maar op de gezamenlijke kop van de lijst, bleef dit voorstel voor de PPR onaanvaardbaar. In het DBvoorstel wordt dat machtswoord als realiteit geaccepteerd en is, de volgorde dan ook veranderd in: 1. Herman, 2. Nel, 3. John.

Op het GPO bleek nogmaals dat zowel CPN als PSP bijzonder grote moeite hebben met deze wisseling van nr.1 en 2. In de discussie werd echter ook duidelijk dat over de waardering van de kwaliteiten van de kandidaten geen overeenstemming te bereiken valt. Ook het argument over de voorrang van vrouwen bij voldoende geschiktheid kon de PPR niet vermurwen. Resultaat is een afgedwongen instemming met het DBvoorstel.

Onderdeel daarvan zijn ook de afspraken over de zittingsduur. Bij een zetel volgt Nel na 2,5 jaar Herman op, bij twee zetels wordt Herman na 2,5 jaar door John opgevolgd en zit Nel 5 jaar. Dat laatste ook om gestalte te geven aan het uitgangspunt dat bij het behalen van twee zetels altijd een van die zetels door een vrouw ingenomen moet worden.

Verbreding

Naast voornoemde twee heikele punten zit er in het DBvoorstel nog een punt dat de tongen los maakt. Dat is het idee om het gewenste proces van verbreding in een 'aandachttrekkende stroomversnelling' te brengen door een oproep in de media te doen waarin mensen worden opgeroepen zich bij de Regenboogcoalitie aan te sluiten.

Dat kan op verschillende manieren: als deelnemer, als deskundige, als abonnee op de Straatsburg Times of ... als kandidaat op de lijst.

Op het GPO bleek dat alle drie de partijen positief staan tegenover de intentie en de uitvoering van dit idee maar problemen hebben met het openstellen, ook van de kop van de lijst, voor nietpartijgebonden die zich door de oproep aangesproken voelen.

Resultaat van de constructieve discussie hierover is dat de oproep het element van de kandidaatstelling behoudt maar dat naar buiten toe duidelijk gemaakt wordt dat in principe de huidige volgorde in de kop van de lijst vast staat tenzij zich een fantastische 'kanjer' van buiten de partijen meldt, die voor alle deelnemers aan de Regenboogcoalitie aanvaardbaar is.

Na maanden van slepende onderhandelingen is er nu dus eindelijk een resultaat waarmee alle partijen kunnen instemmen. Geen van allen doet dat met enthousiasme omdat er door iedere partij 'pijn geleden is'. De uitkomst biedt echter wel genoeg aanknopingspunten om vanaf begin volgend jaar een campagne te voeren waarin alle partners zich kunnen herkennen, veelkleurig, vernieuwend en verrassend.

Joost Lagendijk

7. RICHTLIJNEN RAADS- EN STATENVERKIEZINGEN

De volgende amendementen behoren alle tot de eerste categorie. In de derde congreskrant zijn alle amendementen afgedrukt.

AMENDEMENTEN VERSIE I

7.1 AMSTERDAM-NOORD *

Motie bij de Richtlijnen Raads- en Statenverkiezingen

De Algemene Vergadering van de PSP, bijeen te Zutphen op 26 en 27 november 1988,

- overwegende dat de verhouding tussen de centrale partij-organen en de afdelingen/gewesten bij Raads- en Statenverkiezingen er niet in de eerste plaats een van richtlijnen, voorschriften, ge- en verboden behoort te zijn, maar dat de centrale partij-organen de afdelingen/gewesten tot steun behoren te zijn en hen, waar nodig, de helpende hand moet reiken,
- nodigt het partijbestuur en de LWPW uit om tijdig voor de Raads- resp. Statenverkiezingen te komen met een samenhangend aanbod tot ondersteuning bij de deelname aan deze verkiezingen (bijv. op het gebied van programma, organisatie van het raads-/statenwerk, verkiezingscampagne, eventuele onderhandelingen met andere partijen, doorgeven van ervaringen uit andere gemeentes/provincies, organiseren van themadagen/cursussen, actualiseren handboeken over gemeentepolitiek) en te zijner tijd een voorbereidings- en campagnebureau te vormen waartoe de afdelingen zich rechtstreeks kunnen richten.

PREADVIES: Afwijzen. Het partijbestuur vindt dit op zich een uitstekend voorstel, maar twijfelt ernstig aan de praktische uitvoerbaarheid. Tendele zal het gevraagde ook zonder deze motie wel plaatsvinden, maar voor een ander deel zal het ook met deze motie helaas toch niet lukken. Veel is afhankelijk van de inzetbare menskracht, en die is zowel in het PB als het LWPW-bestuur en de betaalde medewerkers beperkter dan voorheen. Daarbij komt nog als extra handicap dat de voorbereiding van de raadsverkiezingen samenvalt met de kort erna te houden verkiezingen voor de Tweede Kamer en dat van plaats tot plaats in wisselende samenstelling (brede en smalle combinaties onder uiteenlopende namen of alleen als PSP) wordt deelgenomen. Een landelijke campagne met centrale affiches en een landelijk voorgedrukt gemeenteprogramma, zoals we dat tot 1970 kenden, zit er nu niet meer in.

Bovendien zou het congres o.i. bij de beoordeling van deze motie rekening moeten houden met de volgende overwegingen:

a. Uit de overweging bij de motie zou je kunnen afleiden dat PB en LWPW nu aan de afdelingen maar eens een 'tegenprestatie' moeten leveren voor hun 'betutteling'. Maar de richtlijnen, opgevat als voorschriften, geboden en verboden, komen niet voort uit de wens van het PB om te betuttelen, maar uit het verlangen van vorige congressen om de PSP-afdelingen vast te pinnen op een landelijk standpunt over de collegedeelname. Een deel van het PB (versie III) en een

meerderheid van de LWPW-jaarvergadering wil daar eigenlijk maar liever helemaal vanaf. Kortom, verboden komen er alleen als de basis van de partij het wil!

b. Het LWPW-bestuur staat altijd klaar om verzoeken uit afdelingen voor informatie te ondersteunen. Vaak wordt dat telefonisch of met een bezoek opgelost. Met name de afdelingen met langere parlementaire ervaring hebben dat meestal niet nodig; het zijn vooral de starters in kleinere plaatsen die daaraan behoefte hebben. Juist voor die groep is de centrale voorbereiding al begonnen met informatie-bijeenkomsten voor gemeentepolitiek in afdelingen die (nog) zonder raadslid zitten.

c. Nieuwe boeken, cursussen, centrale program-informatie en campagne-bureau vereisen meer geld en menskracht dan waarover we in werkelijkheid beschikken. Bovendien hebben we ervaren dat een dergelijke inspanning vaak groter is dan de werkelijk in de partij bestaande behoefte. Maar starters kunnen we altijd helpen met reeds beschikbare boeken, program-voorbeelden, e.d.. De LWPW zal proberen zoveel mogelijk aan de wensen van Amsterdam-Noord tegemoet te komen, maar belooft niet het onmogelijke.

7.12 MAASTRICHT *

blz 15 kolom 2 r.66 t/m 69 schrappen

Toelichting: Het gaat om een duidelijke PSP-opstelling/inbreng. Dat begint dus bij de naam. Tevens zal de aanpak van de collegedeelname (jammer genoeg) van afdeling tot afdeling verschillen; een cursus onderhandelen is dus gewenst!

PREADVIES: Afwijzen. De strekking van dit amendement is dat we geen poging meer doen om een samenwerkingsnaam met PPR en CPN overeen te komen en niet streven naar een gezamenlijke opstelling bij de collegedeelname. Ook het PB is (gezien de gang van zaken bij de naamgeving voor de Europese lijst) niet optimistisch over de mogelijkheid om een gezamenlijk door de drie partijen gedragen naam overeen te komen, maar als het lukt heeft het wel duidelijke voordelen voor de herkenbaarheid. De gezamenlijke opstelling t.a.v. de collegedeelname is er wat ons betreft op gericht dat gezamenlijke fracties een links college of tenminste een zo links mogelijk college tot hun inzet van hun verkiezingsstrijd maken, en niet een afspiegelingscollege. Welke PSP-er kan er nu bezwaar tegen hebben dat we onze partners proberen te winnen voor onze aanpak.

7.13 ROTTERDAM *

Na afhandeling paragraaf 7.2 stellen wij de volgende motie voor:

Het congres van de PSP, bijeen op 26 en 27 november 1988 te Zutphen, spreekt uit dat de in punt 7.2 genoemde mogelijkheid van een landelijk bruikbare naam voor samenwerkingsverbanden in geen geval kan leiden tot het door de PSP instemmen met enige naam die de indruk wekt dat het gaat om een groene in

plaats van een linkse socialistische stroming. Toelichting: Wij verwachten dat de PPR deze mogelijkheid zal aangrijpen om ons een naam als 'Groen Progressief Akkoord' of iets dergelijks op te dringen. Wij achten een groene naam uiterst schadelijk voor onze band met 'rode' kiezers, voor de politieke inhoud en voor de eigen PSP-inbreng in de linkse samenwerking. Het partijbestuur kan de groene verlangens van anderen het beste weerstaan als het een duidelijke congresuitspraak achter zich weet.

PREADVIES: Overnemen, sluit aan bij de kongresuitspraak in 1987.

7.17a UTRECHT (minderheid) *

blz. 16, kolom 1, r.58 t/m kolom 2, r.82: '13. Deelname aan college-onderhandeling.....het standpunt van het college.': vervangen door: 'Geen deelname aan colleges van B & W en Gedeputeerden. De PSP (of een samenwerkingsverband waaraan de PSP deelneemt) neemt geen deel aan colleges van B & W en Gedeputeerden, en gaat ook niet in op een eventuele uitnodiging tot deelname aan de onderhandelingen over het college-programma.'

Toelichting: 1. De ervaringen van de laatste 15 jaar met collegedeelname (of (slechts) met het ondertekenen van het college-programma) zijn niet dermate positief dat deze politiek gecontinueerd moet worden. In een analyse van deze ervaringen dienen ook collegesamenwerkingservaringen van PPR en CPN te worden betrokken (bijv. in Amsterdam, Utrecht, Groningen, Delft, Leiden etc.), dit ook van de laatste 15 jaar.

Concluderend valt dan op:

- a. nergens heeft collegedeelname het socialisme een centimeter dichterbij gebracht
- b. opvattingen over deelname aan colleges worden vaak gefundeerd op de gedachte 'socialisme op lokaal niveau in een kapitalistisch Nederland' wat evenwel een onmogelijkheid is
- c. in de praktijk leidt deelname vaak tot een op een progressieve manier 'op de winkel passen', d.w.z. redden wat er te redden valt, progressief bezuinigen (soms zelfs kraakpanden ontruimen) etc.
- d. een opportunistisch argument: het leidt voortdurend tot problemen (bijv. PSP in Delft, Leiden, Nieuwmarkt, CPN in Groningen enige jaren terug) binnen de partijen zelf.

2. Onderhandelen en vooraf uitspreken niet deel te nemen aan een college lijkt (wat) zinloos.

3. Overeenkomstig aanpassen blz. 15, kolom 2, r.68 en 69 en blz. 16, kolom 1, r.4 t/m 7.

PREADVIES: Afwijzen. De PSP heeft niet alleen een verre utopie, maar streeft ook naar tussentijdse resultaten op de weg daarheen. Collegedeelname kan daartoe een onmisbaar middel zijn, ondanks de teleurstellingen die links daar soms mee opdoet en de interne meningsverschillen die dat kan oproepen. Het gaat bij verkiezingen om het verkrijgen van invloed op het beleid hier en nu; als we ons zo nadrukkelijk gaan opwerpen als partij die dat niet wil, jagen we ons welgezinde kiezers weg die toch echt wat anders van ons verwachten. En als we ons nu voor het eerst op zo'n standpunt zouden willen gaan profiteren kunnen we beter ook meteen gezamenlijke lijsten met CPN en PPR afwijzen, want die partijen krijg

je daarop zeker niet mee. Het in dit amendement verwoorde standpunt is op de vorige zes PSP-kongressen die richtlijnen voor raads- en statenverkiezingen opstelden altijd een minderheidsstandpunt gebleken.

7.21 VOORNE *

blz 16 kolom 1 r. 21 schrappen: 'links van het midden staande'

Toelichting: De richtlijnen verbieden (vooraf) geen enkele lijstsoort. De aangeboden tekst biedt (in de huidige vorm) geen toestemmingsmogelijkheid voor lijsten met rechtse of met plaatselijke groeperingen. Bovendien is de term 'links van het midden' vaak niet simpelweg vertaalbaar voor plaatselijke groeperingen. Wij kiezen voor een duidelijke lijn. In punt 9 is bepaald wat altijd toegestaan is; het overige wordt een 'landelijk beslispunt'.

PREADVIES; In deze vorm afwijzen. De formulering is juist gekozen om duidelijk te maken dat alleen lijsten links van het midden -ook met eventuele plaatselijke groeperingen- zijn toegestaan, en niet met rechts. Een afzonderlijk verbod van lijsten met rechts leek ons het intrappen van een open deur; sinds een gezamenlijke fractie met de Boerenpartij in de jaren '60 heeft niemand in de PSP op die mogelijkheid aangedrongen. Maar omdat dit nu dan toch misverstanden blijkt op te leveren of zelfs een niet-waterdichte regeling oplevert stelt het PB nu toch maar die aanvulling voor.

7.21' PB: blz 16 kolom 1 r.26 toevoegen:

'10a. VERBODEN LIJSTEN;

lijsten met rechtse partijen zijn niet toegestaan.'

7.22 GRONINGEN *

blz. 16, kolom 2, na r. 25 toevoegen: 'Uitgesloten worden lijsten met VCN en SP'.

Toelichting: Uitsluiting SP vanwege anti-feministische/racistische standpunten en haar populistische werkwijzen. Uitsluiting VCN vanwege haar kritiekloze verbondenheid met Moskou.

PREADVIES: Afwijzen. De richtlijnen zijn nooit bedoeld geweest om ons af te schermen van partijen van het traditioneel-communistische model, waarmee we naast punten van overeenstemming soms ook diepgaande meningsverschillen hebben. Integendeel, ook toen de CPN nog opvattingen had zoals je die nu alleen nog in SP en VCN aantreft: beschouwden we die partij in de richtlijnen als onze voorkeurspartner. En Moskou is ook niet meer wat het geweest is. Zowel met SP als VCN hebben PSP-afdelingen in het verleden gezamenlijke lijsten nagestreefd. Dat deze er in de huidige raadsperiode niet zijn ligt vooral aan die partijen zelf. We zien zulke lijsten ook in 1990 nauwelijks of niet ontstaan, maar hebben er geen enkele behoefte aan om SP en VCN in een rol van martelaar te plaatsen. Een landelijke uitsluiting door de PSP helpt ze alleen maar aan het argument dat zij als echte marxistische revolutionairen door een naar rechts opschuivende PSP in het verdomhokje worden gezet. Waarom zouden wij ze nu het plezier doen om ze van deze verkiezingspropaganda te voorzien?

7.23 MAASTRICHT *

blz 16 kolom 1 r.33 t/m 45 schrappen 'de aanduiding.....de voorkeur' en vervangen door:

'tenminste de naam PSP voorkomt.'

PREADVIES: Afwijzen. De strekking van dit voorstel is dat er niet meer zoals tot nu toe ont-heffing mogelijk is van de verplichting om de naam PSP te gebruiken en dat we geen poging meer doen om een samenwerkingsnaam met de CPN en PPR overeen te komen. Ook het PB is gezien de gang van zaken bij de naamgeving voor de Europese lijst niet optimistisch over de mogelijkheid om een gezamenlijk door de drie partijen gedragen naam overeen te komen, maar als het lukt heeft het wel duidelijke voordelen voor de herkenbaarheid.

7.24 GRONINGEN *

blz. 16, kolom 1, r. 83: 'Uitgesloten worden colleges met VCN en SP'.

Toelichting: zie eerder amendement Groningen.
PREADVIES: Afwijzen. Zie preadvies bij 7.22. In dit geval speelt bovendien ook nog mee dat we in een volstrekt onmogelijke positie terechtkomen als de PvdA (zoals in 1986 in Vlaardingen) met de SP wil samenwerken en wij gedoemd zijn de vorming van een links college te blokkeren door onze kritiek op de SP. We jagen de PvdA dan in handen van rechts, zodat er weer een college ontstaat waartegen we samen met de SP oppositie moeten voeren. En in het onwaarschijnlijke geval dat we door zo'n opstelling niet samen met de SP in een oppositierol worden gedrukt, is het ook niet zo handig als wij in het college zitten en zij niet. Elke fout van het college kan dan door de SP worden gebruikt om een deel van de traditionele PSP-kiezers naar zich toe te trekken. We kunnen ze dan dus beter in het college hebben dan erbuiten, mits dat niet leidt tot een beleid dat onvoldoende zorg besteedt aan de verlangens van vrouwen en migranten.

8. REFERENDUM

(Amendementen van de eerste categorie; in de 3de congreskranten zijn alle amendementen opgenomen.)

8.1 AMSTERDAM-NOORD *

Ordevoorstel bij agendapunt 'Referendum'

Het congres van de PSP, bijeen op 26 en 27 november 1988 te Zutphen,

- overwegende dat tijdens dit congres het zogeheten referendum Tweede Kamerverkiezingen aan de orde is,

- constaterende dat met het organiseren van dit referendum kennelijk beoogd wordt aan een zo groot mogelijke hoeveelheid leden van de PSP een uitspraak te ontlokken over elk van twee of meer elkaar uitsluitende keuzen t.a.v. de wijze, waarop door de PSP aan de Tweede Kamerverkiezingen wordt deelgenomen,

- van mening dat uitspraken over vorengenoemde keuzen het resultaat dienen te zijn van politieke discussie en politiek debat, waarbij alle relevante argumenten aan de orde moeten kunnen komen,

- van mening dat t.a.v. het referendum onvoldoende garanties aanwezig zijn, die waarborgen dat alle relevante argumenten aan de orde komen, draagt het partijbestuur op af te zien van het organiseren van een referendum Tweede-Kamerverkiezingen.

Toelichting: Alle methoden om de leden van de PSP actief te betrekken bij de werkzaamheden van de politieke partij PSP behoren hartelijk ondersteund te worden. Die onderdelen van het werkplan 1988/1990 van het partijbestuur, die betrekking hebben op deze methoden, alsmede het positieve werk van het bestuurslid en de medewerker partij-opbouw behoren dan ook met kracht te worden voortgezet. Dit betekent nog niet dat een referendum over voor de PSP zo essentiële besluitvorming georganiseerd moet worden. Het invullen en verzenden van een vragenformulier

t.a.v. twee of meer keuzen alleen garandeert niet dat de uiteindelijke keuze de voor de PSP meest geschikte is.

Het houden van een debat en het voeren van politieke discussie binnen de grenzen, die de statuten en het huishoudelijk reglement daaraan stellen (i.c. t.a.v. de werkzaamheden van congres en partijraad), leveren meer garanties voor de kwaliteit van de definitieve besluitvorming. Immers, men kan elkaar optimaal van argumenten voorzien, het principe van hoor en wederhoor kan worden toegepast, terwijl de kwaliteit van de discussie kan worden opgevoerd. Tegelijkertijd wordt het risico van manipulatieve beïnvloeding van de uitkomst van een referendum vermeden. Om die redenen is Amsterdam-Noord een verklaard tegenstander van het organiseren van een referendum over het onderhavige onderwerp.

Overigens zijn wij van mening, dat een aantal organen van de PSP - met name het partijbestuur, de partijraad en haar fracties en een aantal goed functionerende gewest-, federatie- en afdelingsbesturen - niet serieus genomen wordt, als het voorstel wordt overgenomen. Dat een aantal gewesten en afdelingen niet goed functioneert, zodat in die territoria de discussie niet optimaal gevoerd kan worden, vraagt om additioneel beleid van het partijbestuur om ook in die gebieden de leden aan het debat deel te laten nemen. Met een referendum kiest men te dien aanzien de weg van de minste weerstand.

Ook in publicitair opzicht is het organiseren van een referendum ongelukkig beleid. De media zullen immers niet nalaten de PSP af te schilderen als een partij, waarin de besluitvorming over essentiële zaken niet langs de gewoonlijke weg genomen kan worden. Derhalve gaat van een referendum geen wervende werking uit naar niet-leden, terwijl niets er op wijst dat er wervende werking uit zal gaan naar passieve leden.

PREADVIES: Afwijzen, het is aan het congres om een besluit te nemen. Het PB staat nog steeds, op grond van allerlei elders genoemde argumenten, achter het voorstel.

8.2 AMSTERDAM-CENTRUM *

Motie bij agendapunt 'Referendum'

Het congres, bijeen op 26 en 27 november 1988 te Zutphen,

besluit een enquête te laten houden onder een representatieve groep Nederlandse kiezers door een onafhankelijk onderzoeksbureau waarbij de voorkeur wordt onderzocht voor al of niet een gezamenlijke lijst. Uitgesplitst kan dit worden wat betreft partijvoorkeur, zodat de mening van CPN-, PPR- en PSP-kiezers duidelijk wordt.

Toelichting:

1. De kiezers vormen de basis voor de democratie. Zij bepalen hoe zij vertegenwoordigd willen worden.
2. Het onderzoek is in handen van niet-betrokkenen
3. Gelobby onder leden wordt voorkomen
4. Het kost de PSP minder werk.

PREADVIES

Afwijzen, het PB adviseert het congres geen voorstellen voor nieuw beleid aan te nemen, waar geen prijskaartje aan hangt. Een dergelijk onderzoek zal zeer veel geld kosten als er een selectieve steekproef onder radikaal-linkse kiezers gehouden moet worden die groot genoeg moet zijn, wil de steekproef representatief zijn. Er zijn overigens in het kader van kiezersonderzoeken wel vragen gesteld naar kiezersgedrag ter (radikaal) linkerkant. Zie hiervoor 'Het kiezersgedrag in 1986, algemene conclusies en betekenis voor de electorale perspectieven van klein-links' door C. van der Eijk in het jaarboek 1986 van het Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen. Voorts kan men ook nog raadplegen: 'Het GPA en de kansen op een groeiend marktaandeel', een onderzoek naar de positie van de GPA-partijen op de kiezersmarkt (zie Bevrijding 1988/6 blz. 5.)

In het standpunt van het PB inzake de deelname, dat in de speciale Referendum-Bevrijding (dan wel als congresstuk voor maart indien het referendum onverhoopt niet doorgaat) gepubliceerd zal worden, wordt hier uitgebreid aandacht aan besteed.

8.3 STADSKANAAL *

Het congres van de PSP, bijeen op 26 en 27 november 1988 te Zutphen besluit dat van het PSP-partijbestuur verwacht mag worden dat zij adequaat en competent genoeg is om met partijen te linkerkant van de PvdA onderhandelingen aan te gaan en de onderhandelingsresultaten ter goedkeuring aan te bieden aan het congres.

Toelichting: Een eventueel referendum met de daarbijbehorende uitslag zal eventuele onderhandelingen over samenwerkingsverbanden in zo'n grote mate belemmeren, dat het niet houden van een referendum de voorkeur geniet.

PREADVIES: Afwijzen. Het partijbestuur kan alleen de onderhandelingen ingaan, indien zij daarvoor mandaat krijgt van het congres. Nu kan de motie van Stadskanaal als zodanig opgevat

worden. Het preadvies 'afwijzen' moet dan ook opgevat worden als een afwijzing van de onzorgvuldige mandatering die een dergelijke motie met zich meebrengt. Oorspronkelijk was het PB van plan om op dit congres met een uitgebreid voorstel te komen over de wijze van deelname aan de kamerverkiezingen. De partijraad schraptte in juni echter dit punt van de congresagenda en besloot dat er rond 1 maart 1989 een congres over dit voorstel moet worden gekomen. Daarna is het PB met het referendumvoorstel gekomen om, in plaats van het congres, de leden te raadplegen over de keuze 'zelfstandig' of 'onderhandelen'.

8.6 EINDHOVEN *

blz 21 r.18, schrappen: 'besluitvormend'

Toelichting; Door de afdeling Eindhoven wordt erkend dat het houden van een referendum op praktische overwegingen bij wijze van uitzondering geoorloofd is. De afdeling wil echter niet de wijze van beleidsvoorbereiding en besluitvorming zoals gangbaar in de PSP terzijde schuiven. Vandaar het bezwaar tegen een besluitvormend referendum. In het verleden is het HR ook gewijzigd ten aanzien van kandidatenlijsten en de vaststelling daarvan. Dit tekende de bezwaren die leefden tegen democratie op referendabasis. Een ander groot bezwaar tegen een besluitvormend referendum is gelegen in het politieke klimaat. Indien een referendum zich uitspreekt voor een samenwerking ter linkerkant van de PvdA, dan is het PB en het kongres verplicht een dergelijke samenwerking tot stand te brengen om de politieke geloofwaardigheid van de PSP niet te verspelen. In een dergelijk geval levert de PSP zich definitief uit aan politieke onderhandelingsstrategie van met name de PPR. Dit kan leiden tot een verschuiving van linkse PSP standpunten naar groene politiek. Een raadplegend referendum daarentegen verzwakt geenszins de onderhandelingspositie van de PSP. Ze wijst slechts de weg aan die de PSP moet gaan.

PREADVIES: Afwijzen. De gangbare besluitvorming wordt niet terzijde geschoven omdat definitieve besluitvorming over (eventuele) samenwerking op de gebruikelijke wijze door het congres wordt genomen. De uitslag van het referendum geeft de richting aan van het PB-handelen tot het volgende congres. De opdracht tot onderhandelingen kan natuurlijk nooit zo geïnterpreteerd worden dat samenwerking ten koste van alles moet worden gerealiseerd. Uiteraard zal de onderhandelingsdelegatie er voor waken dat de politieke doelstellingen van de PSP ook bij een eventuele samenwerking gewaarborgd blijven. En, zoals gezegd, het congres beoordeelt het onderhandelingsresultaat.

8.7 AMSTERDAM-NOORD *

blz. 21, r. 20 t/m 32 'over de volgende.....van de PvdA' schrappen en vervangen door: 'over de volgende tweetallen, elkaar uitsluitende keuzen:

vraag 1

DE PSP VOERT GEEN BESPREKINGEN MET ANDERE PARTIJEN OVER AFSPRAKEN EN/OF VORMEN VAN SAMENWERKING BIJ DE A.S. TWEDE KAMERVERKIEZINGEN of

DE PSP IS BEREID TOT DEELNAME AAN BESPREKINGEN MET ANDERE PARTIJEN EN GROEPERINGS TER LINKERZIJDE VAN DE PVDA OVER AFSPRAKEN EN/OF VORMEN VAN SAMENWERKING BIJ DE A.S. TWEDE KAMERVERKIEZING

vraag 2

DE PSP NEEMT MET EEN EIGEN LIJST DEEL AAN DE A.S. TWEDE KAMERVERKIEZINGEN

of

DE PSP STREEFT NAAR EEN GEMEENSCHAPPELIJKE LIJST VAN PARTIJEN EN GROEPERINGS TER LINKERZIJDE VAN DE PVDA BIJ DE A.S. TWEDE KAMERVERKIEZINGEN

Toelichting: Het oorspronkelijke voorstel tot het houden van een referendum ging uit van drie keuze-mogelijkheden. Wij zijn het met het partijbestuur eens, dat geen van de mogelijkheden dan 50% zou kunnen behalen.

Aan de andere kant vinden wij de 'tussenpositie' (toelichting bij besluit 1) geen variant van het streven naar een gemeenschappelijke lijst. Voorstanders van een zelfstandige PSP-lijst maar met afspraken zouden dan gedwongen worden voor een gemeenschappelijke lijst te stemmen, in de hoop dat die er niet komt. Het nadere voorstel van Henk Branderhorst c.s. geeft een zo ruime tweede mogelijkheid, dat uit het referendum niet duidelijk kan worden wat de PSP eigenlijk wil. Daarom moet de vraagstelling in tweeën worden gesplitst: a. moeten er besprekingen komen en b. tot hoe ver moeten die besprekingen wat de PSP betreft gaan? Bij elk van de twee vragen kan er een meerderheid van 50% komen; de combinatie van de meerderheden op de twee vragen leidt tot de te volgen strategie. Wij veronderstellen daarbij dat er geen meerderheid komt voor de combinatie geen besprekingen-gemeenschappelijke lijst. De drie andere mogelijke combinaties kunnen alle een meerderheid halen en zijn in de praktijk uitvoerbaar.

PREADVIES: Afwijzen, ondanks de toelichting zou dit soort referendumteksten de besluitvorming bijzonder ondoorzichtig maken. Bovendien is het tweede 'antwoord' op vraag 1 irrelevant; gezien de gang van zaken voor de verkiezingen van 1986 zal, wil er iets gebeuren, het initiatief bij de PSP vandaan moeten komen. 'Bereid tot deelname' is in dit verband een nietszeggende opdracht. Het PB houdt vast aan de oorspronkelijke tekst.

8.8 NOORD-WEST VELUWE *

blz. 21: blz. 21 tot r. 33 schrappen en vervangen door de volgende vraagstelling:

'DE PSP NEEMT DEEL AAN DE VERKIEZINGEN VOOR DE TWEDE KAMER WELKE UITERLIJK IN 1990 GEHOUDEN ZULLEN WORDEN, MET EEN EIGEN PROGRAMMA, EEN ZELFSTANDIGE LIJST, EN INDIEN MOGELIJK EEN LIJSTVERBINDING MET (NADER TE BEPALEN) ANDERE (RADIKAAL-)LINKSE PARTIJEN.

of

DE PSP STREEFT NAAR SAMENWERKING MET PARTIJEN TER LINKERZIJDE VAN DE PVDA. ONDERZOCHEET MOET WORDEN WELKE AFSPRAKEN MET BETREKKING TOT DEZE SAMENWERKING TE MAKEN ZIJN.'

Toelichting: O.i. een verbetering van het partijbestuursvoorstel.

PREADVIES: Afwijzen, de lijstverbinding is geen optie waar ooit verschil van mening in de PSP over heeft bestaan. Het hoeft derhalve geen deel uit te maken van de referendumtekst.

8.9 DEN HAAG, AMSTERDAM-CENTRUM, VEENDENDAAL, AMERSFOORT, STADSKANAAL, UTRECHT *

blz 21 r.22 t/m 31 schrappen en vervangen door: 'DE PSP NEEMT DEEL AAN DE VERKIEZINGEN VOOR DE TWEDE KAMER, DIE UITERLIJK 1990 ZULLEN WORDEN GEHOUDEN, MET EEN EIGEN PROGRAMMA, EEN ZELFSTANDIGE LIJST EN DERHALVE EEN EIGEN ZELFSTANDIGE FRAKTIE IN DE TWEDE KAMER.

of

DE PSP STREEFT NAAR SAMENWERKING MET PARTIJEN EN GROEPERINGS TER LINKERZIJDE VAN DE PVDA. ONDERZOCHEET MOET WORDEN WELKE AFSPRAKEN GEMAAKT KUNNEN WORDEN MET BETREKKING TOT PROGRAMMA, WIJZE VAN DEELNAME EN FRAKTIE-SAMENWERKING.'

Toelichting: In het voorstel in de kongreskrant wordt als enig alternatief voor zelfstandige deelname een gemeenschappelijke lijst opgevoerd. Er zijn echter ook andere vormen van samenwerking mogelijk. De verschillende mogelijkheden moeten, gezamenlijk met de andere betrokken partijen en groeperings, worden onderzocht. Het resultaat van de onderhandelingen moet worden voorgelegd aan het PSP kongres waarop de definitieve besluiten worden genomen.

Deze formulering geeft ruimte aan die leden die wel van mening zijn dat er gestreefd moet worden naar samenwerking maar zich op voorhand niet willen uitspreken voor een gezamenlijke lijst, om tot een keuze te komen.

PREADVIES: Afwijzen. De tekst van het PB is een wilsuitdrukking van een streven. Het is echter uitgesloten dat we ons nu al vastleggen op samenwerking. Daarvoor moet er immers nog onderhandeld worden en de reacties van andere partijen, alsmede het onderhandelingsresultaat zijn nu nog niet bekend. Met de tekst van dit amendement (tweede deel) wordt de inzet van het PB echter in het vage gehouden. Moet er nu afgekoerst worden op een gemeenschappelijke lijst of op een 'zwakkere' vorm, zoals een gemeenschappelijk program, maar zelfstandige deelname? Met een dergelijke onduidelijke mandatering wordt het PB liever niet de onderhandelingen ingestuurd.

8.10 MAASTRICHT *

blz 21 r. 23 t/m 24 'DIE.....GEHOUDEN' vervangen door:

'DIE IN 1990 GEHOUDEN ZULLEN WORDEN, EN VORMT EEN ZELFSTANDIGE FRAKTIE EN VOERT EEN ZELFSTANDIGE KAMPAGNE.'

PREADVIES: Afwijzen, overbodige toevoeging en de referendumtekst moet zo eenvoudig mogelijk blijven.

8.11 EEMSMOND *

blz 21 r.28 toevoegen:

'DE PSP NEEMT DEEL MET EEN ZELFSTANDIGE LIJST EN STREEFT NAAR EEN GEMEENSCHAPPELIJKE PROGRAM OP HOOFDPUNTEN 1990-1994 EN EEN VORM VAN SAMENWERKING TUSSEN DE KAMERFRAKTIES VAN PARTIJEN EN GROEPERINGS TER LINKERZIJDE VAN DE PVDA.

of'

(volgt rest tekst vanaf r.28)

Toelichting: In het oorspronkelijke voorstel tot het houden van een referendum was bovenstaande derde keuze opgenomen. Het PB heeft deze derde mogelijkheid geschrapt. Ten onrechte: bij alle discussies over samenwerking bij de Tweede

Kamerverkiezingen tot nu toe koos een deel van de PSP niet voor een van de uitersten, maar voor zelfstandige deelname met bepaalde afspraken met andere partijen en groeperingen. Het beperken van het aantal keuzen tot twee, terwijl in de partij duidelijk drie keuzes leven doet de interne partijdemocratie tekort. Erger is dat ieder streven naar een kompromis in de huidige opzet onmogelijk wordt gemaakt. Tegenstellingen worden onnodig op de spits gedreven met alle fatale gevolgen vandien. Overigens is het niet juist dat door het toevoegen van een derde keuze geen besluit kan worden genomen: als dit al mocht leiden tot het ontbreken van een meerderheid voor een van de keuzen, dan voorziet punt 6 van het voorstel in een kongres. Het simpelweg degraderen van de derde keus tot variant van een gemeenschappelijke lijst lijkt ons niet zo'n best voorbeeld van de zorgvuldigheid die de initiatiefnemers van het referendum voor ogen hadden. Voor we het weten zitten we weer zeer zorgvuldig te discussiëren over varianten van de PvdA en varianten van een dogmatiese sekte

PREADVIES: Afwijzen. Bij drie keuzemogelijkheden wordt er geen recht gedaan aan een essentiële voorwaarde voor een referendum, nl. het bieden van een keuzemogelijkheid die redelijk perspectief biedt voor een werkbare uitslag.

8.12 GRONINGEN *

blz 21 r.29 t/m 31 schrappen en vervangen door:
'DE PSP NEEMT DEEL MET EEN ZELFSTANDIGE LIJST, EN STREEFT NAAR EEN GEMEENSCHAPPELIJK PROGRAM OP HOOFDPUNTEN 1990-1994 EN EEN VORM VAN SAMENWERKING TUSSEN KAMERFRAKTIES VAN PARTIJEN EN GROEPINGEN TER LINKERZIJDE VAN DE PvdA.'

Toelichting: In het PB voorstel worden twee volledig aan elkaar tegengestelde keuzen gepresenteerd. Dit werkt polariserend, en zoals het verleden heeft bewezen komt dat de PSP niet ten goede. Wat echter meer is, de tweede gepresenteerde optie is volstrekt niet reëel. Van andere partijen (met name CPN en PPR) komen geen signalen om met een gezamenlijke lijst de verkiezingen in te gaan, terwijl deze partijen zich bovendien momenteel erg sterk op hun eigen identiteit profileren.

Het voordeel van deze optie is dat ze de ogen niet sluit voor recente ontwikkelingen (aan de ene kant op vele terreinen samenwerking en gezamenlijke profilering en aan de andere kant de inhoudelijke verschillen en de moeizame gang van de samenwerking). Bovendien biedt deze optie de mogelijkheid van een ruime (!) meerderheid en een voor iedereen bevredigende oplossing.

PREADVIES: Afwijzen. Met dit amendement probeert Groningen een keuze voor samenwerking om te buigen tot twee varianten van zelfstandige deelname. Waarom de tweede optie geen reële zou zijn is het PB een raadsel. Alleen het signaal moet nu wel van de PSP komen, na de afwijzing in 1985, en dat is precies wat de tweede optie inhoudt.

8.13 MAASTRICHT *

blz 21 r.30 t/m 31 Schrappen ' van partijen... 'en frakties met CPN en PPR'

PREADVIES: Afwijzen. Het partijbestuur pleit voor een ruimere formulering om het mogelijk te

maken dat op enigerlei wijze groeperingen, dan wel ongebonden bij eventuele samenwerking worden betrokken. Uiteraard leidt één lijst ook tot één fractie.

8.19 DEVENTER *

blz 22 r. 4, toevoegen nieuw punt

'6. Het referendum is uiteraard niet geheim.'

Toelichting: Van het voorstel het referendum in het geheim te doen plaatsvinden zijn we echt geschrokken. In de politiek is het gebruikelijk dat je als je een mening hoort verkondigen, weet van wie die mening afkomstig is. In de PSP wordt slechts in het geheim over personen gestemd. Het referendum geheim te houden is een slechte zaak. We moeten toch kunnen controleren of Frank Köhler wel voor een zelfstandige lijst heeft gestemd danwel of Tom Pitstra wel voor verregaande vorming van samenwerking heeft gekozen!

PREADVIES: Afwijzen, schriftelijke stemmen zijn per definitie geheim. Ook als het niet over personen gaat kan er schriftelijk, en met geheimhouding, gestemd worden.

8.25 ROTTERDAM, MAASTRICHT *

blz 22 r.28 toevoegen:

'e. de onderhandelingen moeten voor de leden openbaar zijn.'

Toelichting: Voor de PSP is deze toevoeging weliswaar een open deur, maar in het verleden is gebleken dat de andere partijen daar anders over dachten. Daarom dit ruggesteuntje voor de onderhandelingskommissie in de vorm van een kongresuitspraak.

PREADVIES: Overnemen, al moet men zich hierbij niet voorstellen dat er in een grote zaal onderhandeld zal kunnen worden.

COMMISSIE REFERENDUM TWEDE KAMERVERKIEZINGEN

Afdelingen worden opgeroepen om kandidaten te stellen voor de referendumcommissie. Dit is de commissie die zich bezig zal gaan moeten houden met de feitelijke organisatie en de voorbereiding van het referendum en er op toe zal zien dat het referendum correct georganiseerd wordt (uiteraard, mits het congres besluit dat het referendum doorgang zal vinden).

Voor meer informatie over deze commissie (taken, werkwijze e.d.) kan contact opgenomen worden met het partijbestuur.

Het partijbestuur wil de volgende kandidaten, die op het congres gekozen zullen worden, voordragen: Johan Eland, Marko Mazeland, Huup Dassen, Joop Vogt en Ietje van Poll. Daarbij moet echter vermeld worden dat de meesten nog moeten worden benaderd met de vraag of men bereid is in de commissie zitting te nemen. Begin november zullen alle afdelingen via de afdelingspost van deze bereidheid in kennis worden gesteld.

9. VERKIEZING PARTIJBESTUURSLEDEN

Het pb roept de afdelingen en autonome groepen op om kandidaten te stellen voor de volgende vacante functies in het partijbestuur:

- vice-voorzitter
- propagandist
- politiek-secretaris Scholing en Vorming/Wetenschappelijk Bureau
- politiek-secretaris justitie, politie, racismebestrijding en migrantenbeleid.

Tot op heden zijn kandidaat gesteld:

- vice-voorzitter: door de afdelingen:
- Henk Branderhorst Amsterdam-Centrum, Amersfoort, Zoetermeer, Nijmegen, Tilburg, Alkmaar
  - Titia van Leeuwen Groningen

- politiek-secretaris SVS/WB:
- Titia van Leeuwen partijbestuur

Titia van Leeuwen is niet bereid voor de functie van vice-voorzitter, maar wel voor het politiek-secretariaat SVS/WB. Haar kandidatuur wordt door het partijbestuur ondersteund. De kandidatuur van Henk Branderhorst voor het vice-voorzitterschap wordt door het pb niet ondersteund; als reden daarvoor werd genoemd de te verwachten samenwerkingsproblemen in het pb. Voor de overige functies zijn op dit moment nog geen kandidaten gesteld.

BELEIDSVOORNEMENS KANDIDATEN

vice-voorzitter:

Henk Branderhorst, 49 jaar.
Vroegere functies in de PSP: diverse malen lid van partijbestuur (secretaris, penningmeester ad interim, hoofdredacteur Bevrijding, algemeen lid, propagandist ad interim).
Huidige functies in de PSP: lid Provinciale Staten van Utrecht en lid van de partijraad.

Beleidsvoornemens:

'Ik heb geen specifieke beleidsvoornemens - er ligt immers een beleidsplan van het pb, waaraan ook in het tweede deel van de rit gewerkt moet worden. Als lid van het partijbestuur en dagelijks bestuur zal ik - indien gekozen - me naast de 'gewone' werkzaamheden - vooral willen richten op de voorbereidingen van de komende verkiezingen (voorbereidingen verkiezingsprogramma en verkiezingscampagne - hetzij voor de PSP alleen, hetzij voor een combinatie).

Vorig jaar heb ik mijn kandidatuur ingetrokken, omdat het me een te zware belasting leek. Nu het nieuwe DB met name is ingewerkt, is dat bezwaar komen te vervallen. Bovendien vind ik het onwenselijk dit laatste PB-jaar voor de komende verkiezingen, de vacature vice-voorzitter nog langer te laten bestaan.'

politiek-secretaris SVS/WB:

Titia van Leeuwen: beleidsvoornemens nog niet ontvangen

Ruimte voor aantekeningen

Ruimte voor aantekeningen

Ruimte voor aantekeningen

'Bevlogen Bewegingen'

Sociale bewegingen op de snijtafel

Bevrijding is geen wetenschappelijk tijdschrift, maar als er een proefschrift verschijnt waarin drie sociale bewegingen op de snijtafel behandeld worden, gaat er een wenkbrauw omhoog. De andere volgt als blijkt dat het mes gehanteerd wordt door Wim van Noort, tot de dag van zijn promotie (12 oktober) actief PSP-lid. In zijn proefschrift 'Bevlogen Bewegingen' vergelijkt hij de anti-kernenergie-, kraak- en milieubeweging systematisch met elkaar. Zijn vergelijkingen en beschrijvingen zijn niet overal in goede aarde gevallen, zoals bleek op een discussieavond die in oktober in De Balie werd gehouden.

In 'Bevlogen Bewegingen' worden de structuur, de ideologie en doelstellingen en eisen, de hulpmiddelen en de toegepaste strategieën van de genoemde 'nieuwe' sociale bewegingen beschreven. De structuur van de kraakbeweging wijkt in twee opzichten duidelijk af van die van de milieubeweging: de kraakbeweging is (beter gezegd was) plaatselijk georganiseerd en kent de niet of nauwelijks een formele structuur. Dat laatste is overigens niet synoniem aan volstreekte democratie: de afwezigheid van regels maakte de structuur ondoorzichtig en de invloed van informele leiders oncontroleerbaar groot. De anti-kernenergiebeweging (AKB) zit (of ook beter gezegd zat) hier tussen in. Elke onderzochte beweging kent volgens Van Noort twee stromingen: de milieubeweging een gematigde en maatschappijkritische, de AKB en de kraakbeweging elk een maatschappijkritische en autonome of radicale stroming. In de loop der jaren is dat onderscheid verdwenen. In de kraakbeweging en AKB overschaduwden de autonome de maatschappijkritische stroming, terwijl in de nog immer bestaande milieubeweging de gematigde en maatschappijkritische stroming naar elkaar toegroeiden. De gematigden (zoals Natuurmonumenten) zijn uit hun slaap gewekt en 'de maatschappijkritische organisaties hebben hun elan voor een groot deel verloren'.

De hulpmiddelen waarover beschikt kunnen worden, verschillen aanmerkelijk. Grofweg gezegd beschikken de gematigde organisaties over veel leden, geld en deskundigheid, maar over weinig actiekracht en een geringe sociale en ideële binding met de achterban. Bij de autonomen ligt dit precies andersom, terwijl de maatschappijkritische 'actoren' uit milieubeweging en AKB een tussenpositie innemen. Zij hebben zowel deskundigheid, donateurs, abonnees als een sociale en ideële binding met hun achterban. In de gehanteerde strategieën en tactieken verschillen ze aanmerkelijk. De gematigden zoeken hun heil in argumenteren en protesteren, de maatschappijkritische stroming voegt daar nog demonstreren en contesteren (betwisten, aanvechten) aan toe, terwijl volgens Van Noort de autonomen het vooral zoeken in contesteren. En hoe meer de weegschaal doorslaat naar het contesteren, hoe minder vertrouwen er is in de parlementaire democratie en de rechtspraak.

Nieuwe klasse

Vervolgens beschrijft de ex-PSP'er het ontstaan en de ontwikkeling van de drie door hem onderzochte bewegingen. Opmerkelijk is zijn constatering dat het ontstaan van de drie bewegingen weinig te maken heeft met verandering in de problematiek waar ze zich op richten. Immers, tegen de bouw van de eerste kerncentrale kwam geen verzet en de milieubeweging viel in het begin van de jaren '80 terug, hoewel dat niet bepaald van de milieuproblematiek gezegd

kon worden. Verklaringen voor op- en neergang zijn wel factoren als het veranderende politieke klimaat: het wegebben van de Koude Oorlog, waardoor niet elke actievoerder voor communist werd aangezien. Voorts de economische opbloei in de loop van de jaren '60, waardoor de aandacht verschoof naar de meer immateriële behoeften. En, mede veroorzaakt door dit laatste aspect, het ontstaan van een nieuwe klasse van studenten, activisten, hulpverleners enz. die over voldoende vrije tijd, deskundigheid en motivatie beschikken om leven in de brouwerij van de sociale actie te brengen. De onderzochte sociale bewegingen hebben echter geheel verschillende ontwikkelingen doorgemaakt en uniforme ontwikkelingsmodellen zijn volgens Van Noort niet te hanteren. Van belang is volgens Van Noort vooral het onderscheid tussen radicale en gematigde stromingen. Het ontstaan van radicale 'autonome' stromingen beschouwt hij meer als een algemeen maatschappelijk verschijnsel dat los staat van het wedervaren van sociale bewegingen. 'Er ontwikkelde zich een netwerk van enkele duizenden radicale activisten, geconcentreerd in een paar universiteitssteden.'

Het is het ingewikkelde samenspel van reageren op concessies van de overheid, formuleren van nieuwe eisen en aanpassing van tactiek en strategie dat de overlevingskansen van bewegingen bepaalt.

Over de invloed van de drie bewegingen is Van Noort, die vaak als een cynicus wordt ervaren, vrij positief. Het grootste deel van zijn proefschrift wordt in beslag genomen door een gedetailleerde beschrijving van de ontwikkelingen in de drie bewegingen. De AKB heeft bereikt dat er voortdurend uitstel is van besluitvorming over de bouw van nieuwe kerncentrales. De kraakbeweging is er in geslaagd het gemeentelijk huisvestingsbeleid te beïnvloeden: er is gebouwd voor jongeren, leegstand is aangepakt en kraakpanden zijn gelegaliseerd. En de milieubeweging heeft ertoe bijgedragen dat er op een groot aantal terreinen milieuwetgeving is gekomen. Wel constateert hij voor alle drie dat hun invloed vooral in de beginperiode zich liet gelden.

Conclusies

'Bevlogen Bewegingen' eindigt met een negental conclusies:

1. Lang niet alle invloeds pogingen van sociale bewegingen hebben succes.
2. Het valt niet te zeggen welke invloeds pogingen en strategieën het meest doeltreffend zijn; een samenspel van argumenteren, procederen, demonstreren en contesteren lijkt het meest voor de hand liggend.
3. Gemeentebesturen zijn meer te beïnvloeden dan de Rijksoverheid.
4. De sociale bewegingen richten zich vooral tot de volksvertegenwoordigers; parlementen en raden zitten echter vaak gevangen in

strakke regeerakkoorden en programcolleges, waardoor de ruimte voor de politieke bondgenoten van de bewegingen (PSP, CPN, PPR) afneemt.

5. De invloed laat zich vooral gelden in de fasen van de politiek-ambtelijke voorbereiding.
6. Het bedrijfsleven onderneemt weinig openlijke invloeds pogingen, maar krijgt toch vaak zijn zin; die invloed speelt zich achter de schermen af en gedijt goed in een politiek klimaat waarin CDA en VVD de dienst uitmaken.
7. Andere 'actoren' zoals het FNV, landbouworganisaties en de natuurlijke tegenspelers van de kraakbeweging (speculanten e.d.) hebben weinig invloed.
8. De tijd is een belangrijke factor: na een succesvolle start ebt de aandacht en mobilisatiekracht weg. Het is noodzakelijk dat daar een passend strategisch antwoord op wordt gevonden.
9. Het politieke en economische klimaat is uiteindelijk toch de belangrijkste factor die bepaalt of er succes wordt geboekt.

Stille tot 2000

Van Noort is vrij pessimistisch voor de nabije toekomst. Alleen de meer gematigde stroming blijkt volgens hem het hoofd boven water te kunnen houden. Want hoe anders ziet het er

anno 1988 uit dan zich rond 1980 liet aanzien. De nieuwe sociale bewegingen bleken geen voorbodes te zijn van een 'post-materialistisch' waardenpatroon. En al betitelt Van Noort het wel als een 'al te voorbarige conclusie' toch stelt hij dat 'het idee dat de 'nieuwe sociale bewegingen' de fakkel zouden hebben overgenomen van de 'oude' arbeidersbeweging' rijp is 'voor bijzetting in een curiositeitenkabinet.' Hij ziet voorlopig dan ook weinig perspectieven voor nieuwe sociale bewegingen. Belangrijke voorwaarden voor een opleving, een nieuwe categorie initiatiefnemers en een recruiteringsnetwerk, ontbreken om het aanwezige actiepotentieel te benutten. Deze leunden immers in belangrijke mate op PSP, CPN en PPR die 'in de jaren tachtig afgebrokkeld' zijn.

Een opgang verwacht hij pas rond 2000 als de herinnering aan de teleurstelling in de eerste helft van de jaren '80 is vervaagd. Naast de gematigde variant ziet hij wel mogelijkheden voor de Greenpeace-aanpak: een gematigde ideologie en dito doelstellingen combineren met een radicale strategie die de massamedia aanspreekt en vele donateurs trekt.

Discussieavond

Het proefschrift van Wim van Noort was aanleiding voor de uitgever, de SUA, om in de hoofdstedelijke Balie een discussieavond te beleggen. Verschillende 'kenners' (zowel vanuit de praktijk, als van achter het bureau) waren uitgenodigd hun visie te geven. En, zoals te verwachten, was hun kritiek niet mals. De discussie was af en toe bevlogen, maar bewoog zich van hot naar haar en was daarmee snel vervlogen. Enkele citaten. Danny Jacobs, die enige jaren gelden een boekje schreef over sociale bewegingen: *'Sociale bewegingen zijn per definitie onvoorspelbaar. Bekend is dat de generatie actievoerders in het Frankrijk van voor 1968 geheel uit het lood werden geslagen door de gebeurtenissen in mei '68. Van Noort heeft zich vooral met structuren van sociale bewegingen bezig gehouden, terwijl een eigenschap van de nieuwe, spontane sociale bewegingen is dat ze deze juist niet hebben.'*

John Hontelez, sinds jaar en dag actief in de milieubeweging: *'Radical acties zijn noodzakelijk om de alternatieven van de plannenmakers uit de meer gematigde bewegingen ingang te doen vinden. Wim meet het succes van bewegingen o.a. af aan aantallen demonstranten. Maar is dat het doel: mensen op straat krijgen? De milieubeweging bijvoorbeeld moet anders werken om successen te behalen. Daarbij is het een hoopvol teken dat de internationale milieubeweging de laatste tijd in betekenis toeneemt.'*

Geert Mak, journalist: *'Wij moeten in Nederland eens ophouden met dat calvinistische gezeur over ideologie en brede verbanden. Kijk naar Amerika waar de actiegroepenclutuur ongevoelig divers en wijd verbreid is. Daar wordt nog rechtstreeks vanuit het hart actie gevoerd, hier overheerst teveel het verstand.'*

Maarten van Poelgeest, actief in de studentenbeweging: *'De politieke cultuur is verhard, sociale bewegingen moeten een tegencultuur ontwikkelen. Dat is heel iets anders dan het propageren van de 'Amerikaanse' actiemethoden. Bewegingen dragen ertoe bij dat de samenleving gedecentraliseerd wordt en gaat bestaan uit een verzameling culturele sectoren. De rol van politiek partijen moet dan niet meer zijn dan op te komen voor een progressieve democratie.'*

Saar Boerlage, voorzitter van de PSP: *'Ik geloof niet in een ineenzakking van de sociale bewegingen. Kijk maar naar de demonstraties van de laatste tijd: tegen de apartheid en de FNV-demonstratie van een paar dagen geleden. Consumentenorganisaties worden steeds actiever en rond de armoedebestrijding ontstaan allerlei brede coalities, waaraan zelfs de kerken meedoen.'*

Hoewel het meefendeel der genodigde commentatoren (waaronder ook Bert Freriks en Constant Vecht) niet in staat waren geweest het gehele proefschrift door te worsten, bleken de laatste pagina's, met daarin de prikkelende stelling dat het tot 2000 niets meer zou worden, wel gelezen te zijn.

Provoceren

En Wim van Noort? Hij opende de bijeenkomst met een aantal provocerende opmerkingen (*'de generatie actievoerders die in de jaren '50 zijn geboren kan de fakkel niet overdragen op een nieuwe generatie'*), liet vervolgens de kritiek over zich heen gaan en reageerde vanuit de in zijn proefschrift verwoorde inzichten. *'Waarom zou ik niet mogen voorspellen dat er tot 2000 niets gebeurt? Het is juist slap te stellen dat het allemaal zo onvoorspelbaar is. Als er in het begin van de negentiger jaren een grote opleving is en ik kom in 1995 iemand van jullie tegen, kunnen we constateren dat ik ongelijk had.'* Overigens moesten enkele commentatoren wel toegeven dat, zoals Danny Jacobs het omschreef, *'het niet allemaal rozegeur is'*. Behalve de sombere toekomstvoorspelling werden de beschrijving van de ontwikkelingen en de con-

clusies nauwelijks aangevallen.

Na afloop legde ik Wim van Noort mijn interpretatie van het proefschrift voor. Hoewel het een staaltje van waardevrije wetenschap lijkt, is het dat geenszins. Het proefschrift heeft wel duidelijk een politiek pretentie. Namelijk het relativeren van de invloed van sociale bewegingen als belangrijkste krachten in de strijd voor een andere, socialistische samenleving. In de PSP was dit in de eerste helft van de jaren '80 een belangrijk discussiepunt. De studie van Wim van Noort moet vooral in dit licht worden gezien en is m.i. een (geslaagde) poging om de kritiek op die overwaardering van de rol van sociale

bewegingen te onderbouwen. *'Zie ik dat juist?'* vroeg ik de jonge doctor. Met twinkelende ogen achter zijn hoornen bril antwoordde hij met de hem kenmerkende snerpstem: *'ik zal dat niet ontkennen'*.

LEO PLATVOET

'Bevlogen Bewegingen; een vergelijking van de anti-kernenergie- kraak- en milieubeweging' door Wim van Noort; SUA; ISBN 90 6222 172 6; prijs f 35,-

Zeg 'nee' tegen sectie 28

Op 14 oktober jl. is in Nijmegen een forumdiscussie gehouden in het kader van de acties tegen 'sectie 28', de Britse anti-homowetgeving.

Vier mensen van verschillende bestuurlijke niveaus (Europarlement, 2e Kamer, Provinciale Staten en Gemeenteraad) waren uitgenodigd om te vertellen wat er tot nu toe is gebeurd tegen deze 'sectie 28' en wat ze in de toekomst denken te gaan doen. Drie van de vier sprekers waren van Radikaal Links: Bram van der Lek (GPA), Irene Maat, Links Gelderland (PSP, CPN, PPR) en Marcus Bakker (CPN)

Sectie 28 houdt o.a. in dat lokale overheden niet:

- opzettelijk homoseksualiteit propageren of materiaal publiceren met de bedoeling homoseksualiteit te propageren.
- onderwijs stimuleren dat homoseksualiteit als iets aanvaardbaars voorstelt of homoseksuele relaties als zodanig gelijkwaardig aan 'familierelaties' voorstelt.

Er zijn een aantal redenen waarom de internationale homobeweging bij deze wet zo in opstand komt. Deze wet speelt handig in op allerlei anti-homostemmingen in Engeland. Daarnaast is men bang dat met deze wet andere Victoriaanse wetten weer van stal worden gehaald. Als derde reden kan genoemd worden de angst buiten Engeland dat als in 1992 Europese grenzen vervallen zo'n wet naar het continent overslaat in het kader van harmonisatie van wetten. De laatste en niet onbelangrijkste reden is dat 'sectie 28' niet expliciet spreekt over mannen en/of vrouwen. Het lijkt zo een slechte Wet Gelijke Behandeling.

Europa

De discussieavond diende om ideeën te ontwikkelen voor mogelijke toekomstige acties. Op Europees niveau pleit Bram van der Lek voor een positief recht, dat voor alle lidstaten geldt, en dat ingeroepen kan worden om nationale wetten die discriminerend werken onwettig te verklaren. Dat betekent dat er een Europese richtlijn moet komen, zodat juristen van het Europese Hof de mogelijkheid hebben om wetten als 'sectie 28' te toetsen en te veroordelen. In het Europese rapport over opkomst van fascisme en vreemdelingenhaat is na hevig aandringen van het GPA ook opgenomen een zinsnede over discriminatie naar seksuele voorkeur. Tot veel heeft deze uitspraak niet geleid. In 1984 is er een resolutie aangenomen dat discriminatie naar seksuele voorkeur op de werkplek verboden is. Maar gezien het feit dat het Europees Parlement een vrij machteloze instantie is, heeft ook zo'n resolutie weinig effect. Het GPA heeft vorig jaar een conferentie georganiseerd met allerlei mogelijke organisaties uit de lidstaten over de vraag wat er valt te doen tegen discriminatie vanwege de seksuele voorkeur. Het Icebergproject is hieruit voortgekomen. Dit project behelst een Europees meldpunt van homodiscriminatie. Als er een Brits slachtoffer van 'sectie 28' be-

kend zou zijn, zou die via dit meldpunt een klacht kunnen indienen op Europees niveau, bijvoorbeeld bij de petitiecommissie van het Europees Parlement. Het zou volgens Van der Lek niet de eerste keer zijn dat naar aanleiding van een klacht er een volledige behandeling van de achtergronden (wetten) die tot de klacht geleid hebben plaatsvindt, waarbij dan ook door juristen uit verschillende landen getoetst wordt of een wet als 'sectie 28' wel kan.

Daarnaast benadrukt Van der Lek dat wetten als 'sectie 28' niet kunnen overwaaien naar andere landen als de Europese grenzen opengaan in 1992. Dit zijn en blijven kwesties van nationale souvereiniteit c.q. wetgeving.

De provincie

Irene Maat (Links Gelderland) geeft aan dat de provincie Gelderland niet veel direct kan doen. Provincies bemoeien zich niet met buitenlandse politiek. Een band met een zusterprovincie of bijvoorbeeld een zusterwaterschap is er niet en is op korte termijn ook niet te verwachten.

Indirect zijn er meer mogelijkheden. Als een bovenlokaal werkende homogroep in Gelderland een Britse bovenlokaal werkende homogroep wil adopteren (financieel) vereist dat geld om dat te organiseren. Daarvoor kan je in Gelderland bij de provincie terecht.

Een meer algemeen beleid kan ontwikkeld worden via een op poten te zetten provinciaal homo- en lesbisch beleid. Daarnaast kan de provincie instellingen die voornamelijk met de provincie te maken hebben (bibliotheken, welzijn) marginaal toetsen, d.i. bezien of die instellingen niet discrimineren op seksuele geaardheid bijvoorbeeld in hun personeelsbeleid.

Vanuit een gemeente kan een brief naar een Engelse gemeente worden gestuurd over de ervaringen die de gemeente heeft met homo-lesbisch beleid, zonder direct van propaganda te spreken. Wat ook een leuke actie is, is een schenking van een Nederlandse gemeente aan een Britse gemeente of bibliotheek van homoseksuele literatuur. Bij de Engelse douane geeft dat waarschijnlijk moeilijkheden (die noemen het meteen pornografisch) en misschien komen er moeilijkheden bij de officiële inontvangstname in Engeland. Mochten die moeilijkheden er komen moet dat uitgebreid in de publiciteit komen.

Gek, maar leuk idee

Marcus Bakker was er als oud-kamerlid. Een zittend kamerlid was niet te krijgen, wat Bakker een schande vond gezien het belang van het onderwerp. Bakker had, een naar zijn zeggen, 'gek', maar wel leuk idee. Een aantal mensen moet 'sectie 28' vertalen naar de Nederlandse gemeenten. De wetstekst die dan ontstaat moet naar alle Tweede Kamerleden, en via een geheime stemming moet dan duidelijk worden of de Tweede Kamer zo'n wetstekst in meerderheid aanvaardbaar vindt. Bakker verwacht dat niet.

Tegen de Britten kan dan gezegd worden *'Kijk, zo werkt nu de beschaving, en als die niet zo werkt .....*'

vervolg op blz. 9

Vervlogen bewegingen?

Op 12 oktober promoveerde Wim van Noort op zijn studie *Bevlogen Bewegingen, een vergelijking van de antikernenergie- kraak- en milieubeweging*. Toen we zijn boek uit hadden dachten we: **Allemachtig, 30 jaar en dan al zo cynisch. Dat cynisme blijkt o.a. uit de termen die hij gebruikt om de z.i. vervlogen bewegingen te beschrijven: als sneeuw voor de zon verdwenen, zakte als een kaartenhuis in elkaar, dicht bij het nulpunt, enz.**

Naast de constatering dat onze benaderingswijze anders en minder cynisch is, hebben wij veel kritiek op de wetenschappelijke aanpak van de jonge doctor. Met name het hoofdstuk *'collectieve actie na 1945 in vogelvlucht'* is wel heel oppervlakkig, waardoor o.m. de verbanden tussen de verschillende bewegingen onvoldoende aandacht krijgen. We menen op goede gronden te kunnen stellen, dat de antikernenergie-beweging een onderdeel is van de milieubeweging, zij het een radicale vleugel. Hetzelfde geldt voor de kraakbeweging, die onlosmakelijk verbonden is met de stedelijke bewegingen en buurtactiviteiten tegen het volkshuisvestingsbeleid en de ruimtelijke ordening. Van Noort maakt het zich gemakkelijk door de kraakbeweging apart te zetten, maar is zo wel onverantwoord bezig. Met name de theorieën en de literatuur die gebaseerd zijn op het werk van de Franse socioloog Castells ontbreken, en daarmee ook een belangrijk deel van de discussie rond de vraag welke stedelijke bewegingen een structureel karakter kunnen hebben. Desgevraagd zei van Noort, *'Castells is mij te moeilijk'*, een eerlijk, maar niet te accepteren antwoord.

De afzonderlijke behandeling van de antikernenergie-activiteiten en van de kraakbeweging resulteren in minstens twee aanvechtbare conclusies: de antikernenergie-beweging zou hebben gefaald, omdat er thans weinig activiteiten zijn, en de kraakbeweging zou ook weinig succes hebben gehad. Het feit, dat de meeste gemeentebesturen onder invloed van stedelijke acties tot een ander beleid zijn gekomen ten aanzien van woningdistributie, stadsvernieuwing en stedelijke planning wordt wel vermeld, maar, omdat de preciese invloed van de kraakbeweging niet te meten is, losjes afgedaan. En wat de anti-kernenergie-beweging betreft: er is nu geen besluitvorming betreffende de bouw van nieuwe kerncentrales. Het is dus begrijpelijk, dat milieu-activisten op dit moment op andere plaatsen te vinden zijn. Daarbij komt, dat de de Nederlanders van de gevaren van radioactieve besmetting na de ramp in Tsjernobil goed op de hoogte zijn. Er is dus geen noodzaak om dit milieuaspect nu extra aandacht te geven.

vervolg van blz. 8

Daarnaast heeft Nederland een grondwet die discriminatie vanwege seksuele voorkeur uitdrukkelijk verbiedt. Volgens Bakker is het de plicht van Nederland om andere landen, die discriminerende wetgeving hebben, uit te leggen waarom Nederland juist zo'n grondwet heeft. Tot slot: Alle sprekers zijn het erover eens dat deze strijd niet een typische homo-strijd is. Alle mensen die geloven in het recht naar eigen inzicht en naar eigen keuze te leven dienen actief aan deze strijd mee te doen. Homoseksuele mannen en vrouwen in Engeland hebben die keuze ternauwernood. Denk aan de problemen van jonge mensen die 'het' net aan 't ontdekken zijn, de groeiende agressie, verlies van baan etc. Het zal toch niet zo zijn, dat we in Nederland denken *'Ach, het raakt mij niet, dus ik loop niet zo hard'*. Heb je je hart op de juiste plaats vecht dan mee tegen Sectie 28.

LIESBETH MILTENBURG

De politieke cultuur

Een ander bezwaar tegen dit boek is de eenzijdige informatie over de kraakbeweging. Van Noort gaat nadrukkelijk niet in op de politieke cultuur van bewegingen, en dat is ten aanzien van de kraakbeweging onbegrijpelijk. Zonder de politieke cultuur erbij te betrekken is de studie incompleet. De auteur schiet te kort als hij de radicalisering van de (kraak)beweging en het verscherpt overheidsoptreden nadrukkelijk uit elkaar haalt. Opvallend is dat hij de repressie van de overheid, zichtbaar bij gewelddadige ontruiming, het optreden van arrestatieteams en het inzetten van als radicale actievoerders vermomde agenten 'vergeet' te analyseren. Zo werden in Nijmegen rondom de ontruiming van Mariënborg mensen opgepakt op grond van

een oud artikel uit het Wetboek van Strafrecht. Enkele dagen voordat Van Noort promoveerde werd men vervolgens ook in Hoger Beroep op dubieuze gronden veroordeeld. Door de, in brede kring gevoerde discussie over dergelijke praktijken niet in beschouwing te nemen, doet de promovendus ten onrechte generaliserende uitspraken en doet hij de sociale bewegingen geen recht.

Naast de kritiek op de wijze waarop de drie (volgens ons, twee) bewegingen zijn behandeld, hebben wij ook kritiek op de zijdelingse opmerkingen die de auteur maakt over andere bewegingen. Volgens Van Noort zou er naast het KKN een markt hebben bestaan voor radicale acties. De frustratie van veel radicale actievoerders was nu juist dat die zo ongeveer niet bestond. Kent Van Noort de bewegingen die hij beschrijft wel voldoende? En is het niet zo dat hij bij zijn sociologische veralgemeniseringen weinig oog heeft voor het *'bewegende'* van het buitenparlementaire verzet? Want je kunt wel zeggen dat ondanks de massamobilisatie tegen de kruisraketten er nog steeds *'slechts'* 15% van de mensen tegen de NAVO is en zo het effect van die acties bagatalliseren, maar interessant is nu juist of er toch een basis is gelegd voor hernieuwd verzet in de jaren negentig. Een ander opmerkelijk feit is, dat Van Noort (wellicht geïnspireerd door al wat oudere literatuur) in de vrouwenbeweging centraal laat staan de strijd rond de abortuswetgeving. Dit

komt misschien, omdat de jonge doctor de kracht van een sociale beweging vooral afleidt uit het aantal demonstranten. De vraag of een beweging succesvol is geweest wordt dan vervolgens gereduceerd tot de vraag hoeveel eisen het beleid heeft moeten overnemen. Welnu de vrouwenbeweging, die een emancipatiebeweging is, past niet in dit rekensommetje. Feministen streven naar een maatschappij met zelfbewuste, onafhankelijke vrouwen, die de verschillende onderdrukkende machtsverhoudingen hebben afgebroken. Het ombuigen van het beleid van politieke instanties hoort daarbij, maar heeft bij velen niet de hoogste prioriteit.

Voorspellingen.

Begin oktober maakte Van Noort voor een discussieavond die een week later zou plaatsvinden enige stellingen. De eerste luidde: Het is niet te verwachten dat net als in de jaren zeventig en tachtig sociale bewegingen in de jaren negentig in staat zullen zijn grote aantallen demonstranten te mobiliseren. Deze uitspraak was echter al verouderd toen de discussie plaatsvond, want inmiddels waren er 150.000 demonstranten op het Museumplein bijeen geweest.

Wim van Noort geeft de indruk in niet veel meer

te geloven. Dat bleek ook uit de brief waarmee hij als lid van de PSP bedankte. Hij gelooft niet meer in grootschalig socialisme, niet in kleinschalig socialisme, niet in eenzijdige ontwapening. En niet in de toekomst van sociale bewegingen. Volgens Van Noort kunnen sociale bewegingen zich alleen handhaven door een Amerikaanse aanpak een sterke nadruk op enkele concrete actiepunten zonder ideologische pretenties, inspelen op eigen belang van betrokkenen, en sterk publiciteitsgericht. In een interview in de Volkskrant blijkt Greenpeace voor hem het voorbeeld te zijn. Nu zijn we zelf geen tegenstanders van professionalisering van bijvoorbeeld pers- en publiciteitsbeleid. Maar werken zonder ideologie is in het voordeel van rechts omdat dan de heersende rechtse ideologie onbesproken blijft.

De stelling, dat acties alleen succesvol zullen zijn via een Amerikaanse aanpak vechten wij aan, mede omdat Van Noort in zijn boek niet aangeeft hoe de Amerikaanse aanpak zich verhoudt tot de werkwijze van Greenpeace. Het lijkt er meer op dat de slecht onderbouwde keuze voor het Amerikaanse model de laatste strohalm is voor een gedesillusioneerde dertiger. Conclusie: Wim van Noort schreef een teleurstellend boek, dat vooral omdat de analyse gebrekkig is, en conclusies bevat die gelukkig snel door de feiten worden gelochenstraft.

SAAR BOERLAGE
BERT FRERIKS

OPWINDEND

In Opwindend kunnen lezers en lezeressen hun reacties kwijt over de gang van zaken in de PSP. Graag kort en bondig formuleren. De redactie houdt zich het recht voor brieven in te korten of - met reden bekleed - te weigeren. Adres: redactie Bevrijding, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam.

Referendum

Sterft gij oude vormen en gedachten?! Deze regel uit 'de Internationale' kwam in mij op toen ik in Bevrijding nr. 13 de (negatieve) reacties las op het voorstel om te komen tot een besluitvormend referendum in de PSP in verband met de wijze van deelname aan de Kamerverkiezingen

in 1990.

Eindelijk wordt in de PSP een voorstel gelanceerd wat de mogelijkheid in zich heeft te komen tot een breder draagvlak binnen de PSP omtrent al dan niet samenwerken met andere linkse partijen met betrekking tot de kamerverkiezingen. Tenslotte is lang niet ieder PSP-lid in staat een afdelingsvergadering bij te wonen (ongunstig tijdstip, werk, kleine kinderen, enz.). Dat heeft dus weinig te maken met een 'Wehkamp-partij', maar veel meer met een partij die alle leden serieus wil nemen in, zie het recente verleden, zo'n belangrijke keuze. Het referendumvoorstel is een goede manier om creatief met een voor de PSP zwaar onderwerp om te gaan. Het is een verdieping van het democratisch functioneren van de PSP.

Natuurlijk is het niet 'de' manier van omgaan met belangrijke discussiepunten. Het is 'een' manier. En in dit geval een 'prima' manier. Ongeacht de uitslag van het referendum.

PETER VAN VUGHT

beneden-modaal naar modaal- en daarboven. Binnen de laatste groep wordt ook flink met de inkomens gerommeld, waarschijnlijk wel met weinig sterk negatieve gevolgen (de minimumloners bijvoorbeeld gaan er zo'n 4-5% op achteruit).

Al met al begint de indruk te ontstaan, nu weer nieuwe Oortwetjes binnenstromen, dat de belastingvereenvoudiging minder groot is dan Oort zelf heeft bedoeld, terwijl de belastingverlaging bij deze wetsvoorstellen een veel grotere rol is gaan spelen.

Eerder in september startte de regering een nieuwe poging het verplicht verhaal op de bijstand te realiseren. Op dit moment is het mogelijk, dat GSD's de (meestal) ex-man aanspreken op het feit, dat de ex-vrouw bij gebrek aan alimentatie een bijstandsuitkering heeft. De man kan dan 'vriendelijk gevraagd' worden alsnog de alimentatie aan de sociale dienst te betalen, maximaal ter hoogte van de bijstandsuitkering. De Graaff wil, dat de (meestal) vrouwen verplicht worden eerst alimentatie te vragen voordat zij een bijstandsuitkering aanvragen. Opbrengsten: 150 miljoen.

De Eerste Kamer heeft vorig jaar al de Graaff teruggestuurd.

Nu er een aantal procedurele verbeteringen zijn aangebracht, wordt in essentie hetzelfde voorstel opnieuw aan de Tweede Kamer aangeboden. De fractie heeft in de schriftelijke bijdrage het voorstel afgekeurd, omdat de individualisering zo geen stap verder komt. Bovendien wordt zo het verhaal op de schouders van (meestal) de vrouw gelegd, werkelijk prettig op het moment, dat je gaat scheiden. Ook de 150 miljoen lijkt totaal niet haalbaar. Het is eerder waarschijnlijk, dat een nieuw stuk bureaucratie en belasting op de rechterlijke macht wordt gelegd, zodat de kosten de baten wegstrepen. Binnenkort horen we meer van de staatssecretaris.

KEES VENDRIK

Huis van bewaring

In het Amsterdamse Huis van Bewaring Havenstraat heeft wederom een gedetineerde zich van het leven beroofd. De fractie heeft de

vervolg op pag. 11

Naschrift bij de Column

Het beleid van de redactie t.a.v. de Column is dat de tekst van de Column in zijn geheel wordt geplaatst of niet wordt geplaatst. De redactie beslist daarover in een stemming. Bovenstaande Column leidde tot discussie over al dan niet plaatsen. Een minderheid, waaronder ondergetekende, was er tegen, omdat de inhoud een onnodige verscherping van de verhoudingen in de partij veroorzaakt. Bovendien is het congres, dat eind november wordt gehouden, de plaats om gefundeerde kritiek op het beleid van het partijbestuur en zijn voorzitter te uiten.

LEO PLATVOET

COLUMN

windei

Onlangs betoogde Eitje in de Volkskrant dat we onze revolutionaire hoop maar moeten vestigen op Maartje van Weegen. Ik ga hier niet de context van dat statement uitleggen maar ik vond het een aardige stelling voor een wellicht nog komende discussie over het fenomeen tv-democratie.

Het ei had ook nog een uitsmijter om z'n bewering te bekrachtigen.

De auteurs van de gekruide rubriek (J. Blokker/P. Grijs en W. Klootwijk) van het ochtendblad besloten hun ommelet van die dag met ; 'want van Saartchi & Saartchi horen we ook niks meer'.

Ze doelen daarmee op PSP-voorzitter Saar Boerlage.

En mijns insziens slaan ze daarbij de spijker op het gevoelige kopje.

Bijna een jaar geleden werd Saar Boerlage vanuit de blauwe lucht gebombardeerd tot kopvrouw van de PSP.

Haar voorganger en tegenkandidaat Marko Mazeland werd dusdoende op een volgens mij onfatsoenlijke wijze overboord gezet.

Veel partijgenoten vonden dat weliswaar met mij maar zagen vooral het grotere belang voor de PSP in actiekampioen

Boerlage die de PSP naar buiten toe weer smooel zou geven en nieuw - niet in de laatste plaats - publicitair leven in de brouwerij zou brengen.

Het is er nog niet van gekomen. Eerder lijkt het tegendeel geschied.

Ik ken lang niet alle finesses van de partij-bestuurlijke gang van zaken aan de Nieuwe Looierstraat maar wat ik ervan waarneem stemt

dikwijls niet tot grote vreugde.

In de afgelopen tijd is de ene na de andere bestuurder onder de vleugels van moeder Saar vandaan gefladderd om het heil elders te zoeken.

De PARTIJBESTUUR-duiventil in Amsterdam is alleen maar groter geworden. En hoewel Saar juist zei te komen als bindend element grossiert ze nu in vacatures.

Publicitair loopt het ook nog al los. Het enige dat ik in de vaderlandse media heb kunnen ontdekken vanwege de voorzitter is een terughoudend en daardoor onduidelijk standpunt in de zogenaamde zwangerschapskwesie.

Geen visionaire toekomstplannen, actie-modellen, prikkelende interventies in actuele kwesties zoals die bij Saars aantreden ook in dit blad werden gepreludeerd.

Ik hoorde op het vorige congres bij de weinigen die er (namens hun afdelingen) voor pleitten geen huiden te verkopen voordat de beer geschoten was.

Wij adviseerden Saar eerst een jaartje warm te lopen alvorens in het diepe te springen. Maar een bescheiden meerderheid van het congres en Saar zelf wilden ineens van de hoge.

Het was niet anders.

Nu concludeer ik dat tussen gelijk hebben en gelijk krijgen soms een jaar - n een paar handenvol afgeknapte mensen liggen. Ook dat is niet anders.

RUTGER VAN SANTEN

Binnenhof in BEWEGING

Belasting- hervormingen

Vanaf half september wordt de PSP-fractie overstroomd met wetsvoorstellen in verband met de belastingvereenvoudiging, beter bekend als de operatie Oort. Kort komt het erop neer, dat het belastingstelsel straks nog maar drie schijven bevat: f 4.500 - f 46.000 (35%, bejaarden 18%), f 46.000 - f 87.500 (50%) en boven de f 87.000 (60%). In de tweede plaats valt de premiegrens samen met het einde van de eerste schijf. In de derde plaats betalen de werknemers straks alle premies volksverzekeringen (behalve de AKW, die neemt de overheid over). Daarvoor krijgen zij een gedeeltelijke compensatie van de werkgevers. Ten vierde wordt een groot aantal aftrekposten afgeschaft. Tegelijkertijd gaat in het plan ook een belastingverlaging schuil. Deze bedraagt f 4,1 miljard in 1990, het moment dat de voorstellen in werking moeten treden.

Vanuit PSP-standpunt was het niet zo eenvoudig de belastingvoorstellen te behandelen. Enerzijds vinden wij het natuurlijk prima, als het ondoorzichtige systeem sterk vereenvoudigd wordt. Anderzijds hebben wij op het gebied van de verschuivingen in de inkomstenverdeling grote bezwaren geuit. Duidelijk is dat, bijvoorbeeld de alleenstaanden minimum-loners en vlak daarboven er fors op achteruit gaan. Daarnaast hebben wij bezwaar gemaakt tegen het verlagen van de premiegrens volksverzekeringen. (is nu ongeveer f 65.000 wordt f 46.000) Dit betekent, dat de solidariteit slechts betaald wordt over de eerste F 46.000. Inkomensgroepen van bijvoorbeeld een ton bruto dragen geen 'solidariteitsbijdrage' af over de andere helft van hun inkomen.

Het is duidelijk, dat de belastingmeevaller niet bij de minima terecht zal komen. Hogere inkomensgroepen zullen hier wisselend van profiteren. Iemand met een behoorlijk inkomen, die nu heel veel aftrek heeft, kan er straks zelfs op achteruit gaan. Iemand boven modaal, die nauwelijks aftrek heeft gaat er fors op vooruit. Grofweg kun je zeggen, dat er geld vloeit van

Uit het partijbestuur

Op 28 september was er een speciale bijeenkomst, waarop een vertegenwoordiging van de Eerste- en Tweede Kamerfractie, van de SEK (Sociaal-Economische Commissie), van het Wetenschappelijk Bureau en het partijbestuur aanwezig waren. Onderwerp van deze vergadering waren de Algemene Beschouwingen in de Tweede Kamer. Er vond een gedachtenwisseling plaats over de hoofdlijnen van de inbreng van de PSP aldaar en ideeën werden aangedragen. Alle deelnemers hebben de bijeenkomst als nuttig ervaren. Er werd afgesproken dat er vaker contact zal worden onderhouden, zodat ieder weet wie waar mee bezig is en er een betere afstemming van beleid en activiteiten kan plaatsvinden.

De twee partijbestuur-vergaderingen in oktober stonden geheel in het teken van het novembercongres. De teksten, zoals die in de tweede en derde congreskrant zullen komen te staan, werden vastgesteld. Het partijbestuur boog zich over de preadviering van de vele amendementen die er zijn binnen gekomen. Het partijbestuur besloot om ook de te laat binnengekomen amendementen te behandelen, al was er bij menig bestuurslid wat irritatie over het feit dat sommige afdelingen pas na 24 september heb-

vervolg van blz. 10

staatssecretaris van justitie om opheldering gevraagd op een aantal punten.

Het duurt ontzettend lang voordat de familie op de hoogte wordt gesteld van de resultaten van het onderzoek van de rijksrecherche en dat is naar onze mening onaanvaardbaar en daar moet iets aan gedaan worden. Bovendien is gebleken dat er, ook in de isoleercellen, stangen lopen die een risico vormen bij suicide-pogingen van gedetineerden.

Gevraagd is om deze cellen te doen sluiten. Tot slot wil de fractie een reactie op het onderzoeksrapport 'Zelfdestructief gedrag van gedetineerden in Huizen van Bewaring en gevangnissen' en weten waarom de publikatie is opgehouden.

ANNELIES SCHUTTE

Kruitfabriek

De kruitfabriek Muiden-Chemie waartegen een gerechtelijk onderzoek loopt in verband met illegale wapenleveranties aan Iran, blijkt al eerder in samenwerking met Zuid-Afrika granaatstukken aan Iran te hebben verkocht.

Reden voor de fractie om vragen te stellen en om bij de minister van justitie aan te dringen op een openbare behandeling van de zaak tegen Muiden-Chemie die op een schikking dreigt uit te draaien.

In Iran gaat de repressie van de oppositie intussen door. Zo'n vijftig leden van de organisaties van Moedjahedin, Tudeh en Volksfedaijan zijn door het regime ter dood veroordeeld. Andrée van Es heeft met kollega Beckers minister van den Broek gevraagd stappen te ondernemen om deze executies te voorkomen.

JOSJE LAKMAKER

ben vergaderd. Tot slot kwam het punt 'vacatures partijbestuur' aan de orde. Het partijbestuur vond het spijtig te moeten concluderen dat er naast de bestaande vacatures nu nog een aan moet worden toegevoegd: Luitje Douma heeft te kennen gegeven het partijbestuur te willen verlaten. Hopelijk kan het congres alle vacatures opvullen.

Het partijbestuur besloot om in november uitgebreider te praten over de motivering van Luitje Douma.

Het punt 'Europese Verkiezingen', met name het verkiezingsprogramma, leverde wat problemen op. Het partijbestuur vond het jammer te moeten constateren dat de eerder afgesproken planning met betrekking tot het programma niet is gehaald en dat de partijraad niet toekwam aan de behandeling van het programma.

Het heeft hier weinig zin om uitgebreid verslag te doen van de behandeling van alle congresstukken in het partijbestuur: alle leden zullen immers spoedig in de tweede en derde congreskrant uitgebreid het resultaat daarvan kunnen lezen.

Ondanks de volge agenda besloot het partijbestuur op 8 oktober om toch een lange pauze in te lassen; zodoende bestond er toch nog de gelegenheid om deel te nemen aan de FNV-de-

monstratie.

Tot slot nog enkele korte punten:

- na het novembercongres zal het partijbestuur gaan praten met de Voedingsbond FNV over het thema 'basisinkomen'
- namens de PSP neemt Saar Boerlage zitting in het comite 'Indonesië Dienstweigeraars'
- de brief van de drie voorzitters van CPN, PPR en PSP aan diverse mensen/groepen ter linkerkant van de PvdA, met een uitnodiging voor een gesprek over de mogelijkheid, cq de wenselijkheid van bundeling om tot een alternatief te komen voor het huidige regeringsbeleid, kan wat het partijbestuur betreft de deur uit, ondanks dat een minderheid in het partijbestuur het met de inhoud niet eens was.

IETJE VAN POLL

Zwijgen is zilver en spreken is goud!

Het eerste initiatief van de werkgroep Positieve Actie Vrouwen blijkt een schot in de roos te zijn. In samenwerking met de emancipatiewerksters

vervolg op blz. 12

De PSJG heeft 2 posters uitgebracht, waarop cartoons staan van Leon van der Wel. Beide posters, waarvan er één hier is afgedrukt, zijn een protest tegen het sociaal-economisch beleid van het kabinet Lubbers. Ze zijn uitgevoerd op wit papier met zwarte opdruk, formaat A3 (42 x 29 cm). Kleine bestellingen kosten f 1,- per poster plus verzendkosten. Bij grotere afnames is er een plakkerskorting van f 0,50 per exemplaar. Bestellen kan op dinsdag en vrijdag: 020-267374.

Drukkerij Bevrijding zoekt bestuursleden

De nauw aan de PSP verbonden drukkerij Bevrijding zoekt voor haar bestuur nog een tweetal bestuursleden: een secretaris en een algemeen bestuurslid. Het bestuur vergadert ongeveer zes keer per jaar in het partijgebouw Amsterdam, waar de drukkerij is gevestigd. De secretaris wordt geacht zorg te dragen voor het uitschrijven en notuleren van de bestuursvergaderingen. Het algemene bestuurslid heeft geen bijzondere taken, maar deskundigheid van de drukkerij-wereld wordt zeer op prijs gesteld. Mensen (voorkeur voor vrouwen) die wel in het bestuur willen of eerst meer informatie willen, kunnen contact opnemen met de bedrijfsleider Adri Taverne (020-238501) of de voorzitter van het drukkerijbestuur, Leo Platvoet (020-6686177).

Overigens zijn er in de loop van het jaar drie nieuwe werknemers in dienst getreden bij de drukkerij. Adri Taverne heeft de begin dit jaar vertrokken Frank van der Veen opgevolgd. Joke Boks, de zetster, is in plaats gekomen van Selma Polter en vanaf 1 september is - in deel-

tijd - een tweede drukker in dienst gekomen: Josje Engel, die als stageaire van de Grafische school al de nodige ervaring bij Bevrijding heeft opgedaan.

v.l.n.r. voorste rij: Joan Blijleven, Adri Taverne, Edwin Witkamp, Josje Engel, Joke Boks, achteraan staat Henk Huyser.

FOTO: TJABRING VAN EGTE

Agenda

November

- 3. Bijeenkomst Hongarije-Werkgroep.**
Plaats: Partijbureau, Nieuwe Looiersstraat 45, Aanvang 19.30 uur. Kontaktpersoon Ine Megens, telefoon 030-540130
- 5. Partijbestuursvergadering**
- 9. Langdurig ziek zijn, kan veel beter.**
Voor zieken en patiënten en gezondheidzorgers een symposium over langdurig zieken en hun verzorging. De bijeenkomst zal plaatsvinden in het Museon in Den Haag en is een initiatief van het landelijk patiënten/consumenten platform en de St. Werkgroep 2000. Voor opgave bellen naar ACTA-organisatie telefoon 070-542600. Deelname van vertegenwoordigers van patiëntenclubs kost f 12,50. Zoniet dan f 125,- (Koffie inclusief)
- 9/ Alternatieven voor geweld**
- 11** De vereniging van volkshogescholen en vormingscentra organiseert samen met de Vereniging voor Diensweigeraars een aantal cursussen. Per cursus betalen de deelnemers f 125,-. TEGers krijgen f 42,50 vergoed. Meer informatie te bekomen bij Erik Boer, telefoon 03430-16141.
- 12. PSP-Vrouwen bereiden zich voor op het congres**
Deze bijeenkomst willen we voornamelijk besteden aan de amendementen uit de Tweede Congreskrant, met als hoofdmoot natuurlijk het PSP-Vrouwen-amendement over basisinkomen. Komt allen!!!
We beginnen om 11.00 uur en we hopen om 15.00 uur af te sluiten. Plaats: PSP-pand, Oudegracht 243, te Utrecht.
Voor meer informatie: Corrie van der Velden, telefoon: 020-935470.
- 16 Partijbestuursvergadering**
- 19 GPA themaconferentie over Europees Langbouwbeleid 'Bergen verzetten' in Flevohof,**
zie bijgesloten Straatsburg Times)
- 22 Radio-uitzending*****
Nog steeds op radio 5 tussen 18.20 en 18.30 uur te beluisteren.

23 Internationale vrijwilligersdag

Uitgeroepen door de Verenigde Naties om in de hele wereld aandacht te vragen voor vrijwilligers en hun werk. Op verschillende plaatsen in het land zal deze dag gevierd worden en in de RAI te Amsterdam zullen meer dan 100 organisaties present zijn met hun informatie. Er zullen lezingen gehouden over hoe je aan geld kan komen (als organisatie) en er zijn spreekuren van een veelheid van deskundigen. Een complete folder over deze dag is verkrijgbaar bij het Landelijk Steunpunt Vrijwilligerswerk, Catharijnesingel 70, 3511 GM Utrecht.

24 SEK

Vergadering van de Sociaal-Economische Commissie van de PSP. De vergadering begint om 19.45 uur in het PSP-gebouw te Utrecht. Voor meer informatie bellen naar Pieter van der Hijden, telefoon 020-275003)

26/27 PSP congres te Zutphen

29 Hongarije-Werkgroep. Plaats: Nieuwe Looiersstraat 25; Aanvang 19.30 uur. Kontaktpersoon: Ine Megens, telefoon 030-540130.

De agenda en bijlagen voor de vergaderingen van partijbestuur en partijraad kunnen besteld worden bij het partijbureau.

Inlichtingen over de activiteiten van:

- * Het partijbestuur.
letje van Poll, tel. 02263-3363 of (woensdag na 3 uur en maandag) 020-267374.
- ** De partijraad.
Floor de Kreij. Tel. 05120-30156.
- *** De Radio & Televisiecommissie.
Saar Boerlage 's Morgens tot 11 uur 020-267374 & Jurgen Groeneboom 010-4772268.

Opgaven voor de volgende agenda inclusief documentatie en verwijzingsadres opsturen naar Partijbureau PSP, t.a.v. Johan Eland, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam.

vervolg van blz. 11

van de PPR en de CPN is een spreekvaardigheidstraining voor vrouwen opgezet. Op vijf plaatsen in Nederland gaat deze training eind oktober van start en wel in Beverwijk, Utrecht, Helmond, Amsterdam en Amersfoort. In alle drie de partijen is veel belangstelling. De training bestaat uit vijf bijeenkomsten, waarin onder andere geoefend wordt in speechopbouw en -voordracht, houding en stemgebruik. Het programma is gericht op het vergroten van je vaardigheid om in het openbaar in politieke organen te spreken, zoals op vergaderingen, conferenties, congressen en in de gemeenteraad. Er zijn nog meer aanmeldingen en voor januari zijn in ieder geval trainingen gepland in Leiden, Rotterdam, Den Bosch, Groningen, Alkmaar en/of Amsterdam. Als je belangstelling hebt geeft je dan nu vast op. Een briefje naar het partijbureau met je naam, adres en telefoonnummer en de plaats waar je de training wilt volgen is voldoende. Je kunt ook altijd bellen naar Trudie Koek op dinsdag en donderdag op het partijbureau, tel. 020-267374. Rest mij te vermelden dat na deze sukselsvolle start van de Positieve Aktie binnen de PSP de afdelingen op korte termijn post kunnen verwachten onder het motto: kom in aktie voor Positieve Aktie!

Namens de werkgroep PAV,
TRUDI KOEK

ONDERSTE BOVEN

Het **VREDESBURO** is een landelijk bureau van Kerk en Vrede en de Doopsgezinde Vredesgroep dat jongeren informeert over de wettelijke mogelijkheid om dienst te weigeren. Het Vredesburo ondersteunt ook totaalweigeraars. Geïnteresseerden kunnen folders en affiches bij het Vredesburo aanvragen: Utrechtseweg 159, 3818 ED, Amersfoort, telefoon 033-610445.

MILIEU, DERDE WERELD EN VREDE is het thema van een conferentie die in het kader van het Conciliair Proces gehouden wordt op zaterdag 5 november in de Aula van de Katholieke Universiteit van Nijmegen, Comeniuslaan 2. Op de conferentie, die van 10.00 tot 17.00 uur duurt, worden enkele inleidingen gehouden, in groepen gediscussieerd en zal besloten worden met een forum. Eén van de inleiders en forumleden is Bram van der Lek (GPA). Opgave voor deelname: Studiecentrum voor Vredesvraagstukken, Thomas van Aquinostraat 1.01.03, 6500 HK Nijmegen, telefoon 080-515678.

Inschrijfgeld: f 7,50 (studenten f 5,-); inclusief lunch resp. f 16,- en f 13,50.

Het **MEDISCH KOMITEE ANGOLA** organiseert op zaterdag 10 december om 20.00 uur een solidariteitsmanifestatie in gehouw De Hoeksteen. Jan van Galenstraat in Amsterdam. De manifestatie staat in het teken van de noodzaak van wederopbouw na 500 jaar kolonialisme en 27 jaar oorlog. Een delegatie van de MPLA zal aanwezig zijn en er wordt een prachtig cultureel programma geboden met o.a. de Surinaamse groep 'Alla Kondre'. Kaarten (f 5,-) zijn verkrijgbaar bij Medisch Komitee Angola, Koggestraat 9c, Amsterdam, telefoon 020-257715.

GEWELDLOZE VERANDERING is het thema van een grote training die in het voorjaar van 1989 georganiseerd zal worden door de 'werk-gemeenschap voor geweldloze verandering'. In vier weekenden gaat gewerkt worden aan geweldloze conflictoplossing in verschillende situaties. De weekenden vinden plaats op 20/21/22 januari, 17/18/19 februari, 17/18/19 maart en 14/15/16 april. Kosten f 430,- inclusief verblijfskosten. (Over de prijs valt overigens te praten.) Informatie en aanmeldingen: Stationsstraat 49, Amersfoort, telefoon 033-621986 of 033-801223 (Wop Bleeker).

BEVRIJDING

UITGAVE: PACIFISTISCH SOCIALISTISCHE PARTIJ - JAARGANG 32 - NR. 16 - 21 NOVEMBER 1988

FNV-Deltaplan tegen langdurige werkloosheid

zie blz. 4

in dit nummer:

- ~ Basisinkomen
- ~ Luchtkastelen in Amsterdam-Noord
- ~ Het paradijs in '92
- ~ Veel opwinding & beweging

Erik Meijer: PvdA'er in ballingschap !

De 43-jarige Erik Meijer beschouwt zichzelf eigenlijk al 26 jaar als 'een PvdA'er in ballingschap', die opkomt voor de oude aanhang en de oorspronkelijke doeleinden van die partij. De ontwikkelingen in de PvdA geven Meijer echter vooralsnog geen aanleiding tot een terugkeer in de gelederen van de sociaal-democraten, maar hij meent wel dat aan zo'n terugkeer uiteindelijk niet te ontkomen valt als het nog verder misgaat met de PSP. Maar pas als het uitzicht op een grote socialistische partij, links van de PvdA, definitief verdwijnt - en dat kan liggen aan het feit dat de PSP verschrompelt tot een splinter of wanneer zij onherkenbaar opgaat in iets vaags - , pas dan ziet Meijer voor socialisten als hij zelf geen mogelijkheden meer buiten de PvdA.

lees verder op blz. 3

Basisinkomen

Waar blijft het feministisch perspectief?

De stukken voor het komende congres betekenen een onverbloemde keuze voor greep op de economie via drastische herverdeling van de betaalde arbeid. Dat heeft de voorstanders in slaap gesust. Maar nu blijkt dat 'de PSP vrouwen' met een flink aantal amendementen op koerswijziging aansturen: een basisinkomen, hoe eerder hoe liever. Wij, en vele andere die eerdere congresuitspraken steunden, zijn ook PSP-vrouwen. En wij zijn het er niet mee eens. Op het komende congres kunnen we niet meer aan bod komen. Daarom willen we in 'Bevrijding' nog één keer onze argumenten op een rijtje zetten.

Het PSP congres Feminisme en Socialisme, in 1982 in Nijmegen gehouden, heeft uitgesproken dat een basisinkomen pas aan de orde komt als éérst de betaalde arbeid is herverdeeld via algemene arbeidstijdverkorting. Anders zouden mannen met goede banen gewoon op hun plek blijven zitten en dus de machtspositie houden; en zouden de werkweken nog steeds te lang zijn om betaalde arbeid te kunnen combineren met de zorg voor huishouden en kinderen. Korte werkweken zijn geen garantie dat arbeid binnen- en buitenshuis eerlijker wordt verdeeld. Maar de huidige lengte maakt het -- individuele oplossingen daargelaten -- zelfs onmogelijk.

Terzijde is destijd het socialistische argument genoemd. We willen een van hoog tot laag een democratisch georganiseerde economie. Daarover zijn de voorstanders van arbeidstijdverkorting én die van basisinkomen het hartroerend eens. Maar hoe bereik je dat? Door de formele economie de rug toe te keren? Die bepaalt dan wel nog steeds onze materiële levensvoorwaarden, daaraan zullen ook lofwaaardige initiatieven van mens- en milieuvriendelijke onderneminkjes weinig verhelpen. Die kunnen geen miljoenen mensen voeden, kleden en huisvesten, laat staan de hele infrastructuur van transport en telecommunicatie overeind houden. De enige manier is, proberen er van binnenuit greep op te krijgen. Door mee te draaien in de formele economie, in betaald werk. Momenteel hebben werknemers weinig in te brengen. Dus lijkt ook dat hopeloos. Maar zo is het niet! Niet voor niets weigeren de werkgevers aan arbeidstijdverkorting te doen. Hoe meer werklozen, hoe meer ze hun werknemers daartegen kunnen uitspelen: 'voor jou een ander'. Maar kijk eens naar de jaren zestig. De ondernemers zaten toen om personeel te springen. Hoeveel eisen werden toen niet ingewilligd? Hoger loon, deeltijdwerk, ineens kon alles. Zelfs ondernemingsraden, die voor het eerst in de geschiedenis werknemers óók een woordje mee lieten spreken. Natuurlijk ging dat lang niet ver genoeg. Maar die kant moeten we op. En ook daarvoor is arbeidstijdverkorting nodig: om te zorgen dat er geen leger werklozen meer is waartegen ondernemers hun personeel kunnen uitspelen. Dán kunnen we weer eisen stellen.

Het verkiezingscongres van 1985 in Wijk aan Zee heeft wel een klein stapje richting basisinkomen gedaan. We hebben uitgesproken dat voor mensen die toch geen baan kunnen krijgen, een uitkeringsrecht zonder sollicitatieplicht moet gelden. Zo zouden we ook het probleem ondervangen dat talloze werkloze mensen --

vooral vrouwen -- nu geen uitkering krijgen, alleen omdat ze samenwonen met iemand die wel geld heeft. Maar een algemeen basisinkomen, bepleit in een amendement van de PSP-jongeren, is in Wijk aan Zee regelrecht van de hand gewezen. Het partijbestuur leverde hierbij de volgende argumentatie: *'Loonarbeid is verbonden aan een kapitalistische produktiewijze. Afschaffing van loonarbeid vereist daarom socialisatie van produktiemiddelen en arbeidszelfbeheer. Met de invoering van een basisinkomen ben je er niet. Ook de arbeidsverdeling tussen mannen en vrouwen wordt er niet automatisch door gewijzigd.*

Het creëren van meer ruimte en mogelijkheden van mensen door invoering van het recht op een volwaardig zelfstandig inkomen is een belangrijke stap in de goede richting maar kan nooit in de plaats komen van de strijd rond de vraag hoe arbeid verdeeld is en wie daarover beslist. Een terechte, andere waardering van werk dan nu gebeurt, betekent niet dat je er genoeg mee moet nemen dat veel zinvol, maatschappelijk noodzakelijk werk, onbetaald blijft of wordt. De strijd voor een volwaardig zelfstandig inkomen voor iedereen, en tegen kostwinnerij, moet direct gekoppeld zijn aan de strijd voor drastische herverdeling van de arbeid. Vandaar dat we alle amendementen die zich uitspreken voor prioriteit voor een basisinkomen, of voor enkel de weg van drastische ATV, negatief pre-adviezeren.'

Deze congres-uitspraak is enige tijd later verwerkt in een PSP-nota over sociale zekerheid. Het daarin uitgewerkte plan houdt o.m. in een volledige individualisering van het stelsel van sociale zekerheid plus drastische arbeidstijdverkorting tot 25 uur per week zonder verlies van koopkracht voor inkomens tot modaal.

Niet voor niets kiezen de opstellers van de stukken voor het komende PSP-congres voor greep op de economie via verdeling van de arbeid. Wat ons daarbij echter verbaast is dat dat niet meer gebeurt vanuit een feministisch perspectief. Zijn herverdeling van werk binnens- en buitenshuis, eerlijke verdeling van arbeid en inkomen en het innemen van machtsposities nu geen belangrijke argumenten meer?

MARJAN ZIJLMANS
ANGELA VAN AALST

PSP adressen

Het partijgebouw van de PSP is gevestigd in de Nieuwe Looiersstraat 45 te Amsterdam, telefoon: 020-267374. Het adres voor alle correspondentie is PSP, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam.

Partijbestuur: het dagelijks bestuur is op vele momenten in de week in het partijgebouw bereikbaar.

Adreswijzigingen: gaarne altijd schriftelijk.
Informatie & Bestellingen: bij voorkeur op woensdag- en donderdagmiddag (Johan Eland).

Stichting Vorming & Scholing/Uitgeverij De Bovenbouw/De Rode Draad: maandag t/m vrijdag van 10.00 - 16.00 uur (Ron Leyser en Bert van den Berg).

Wetenschappelijk Bureau: dinsdag en woensdag van 10.00 - 17.00 uur (Judith Klappe).

Emancipatiewerkster: dinsdag, woensdag en donderdag van 10.00 - 17.00 uur (Trudy Koek).

Henk Lankhorst Stichting/Lokaal & Internationaal (steunpunt voor radikaal-linkse gemeentepolitiek op mondiaal terrein): 3e Oosterparkstraat 88hs, 1091 KB Amsterdam, tel.: 020-927826.

Pacifistisch Socialistische Jongerengroepen: dinsdag en vrijdag van 10.00 - 18.00 uur.

Eerste Kamerfractie PSP: tel.: 070 - 624571 (alleen op dinsdag).

Tweede Kamerfractie PSP: Binnenhof 1a, 2513 AA Den Haag, tel.: 070 - 183040.

Groen Progressief Akkoord (Eurofractie): Postbus 267, 1000 AG Amsterdam, tel.: 020 - 245515.

Partijraad: secr. Schuttersveld 113, 9201 GZ Drachten, tel.: 05120 - 30156 (Floor de Kreij).

BEVRIJDING

Bevrijding is een uitgave van de Pacifistisch Socialistische Partij en verschijnt 1 keer per 3 weken onder verantwoordelijkheid van het partijbestuur van de PSP.

Redactie: Ivo Miesen, Liesbeth Miltenburg, Leo Platvoet (hoofdredacteur), Rutger van Santen, Rob Snel en Henri van Wezel.

Redactie & Administratie: Postbus 700, 1000 AS Amsterdam, tel.: 020 - 267374.

Abonnementen: het abonnement is inbegrepen bij het lidmaatschap van de PSP. Niet-leden kunnen zich abonneren door storting van f30,- op giro 194240 t.n.v. PSP te Amsterdam o.v.v. 'abonnement Bevrijding'.

Advertentietarief 1/1 pag. f 1080,-; 1/2 pag. f 540,-; 1/4 pag. f 270,-; 1/8 pag. f 135,-.

Overige tarieven op aanvraag; korting bij contract is mogelijk. Basistarief f 1,- per mm/per kolom.

Zet- en drukwerk: Drukkerij Bevrijding, Amsterdam.

ISSN 0167-0735

vervolg van blz. 1

Over Meijer valt veel, heel veel te zeggen maar zeker niet dat hij geen volhouder is. In 1963 meldde hij zich als student aan bij de PSP en sindsdien heeft Meijer vrijwel onafgebroken landelijke partijfuncties bekleed. Hij begon ooit als redacteur van het landelijke orgaan van de partij, dat in die grijze oudheid ook al BEVRIJDING heette en sinds 1968 zit hij zonder onderbreking op bestuurszetels. Hij was lid van de partijraad, hij diende een aantal perioden als landelijk partijbestuurder, hij was actief in het Wetenschappelijk bureau en ondertussen was Meijer ook nog vier jaar lid van de gemeenteraad van Amsterdam -- tussen 1974 en 1978 en maakt hij sinds 1982 deel uit van Provinciale Staten van Zuid-Holland. In het partijbestuur zit Meijer nu op basis van zijn voorzitterschap van de landelijke werkgroep parlementair werk (LWPW).

Naast al die PSP-besognes komt Meijer voor op de ambtelijke loonlijst van de gemeente Rotterdam. Hij adviseert daar ondermeer de sociaal-democratische overheid bij het ontwikkelen van beleid.

Het gebeurt niet zelden dat hij met dezelfde sociaal-democraten in aanvaring komt binnen de verhoudingen van Provinciale Staten. Toch zijn die zaken in de ogen van Erik Meijer uitstekend te combineren. Het is wellicht tekenend voor de persoon Meijer.

Verhalen

Een persoon overigens waarover veel verhalen de ronde doen. Nu is het zo dat iemand in de PSP eigenlijk niet meetelt als hij of zij niet in een duidelijk afgebakend hokje gestopt kan worden. En in de regel staan er ook voor Erik Meijer wel hokjes klaar. Op recente congressen kon men bijvoorbeeld in de wandelgangen veelvuldig beluisteren dat Meijer een kampioen van het samenwerkingsstreven zou zijn. De partijgenoten die zo'n mening verkondigden bedoelden daar vaak mee te zeggen dat Meijer bereid zou zijn de beginselen van de PSP te verkwaselen, terwille van het samengaan met andere partijen ter linkerzijde. Die mening had vooral postgevat in de kringen van de pacifisten die koste wat kost volledig 'zelfstandig' willen blijven.

De werkelijkheid is wat Meijer betreft heel anders, een stuk genuanceerder ook vooral. Meijer: *'Ik behoor aan de ene kant tot de linkervleugel van de PSP, het meest hard-socialistische gedeelte maar aan de andere kant behoor ik ook tot de meest bestuurlijk ingestelden. Ik ben -- zo zou je kunnen zeggen -- niet minder regeerbelust dan de PvdA maar bij mij gaat het dan wel om het realiseren van socialistische doeleinden en het behartigen van de belangen van de arbeidersklasse. Als het regeren of besturen daar niet op gericht is, zoals in de PvdA, dan vind het aanmerkelijk minder interessant.'*

Samenwerken met andere partijen beschouwt Meijer ook absoluut niet als een doel op zich maar als een middel om zijn perspectief op een socialistische toekomst dichterbij te brengen.

Socialisme is de rode draad in het politieke leven van Erik Meijer.

In 1963 werd hij geënthousiasmeerd door het succes van een aantal links-socialistische partijen in het buitenland, zoals van die partij in Denemarken. Voor Meijer was dat een van de aanleidingen om lid van de PSP te worden. Hoewel hij als actief lid van de Socialistische Jeugd eigenlijk een 'natuurlijke' verbondenheid had met de PvdA, vond Meijer die partij veel te star en te weinig veranderingsgezind. In de PSP zag Meijer het middel om te komen tot een grote en krachtige stroming links van de sociaal-democratie. Om echt socialistische veranderingen in Nederland tot stand te brengen.

Aanvankelijk leek dat ook aardig te lukken. De PSP zat in de lift en het was niet denkbeeldig dat de partij op termijn de PvdA reële concur-

rentie zou kunnen aandoen.

Meijer: *'Je moet weten dat de PSP in die tijd in de staten van Noord-Holland 8 zetels had en de PvdA 20. Er heerste toen een sfeertje van; hoeveel jaar hebben we nog nodig om die verdraders van het socialisme en de arbeidersklasse in te halen.'*

Uittocht

In 1967 viel de verkiezingsuitslag voor de PSP tegen. Het zetelaantal stagneerde en al gauw werd de vraag opgeworpen wie daarvoor verantwoordelijk was. Binnen de PSP bestonden een aantal stromingen die elkaar toen het nog goed ging redelijk verdroegen maar toen het misliep moest er iets of iemand de zwarte piet krijgen. Het gevolg was een uittocht. Erik Meijer kan er uitgebreid en zeer gedetailleerd over vertellen. Hij doet wat dat betreft zijn naam als 'wandeland partijgeheugen' eer aan.

Ook Meijer zelf was overigens zeer teleurgesteld in de gang van zaken maar anders dan veel van zijn geestverwanten haakte hij niet af. Meijer; *'Ik zag er eerder aanleiding in om har-*

der te gaan werken. Het karwei af te maken. En dat hield -- en houdt nog steeds -- in de PvdA een linkse coalitiepartner op te dringen. Dat is trouwens later ook wel gedeeltelijk gelukt. Kijk maar naar Amsterdam in 1974 en Rotterdam in 1982. Daarbij was ik zelf als onderhandelaar actief betrokken.'

Ruzie

Het was de eerste crisis die Erik Meijer mee maakte maar zeker niet de laatste. Toch bleef Meijer in de partij.

Meijer: *'De jaren '70 zijn in de PSP gekenmerkt door ruzie. Eigenlijk heb ik het hele oude PSP-kader er doorheen gemalen zien worden. In verschillende richtingen, met verschillende bondgenootschappen.'*

Meijer bleef echter zijn perspectief zien en ging gewoon door. En hij ziet dat perspectief nog steeds. Hij sluit niet uit dat hij ooit nog eens uit de PSP stapt, zoals hij niets ooit uitsluit maar *'ik zou het betreuren als ik ooit tot de conclusie zou moeten komen om naar de PvdA over te gaan.'*

FOTO: TJABRING VAN EGTEN

Vooralsnog ziet Erik Meijer nog steeds toekomstmogelijkheden voor de PSP maar die zijn wel aan voorwaarden verbonden.

Meijer: *'Ik zie voor onze partij, eventueel aangevuld met CPN, SAP en SP, alleen toekomst als een partij die steunt op socialistische opvattingen en een achterban van bewonersorganisaties in arbeiderswijken, bedrijfsledengroepen van vakbonden, organisaties van uitkeringsgerechtigden en dergelijke. Dus als een betere PvdA die trouw is aan haar oorspronkelijke aanhang en doeleinden.'*

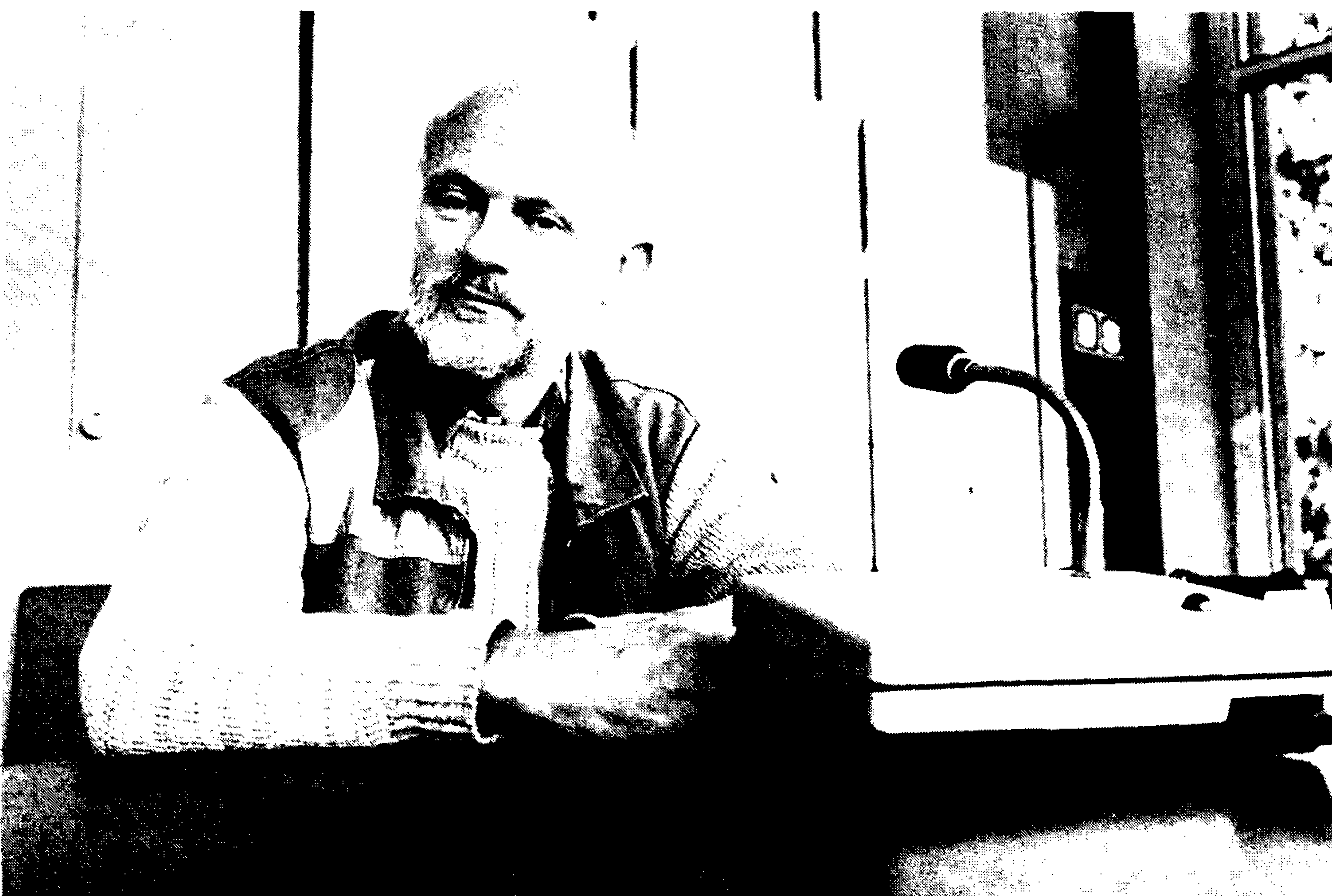
Het valt op dat Meijer in dat verband niet een partij als de PPR noemt. Een partij toch waarmee hij zojuist intensieve onderhandelingen heeft afgesloten over een gezamenlijke deelname aan de aanstaande Europese verkiezingen. Het resultaat is een gezamenlijke lijst onder de naam REGENBOOG. In eerste instantie dacht iedereen dat de Europese fractie wel door zou gaan onder de naam Groen Progressief Akkoord. (GPA) Erik Meijer bleek daar echter een fervent tegenstander van. Volgens hem lag de nadruk veel te veel op het groene aspect van dat verbond, iets dat voor hem onverteerbaar was. In de onderhandelingen heeft hij het dus voor elkaar gekregen die naam te wijzigen.

Meijer: *'Met een vast REGENBOOG-bondgenootschap met de PPR heb ik geen problemen, ook al profileert die partij zich niet als socialistisch. De PPR moet het hebben van intellectuelen, geradicaliseerde middengroepen, tijdelijke modes en eendagsvliegers, een groen image. Maar de doeleinden van de PPR zijn niet strijdig met die van de PSP en zelfs goed verenigbaar, zolang ze het socialisme en de arbeiders niet verdringen.'*

De PPR vertoont in de ogen van Meijer momenteel een irritant trekje dat toekomstige onderhandelingen over welke samenwerking dan ook ernstig kan bemoeilijken. Meijer: *'De PPR is ernstig verblind door het feit dat ze denkt dat ze groot is. En op het moment dat een partij denkt dat ze groot is, is men minder geneigd tot samenwerking.'*

Daarom denkt Meijer voor wat betreft een samenwerking voor de kamerverkiezingen van 1990 in eerste instantie aan de CPN als partner. Meijer: *'Met de CPN is volgens mij op basis van een historische overeenkomst zaken te doen. We zijn tenslotte alletwee linkervleugels van de sociaal-democratie die door de meerderheid veroordeeld zijn om voor zichzelf te beginnen. Die de keuze kregen: het hoofd in de schoot of eruit. Daarvan zijn zowel de PSP als de CPN producten. Met dat verschil natuurlijk dat de CPN sterk verbonden is met het stalinistisch model en daardoor de ruimte heeft geschapen voor de niet-stalinistische vleugel: de PSP.'*

FOTO: TJABRING VAN EGTE

FNV-Deltaplan tegen langdurige werkloosheid

Herverdeling en nivellering verdienen meer aandacht

In de weken voor de Algemene Beschouwingen in de Tweede Kamer van afgelopen oktober werden we van alle kanten bestookt met plannen om iets aan de werkloosheid te doen. De FNV was echter in juni de politiek al voorgedaan, toen zij het 'Deltaplan tegen langdurige werkloosheid: hét plan dat werkt' presenteerde. Dit Deltaplan heeft in de grote politiek ten onrechte weinig steun gekregen. Daarom bespreekt Bevrijding nog eens de hoofdpunten uit het Deltaplan, en vergelijkt die met PSP-ideeën over inkomen en werk.

De recente economische prognoses van het Centraal Planbureau waren voor de FNV aanleiding te pleiten voor een krachtiger aanpak van de werkloosheid. Want de economische vooruitzichten zijn somber. Volgens de FNV zijn

de laatste CPB-prognoses zelfs te optimistisch, zeker als het gaat om schattingen over de werkloosheid in de nabije toekomst. Die zal hooguit licht dalen, maar waarschijnlijker even hoog blijven of zelfs groter worden. Daarom wil de FNV dat alsnog wordt geprobeerd het oude streven van het kabinet te realiseren: 200.000 werklozen minder in 1990. Om dit doel te bereiken vindt de FNV dat de economische groei moet worden versterkt. Als groeirecept pleit de FNV voor het aanzienlijk opvijzelen van de overheidsinvesteringen in infrastructurele voorzieningen. Die groei moet dan enigzins worden bijgestuurd in arbeidsintensieve richting, zodat er ook nieuwe arbeidsplaatsen gecreëerd zullen worden. In de collectieve sector moeten deze nieuwe banen gecreëerd worden. Want daar zijn volgens de FNV de maatschappelijke behoeften waaraan tegemoet gekomen moet worden. En tenslotte wil de FNV dat de herverdeling van arbeid een nieuwe impuls krijgt.

Burgemeester

Niet veel mensen in de PSP zijn op de hoogte van het feit dat Erik Meijer in de periode '78-'85 een aantal keren heeft gesolliciteerd naar het ambt van burgemeester. Hij is zelfs tot driemaal toe ontvangen door een vertrouwenscommissie. Het feit echter dat hij lid was van de 'verkeerde' partij stond steeds een benoeming in de weg. Toch zal Meijer het in de toekomst blijven proberen als het zo uitkomt.

Meijer: *'In het verwerven van bestuursmacht zie ik een onmisbaar instrument voor maatschappijverandering en voor ondersteuning van de buitenparlementaire strijd. Het leveren van wethouders, burgemeesters, gedeputeerden en ministers is voor mij dus niet vies maar nastrevenswaardig. Overigens zal ik niet meer naar een burgemeesterspost solliciteren zolang de PSP maar één kamerzetel heeft. Bovendien blijkt elke PSP'er bij rechtse ministers van binnenlandse zaken volslagen kans-loos.'*

Voorlopig blijft Erik Meijer dus nog wel even actief als partijbestuurder en statenlid en ambtelijk adviseur en wandelend partijgeheugen. Op het komende congres zal hij ongetwijfeld weer een aantal keren interveniëren. En zo hoort dat ook in de PSP. We weten niet beter. Al zo'n jaar of 26.

RUTGER VAN SANTEN

Verdringing tegengaan

Vooraf voor het bestrijden van de langdurige werkloosheid wil de FNV dat er op ruime schaal nieuwe banen beschikbaar komen. Want bij een stagnerende groei van de werkgelegenheid is de strijd tegen de langdurige werkloosheid bijna hopeloos: er zal vooral veel verdringing plaatsvinden. Creatie van arbeidsplaatsen en doorstroming naar boven, daar gaat het volgens de FNV om. Het is overigens de afgelopen jaren gebleken dat uitbreiding van de totale werkgelegenheid absoluut noodzakelijk is maar volstrekt geen garantie biedt dat ook de langdurige werkloosheid afneemt. Er zijn dus extra maatregelen nodig. Want langdurig werklozen willen meestal dolgraag werken, als ze de kans maar krijgen. Maar die krijgen ze niet. Daarom hebben ze na jarenlang solliciteren vaak elke illusie verloren. Volgens de FNV zijn de langdurig werklozen de ware slachtoffers van de economische crisis van de eerste helft van de jaren tachtig. Maar de langdurig werklozen zijn een zeer heterogene groep, en vormen zeker geen doorsnee van de bevolking. Veel langdurig werklozen hebben een lage of niet afgemaakte schoolopleiding, er zijn veel 'oudere' jongeren bij, veel 40-plussers, herintredende vrouwen en buitenlandse werknemers. Veel langdurig werklozen lijken alleen geschikt voor laagproductieve, laaggekwalificeerde en laagbetaalde arbeid. Er zijn dan ook economen die ervoor pleiten juist dit soort banen te scheppen door middel van verlaging van het minimum-loon. Daarbij zal echter op grote schaal verdringing plaatsvinden. Bij gebrek aan beter zullen beter opgeleiden terecht komen in de banen van de lager-opgeleiden. Het probleem wordt zo dus niet opgelost. De FNV wil dan ook meedenken over een methode om de loonkosten aan de onderkant te verlagen. De FNV stelt daarbij de volgende voorwaarden: 1. het minimumloon zelf moet op peil blijven, wel mogen de werkgeverspremies omlaag; 2. werkgevers moeten garanties bieden dat premieverlaging ook echt leidt tot extra werkgelegenheid; 3. de cao-lonen en de kwaliteit van de arbeid

mogen niet worden aangetast. De FNV vindt dat in de komende jaren de langdurige werkloosheid moet verminderen met enkele tienduizenden per jaar.

Deltaplan samengevat

Het FNV-deltaplan tegen de langdurige werkloosheid bestaat uit vier onderdelen. Die komen samengevat op het volgende neer:

1. Vooral voor de laagst betaalde werknemers zouden de werkgevers-premies van de sociale verzekeringen omlaag moeten. Daarom streeft de FNV ernaar premievrijstelling te koppelen aan cao-afspraken die concreet verplichten tot het in dienst nemen van langdurig werklozen. De overheid moet hiervoor een kaderwet opstellen.
2. De FNV vindt dat er voor een aantal arbeidsintensieve bedrijfstakken overgegaan kan worden op het lage BTW-tarief. De FNV wil dat door de overheid hiermee snel een experiment gestart wordt.
3. De scholing voor langdurig werklozen moet worden uitgebreid en verbeterd. Er moeten meer langdurig werklozen meedoen in het leerlingstelsel. De overheid zal extra geld beschikbaar moeten stellen.
4. Het wervings- en selectiebeleid van werkgevers moet veranderen. Langdurig werklozen moeten oriënteringsgesprekken kunnen voeren om geschikte vacatures te vinden. Ook de openbare arbeidsbemiddeling moet versterkt en verbeterd worden. De informatie over de arbeidsmarkt moet verbeterd worden. Op heroriënteringsgesprekken moet een concreet activiteitenplan volgen. Er moeten speciale projecten voor langdurig werklozen van de grond komen. Daarbij moet het gaan om gerichte scholing met een baangarantie. Tijdens een project behouden de deelnemers hun uitkering en zijn er vergoedingen voor de verdere kosten. Dergelijke projecten zouden met name in de grote steden moeten komen, mede gefinancierd uit overheidsmiddelen. De overheid zal geld beschikbaar moeten stellen voor de creatie van werk waarmee men tegemoet kan komen aan maatschappelijke behoeften in de sfeer van de veiligheid, het leefmilieu en de zorg voor bepaalde groepen mensen.

Herverdeling onderbelicht

Vanuit een PSP-optiek heeft het FNV-plan veel

De verveling voorbij in Amsterdam-Noord

Wolvenkrabbers of luchtkastelen?

De PSP -nooit vies van wat publiciteit- in Amsterdam-Noord was deze maand blij niet in de landelijke pers te komen. Toch zou daar alle reden voor zijn geweest. Want de PSP hoeft zicdaar niet te vervelen. Marcel van de Koppel doet verslag van deelgemeentelijke acties met internationale allie.

goede kanten. Het pleidooi voor het scheppen van nieuw betaald werk ter vervulling van maatschappelijke behoeften sluit aan bij PSP-ideeën. Jammer dat in het FNV-lijstje openbaar vervoer, onderwijs, sociale woningbouw en stadsvernieuwing niet nadrukkelijk worden genoemd. Ook positief in de FNV-plannen is dat men de laagste inkomens in elk geval minstens op peil wil houden. Dat werd ook bepleit in het manifest 'Socialisme zonder Illusies'. De PSP-brochure 'Naar socialistische vernieuwing' ging verder en wil dat de koopkracht van de laagstbetaalden omhoog gaat bij een drastische nivellering van de inkomens. Zo ver gaan de FNV-plannen zeker niet. Het pleidooi van de FNV voor meer economische groei is voor de PSP echter ook geen vanzelfsprekendheid. Het zwakste punt in de FNV-plannen is volgens mij dat er, op één zin na, niets gezegd wordt over herverdeling van werk als middel tegen de werkloosheid. Dat is een zwak punt, omdat duidelijk is gebleken dat de werkloosheid in de afgelopen periode het sterkst daalde toen er nog sprake was van een proces van arbeidstijdverkorting. De PSP pleit al jaren voor drastische arbeidstijdverkorting naast andere vormen van herverdeling van betaalde (en onbetaalde) arbeid. De FNV heeft hier volgens mij dan ook een kans gemist, ook al is het Deltaplan tegen de langdurige werkloosheid op dit moment een van de betere werkgelegenheidsplannen. Daarom alleen al verdient het meer steun.

ROB SNEL

Waarschijnlijk is de rel begonnen bij de koffieautomaat van de Stadsdeelraad Amsterdam-Noord.

Rob Goldsteen, deelgemeentelijk wethouder voor ruimtelijke ordening, was net terug van een reis die werd aangeboden door de Gemeente Amsterdam en een aantal projectontwikkelaars. Die lieten een gezelschap van spraakmakende Amsterdammers (raadsleden, ambtenaren) in de Verenigde Staten wat staaltjes zien van het moderne bouwen. Hoe groot het allemaal kan, en hoe rijk je ervan wordt als gemeente. Eigenlijk hadden de projectontwikkelaars het reisje willen betalen, maar dat vond de Gemeente Amsterdam toch wel wat te gek: men betaalde de kosten zelf uit de inspraakgelden. Een bedrag van zo'n 50.000 gulden. Bij de eerder genoemde koffieautomaat, in de pauze van een raadsvergadering, heeft Rob Goldsteen waarschijnlijk staan verzuchten hoe mooi het allemaal wel niet was in de V.S. Zo interessant dat we dat 'eigenlijk allemaal eens moesten doen'.

En zo meldde op een na-middag het Dagelijks Bestuur van de Stadsdeelraad, tussen twee agenda-punten van een commissie-vergadering door, dat de kaartjes besteld waren, de hotels gereserveerd en dat de frakties hun Amerikaanse reizigers konden aanwijzen.

Achteraf zeggen raadsleden van de PvdA dat ze toen al van dit reisje afwisten. De rest van de Deelraad wist nergens van en was totaal overdonderd. Niet overdonderd genoeg trouwens om de vliegtickets te weigeren. Dat dit grapje 60.000 gulden zou gaan kosten was niet zo erg: wethouder Goldsteen kon haarfijn voorrekenen dat men projecten ging bekijken die als ze in Amsterdam-Noord werden neergezet miljarden zouden kosten. Op dat totaal zou 60.000 niets uitmaken. En bovendien, zo redeneerde het Dagelijks Bestuur, 't zijn kosten voor grond-exploitatie, dus geen gemeenschaps-geld, dus niemand wordt er minder van. Van zulk geld mag je niets anders doen dan de grond exploiteren. De jaarlijkse korting op het buurt- en clubhuiswerk van twee ton is hiermee niet te vergelijken...

Dat er nog geen uitgewerkte bouwplannen voor Amsterdam-Noord bestaan kon ook niet deren.

Kwik en Flupke

Een klein aantal raadsleden begon het nu tch tegen de borst te stuiten. D66 wilde het reisje maar als vakantie beschouwen en ging op eigen kosten mee. En van de twee VVD-frakties die Noord gezegend is (een gevolg van een zich al jaren voortslepende ruzie) trok één ook zelf de portemonnaie.

De PSP had al vlak na de eerste mededeling van het Dagelijks Bestuur eensgezind besloten op deze basis -- zonder programma, zonder te weten waar je naar moet kijken, en waarom dat aan de andere kant van de wereld moet -- absoluut niet mee te gaan. De CPN -- die in

Amsterdam-Noord een wethouder levert -- sloot zich op het allerlaatste moment bij dat standpunt aan. Dat de voorzitter van de Stadsdeelraad in dezelfde week aankondigde op kosten van de Deelraad vanuit de V.S. naar Indonesië door te zullen reizen en daarbij aankondigde geen kritisch woord over de mensenrechten in dat land te zullen laten vallen ('dat verstoort de handelsbetrekkingen') zal daarbij zeker hebben meegespeeld.

In de laatste week van oktober vervoegde meer dan de helft van de leden van de Deelraad zich op Schiphol voor een tripje naar het land van de onbegrensde mogelijkheden. In hun kielzog vertegenwoordigers van de landelijke pers. Journalisten die er smakelijk over konden schrijven: 'Amsterdamse buurt politici op studiereis in de Verenigde Staten.' (Elsevier) en 'The mouse that roared.' 'Dit is Picadilly Circus, nietwaar? Oh nee, dat is in Londen. Nou prachtig hier, hoor. Wat een mensen, wat een drukte.' (HP).

Veel ruimte werd in de landelijke pers - behalve aan de politieke waanzin van een dergelijke reis- besteed aan het buitensporig eet- en vooral drinkgedrag van de politici. Vooral de plastic

tas met uit horeca-gelegenheden mee-gejatte borrelglazen van PvdA-wethouder Goldsteen kon niet onvermeld blijven.

Inhoudelijk kwamen de dames en heren politici op ideeën als het neerzetten van een uitkijktoren-met-draaiend-restaurant van honderd-vijftig meter hoogte in Amsterdam-Noord. De pers kon de Stadsdeelraad van Amsterdam-Noord te kijk zetten als Kwik en Flupke op schoolreisje. De oppositie, in het bijzonder de PSP, werd door de landelijke pers in een lovende bijzin afgedaan: 'De oppositie in de Stadsdeelraad tegen dit dure studiereisje werd bij thuiskomst van de delegatie min of meer in het gelijk gesteld.' (Elsevier).

Heb je dan een standpunt door te thuis blijven en niets te doen?

Oh nee. De PSP besteedde de tijd thuis nuttig. Er werd een uitgebreide notitie gepubliceerd met de PSP-standpunten over de toekomstige ruimtelijke ordening van Amsterdam-Noord. De bevolking werd op de hoogte gesteld door de verspreiding van vele duizenden huis-aan-huis informatie-bladen. Er werden enige honderden affiches (met teksten als 'De raad in Amerika, de PSP actief in Noord...' en 'Wolkenkrabbers

of luchtkastelen...') geplakt.

Op een openbare avond werd door een veertigtal bewoners van de meest betrokken gebieden intensief gediscussieerd over het ruimtelijke ordeningsbeleid van de Stadsdeelraad.

De landelijke pers zweeg over de inhoudelijke argumenten van de PSP. Over andere deelnemers aan het stadsdeelbestuur was immers meer leuks te vertellen. De plaatselijke pers was wel enthousiast en zette de argumenten van de PSP tegen de reis en tegen het ruimtelijke-ordeningsbeleid van de Deelraad op een rijtje.

De door de PSP bespaarde reisgelden kunnen helaas niet aanwijsbaar voor nuttiger zaken worden aangewend. De afgang mee te gaan heeft de PSP zichzelf wel kunnen besparen.

MARCEL VAN KOPPEL

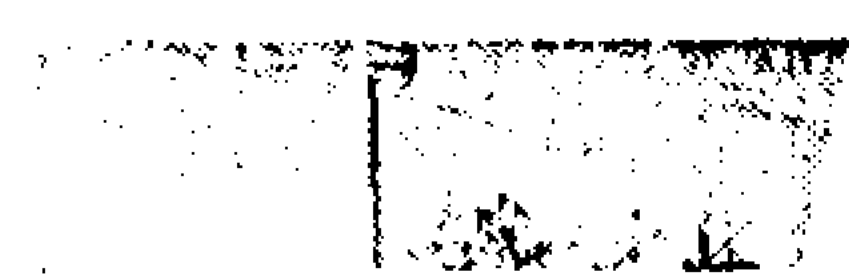
De PSP-notitie 'De Noorder-IJ-Oever' is te bestellen door overmaking van f 1,25 (plus f 1,75 voor de verzendkosten) op postrekening 4.918.488 ten name van PSP Amsterdam-Noord o.v.v. 'IJ-oever'.

Nota 'Toer-de-Noord' van deelraadsfractie

PSP wil t

AMSTERDAM-NOORD. - heeft zowel bewoners als toeristen op het gebied van toerisme de ligging van Noord, haar scheepsbouw en ruimtelijke in sen stad, water en landelijk g aanvulling bieden op het toe een stad als Amsterdam. Daar een samenhangend beleid g beurt dat niet dan is de kan ongestructureerd voorzien dreigt 'wie het eerst komt, schrijft de deelraadsfractie week verschenen nota, geti

De PSP verwijst in haar nota naar een rapportage van het Nederlands Research Instituut voor Recreatie en Toerisme (N.R.I.T.), die in 1986 werd uit gebracht. Uit de aanbevelinge

Volgens Ymkje de Boer, fractievoorzitter van de PSP, sluit de Amerikaanse situatie in het geheel niet aan op die in Amsterdam-Noord. 'Op zich is het goed dat raadsleden zich kunnen informeren. Alleen het nut en de doeleinden zijn het niet waard dit zover weg te zoeken. Dichter bij huis zijn voldoende voorbeelden te vinden om je daarover een beeld te vormen. Daarbij denk ik dan aan het overigens slechte voorbeeld van de Docklands in Londen.

worden geïnvesteerd. De drie fracties zetten zo hun vraagtekens of drieduizend gulden per deelnemer niet fors zal worden overschreden.

Overdonderd
De raadsleden werden door het werkbezoek min of overdonderd. (CPN)

Reeds zestig mille uitgetrokken voor werkbezoek Amerika-reis overdondert raadsleden

AMSTERDAM-NOORD. - De deelraadsfracties van D66, CPN en PSP hebben grote twijfels over het nut van een werkbezoek van raadsleden aan Amerika. De oriëntatiereis staat eind oktober op het programma. Doel ervan is de raadsleden in vier Amerikaanse havengebieden de nieuwe stedelijke ontwikkelingen van verouderde zouden zij beter in staat zijn beslissingen te nemen over de toekomstige ontwikkelingen van de noordelijke IJ-oever.

gebieden, maar haar eigen ster- ten benadrukken en ver- Just de rela- buheid

de bewegwijzering kan daartoe bijdragen. Verder moeten er ruime mogelijkheden komen voor het huren van fietsen. Onderweg een café of terrasje zou welkom zijn.

meereizen. Fractievoorzitter Ron de Muynck nad daarover op voorhand zo zijn twijfels: 'De Verenigde Staten is een taal andere maatschappij. De toepasbaarheid van de ontwikkelingen daar trek ik in twijfel.

Ik denk dat er in Nederland nog voldoende projecten zijn waar- uit je kunt leren en waar- overheid samenwerkt met projectontwikkelaars. Bovendien zit op de achtergrond ook de keuze voor grootschalige ontwikkelingen. Die keuze staat ons voor Noord helemaal gelegen --

van deelname. Volgende week donderdag komt de reis opnieuw aan de orde in de commissie RO/Wonen.

Indonesië
De reislust van het dagelijkse bestuur blijft overigens gespreid van de dag. Vanavond zal de CPN de raad interpellieren over een voorgenomen reisadvies.

Het paradijs in 1992

Grenzeloos optimisme

De Europese Commissie is in hoog tempo bezig maatregelen te nemen die moeten uitmonden in een Europese markt zonder grenzen per 1 januari 1993.

Als we de Commissie en de Nederlandse regering moeten geloven breekt er na 1992 een paradijselijke toestand aan. Het optimisme over de gunstige gevolgen van de interne markt is grotendeels gebaseerd op het Cecchini-rapport. Een bespreking.

In 1986 gaf de Europese Commissie opdracht een onderzoek in te stellen naar de kosten van het zgn. 'niet-verenigde Europa'. Onder leiding van de Italiaan Paolo Cecchini zette een groep wetenschappers zich aan de taak deze kosten te berekenen en in het algemeen de gevolgen van het 'niet-Europa' in kaart te brengen. Hun zeer uitgebreide rapport (6000 pagina's) verscheen in mei 1988. Een samenvatting werd als boek uitgegeven: 'Alles op alles voor Europa. De uitdaging 1992.' (Borsen Boek 1988)

Een citaat uit het reclamefoldertje voor dit boek volstaat eigenlijk al als we willen aangeven

waar het boek over gaat en tot wie het zich richt.

'Of u nu verzekeringen, textiel, landbouwwerktuigen, elektronika of voedingsmiddelen verkoopt, binnen nu en het magische jaar 1992 opent zich een gigantische exportmarkt - voor zover die term nog van toepassing is. Export begint nu nog met een enorme rompslomp, na 1992 hoeft u zich daarover geen zorgen meer te maken. U kunt direct vreemde markten betreden, maar omgekeerd zullen bedrijven elders in Europa in uw marktgebied penetreren. Iedere ondernemer, iedere manager moet weten wat de kansen en bedreigingen zijn.'

Handen vol geld

De bestaande versnipperde Europese markt, de talloze barrières en belemmeringen, grenscontroles, belastingverschillen, protectionisme bij overheidsopdrachten enzovoort heeft de industrie handen vol geld gekost, zo redeneert de Europese Commissie. Cecchini schatte het verlies van de Europese economie op ten minste 200 miljard Ecu (450 miljard gulden) per jaar. Het opheffen van deze belemmeringen zal volgens Cecchini de volgende gunstige gevolgen opleveren:

- lagere kosten (besparing ongeveer 400 tot 575 miljard)
- lagere prijzen, daling van zes procent (door verscherpte concurrentie)
- vraagstimulering
- grotere afzet
- betere benutting productiecapaciteit
- minder werkloosheid.

De onderzoekers voorspellen een toename van twee à vijf miljoen nieuwe banen. Twee miljoen banen zouden alleen al door de totstandkoming van de interne markt ontstaan. Bij een stimuleringsbeleid op Europese schaal zou die toename tot vijf miljoen kunnen oplopen.

Ook zullen de overheidstekorten dalen, de inflatie worden afgeremd en de concurrentiepositie worden verbeterd.

De economie zal met vijf à zeven procent groeien in een periode van vijf jaar. Volgens de onderzoekers zullen deze voordelen 'voor eens

en altijd vaststaan' nadat het bedrijfsleven zich aan het nieuwe concurrentieklimaat heeft aangepast.

De Cecchini-groep belooft dus gouden bergen. Het Cecchini-rapport maakt geen geheim van de beweegreden achter de wens om tot een interne markt te komen. West-Europa moet weer technologisch aan de top komen. Het is de bedoeling

'Europa naar het tumultueuze wereldtoneel van de jaren negentig op te sturen in een positie van krachtig concurrentievermogen en met een opgaande lijn van economische groei die doorloopt tot in de volgende eeuw' (p. 22)

Euroforie misplaatst

De toon van het boek is juichend: de interne markt is iets geweldigs en moet zo snel mogelijk worden verwezenlijkt. De voordelen van de interne markt worden breed uitgemeten, de nadelen verzwegen of gebagatelliseerd. Het rapport vermeldt bijvoorbeeld wel dat als gevolg van 1992 een werkgelegenheidsverlies kan optreden van 500.000 banen en dat winst aan banen pas twee jaar na 1992 zal ontstaan. Maar de onderzoekscommissie schrijft: 'Productiviteitsstijgingen kunnen (...) op korte termijn tot verlies van banen leiden, doch deze terugval in werkgelegenheid zal geleidelijk in tempo afne-

men en vervolgens worden omgezet in een spectaculaire stijging.' (p. 176, onderstreping van mij) De redenering is: eerst zullen we een verlies aan werkgelegenheid op de koop toe moeten nemen, daarna kunnen we de vruchten plukken.

De onderzoekers onderschatten waarschijnlijk de ernst van de overgangperiode. Kunnen de gevolgen van zo'n overgangperiode wel weer ongedaan gemaakt worden? Niet alleen het verlies aan banen kan onherstelbaar zijn, maar ook de kloof tussen de arme en rijke regio's binnen de EG zal in die periode verscherpt worden.

Het optimisme van de Cecchini wordt lang niet door iedereen gedeeld. Een onderzoeksbureau (Data Resources) heeft berekend dat de interne markt een groei zal opleveren van 0.6% en dat de werkloosheid met 0.13% zal dalen, een veel pessimistischer inschatting dus van de voordelen van de interne markt.

De interne markt zal het proces van herstructurering versnellen. Veel bedrijven zullen fuseren, overgenomen worden, of bankroet gaan. Industrieën die tot nu toe door de overheid werden beschermd zullen enorme schokken te verwerken krijgen, omdat deze overheidssteun in de interne markt moet verdwijnen.

Geschat wordt dat het aantal bedrijven in de EG met 40 procent zal afnemen, maar dat de omvang van de overgebleven bedrijven zal ver-

dubbelen. De gevolgen daarvan voor de werkgelegenheid zullen waarschijnlijk negatief zijn. Verder is het maar de vraag of de lagere kosten en hogere winsten die de interne markt zal opleveren voor de bedrijven automatisch worden vertaald in investeringen en lagere consumentenprijzen. Een groot deel van de beloofde nieuwe banen komt er alleen als er een Europees stimuleringsbeleid wordt gevoerd. Hoe groot is echter de kans dat dat gebeurt, gezien het feit dat de interne markt vooral ook beoogt de rol van de overheid te beperken? Niet voor niets wordt '1992' wel gekenschetst als één grote dereguleringsoperatie.

Een ander probleem is de reactie van Japan en de VS op de versterking van de EG. Zij zien de interne markt als een poging van Europa een protectionistisch bolwerk te maken.

Sterker protectionisme van de EG kan leiden tot vergeldingsmaatregelen door Japan en de VS. Als dat gebeurt verdwijnen de voordelen van de interne markt op slag.

Regio's

Het Cecchini-rapport is gebaseerd op studies waarbij steeds de vier grootste EG-landen werden bekeken (de Bondsrepubliek Duitsland, Frankrijk, Groot-Brittannië, Italië) en af en toe andere landen werden betrokken. Het is duidelijk dat zodoende een vertekening van de veronderstelde voordelen van de interne markt optreedt. Cecchini heeft niet uitgezocht hoe de voordelen (en nadelen) over de verschillende landen en regio's verdeeld zullen zijn. Gevreesd moet worden dat de armere lidstaten en regio's niet zoveel van de interne markt zullen profiteren en misschien zelfs de nadelige effecten zwaarder zullen voelen.

Er zitten dus heel wat haken en ogen aan de interne markt. Dit erkent de Cecchini-groep ook wel, maar het blijft bij enkele zinnestjes zonder nadere uitwerking. Er wordt nauwelijks aandacht besteed aan een compenserend sociaal en regionaal beleid. Echt verbazingwekkend is dat niet. De hoofdacteurs van de interne markt zijn immers de regeringen en het bedrijfsleven, zoals Cecchini zelf letterlijk schrijft. Als Cecchini het al heeft over de noodzaak van een sociaal en regionaal beleid wordt dat duidelijk ingegeven door angst:

'Zonder een eerlijke herverdeling van de nieuwe verworvenheden zal de interne markt constant bedreigd worden door regionale en sociale spanningen.' (p. 188)

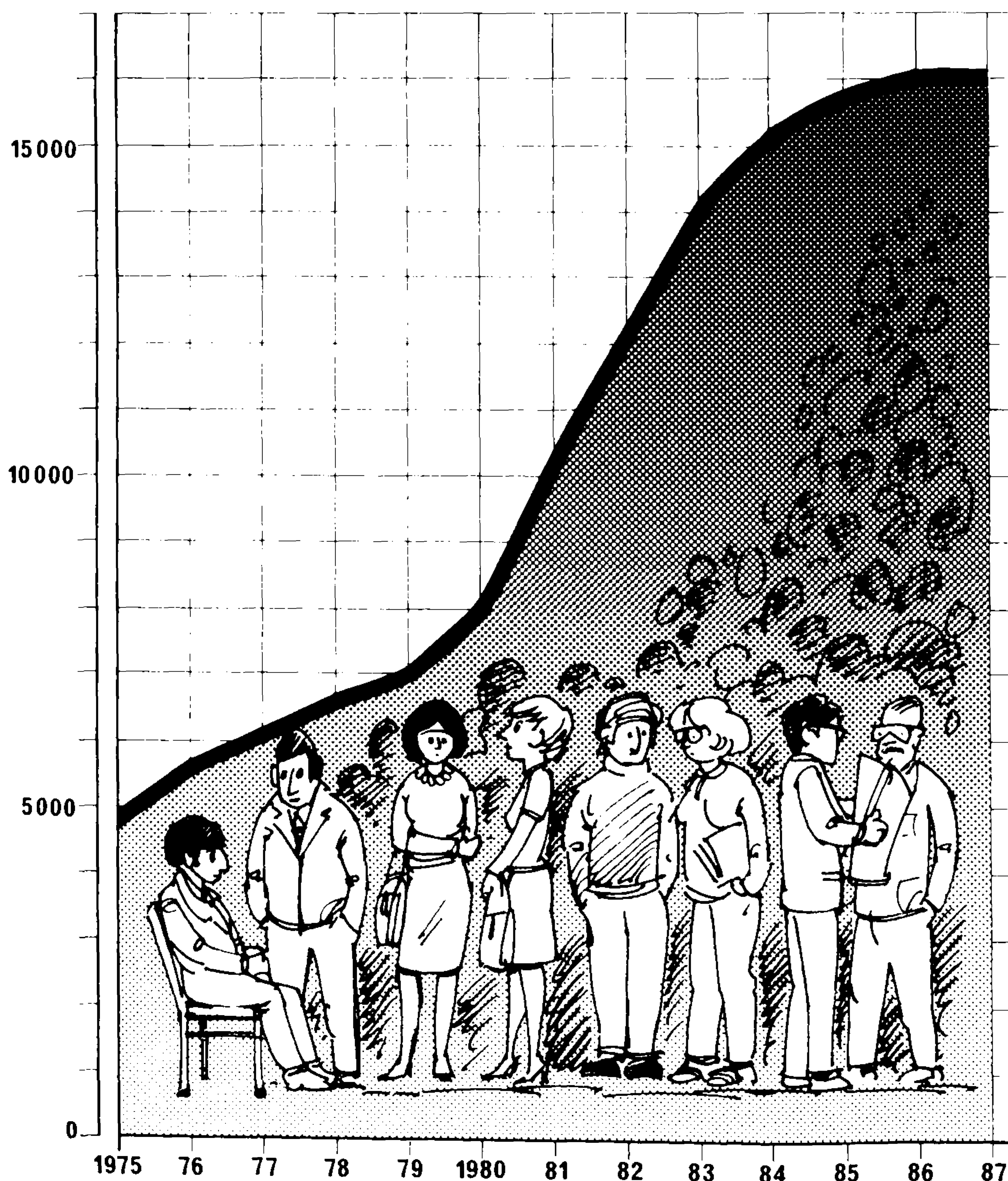
Ook wordt in het rapport geen enkele aandacht besteed aan de gevolgen van onbelemmerde vrijhandel (binnen de EG) voor het milieu en de energievoorziening.

Betekent dit alles dat radicaal-links de interne markt maar moet afwijzen? Het standpunt van de Grael, de Europarlementsfractie waar wij deel van uitmaken luidt als volgt:

'1992, nee bedankt, we hebben andere prioriteiten.' Die andere prioriteiten zijn: ekologisering van de economie, sociale vooruitgang, verkleinen van de regionale ongelijkheid en geen afscherming van de EG tegenover de rest van de wereld. Maar de Grael is niet de machtigste club in Straatsburg. De kans is groot dat de interne markt gewoon doorgaat. Dan zal de Grael eisen dat de beloofde gouden bergen van Cecchini gebruikt worden om deze prioriteiten te verwezenlijken.

JUDITH KLAPPE

medewerkster Wetenschappelijk Bureau PSP

De werkloosheid in de EG (in duizend personen).

Bron: Vijftiende verslag van de werkzaamheden van het Sociaalfonds, ramingen Eurostat.

OPWINDEND

In Opwindend kunnen lezers en lezeressen hun reacties kwijt over de gang van zaken in de PSP. Graag kort en bondig formuleren. De redactie houdt zich het recht voor brieven in te korten of – met redenen bekleed – te weigeren. Adres: redactie Bevrijding, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam.

Windei (1)

Rutger,

Zoals je weet ben ik vorige week uit het partijbestuur gestapt. De belangrijkste reden daarvoor is dat ik het niet meer kon opbrengen om me landelijk de naden uit het lijf te lopen voor de PSP terwijl achter je rug de PSP wordt afgebroken. Jouw bijdrage in de laatste Bevrijding is weer zo'n voorbeeld van die politieke cultuur in de PSP waar ik dus absoluut geen zin meer in heb.

Ik beschouw je bijdrage niet als een column maar als een directe politieke interventie geschreven vanuit de ivoren toren van de columnist. Ik vind dat zó gemakzuchtig, zó laf, zó beneden de gordel. Ik heb er geen woorden voor. Ik vind het een brevet van onvermogen van de redactie om zo'n stuk erdoor te laten en heb daar verder dan ook geen enkel vertrouwen meer in.

Zo gaat dat in de PSP, de één of ander vindt het weer noodzakelijk om een politieke zet te doen en de rest van de partij zit met de brokken en moet maar zien om de boel weer te lijmen. De persoonlijke en politieke schade is dan echter al verricht, het afbraakproces van de PSP is weer een stapje verder gevorderd.

Het zou je sieren als je je excuses zou aanbieden aan Saar (als iemand zo'n rotstukje niet verdient is zij het wel) maar ik vraag me af of je daarvoor het fatsoen kunt opbrengen. Bah, bah en nog eens bah.

BERT FRERIKS - GRONINGEN

Windei (2)

Slechts weinig handelingen zijn zo zinledig als het in de hoedanigheid van lezer van een column reageren op de inhoud van een column. Omdat het leven een stuk minder aangenaam is, als dit slechts zou bestaan uit zinvolle handelingen, reageer ik nu met plezier op de inhoud van een column, te weten die van Rutger van Santen in Bevrijding nr. 15 van 1988.

Zinledig is het als lezer op een column reageren, omdat het nu eenmaal niet de lezer is, die verantwoordelijkheid draagt voor de inhoud van columns, maar de redactie in het algemeen en de hoofdredacteur in het bijzonder. De lezer kan hoogstens positieve of negatieve waardering laten blijken en daarvan kan dan een signaal uitgaan naar columnist of redactie.

De columns van Rutger van Santen amuseren mij in het algemeen, omdat Rutger niet nalaat om op prikkelende wijze en met behulp van een flinke dosis zelfkritiek op zaken, die de PSP be-roeren, in te gaan en daarbij man, vrouw en paard te benoemen. Dat pakt wel eens hard uit. Maar zachtheid alleen is aardig voor de linnenkast; voor een politieke partij, die nog duizenden-één activiteiten moet ondernemen om een door haar gewenste samenleving te breken, is het nodig dat er tenminste nog een auteur is, die de knupper in het hoenderhok gooit. En daarin slaagt Rutger voortdurend. Voor mij verhoogt dat de amusementswaarde en de leesbaarheid van Bevrijding. Hem vraag ik daar mee door te gaan.

Mijn positieve houding ten opzichte van

Rutger's columns betekent niet dat ik kritiekloos ben jegens de inhoud daarvan. En hoewel het dus zonder direct nut is, toch mijn lezersreactie. In de column 'Windei' legt de auteur een rechtstreeks verband tussen de uittocht van bestuursleden en het voorzitterschap van Saar Boerlage: 'In de afgelopen tijd is de ene na de andere bestuurder onder de vleugels van moeder Saar vandaan gefladderd om het heil elders te zoeken.'

Dat lijkt mij wat al te suggestief; in ieder geval voor wat mijzelf betreft. Nog afgezien van het feit, dat ik Saar Boerlage nimmer als mijn moeder beschouwd heb en nimmer vleugels bij haar heb mogen aantreffen, heb ik mijn bestuursfunctie niet fladderend neergelegd en tevens mijn heil niet elders gezocht. Wat serieuzer geformuleerd: De stijl en werkwijze van Saar hebben voor mij geen reden gevormd af te treden. Mijn aftreden had te maken met enerzijds de constatering dat door de publiciteitsgolf rond de zetelbezetting in de Kamer nooit mijn wens van ledenbehoud en ledenwinst voor 1989 bereikt had kunnen worden en anderzijds met de constatering dat er voor mijn werk als propagandist onvoldoende waardering bestond bij de toenmalige collega's in het bestuur. Saar stond daar volledig buiten; bovendien heeft zij zelf wel degelijk voor gunstige publiciteit gezorgd. Ik geloof ook dat voor Lieke Thesingh en Frans Janssen Saar's voorzitterschap geen argument voor hun aftreden is geweest.

Dus Rutger, ga door met je prikkelende columns; maar waak voor vermenging van subjectieve opvattingen met zakelijke beschrijvingen!

BART GROENEVELD - AMSTERDAM

Windei (3)

Nadat ik mij van mijzelf opgelegde taak gekweten had, namelijk het zorgvuldig doorlezen van alle amendementen uit de tweede congresskrant, hoopte ik mij enige minuten te amuseren met de column op pagina tien van Bevrijding..

Helaas.

Ik kon het niet erg eens zijn met de 'schuif het maar op tante Saar' – inhoud, maar dat was zo erg nog niet. Het was helemaal geen column! Het was een kleingeestig 'ik heb het van tevoren gezegd en zie eens hoe ik gelijk heb gekregen' – gejang. Niet eens subtiel tussen de regels, maar gewoon midden erop.

Daarom ook had de redactie mijn inziens het epistel van Rutger van Santen niet moeten plaatsen: omdat het woord voor woord wrokkig en kwaliteitsloos gewaus is. En niet omdat, zoals Leo Platvoet schrijft, 'de inhoud een onnodige verscherping van de verhoudingen in de partij veroorzaakt'.

Zulk proza verscherpt namelijk niets, het dedelt vanzelf van het papier, zonder dat iemand er inhoudelijk aanstoot aan neemt. Ook Saar niet, die is daar veel te verstandig voor. Ik stel vast dat Rutger van Santen geen columns kan schrijven, dat is niet anders.

De redactie plaatst ze toch. Ook dat is niet anders.

Het kan echter wel anders, ik hoop voortaan ook in de Bevrijding.

RICHARD POLLE - UTRECHT

Windei (4)

Altijd al vermoed dat Rutger van Santen zich op dezelfde hoogte waande als zijn mede columnisten van de Volkskrant. In zijn laatste column komt hij daar openlijk voor uit. Als collega's onder elkaar neemt hij de uitsmijter 'want van Saartchi & Saartchi horen we ook niets meer' over, om vervolgens zijn column te misbruiken door een bot en ordinair partijtje te gaan schel-

den op Saar Boerlage en en passant zijn eigen gelijk te halen. Van Santen, het eitje onder columnisten.

ANNELIES SCHUTTE - AMSTERDAM

Windei (5)

Beste Rutger

Hierbij wil het partijbestuur haar ongenoegen uitspreken over het door jou geschreven column, onder het kopje 'windei', in het laatste nummer van Bevrijding van 1 november jl. (nr. 15). Het partijbestuur heeft zich uitermate gestoord aan de zeer persoonlijke aanval die je daarin doet op Saar. Naar de mening van het partijbestuur zijn hiermee de normen van het goed fatsoen (die ons inziens ook voor columns gelden) overschreden en het partijbestuur verzoekt je dan ook om voortaan dit soort persoonlijke aanvallen achterwege te laten.

Tot één van die normen van goed fatsoen behoort volgens ons het principe van hoor en wederhoor, bijvoorbeeld. Daarbij verwijst het partijbestuur ook naar jouw column in Bevrijding nr. 14, waarin Andrée het moet ontgelden.

In de hoop dat dergelijke 'windeieren' door jou in de toekomst niet meer gelegd zullen worden, verblijf ik, inmiddels,

namens het partijbestuur,
IETJE VAN POLL, secretaris

Windei (6)

Ja wat een onzin schrijft R. van S. neer.

Eerst wordt Andrée, die nota bene nog twee dagen later (en dus korter) met vakantie is gegaan verweten dat ze niet goed meegedaan zou hebben aan het paspoortdebat, en daarna wordt mij verweten, dat ik niet voldoende in de pers zou zijn geweest in 1988.

Hoezo?

Minstens in 10 kranten, tijdschriften, voor radio en tv, plus twee artikelen in dagbladen en veel stukken in kleine bladen.

Onzin is ook het gesuggereerde verband tussen het vertrek van partijbestuursleden en mijn voorzitterschap.

Waarom stelt R. van S. zich niet beter op de hoogte?

SAAR BOERLAGE - AMSTERDAM

Bewogen Bewegingen

In Bevrijding van 1 november stonden twee artikelen over sociale bewegingen rond de promotie van Wim van Noort. Het eerste artikel – van Leo Platvoet – komt er op neer dat de sociale bewegingen 'vervlogen' zijn en dat bijgevolg ook de PSP geen toekomst meer heeft. Saar Boerlage en Bert Freriks stellen daarentegen in het tweede artikel dat de sociale bewegingen wel degelijk springlevend zijn (de 150.000 op 8 oktober) en dat er dus eigenlijk niets aan de hand is.

Ik ontken niet de noodzaak om aard, omvang en invloed van sociale bewegingen te blijven volgen. Je moet de tijdgeest begrijpen om je werk te kunnen doen. Maar is het getal nu werkelijk het punt waar het om draait? Het PSP partijprogramma begint met een uitspraak van Marx: 'Het gaat erom alle omstandigheden teniet te doen waarin een mens een vernederd, een geknecht, een verlaten en veracht wezen is'. Het staat er duidelijk: een mens. Marx heeft dat niet voor niets in enkelvoud geschreven.

ROB STEINBUCH - DRIEBERGEN

Binnenhof in BEWEGING

Indonesië

Dat vlak voor de reis van Lubbers en Van den Broek naar Indonesië twee politieke gevangenen werden geëxecuteerd, lijkt geen toeval. Al bij verschillende eerdere gelegenheden – het bezoek van Van der Klaauw, van Van den Broek – werd een ministerieel bezoek uit Nederland voorafgegaan door terechtstellingen van mensen die meer dan tien jaar gevangen zitten. Het Soeharto regime heeft kennelijk behoefte haar positie tegenover het ex-koloniale moederland duidelijk te stellen. Hoogstwaarschijnlijk vanuit diezelfde motivatie brachten Soeharto en zijn minister van buitenlandse zaken een bezoek aan Oost-Timor. Voor het eerst sinds de annexatie van tien jaar geleden en de bloedige onderdrukking van het verzet op het eiland voelden leden van de Indonesische regering zich safe genoeg om zich daar te vertonen. Voor de reis van Van de Broek en Lubbers heeft de PSP-fractie er bij de laatste op aan gedrongen om niet alleen de recente executies aan de orde te stellen, maar ook de druk op de Indonesische regering te vergroten om daadwerkelijk een eind te maken aan de terechtstellingen. In een iets betrokkener reactie dan we van de minister van buitenlandse zaken gewend zijn, toonde Lubbers zich hiertoe bereid. Hij zegde ook toe om – in antwoord op een petitie van het comité Indonesië - te zullen praten met vertegenwoordigers van oppositiegroepen. Eenmaal in Indonesië bleek de reis vooral het karakter van een Holland-promotion te hebben. Na het snorkelen en vissen op een paradijselijk eiland met ex-VNO-voorzitter Van Veen in hun kielzog, hebben de bewindslieden – volgens krantenberichten – het akelige onderwerp van de mensenrechten toch even aangesneden. Er heeft een gesprek plaatsgevonden met iemand van de oppositiegroep 'Petisie 50'.

Hoe hard de Nederlandse kritiek is aangekomen na het zingen van 'Daar bij die molen' en al die prettige toezeggingen van economische steun mag worden betwijfeld.

De PSP-fractie zal vragen om een debat over het verslag van de Indonesië-reis. Daarbij zal Andrée niet alleen terugkomen op de politieke gevangenen, maar ook op de kwestie Oost-Timor.

JOOSJE LAKMAKERS

Deet Superslak

Honderden brieven heeft de fractie de afgelopen weken gekregen over het proefdierfokbedrijf Harlan Spreague Dawley. Woedende dierenvrienden eisen dat er een eind komt aan het commercieel fokken van proefdieren. Bovendien zou Deetman zeker geen twaalf miljoen moeten betalen voor de verhuizing van dit zeer slecht functionerende bedrijf naar Zuid-Limburg. In een mondeling overleg met de minister heeft Andrée van Es gezegd dat het proefdierfokbedrijf nooit geprivatiseerd had mogen worden. De angst dat zo'n instelling gaat fokken voor de export, – waarbij 'teveel' gefokte dieren op grote schaal worden afgemaakt – lijkt sinds de over-

heid de proefdieren overdeed van TNO naar het Amerikaanse HSD, alleen maar bevestigd. In plaats van twaalf miljoen bij te dragen aan de verhuizing van HSD naar Onderbanken, kan de minister beter het bedrag verhogen voor het ontwikkelen van alternatieven voor dierproeven. Daarvoor wordt nu het luttel bedrag van drie miljoen uitgetrokken. En dat, terwijl de regering zichzelf ten doel heeft gesteld het fokken van proefdieren te verminderen.

Maar het gaat allemaal erg langzaam. Brak, 'superslak', heeft nog steeds geen wetsontwerp voor het welzijn van dieren. Deetman, in het vanwege de vrees voor schadeclaims besloten monderling overleg, beloofde na te denken over diervriendelijker oplossingen.

De activisten van dierenbescherming en anti-vivisectie zullen hem en de Kamerleden krachtig op de huid blijven zitten.

Als ook menselijk leed zo'n stevige pressiegroep op de been bracht als het lijden van de kleine knaagdieren zou er geen gelukkiger fractie zijn dan die van de PSP.

JOOSJE LAKMAKERS

Scholing & Sofi

Rond de behandeling van 'Oort' zijn twee discussies de laatste weken opgedoken. De PvdA heeft haar standpunt bekend gemaakt. Niet 4.1, maar 1 miljard gulden willen zij ter beschikking stellen als 'smeergeld' t.b.v. de belastingvereenvoudiging. Bovendien zullen zij, als de regering geen maatregelen neemt, een amendement indienen, waarmee handhaving van de alleenstaandetoeslag beoogd wordt. Dit ter compensatie van de inkomensachteruitgang van alleenstaanden onder modaal. Ten tweede is 125 miljoen beschikbaar gekomen voor kinderopvang, via een motie van de Grave. Over de wijze, waarop dit geld besteed moet worden, brengt de regering binnenkort verslag uit. Of er wordt een aftrekregeling in 'Oort' ingebouwd, of de overheid gaat kinderopvang opzetten en subsidiëren.

Naast de belastingvereenvoudiging (en verlaging) werd de fractie geconfronteerd met twee voorstellen, die het oerwoud van de arbeidsvoorziening en sociale zekerheid hanteerbaarder moeten maken. Met het wetsvoorstel op de arbeidsvoorziening wordt een landelijk en regionaal tripartite bestuur ingesteld, waarin werkge-

ver, werknemers en overheid ieder voor 1/3 zitting in gaan nemen. Scholing en arbeidsbemiddeling moeten zo 'doelmatiger' tot stand komen. De overheid (via het directoraat-generaal arbeidsvoorziening) trekt dus haar handen terug. Dit onderdeel van het ministerie wordt opgeheven. Met kritiek en vraagtekens heeft de fractie gereageerd. Arbeidsvoorziening is toch een primaire overheidstaak als onderdeel van werkgelegenheid? Hoe worden de belangen behartigd van migranten, vrouwen, gehandicapten en uitkeringsgerechtigden? Waarom wordt niets geregeld om aan de warboel in de arbeidsvoorziening een einde te maken?

Hetzelfde gold voor de invoering van het sofi (sociaal-fiscaal) nummer. Het reeds bestaande fiscale nummer moet ook worden toegepast in de sociale zekerheid, volgens het ingediende wetsontwerp. De organen belast met de uitvoering van de sociale zekerheid kennen uitvoeringsproblemen. Het sofi-nummer moet hierin tegemoet komen. Staatssecretaris de Graaf heeft zelf echter middels vele 'aanpassingen en bijstellingen' de sociale zekerheid praktisch onuitvoerbaar gemaakt. Aan deze oorzaak (vaak allerlei vormen van economische afhankelijkheid, slechte wetgeving, bijvoorbeeld nWW) wordt niets gedaan. Bovendien heeft minister van Dijk, in weerwil van de belofte van de staatssecretaris, al kenbaar gemaakt, dat het sofinummer wat hem betreft kan uitgroeien tot een algemeen persoons-nummer. Voldoende stof om weer van leer te trekken.

KEES VENDRIK

Nee tegen Dekker

PSP stemt tegen Dekker, dit was de stemverklaring die Andrée van Es heeft afgelegd: *'Voorzitter, ik zal tegen wetsvoorstel 20609 (Dekker) stemmen, omdat ik daarin niet voldoende perspectief kan zien voor de invoering van een door mij gewenste volksverzekering tegen ziektekosten. Het bestaan en het opvoeren van een nominale premie ten koste van de inkomensafhankelijke premie keur ik af. De inkomensgevolgen van dit wetsvoorstel moeten met een verhoging van de Algemene Kinderbijslag wet worden gecompenseerd. Daardoor gaan de minima er volgend jaar niet op vooruit, integenstelling tot alle andere inkomensgroepen!'*

FOTO: MICHEL WIJNBERGH

COLUMN

fatsoen

Ik ben er een nachtje voor opgebleven en behalve dat ik als gevolg van een foutieve omgangsregeling met de fles gaandeweg beneveld raakte, werkte de ervaring ook verhelderend.

Het sfeertje was er één van: hoera het is weer verkiezingen. De Nederlanden beleefde de primeur van gelijktijdige nachtuizendingen omtrent hetzelfde fenomeen op de netten 2 en 3.

Vooralsnog -- mocht ik constateren -- is er dus weinig toekomst voor commerciële ATV-tv in Nederland.

Tros, Avro en Veronica riepen Michael Dukakis nog net niet uit als president maar het scheelde niet veel.

Joop van Zijl en zijn maten deden het op Nederland 3 beter. Gewoon zoals het hoort dus. Met feitelijke informatie en met arrogante en eigenwijze maar deskundige commentatoren in de personen van D66-burgervader Hans Gruijters en de eeuwig ongeschoren Utrechtse historicus Maarten van Rossum.

In de loop van de nacht bleek nog eens overduidelijk dat je dus president van Amerika kunt worden met één enkel verhaaltje en een kar stront. Bush en Dukakis werden tientallen keren getoond terwijl ze steeds maar weer dezelfde riedel afstaken. Alleen de plaats, het jasje en het dasje verschilden.

Tegen de ochtend mocht de fine de fleur van onze eigen volksvertegenwoordiging het zegje doen.

Niemand was echt blij met de nieuwe man in het Witte Huis maar alle heren De Vries, Kok, Voorhoeve en Van Mierlo, verzuchtten dat het toch zo goed was dat onze politieke cultuur anders is dan die aan de overkant van de plas.

Dat is nog maar de vraag.

Als Lubbers of Faber of Smaltenbroek of één van die andere ladenlichters en schuinsmarcheerders in de VS hadden gewoond waren ze allang exit geweest.

Maar hier te lande zijn we gereformeerd. Wij gooien niet met stront. Wij dekken dat liever af. Met de mantel der liefde,

namelijk. Om zo het fatsoen te redden.

Of beter gezegd: om de schijn van fatsoen hoog te houden.

En het is maar de vraag wat er nou eigenlijk erger is.

Gelukkig woon ik maar 5 km van België.

RUTGER VAN SANTEN

Aan de burgemeester van Istanbul

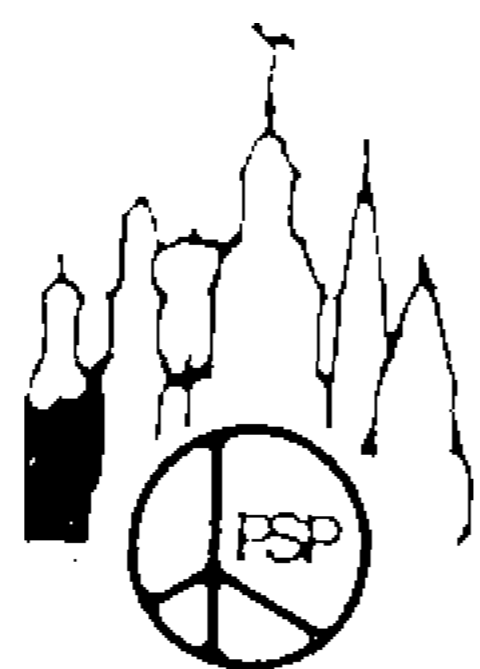
Het partijbestuur van de PSP heeft de volgende brief geschreven aan de burgemeester van Istanbul de heer Dalan

'De Pacifistisch Socialistische Partij (PSP) in Nederland heeft kennis genomen van mededelingen van de vereniging TAYAD, een organisatie die zich inzet voor verbetering van het lot van Turkse 'politieke' gevangenen.

Volgens woordvoerders van deze vereniging worden er pogingen ondernomen het werk van TAYAD te bemoeilijken c.q. onmogelijk te maken door middel van bedreigingen en intimidaties, met als hoogtepunt een brandstichting in het kantoor van de vereniging op 18 september 1988.

De PSP vraagt uw aandacht hiervoor en vraagt u stappen te ondernemen waardoor de daders van deze brandstichting worden opgespoord en berecht.

Bovendien vraagt de PSP meer medewerking voor TAYAD van de stedelijke overheden als zij haar werk wil doen ten behoeve van de gevangenen.'

47^e KONGRES ZUTPHEN

26 EN 27 NOVEMBER

Op het komende congres in Zutphen op 26 en 27 november zijn naast de afdelingsafgevaardigden natuurlijk ook bezoekers van harte welkom. Als belangstellenden van 26 en 27 november willen overnachten met het oog op het bijwonen van het tweedaagse congres dan dienen zij hiervoor, en voor kinderopvang, contact op te nemen met het contactadres van de congres-organisatie:

Fred van der Knaap
Postbus 192
6700 AD Wageningen
tel. 08370-13541
(tel. uitsluitend ma t/m wo van 18.30-20.00 uur)

Uit het partijbestuur

Nu het grootste deel van de congresvoorbereiding (congreskranten e.d.) achter de rug is, ontstaat er in het partijbestuur gelukkig weer wat meer tijd voor andere dingen. Op zaterdag 5 november vergaderde het partijbestuur over de volgende punten:

- Behalve Luitje Douma (politiek-secretaris justitie, politie, migranten, anti-racisme) heeft nu ook Bert Freriks (politiek-secretaris vredesvraagstukken) te kennen gegeven het partijbestuur te willen verlaten. Aan de bevestigden van beiden werd in de partijbestuursvergadering van 5 november aan-

dacht besteed. (Zie ook de brief van Luitje in de derde, binnenkort te verschijnen congreskrant.) Bert is nog tot aan het congres beschikbaar.

- Zoals gebruikelijk op de zaterdag-vergadering was er ook nu een kort overleg met de Tweede-Kamerfractie over de activiteiten van de fractie in de afgelopen weken en de planning voor de komende weken.
- Verder lag er een voorstel voor herziening van de PSP-partijbladen ter tafel. Het partijbestuur acht het in principe wenselijk dat Bevrijding uitgebreid wordt tot 24 pagina's en 4-wekelijks gaat verschijnen. Het plan om eens per kwartaal een soort 'wetenschaps-katern' in Bevrijding in te vouwen werd in het partijbestuur positief ontvangen, terwijl ook het idee om meer ruimte te besteden aan intern gerichte informatie, voor het actieve kader van de partij, werd toegejuicht. Wat dat laatste betreft was er in het partijbestuur geen meerderheid te vinden voor het opnieuw in het leven roepen van een apart blad hiervoor (zoals On(s) Genoegen in het verleden). Tot een definitief standpunt kwam het echter nog niet: afgesproken werd dat een en ander in samenhang met elkaar verder zal worden uitgewerkt en op zijn consequenties (financiën en menskracht bijvoorbeeld) zal worden bezien. In december zal het partijbestuur zich opnieuw hierover buigen.
- Het partijbestuur maakte verder enkele afspraken over de te volgen procedure, voor het geval het extra congres in het voorjaar van 1989 toch doorgang mocht vinden. Na het november-congres in Zutphen zal er meer duidelijkheid zijn omtrent het referendum en het partijbestuur besloot dan ook eerst dit congres af te wachten.
- Het partijbestuur zal contact opnemen met de Vereniging Dienstweigeraars in verband met de dienstweigerdag op 15 mei 1989; bekeken zal worden in hoeverre actie kan worden ondernomen met betrekking tot Zuidafrikaanse dienstweigeraars.
- Het partijbestuur staat positief tegenover het voorstel van de EVP om in verzet te komen tegen moderniserings-besluiten van de NAVO al werd wel opgemerkt dat het opnieuw leven inblazen van het KKN, zoals de EVP voorstelt, daarbij volgens het partijbestuur minder geschikt zou zijn. Het partijbestuur denkt eerder aan een nieuw op te richten club.

Tot zover het verslag van deze partijbestuursvergadering. In de evaluatieronde, zoals die altijd aan het eind plaatsvindt, spraken de aanwezige partijbestuursleden hun tevredenheid uit over het verloop van deze vergadering, als werd het vertrek van Luitje en Bert uiteraard betreurd.

IETJE VAN POLL

Israël-discussie tijdens congres

Op het congres zal tijdens een workshop aandacht worden besteed aan de in de kolommen van Bevrijding opgelaaide discussie over Israël en de Palestijnen.

Onder voorzitterschap van Toine van Teefelen, lid van de PSP en het Palestina-comité, zal door de aanwezigen van gedachten worden gewisseld met o.a. iemand van de Palestijnse Studenten Unie en iemand van de Joods-Palestijnse Dialooggroep.

Voor meer informatie: Joost Lagendijk, tel. 020-381502

Verslag werkgroep ouderen

Beter oud dan nooit

Op 1 oktober werd, zoals bekend, de actiedag 'Beter Jong, Beter Oud' gehouden. Op het laatste moment was er aan het programma nog een discussiegroep ouderenbeleid toegevoegd, waarvoor uitnodigingen zijn verstuurd naar de ouderen binnen de PSP.

De groep op die dag bestond uit ruim vijftien mensen, voornamelijk ouderen. In de eerste plaats werden de voor deze oudere PSP-leden belangrijke items betreffende ouderenbeleid geïnventariseerd.

Belangrijke punten die daarbij naar voren kwamen waren: de emancipatie van ouderen in het algemeen en in het bijzonder van oudere vrouwen, het zo lang mogelijk zelfstandig blijven wonen (met name woongroepen kwamen aan de orde), economische zelfstandigheid (inkomen en pensioen), gezondheidszorg en educatie.

De vraag werd voorgelegd of de aanwezigen een werkgroep ouderen in de PSP wilden oprichten. Het gaat dan om een landelijke werkgroep, dus geen plaatselijke ouderengroepen. De meeste aanwezigen waren enthousiast over het oprichten van zo'n groep. Belangrijk daarbij is dat er niet alleen de bovengenoemde (en andere) onderwerpen aan de orde komen die met ouderenbeleid te maken hebben. Maar ook de ervaring van haar oudere leden is voor de PSP van belang. Ouderen zijn gewoon een deel van samenleving en daarom moeten ook antimilitarisme of meer filosofische onderwerpen aan de orde komen. Er moeten ervaringen uitgewisseld worden, die voor ouderen en jongeren van belang zijn.

De gedachte hierbij is, dat ouderen vaak meer vrijheid en onafhankelijkheid hebben om iets te kunnen ondernemen of zeggen. Er dreigt geen ontslag en veel ouderen hebben meer tijd. Ouderen kunnen dus gemakkelijker in actie komen. Als voorbeeld werd genoemd het beïnvloeden van de media middels het schrijven van ingezonden stukken en het opbellen bij radioprogramma's. Jammer genoeg zijn er nog veel ouderen die niet hun mond open (durven) doen. Die moeten daartoe gestimuleerd worden. Vooral ook vrouwen moeten gestimuleerd worden om in besturen te treden van ouderenorganisaties, bijvoorbeeld ANBO.

Als proef op de som werden heel geanimeerd een aantal ervaringen uitgewisseld en er werden enkele concrete feiten verteld over groeps-huisvesting voor ouderen. Met die ervaringen kunnen anderen ouderen weer verder. Maar ook anderen, zoals de Tweede Kamerfractie of gemeenteraadsleden hebben belang bij dit soort ervaringen.

Tenslotte is besloten tot het starten van een werkgroep ouderen. Voorstel voor de frequentie van de bijeenkomsten is 1x per drie maanden.

**ANGOLA
EN
MOZAMBIQUE
IN
DE
FRONTLIJN**

**ZONDAG
11 DECEMBER
CONFERENTIE
AANVANG 10.00 UUR
SOLIDARITEITS-
PROGRAMMA
AANVANG 19.30 UUR**

**KONINKLIJK INSTITUUT VOOR DE TROPEN
MAURITSKADE 63, AMSTERDAM**

ORGANISATIE: KZA, EMS, NOVIB, PAX CHRISTI, RAAD VAN KERKEN
SEKRETARIAAT: O.Z. ACHTERBURGWAL 173, 1012 DJ AMSTERDAM, TEL 020 - 27 08 01

De eerste activiteit zal zijn: het verzamelen van informatie. Inventarisatie van en informatie over landelijke organisaties van ouderen, maar ook aanverwante organisatie bijvoorbeeld van uitkeringsgerechtigden en verder over alles wat met ouderenbeleid te maken heeft. Het belangrijkste hierbij is, dat het wiel niet opnieuw behoeft te worden uitgevonden.

De informatie over contacten met diverse organisaties en informatie over diverse onderwerpen wordt opgestuurd naar het partijbureau (Ger Groenenboom of Saar Boerlage).

Die informatie wordt verwerkt en rondgestuurd bij de uitnodiging voor de tweede bijeenkomst.

Die tweede bijeenkomst vindt plaats op 21 januari 1989.

Het ligt voor de hand dat wij er op rekenen dat vele oudere PSP-leden en geïnteresseerden meedoen of een bijdrage leveren. Even een telefoontje of briefje naar het partijbureau (Saar of Ger) is voldoende.

**JAN WIJNIA
GER GROENENBOOM**

Inlezen Bevrijding

Bevrijding moet ook de visueel-gehandicapten kunnen informeren. De redactie zoekt mensen die (bij toerbeurt) bereid zijn een nummer van Bevrijding op cassette in te lezen.

Reacties graag naar:

Redactie Bevrijding, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam

Vacatures WB/SVS

In het bestuur van het Wetenschappelijk Bureau/Stichting Vorming en Scholing zijn een tweetal vacatures ontstaan. Door het aftreden van Jos Eilert is de functie van secretaris vacant geworden. Het WB/SVS-bestuur heeft Paul Denekamp hiervoor kandidaat gesteld. Tevens heeft Hans Koot zijn WB/SVS-bestuurslidmaatschap opgezegd.

Afdelingen kunnen kandidaten stellen voor beide functies. De Partijraad van 17 december a.s. zal het WB/SVS-bestuur aanvullen. Kandidaten kunnen worden aangemeld bij Floor de Kreij (secretaris Partijraad), Schuttersveld 113, 9201 GZ Drachten.

Agenda

November

- 22. Radiuitzending*****
Nog steeds op radio 5 tussen 18.20 en 18.30 uur te beluisteren.
- 23. Internationale Vrijwilligersdag**
Uitgeroepen door de Verenigde Naties om in de hele wereld aandacht te vragen voor vrijwilligers en hun werk. Op verschillende plaatsen in het land zal deze dag gevierd worden en in de RAI in Amsterdam zullen meer dan 100 organisaties present zijn met hun informatie. Er zullen lezingen gehouden worden over hoe je aan geld kunt komen als organisatie en er zijn spreekuren van een veelvoud van deskundigen. Een complete folder over deze dag is verkrijgbaar bij het Landelijk Steunpunt Vrijwilligerswerk, Catharijnesingel 70, 3511 GM Utrecht.
- 24. SEK**
Vergadering van de Sociaal-Economische Commissie van de PSP. De vergadering begint om 19.45 in het PSP-gebouw te Utrecht. Voor meer informatie bellen naar Pieter van der Heijden (020-275003)
- 26/ PSP-congres te Zutphen**
- 27** Voor het ontvangen van de congreskranten 1, 2 & 3 is een briefkaartje naar het partijbureau voldoende.
- 29. Hongarije-Werkgroep.** Plaats: Nieuwe Looiersstraat 45; Aanvang 19.30 uur. Contactpersoon: Ine Megens, 030-540130.

DECEMBER

- 3. Partijbestuur**
- 6. Radio-PSP*****
Feiten & Meninge in de zendtijd voor politieke partijen op radio 5 van 18.20 tot 18.30 uur.
- 7-9 Bevrijdend denken**
De Vereniging Voor Volkshogescholen & Vormingscentra organiseert samen met de Vereniging Dienstweigeraars deze cursus. Tewerkgestelden krijgen van TEG f 42,50 vergoed, anderen betalen de volle f 125,-. Meer informatie is verkrijgbaar bij Erik Boer 03430-16141.
- 9. Stop Kernproeven Nu**
Ook op deze dag organiseert het Internationaal Vrouwenverbond

voor Vrede en Vrijheid een campagnedag om druk uit te oefenen op de nederlandse regering om het verbod op kernproeven te ondersteunen. Meer informatie is verkrijgbaar bij IVVV, Kometenlaan 31, 3721 JA Bilthoven, tel. 030-761545 of 03405-61617.

- 9. Dag van de rechten van de mens**
Ook hierover kunnen meer inlichtingen verkregen worden bij het IVVV. (Adres zie boven)
- 12. TV-PSP*****
Nederland 3, van 19.41 tot 19.51 uur.
- 17. Partijraad****
Deze datum is ONDER VOORBEHOUD
Op de agenda staat o.a. de nasleep van het congres maar ook de verkiezing van de leden van de radio en tv commissie. Ook 't werk plan van de RTC zal de partijraad op deze dag vaststellen.
- 20. PSP-Radio****
Te beluisteren op radio 5 tussen 18.20 en 18.30 uur.
- 22. SEK**
De denktank van de partij op het gebied van micro- en macro-economie. Ze komt bijeen in het PSPpand te Utrecht (Oudegracht 243) om 19.45 uur. Wie wil weten wat er deze keer besproken wordt moet gewoon even bellen naar Pieter van der Heijden, tel. 020-275003.

De agenda en bijlagen voor de vergaderingen van partijbestuur en partijraad kunnen besteld worden bij het partijbureau.

Inlichtingen over de activiteiten van:

- * Het partijbestuur.
letje van Poll, tel. 02263-3363 of (woensdag na 3 uur en maandag) 020-267374.
- ** De partijraad.
Floor de Kreij. Tel. 05120-30156.
- *** De Radio & Televisiecommissie.
Saar Boerlage 's Morgens tot 11 uur 020-267374 & Jurgen Groeneboom 010-4772268.

Opgaven voor de volgende agenda inclusief documentatie en verwijfsadres opsturen naar Partijbureau PSP, t.a.v. Johan Eland, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam.

ONDERSTE BOVEN

Witteveen, een interview met theaterstraat en een rondetafelgesprek over het PSP-referendum. Bestellen bij de PSJG, 020-267374 (dinsdag en vrijdag)

DE HELLING besteedt in haar laatste nummer van dit jaar veel aandacht aan het thema technologie en cultuur. Verder nog artikelen over 15 jaar oppositie in Chili, feministisch moederschap, links en de kleine criminaliteit en een artikel over de arbeidersbeweging in de grote stad. Losse nummers bij kiosk en boekhandel f10,-, jaarabonnement f39,50. Administratie: Postbus 15240, 1001 ME Amsterdam.

26 november 1988

Nijmegen: Villa Lila, in de Betouwstraat 9, 21.00 uur Openbare avond 'Stop sectie 28 en de toekomst'. Op deze avond, als in Londen de slotmanifestatie van de Internationale Benefiettour tegen Sectie 28 wordt gehouden, wordt in

Nijmegen d.m.v. foto's en video verslag gedaan van het Nijmeegse deel van de Benefiettour en mondeling verslag gedaan van de Internationale Benefiettour. Daarnaast een spreekster over het Iceberg-project (zie vorige Bevrijding), de toekomstplannen van het Nijmeegs Comité tegen Sectie 28 en daarna: Swingen. Toegang: f 3,50.

De vereniging Vredesopvoeding en Antimilitarisme in Amsterdam zoekt enthousiaste mensen v/m die willen meewerken aan het ontwikkelen van lesmateriaal of het geven van voorlichtingen over dienstweigeren en geweldloze verdediging op scholen in Amsterdam. Op donderdag 1 december om 20.00 uur op de Oranje Nassaulaan 51 organiseert de vereniging een bijeenkomst over al haar activiteiten. Belangstellenden welkom. Of bellen 020-736869 voor verdere informatie.

Chemische wapens en Koerden
De Vredeswerkgroep Zoetermeer organiseert op maandag 12 december een avond over chemische wapens en Koerden. Sprekers: de Koerd Mahmoud en VN-journalist Ko Colijn. Ook fototentoonstelling. Plaats: foyer wijkcentrum Buytenwegh in Zoetermeer. Aanvang: 20.00 uur, gratis toegang.

RAMPSPOED In het oktober/novembernummer van het blad van de PSJG een interview over een nieuwe manier om je collegegeld te verdienen, een fotoserie over China, in de serie 'de jeugd van toen' een gesprek met leteke

BEVRIJDING

UITGAVE: PACIFISTISCH SOCIALISTISCHE PARTIJ - JAARGANG 32 - NR. 17 - 12 DECEMBER 1988

FOTO: TJABRING VAN EGTEN

in dit nummer:

- ~ Veel congres-nieuws
- ~ Congrestoespraak Andrée van Es
- ~ Modernisering van kernwapens

PSP-Congres

Theekrans noch koffietafel

Een congres in de PSP blijft een aardig verschijnsel. Enkele honderden mensen, geheel vrijwillig lid van de partij, komen twee dagen bijeen om te vergaderen over de meest uiteenlopende zaken. Er is discussie, humor en soms saamhorigheid, maar ook scherpslijperij, demagogie en wantrouwen. In de pauze worden een paar workshops gehouden, een koor zingt strijdlieparen, stands verkopen ideologische waren en 's avonds tettert een dixielandband de muzikale omlijsting bij elkaar van het feest, dat sommigen stimuleert zich van onvermoede zijde te laten zien. Ach, welk een idyllisch plaatje van een partij vol kritische mensen, die elkaar vinden onder de noemer 'socialisme en ontwapening' en hooggestemde idealen trachten te verwezenlijken in de meest uiteenlopende activiteiten. Van stadsdeelraadslid tot Europarlementarier; van RaRa-aanhanger tot FNV-beleidsmedewerker.

lees verder op blz. 2

vervolg van voorpagina

PSP-Congres

Theekrans noch koffietafel

Het congres in Zutphen, gehouden in het weekend van 26 en 27 november, was geen idylle, maar wel een verder doorkoersen op het wat rustiger vaarwater waarin de PSP zich sinds de affaire Van der Spek bevindt. Congressen van de PSP zijn nooit theekransjes geweest. En zullen dat ook nooit worden gezien het grote gat wat er gaapt tussen de droom die wij dromen en de daden die wij kunnen stellen om die droom te realiseren. Maar er is meer aan de hand. Cynici, en die zijn er ook in de PSP, zullen ongetwijfeld denken: 'nee, geen theekrans, maar wel een koffietafel bij een begrafenis, waar de meest brutalen het nog wagen stekelige opmerkingen te plaatsen'.

Als je het Zutphense congres plaatst in de lange rij van congressen die vaak betrouwbare momentopnamen zijn van verhoudingen en stemmingen in de partij, dan durf ik te stellen dat er voorzichtig een weg is ingeslagen die kan leiden tot herstel van de PSP. Het aangenomen visiestuk 'Voor een maakbaar socialisme' bevat de ruwe contouren van een benadering van de hedendaagse economische realiteit die kan leiden tot een verkiezingsprogramma dat herkenbare eisen stelt die deels de kapitalistische grenzen overschrijden, zonder in het alternatief van een dogmatisch staatsocialisme te vervallen. 'De Perestrojka heeft nu ook eindelijk in de PSP toegeslagen' merkte een der afgevaardigden tevreden op, daarmee wijzend op de overeenkomst in de veranderingen tussen de huidige Sovjet-praktijk en de PSP-theorie. Anderen zien het verwerpen van de opvatting dat alle bedrijven gesocialiseerd moeten worden als een verdere afzwakking van onze socialistische uitgangspunten. Uit het feit dat deze 'totale socialisatie' met 1812 stemmen tegen en 1578 stemmen voor is verworpen, kan niet de conclusie getrokken dat de discussiekous hiermee af is. Maar een discussie is alleen maar zinvol als het verwijt van tafel is dat het innemen van een bepaald standpunt 'stappen op een heilloze weg' zijn. Met dit soort argumenten, genoemd in een brief die ondertekend is door 45 verontruste congresgangers, wordt elke discussie perspectiefloos.

Richtlijnen

Het congres stelde ook opnieuw aanbevelingen en richtlijnen vast voor de wijze waarop aan raads- en statenverkiezingen kan en mag worden deelgenomen. Evenals vier jaar geleden in Rotterdam ontspoon zich een discussie over de wenselijkheid van 'richtlijnen'. Deze hebben immers een verplichtend karakter en waarom zouden afdelingen zelf niet kunnen uitmaken welke politiek in de eigen gemeente het meest uitzicht biedt op realisering van PSP-doelen? Dit streven naar autonomie van afdelingen op dit punt werd echter verworpen, zij het dat het aantal voorstanders wel groter was dan vier jaar geleden. De meerderheid wil vasthouden aan richtlijnen, zij het minder in getal dan de vorige keer. Een richtlijn die aangenomen is betekent een grote verandering: nl. de richtlijn die het mogelijk maakt dat, indien een links meerderheidscollege van Burgemeester en Wethouders niet mogelijk is, de PSP deelneemt aan een college waarin ook CDA en/of VVD zit. Tot Zutphen toe was dit uitgesloten, op papier althans, want in de praktijk zijn er al een aantal van dergelijke colleges geweest en gedoogd. Is dit nu opnieuw een stap op de heilloze weg? Onzin! Het geeft de ruimte aan enkele PSP- en samenwerkingsfracties die qua omvang in de riante positie verkeren te beoordelen of collegedeelname bijdraagt aan socialistische belangenbehartiging, ook als CDA en/of VVD, vanuit een minderheidspositie, daarbij aan mogen zitten. Het zou de sfeer in de partij sterk verbeteren indien een dergelijke moed met vertrouwen werd beloond, in plaats van de beschuldigende vuist te heffen.

Euroverkiezingen

Het congres stikte niet in de Euroverkiezingen, maar keurde het onderhandelingsresultaat goed, waardoor de PSP, samen met CPN, PPR, EVP en mogelijk ongebondenen, deelneemt aan de Europese verkiezingen van 15 juni 1989 onder de naam 'Regenboog'. John Hontelez zal als eerste PSP'er op de derde

PSP adressen

Het partijgebouw van de PSP is gevestigd in de Nieuwe Looiersstraat 45 te Amsterdam, telefoon: 020-267374. Het adres voor alle correspondentie is PSP, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam.

Partijbestuur: het dagelijks bestuur is op vele momenten in de week in het partijgebouw bereikbaar.

Adreswijzigingen: gaarne altijd schriftelijk.
Informatie & Bestellingen: bij voorkeur op woensdag- en donderdagmiddag (Johan Eland).

Stichting Vorming & Scholing/Uitgeverij De Bovenbouw/De Rode Draad: maandag t/m vrijdag van 10.00 - 16.00 uur (Ron Leyser en Bert van den Berg).

Wetenschappelijk Bureau: dinsdag en woensdag van 10.00 - 17.00 uur (Judith Klappe en Gerrit Pas).

Emancipatiewerkster: dinsdag, woensdag en donderdag van 10.00 - 17.00 uur (Trudy Koek).

Henk Lankhorst Stichting/Lokaal & Internationaal (steunpunt voor radikaal-linkse gemeentepolitiek op mondiaal terrein): 3e Oosterparkstraat 88hs, 1091 KB Amsterdam, tel.: 020-927826.

Pacifistisch Socialistische Jongerengroepen: dinsdag en vrijdag van 10.00 - 18.00 uur.

Eerste Kamerfractie PSP: tel.: 070 - 624571 (alleen op dinsdag).

Tweede Kamerfractie PSP: Binnenhof 1a, 2513 AA Den Haag, tel.: 070 - 183040.

Groen Progressief Akkoord (Eurofractie): Postbus 267, 1000 AG Amsterdam, tel.: 020 - 245515.

Partijraad: secr. Schuttersveld 113, 9201 GZ Drachten, tel.: 05120 - 30156 (Floor de Kreij).

BEVRIJDING

Bevrijding is een uitgave van de Pacifistisch Socialistische Partij en verschijnt 1 keer per 3 weken onder verantwoordelijkheid van het partijbestuur van de PSP.

Redactie: Ivo Miesen, Liesbeth Miltenburg, Leo Platvoet (hoofdredacteur), Rutger van Santen, Rob Snel en Henri van Wezel.

Redactie & Administratie: Postbus 700, 1000 AS Amsterdam, tel.: 020 - 267374.

Abonnementen: het abonnement is inbegrepen bij het lidmaatschap van de PSP. Niet-leden kunnen zich abonneren door storting van f30,- op giro 194240 t.n.v. PSP te Amsterdam o.v.v. 'abonnement Bevrijding'.

Advertentietarief 1/1 pag. f 1080,-; 1/2 pag. f 540,-; 1/4 pag. f 270,-; 1/8 pag. f 135,-.

Overige tarieven op aanvraag; korting bij contract is mogelijk. Basistarief f 1,- per mm/per kolom.

Zet- en drukwerk: Drukkerij Bevrijding, Amsterdam.

ISSN 0167-0735

plaats staan. Erg enthousiast was het congres echter niet, zoals bleek uit een motie van afkeuring over de wijze waarop het partijbestuur heeft onderhandeld. Deze motie werd met een nipte meerderheid aangenomen. Het zal niemand verbazen dat het partijbestuur weinig geestdrift kon opbrengen voor een motie waarin enige summere kritiek werd geuit, zonder dat aangegeven werd welk onderhandelingsresultaat dan wel behaald had moeten worden. Het resultaat goedkeuren, maar het onderhandelen onder verwijzing naar de vermeende slechte uitkomst afkeuren, is van een logica die zelfs de filosoof Wittgenstein niet zou kunnen hebben volgen.

Met John Hontelez heeft de PSP een deskundige en enthousiaste kandidaat die, nog net niet met opgestroopte mouwen, het congres voorhield: *'Anders dan in 1984, toen er een malaise stemming heerste in de Europese politiek, is er nu een euforie. Maar de positie van het parlement is nog steeds even zwak, de werkloosheid hoog en het milieu bedreigd. Zin om mee te doen? Jazeker! Om nieuwe buitenparlementaire werkerreinen te ontginnen, om internationale ontwikkelingen om te keren in positieve richting.'*

Referendum

Het referendumvoorstel van het partijbestuur werd met een grote meerderheid door het congres aangenomen. De essentie van dit voorstel is dat alle leden in februari 1989 in staat worden gesteld zich uit te spreken over de vraag of de PSP in 1990 zelfstandig moet deelnemen aan de kamerverkiezingen of moet streven naar een gemeenschappelijke lijst van radikaal-links. De voorstanders zien het referendum als een goed middel om over dit belangrijke, maar tevens uitbediscussieerde onderwerp, alle leden te raadplegen. Het is een noviteit dat een Nederlandse partij over een politiek beladen onderwerp een ledenraadpleging houdt. Voor de meeste besluiten is de normale partijdemocratie via afdelingsafgevaardigden voldoende. Maar ideaal is het zeker niet, zeker gezien de vele afwezige afdelingen (op dit congres 55 van de 130) en de matige opkomst op ledenvergaderingen. Er waren op het congres echter ook tegenstanders van deze manier van *'verdieping van partijdemocratie'*. Vrees voor uitholling van de positie van het congres, het *'degraderen'* van een politieke keuze tot een individuele keuze en het pleidooi *'laten we liever aan de slag gaan in plaats van dat eeuwige gezeur over samenwerking'*. En hiermee kwam de *'samenwerkingsdiscussie'* weer om de hoek kijken. Een discussie die echter onvermijdelijk is, maar alleen tot iets werkbaars kan leiden als voor de besluitvorming een zo breed mogelijk draagvlak wordt gezocht. En dat is nu precies de functie van het referendum. Opvallend was dat veel voorstanders van een zelfstandige PSP-lijst tegen het referendum stemden. Zou men bang zijn voor de uitkomst?

De discussie over de vraagstelling in het referendum concentreerde zich op de keuze voor samenwerking. Het partijbestuursvoorstel sprak van het streven naar een gemeenschappelijke lijst. Een aantal afdelingen wilde dit veranderd zien in een streven naar samenwerking, daarbij in het midden latend hoe die samenwerking er uit moet zien. Het partijbestuur vond dit een onduidelijk mandaat, omdat dan niet duidelijk is of in de onderhandelingen ook gestreefd kan worden naar een gemeenschappelijke lijst. Het congres volgde het partijbestuur in zijn uitleg dat *'streven naar een gemeenschappelijke lijst'* ook kan inhouden dat er in de onderhandelingen een ander, minder vergaand resultaat uit de bus komt. Het charmante van onderhandelingen is immers dat het geven en nemen is en het resultaat vantevoren niet vast staat. Of die onderhandelingen wel of niet gevoerd gaan worden bepaalt het referendum in de eerste helft van februari. Het woord is dan aan U.

LEO PLATVOET

Slottoespraak Andrée van Es

Geen socialisme zonder Ontwapening

Andrée van Es sloot het congres in Zutphen af met een toespraak die klonk als een klok. Vandaar dat Bevrijding deze integraal afdruckt.

Drie weken gelden zei ik voor het tv-programma Den Haag Vandaag het volgende over de politie-acties:

'Dat moeten anderen proberen, bijvoorbeeld willekeurige werkloze jongerengroep. Dan is er niemand bereid te overleggen, om aan tafel te gaan zitten om samen de problemen op te lossen, dan heeft niemand van de regeringspartijen begrip voor die acties, nee, dan wordt diezelfde politie erop af gestuurd.'

Naar aanleiding van die uitspraak scheef de Volkskrant (voor wie ik hoop dat hij zelfstandig zal kunnen blijven) dat ik de politiek *'terug in het hok'* wilde sturen. In een discussie die ik

Werd De Koning aangehouden en *'geëscorteerd'*? *'Ik begrijp het wel'*, sprak de bikkelharde oude rot in het vak gemoedelijk. Moest Lubbers de auto uit en lopen tussen blokkerende agenten door? *'Ach, het is wel ludiek'*, sprak de man die enkele weken daarna de studentenacties zou criminaliseren.

Angst, angst, angst, want ze hebben de sterke arm nodig. En dus kwam er 103 miljoen op tafel. Niemand weet waarvandaan.

En dus, gingen daags daarna de politiemensen weer goed gevoed en gemotiveerd aan de slag om er afgelopen donderdag flink tegenaan te gaan tegen 25.000 studenten.

De politiemensen zijn echt niet de enigen die door dit kabinet bedonderd zijn. Maar helaas, solidariteit met anderen betaalde minder dan loyaliteit aan Lubbers.

De publieksvriendelijke acties van de politie zijn voorbij en Lubbers noemde de studentenacties een bewijs van armoede en roemde joelende

Naar aanleiding van het Europees Tribunaal tegen armoede van vrouwen wat in Brussel gehouden werd, is er in Nieuwspoort het boek 'En daar hoort ook een bloemetje op tafel bij. Vrouwen en armoede in Nederland.' aangeboden aan leden van bijna alle politieke partijen van de Tweede Kamer. Zo ook aan Andrée van Es.

In het boek vertellen allerlei vrouwen concreet wat armoede voor haar betekent. In een overzichtsartikel wordt ingegaan op de cijfers en zijn veertien aanbevelingen geformuleerd om armoede van vrouwen specifiek te bestrijden.

Het mooi uitgevoerde boek kost f 7,50 en is in de betere boekhandel een bij het Breed Platform Vrouwen voor economische zelfstandigheid, Postbus 13174, 3507 LD Utrecht te bestellen.

FOTO: ANNE VAILLANT

vervolgens had met ACP-voorzitter Koffeman heb ik gezegd, dat wat mij betreft demonstranten natuurlijk nooit terug in hun hok hoeven zelfs de politie niet.

Mij zat iets anders dwars. Namelijk de slijmerige manier waarop door ministers en kamerleden op de politie-acties werd gereageerd en het gebrek aan solidariteit bij de politie met andere groepen die in de loop der jaren door het kabinet Lubbers zijn bedonderd.

politiemensen.

'Ze maken niet eens duidelijk waartegen ze protesteren', zei hij ongeïnteresseerd over de studenten. Maar, ik hou op over Lubbers. De studenten, dus...

25.000 demonstranten en duizenden voerden actie. Tegen bezuinigingen op de studiefinanciering, voor intrekking van de harmonisatiewet, tegen korten op de universiteiten.

Meer geld voor onderwijs

Omdat het recht op goed onderwijs in het geding is. En wat zo bijzonder is, deze actie wordt voor een belangrijk deel gedragen door HBO en MBO, de direct beroepsgerichte opleidingen, en niet alleen door de universiteiten.

En deze studenten moeten zich niet alleen vereren tegen ondermaatse aanvallen van rechts, maar ook tegen de lastige neiging van links hun acties uitsluitend te beoordelen in het licht van de eigen roemrijke geschiedenis van twintig jaar geleden.

Hoe vaak zijn de afgelopen dagen in de pers niet vergelijkingen getrokken met toen? De acties zouden niet politiek genoeg zijn, geen ideologisch kader hebben, slechts tegen de persoon van Deetman gericht zijn. (Hoe zat dat ook weer met die Van Veen en Klein?)

Nee, die ideologisch verantwoorde strijd van die linkse vaders en moeders van twintig jaar geleden heeft heel wat opgeleverd voor deze kinderen!

Is het niet de hoogste tijd de studentenacties van vandaag te steunen op hun eigen waarde en niet als het oplaaieren van een bijna uitgedoofd vuur van de zestiger jaren?

Studenten van nu die nota bene dwars tegen verstikkende studie-eisen in opkomen voor de kwaliteit van het onderwijs. Die zeer terecht met Deetman om de tafel willen om over hun eisen te onderhandelen. Net als de politie. Er kan maar één conclusie zijn: er moet méér geld voor onderwijs komen. Want als de post studiefinanciering stijgt doordat er meer studenten komen, is het van de gekke als studenten dat zélf moeten betalen. Deetman kan maar beter met reële voorstellen komen als hij met de studenten praat. En Lubbers kan zich maar beter snel verdiepen in de eisen van de studenten want al hebben ze de sterke arm weer aan hun zijde, het studentenprotest is daarmee niet meer neer te slaan.

Lukt het Deetman niet om met de studenten tot overeenstemming te komen dan zou dat de zoveelste aanleiding zijn om nu toch eindelijk zijn conclusies te trekken en op te stappen.

Actuele PSP-discussie

Congres, laat je niet misleiden door visiestukken, theoretische hoogstandjes en honderden amendementen. Door de vraag of de uitroeiing van de één- of de twee-persoonsbedrijfjes de hoogste prioriteit van de PSP heeft.

Een discussie over het socialisme gaat natuurlijk juist ook over het recht op onderwijs, het recht op ontplooiing, het recht op: zelfbeschikking. De kwestie van de 'planning van de productie' houdt ons niet bezig als droomwereld, maar als actueel alternatief om mee te bepalen wat er geproduceerd wordt en hoe dat gebeurt. Ik bedoel maar: dat betekent toch dat er géén kruit gemaakt wordt door Muiden Chemie, waar Iran mijnen van maakt. Dat er géén chemische wapens verkocht worden aan Irak waarmee de Koerden vermoord worden, het betekent toch dat Eurometaal géén granaten produceert waarmee Irak en Iran elkaar beschoten? En dat in Nederland niet de scheepsbouw overeind gehouden moet worden door korvetten voor Indonesië?

Dát is toch waar we vanaf willen, die maatschappij waarin op grote schaal wapentuig geproduceerd wordt omdat daaraan het meest verdiend wordt door enkelen?

Wij willen toch af van productie en consumptie die het milieu nog verder verpesten? Van asbest bij DSM tot die veel te grote veestapel? Daarom hebben PSP-ers in gemeenteraden toch voorgesteld af te zien van het gebruik van tropisch hardhout? Die kaalslag van tropische regenwouden die het ecologische evenwicht in Azië, Zuid- en Midden Amerika en Afrika onderuithaalt? Die Derde Wereld, afzetmarkt voor onze wapenproductie, afvalbak voor ons chemisch afval, slachtoffer van onze kapitalistische crisis en straks ook van onze interne Europese markt.

FOTO: TJABRING VAN EG TEN

Daarom was het zo terecht dat gisteren een afgevaardigde opmerkte dat de Derde Wereld thuishoort in een analyse van Europa en de EEG. Gisteravond, nadat de PSP enige uren gediscussieerd had over het socialisme, meldde het NOS-journaal dat Joegoslavië overgaat op de kapitalistische economie. Buitenlands kapitaal mag voor 100% ondernemingen in handen hebben en zélf beslissen over het ontslag van werknemers.

Uiterst actueel, die PSP-discussie!

Het gaat ons toch om het voorkomen van een massa-werkloosheid zoals kapitalistisch Nederland die inmiddels al vele jaren kent. Om het verdelen van het werk, om het versterken van de rechtspositie van werknemers en werknemers. Om het rechtvaardig verdelen van welvaart en inkomen.

Flexibilisering, echt, het is het hedendaagse instrument van werkgevers om ten koste van werknemers de productie goedkoper te maken. De ATV van de afgelopen jaren van 40 naar 38 uur heeft niet geleid tot herverdeling van werk tussen mannen en vrouwen, tot herbezetting met volwaardige arbeidsplaatsen. Die ATV heeft vooral geleid tot een explosieve groei van de flexibele arbeidscontracten. We hebben het voorspeld! Tegelijkertijd is duidelijk geworden uit een onderzoek van het ministerie van Sociale Zaken dat verdergaande ATV naar 36 uur en minder wel degelijk leidt tot volwaardige herbezetting, variërend van 50 tot maar liefst 100%. De PSP gaat opnieuw praten over basissinkomen. Ik ga er van uit dat dat gebeurt in nauwe samenhang met de noodzaak om ATV weer op de politieke agenda te krijgen.

Geen geneuzel

Congres, iets heel anders... Gisteren heeft in de marge en in de middagpauze van het congres een bijeenkomst plaatsgevonden over de onafhankelijke Palestijnse staat die onlangs door de PLO is uitgeroepen.

Dat is nu zo'n politieke actualiteit waarover geen uren lange discussies nodig zijn: de PSP begroet en erkent de Palestijnse staat, roept de minister van buitenlandse zaken Van de Broek op om hetzelfde te doen en ook om de contacten met de PLO in de toekomst op ministersniveau te onderhouden. Een vredesconferentie voor het Midden-Oosten mag nu niet lang meer uitblijven. In het belang van veiligheid en zelfbeschikking van het Joodse en het Palestijnse volk. De PSP ondersteunt die groepen en men-

sen in Israël en Palestina die zich daarvoor inzetten.

De PSP zou de PSP niet zijn als we dit congres niet zouden afsluiten met het krachtige voornemen om de inzet waarmee wij in de vredesbeweging de komst van kruisraketten hebben weten tegen te houden, te verdubbelen. Dat is hard nodig, want onder het mom van 'modernisering' dreigt een nieuwe uitbreiding van het arsenaal nucleaire wapens in Europa. In de Tweede Kamer is de discussie daarover al op volle toeren. De tegenbeweging moet zich razendsnel organiseren. Dus, geen geneuzel over met wie wel en wie niet in coalities, maar de PSP moet vooraan lopen in een massaal verband tegen deze nieuwe stap in de wapenwedloop. Laat het veertig-jarig bestaan van de NAVO het begin van het einde van de militaire blokken inluiden, het afbreken van de nucleaire bewapening, het inzetten van de ontwapening. Laat het succes van het INF-accord niet omslaan in een razendsnelle compensatie door nieuwe, nog gevaarlijker wapens. Daartoe roep ik het partijbestuur van de PSP en die grote, brede vredesbeweging op om zo snel mogelijk met elkaar een effectieve tegenbeweging vorm te geven. Want wij weten na deze twee dagen toch nog steeds, dat er geen socialisme bestaat zonder ontwapening?

ANDREE VAN ES

Het congres te Zutphen bijeen

Laten we meer gaan chinezen

Op 26 en 27 november werd het 47e congres van de PSP gehouden. Een congres met spannende agendapunten. De afronding van de socialisme-discussie, het onderhandelingsresultaat in verband met de Europese verkiezingen en het referendum. Twee dagen van praten en luisteren. Een impressie.

Ondanks de raad van Saar Boerlage in haar openingstoespraak om vriendelijk met elkaar om te gaan tijdens dit congres was men buitengemeen hard tijdens de discussie over de kandidatuur van Henk Branderhorst voor vice-voorzitter. Boerlage maakte niet hard waarom de komst van Branderhorst in het partijbestuur haar en een deel van het partijbestuur somber stemt; waarom de kans groot is dat het bestuur een duiventil blijft. Doordat het zo vaag bleef kwam er een soort suggestieve spanning over het geheel hangen dat de zaken niet zuiver maakt en zeker niet sympathieker. Ik vind dat, als je iemand zo hard terug wenst te wijzen, er heel duidelijk - en dat is meestal heel hard - gezegd moet worden waarom je iemand niet wenst. Wil je dat niet zo hard zeggen, dan moet je iemand niet terugwijzen. Zo blijft het geharrewar in 'Amsterdam', wat aan congresgangers moeilijk uit te leggen valt. Van dit soort zaken krijg ik kippevel. Ondanks dat er het op eerdere congressen vaak harder aan toeging ben ik er nog steeds niet aan gewend en wil dat ook niet. Wennen gaat meestal samen met het je er bij neerleggen 'dat dat nu eenmaal zo gaat'. Nee dus.

De discussie over het visiestuk 'Voor een maakbaar socialisme' verliep redelijk ontspannen ondanks de soms forse verschillen van mening. De PSP-ideeën over basisinkomen zijn op de helling gezet. Was men op het Nijmeegse feminisמעongres nog tegen basisinkomen, nu wilde het congres geen standpunt innemen, maar besloot tot verdere discussie. In tegenstelling tot wat in het concept-visiestuk stond ziet Greetje Lubbi (voorzitter van de voedingsbond FNV, en als gastspreker aanwezig op het congres) wel degelijk een steeds bredere maatschappelijke steun voor het basisinkomen. Lubbi gaat er van uit dat de strijd voor herverdeling van arbeid niet bij voorbaat verloren is met invoering van het basisloon. Zij stelt zelfs

dat er geen drastische arbeidstijdverkorting komt zonder invoering van het basisinkomen.

Planning en markt

Het onderwerp planning en markt riep nogal wat verbaal geweld op over twee uitersten: enerzijds niet te veel planning, in de oostbloklanden is al bewezen dat dat niet werkt en anderzijds wel planning, coöperatieve bedrijven, geen kleine eigen bedrijfjes met personeel in dienst, want dan laat je de socialistische uitgangspunten los. Als je niet al heel lang in deze materie meedraait is het moeilijk de consequenties te overzien van de te maken keuze. Wat ik me afvroeg, ook bij het referendum was, waarom mij langer bijbleef wat de heren sprekers zeiden dan wat de vrouwen zeiden. Na enige gedachtenwisseling met een mede-afgevaardigde bleek het antwoord simpel. Een aantal heren woordvoerders praat, qua volume, zo hard en herhalen zo vaak hetzelfde standpunt, dat je alleen dat verhaal op een gegeven moment nog maar onthoudt, zonder dat dat nu persé het beste verhaal is. De aangekondigde spreekvaardigheidstraining voor vrouwen is dan ook zeer welkom, al was het maar om wat tegenwicht te kunnen bieden. Maar dan niet dezelfde trucendoos (vaak en hard) gebruiken. Het idee van het presidium om vrouwen een minuut extra spreektijd te geven is een excellente vondst. Het geeft aan dat er nagedacht is over de manier om vrouwen actiever aan het congres te laten deelnemen, de belemmeringen daartoe weg te nemen. Prima.

Na zo'n discussie is de lunchpauze een verademing om 'in de wandelgangen' te vernemen hoe anderen vinden, voelen, denken, en vooral waarom, of om het over iets heel anders te hebben, bijvoorbeeld de nieuwe baan van iemand. Een lunchpauze kan ook opgaan aan het formuleren van een solidariteitstelegram voor de Londense slotmanifestatie van de Internationale Benefiettour tegen de Britse anti-homowetgeving. Als dat dan allemaal geregeld is en het congres gaat accoord dan voel je je zeer tevreden. Een korte, snelle actie ter afwisseling van het vele praten en luisteren.

Dan eten, uitblazen, even terug in de congreszaal voor zaken van orde en vervolgens naar het feest. Al om half negen! Dan heb je de tijd om elkaar eens even anders, off the record, te-

gen te komen. Je hoeft je alleen nog maar te houden aan je voornemen om echt op tijd naar bed te gaan. Dat is dus mislukt. Maar, dan heb je wel gehoord hoe het afgetreden partijbestuurslid (Van der Heijden vanwege de komst van Branderhorst in het partijbestuur) zich voelt na zo'n stap, grapjes gemaakt met 'Wageningen', flink geswingd en rondgekeken. En wat zie je dan? Mensen die al een hele dag discussiëren achter de rug hebben praten op het feest doodserius en fanatiek verder. Alsof ze er nooit genoeg van krijgen.

Ongenoegen

De volgende dag belooft spannend te worden en is dat ook. De meerderheid van het congres baalt van de manier waarop de onderhandelingen zijn gevoerd met betrekking tot de Europese verkiezingen. Voor PSP-ers is het al wennen om een 'stikken of slikken' keus voorgesteld te krijgen, maar als dan ook nog de tweede plaats op de lijst niet voor de PSP is, en er kritiek op de naam Regenboog is: dan is de maat vol. Het spannende was dat er een motie rondwaarde waarvan niet duidelijk was of het een motie van afkeuring of ongenoegen was. Het bleek een motie van ongenoegen. De kritiek werd fatsoenlijk gespuid en aan Joost Lagendijk de moeilijke klus om al de vragen en de kritiek netjes te beantwoorden. Dat ging blijkbaar naar tevredenheid, want het partijbestuur zit er nog en de Regenboog komt er.

De zondagse lunchpauze ging op aan het bezoeken van de workshop over het reanimeren van slecht of niet draaiende afdelingen. Hannah van Wijngaarden organiseerde deze bijeenkomst uitstekend. Bij de deur gaan staan en mensen persoonlijk vragen om de workshop bij te wonen, zeg dan maar eens nee! En het was de moeite waard om te gaan. Zelf komende uit een afdeling die op sterven na dood is, ondanks veel leden en een goed draaiende raadsfractie, is het stimulerend om te horen wat afdelingen met weinig mensen, of geen raadsfractie, nog allemaal aan enthousiasme en leuke ideeën hebben en uitvoeren. Het verhaal van Jos van Raymundt over de manieren om ingeslapen afdelingen te reanimeren getuigde van veel ervaring en deskundigheid. Alle afdelingen die ingeslapen zijn: bel 'ns naar Hannah van Wijngaarden en laat je opnieuw stimuleren, dat lukt vast en zeker! Een punt terzijde van deze werkgroep. Er werd een rapport uitgedeeld over de participatie van vrouwen in de partij en dus ook in de afdelingsbesturen. Er zijn te weinig vrouwen in afdelingsbesturen was één van de conclusies. Er van uitgaande dat deze werkgroep voornamelijk bezocht werd door afdelingsbestuurders, werd de conclusie uit het rapport bewaard. Heel veel heren, heel weinig dames. Op het einde van het congres werd een brief uitgedeeld van verontruste leden. De schrik sloeg mij om het hart. Was niet ooit na een brief van verontruste leden de PSO ontstaan! Maar nee, Bert Freriks één van de initiatiefnemers, vertelde me dat men niet de behoefte heeft om een tendensgroep te worden. 'De brief is alleen bedoeld om de verontrusting kenbaar te maken over de weg die de PSP op dit congres is ingeslagen, en als je dat met meerdere mensen kenbaar kan maken heb je niet zo het gevoel dat je de enige verontruste bent'

Na afloop van het congres ging een grote groep partijgenoten chinezen. Allerlei partijgenoten met verschillende visies, jong en oud, zitten dan gezellig bijeen. Dan denk ik stilletjes: als zoveel verschillende partijgenoten genoeglijk samen kunnen eten met elkaar, moet zo'n sfeer toch ook mogelijk zijn tijdens het gezamenlijk werken in de partij en in het partijbestuur. Dan moeten politieke meningsverschillen niet zó aan personen gaan komen dat samenwerken niet meer mogelijk is. Laten we hopen dat dat kan, maar daar óók met ons allen aan meewerken.

Greetje Lubbi

FOTO: TJABRING VAN EG TEN

LIESBETH MILTENBURG

Openingstoespraak voorzitter Saar Boerlage

'Het is nu tijd voor een doeltreffend, links en rechtvaardig beleid'

Zoals gebruikelijk wordt het PSP-congres geopend met een toespraak van de partijvoorzitter. Saar Boerlage, een jaar voorzitter, hield voor het congres in Zutphen dus haar eerste openingstoespraak. Hieronder een aantal fragmenten daaruit.

'Zoals het Nijmeegse congres van 1983 nog steeds aangeduid wordt als het feminisme-congres, zal dit congres in Zutphen de PSP geschiedenis ingaan als het socialisme congres. Twee jaar geleden werd daartoe besloten, en nu gaan we, over tot een soort afronding. Het is de bedoeling om enige essentiële vragen rond onze huidige invulling van de socialistische idealen aan de orde te stellen, en om deze bezinning te laten uitmonden in een sociaal-economisch actieprogramma.'

Werken aan de toekomst

De PSP is niet in de eerste plaats een kiesvereniging. Natuurlijk is het ook belangrijk, dat er meer PSP'ers in de Kamer komen, maar in tegenstelling tot andere politieke partijen ligt onze kracht als actiep partij bij de basis, bij de leden en bij allen, die op enige wijze met ons meewerken. Wij moeten met elkaar kwaliteit leveren op theoretisch gebied, maar ook feiten aandragen, nadenken hoe we samen met anderen ons het beste kunnen organiseren, meewerken aan acties en demonstraties en geduld opbrengen bij tegenslagen, en vooral een open oog hebben voor nieuwe zienswijzen en nieuwe actiemodellen. Daarbij hebben wij een heel sterke, maar ook direct daaraan gekoppeld heel zwakke kant: De PSP bestaat uit 4 à 5 duizend personen, met een individualistische inslag, boeiende, hard werkende mensen dus, maar die zich te vaak opstellen als keffende gelijkhebbers.

Als we in staat zijn, om binnen de partij de onderlinge samenwerking te vergroten, wat meer tolerantie kunnen opbrengen, dan kan de PSP in de komende jaren goede resultaten verwachten.

Doordat in de PvdA een sterke neiging bestaat om de socialistische en antimilitaristische traditie op zij te zetten, is er voor ons een groot werkterrein beschikbaar. Vooral nu de ontevredenheid over het huidige beleid bij steeds meer mensen tot verontwaardiging leidt, komen de acties weer van de grond. Het is de hoogste tijd, dat er veranderingen worden afgedwongen, en wij zullen als PSP mee werken aan het gestalte geven van het verzet en het formuleren van nieuw beleid. Dat doen we traditiegetrouw niet als PSP alleen, maar samen met allen, die al of niet georganiseerd in de diverse linkse en pacifistische organisaties, dezelfde uitgangspunten hebben.'

De korte termijn

'Er zijn voor de korte termijn ondermeer de volgende dringende actiepunten:

1. Het sociaal zekerheidstelsel moet op de helling.

Het huidige stelsel betekent dat bij velen de geldzorgen overheersen, noodzakelijke uitgaven worden niet gedaan, waardoor o.a. de gezondheid, de contacten met vrienden, scholing en het bezoeken van culturele voorzieningen er bij inschieten. Mensen hebben ook terecht het gevoel, dat er weinig kans is om er weer boven

op te geraken. Door menige overheidsinstantie vindt er aantasting van het zelfrespect en van de privacy van de uitkeringsgerechtigden plaats. Er is ook onzekerheid. Is de huidige uitkering al veel te laag, die van volgend jaar is wellicht nog veel beroerder. Verheugend is, dat de actiebereidheid sterk toeneemt. Men komt massaal de straat op, men is strijdbaar en solidair. Op de FNV-demonstratie van 8 oktober waren de minima zeer duidelijk aanwezig, met eigen spandoeken, in groepen bij elkaar, maar wel allemaal eensgezind.'

2. Ontwapening, te beginnen in heel Europa.

In de Sovjet Unie, maar ook elders in Oost-Europa is thans, niet alleen bij de bevolking zelf, maar ook op regeringsniveau, de wens om te komen tot een politiek van van vrede en ontspanning duidelijk aanwezig. Ook in West-Europa is het denken in termen van vijandschap aan het verminderen. Maar dat geldt niet voor de regering en nog minder voor de top van de NAVO. Belangrijk is dat wij allert blijven. De modernisering van de nog steeds bestaande kernbepapening wordt op een slinkse wijze voorbereid. Verheugend is dat er de laatste weken in links- en anti-militaristisch Nederland initiatieven genomen worden om tot een breed verzet te komen tegen deze NAVO-politiek. De vredesbeweging is niet dood, in tegendeel!

3. Voorrang voor milieubehoud.

Het is duidelijk dat met name de heer Lubbers zich vergist, als hij denkt, dat het beter gaat met ons milieu. Zowel in Nederland, als in de tropische wouden, aan de Zuidpool en in de Waddenzee is er sprake van achteruitgang. Bossen worden gekapt, waardoor vruchtbare aarde weg kan spoelen en overstromingen in de dalen optreden. Ook de woestijnen rukken op, doordat de mens kortzichtig optreedt. Naast

kleine boeren die door de nood gedwongen het milieu aantasten, zijn er ook, en steeds meer, multinationals die verwoestend te werk gaan'. 'Geconstateerd kan worden dat de overheid nog veel te slap optreedt. Alleen door harde maatregelen is het mogelijk om de vervuilers tot een ander gedrag te dwingen.

4. Ondersteuning van onderdrukten en vervolgd.

'Samen met anderen hebben wij in 1988 de acties tegen het apartheidregiem in Zuid-Afrika opgevoerd. De onderdrukking is daar helaas nog steeds aan de orde van de dag. En ook elders in de wereld komen wij dergelijke situaties tegen: Turkije, in Zuid-Amerika, in Israël, en in Iran en Irak. De PSP heeft een lange traditie als het gaat om solidariteit met onderdrukten in binnen- en buitenland en er is helaas geen aanleiding om onze activiteiten te verminderen. De acties tegen het beleid in Zuid-Afrika zullen dit voorjaar ondermeer zich richten op het verscherpen van de shell-boycot. Ook de hulp aan in Nederland verblijvende vluchtelingen en migranten zal onze aandacht opeisen'.

5. Het tot stand komen van een linkse kamermeerderheid.

Het is niet verwonderlijk, dat nu de regering zo stuntelt en bovendien een ideologie ten toon spreidt die beledigend is voor vele groepen in de samenleving. De kiezers zich in grote getale tot de linkse partijen wendden. Er is, als we de onderzoekers mogen geloven, thans een linkse meerderheid van ruim 51%. Van Mierlo en ook Kok praten echter uitsluitend over een kabinet met hetzij CDA of VVD. Wij echter, vinden de linkse variant het nastreven waard. Daarbij denken wij aan de belangen van hen, die nu de dupe zijn, aan de eisen uit de milieubeweging, aan de belangen van de openbare school, aan het niet mogen kiezen van euthanasie en aan hen die nog steeds wachten op gelijke behandeling van alleenstaanden en samenwonenden. Wij denken dat het nu tijd is voor een doeltreffend, links en rechtvaardig beleid.

Wij eisen van de PvdA, dat een links beleid de inzet van de verkiezingen wordt. Het zou een schande zijn, als de grote socialistische partij daartoe niet zou oproepen en als bovendien na een linkse verkiezings-overwinning er geen linkse regering zou worden geformeerd.

SAAR BOERLAGE

Het Zutphens Congres:

Fraude, ongenoegen, planeconomie, afspraken en verontrusten

Dat nou juist een gestaalde old-timer met een grote reputatie als Frank Köhler op 'fraude' betraapt moest worden. En dan nog wel op zo'n schlemielege manier. Frank had een briefje ingeleverd om een van zijn verbale bijdragen aan het PSP-congres aan te kondigen en hij verwachtte een minuutje extra spreektijd omdat hij meende ook namens de afdeling Haarlem te kunnen spreken. Nu was echter even tevoren al door een niet boze maar be droefde loket-spreker Huub Dassen aan het congres voorgehouden dat het presidium het toch niet geringe aantal van 107 stemmen van de afdeling Haarlem tijdens een schriftelijke stemming ongeldig had moeten verklaren.

Die afdeling had namelijk aan de congresorganisatie schriftelijk laten weten dat de vier zetels in Zutphen op zondag wegens ziekte leeg zouden blijven. Haarlem mocht dus niet meedoen. Huub sprak de zaal vermanend toe maar desondanks werd Frank Kohler een half uurtje later betraapt. Het is toch wat.

Nu we het toch over fraude hebben. Uit eigen waarneming - zal ik maar zeggen - heb ik kunnen vaststellen dat alles ook niet helemaal volgens de vigerende regelen verliep tijdens de stemming over de zogenaamde 'motie van ongenoegen', die het congres werd voorgehouden in het kader van de behandeling van De Europese Verkiezingen. Die motie sprak haar ongenoegen uit over de gang van zaken tijdens de totstandkoming van het programma maar verbond daaraan geen directe gevolgen, behalve dat men van het partijbestuur het in het vervolg heel anders, dus democratischer, dus linker en minder groen cq. weiniger Regenboog moest doen. De stemming over dat ongenoegen moest de met de rode - strikt persoonlijke - stemkaarten. Toch heb ik - in het kader ook van de participerende journalistiek - diverse afgevaardigden met meer dan één rode kaart zien zitten wapperen. Het ongenoegen werd uiteindelijk met een nipte meerderheid gehonoreerd; 73 tegen 69 stemmen. En men ging over tot de orde van de dag.

Frictie

Het congres was overigens al aangevangen met wat andere onderlinge frictie. Na de gebruikelijke openingstoespraak van Saar Boerlage - waarover elders in dit nummer meer - kwam het punt van de kandidaatstelling van nieuwe partijbestuursleden aan de orde. En meer bepaald ging het toen over de kandidatuur van Henk Branderhorst voor de functie van vice-voorzitter. Henk wilde heel graag en veel afdelingen wilden Henk ook graag, hetgeen bleek uit hun bijdragen vanaf het spreekgestoelte. Het partijbestuur - of althans een gedeelte daarvan - zag Branderhorst echter niet zitten en deelde dat het congres mee via voorzitter Saar Boerlage. Boerlage slaagde er tijdens de haar toegesproken spreektijd kennelijk niet in het congres ook het waarom van dat standpunt duidelijk te maken. Er werd gerept van moeilijke nachtelijke vergaderingen en oplopende emoties en dreigend op de loer liggende scheuringen in het partijbestuur maar echte argumenten tegen Henk Branderhorst kon de voorzitter in de ogen van de meerderheid van de congresgangers niet op tafel leggen. Het verkapte dreigement van Saar 'dat een aantal mensen uit het partijbestuur bij verkiezing van Henk Branderhorst wellicht zou opstappen', veroorzaakte een duidelijk hoorbaar geroezemoes in de zaal en in de wandelingen waren de afkeurende geluiden over die discussiebijdrage niet van de lucht. Argumenten voor Henk Branderhorst waren veelvuldig te beluisteren. In zijn algemeenheid vond men het logisch dat een zo ervaren man, met aantoonbare en gebleken capacitei-

ten, zo snel mogelijk op de al een jaar onbezette plek van vice-voorzitter, aan de slag moest. Na de schriftelijke stemming bleek een grote meerderheid van de partij die opvatting te delen. Branderhorst werd dus gekozen.

Jungle

In de al eerder genoemde wandelingen kon men naderhand vernemen dat vele afgevaardigden de door Saar Boerlage gevolgde handelwijze bepaald niet erg charmant en tactisch vonden. Als die wandelingen gelijk krijgen is de positie van de PSP-voorzitter er zeker niet sterker op geworden na het Zutphense congres. Overigens stapte slechts één partijbestuurder op na de verkiezing van Henk Branderhorst. Pieter van der Hijden hield het voor gezien omdat hij blijkens een op het congres verspreide 'afscheidsbrief' vreest dat er zich vanaf nu een 'jungle-mentaliteit' zal gaan ontwikkelen in het partijbestuur. Waarop Pieter die verwachtingen stoelt heb ik niet kunnen ontdekken in zijn epistel.

Indruk

Henk Branderhorst zorgde voor een indrukwekkend moment tijdens het congres maar dan in letterlijke zin. Hij herdacht kort maar stijlvol de onlangs overleden dichteres Lizy Sara May. Deze 70-jarige PSP'er maakte tijdens het 30-jarig bestaan van de PSP - vorig jaar - grote indruk door het voordragen van een aantal van haar geëngageerde gedichten. Branderhorst las het congres in Zutphen een speciaal voor het jubileum geschreven gedicht voor, waarna enige stilte in acht genomen werd.

Afspraak

In de marge van het congres in Zutphen werd ook nog een aantal activiteiten ondernomen. Een ervan was een workshop over de kwestie van de Palestijnen. De workshop onder leiding van de genodigde Nederlandse Palestijn Radi Suudi, Joosje Lakmaker en Toine van Teeffelen werd enigszins gehandicapt doordat hij tijdens een etenspauze plaatsvond waardoor de belangstelling ervoor minder was dan de bijeenkomst verdiende. Daarnaast was de beschikbare tijd zeer aan de krappe kant. Desondanks werd er waardevolle informatie uitgewisseld en werd de afspraak gemaakt binnenkort - waarschijnlijk in januari of februari van het volgend jaar - een aparte dag te beleggen waarop over de problemen in het Midden-Oosten en speciaal over de positie van het Palestijnse volk

daarin, gesproken zal worden. Internationaal secretaris Joost Lagendijk zal hierover spoedig mededelingen doen.

Een direct resultaat van de 'Palestijnen-workshop' was de totstandkoming van een resolutie die op zondagmiddag vlak voor het einde van het congres bij acclamatie en onder luid applaus werd aangenomen.

Borst

De resolutie roept ondermeer de Nederlandse regering op de door de Palestijnse Nationale Raad onlangs in Algiers uitgeroepen staat te erkennen en diplomatieke betrekkingen aan te knopen met de voorlopige regering ervan. Daarnaast dient de regering zich te beijveren voor het lidmaatschap van de Palestijnse staat bij de Verenigde Naties en moet de Nederlandse overheid het totstandkomen van een internationale vredesconferentie tussen Israël en de Palestijnen bevorderen.

Met de aanneming van de resolutie in Zutphen is de PSP de eerste politieke partij in Nederland die de nieuwe PLO-staat erkent. In mijn ogen is dat iets waarvoor we ons als PSP ook voorzichtig een beetje op de borst mogen kloppen.

Section '28

De Palestijnen-resolutie was er een uit een serie die door het congres werden overgenomen. En in mijn ogen de belangrijkste. Maar dat doet niks af aan het belang van de anderen. Zo sprak Zutphen zich uit tegen de Britse anti-homowet, de zogenaamde section 28, werd de dreigende fusie tussen de vijf dagbladen van NDU en Perscombinatie afgekeurd en steun toegezegd aan de zich verzettende redacties, kreeg de heer W. Deetman, onderwijsminister te Den Haag, een veeg uit de pan en werd de studenten een hart onder de riem gestoken. Daarnaast riep het PSP-congres de regering op de in Nederland verblijvende tamils nu eindelijk een veilig en menswaardig bestaan te bieden en sprak men de banvloek over het oneigenlijk gebruik van het zogenaamde artikel 140 tegen actievoerders. (Dit artikel stelt het lid zijn van een vereniging met crimineel oogmerk strafbaar.)

Traditie

Tijdens de slottoespraak van Andrée van Es (waarover ook elders in Bevrijding meer) werd een verklaring rondgedeeld van een 50-tal individuele PSP'ers. De verklaring begint met de zin: 'Wij zijn verontrust over de keuzes die dit PSP-kongres heeft gedaan.' Het is al bijna een traditie. Ik kan me al nauwelijks meer een PSP-congres herinneren waarop na afloop niet zo'n verklaring het daglicht zag. Opvallend is dat er in de afgelopen jaren veelvuldig dezelfde namen onder te lezen waren. De verontrusten zijn dus weliswaar bezorgd over de congresuitkomsten maar blijven gelukkig wel in de club om daar hun invloed uit te oefenen. En zo hoort dat ook. In dit geval ging het om het loslaten van de socialisatie van de productiemiddelen, het openen van de deuren voor PSP'ers die in colleges met CDA en VVD willen plaatsnemen en het in de ogen van de verontrusten beschamende resultaat van de onderhandelingen rond de Euroverkiezingen.

Blij

De mooiste uitspraak tijdens het congres kwam in Zutphen naar mijn smaak op naam van - alweer - Frank Köhler. Los van zijn frauduleuze niemandallete, deed Köhler het weer best. Dit zei hij tijdens de beraadslagingen over de Socialisme-discussie:

'De socialistische plan-economie wordt overal ter wereld afgeschaft behalve in delen van de PSP en de meerderheid van het partijbestuur.'
Daar zullen ze in Moskou blij mee zijn.

RUTGER VAN SANTEN

Congresbesluit Referendum Tweede Kamerverkiezingen

Het congres van de PSP, in vergadering bijeen op 26 en 27 november 1988 te Zutphen, overwegende

1. dat de wijze van deelname door de PSP aan de Tweede Kamerverkiezingen een essentiële keuze is;
2. dat de grote verdeeldheid op dit punt in de partij om een zorgvuldige, zo breed mogelijk gedragen besluitvorming vraagt, waar een zo groot mogelijk aantal leden direct aan deel kan nemen;

besluit op grond van artikel 18 van de statuten en artikel 85 van het Huishoudelijk Reglement:

1. Er wordt een besluitvormend referendum gehouden onder alle per 1 januari 1989 geregistreerde leden over de volgende twee, elkaar uitsluitende keuzen:

DE PSP NEEMT ZELFSTANDIG DEEL AAN DE VERKIEZINGEN VOOR DE TWEDE KAMER, DIE UITERLIJK IN 1990 ZULLEN WORDEN GEHOUDEN

of

DE PSP STREEFT NAAR EEN GEMEENSCHAPPELIJKE LIJST VAN PARTIJEN EN GROEPEREN TER LINKERZIJDE VAN DE PVDA

2. Het referendum wordt gehouden in de periode van 1 tot en met 15 februari 1989; op 1 januari 1989 verschijnt een speciale Bevrijding met informatie en opiniërende artikelen over de vraagstelling; het congres roept afdelingen op om discussiebijeenkomsten te beleggen. Het partijbestuur belegt in januari een landelijke discussiedag over het te houden referendum.
3. Het congres benoemt een referendumcommissie die de organisatie van het referendum ter hand neemt, zorg draagt voor een zorgvuldige telling en op 17 februari 1989 aan partijraadsbestuur en dagelijks bestuur de uitslag bekend maakt.
4. De besluitvorming van het referendum is alleen van kracht, indien tenminste 50% van het per 1-1-1989 geregistreerde aantal leden een geldig referendumbiljet tijdig heeft ingezonden.
5. Alleen eenduidig ingevulde referendumbiljetten, zulks ter beoordeling van de referendumcommissie, zijn geldig;
6. Het voorstel dat meer dan de helft van het geldig aantal uitgebrachte stemmen krijgt, is de besluitvorming van het referendum; indien op elk der voorstellen een even groot aantal stemmen wordt uitgebracht, heeft het referendum geen besluit genomen en moet een zo spoedig mogelijk te organiseren speciaal congres alsnog besluiten over de wijze van deelname.
7. Indien het referendum kiest voor het streven naar een gemeenschappelijke lijst wordt het partijbestuur gemachtigd om de onderhandelingen te voeren met betrekking tot programma, kandidatenlijst, campagne, samenwerkingscontract en de naam van de lijst en het onderhandelingsresultaat ter beoordeling voor te leggen aan het najaarscongres 1989 of zoveel eerder als mogelijk; hierbij gelden nog de volgende voorwaarden:
  - a. de partijraad stelt op voorstel van het partijbestuur de PSP-inbreng ten aanzien van bovengenoemde punten bij de onderhandelingen vast en wordt tussentijds op de hoogte gesteld van de onderhandelingen.
  - b. de leden worden regelmatig via Bevrijding geïnformeerd;
  - c. in de onderhandelingen wordt een fase ingebouwd, waarin sociale bewegingen en afzonderlijke PSP-leden de kans krijgen hun opvattingen uit te spreken over het concept-programma;
  - d. de uitvoering van het actieprogramma wordt niet vertraagd;
  - f. de onderhandelingen moeten voor de leden openbaar zijn.

1 Jaar na het INF-akkoord

Nieuwe kernwapens in aantocht

8 december 1987 ondertekenden Reagan en Gorbatsjov het INF-akkoord. Met één penne-streek verdwenen de op het land gestationeerde Amerikaanse en Russische kernwapens met een bereik van 500 tot 5000 kilometer uit Europa.

Hoogdravende taal over ontwapening, een gigantisch mediacircus en hoop bij het publiek op verdere ontwapening. Een jaar na het INF-akkoord moeten we vaststellen dat het verdrag helemaal niet het keerpunt blijkt te zijn dat het had kunnen zijn. Het is veeleer een incident geweest dat het vertrouwen bij politici en militairen in het afschrikingsdenken niet wezenlijk heeft doen verminderen. Nieuwe moderniseringsronden in de kernbewapening dienen zich aan.

Modernisering na het INF-akkoord

Toen in het voorjaar van 1987 het INF-akkoord zich aftekende, leidde dit meteen al tot een nerveuze stemming in de NAVO. Het onvoorstelbare dreigde immers te gebeuren: de 'nul-optie', ooit ontworpen om een akkoord met de Sovjetunie onmogelijk te maken, was in de onderhandelingen een eigen leven gaan leiden, door Gorbatsjov overgenomen en dreigde nu werkelijkheid te worden. Dat was niet wat de Europese NAVO-landen beoogd hadden: zij wil-

den een Eurostrategisch evenwicht en een zichtbaar bewijs van de koppeling van de veiligheid van West-Europa aan die van de VS door plaatsing van Amerikaanse middellange afstandkernwapens op Europees grondgebied ('plus-plus').

Ook dreigde er door verwijdering van deze kernwapens een 'gat' in de escalatieladder te ontstaan: de geloofwaardigheid van de afschrikking werd hierdoor aangetast. Ondanks alle offi-

lees verder op blz. 9

Uit het congrespresidium

Sinds een aantal jaren worden PSP-congressen in goede banen geleid door een presidium. Een vrij stabiele groep van ca. 10 mensen die regelmaat en orde tot norm verheffen. Zeer bijzonder dus in PSP-kringen. Cora Mulder is één van hen.

Het congrespresidium functioneert in onze ogen geheel naar wens.

We zijn geroutineerd, slagvaardig, enthousiast en vrolijk. Doorgewinterde congresgangers die zich van visie naar versie begeven.

Maar ook bij ons zijn maatschappelijke veranderingen merkbaar. In plaats van een nacht door te werken aan het controleren van categorie-indeling van het partijbestuur, houden we ons bezig met banen, computers, kinderen en studie. Kortom, de familie Doorsnee van de linkse dertigers.

Tijdens de congresvoorbereiding bleek enig cynisme ons dan ook niet vreemd. Voor wat betreft het agendapunt college-deelname dachten we eraan de banden van vorige congressen af te draaien en een discussie te gaan voeren over bijvoorbeeld voortplantingstechnologie. Vinden we dat een kind zijn vader moet kunnen opsporen of niet? Kiezen we voor vrouwen of kinderen?

We voorspelden wie op het congres het woord zouden voeren en wat ze zouden zeggen. De Pitstra's en de Köhlers.

De spreektijdbundeling heeft, naast een positief effect, tevens mannetjesmakerij opgeleverd. Ons voorstel om vrouwen een minuut spreektijd toe te kennen leek effect te hebben, doch zette bij de makro-economische discussie niet door. Verdergaande voorstellen (afbouwen van de spreektijd voor mannen?) bewaren voor het volgende congres. Ideeën zijn van harte welkom.

Het presidium beoordeelt een congres waarschijnlijk anders dan een afgevaardigde of een partijbestuurder. We bewaken meer de procedure dan de inhoud. Dat is tenslotte onze taak. Voorspellen hoe een congres verloopt kunnen we nooit helemaal. Wij dachten aan een lange discussie over de vervanging van Andrée van Es en een korte verkiezing van de politiek vice-

voorzitter. Verkeerd ingeschat. Maar één van onze moeilijkste taken is het congres ervan te overtuigen dat we een procedure kiezen waarbij aan alle voorstellen zoveel mogelijk recht wordt gedaan. Altijd, ieder congres, wordt ons toegedacht één versie dan wel visie - door de respectievelijke tegenstanders - meer aan bod te laten komen. Niet altijd lukt het ons iedereen ervan te overtuigen dat de behandelingsvoorstellen dat nou juist willen voorkomen.

Los van onze bijdrage is het congres ons inziens kwalitatief verbeterd. De praatjes zijn langer en inhoudelijker. Ons kamerlid heeft de mogelijkheid een speech te houden, Greetje Lubbi kon ingaan op de discussie rond het basisinkomen en er was ruim tijd voor de socialisme-discussie.

En dat was ook de bedoeling van dit congres.

CORA MULDER

Wat kiest u?

Solo of Multo

Het PSP-congres heeft besloten een referendum te houden onder de leden over de vraag of de PSP zelfstandig aan de komende Tweede Kamerverkiezingen moet deelnemen, of dat er gestreefd moet worden naar een gemeenschappelijke lijst ter linkerzijde van de PvdA. De tekst van het congresbesluit vindt u elders op deze pagina. Als voorbereiding op het referendum zal Bevrijding in januari uitgebreid aandacht besteden aan het referendum.

De redactie roept u op stemverklaringen in te zenden. Welke keuze maakt u en waarom? Op deze manier willen wij een scala van meningen en argumenten publiceren. Omdat de ruimte niet onbepaald is vragen wij u kort en bondig te formuleren: maximaal 300 woorden. Reacties graag voor 19 december naar:

**Redactie Bevrijding
Postbus 700
1000 AS Amsterdam**

ciële lofzangen op het naderende akkoord was er in West-Europa sprake van grote bezorgdheid. Er kwam een discussie op gang over de Westeuropese veiligheid in het 'post-INF-tijdperk', een discussie die herinneringen oproept aan de periode die voorafging aan het NAVO-dubbelbesluit. Een maand voordat het INF-akkoord ondertekend werd, verklaarden de landen van de Westeuropese Unie dat de VS (hun kernwapens en troepen) onmisbaar zijn voor de Westeuropese veiligheid en dat zij niets voelden voor een denuclearisering van Europa. Een geloofwaardige defensie diende grondvest te blijven op een mix van nucleaire en conventionele bewapening: alleen het nucleaire element zou een potentiële aanvallende confronteren met een onaanvaardbaar risico.

In de NAVO wordt sedert medio 1987 gesproken over de compensatie voor de verwijdering van de INF-wapens. Men spreekt weliswaar verhullend over 'post-INF-aanpassingen' en over het 'up-to-date houden van de resterende kernwapens', maar men is gewoon bezig bewapeningsplannen te smeden en deels al uit te voeren. Waar gaat het om?

1. De kernkoppen van de Pershing en de kruisraket, mochten ondanks alle foto's van raketvernielingen, tengevolge van het INF-verdrag bewaard blijven. Ze zullen gebruikt kunnen worden voor de opvolgers van de Lance-raket en voor een tactische lucht-grond-raket, te lanceren vanuit een vliegtuig.

2. Van de 692 Lance-raketten (bereik ongeveer 120 km) - een Nederlandse kerntaak - worden momenteel de kernkoppen ingrijpend gemoderniseerd. In het midden van de jaren negentig wordt de Lance (inclusief de 90 lanceerplatforms) vervangen en zeer waarschijnlijk opgevolgd worden door zo'n 750 Multiple Launch Rocket System-platforms, een soort modern 'Stalin-orgel' dat twee keer zo ver kan schieten als de Lance (200-500 km). Voor de MLRS denkt men zowel aan conventionele als aan een nucleaire raketten. Het Amerikaanse Congres heeft al geld uitgetrokken voor een studie naar deze kernraket en geaccepteerd dat de kernkoppen van de Pershings hiervoor worden omgebouwd; de ministers van defensie van de NAVO hebben volgens het Congres tijdens de vergadering van de Nucleaire Planning Groep in april 1988 hun steun hieraan uitgesproken.

3. De modernisering van de nucleaire kanonsystemen is in volle gang (zo hadden in 1987 nog 1100 stukken geschut een nucleaire rol; thans 2500).

De zgn. 203-mm houwitser hebben in 1985 een nieuwe atoomkop gekregen, de W79-0, een nucleaire granaat die op tamelijk eenvoudige wijze tot een neutronenbom kan worden verbouwd. De 155-mm houwitser krijgen in 1990/91 ook een nieuwe atoomkop die eveneens een grotere afstand kan overbruggen dan zijn voorganger (van 15-20 km naar 30-40 km).

4. Sinds begin juni weten we dat ongeveer 60 Amerikaanse F-111 lange-afstandbommenwerpers met vanuit de lucht lanceerbare kruisraketten (ALCM's) zullen worden uitgerust en in Groot-Brittannië zullen worden gestationeerd; deze kunnen de Sovjetunie bestrijken. Kruisraketten vanaf vliegtuigen en vanuit de zee zijn de voornaamste optie nu er volgens het INF-verdrag geen landsystemen meer mogen zijn; beide typen zijn voor de NAVO geheel nieuw. Circa 1300 van dergelijke raketten (reikwijdte 400-2500 km) moeten volgens NAVO-plannen in het midden van de jaren negentig ingevoerd worden. Daarvoor komen diverse vliegtuigen in aanmerking: de Tornado, de F-15E maar ook de door de Nederlandse luchtmacht gebruikte F-16.

De NAVO is dus bezig de kernkoppen te moderniseren, het aantal nucleaire wapensystemen uit te breiden en het bereik ervan te vergroten. Zij omzeilt daarmee het INF-akkoord.

Opleving Vredesbeweging is noodzakelijk

FOTO: ANNE VAILLANT

groten. Zij omzeilt daarmee het INF-akkoord. De nieuwe wapens passen ook binnen de nieuwe gevechtsdoctrine van de NAVO in West-Europa, de 'Follow-On Forces Attack' (FOFA), een concept waarin de vijandelijke eenheden en installaties achter het front vernietigd moeten worden (defensie in de diepte).

Tegelijkertijd stagneren de besprekingen over verdere wapenbeheersing. Zo mislukte in juni de derde Speciale Zitting van de VN over ontwapening doordat met name Westerse landen niet tot concessies bereid bleken. In de besprekingen die in het kader van het Helsinki-proces gevoerd worden over militaire krachtsverhoudingen in Europa hebben de NAVO-landen de nucleaire bewapening buiten de nieuwe onderhandelingen weten te houden; men is duidelijk bevreesd voor een algehele nucleaire ontwapening van (West-)Europa.

Verzet geboden

Op bijeenkomst van de Nucleaire Planning Groep eind oktober in Scheveningen namen de ministers van defensie nog geen besluiten over afzonderlijke wapensystemen. Zij bespraken de 'voortgang' en 'bevestigden hun voortgaande steun aan de nationale inspanningen'. Naar buiten toe wordt met dergelijke bewoordingen de onderlinge eensgezindheid gedemonstreerd. Die is er allesbehalve! Zo wil de Bondsrepubliek (en ook Nederland) beslissingen uitstellen tot na 1990 (verkiezingen); zij benadrukken dat er nog niets besloten is en men zich tot niets verplicht heeft. De VS en Groot-Brittannië, die haast willen maken met de modernisering, interpreteren dergelijke formuleringen als: de NAVO staat achter de modernisering. Hiermee is weer gemakkelijker geld van Congres te krijgen voor de ontwikkeling van nieuwe wapens.

Zo gaan de moderniseringsplannen door: sluipend, via vage besluitvormingsprocessen, maar stap voor stap. De beslissingen worden verder voorbereid zodat een definitief besluit straks slechts een formaliteit wordt.

Zover mag het niet komen; actief verzet is daarom geboden! Nu de Sovjetunie bereidheid toont te willen ontwapenen en er in het Westen onder de bevolking een meerderheid bestaat tegen verdere modernisering (en voor onderhandelen), is het zaak de NAVO-regeringen onder druk te zetten.

Het gebeuren in Scheveningen lijkt in dit opzicht als een katalysator te hebben gewerkt. Overal dringt het besef door dat het publiek door de

NAVO om de tuin wordt geleid. Zo heeft de Raad van Kerken zich al op 12 oktober j.l. tegen de modernisering na het INF-akkoord uitgesproken: 'Het INF-akkoord mag geen excuus zijn om de bewapening op andere wijze te versterken, maar dient een stimulans te zijn om de aandacht en energie te richten op verdergaande ontwapening. Dat verdrag laat immers zien dat de weg naar ontwapening daadwerkelijk begaan kan worden'. Het IKV heeft de recente NPG-vergadering aangegrepen om de bewapeningsplannen van de NAVO in de publiek te brengen en tot actie op te roepen. Zij deed een beroep op de politiek om de huidige historische kansen te benutten ten behoeve van ontspanning en ontwapening in Europa. Samen met de kerken is het IKV een voorlichtingscampagne begonnen om de publieke opinie te attenderen op de recente ontwikkelingen.

Van verschillende kanten is ook al aangedrongen op heroprichting van het Komitee Kruisraketten Nee. De EVP heeft hiertoe een concreet voorstel gedaan dat ook door het partijbestuur van de PSP met instemming is begroet. In december zal hierover wel een besluit genomen worden.

Het ziet er naar uit dat 1989 het jaar wordt van een weer sterker naar buiten tredende vredesbeweging. Dat zal men niet leuk vinden in NAVO-kringen waar men in april 1989 het veertigjarig bestaan van het bondgenootschap viert en dit jubileum zeker zal aangrijpen om zich met veel vlagvertoon als dé ware vredesbeweging af te schilderen. Dat wordt moeilijk als NAVO staat voor Niet Automatisch Verder Ontwapenen.

GERRIT PAS

medewerker Wetenschappelijk Bureau PSP

OPWINDEND

In Opwindend kunnen lezers en lezeressen hun reacties kwijt over de gang van zaken in de PSP. Graag kort en bondig formulieren. De redactie houdt zich het recht voor brieven in te korten of - met reden bekleed - te weigeren. Adres: redactie Bevrijding, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam.

Referendum

Het zelfde liedje

Er was eens een landheerser (laten we 'm Lubbers noemen). Op een dag had zich in zijn land een tweedeling voltrokken: een minderheid van rijken en een meerderheid van armen. En hoe rijker die rijken werden, hoe meer rijken zich onbehoorlijker gingen gedragen. Ze keken minachtend neer op de armen (was het immers niet hun eigen schuld dat ze arm waren?) en zij rijken wisten wel wat goed was voor die armoedzaaiers. Zich bedreigd voelend en ondanks hun vaderlandsliefde dachten de arme sloebbers aan een exodus en..... potverdorie, trekken ook PSP-ers

Koerdistan

Erken zelfbeschikkingsrecht Koerden

Eindelijk een bestand in de oorlog tussen Iran en Irak. In augustus zullen veel mensen wel een zucht van verlichting geslaakt hebben. Een gevoel van 'angst voor wat er komen gaat' bekwam mij echter. En er gebeurde ook wat de Koerden gevreesd hadden: Irak maakte handig van de gelegenheid gebruik om nog meer strijdkrachten naar het noorden te sturen. Met onmenselijke gifgasaanvallen rekent Saddam Hoessein af met de 'verraders' en 'collaborateurs'. Onvoorstelbaar wat er in Iraaks-Koerdistan gebeurt! Onvoorstelbaar de relatie-rust van de rest van de wereld.

VN-woordvoerder Giuliani zei op 31 augustus in Geneve dat de Koerdische kwestie niet op de agenda van de Iraaks-Iraanse vredesbesprekingen stond. 'De VN zullen geen maatregelen nemen in verband met de beschuldigingen dat Irak weer chemische wapens heeft ingezet'. Amnesty International echter deed - voor de eerste keer in haar geschiedenis - een beroep op de Veiligheidsraad van de VN, om een einde te maken 'aan het uitmoorden van Koerdische burgers door Iraakse troepen'. De ministers van buitenlandse zaken van tien landen (waaronder de vijf Noordse staten, de VS, Groot-Brittannië, West-Duitsland en Japan) verzochten Perez de Cuellar een onderzoek in te laten stellen naar het gebruik van chemische wapens door Irak tegen Koerden. Een VN-onderzoeksteam werd echter geweigerd door Bagdad. De VS dreigen met sancties als Irak niet stopt met deze volkerenmoord. Dit zal ook moeten gebeuren, en niet alleen door de VS, als Bagdad blijkbaar niet reageert op verzoeken van de VN.

Chemische wapens

Duizenden Koerden zijn naar Turks-Koerdistan gevlucht en verblijven daar in provisorische kampen, met voorlopige toestemming van de

zich al niets meer aan van geschiedenislessen? Een arm, passief lid.

PIET V.D. LINDEN - ALKMAAR

Windei (7)

In de Bevrijding van 1 november stond een column van Rutger van Santen van bedenkelijk laag niveau. Een jaar na de verkiezing van de partijvoorzitter probeert hij alsnog zijn gelijk te halen door Saar Boerlage de grond in te trappen. Niet erg sportief; laat hij nog een jaar geduld hebben dan kan hij op het congres proberen een andere voorzitter te kiezen. Voor zover mij bekend klopt van de inhoud van het stukje geen bal. Saar verricht veel werk en probeert juist wel om de verschillende vleugels bij elkaar te houden. Dergelijke negatieve en onjuiste stukken horen mijns inziens niet Bevrijding thuis. Echt motiverend en wervend werkt deze column niet. Het draagt ook niets bij aan de meningsvorming en besluitvorming en dient alleen de rancuneuze zelfbevrediging van Rutger van Santen.

RONALD PAPING - GRONINGEN

De eieren zijn gelegd: discussie gesloten (red.)

Turkse regering. De Koerden zijn al jarenlang 'gewend' aan militaire acties, aan een oorlogssituatie. Dat zij nu zo massaal vluchten, is uitzonderlijk. Een Koerdische vluchteling zei: 'Alleen voor chemische wapens zijn we bang'. Turkije heeft inmiddels de tentenkampen afgesloten voor pottenkijkers en weigert andere dan Turkse artsen toe te laten. Behalve een enkele anonieme getuigenis verklaren deze artsen dat men niet kan aantonen dat er chemische wapens ingezet zijn. Het Iraakse regime moet aangeklaagd worden wegens de agressie tegenover het Koerdische volk.

Het Koerdische volk wil zelfbeschikkingsrecht. In plaats daarvan wordt het met harde hand onderdrukt, zowel in Turkije als in Irak. Ook Iran en Syrië weigeren het Koerdische volk (waarvan ook zij een gedeelte binnen hun officiële grenzen hebben) te erkennen. Zonder erkenning van het zelfbeschikkingsrecht van de Koerden, of van hun wil om in een onafhankelijk Koerdistan te leven, zal de situatie explosief blijven.

IRENE GENTJENS

Kandidaten staart Eurolijst

Kandidaten voor de staart van de Regenbooglijst voor de Euroverkiezingen kunnen door afdelingen vóór 1 januari 1989 gesteld worden. De Partijraad beslist dan in januari wie de PSP op deze lijst zullen vertegenwoordigen. Schriftelijk melden bij: secr. PR, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam

COLUMN

Donner

'Slecht nieuws voor iedereen', is de titel van de tweede bundel stukjes die schaakgrootmeester J.H. Donner elke zaterdag schreef in de NRC.

Schreef... want Hein Donner is op 27 november j.l. - 61 jaar jong - overleden.

De stukjes van Donner waren altijd het eerste wat ik las als ik op zaterdagmiddag de NRC opsloeg.

Juweeltjes zijn het, kort en flitsend in een heldere stijl. Nooit een woord of zelfs maar een leesteken teveel. Elk woord had betekenis.

De toon van Donner was nooit klagerig, hoewel de schrijver daar op het oog alle reden toe had. Sinds ruim vier jaar verbleef hij na een zware hersenbloeding aan een bed gekluisterd, zonder veel spraakvermogen en grotendeels blind in een Amsterdams verpleegtehuis. Zijn geest bleef echter zo scherp als ie altijd geweest was.

Donner keek en luisterde naar de mensheid en haar wereld en leverde zijn verrassende commentaar. Vaste onderwerpen had ie niet. Hij schreef over alles. Van schaken tot verpleegsters en van de kwaliteit van chocola tot politiek.

Ik heb het onuitsprekelijke genoeg gehad om ooit enkele weken aan een stuk met Donner om te mogen gaan. Hij was namens de organisatie gastheer bij een schaaktoernooi dat ik voor een aantal kranten versloeg.

Het was de perfecte rol voor Donner. Hij hoefde zelf geen helse inspanningen te leveren op het bord maar kon vrijuit praten over de prestaties van een tiental van de sterkste schaakgrootmeesters ter wereld. Dat deed ie nauwgezet maar ook met veel humor.

Donner was in tegenstelling tot veel van zijn collega's geen schaakmonomaan. Hij praatte graag over politiek en literatuur. Dat had ik ook en zodoende kwamen we nogal eens in gesprek. Vooral aan de bar van het spelers hotel of liever nog in de luie fauteuils van de beschikbare TV-kamer.

Donner maakte grote indruk op me. Zijn feitenkennis was geweldig, maar vooral z'n ondogmatische manier van denken over politieke problemen sprak me enorm aan.

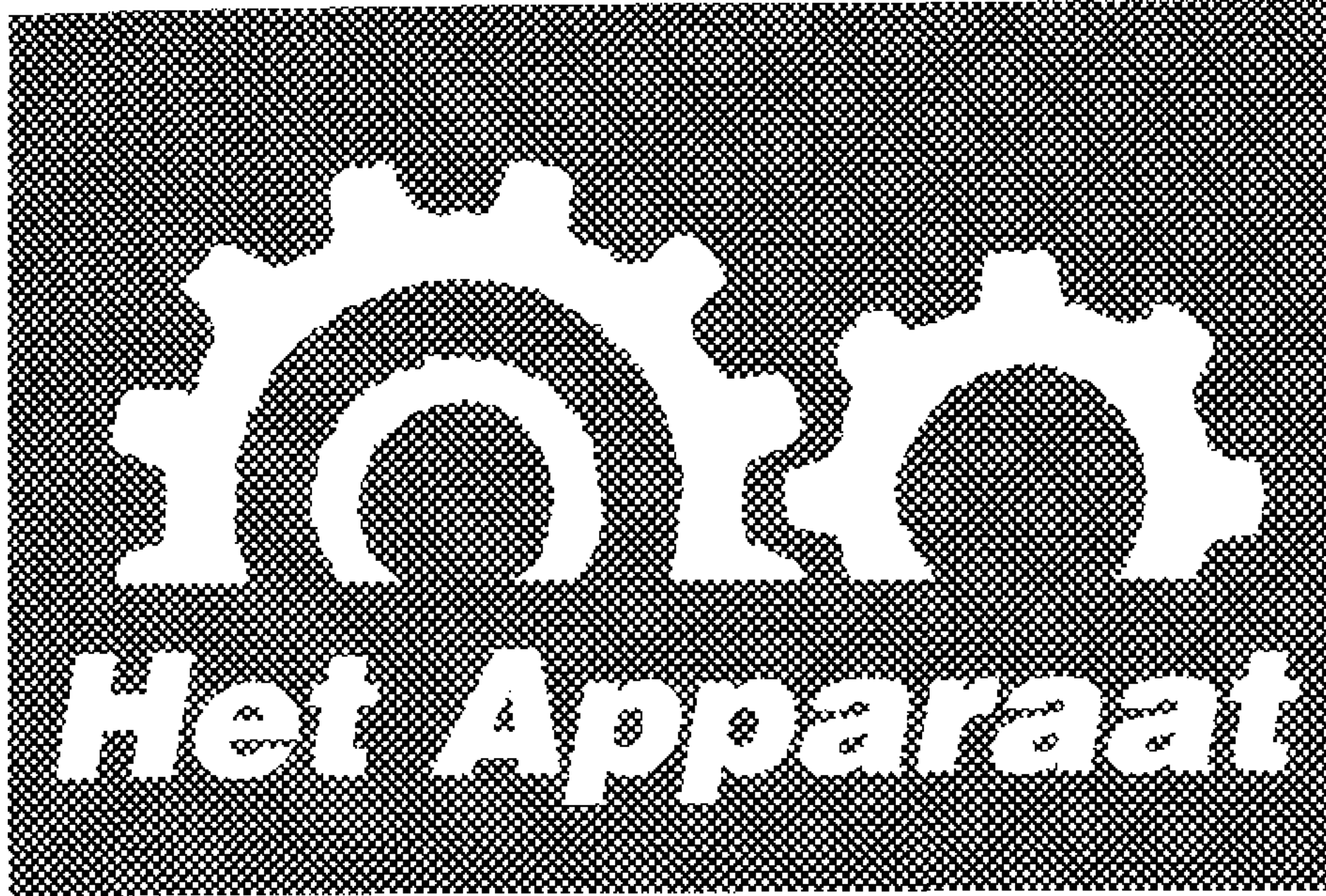
Donner was links zonder bij een partij te horen. De PSP vond hij wel aardig, maar het was hem toch te eng, hij zag daar te weinig lucht. En over een partij als de PvdA zei hij: 'De grote linkse partijen hebben hier de revolutie afgeschapt. Zo is er geen kunst aan. Zo kan iedereen wel links wezen.'

Ik zie nog steeds lucht in de PSP, ook al ruikt ie soms bedenkelijk.

Maar tegelijkertijd streef ik ernaar de zaken te bekijken zoals Hein Donner dat deed. Zonder vooroordeel, ondogmatisch en vaak met veel verbazing.

Hein Donner was niet alleen een zeer sterke schaker, een excellent schrijver en een overdonderende persoonlijkheid maar voor vooral een heel groot mens. Hein Donner is dood. Dat is slecht nieuws voor iedereen.

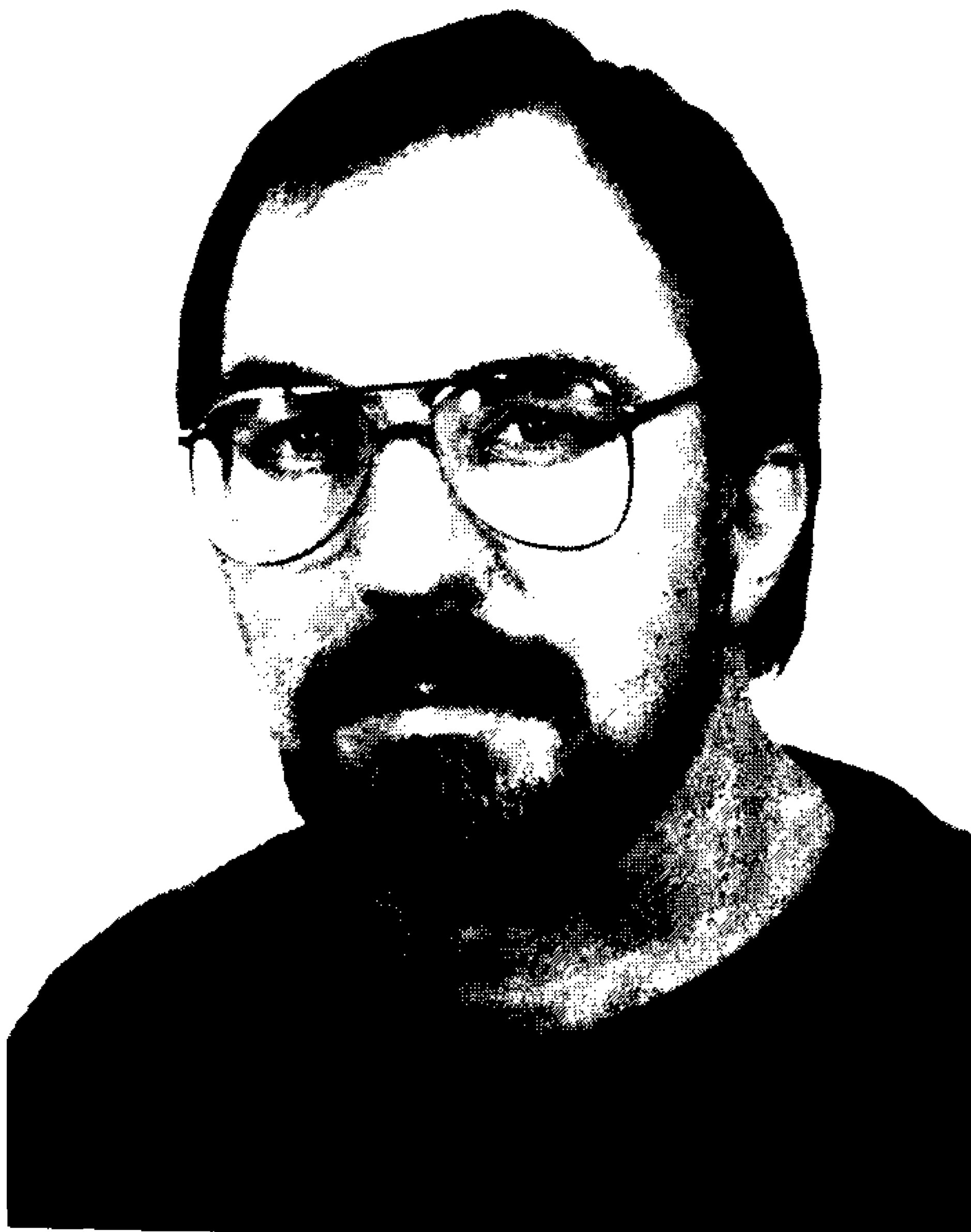
RUTGER VAN SANTEN

Anonieme gift

Evenals in voorgaande jaren heeft de PSP een gift van f.5.000 mogen ontvangen van iemand die anoniem wenst te blijven. Het partijbestuur wil op deze manier 'NN' hartelijk bedanken.

Vaste en tijdelijke kracht bij Wetenschappelijk Bureau

Per 1 november jl. is Gerrit Pas (37) in dienst getreden bij het Wetenschappelijk Bureau van de PSP. Pas volgt de enkele maanden geleden vertrokken Ine Megens op. Zijn beleidsterrein is dus vredesvraagstukken. Zijn eerste project bestaat uit een inhoudelijke ondersteuning van de anti-NAVO campagne: het schrijven van een brochure waarin de PSP-visie wordt onderbouwd. Deze brochure, die op 1 april 1989 moet verschijnen, zal een internationaal tintje krijgen, omdat er bijdragen uit Denemarken en Spanje in komen. Landen waar de anti-NAVO-beweging sterk is.

Voorts bereidt hij de uitgave voor van de scriptie waarop hij enige tijd geleden is afgestudeerd als politicoloog. Deze scriptie handelt over de crisis in de NAVO in de periode 1979-1986 en zal door de PSP-uitgeverij 'De Bovenbouw' worden uitgegeven.

Het Wetenschappelijk Bureau werkt met halfjaarlijkse projecten. Na de anti-NAVO-campagne staan voor de in Huizen woonachtige Pas Europese veiligheid en een herziening van de PSP-ontwapeningsbrochure op de rol.

Al vanaf 1 september werkt de sociaal-geograaf

Fokke de Jong (26) in een tijdelijk dienstverband (tot 1-1-1989) bij het WB aan een brochure over het milieu. Deze brochure moet zowel de interne discussie stimuleren als de buitenwacht duidelijk maken dat de PSP serieus bezig is met het onderbouwen van haar milieupolitiek. Energie, water, lucht en bodem: alle aspecten komen aan de orde waarbij ook aandacht wordt besteed aan de eigen verantwoordelijkheid van consumenten. Het is de bedoeling dat de brochure concreet aangeeft welke maatregelen er nu noodzakelijk zijn.

In Bevrijding zal bij verschijnen uiteraard uitgebreid op bovengenoemde uitgaven worden ingegaan.

De duizelingwekkende mobiliteit van het partijbestuur

Het kan niet ontkend worden. Met het vertrek van de partijbestuursleden Bert Freriks en Pieter van der Hijden heeft de mobiliteit in het huidige partijbestuur een welhaast duizelingwekkende vaart gekregen. Het partijbestuur bestond bij zijn verkiezing, nu een jaar geleden, uit twaalf mensen. Zeven van hen zijn er inmiddels vertrokken: een uniek record. Bert van der Berg stapte op omdat hij werknemer werd van de PSP en dit niet te combineren is met het PB-lidmaatschap. Bart Groeneveld zag zijn ambitieuze ledenwerkplannen gedwarsboemd door de 'zwangerschapskwesie'. Frans Janssen was na 10 jaar op het PB-lidmaatschap uitgekeken. Lieke Thesingh vond een baan en voelde zich minder gemotiveerd. Luitje Douma koos voor de activiteiten van het landelijke vluchtelingenwerk, maar voerde ook politieke redenen aan: het partijbestuur zou een te samenwerkingsgezinde koers varen. Tenslotte dus Bert Freriks en Pieter van der Hijden. Freriks, die al enkele weken voor het congres te kennen had gegeven te zullen bedanken, liet per brief weten dat het defaultisme van een aantal mensen in het PB een onevenredige grote weerslag heeft op het gehele PB. Namen worden daarbij niet genoemd. Voorts noemt hij eveneens de samenwerkingsdiscussie als argument. Hij ziet totaal niets in PPR en CPN en acht elke discussie met hen over samenwerking overbodig.

Pieter van der Hijden trad tijdens het congres af nadat Henk Branderhorst met 60% van de stemmen (1854 voor; 1266 'geen der kandidaten') tot vice-voorzitter was gekozen. Van der Hijden is de enige uit deze triestmakende reeks die zijn vertrek beargumenteert met de sfeer, met de manier waarop 'sommige partijgenoten vinden dat we met elkaar om moeten gaan. Die heeft niets meer gemeen met onze wat paradisijselijke idealen van weleer over een 'nieuwe mens', maar alles met 'terug naar de jungle'. Ruzie maken (zacht uitgedrukt) is daar een 'way of life' geworden.' Met de komst van Henk Branderhorst in het PB verwacht hij 'een krachtige impuls' van de 'jungle-lifestyle'.

Het partijbestuur bestaat nu uit de zittenblijvers (Saar Boerlage, Joost Lagendijk, Hannah van Wijngaarden, letje van Poll en ondergetekende) en de tussentijds gekozenen (Fred Gersteling, Ger Groenenboom, Rob Steinbuch, Erik Meijer, Henk Branderhorst en Titia van Leeuwen). Deze laatste, tot voor kort Eerste Kamerlid, is door het congres gekozen als voorzitter van het Wetenschappelijk Bureau/Stichting Vorming en Scholing.

Het zo enthousiast gestarte PB heeft dus in een half jaar tijd een forse gedaanteverwisseling ondergaan. Hoe je het ook wendt of keert: de bestuurlijke en organisatorische crisis waarin de PSP verkeert heeft een politieke oorzaak. Een breed gedragen politieke koers en een modernere partijorganisatie die efficiëntere, praktische politiek mogelijk maakt zijn noodzakelijke voorwaarden om die crisis te overwinnen. Daar zal dit partijbestuur aan moeten werken.

LEO PLATVOET

PSJG

Er is weer een nieuwe Rampspoed. In dit december nummer staan interviews met filmmaakster Barbara van Uijl en met TV-maker Frits Spits. Rosa, een Algerijnse die in Parijs woont, vertelt over de achtergronden van de jongerenopstand in Algerije en haar activiteiten bij SOS racisme. Verder nog een fotoserie over 'Het einde van de wereld' en een essay van Titia Bos over jongeren en economische zelfstandigheid. De Rampspoed is in steeds meer boekhandels en kiosken te koop. Een jaarabonnement kost f 15,-. Hiervoor kun je op dinsdag en vrijdag bellen naar PSJG: 020-267374.

De PSJG heeft haar programma voor 1989 al klaar. Wil je weten wat voor activiteiten de jongeren 'verbonden met de PSP' komend jaar gaan doen, dan moet je dit programma zeker bestellen. In het programma vind je informatie over themaweekenden, meidengroep, vakantie, acties, demonstraties en over de Anti-NAVO tentoonstelling. Heb je het programma nog niet thuis ontvangen? Bel ook daarvoor 020-267374 en je krijgt het gratis thuisgestuurd.

Spreekvaardigheid

Een kunst of een gave?

Spreken kun je leren! De emancipatiewerksters van de PSP, CPN en PPR organiseren op 7 plaatsen in het land trainingen voor vrouwen die hun vaardigheid om in het openbaar in politieke organen te spreken willen vergroten. Velen van ons kennen de aarzelingen bij het toezeggen van een spreekbeurt en de onzekerheid achteraf over het verloop. Het programma is gericht op het oefenen en uitbreiden van je mogelijkheden.

De volgende onderdelen komen aan bod:

- Opbouw van een speech
- Voordracht (houding, stem, omgang met microfoon)
- Improvisatie en ingaan op commentaar.

Er beginnen trainingen op de volgende data (onder voorbehoud van voldoende deelname):

Rotterdam:	dinsdagavond 24 januari
Leiden:	woensdagavond 25 januari
Utrecht:	donderdagavond 26 januari
Den Bosch:	donderdag 9 maart
Groningen:	zaterdag 11 en 18 maart
Alkmaar:	dinsdagavond 4 april
Nijmegen:	zaterdag 20 en 27 mei

Aan tijdsinvestering ben je er 5 avonden of 2 zaterdagen mee kwijt. De kosten zijn f 30,- (reductie is mogelijk)

Voor informatie kun je bellen naar één van de emancipatiewerksters:

CPN: Marian Kuijs, 020-239704, toestel 27
PPR: Ella Bartowska, 020-247570
PSP: Trudi Koes, 020-267374, toestel 35

Voor opgave kun je de onderstaande bon opsturen naar:

PPR, 1e Weteringsdwarsstraat 4, 1017 NT Amsterdam. T.a.v. Ella Bartowska.

Agenda

December

17. Partijraad**

Op de agenda staat o.a. de nasleep van het congres maar ook de verkiezing van de leden van de radio en tv commissie. Ook 't werkplan van de RTC zal de partijraad op deze dag vaststellen.

19/ ON LOVE & VIOLENCE

22 Een groot internationaal congres met de titel 'On Mental Health Care for Women'. Een groot aantal inleidingen over diverse aspecten van hulpverlening voor vrouwen. Het congres wordt georganiseerd door Stichting de Maan in samenwerking met de Universiteit van Amsterdam. Diverse ministeries geven subsidie zodat de kosten voor deelname toch nog f 125,- zijn. Inlichtingen: Stichting de Maan, Konninginneweg 11, 1017 EC Amsterdam, tel. 020-715272.

20. PSP-RADIO**

Te beluisteren op radio 5 tussen 18.20 en 18.30 uur.

21. BIJEENKOMST HONGARIJE-WERKGROEP

Nieuwe Looiersstraat 45; Aanvang: 19.30 uur, contactpersoon: Ine Megens, tel. 030-540130

22. SOCIAAL ECONOMISCHE KOMMISSIE PSP (sek)

De denktank van de partij op het gebied van micro- en macro economie. Ze komt bijeen in het PSP-pand te Utrecht (Oudegracht 243) om 19.45 uur. Wie wil weten er deze keer besproken wordt ge- woon even bellen naar Rob Steinbuch tel. 03438-12491

De agenda en bijlagen voor de vergaderingen van partijbestuur en partijraad kunnen besteld worden bij het partijbureau.

Inlichtingen over de activiteiten van:

* Het partijbestuur.

letje van Poll, tel. 02263-3363 of (woensdag na 3 uur en maandag) 020-267374.

** De partijraad.

Floor de Kreij. Tel. 05120-30156.

*** De Radio & Televisiecommissie.

Saar Boerlage 's Morgens tot 11 uur 020-267374 & Jurgen Groeneboom 010-4772268.

Opgaven voor de volgende agenda inclusief documentatie en verwijsadres opsturen naar Partijbureau PSP, t.a.v. Johan Eland, Postbus 700, 1000 AS Amsterdam.

ONDERSTE BOVEN

VREDESESTAFETTE Vanuit Den Haag gaat op 6, 7 en 8 juli 1989 een vredesestafette door Nederland, via Volkel naar Vaals. Als onderdeel van een Europese Vredesestafette Den Haag-Moskou die tot 6 augustus 1989 duurt. Voor ontwapening en ontspanning als internationaal proces. Het Komitee Europese Vredesestafette heeft geld nodig. Doe een gift op giro 5087426.

Hulp in de organisatie is ook welkom. Informatie: Asterstraat 379, 6708 DW Wageningen.

CHINESE BUITENBEENTJES Gezocht: meer mensen van Chinese of gemengde afkomst die zich niet (geheel) thuis voelen in Chinese kringen, en die bijvoorbeeld betrokken zijn bij linkse bewegingen, anti-racisme, vrouwenstrijd of anders. Valt er komend voerjaar een weekend met jullie te organiseren? Datum: 22/23 april. Reacties naar: Werkgroep Jonge Chinezen in Nederland, Postbus 10229, 1001 EE Amsterdam.

WIE MAAKT DE DIENST UIT Een voorlichtingskrant van Pax Christi over dienstplicht en dienstweigering. Er gaan veel jongens in dienst zonder lang bij dat besluit stil te staan; per jaar zijn er zo'n drieduizend jongeren die weigeren. Met deze krant wil Pax Christi een appèl doen om een bewuste keuze te maken. In de krant komen jongeren aan het woord over hun keuze voor de vervulling van de militaire dienstplicht, hun dienstweigering of hun totaalweigering; veel informatie en nuttige adressen. De krant is te bestellen door storting van f 4,- op giro 2541930 t.n.v. Pax Christi, Den Haag, o.v.v. 'Wie maakt de dienst uit'.

20 JAAR

VIETNAM BESTAAT NOG!

EN DAARDOOR HET MEDISCH COMITE NEDERLAND-VIETNAM WANT HULP BLIJFT NODIG. WIJ VIEREN DIT JAAR ONS 20-JARIG BESTAAN MET EEN AKTIE VOOR VITAMINE A, WAARMEE JE ONDERMEER BLINDHEID KUNT VOORKOMEN - MET EEN PAAR TIJNTJES HELPT U EEN MEDEMENS(JE) EN ALS U SOMS NIETS VAN ONS WEET VUL DAN DE BON IN VOOR EEN INFORMATIEKRANT. ONS MOTTO: BLIJVEN HELPEN!

POSTBANK 10 90 400 MCNV-AMSTERDAM

STUUR MIJ DE
INFORMATIEKRANT

NAAM

ADRES

POSTCODE

PLAATS

MCNV

POSTBUS 5701
1007 AS AMSTERDAM